Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯେ

ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗପାଳି

୧। ମହାୱଗ୍ଗୋ

ମାତିକା

୧। ସୋତାୱଧାନେ ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

୨। ସୁତ୍ୱାନ ସଂୱରେ ପଞ୍ଞା ସୀଲମଯେ ଞାଣଂ।

୩। ସଂୱରିତ୍ୱା ସମାଦହନେ ପଞ୍ଞା ସମାଧିଭାୱନାମଯେ ଞାଣଂ।

୪। ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ।

୫। ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ସମ୍ମସନେ ଞାଣଂ।

୬। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ଉଦଯବ୍ବଯାନୁପସ୍ସନେ ଞାଣଂ।

୭। ଆରମ୍ମଣଂ ପଟିସଙ୍ଖା ଭଙ୍ଗାନୁପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ୱିପସ୍ସନେ ଞାଣଂ।

୮। ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ।

୯। ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ।

୧୦। ବହିଦ୍ଧା ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ଗୋତ୍ରଭୁଞାଣଂ।

୧୧। ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ।

୧୨। ପଯୋଗପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧି ପଞ୍ଞା ଫଲେ ଞାଣଂ ।

୧୩। ଛିନ୍ନୱଟୁମାନୁପସ୍ସନେ [ଛିନ୍ନମନୁପସ୍ସନେ (ସ୍ୟା।), ଛିନ୍ନୱଟମନୁପସ୍ସନେ (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)] ପଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଂ।

୧୪। ତଦା ସମୁଦାଗତେ [ସମୁପାଗତେ (ସ୍ୟା।)] ଧମ୍ମେ ପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେ ଞାଣଂ।

୧୫। ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ୱତ୍ଥୁନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ।

୧୬। ବହିଦ୍ଧାୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ଗୋଚରନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ।

୧୭। ଚରିଯାୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ଚରିଯାନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ।

୧୮। ଚତୁଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ଭୂମିନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ।

୧୯। ନଓଧମ୍ମଓଓତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ।

୨୦। ଅଭିଞ୍ଞାପଞ୍ଞା ଞାତଟ୍ଠେ ଞାଣଂ।

୨୧। ପରିଞ୍ଞାପଞ୍ଞା ତୀରଣଟ୍ଠେ ଞାଣଂ।

୨୨। ପହାନେ ପଞ୍ଞା ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେ ଞାଣଂ।

୨୩। ଭାଓନାପଞ୍ଞା ଏକରସଟ୍ଠେ ଞାଣଂ।

୨୪। ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଞ୍ଞା ଫସ୍ସନଟ୍ଠେ [ଫୁସନଟ୍ଠେ (କ।)] ଞାଣଂ।

୨୫। ଅତ୍ଥନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ।

୨୬। ଧମ୍ମନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ।

୨୭। ନିରୁତ୍ତିନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ।

୨୮। ପଟିଭାନନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା [ପଟିଭାଣନାନତ୍ତେ (ସ୍ଯା।)] ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ।

୨୯। ଓିହାରନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଓିହାରଟ୍ଠେ ଞାଣଂ।

୩୦। ସମାପତ୍ତିନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ସମାପତ୍ତଟ୍ଠେ ଞାଣଂ।

୩୧। ଓିହାରସମାପତ୍ତିନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଓିହାରସମାପତ୍ତଟ୍ଠେ ଞାଣଂ।

୩୨। ଅଓିକ୍ଖେପପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଆସଓସମୁଚ୍ଛେଦେ ପଞ୍ଞା ଆନନ୍ତରିକସମାଧିମ୍ହି ଞାଣଂ।

୩୩। ଦସ୍ସନାଧିପତେଯ୍ଯଂ ସନ୍ତୋ ଚ ଓିହାରାଧିଗମୋ ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତତା ପଞ୍ଞା ଅରଣଓିହାରେ ଞାଣଂ।

୩୪। ଦ୍ୱୀହି ବଲେହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ତଯୋ ଚ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ସୋଳସହି ଞାଣଚରିଯାହି ନଓହି ସମାଧିଚରିଯାହି ଓସିଭାଓତା ପଞ୍ଞା ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଯା ଞାଣଂ।

୩୫। ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ପଓତ୍ତପରିଯାଦାନେ ପଞ୍ଞା ପରିନିବ୍ବାନେ ଞାଣଂ।

୩୬। ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛେଦେ ନିରୋଧେ ଚ ଅନୁପଟ୍ଠାନତା ପଞ୍ଞା ସମସୀସଟ୍ଠେ ଞାଣଂ।

୩୭। ପୁଥୁନାନତ୍ତତେଜପରିଯାଦାନେ ପଞ୍ଞା ସଲ୍ଲେଖଟ୍ଠେ ଞାଣଂ।

୩୮। ଅସଲ୍ଲୀନତ୍ତପହିତତ୍ତପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ଓୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ।

୩୯। ନାନାଧମ୍ମପ୍ପକାସନତା ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥସନ୍ଦସ୍ସନେ ଞାଣଂ।

୪୦। ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ଏକସଙ୍ଗହତାନାନତ୍ତେକତ୍ତପଟିଓେଧେ ପଞ୍ଞା ଦସ୍ସନଓିସୁଦ୍ଧିଞାଣଂ।

୪୧। ଓିଦିତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ଖନ୍ତିଞାଣଂ।

୪୨। ଫୁଟ୍ଟତ୍ତା ପଞ୍ଞା ପରିଯୋଗାହଣେ [ପରିଯୋଗାହନେ (ସ୍ଯା।)] ଞାଣଂ।

୪୩। ସମୋଦହନେ ପଞ୍ଞା ପଦେସୱିହାରେ ଞାଣଂ।

୪୪। ଅଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟେ ଞାଣଂ।

୪୫। ନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଚେତୋୱିୱଟ୍ଟେ ଞାଣଂ।

୪୬। ଅଧିଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଚିତ୍ତୱିୱଟ୍ଟେ ଞାଣଂ।

୪୭। ସୁଞ୍ଞତେ ପଞ୍ଞା ଞାଣୱିୱଟ୍ଟେ ଞାଣଂ।

୪୮। ୱୋସଗ୍ଗେ [ୱୋସ୍ସଗ୍ଗେ (ବହୂସୁ)] ପଞ୍ଞା ୱିମୋକ୍ଖୱିୱଟ୍ଟେ ଞାଣଂ।

୪୯। ତଥଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ସଚ୍ଚୱିୱଟ୍ଟେ ଞାଣଂ।

୫୦। କାଯମ୍ପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ଏକୱୱତ୍ଥାନତା ସୁଖସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଲହୁସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅଧିଟ୍ଠାନୱସେନ ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ଇଦ୍ଧିୱିଧେ ଞାଣଂ।

୫୧। ୱିତକ୍କୱିପ୍ଫାରୱସେନ ନାନତ୍ତେକତ୍ତସଦ୍ଦନିମିତ୍ତାନଂ ପରିଯୋଗାହଣେ ପଞ୍ଞା ସୋତଧାତୁୱିସୁଦ୍ଧିଞାଣଂ।

୫୨। ତିଣ୍ଣନ୍ନଂ ଚିତ୍ତାନଂ ୱିପ୍ଫାରତ୍ତା ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ପସାଦୱସେନ ନାନତ୍ତେକତ୍ତୱିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ପରିଯୋଗାହଣେ ପଞ୍ଞା ଚେତୋପରିଯଞାଣଂ।

୫୩। ପଚ୍ଚଯପୱତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ନାନତ୍ତେକତ୍ତକମ୍ମୱିପ୍ଫାରୱସେନ ପରିଯୋଗାହଣେ ପଞ୍ଞା ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣଂ।

୫୪। ଓଭାସୱସେନ ନାନତ୍ତେକତ୍ତରୂପନିମିତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣଂ।

୫୫। ଚତୁସଟ୍ଠିଯା ଆକାରେହି ତିଣ୍ଣନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ୱସୀଭାୱତା ପଞ୍ଞା ଆସୱାନଂ ଖଯେ ଞାଣଂ।

୫୬। ପରିଞ୍ଞଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣଂ।

୫୭। ପହାନଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ସମୁଦଯେ ଞାଣଂ।

୫୮। ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ନିରୋଧେ ଞାଣଂ।

୫୯। ଭାୱନଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ।

୬୦। ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣଂ।

୬୧। ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯେ ଞାଣଂ।

୬୨। ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ ଞାଣଂ।

୬୩। ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଞାଣଂ।

୬୪। ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ।

୬୫। ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ।

୬୬। ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ।

୬୭। ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ।

୬୮। ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତେ ଞାଣଂ।

୬୯। ସତ୍ତାନଂ ଆସଯାନୁସଯେ ଞାଣଂ।

୭୦। ଯମକପାଟିହୀରେ ଞାଣଂ।

୭୧। ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିଯା ଞାଣଂ।

୭୨। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ।

୭୩। ଅନାୱରଣଞ୍ଞାଣଂ ।

ଇମାନି ତେସତ୍ତତି ଞାଣାନି। ଇମେସଂ ତେସତ୍ତତିଯା ଞାଣାନଂ ସତ୍ତସଟ୍ଠି ଞାଣାନି ସାୱକସାଧାରଣାନି; ଛ ଞାଣାନି ଅସାଧାରଣାନି ସାୱକେହି।

ମାତିକା ନିଟ୍ଠିତା।

୧। ଞାଣକଥା

୧। ସୁତମଯଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧। କଥଂ ସୋତାୱଧାନେ ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ?

''ଇମେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

''ଇମେ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

''ଇମେ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

''ଇମେ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

''ଇମେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

''ଇମେ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିଯା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

''ଇମେ ଧମ୍ମା ଠିତିଭାଗିଯା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

''ଇମେ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିଯା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

''ଇମେ ଧମ୍ମା ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା’’ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

‘‘ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା’’ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ [ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ (ସ୍ୟା।)] ଅରିଯସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ [ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ (ସ୍ୟା।) ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ଅରିଯସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅରିଯସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

୨। କଥଂ ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା’’ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ?

ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ – ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା। ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା – ଦ୍ୱେ ଧାତୁଯୋ। ତଯୋ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା – ତିସ୍ସୋ ଧାତୁଯୋ। ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା – ଚତ୍ତାରି ଅରିଯସଚ୍ଚାନି। ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା – ପଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତାଯତନାନି। ଛ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା – ଛ ଅନୁତ୍ତରିଯାନି। ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା – ସତ୍ତ ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂନି। ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା – ଅଟ୍ଠ ଅଭିଭାଯତନାନି। ନୱ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା – ନୱ ଅନୁପୁବ୍ବୱିହାରା। ଦସ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା – ଦସ ନିଜ୍ଜରୱତ୍ଥୂନି।

୩। ‘‘ସବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ? ଚକ୍ଖୁ [ଚକ୍ଖୁଂ (ସ୍ୟା। କ।)], ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ରୂପା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଯମ୍ପିଦଂ [ଯମିଦଂ (କ।) ସଂ। ନି। ୪।୫୨ ପସ୍ସିତବ୍ବୋ] ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା, ତମ୍ପି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ସୋତଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ସଦ୍ଦା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା…ପେ… ଘାନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ଗନ୍ଧା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା… ଜିୱ୍ହା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ରସା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା… କାଯୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା… ମନୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ, ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଯମ୍ପିଦଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା, ତମ୍ପି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ।’’

ରୂପଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ୱେଦନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ସଞ୍ଞା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ସଙ୍ଖାରା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ।

ଚକ୍ଖୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ସୋତଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ଘାନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ଜିୱ୍ହା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; କାଯୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ମନୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ। ରୂପା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ସଦ୍ଦା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଗନ୍ଧା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ରସା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା। ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ସୋତୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ଘାନୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; କାଯୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ ; ସୋତସମ୍ଫସ୍ସୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଘାନସମ୍ଫସ୍ସୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; କାଯସମ୍ଫସ୍ସୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ସୋତସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଘାନସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ; ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; କାଯସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା। ରୂପସଞ୍ଞା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ସଦ୍ଦସଞ୍ଞା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଗନ୍ଧସଞ୍ଞା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ; ରସସଞ୍ଞା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଞ୍ଞା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଧମ୍ମସଞ୍ଞା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା। ରୂପସଞ୍ଚେତନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ସଦ୍ଦସଞ୍ଚେତନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଗନ୍ଧସଞ୍ଚେତନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ରସସଞ୍ଚେତନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଞ୍ଚେତନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଧମ୍ମସଞ୍ଚେତନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା। ରୂପତଣ୍ହା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ସଦ୍ଦତଣ୍ହା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଗନ୍ଧତଣ୍ହା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ରସତଣ୍ହା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଧମ୍ମତଣ୍ହା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା। ରୂପୱିତକ୍କୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ସଦ୍ଦୱିତକ୍କୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଗନ୍ଧୱିତକ୍କୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରସୱିତକ୍କୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଫୋଟ୍ଠବ୍ବୱିତକ୍କୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଧମ୍ମୱିତକ୍କୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ। ରୂପୱିଚାରୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ସଦ୍ଦୱିଚାରୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ ; ଗନ୍ଧୱିଚାରୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରସୱିଚାରୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଫୋଟ୍ଠବ୍ବୱିଚାରୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଧମ୍ମୱିଚାରୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ।

୪। ପଥୱୀଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଆପୋଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ତେଜୋଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ୱାଯୋଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଆକାସଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା।

ପଥୱୀକସିଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଆପୋକସିଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ତେଜୋକସିଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ୱାଯୋକସିଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ନୀଲକସିଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ପୀତକସିଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଲୋହିତକସିଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଓଦାତକସିଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଆକାସକସିଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ୱିଞ୍ଞାଣକସିଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ।

କେସା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଲୋମା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ନଖା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଦନ୍ତା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ତଚୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ, ମଂସଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ନ୍ହାରୂ [ନହାରୂ (ସ୍ଯା।)] ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଅଟ୍ଠୀ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା [ଅଟ୍ଠିମଞ୍ଜଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ (ସ୍ଯା। କ।)]; ୱକ୍କଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ହଦଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଯକନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; କିଲୋମକଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ପିହକଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ପପ୍ଫାସଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଅନ୍ତଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ ଅନ୍ତଗୁଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଉଦରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; କରୀସଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ପିତ୍ତଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ସେମ୍ହଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ପୁବ୍ବୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ; ଲୋହିତଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ସେଦୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ; ମେଦୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ; ଅସ୍ସୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ୱସା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଖେଳୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ; ସିଙ୍ଘାଣିକା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଲସିକା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ମୁତ୍ତଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ।

ଚକ୍ଖାଯତନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ରୂପାଯତନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ। ସୋତାଯତନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ସଦ୍ଦାଯତନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ । ଘାନାଯତନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଗନ୍ଧାଯତନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ। ଜିୱ୍ହାଯତନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ରସାଯତନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ। କାଯାଯତନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାଯତନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ। ମନାଯତନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଧମ୍ମାଯତନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ।

ଚକ୍ଖୁଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ରୂପଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା। ସୋତଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ସଦ୍ଦଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ସୋତୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା। ଘାନଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଗନ୍ଧଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଘାନୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା। ଜିୱ୍ହାଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା ; ରସଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା। କାଯଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; କାଯୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା। ମନୋଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଧମ୍ମଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା।

ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ସୋତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଘାନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଜିୱ୍ହିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; କାଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ସୁଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଦୁକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଉପେକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ [ୱିରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ (ସ୍ଯା।)] ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଅଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଅଞ୍ଞାତାୱିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ।

୫। କାମଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ରୂପଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଅରୂପଧାତୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା। କାମଭୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ; ରୂପଭୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ ; ଅରୂପଭୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ। ସଞ୍ଞାଭୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ; ଅସଞ୍ଞାଭୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ; ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ। ଏକୱୋକାରଭୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ; ଚତୁୱୋକାରଭୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ; ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ।

୬। ପଠମଂ ଝାନଂ [ପଠମଜ୍ଝାନଂ (ସ୍ଯା।) ଏୱମୀଦିସେସୁ ଠାନେସୁ] ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ତତିଯଂ ଝାନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ। ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; କରୁଣାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ମୁଦିତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଉପେକ୍ଖାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା। ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା।

ଅୱିଜ୍ଜା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ସଙ୍ଖାରା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ନାମରୂପଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ସଳାଯତନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଫସ୍ସୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ; ୱେଦନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ତଣ୍ହା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଉପାଦାନଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଭୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ; ଜାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା; ଜରାମରଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ।

୭। ଦୁକ୍ଖଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ; ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ; ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯୋ; ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ଯା। ରୂପଂ

ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ରୂପସମୁଦଯୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା। ୱେଦନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା…ପେ… ସଞ୍ଞା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା…ପେ… ସଙ୍ଖାରା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଚକ୍ଖୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ଜରାମରଣସମୁଦଯୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା।

ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପରିଞ୍ଞଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯସ୍ସ ପହାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖନିରୋଧସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଭାୱନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ। ରୂପସ୍ସ ପରିଞ୍ଞଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପସମୁଦଯସ୍ସ ପହାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପନିରୋଧସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଭାୱନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ। ୱେଦନାଯ…ପେ… ସଞ୍ଞାଯ… ସଙ୍ଖାରାନଂ… ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ… ଚକ୍ଖୁସ୍ସ…ପେ… ଜରାମରଣସ୍ସ ପରିଞ୍ଞଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣସମୁଦଯସ୍ସ ପହାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣନିରୋଧସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଭାୱନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ।

ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯସ୍ସ ପହାନପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖନିରୋଧସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଭାୱନାପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ। ରୂପସ୍ସ ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପସମୁଦଯସ୍ସ ପହାନପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପନିରୋଧସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଭାୱନାପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ। ୱେଦନାଯ…ପେ… ସଞ୍ଞାଯ… ସଙ୍ଖାରାନଂ… ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ… ଚକ୍ଖୁସ୍ସ…ପେ… ଜରାମରଣସ୍ସ ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣସମୁଦଯସ୍ସ ପହାନପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣନିରୋଧସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଭାୱନାପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ।

୮। ଦୁକ୍ଖଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସମୁଦଯନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଛନ୍ଦରାଗନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ରୂପଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ରୂପସମୁଦଯୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପସ୍ସ ସମୁଦଯନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପସ୍ସ ଛନ୍ଦରାଗନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ୱେଦନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା…ପେ… ସଞ୍ଞା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା… ସଙ୍ଖାରା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ… ଚକ୍ଖୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ଜରାମରଣସମୁଦଯୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣସ୍ସ ସମୁଦଯନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣସ୍ସ ଛନ୍ଦରାଗନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ।

ଦୁକ୍ଖଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ ; ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ରୂପଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ରୂପସମୁଦଯୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ରୂପସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ରୂପସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ୱେଦନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା…ପେ… ସଞ୍ଞା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା… ସଙ୍ଖାରା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ… ଚକ୍ଖୁ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ; ଜରାମରଣସମୁଦଯୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣନିରୋଧୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଜରାମରଣସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ; ଜରାମରଣସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ।

୯। ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା। ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ରୂପେ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ରୂପେ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ରୂପେ ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ରୂପେ ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ରୂପେ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ରୂପେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା। ୱେଦନାଯ…ପେ… ସଞ୍ଞାଯ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ୱିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଜରାମରଣେ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଜରାମରଣେ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଜରାମରଣେ ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା; ଜରାମରଣେ ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ; ଜରାମରଣେ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା

ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଜରାମରଣେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା।

୧୦। ଉପ୍ପାଦୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପଵତ୍ତଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ନିମିତ୍ତଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଆୟୂହନା [ଆୟୁହନା (ସ୍ୟା।) ଏଵମୁପରିପି] ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ପଟିସନ୍ଧି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଗତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ନିବ୍ବତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଉପପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଜାତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଜରା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ବ୍ୟାଧି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ , ମରଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ସୋକୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପରିଦେଵୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଉପାୟାସୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

ଅନୁପ୍ପାଦୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅପ୍ପଵତ୍ତଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଅନିମିତ୍ତଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଅନାୟୂହନା [ଅନାୟୁହନା (ସ୍ୟା।) ଏଵମୁପରିପି] ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅଗତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅନିବ୍ବତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅନୁପପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅଜାତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅଜରା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅବ୍ୟାଧି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅମତଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଅସୋକୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅପରିଦେଵୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅନୁପାୟାସୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

ଉପ୍ପାଦୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅନୁପ୍ପାଦୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପଵତ୍ତଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଅପ୍ପଵତ୍ତଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ନିମିତ୍ତଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଅନିମିତ୍ତଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଆୟୂହନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅନାୟୂହନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା। ପଟିସନ୍ଧି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା। ଗତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅଗତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା। ନିବ୍ବତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅନିବ୍ବତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା। ଉପପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅନୁପପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା । ଜାତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅଜାତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା। ଜରା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅଜରା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା। ବ୍ୟାଧି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅବ୍ୟାଧି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ। ମରଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଅମତଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ସୋକୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅସୋକୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ। ପରିଦେଵୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅପରିଦେଵୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ। ଉପାୟାସୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅନୁପାୟାସୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

ଉପ୍ପାଦୋ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ପଵତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ନିମିତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଆୟୂହନା ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ପଟିସନ୍ଧି ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଗତି ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ନିବ୍ବତ୍ତି ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଉପପତ୍ତି ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଜାତି ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଜରା ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ବ୍ୟାଧି ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ମରଣଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ସୋକୋ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ପରିଦେଵୋ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଉପାୟାସୋ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ।

ଅନୁପ୍ପାଦୋ ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅପ୍ପଵତ୍ତଂ ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅନିମିତ୍ତଂ ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅନାୟୂହନା ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧି ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅଗତି ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅନିବ୍ବତ୍ତି ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅନୁପପତ୍ତି ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅଜାତି ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅଜରା ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅବ୍ୟାଧି ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅମତଂ ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅସୋକୋ ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅପରିଦେଵୋ ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅନୁପାୟାସୋ ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅନୁପ୍ପାଦୋ ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ପଵତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅପ୍ପଵତ୍ତଂ ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ନିମିତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅନିମିତ୍ତଂ ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଆୟୂହନା ଦୁକ୍ଖଂ, ଅନାୟୂହନା ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ପଟିସନ୍ଧି ଦୁକ୍ଖଂ, ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧି ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଗତି ଦୁକ୍ଖଂ, ଅଗତି ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ନିବ୍ବତ୍ତି ଦୁକ୍ଖଂ, ଅନିବ୍ବତ୍ତି ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଉପପତ୍ତି ଦୁକ୍ଖଂ, ଅନୁପପତ୍ତି ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଜାତି ଦୁକ୍ଖଂ, ଅଜାତି ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଜରା ଦୁକ୍ଖଂ, ଅଜରା ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ବ୍ୟାଧି ଦୁକ୍ଖଂ, ଅବ୍ୟାଧି ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅମତଂ ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ସୋକୋ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅସୋକୋ ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ପରିଦେଵୋ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅପରିଦେଵୋ ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଉପାୟାସୋ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅନୁପାୟାସୋ ସୁଖନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ପଵତ୍ତଂ ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ନିମିତ୍ତଂ ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଆୟୂହନା ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ପଟିସନ୍ଧି ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଗତି ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ନିବ୍ବତ୍ତି ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଉପପତ୍ତି ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଜାତି ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଜରା ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ବ୍ୟାଧି ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ମରଣଂ ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ସୋକୋ ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ପରିଦେଵୋ ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଉପାୟାସୋ ଭୟନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ।

ଅନୁପ୍ପାଦୋ ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅପ୍ପଵତ୍ତଂ ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅନିମିତ୍ତଂ ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅନାୟୂହନା ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧି ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅଗତି ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅନିବ୍ବତ୍ତି ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅନୁପପତ୍ତି ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅଜାତି ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ । ଅଜରା ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅବ୍ୟାଧି ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅମତଂ ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଅସୋକୋ ଖେମନ୍ତି

ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅପରିଦେୱୋ ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅନୁପାଯାସୋ ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ଭଯଂ, ଅନୁପ୍ପାଦୋ ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପୱତ୍ତଂ ଭଯଂ, ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ନିମିତ୍ତଂ ଭଯଂ, ଅନିମିତ୍ତଂ ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଆଯୂହନା ଭଯଂ, ଅନାଯୂହନା ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପଟିସନ୍ଧି ଭଯଂ, ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧି ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଗତି ଭଯଂ, ଅଗତି ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ନିବ୍ବତ୍ତି ଭଯଂ, ଅନିବ୍ବତ୍ତି ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଉପପତ୍ତି ଭଯଂ, ଅନୁପପତ୍ତି ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଜାତି ଭଯଂ, ଅଜାତି ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଜରା ଭଯଂ, ଅଜରା ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ବ୍ଯାଧି ଭଯଂ, ଅବ୍ଯାଧି ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ମରଣଂ ଭଯଂ, ଅମତଂ ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ସୋକୋ ଭଯଂ, ଅସୋକୋ ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପରିଦେୱୋ ଭଯଂ, ଅପରିଦେୱୋ ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଉପାଯାସୋ ଭଯଂ, ଅନୁପାଯାସୋ ଖେମନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପୱତ୍ତଂ ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ । ନିମିତ୍ତଂ ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଆଯୂହନା ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପଟିସନ୍ଧି ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଗତି ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ନିବ୍ବତ୍ତି ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଉପପତ୍ତି ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଜାତି ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଜରା ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ବ୍ଯାଧି ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ମରଣଂ ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ସୋକୋ ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପରିଦେୱୋ ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଉପାଯାସୋ ସାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ।

ଅନୁପ୍ପାଦୋ ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅନିମିତ୍ତଂ ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅନାଯୂହନା ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧି ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅଗତି ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅନିବ୍ବତ୍ତି ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅନୁପପତ୍ତି ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅଜାତି ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅଜରା ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅବ୍ଯାଧି ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅମତଂ ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅସୋକୋ ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅପରିଦେୱୋ ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅନୁପାଯାସୋ ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ସାମିସଂ, ଅନୁପ୍ପାଦୋ ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପୱତ୍ତଂ ସାମିସଂ, ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ନିମିତ୍ତଂ ସାମିସଂ, ଅନିମିତ୍ତଂ ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଆଯୂହନା ସାମିସଂ, ଅନାଯୂହନା ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପଟିସନ୍ଧି ସାମିସଂ, ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧି ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ । ଗତି ସାମିସଂ, ଅଗତି ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ନିବ୍ବତ୍ତି ସାମିସଂ, ଅନିବ୍ବତ୍ତି ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଉପପତ୍ତି ସାମିସଂ, ଅନୁପପତ୍ତି ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଜାତି ସାମିସଂ, ଅଜାତି ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଜରା ସାମିସଂ, ଅଜରା ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ବ୍ଯାଧି ସାମିସଂ, ଅବ୍ଯାଧି ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ମରଣଂ ସାମିସଂ, ଅମତଂ ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ସୋକୋ ସାମିସଂ, ଅସୋକୋ ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପରିଦେୱୋ ସାମିସଂ, ଅପରିଦେୱୋ ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଉପାଯାସୋ ସାମିସଂ, ଅନୁପାଯାସୋ ନିରାମିସନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପୱତ୍ତଂ ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ନିମିତ୍ତଂ ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଆଯୂହନା ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପଟିସନ୍ଧି ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଗତି ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ନିବ୍ବତ୍ତି ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଉପପତ୍ତି ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଜାତି ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଜରା ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ବ୍ଯାଧି ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ମରଣଂ ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ସୋକୋ ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପରିଦେୱୋ ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଉପାଯାସୋ ସଙ୍ଖାରାତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ।

ଅନୁପ୍ପାଦୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅନିମିତ୍ତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅନାଯୂହନା ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅଗତି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅନିବ୍ବତ୍ତି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅନୁପପତ୍ତି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅଜାତି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅଜରଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅବ୍ଯାଧି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ । ଅସୋକୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅପରିଦେୱୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଅନୁପାଯାସୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ସଙ୍ଖାରା, ଅନୁପ୍ପାଦୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପୱତ୍ତଂ ସଙ୍ଖାରା, ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ନିମିତ୍ତଂ ସଙ୍ଖାରା, ଅନିମିତ୍ତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଆଯୂହନା ସଙ୍ଖାରା, ଅନାଯୂହନା ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପଟିସନ୍ଧି ସଙ୍ଖାରା, ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଗତି ସଙ୍ଖାରା, ଅଗତି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ନିବ୍ବତ୍ତି ସଙ୍ଖାରା, ଅନିବ୍ବତ୍ତି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଉପପତ୍ତି ସଙ୍ଖାରା, ଅନୁପପତ୍ତି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଜାତି ସଙ୍ଖାରା, ଅଜାତି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ଜରା ସଙ୍ଖାରା, ଅଜରା ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ବ୍ଯାଧି ସଙ୍ଖାରା, ଅବ୍ଯାଧି ନିବ୍ବାନ’’ନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ମରଣଂ ସଙ୍ଖାରା, ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ସୋକୋ ସଙ୍ଖାରା, ଅସୋକୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ। ପରିଦେୱୋ ସଙ୍ଖାରା,

ଅପରିଦେୱୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଉପାଯାସୋ ସଙ୍ଖାରା, ଅନୁପାଯାସୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ।

ପଠମଭାଣୱାରୋ।

୧୧। ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପରିୱାରଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପରିପୂରଟ୍ଠୋ [ପରିପୂରଣଟ୍ଠୋ (କ।), ପରିପୂରିଟ୍ଠୋ (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)] ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ; ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅୱିସାରଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅନାୱିଲଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅନିଞ୍ଜନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଆରମ୍ମଣଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଗୋଚରଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପହାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱିୱଟ୍ଟନଟ୍ଠୋ [ନିୱତ୍ତନଟ୍ଠୋ (କ।)] ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସନ୍ତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପଣୀତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅନାସୱଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ତରଣଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅନିମିତ୍ତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅପ୍ପଣିହିତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସୁଞ୍ଞତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକରସଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ; ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଯୁଗନଦ୍ଧଟ୍ଠୋ [ଯୁଗନନ୍ଧନଟ୍ଠୋ (କ।)] ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ହେତୁଟ୍ଠୋ [ହେତଟ୍ଠୋ (ସ୍ୟା।)] ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

୧୨। ସମଥସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱିପସ୍ସନାଯ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମଥୱିପସ୍ସନାନଂ ଏକରସଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଯୁଗନଦ୍ଧସ୍ସ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସିକ୍ଖାଯ ସମାଦାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଗୋଚରଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଲୀନସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଉଦ୍ଧତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଉଭୋୱିସୁଦ୍ଧାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱିସେସାଧିଗମଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଉତ୍ତରି ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସଚ୍ଚାଭିସମଯଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପକଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ।

ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

ସଦ୍ଧାବଲସ୍ସ ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀରିଯବଲସ୍ସ କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସତିବଲସ୍ସ ପମାଦେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମାଧିବଲସ୍ସ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପଞ୍ଞାବଲସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ପୱିଚଯଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଫରଣଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପସମଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ପଟିସଙ୍ଖାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପସ୍ସ ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମ୍ମାୱାଚାଯ ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତସ୍ସ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମ୍ମାଆଜୀୱସ୍ସ ୱୋଦାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ; ସମ୍ମାୱାଯାମସ୍ସ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମ୍ମାସତିଯା ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

୧୩। ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ବଲାନଂ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ମଗ୍ଗସ୍ସ ହେତୁଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ ପଦହନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସଚ୍ଚାନଂ ତଥଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପଯୋଗାନଂ [ମଗ୍ଗାନଂ (ସବ୍ବତ୍ଥ) ଅଟ୍ଠକଥା ପସ୍ସିତବ୍ବା] ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଫଲାନଂ ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

ୱିତକ୍କସ୍ସ ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱିଚାରସ୍ସ ଉପୱିଚାରଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପୀତିଯା ଫରଣଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସୁଖସ୍ସ ଅଭିସନ୍ଦନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ। ଆୱଜ୍ଜନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱିଜାନନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପଜାନନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସଞ୍ଜାନନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକୋଦଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ । ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଞାତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପରିଞ୍ଞାଯ ତୀରଣଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପହାନସ୍ସ ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଭାୱନାଯ ଏକରସଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ଫସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଖନ୍ଧାନଂ ଖନ୍ଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଧାତୂନଂ ଧାତୁଟ୍ଠୋ [ଧାତଟ୍ଠୋ (ସ୍ୟା।)] ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଆଯତନାନଂ ଆଯତନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସଙ୍ଖତାନଂ ସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅସଙ୍ଖତସ୍ସ ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

୧୪। ଚିତ୍ତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତାନନ୍ତରିୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିୱଟ୍ଟନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ହେତୁଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଟ୍ଠୋ [ୱତ୍ଥଟ୍ଠୋ (ସ୍ୟା।)] ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ଭୂମଟ୍ଠୋ [ଭୁମ୍ମଟ୍ଠୋ (ସ୍ୟା। ସୀ। ଅଟ୍ଠ।) (ଏକତ୍ତେ ଉପନିବନ୍ଧନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ) (କ।) ଅଟ୍ଠକଥା ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ଗୋଚରଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ଚରିୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ଗତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

୧୫। ଏକତ୍ତେ ଆୱଜ୍ଜନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ୱିଜାନନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ; ଏକତ୍ତେ ପଜାନନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ସଞ୍ଜାନନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ଏକୋଦଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ଉପନିବନ୍ଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ପକ୍ଖନ୍ଦନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ପସୀଦନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ; ଏକତ୍ତେ ସନ୍ତିଟ୍ଠନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ୱିମୁଚ୍ଚନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ''ଏତଂ ସନ୍ତ''ନ୍ତି ପସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ଯାନୀକତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ୱତ୍ଥୁକତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ଅନୁଟ୍ଠିତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ପରିଚିତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ସୁସମାରଦ୍ଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ; ଏକତ୍ତେ ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ପରିୱାରଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ପରିପୂରଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ସମୋଧାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ଆସେୱନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ଭାୱନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ବହୁଲୀକମ୍ମଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ସୁସମୁଗ୍ଗତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ସୁୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ; ଏକତ୍ତେ ବୁଜ୍ଝନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ଅନୁବୁଜ୍ଝନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ପଟିବୁଜ୍ଝନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ସମ୍ବୁଜ୍ଝନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ବୋଧନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ଅନୁବୋଧନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ପଟିବୋଧନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ସମ୍ବୋଧନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ବୋଧିପକ୍ଖିୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ଅନୁବୋଧିପକ୍ଖିୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ପଟିବୋଧିପକ୍ଖିୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ସମ୍ବୋଧିପକ୍ଖିୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ଜୋତନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ଉଜ୍ଜୋତନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ଅନୁଜୋତନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ପଟିଜୋତନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଏକତ୍ତେ ସଞ୍ଜୋତନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

୧୬। ପତାପନଟ୍ଠୋ [ପକାସନଟ୍ଠୋ (କ।)] ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱିରୋଚନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; କିଲେସାନଂ ସନ୍ତାପନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅମଲଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱିମଲଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ନିମ୍ମଲଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱିୱେକଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱିୱେକଚରିୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱିରାଗଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱିରାଗଚରିୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ନିରୋଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ନିରୋଧଚରିୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୋସଗ୍ଗଟ୍ଠୋ [ୱୋସ୍ସଗ୍ଗଟ୍ଠୋ (ସ୍ୟା। କ।)] ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୋସଗ୍ଗଚରିୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱିମୁତ୍ତିଚରିୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

ଛନ୍ଦଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଛନ୍ଦସ୍ସ ମୂଲଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଛନ୍ଦସ୍ସ ପାଦଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଛନ୍ଦସ୍ସ ପଧାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଛନ୍ଦସ୍ସ ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଛନ୍ଦସ୍ସ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଛନ୍ଦସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଛନ୍ଦସ୍ସ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

ୱୀରିୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀରିୟସ୍ସ ମୂଲଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀରିୟସ୍ସ ପାଦଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀରିୟସ୍ସ ପଧାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀରିୟସ୍ସ ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀରିୟସ୍ସ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀରିୟସ୍ସ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀରିୟସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀରିୟସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀରିୟସ୍ସ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

ଚିତ୍ତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ମୂଲଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ପାଦଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଧାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଚିତ୍ତସ୍ସ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

ୱୀମଂସଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀମଂସାୟ ମୂଲଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀମଂସାୟ ପାଦଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀମଂସାୟ ପଧାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀମଂସାୟ ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀମଂସାୟ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀମଂସାୟ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀମଂସାୟ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀମଂସାୟ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୀମଂସାୟ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

୧୭। ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପୀଳନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସନ୍ତାପଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱିପରିଣାମଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ। ସମୁଦୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମୁଦୟସ୍ସ ଆୟୂହନଟ୍ଠୋ [ଆୟୁହନଟ୍ଠୋ (ସ୍ୟା।)] ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମୁଦୟସ୍ସ ନିଦାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମୁଦୟସ୍ସ ସଞ୍ଞୋଗଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସମୁଦୟସ୍ସ ପଲିବୋଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ନିରୋଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ; ନିରୋଧସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ନିରୋଧସ୍ସ ୱିୱେକଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ନିରୋଧସ୍ସ ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ନିରୋଧସ୍ସ ଅମତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ। ମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ମଗ୍ଗସ୍ସ ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ମଗ୍ଗସ୍ସ ହେତୁଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ମଗ୍ଗସ୍ସ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ମଗ୍ଗସ୍ସ ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

ତଥଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅନତ୍ତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସଚ୍ଚଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅଭିଜାନନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପରିଜାନନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଧମ୍ମଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଧାତୁଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଞାତଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସଚ୍ଛିକିରିୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଫସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅଭିସମୟଟ୍ଠୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

୧୮। ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଆଲୋକସଞ୍ଞା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ପାମୋଜ୍ଜଂ [ପାମୁଜ୍ଜଂ (ସ୍ୟା।)] ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ।

ପଠମଂ ଝାନଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ତତିୟଂ ଝାନଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା।

ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଖୟାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ୱୟାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ୟଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ୱିୱଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା।

୧୯। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସୋତାପତ୍ତିଫଲସମାପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସକଦାଗାମିଫଲସମାପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ; ଅନାଗାମିଫଲସମାପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା।

ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟେ ଅକମ୍ପିୟଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିୟଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟବଲଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ପମାଦେ ଅକମ୍ପିୟଟ୍ଠେନ ସତିବଲଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିୟଟ୍ଠେନ ସମାଧିବଲଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଅୱିଜ୍ଜାୟ ଅକମ୍ପିୟଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞାବଲଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପୱିଚୟଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୱିଚୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଫରଣଟ୍ଠେନ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ; ଉପସମଟ୍ଠେନ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପଟିସଙ୍ଖାନଟ୍ଠେନ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଚା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱୋଦାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାୟାମୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ।

ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅକମ୍ପିୟଟ୍ଠେନ ବଲା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ହେତୁଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିପଟ୍ଠାନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ପଦହନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା;

ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମଥୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଏକରସଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ।

ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ୱିଜ୍ଜା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା ; ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ସମୁଚ୍ଛେଦଟ୍ଠେନ ଖଯେ ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଟ୍ଠେନ ଅନୁପ୍ପାଦେ ଞାଣଂ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ।

୨୦। ଛନ୍ଦୋ ମୂଲଟ୍ଠେନ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ମନସିକାରୋ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଫସ୍ସୋ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ୱେଦନା ସମୋସରଣଟ୍ଠେନ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ସମାଧି ପମୁଖଟ୍ଠେନ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ସତି ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ପଞ୍ଞା ତତୁତ୍ତରଟ୍ଠେନ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ୱିମୁତ୍ତି ସାରଟ୍ଠେନ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ।

ଯେ ଯେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞାତା ହୋନ୍ତି ତେ ତେ ଧମ୍ମା ଞାତା ହୋନ୍ତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟାତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣ’’ନ୍ତି।

ଦୁତିଯଭାଣୱାରୋ।

୨୧। କଥଂ ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା’’ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ?

ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ – ଫସ୍ସୋ ସାସୱୋ ଉପାଦାନିଯୋ। ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା – ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ। ତଯୋ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା – ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା। ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା – ଚତ୍ତାରୋ ଆହାରା। ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା – ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା। ଛ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା – ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି। ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା – ସତ୍ତ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ। ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା – ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମା। ନୱ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା – ନୱ ସତ୍ତାୱାସା। ଦସ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା – ଦସାଯତନାନି।

‘‘ସବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବଂ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ? ଚକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ରୂପା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଯମ୍ପିଦଂ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା, ତମ୍ପି ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ସୋତଂ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ସଦ୍ଦା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା…ପେ… ଘାନଂ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ, ଗନ୍ଧା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା… ଜିୱ୍ହା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା; ରସା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା… କାଯୋ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା…ପେ… ମନୋ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା… ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ; ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ; ଯମ୍ପିଦଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା, ତମ୍ପି ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ।’’ ରୂପଂ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ…ପେ… ୱେଦନା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା… ସଞ୍ଞା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା… ସଙ୍ଖାରା ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ… ଚକ୍ଖୁ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ… ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ। ଯେସଂ ଯେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ତେ ତେ ଧମ୍ମା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଏୱଂ ତେ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞାତା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ତୀରିତା ଚ।

୨୨। ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ପଟିଲଦ୍ଧଂ ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଅବ୍ୟାପାଦଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଅବ୍ୟାପାଦୋ ପଟିଲଦ୍ଧୋ ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଆଲୋକସଞ୍ଞା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପୋ ପଟିଲଦ୍ଧୋ ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ପଟିଲଦ୍ଧଂ ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଞାଣଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଞାଣଂ ପଟିଲଦ୍ଧଂ ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ପାମୋଜ୍ଜଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ପାମୋଜ୍ଜଂ ପଟିଲଦ୍ଧଂ ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ।

ପଠମଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ପଠମଂ ଝାନଂ ପଟିଲଦ୍ଧଂ ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ପଟିଲଦ୍ଧଂ ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ

ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ।

ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଖଯାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଖଯାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ୱଯାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ୱଯାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି । ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ।

ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଟିଲଦ୍ଧଂ ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ୱିୱଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ୱିୱଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ।

ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ପଟିଲଦ୍ଧୋ ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗୋ ପଟିଲଦ୍ଧୋ ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୋ ପଟିଲଦ୍ଧୋ ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ପଟିଲଦ୍ଧୋ ହୋତି। ଏୱଂ ସୋ ଧମ୍ମୋ ପରିଞ୍ଞାତୋ ଚେୱ ହୋତି ତୀରିତୋ ଚ।

ଯେସଂ ଯେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ତେ ତେ ଧମ୍ମା ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ତେ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞାତା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ତୀରିତା ଚ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଇମେ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟାତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣ''ନ୍ତି।

୨୩। କଥଂ ''ଇମେ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ?

ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ପହାତବ୍ବୋ – ଅସ୍ମିମାନୋ। ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା – ଅୱିଜ୍ଜା ଚ ଭୱତଣ୍ହା ଚ। ତଯୋ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା – ତିସ୍ସୋ ତଣ୍ହା। ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା – ଚତ୍ତାରୋ ଓଘା। ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା – ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣାନି। ଛ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା – ଛ ତଣ୍ହାକାଯା। ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା – ସତ୍ତାନୁସଯା। ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା – ଅଟ୍ଠ ମିଚ୍ଛତ୍ତା। ନୱ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା – ନୱ ତଣ୍ହାମୂଲକା। ଦସ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା – ଦସ ମିଚ୍ଛତ୍ତା।

୨୪। ଦ୍ୱେ ପହାନାନି – ସମୁଚ୍ଛେଦପ୍ପହାନଂ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପ୍ପହାନଂ। ସମୁଚ୍ଛେଦପ୍ପହାନଞ୍ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଖଯଗାମିମଗ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ; ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପ୍ପହାନଞ୍ଚ ଫଲକ୍ଖଣେ। ତୀଣି ପହାନାନି – କାମାନମେତଂ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଦିଦଂ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ; ରୂପାନମେତଂ ନିସ୍ସରଣଂ ଯଦିଦଂ ଆରୁପ୍ପଂ; ଯଂ ଖୋ ପନ କିଞ୍ଚି ଭୂତଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ, ନିରୋଧୋ ତସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ। ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ କାମା ପହୀନା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ପରିଚ୍ଚତ୍ତା ଚ। ଆରୁପ୍ପଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ରୂପା ପହୀନା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ପରିଚ୍ଚତ୍ତା ଚ। ନିରୋଧଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ସଙ୍ଖାରା ପହୀନା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ପରିଚ୍ଚତ୍ତା ଚ। ଚତ୍ତାରି ପହାନାନି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ପଜହତି; ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ପହାନପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ପଜହତି; ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ପଜହତି; ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ ଭାୱନାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ପଜହତି। ପଞ୍ଚ ପହାନାନି – ୱିକ୍ଖମ୍ଭନପ୍ପହାନଂ, ତଦଙ୍ଗପ୍ପହାନଂ, ସମୁଚ୍ଛେଦପ୍ପହାନଂ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପ୍ପହାନଂ, ନିସ୍ସରଣପ୍ପହାନଂ। ୱିକ୍ଖମ୍ଭନପ୍ପହାନଞ୍ଚ ନୀୱରଣାନଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଭାୱଯତୋ; ତଦଙ୍ଗପ୍ପହାନଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଂ ସମାଧିଂ ଭାୱଯତୋ; ସମୁଚ୍ଛେଦପ୍ପହାନଞ୍ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଖଯଗାମିମଗ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ; ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପ୍ପହାନଞ୍ଚ ଫଲକ୍ଖଣେ; ନିସ୍ସରଣପ୍ପହାନଞ୍ଚ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ।

''ସବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପହାତବ୍ବଂ। କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବଂ ପହାତବ୍ବଂ? ଚକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପହାତବ୍ବଂ; ରୂପା ପହାତବ୍ବା; ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ପହାତବ୍ବଂ; ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ପହାତବ୍ବୋ; ଯମ୍ପିଦଂ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା, ତମ୍ପି ପହାତବ୍ବଂ। ସୋତଂ ପହାତବ୍ବଂ; ସଦ୍ଦା ପହାତବ୍ବା...ପେ... ଘାନଂ ପହାତବ୍ବଂ; ଗନ୍ଧା ପହାତବ୍ବା... ଜିୱ୍ହା ପହାତବ୍ବା; ରସା ପହାତବ୍ବା... କାଯୋ ପହାତବ୍ବୋ; ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ପହାତବ୍ବା... ମନୋ ପହାତବ୍ବୋ; ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବା... ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ପହାତବ୍ବଂ;... ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ ପହାତବ୍ବୋ; ଯମ୍ପିଦଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା, ତମ୍ପି ପହାତବ୍ବଂ।'' ରୂପଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଜହତି, ୱେଦନଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଜହତି, ସଞ୍ଞଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଜହତି, ସଙ୍ଖାରେ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଜହତି, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଜହତି। ଚକ୍ଖୁଂ...ପେ... ଜରାମରଣଂ...ପେ... ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଜହତି। ଯେ ଯେ ଧମ୍ମା ପହୀନା ହୋନ୍ତି ତେ ତେ ଧମ୍ମା ପରିଚ୍ଚତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଇମେ ଧମ୍ମା ପହାତବ୍ବାତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂ ପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣ''ନ୍ତି।

ତତିଯଭାଣୱାରୋ।

୨୫। କଥଂ ''ଇମେ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ?

ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଭାୱେତବ୍ବୋ – କାଯଗତାସତି ସାତସହଗତା। ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା – ସମଥୋ ଚ ୱିପସ୍ସନା ଚ। ତଯୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା – ତଯୋ ସମାଧୀ। ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା – ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା। ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା – ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକୋ ସମାଧି [ସମ୍ମାସମାଧୀ (ସ୍ୟା।)]। ଛ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା – ଛ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି। ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା – ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା – ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ। ନୱ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା – ନୱ ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗାନି। ଦସ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବା – ଦସ କସିଣାଯତନାନି।

୨୬। ଦ୍ୱେ ଭାୱନା – ଲୋକିଯା ଚ ଭାୱନା, ଲୋକୁତ୍ତରା ଚ ଭାୱନା। ତିସ୍ସୋ ଭାୱନା – ରୂପାୱଚରକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନା, ଅରୂପାୱଚରକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନା, ଅପରିଯାପନ୍ନକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନା। ରୂପାୱଚରକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନା ଅତ୍ଥି ହୀନା, ଅତ୍ଥି ମଜ୍ଝିମା, ଅତ୍ଥି ପଣୀତା। ଅରୂପାୱଚରକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନା ଅତ୍ଥି ହୀନା , ଅତ୍ଥି ମଜ୍ଝିମା, ଅତ୍ଥି ପଣୀତା। ଅପରିଯାପନ୍ନକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନା ପଣୀତା।

୨୭। ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା – ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ପହାନପ୍ପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ ଭାୱନାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ଭାୱେତି। ଇମା ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା।

ଅପରାପି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା – ଏସନାଭାୱନା, ପଟିଲାଭାଭାୱନା, ଏକରସାଭାୱନା, ଆସେୱନାଭାୱନା। କତମା ଏସନାଭାୱନା? ସବ୍ବେସଂ ସମାଧିଂ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତାନଂ ତତ୍ଥ ଜାତା ଧମ୍ମା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ଏସନାଭାୱନା। କତମା ପଟିଲାଭାଭାୱନା? ସବ୍ବେସଂ ସମାଧିଂ ସମାପନ୍ନାନଂ ତତ୍ଥ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ପଟିଲାଭାଭାୱନା। କତମା ଏକରସାଭାୱନା? ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱଯତୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱଯତୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା । ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱଯତୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱଯତୋ

ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱଯତୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା।

ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ ଭାୱଯତୋ ସଦ୍ଧାବଲସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରି ବଲାନି ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ବଲାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯବଲଂ ଭାୱଯତୋ ୱୀରିଯବଲସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରି ବଲାନି ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ବଲାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ପମାଦେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ସତିବଲଂ ଭାୱଯତୋ ସତିବଲସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରି ବଲାନି ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ବଲାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ସମାଧିବଲଂ ଭାୱଯତୋ ସମାଧିବଲସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରି ବଲାନି ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ବଲାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞାବଲଂ ଭାୱଯତୋ ପଞ୍ଞାବଲସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରି ବଲାନି ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ବଲାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା।

ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ୱସେନ ଛ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ପୱିଚଯଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ୱସେନ ଛ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ୱସେନ ଛ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଫରଣଟ୍ଠେନ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ୱସେନ ଛ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଉପସମଟ୍ଠେନ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ୱସେନ ଛ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ୱସେନ ଛ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ପଟିସଙ୍ଖାନଟ୍ଠେନ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ୱସେନ ଛ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା।

ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ଭାୱଯତୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ୱସେନ ସତ୍ତ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ମଗ୍ଗଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପଂ ଭାୱଯତୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପସ୍ସ ୱସେନ ସତ୍ତ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ମଗ୍ଗଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଚଂ ଭାୱଯତୋ ସମ୍ମାୱାଚାଯ ୱସେନ ସତ୍ତ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ମଗ୍ଗଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତଂ ଭାୱଯତୋ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ସତ୍ତ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ମଗ୍ଗଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ୱୋଦାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଆଜୀୱଂ ଭାୱଯତୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱସ୍ସ ୱସେନ ସତ୍ତ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ମଗ୍ଗଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା । ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଯାମଂ ଭାୱଯତୋ ସମ୍ମାୱାଯାମସ୍ସ ୱସେନ ସତ୍ତ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ମଗ୍ଗଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସତିଂ ଭାୱଯତୋ ସମ୍ମାସତିଯା ୱସେନ ସତ୍ତ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ମଗ୍ଗଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧିଂ ଭାୱଯତୋ ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ୱସେନ ସତ୍ତ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ମଗ୍ଗଙ୍ଗାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଅଯଂ ଏକରସାଭାୱନା।

କତମା ଆସେୱନାଭାୱନା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ଆସେୱତି, ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମଯମ୍ପି [ମଜ୍ଝନ୍ତିକସମଯମ୍ପି (ସ୍ୟା। କ।)] ଆସେୱତି, ସାଯନ୍ହସମଯମ୍ପି ଆସେୱତି, ପୁରେଭତ୍ତମ୍ପି ଆସେୱତି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତମ୍ପି ଆସେୱତି, ପୁରିମେପି ଯାମେ ଆସେୱତି, ମଜ୍ଝିମେପି ଯାମେ ଆସେୱତି, ପଚ୍ଛିମେପି ଯାମେ ଆସେୱତି, ରତ୍ତିମ୍ପି ଆସେୱତି, ଦିୱାପି ଆସେୱତି, ରତ୍ତିନ୍ଦିୱାପି [ରତ୍ତିଦିୱାପି (କ।)] ଆସେୱତି, କାଳେପି ଆସେୱତି, ଜୁଣ୍ହେପି ଆସେୱତି, ୱସ୍ସେପି ଆସେୱତି, ହେମନ୍ତେପି ଆସେୱତି, ଗିମ୍ହେପି ଆସେୱତି, ପୁରିମେପି ୱଯୋଖନ୍ଧେ ଆସେୱତି, ମଜ୍ଝିମେପି ୱଯୋଖନ୍ଧେ ଆସେୱତି, ପଚ୍ଛିମେପି ୱଯୋଖନ୍ଧେ ଆସେୱତି – ଅଯଂ ଆସେୱନାଭାୱନା। ଇମା ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା।

୨୮। ଅପରାପି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ତଦୁପଗୱୀରିଯୱାହନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। କଥଂ ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା? କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ବ୍ଯାପାଦଂ ପଜହତୋ ଅବ୍ଯାପାଦୱସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଥିନମିଦ୍ଧଂ [ଥୀନମିଦ୍ଧଂ (ସ୍ୟା। ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)] ପଜହତୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞାୱସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହତୋ ଅୱିକ୍ଖେପୱସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ପଜହତୋ ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନୱସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହତୋ

ଞାଣଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା । ଅରତିଂ ପଜହତୋ ପାମୋଜ୍ଜଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ନୀଓରଣେ ପଜହତୋ ପଠମଜ୍ଝାନଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ଓିତକ୍କଓିଚାରେ ପଜହତୋ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ପୀତିଂ ପଜହତୋ ତତିଯଜ୍ଝାନଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ସୁଖଦୁକ୍ଖେ ପଜହତୋ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା।

ରୂପସଞ୍ଞଂ ପଟିଘସଞ୍ଞଂ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଜହତୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା । ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞଂ ପଜହତୋ ଓିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ଓିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞଂ ପଜହତୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞଂ ପଜହତୋ ନେଓସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା।

ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତୋ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ସୁଖସଞ୍ଞଂ ପଜହତୋ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଜହତୋ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ନନ୍ଦିଂ ପଜହତୋ ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ରାଗଂ ପଜହତୋ ଓିରାଗାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ସମୁଦଯଂ ପଜହତୋ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା । ଆଦାନଂ ପଜହତୋ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ଘନସଞ୍ଞଂ ପଜହତୋ ଖଯାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ଆଯୂହନଂ ପଜହତୋ ଓଯାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ଧୁଓସଞ୍ଞଂ ପଜହତୋ ଓିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ନିମିତ୍ତଂ ପଜହତୋ ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ପଣିଧିଂ ପଜହତୋ ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ଅଭିନିଓେସଂ ପଜହତୋ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ସାରାଦାନାଭିନିଓେସଂ ପଜହତୋ ଅଧିପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଓିପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ସମ୍ମୋହାଭିନିଓେସଂ ପଜହତୋ ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ଆଲଯାଭିନିଓେସଂ ପଜହତୋ ଆଦୀନଓାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖଂ ପଜହତୋ ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ସଞ୍ଞୋଗାଭିନିଓେସଂ ପଜହତୋ ଓିଓଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନାଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା।

ଦିଟ୍ଠେକଟ୍ଠେ କିଲେସେ ପଜହତୋ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ଓଳାରିକେ କିଲେସେ ପଜହତୋ ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ଅନୁସହଗତେ କିଲେସେ ପଜହତୋ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଓସେନ ଜାତା ଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିଓତ୍ତନ୍ତୀତି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା। ଏଓଂ ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଓତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଓନା।

କଥଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାଓନା? କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମଓସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ

ଭାୱନା। ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହତୋ ଅବ୍ୟାପାଦୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଏୱଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା।

କଥଂ ତଦୁପଗୱୀରିଯୱାହନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା? କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ୱୀରିଯଂ ୱାହେତୀତି – ତଦୁପଗୱୀରିଯୱାହନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହତୋ ଅବ୍ୟାପାଦୱସେନ ୱୀରିଯଂ ୱାହେତୀତି – ତଦୁପଗୱୀରିଯୱାହନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱସେନ ୱୀରିଯଂ ୱାହେତୀତି – ତଦୁପଗୱୀରିଯୱାହନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଏୱଂ ତଦୁପଗୱୀରିଯୱାହନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା।

କଥଂ ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା? କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଆସେୱତୀତି – ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅବ୍ୟାପାଦଂ ଆସେୱତୀତି – ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୀତି – ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଏୱଂ ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା।

ଇମା ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା ରୂପଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ୱେଦନଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ସଞ୍ଞଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ସଙ୍ଖାରେ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ଚକ୍ଖୁଂ…ପେ… ଜରାମରଣଂ…ପେ… ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଭାୱେତି। ଯେ ଯେ ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ହୋନ୍ତି ତେ ତେ ଧମ୍ମା ଏକରସା ହୋନ୍ତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ଭାୱେତବ୍ବାତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣ’’ନ୍ତି।

ଚତୁତ୍ଥଭାଣୱାରୋ।

୨୯। କଥଂ ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା’’ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ?

ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବୋ – ଅକୁପ୍ପା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା – ୱିଜ୍ଜା ଚ ୱିମୁତ୍ତି ଚ। ତଯୋ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା – ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା। ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା – ଚତ୍ତାରି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି। ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା – ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧା। ଛ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା – ଛ ଅଭିଞ୍ଞା। ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା – ସତ୍ତ ଖୀଣାସୱବଲାନି। ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା – ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖା। ନୱ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା – ନୱ ଅନୁପୁବ୍ବନିରୋଧା। ଦସ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା – ଦସ ଅସେକ୍ଖା ଧମ୍ମା।

‘‘ସବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ। କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ? ଚକ୍ଖୁ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ; ରୂପା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା; ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ; ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବୋ ; ଯମ୍ପିଦଂ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା, ତମ୍ପି ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ। ସୋତଂ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ; ସଦ୍ଦା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା…ପେ… ଘାନଂ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ; ଗନ୍ଧା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା… ଜିୱ୍ହା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା; ରସା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା… କାଯୋ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବୋ; ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା… ମନୋ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବୋ; ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବା; ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ; ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବୋ ; ଯମ୍ପିଦଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା, ତମ୍ପି ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ’’। ରୂପଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ୱେଦନଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ସଞ୍ଞଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ସଙ୍ଖାରେ ପସ୍ସନ୍ତୋ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ସଚ୍ଛିକରୋତି। ଚକ୍ଖୁଂ…ପେ… ଜରାମରଣଂ…ପେ… ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ପସ୍ସନ୍ତୋ ସଚ୍ଛିକରୋତି। ଯେ ଯେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକତା ହୋନ୍ତି ତେ ତେ ଧମ୍ମା ଫସ୍ସିତା [ଫୁସିତା (ସ୍ୟା।)] ହୋନ୍ତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବାତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣ’’ନ୍ତି।

୩୦। କଥଂ ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିଯା, ଇମେ ଧମ୍ମା ଠିତିଭାଗିଯା, ଇମେ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିଯା, ଇମେ ଧମ୍ମା ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯା’’ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ?

ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭିଂ କାମସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ହାନଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି – ଠିତିଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ଅୱିତକ୍କସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ୱିସେସଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ନିବ୍ବିଦାସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ୱିରାଗୂପସଂହିତା – ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ।

ଦୁତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭିଂ ୱିତକ୍କସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ହାନଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି – ଠିତିଭାଗିଯୋ

ଧମ୍ମୋ। ଉପେକ୍ଖାସୁଖସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ୱିସେସଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ନିବ୍ବିଦାସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ୱିରାଗୂପସଂହିତା – ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ।

ତତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭିଂ ପୀତିସୁଖସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ହାନଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି – ଠିତିଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ୱିସେସଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ନିବ୍ବିଦାସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ୱିରାଗୂପସଂହିତା – ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ।

ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭିଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ହାନଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି – ଠିତିଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ୱିସେସଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ନିବ୍ବିଦାସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ୱିରାଗୂପସଂହିତା – ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ।

ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସ୍ସ ଲାଭିଂ ରୂପସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ହାନଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି – ଠିତିଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ୱିସେସଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ନିବ୍ବିଦାସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ୱିରାଗୂପସଂହିତା – ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ।

ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସ୍ସ ଲାଭିଂ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ହାନଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି – ଠିତିଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ୱିସେସଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ନିବ୍ବିଦାସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ୱିରାଗୂପସଂହିତା – ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ।

ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସ୍ସ ଲାଭିଂ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ହାନଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି – ଠିତିଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି – ୱିସେସଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ନିବ୍ବିଦାସହଗତା ସଞ୍ଞାମନସିକାରା ସମୁଦାଚରନ୍ତି ୱିରାଗୂପସଂହିତା – ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଇମେ ଧମ୍ମା ହାନଭାଗିଯା, ଇମେ ଧମ୍ମା ଠିତିଭାଗିଯା, ଇମେ ଧମ୍ମା ୱିସେସଭାଗିଯା, ଇମେ ଧମ୍ମା ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯାତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ''।

୩୧। କଥଂ ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା, ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା, ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ? ''ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖଯଟ୍ଠେନ, ଦୁକ୍ଖଂ ଭଯଟ୍ଠେନ, ଅନତ୍ତା ଅସାରକଟ୍ଠେନା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ। ''ୱେଦନା... ପେ... ସଞ୍ଞା... ସଙ୍ଖାରା... ୱିଞ୍ଞାଣଂ... ଚକ୍ଖୁ...ପେ... ଜରାମରଣଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖଯଟ୍ଠେନ, ଦୁକ୍ଖଂ ଭଯଟ୍ଠେନ, ଅନତ୍ତା ଅସାରକଟ୍ଠେନା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା, ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖା, ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା''ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

୩୨। କଥଂ ''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ, ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ, ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ, ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅରିଯସଚ୍ଚ''ନ୍ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ?

୩୩। ତତ୍ଥ କତମଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ? ଜାତିପି ଦୁକ୍ଖା, ଜରାପି ଦୁକ୍ଖା, ମରଣମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ, ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସାପି ଦୁକ୍ଖା, ଅପ୍ପିଯେହି ସମ୍ପଯୋଗୋ ଦୁକ୍ଖୋ, ପିଯେହି ୱିପ୍ପଯୋଗୋ ଦୁକ୍ଖୋ, ଯମ୍ପିଚ୍ଛଂ ନ ଲଭତି ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ; ସଙ୍ଖିତ୍ତେନ ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା [ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାପି (କ।) ସତିପଟ୍ଠାନସୁତ୍ତେ ସଚ୍ଚୱିଭଙ୍ଗେ ଚ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଦୁକ୍ଖା।

ତତ୍ଥ କତମା ଜାତି? ଯା ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ତମ୍ହି ତମ୍ହି ସତ୍ତନିକାଯେ ଜାତି ସଞ୍ଜାତି ଓକ୍କନ୍ତି ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ଖନ୍ଧାନଂ ପାତୁଭାୱୋ ଆଯତନାନଂ ପଟିଲାଭୋ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଜାତି।

ତତ୍ଥ କତମା ଜରା ଯା ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ତମ୍ହି ତମ୍ହି ସତ୍ତନିକାଯେ ଜରା ଜୀରଣତା ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ ପାଲିଚ୍ଚଂ ୱଲିତ୍ତଚତା ଆଯୁନୋ ସଂହାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ପରିପାକୋ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଜରା।

ତତ୍ଥ କତମଂ ମରଣଂ? ଯା ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ତମ୍ହା ତମ୍ହା ସତ୍ତନିକାଯା ଚୁତି ଚୱନତା ଭେଦୋ ଅନ୍ତରଧାନଂ ମଚ୍ଚୁ ମରଣଂ କାଲକିରିଯା [କାଲଂକିରିଯା (କ।)] ଖନ୍ଧାନଂ ଭେଦୋ କଳେୱରସ୍ସ ନିକ୍ଖେପୋ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସୁପଚ୍ଛେଦୋ – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ମରଣଂ।

ତତ୍ଥ କତମୋ ସୋକୋ? ଞାତିବ୍ୟସନେନ [ଯୋ ଞାତିବ୍ୟସନେନ (ସ୍ୟା।) ପସ୍ସ ସଚ୍ଚୱିଭଙ୍ଗେ] ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଭୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ରୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ସୀଲବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ବ୍ୟସନେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ, ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ସୋକୋ ସୋଚନା ସୋଚିତତ୍ତଂ ଅନ୍ତୋସୋକୋ ଅନ୍ତୋପରିସୋକୋ ଚେତସୋ ପରିଜ୍ଝାଯନା ଦୋମନସ୍ସଂ ସୋକସଲ୍ଲଂ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୋକୋ।

ତତ୍ଥ କତମୋ ପରିଦେୱୋ? ଞାତିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଭୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ରୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ସୀଲବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ବ୍ୟସନେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ, ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଆଦେୱୋ ପରିଦେୱୋ ଆଦେୱନା, ପରିଦେୱନା ଆଦେୱିତତ୍ତଂ ପରିଦେୱିତତ୍ତଂ ୱାଚା ପଲାପୋ ୱିପ୍ପଲାପୋ ଲାଲପ୍ପୋ ଲାଲପ୍ପନା ଲାଲପ୍ପିତତ୍ତଂ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପରିଦେୱୋ।

ତତ୍ଥ କତମଂ ଦୁକ୍ଖଂ? ଯଂ କାଯିକଂ ଅସାତଂ କାଯିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ କାଯସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଅସାତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦଯିତଂ, କାଯସମ୍ଫସ୍ସଜା ଅସାତା ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖଂ।

ତତ୍ଥ କତମଂ ଦୋମନସ୍ସଂ? ଯଂ ଚେତସିକଂ ଅସାତଂ ଚେତସିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଚେତୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଅସାତଂ ୱେଦଯିତଂ, ଚେତୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ଅସାତା ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦୋମନସ୍ସଂ।

ତତ୍ଥ କତମୋ ଉପାଯାସୋ? ଞାତିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଭୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ରୋଗବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ସୀଲବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଦିଟ୍ଠିବ୍ୟସନେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ, ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ବ୍ୟସନେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ, ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଆଯାସୋ ଉପାଯାସୋ ଆଯାସନା ଉପାଯାସନା ଆଯାସିତତ୍ତଂ ଉପାଯାସିତତ୍ତଂ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଉପାଯାସୋ।

ତତ୍ଥ କତମୋ ଅପ୍ପିଯେହି ସମ୍ପଯୋଗୋ ଦୁକ୍ଖୋ? ଇଧ ଯସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଅନିଟ୍ଠା ଅକନ୍ତା ଅମନାପା ରୂପା ସଦ୍ଦା ଗନ୍ଧା ରସା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା, ଯେ ୱା ପନସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଅନତ୍ଥକାମା ଅହିତକାମା ଅଫାସୁକାମା ଅଯୋଗକ୍ଖେମକାମା, ଯା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଙ୍ଗତି ସମାଗମୋ ସମୋଧାନଂ ମିସ୍ସୀଭାୱୋ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅପ୍ପିଯେହି ସମ୍ପଯୋଗୋ ଦୁକ୍ଖୋ।

ତତ୍ଥ କତମୋ ପିଯେହି ୱିପ୍ପଯୋଗୋ ଦୁକ୍ଖୋ? ଇଧ ଯସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଇଟ୍ଠା କନ୍ତା ମନାପା ରୂପା ସଦ୍ଦା ଗନ୍ଧା ରସା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା, ଯେ ୱା ପନସ୍ସ ତେ ହୋନ୍ତି ଅତ୍ଥକାମା ହିତକାମା ଫାସୁକାମା ଯୋଗକ୍ଖେମକାମା ମାତା ୱା ପିତା ୱା ଭାତା ୱା ଭଗିନୀ ୱା ମିତ୍ତା ୱା ଅମଚ୍ଚା ୱା ଞାତୀ ୱା ସାଲୋହିତା ୱା, ଯା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅସଙ୍ଗତି ଅସମାଗମୋ ଅସମୋଧାନଂ ଅମିସ୍ସୀଭାୱୋ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପିଯେହି ୱିପ୍ପଯୋଗୋ ଦୁକ୍ଖୋ।

ତତ୍ଥ କତମଂ ଯମ୍ପିଚ୍ଛଂ ନ ଲଭତି ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ? ଜାତିଧମ୍ମାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଏୱଂ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ''ଅହୋ ୱତ ମଯଂ ନ ଜାତିଧମ୍ମା ଅସ୍ସାମ, ନ ଚ ୱତ ନୋ ଜାତି ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ଯା''ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ ଇଚ୍ଛାଯ ପତ୍ତବ୍ବଂ – ଇଦମ୍ପି ଯମ୍ପିଚ୍ଛଂ ନ ଲଭତି ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ। ଜରାଧମ୍ମାନଂ ସତ୍ତାନଂ…ପେ… ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମାନଂ ସତ୍ତାନଂ… ମରଣଧମ୍ମାନଂ ସତ୍ତାନଂ… ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସଧମ୍ମାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଏୱଂ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ''ଅହୋ ୱତ ମଯଂ ନ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସଧମ୍ମା ଅସ୍ସାମ, ନ ଚ ୱତ ନୋ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସା ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁ''ନ୍ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ ଇଚ୍ଛାଯ ପତ୍ତବ୍ବଂ – ଇଦମ୍ପି ଯମ୍ପିଚ୍ଛଂ ନ ଲଭତି ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ।

ତତ୍ଥ କତମେ ସଙ୍ଖିତ୍ତେନ ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା ଦୁକ୍ଖା? ସେଯ୍ୟଥିଦଂ [ସେଯ୍ୟଥୀଦଂ (ସ୍ୟା। ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)] – ରୂପୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ, [ରୂପୂପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ (ସ୍ୟା।) ଏୱମୁପରିପି], ୱେଦନୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ ସଞ୍ଞୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ, ସଙ୍ଖାରୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ, ୱିଞ୍ଞାଣୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସଙ୍ଖିତ୍ତେନ ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା ଦୁକ୍ଖା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ।

୩୪। ତତ୍ଥ କତମଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ? ଯାଯଂ ତଣ୍ହା ପୋନୋଭୱିକା [ପୋନୋବ୍ଭୱିକା (ସ୍ୟା।)] ନନ୍ଦିରାଗସହଗତା ତତ୍ରତତ୍ରାଭିନନ୍ଦିନୀ,

ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – କାମତଣ୍ହା ଭୱତଣ୍ହା ୱିଭୱତଣ୍ହା , ସା ଖୋ ପନେସା ତଣ୍ହା କତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, କତ୍ଥ ନିୱିସମାନା ନିୱିସତି? ଯଂ ଲୋକେ ପିୟରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ଏତ୍ଥେସା ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଏତ୍ଥ ନିୱିସମାନା ନିୱିସତି। କିଞ୍ଚ ଲୋକେ ପିୟରୂପଂ ସାତରୂପଂ? ଚକ୍ଖୁ ଲୋକେ ପିୟରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ଏତ୍ଥେସା ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଏତ୍ଥ ନିୱିସମାନା ନିୱିସତି। ସୋତଂ ଲୋକେ…ପେ… ଘାନଂ ଲୋକେ… ଜିୱ୍ହା ଲୋକେ… କାୟୋ ଲୋକେ… ମନୋ ଲୋକେ ପିୟରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ଏତ୍ଥେସା ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଏତ୍ଥ ନିୱିସମାନା ନିୱିସତି। ରୂପା ଲୋକେ ପିୟରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ଏତ୍ଥେସା ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଏତ୍ଥ ନିୱିସମାନା ନିୱିସତି। ସଦ୍ଦା ଲୋକେ ପିୟରୂପଂ ସାତରୂପଂ…ପେ… ଧମ୍ମା ଲୋକେ… ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ଲୋକେ…ପେ… ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ଲୋକେ… ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ଲୋକେ…ପେ… ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ ଲୋକେ… ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା ଲୋକେ…ପେ… ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ୱେଦନା ଲୋକେ… ରୂପସଞ୍ଞା ଲୋକେ…ପେ… ଧମ୍ମସଞ୍ଞା ଲୋକେ… ରୂପସଞ୍ଚେତନା ଲୋକେ…ପେ… ଧମ୍ମସଞ୍ଚେତନା ଲୋକେ… ରୂପତଣ୍ହା ଲୋକେ…ପେ… ଧମ୍ମତଣ୍ହା ଲୋକେ… ରୂପୱିତକ୍କୋ ଲୋକେ…ପେ… ଧମ୍ମୱିତକ୍କୋ ଲୋକେ… ରୂପୱିଚାରୋ ଲୋକେ…ପେ… ଧମ୍ମୱିଚାରୋ ଲୋକେ ପିୟରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ଏତ୍ଥେସା ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଏତ୍ଥ ନିୱିସମାନା ନିୱିସତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖସମୁଦୟଂ ଅରିୟସଚ୍ଚଂ।

୩୫। ତତ୍ଥ କତମଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଅରିୟସଚ୍ଚଂ? ଯୋ ତସ୍ସାୟେୱ ତଣ୍ହାୟ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧୋ ଚାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ମୁତ୍ତି ଅନାଲୟୋ, ସା ଖୋ ପନେସା ତଣ୍ହା କତ୍ଥ ପହୀୟମାନା ପହୀୟତି, କତ୍ଥ ନିରୁଜ୍ଝମାନା ନିରୁଜ୍ଝତି? ଯଂ ଲୋକେ ପିୟରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ଏତ୍ଥେସା ତଣ୍ହା ପହୀୟମାନା ପହୀୟତି, ଏତ୍ଥ ନିରୁଜ୍ଝମାନା ନିରୁଜ୍ଝତି। କିଞ୍ଚ ଲୋକେ ପିୟରୂପଂ ସାତରୂପଂ? ଚକ୍ଖୁଲୋକେ ପିୟରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ଏତ୍ଥେସା ତଣ୍ହା ପହୀୟମାନା ପହୀୟତି, ଏତ୍ଥ ନିରୁଜ୍ଝମାନା ନିରୁଜ୍ଝତି…ପେ… ଧମ୍ମୱିଚାରୋ ଲୋକେ ପିୟରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ଏତ୍ଥେସା ତଣ୍ହା ପହୀୟମାନା ପହୀୟତି, ଏତ୍ଥ ନିରୁଜ୍ଝମାନା ନିରୁଜ୍ଝତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଅରିୟସଚ୍ଚଂ।

୩୬। ତତ୍ଥ କତମଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅରିୟସଚ୍ଚଂ? ଅୟମେୱ ଅରିୟୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ସମ୍ମାୱାଚା ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ସମ୍ମାୱାୟାମୋ ସମ୍ମାସତି ସମ୍ମାସମାଧି। ତତ୍ଥ କତମା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି? ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖସମୁଦୟେ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିୟା ପଟିପଦାୟ ଞାଣଂ – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି।

ତତ୍ଥ କତମୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ? ନେକ୍ଖମ୍ମସଙ୍କପ୍ପୋ, ଅବ୍ୟାପାଦସଙ୍କପ୍ପୋ, ଅୱିହିଂସାସଙ୍କପ୍ପୋ – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ।

ତତ୍ଥ କତମା ସମ୍ମାୱାଚା? ମୁସାୱାଦା ୱେରମଣୀ [ୱେରମଣି (କ।)], ପିସୁଣାୟ ୱାଚାୟ ୱେରମଣୀ, ଫରୁସାୟ ୱାଚାୟ ୱେରମଣୀ, ସମ୍ଫପ୍ପଲାପା ୱେରମଣୀ – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସମ୍ମାୱାଚା।

ତତ୍ଥ କତମୋ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ? ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀ, ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣୀ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱେରମଣୀ – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ।

ତତ୍ଥ କତମୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ? ଇଧ ଅରିୟସାୱକୋ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱଂ ପହାୟ ସମ୍ମାଆଜୀୱେନ ଜୀୱିକଂ [ଜୀୱିତଂ (କ।)] କପ୍ପେତି – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ।

ତତ୍ଥ କତମୋ ସମ୍ମାୱାୟାମୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାୟ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାୟମତି ୱୀରିୟଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି, ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାୟ…ପେ… ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାୟ …ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିୟା ଅସମ୍ମୋସାୟ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାୟ ୱେପୁଲ୍ଲାୟ ଭାୱନାୟ ପାରିପୂରିୟା ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି ୱାୟମତି ୱୀରିୟଂ ଆରଭତି ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି ପଦହତି – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସମ୍ମାୱାୟାମୋ।

ତତ୍ଥ କତମା ସମ୍ମାସତି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ୱିନେୟ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ୱେଦନାସୁ… ପେ… ଚିତ୍ତେ…ପେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା ୱିନେୟ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସମ୍ମାସତି।

ତତ୍ଥ କତମୋ ସମ୍ମାସମାଧି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଜଂ ପୀତିସୁଖଂ ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ପୀତିୟା ଚ ୱିରାଗା ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହରତି ସତୋ ଚ ସମ୍ପଜାନୋ ସୁଖଞ୍ଚ କାୟେନ ପଟିସଂୱେଦେତି, ଯଂ ତଂ ଅରିୟା

ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି – ‘‘ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖୱିହାରୀ’’ତି ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସମ୍ମାସମାଧି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅରିଯସଚ୍ଚଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ, ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ, ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ, ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅରିଯସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ସୋତାୱଧାନଂ, ତଂପଜାନନା ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ। ଏୱଂ ସୋତାୱଧାନେ ପଞ୍ଞା ସୁତମଯେ ଞାଣଂ।

ସୁତମଯଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ପଠମୋ।

୨। ସୀଲମଯଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୩୭। କଥଂ ସୁତ୍ୱାନ ସଂୱରେ ପଞ୍ଞା ସୀଲମଯେ ଞାଣଂ? ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି – ପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ, ଅପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ, ପରିପୁଣ୍ଣପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ, ଅପରାମଟ୍ଠପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କତମଂ ପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ? ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନାନଂ ପରିଯନ୍ତସିକ୍ଖାପଦାନଂ – ଇଦଂ ପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। କତମଂ ଅପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ? ଉପସମ୍ପନ୍ନାନଂ ଅପରିଯନ୍ତସିକ୍ଖାପଦାନଂ – ଇଦଂ ଅପରିଯନ୍ତପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। କତମଂ ପରିପୁଣ୍ଣପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ? ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକାନଂ କୁସଲଧମ୍ମେ ଯୁତ୍ତାନଂ ସେକ୍ଖପରିଯନ୍ତେ [ସେଖପରିଯନ୍ତେ (କ।)] ପରିପୂରକାରୀନଂ କାଯେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ଅନପେକ୍ଖାନଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଜୀୱିତାନଂ – ଇଦଂ ପରିପୁଣ୍ଣପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। କତମଂ ଅପରାମଟ୍ଠପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ? ସତ୍ତନ୍ନଂ ସେକ୍ଖାନଂ – ଇଦଂ ଅପରାମଟ୍ଠପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। କତମଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ? ତଥାଗତସାୱକାନଂ ଖୀଣାସୱାନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ତଥାଗତାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ – ଇଦଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ।

୩୮। ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ପରିଯନ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ଅପରିଯନ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ପରିଯନ୍ତଂ? ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ଲାଭପରିଯନ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ଯସପରିଯନ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ଞାତିପରିଯନ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ଅଙ୍ଗପରିଯନ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ଜୀୱିତପରିଯନ୍ତଂ।

କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ଲାଭପରିଯନ୍ତଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଲାଭହେତୁ ଲାଭପଚ୍ଚଯା ଲାଭକାରଣା ଯଥାସମାଦିନ୍ନଂ [ଯଥାସମାଦିଣ୍ଣଂ (କ।)] ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମତି – ଇଦଂ ତଂ ସୀଲଂ ଲାଭପରିଯନ୍ତଂ। କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ଯସପରିଯନ୍ତଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଯସହେତୁ ଯସପଚ୍ଚଯା ଯସକାରଣା ଯଥାସମାଦିନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମତି – ଇଦଂ ତଂ ସୀଲଂ ଯସପରିଯନ୍ତଂ। କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ଞାତିପରିଯନ୍ତଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଞାତିହେତୁ ଞାତିପଚ୍ଚଯା ଞାତିକାରଣା ଯଥାସମାଦିନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମତି – ଇଦଂ ତଂ ସୀଲଂ ଞାତିପରିଯନ୍ତଂ। କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ଅଙ୍ଗପରିଯନ୍ତଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଙ୍ଗହେତୁ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଯା ଅଙ୍ଗକାରଣା ଯଥାସମାଦିନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମତି – ଇଦଂ ତଂ ସୀଲଂ ଅଙ୍ଗପରିଯନ୍ତଂ। କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ଜୀୱିତପରିଯନ୍ତଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଜୀୱିତହେତୁ ଜୀୱିତପଚ୍ଚଯା ଜୀୱିତକାରଣା ଯଥାସମାଦିନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମତି – ଇଦଂ ତଂ ସୀଲଂ ଜୀୱିତପରିଯନ୍ତଂ। ଏୱରୂପାନି ସୀଲାନି ଖଣ୍ଡାନି ଛିଦ୍ଦାନି ସବଲାନି କମ୍ମାସାନି ନ ଭୁଜିସ୍ସାନି ନ ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି [ନ ୱିଞ୍ଞୂପସତ୍ଥାନି (କ।)] ପରାମଟ୍ଠାନି ଅସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି [ନ ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି (କ।)] ନ ଅୱିପ୍ପଟିସାରୱତ୍ଥୁକାନି ନ ପାମୋଜ୍ଜୱତ୍ଥୁକାନି ନ ପୀତିୱତ୍ଥୁକାନି ନ ପସ୍ସଦ୍ଧିୱତ୍ଥୁକାନି ନ ସୁଖୱତ୍ଥୁକାନି ନ ସମାଧିୱତ୍ଥୁକାନି ନ ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନୱତ୍ଥୁକାନି ନ ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାଯ ନ ୱିରାଗାଯ ନ ନିରୋଧାଯ ନ ଉପସମାଯ ନ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ନ ସମ୍ବୋଧାଯ ନ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି – ଇଦଂ ତଂ ସୀଲଂ ପରିଯନ୍ତଂ।

କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ଅପରିଯନ୍ତଂ? ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ନ ଲାଭପରିଯନ୍ତଂ , ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ନ ଯସପରିଯନ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ନ ଞାତିପରିଯନ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ନ ଅଙ୍ଗପରିଯନ୍ତଂ, ଅତ୍ଥି ସୀଲଂ ନ ଜୀୱିତପରିଯନ୍ତଂ।

କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ନ ଲାଭପରିଯନ୍ତଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଲାଭହେତୁ ଲାଭପଚ୍ଚଯା ଲାଭକାରଣା ଯଥାସମାଦିନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମାଯ ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପାଦେତି, କିଂ ସୋ ୱୀତିକ୍କମିସ୍ସତି! ଇଦଂ ତଂ ସୀଲଂ ନ ଲାଭପରିଯନ୍ତଂ। କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ନ ଯସପରିଯନ୍ତଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଯସହେତୁ ଯସପଚ୍ଚଯା ଯସକାରଣା ଯଥାସମାଦିନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମାଯ ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପାଦେତି , କିଂ ସୋ ୱୀତିକ୍କମିସ୍ସତି! ଇଦଂ ତଂ ସୀଲଂ ନ ଯସପରିଯନ୍ତଂ। କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ନ ଞାତିପରିଯନ୍ତଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଞାତିହେତୁ ଞାତିପଚ୍ଚଯା ଞାତିକାରଣା ଯଥାସମାଦିନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମାଯ ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପାଦେତି, କିଂ ସୋ ୱୀତିକ୍କମିସ୍ସତି! ଇଦଂ ତଂ ସୀଲଂ ନ ଞାତିପରିଯନ୍ତଂ। କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ନ ଅଙ୍ଗପରିଯନ୍ତଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଙ୍ଗହେତୁ

ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଯା ଅଙ୍ଗକାରଣା ଯଥାସମାଦିନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମାଯ ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପାଦେତି, କିଂ ସୋ ୱୀତିକ୍କମିସ୍ସତି! ଇଦଂ ତଂ ସୀଲଂ ନ ଅଙ୍ଗପରିଯନ୍ତଂ। କତମଂ ତଂ ସୀଲଂ ନ ଜୀୱିତପରିଯନ୍ତଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଜୀୱିତହେତୁ ଜୀୱିତପଚ୍ଚଯା ଜୀୱିତକାରଣା ଯଥାସମାଦିନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମାଯ ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପାଦେତି, କିଂ ସୋ ୱୀତିକ୍କମିସ୍ସତି! ଇଦଂ ତଂ ସୀଲଂ ନ ଜୀୱିତପରିଯନ୍ତଂ। ଏୱରୂପାନି ସୀଲାନି ଅଖଣ୍ଡାନି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି ଅସବଲାନି ଅକମ୍ମାସାନି ଭୁଜିସ୍ସାନି ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି ଅପରାମଟ୍ଠାନି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି ଅୱିପ୍ପଟିସାରୱତ୍ଥୁକାନି ପାମୋଜ୍ଜୱତ୍ଥୁକାନି ପୀତିୱତ୍ଥୁକାନି ପସ୍ସଦ୍ଧିୱତ୍ଥୁକାନି ସୁଖୱତ୍ଥୁକାନି ସମାଧିୱତ୍ଥୁକାନି ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନୱତ୍ଥୁକାନି ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାଯ ୱିରାଗାଯ ନିରୋଧାଯ ଉପସମାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି – ଇଦଂ ତଂ ସୀଲଂ ଅପରିଯନ୍ତଂ।

୩୯। କିଂ ସୀଲଂ? କତି ସୀଲାନି? କିଂ ସମୁଟ୍ଠାନଂ ସୀଲଂ? କତି ଧମ୍ମସମୋଧାନଂ ସୀଲଂ?

କିଂ ସୀଲନ୍ତି ଚେତନା ସୀଲଂ, ଚେତସିକଂ ସୀଲଂ, ସଂୱରୋ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମୋ ସୀଲଂ। କତି ସୀଲାନୀତି ତୀଣି ସୀଲାନି – କୁସଲସୀଲଂ, ଅକୁସଲସୀଲଂ, ଅବ୍ୟାକତସୀଲଂ।କିଂ ସମୁଟ୍ଠାନଂ ସୀଲନ୍ତି କୁସଲଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ କୁସଲସୀଲଂ , ଅକୁସଲଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ଅକୁସଲସୀଲଂ, ଅବ୍ୟାକତଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ଅବ୍ୟାକତସୀଲଂ। କତି ଧମ୍ମସମୋଧାନଂ ସୀଲନ୍ତି ସଂୱରସମୋଧାନଂ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମସମୋଧାନଂ ସୀଲଂ, ତଥାଭାୱେ ଜାତଚେତନାସମୋଧାନଂ ସୀଲଂ।

୪୦। ପାଣାତିପାତଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ। ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ। କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ। ମୁସାୱାଦଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ। ପିସୁଣଂ ୱାଚଂ [ପିସୁଣାୱାଚଂ (ସ୍ୟା। କ।) ଦୀ। ନି। ୧।୯ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ। ଫରୁସଂ ୱାଚଂ [ଫରୁସୱାଚଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ। ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ । ଅଭିଜ୍ଝଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ। ବ୍ୟାପାଦଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ।

୪୧। ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ। ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ। ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧଂ…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ… ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ… ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜଂ… ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତିଂ…।

ପଠମେନ ଝାନେନ [ପଠମଜ୍ଝାନେନ (ସ୍ୟା।) ଏୱମୀଦିସେସୁ ଠାନେସୁ] ନୀୱରଣେ…ପେ… ଦୁତିଯେନ ଝାନେନ ୱିତକ୍କୱିଚାରେ… ତତିଯେନ ଝାନେନ ପୀତିଂ… ଚତୁତ୍ଥେନ ଝାନେନ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ… ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ରୂପସଞ୍ଞଂ ପଟିଘସଞ୍ଞଂ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞଂ… ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞଂ… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞଂ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞଂ।

ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଯ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ…ପେ… ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଯ ସୁଖସଞ୍ଞଂ… ଅନତ୍ତା ଅନୁପସ୍ସନାଯ ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ… ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଯ ନନ୍ଦିଂ… ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଯ ରାଗଂ… ନିରୋଧା ଅନୁପସ୍ସନାଯ ସମୁଦଯଂ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଯ ଆଦାନଂ… ଖଯାନୁପସ୍ସନାଯ ଘନସଞ୍ଞଂ… ୱଯାନୁପସ୍ସନାଯ ଆଯୂହନଂ॥ ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନାଯ ଧୁୱସଞ୍ଞଂ… ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଯ ନିମିତ୍ତଂ…। ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଯ ପଣିଧିଂ… ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଯ ଅଭିନିୱେସଂ… ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାଯ ସାରାଦାନାଭିନିୱେସଂ… ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଦସ୍ସନେନ ସମ୍ମୋହାଭିନିୱେସଂ… ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନାଯ ଆଲଯାଭିନିୱେସଂ… ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଯ ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖଂ… ୱିୱଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନାଯ ସଞ୍ଞୋଗାଭିନିୱେସଂ…।

ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଦିଟ୍ଠେକଟ୍ଠେ କିଲେସେ…ପେ… ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଓଳାରିକେ କିଲେସେ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଅଣୁସହଗତେ କିଲେସେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସେ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମଟ୍ଠେନ ସୀଲଂ।

ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି – ପାଣାତିପାତସ୍ସ ପହାନଂ ସୀଲଂ, ୱେରମଣୀ ସୀଲଂ, ଚେତନା ସୀଲଂ, ସଂୱରୋ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମୋ ସୀଲଂ। ଏୱରୂପାନି ସୀଲାନି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପାମୋଜ୍ଜାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପୀତିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ସୋମନସ୍ସାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଆସେୱନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଭାୱନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ବହୁଲୀକମ୍ମାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଅଲଙ୍କାରାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପରିକ୍ଖାରାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପରିୱାରାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାଯ ୱିରାଗାଯ ନିରୋଧାଯ ଉପସମାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

ଏୱରୂପାନଂ ସୀଲାନଂ ସଂୱରପାରିସୁଦ୍ଧି ଅଧିସୀଲଂ, ସଂୱରପାରିସୁଦ୍ଧିଯା ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅୱିକ୍ଖେପପାରିସୁଦ୍ଧି ଅଧିଚିତ୍ତଂ ସଂୱରପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମା ପସ୍ସତି, ଅୱିକ୍ଖେପପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମା ପସ୍ସତି। ଦସ୍ସନପାରିସୁଦ୍ଧି ଅଧିପଞ୍ଞା। ଯୋ ତତ୍ଥ ସଂୱରଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା । ଯୋ ତତ୍ଥ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା। ଯୋ ତତ୍ଥ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା।

ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପସ୍ସନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପହାତବ୍ବଂ ପଜହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି।

ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି – ଅଦିନ୍ନାଦାନସ୍ସ...ପେ... କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରସ୍ସ... ମୁସାୱାଦସ୍ସ... ପିସୁଣାଯ ୱାଚାଯ... ଫରୁସାଯ ୱାଚାଯ... ସମ୍ଫପ୍ପଲାପସ୍ସ... ଅଭିଜ୍ଝାଯ... ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ... ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା... ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖନ୍ତି।

ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ...ପେ... ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ... ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ... ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ... ... ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ... ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜାଯ... ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତିଯା... ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି।

ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣାନଂ...ପେ... ଦୁତିଯେନ ଝାନେନ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ... ତତିଯେନ ଝାନେନ ପୀତିଯା... ଚତୁତ୍ଥେନ ଝାନେନ ସୁଖଦୁକ୍ଖାନଂ... ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ରୂପସଞ୍ଞାଯ ପଟିଘସଞ୍ଞାଯ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାଯ... ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ... ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ... ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞାଯ... ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି।

ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଯ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାଯ...ପେ... ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଯ ସୁଖସଞ୍ଞାଯ... ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଯ ଅତ୍ତସଞ୍ଞାଯ... ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଯ ନନ୍ଦିଯା... ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଯ ରାଗସ୍ସ... ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଯ ସମୁଦଯସ୍ସ... ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଯ ଆଦାନସ୍ସ... ଖଯାନୁପସ୍ସନାଯ ଘନସଞ୍ଞାଯ... ୱଯାନୁପସ୍ସନାଯ ଆଯୂହନସ୍ସ... ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନାଯ ଧୁୱସଞ୍ଞାଯ... ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଯ ନିମିତ୍ତସ୍ସ... ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଯ ପଣିଧିଯା... ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଯ ଅଭିନିୱେସସ୍ସ... ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାଯ ସାରାଗାଭିନିୱେସସ୍ସ... ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନେନ ସମ୍ମୋହାଭିନିୱେସସ୍ସ... ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନାଯ ଆଲଯାଭିନିୱେସସ୍ସ... ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଯ ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖାଯ... ୱିୱଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନାଯ ସଞ୍ଞୋଗାଭିନିୱେସସ୍ସ ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି।

ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଦିଟ୍ଠେକଟ୍ଠାନଂ କିଲେସାନଂ...ପେ... ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଓଳାରିକାନଂ କିଲେସାନଂ... ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଅନୁସହଗତାନଂ କିଲେସାନଂ... ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ପହାନଂ ସୀଲଂ, ୱେରମଣୀ ସୀଲଂ, ଚେତନା ସୀଲଂ, ସଂୱରୋ ସୀଲଂ, ଅୱୀତିକ୍କମୋ ସୀଲଂ। ଏୱରୂପାନି ସୀଲାନି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପାମୋଜ୍ଜାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପୀତିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ସୋମନସ୍ସାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଆସେୱନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଭାୱନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ବହୁଲୀକମ୍ମାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଅଲଙ୍କାରାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପରିକ୍ଖାରାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପରିୱାରାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାଯ ୱିରାଗାଯ ନିରୋଧାଯ ଉପସମାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

୪୨। ଏୱରୂପାନଂ ସୀଲାନଂ ସଂୱରପାରିସୁଦ୍ଧି ଅଧିସୀଲଂ। ସଂୱରପାରିସୁଦ୍ଧିଯା ଠିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅୱିକ୍ଖେପପାରିସୁଦ୍ଧି ଅଧିଚିତ୍ତଂ। ସଂୱରପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମା ପସ୍ସତି, ଅୱିକ୍ଖେପପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମା ପସ୍ସତି। ଦସ୍ସନପାରିସୁଦ୍ଧି ଅଧିପଞ୍ଞା। ଯୋ ତତ୍ଥ ସଂୱରଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା। ଯୋ ତତ୍ଥ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା। ଯୋ ତତ୍ଥ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପସ୍ସନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି ପହାତବ୍ବଂ ପଜହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସୁତ୍ୱାନ ସଂୱରେ ପଞ୍ଞା ସୀଲମଯେ ଞାଣଂ''।

ସୀଲମଯଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଦୁତିଯୋ।

୩। ସମାଧିଭାୱନାମଯଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୪୩। କଥଂ ସଂୱରିତ୍ୱା ସମାଦହନେ ପଞ୍ଞା ସମାଧିଭାୱନାମଯେ ଞାଣଂ? ଏକୋ ସମାଧି – ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା। ଦ୍ୱେ ସମାଧୀ – ଲୋକିଯୋ ସମାଧି, ଲୋକୁତ୍ତରୋ ସମାଧି। ତଯୋ ସମାଧୀ – ସୱିତକ୍କସୱିଚାରୋ ସମାଧି, ଅୱିତକ୍କୱିଚାରମତ୍ତୋ ସମାଧି, ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରୋ ସମାଧି। ଚତ୍ତାରୋ ସମାଧୀ – ହାନଭାଗିଯୋ ସମାଧି, ଠିତିଭାଗିଯୋ ସମାଧି, ୱିସେସଭାଗିଯୋ ସମାଧି, ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯୋ ସମାଧି। ପଞ୍ଚ ସମାଧୀ – ପୀତିଫରଣତା, ସୁଖଫରଣତା, ଚେତୋଫରଣତା, ଆଲୋକଫରଣତା, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାନିମିତ୍ତଂ [ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନାନିମିତ୍ତଂ (କ।)]।

ଛ ସମାଧୀ – ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି, ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି, ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତିୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି, ସୀଲାନୁସ୍ସତିୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି, ଚାଗାନୁସ୍ସତିୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି, ଦେୱତାନୁସ୍ସତିୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି। ସତ୍ତ ସମାଧୀ – ସମାଧିକୁସଲତା, ସମାଧିସ୍ସ ସମାପତ୍ତିକୁସଲତା, ସମାଧିସ୍ସ ଠିତିକୁସଲତା, ସମାଧିସ୍ସ ୱୁଟ୍ଠାନକୁସଲତା , ସମାଧିସ୍ସ କଲ୍ଲତାକୁସଲତା [କଲ୍ଲିତକୁସଲତା (ସ୍ୟା। କ।)], ସମାଧିସ୍ସ ଗୋଚରକୁସଲତା, ସମାଧିସ୍ସ ଅଭିନୀହାରକୁସଲତା। ଅଟ୍ଠ ସମାଧୀ – ପଥୱୀକସିଣୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି, ଆପୋକସିଣୱସେନ…ପେ… ତେଜୋକସିଣୱସେନ… ୱାଯୋକସିଣୱସେନ… ନୀଲକସିଣୱସେନ… ପୀତକସିଣୱସେନ… ଲୋହିତକସିଣୱସେନ… ଓଦାତକସିଣୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି। ନୱ ସମାଧୀ – ରୂପାୱଚରୋ ସମାଧି ଅତ୍ଥି ହୀନୋ, ଅତ୍ଥି ମଜ୍ଝିମୋ, ଅତ୍ଥି ପଣୀତୋ; ଅରୂପାୱଚରୋ ସମାଧି ଅତ୍ଥି ହୀନୋ, ଅତ୍ଥି ମଜ୍ଝିମୋ, ଅତ୍ଥି ପଣୀତୋ; ସୁଞ୍ଞତୋ ସମାଧି, ଅନିମିତ୍ତୋ ସମାଧି, ଅପ୍ପଣିହିତୋ ସମାଧି। ଦସ ସମାଧୀ – ଉଦ୍ଧୁମାତକସଞ୍ଞାୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି, ୱିନୀଲକସଞ୍ଞାୱସେନ…ପେ… ୱିପୁବ୍ବକସଞ୍ଞାୱସେନ… ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦକସଞ୍ଞାୱସେନ… ୱିକ୍ଖାଯିତକସଞ୍ଞାୱସେନ… ୱିକ୍ଖିତ୍ତକସଞ୍ଞାୱସେନ… ହତୱିକ୍ଖିତ୍ତକସଞ୍ଞାୱସେନ… ଲୋହିତକସଞ୍ଞାୱସେନ… ପୁଳୱକସଞ୍ଞାୱସେନ [ପୁଳୱକ ସଞ୍ଞାୱସେନ (କ।)] … ଅଟ୍ଠିକସଞ୍ଞାୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି। ଇମେ ପଞ୍ଚପଞ୍ଞାସ ସମାଧି।

୪୪। ଅପି ଚ, ପଞ୍ଚୱୀସତି ସମାଧିସ୍ସ ସମାଧିଟ୍ଠା – ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମାଧି, ପରିୱାରଟ୍ଠେନ ସମାଧି, ପରିପୂରଟ୍ଠେନ ସମାଧି, ଏକଗ୍ଗଟ୍ଠେନ ସମାଧି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧି, ଅୱିସାରଟ୍ଠେନ ସମାଧି, ଅନାୱିଲଟ୍ଠେନ ସମାଧି, ଅନିଞ୍ଜନଟ୍ଠେନ ସମାଧି, ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ସମାଧି, ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତତ୍ତା ସମାଧି, ସମଂ ଏସତୀତି ସମାଧି, ୱିସମଂ ନେସତୀତି ସମାଧି, ସମଂ ଏସିତତ୍ତା ସମାଧି, ୱିସମଂ ନେସିତତ୍ତା ସମାଧି, ସମଂ ଆଦିଯତୀତି ସମାଧି, ୱିସମଂ ନାଦିଯତୀତି ସମାଧି, ସମଂ ଆଦିନ୍ନତ୍ତା ସମାଧି, ୱିସମଂ ଅନାଦିନ୍ନତ୍ତା ସମାଧି, ସମଂ ପଟିପଜ୍ଜତୀତି ସମାଧି, ୱିସମଂ ନପ୍ପଟିପଜ୍ଜତୀତି ସମାଧି, ସମଂ ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ସମାଧି, ୱିସମଂ ନପ୍ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ସମାଧି, ସମଂ ଝାଯତୀତି ସମାଧି, ୱିସମଂ ଝାପେତୀତି ସମାଧି, ସମଂ ଝାତତ୍ତା ସମାଧି, ୱିସମଂ ଝାପିତତ୍ତା ସମାଧି, ସମୋ ଚ ହିତୋ ଚ ସୁଖୋ ଚାତି ସମାଧି। ଇମେ ପଞ୍ଚୱୀସତି ସମାଧିସ୍ସ ସମାଧିଟ୍ଠା। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସଂୱରିତ୍ୱା ସମାଦହନେ ପଞ୍ଞା ସମାଧିଭାୱନାମଯେ ଞାଣଂ''।

ସମାଧିଭାୱନାମଯଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ତତିଯୋ।

୪। ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୪୫। କଥଂ ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ? ଅୱିଜ୍ଜା ସଙ୍ଖାରାନଂ ଉପ୍ପାଦଟ୍ଠିତି ଚ ପୱତ୍ତଟ୍ଠିତି ଚ ନିମିତ୍ତଟ୍ଠିତି ଚ ଆଯୂହନଟ୍ଠିତି ଚ ସଞ୍ଞୋଗଟ୍ଠିତି ଚ ପଲିବୋଧଟ୍ଠିତି ଚ ସମୁଦଯଟ୍ଠିତି ଚ ହେତୁଟ୍ଠିତି ଚ ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠିତି ଚ। ଇମେହି ନୱହାକାରେହି ଅୱିଜ୍ଜା ପଚ୍ଚଯୋ, ସଙ୍ଖାରା ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନା। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ। ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ… ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଅୱିଜ୍ଜା ସଙ୍ଖାରାନଂ ଉପ୍ପାଦଟ୍ଠିତି ଚ ପୱତ୍ତଟ୍ଠିତି ଚ ନିମିତ୍ତଟ୍ଠିତି ଚ ଆଯୂହନଟ୍ଠିତି ଚ ସଞ୍ଞୋଗଟ୍ଠିତି ଚ ପଲିବୋଧଟ୍ଠିତି ଚ ସମୁଦଯଟ୍ଠିତି ଚ ହେତୁଟ୍ଠିତି ଚ ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠିତି ଚ। ଇମେହି ନୱହାକାରେହି ଅୱିଜ୍ଜା ପଚ୍ଚଯୋ, ସଙ୍ଖାରା ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନା। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ।

ସଙ୍ଖାରା ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନାମରୂପସ୍ସ… ନାମରୂପଂ ସଳାଯତନସ୍ସ… ସଳାଯତନଂ ଫସ୍ସସ୍ସ… ଫସ୍ସୋ ୱେଦନାଯ… ୱେଦନା ତଣ୍ହାଯ… ତଣ୍ହା ଉପାଦାନସ୍ସ… ଉପାଦାନଂ ଭୱସ୍ସ… ଭୱୋ ଜାତିଯା… ଜାତି ଜରାମରଣସ୍ସ ଉପ୍ପାଦଟ୍ଠିତି ଚ ପୱତ୍ତଟ୍ଠିତି ଚ ନିମିତ୍ତଟ୍ଠିତି ଚ ଆଯୂହନଟ୍ଠିତି ଚ ସଞ୍ଞୋଗଟ୍ଠିତି ଚ ପଲିବୋଧଟ୍ଠିତି ଚ ସମୁଦଯଟ୍ଠିତି ଚ ହେତୁଟ୍ଠିତି ଚ ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠିତି ଚ। ଇମେହି ନୱହାକାରେହି ଜାତି ପଚ୍ଚଯୋ,

ଜରାମରଣଂ ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନଂ। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ। ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ… ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଜାତି ଜରାମରଣସ୍ସ ଉପ୍ପାଦଟ୍ଠିତି ଚ ପୱତ୍ତଟ୍ଠିତି ଚ ନିମିତ୍ତଟ୍ଠିତି ଚ ଆଯୂହନଟ୍ଠିତି ଚ ସଞ୍ଞୋଗଟ୍ଠିତି ଚ ପଲିବୋଧଟ୍ଠିତି ଚ ସମୁଦଯଟ୍ଠିତି ଚ ହେତୁଟ୍ଠିତି ଚ ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠିତି ଚ। ଇମେହି ନୱହାକାରେହି ଜାତି ପଚ୍ଚଯୋ, ଜରାମରଣଂ ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନଂ। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ।

୪୬। ଅୱିଜ୍ଜା ହେତୁ, ସଙ୍ଖାରା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନା। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ। ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ… ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଅୱିଜ୍ଜା ହେତୁ, ସଙ୍ଖାରା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନା। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ।

ସଙ୍ଖାରା ହେତୁ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନଂ…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ହେତୁ, ନାମରୂପଂ ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନଂ… ନାମରୂପଂ ହେତୁ, ସଳାଯତନଂ ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନଂ… ସଳାଯତନଂ ହେତୁ, ଫସ୍ସୋ ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନୋ… ଫସ୍ସୋ ହେତୁ, ୱେଦନା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନା… ୱେଦନା ହେତୁ, ତଣ୍ହା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନା… ତଣ୍ହା ହେତୁ, ଉପାଦାନଂ ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନଂ… ଉପାଦାନଂ ହେତୁ, ଭୱୋ ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନୋ… ଭୱୋ ହେତୁ, ଜାତି ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନା… ଜାତି ହେତୁ, ଜରାମରଣଂ ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନଂ। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ। ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ… ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଜାତି ହେତୁ, ଜରାମରଣଂ ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନଂ। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ।

ଅୱିଜ୍ଜା ପଟିଚ୍ଚ, ସଙ୍ଖାରା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ। ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ… ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଅୱିଜ୍ଜା ପଟିଚ୍ଚ, ସଙ୍ଖାରା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ।

ସଙ୍ଖାରା ପଟିଚ୍ଚ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଚ୍ଚ, ନାମରୂପଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ… ନାମରୂପଂ ପଟିଚ୍ଚ, ସଳାଯତନଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ… ସଳାଯତନଂ ପଟିଚ୍ଚ, ଫସ୍ସୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନୋ… ଫସ୍ସୋ ପଟିଚ୍ଚ, ୱେଦନା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା… ୱେଦନା ପଟିଚ୍ଚ, ତଣ୍ହା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା… ତଣ୍ହା ପଟିଚ୍ଚ, ଉପାଦାନଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ… ଉପାଦାନଂ ପଟିଚ୍ଚ, ଭୱୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନୋ… ଭୱୋ ପଟିଚ୍ଚ, ଜାତି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା… ଜାତି ପଟିଚ୍ଚ, ଜରାମରଣଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ। ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ… ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଜାତି ପଟିଚ୍ଚ, ଜରାମରଣଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ।

ଅୱିଜ୍ଜା ପଚ୍ଚଯୋ, ସଙ୍ଖାରା ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନା। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ । ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ… ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଅୱିଜ୍ଜା ପଚ୍ଚଯୋ, ସଙ୍ଖାରା ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନା। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ।

ସଙ୍ଖାରା ପଚ୍ଚଯା, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନଂ…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ନାମରୂପଂ ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନଂ… ନାମରୂପଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ସଳାଯତନଂ ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନଂ… ସଳାଯତନଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଫସ୍ସୋ ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନୋ… ଫସ୍ସୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ୱେଦନା ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନା… ୱେଦନା ପଚ୍ଚଯୋ, ତଣ୍ହା ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନା… ତଣ୍ହା ପଚ୍ଚଯୋ, ଉପାଦାନଂ ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନଂ… ଉପାଦାନଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ଭୱୋ ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନୋ… ଭୱୋ ପଚ୍ଚଯୋ, ଜାତି ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନା… ଜାତି ପଚ୍ଚଯୋ, ଜରାମରଣଂ ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନଂ। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ। ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ… ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଜାତି ପଚ୍ଚଯୋ, ଜରାମରଣଂ ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନଂ। ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ପଚ୍ଚଯସମୁପ୍ପନ୍ନାତି – ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ।

୪୭। ପୁରିମକମ୍ମଭୱସ୍ମିଂ ମୋହୋ ଅୱିଜ୍ଜା, ଆଯୂହନା ସଙ୍ଖାରା, ନିକନ୍ତି ତଣ୍ହା, ଉପଗମନଂ ଉପାଦାନଂ, ଚେତନା ଭୱୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପୁରିମକମ୍ମଭୱସ୍ମିଂ ଇଧ ପଟିସନ୍ଧିଯା ପଚ୍ଚଯା। ଇଧ ପଟିସନ୍ଧି ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଓକ୍କନ୍ତି ନାମରୂପଂ, ପସାଦୋ ଆଯତନଂ, ଫୁଟ୍ଠୋ ଫସ୍ସୋ, ୱେଦଯିତଂ ୱେଦନା। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଇଧୁପପତ୍ତିଭୱସ୍ମିଂ ପୁରେକତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପଚ୍ଚଯା। ଇଧ ପରିପକ୍କତ୍ତା ଆଯତନାନଂ ମୋହୋ ଅୱିଜ୍ଜା, ଆଯୂହନା ସଙ୍ଖାରା, ନିକନ୍ତି ତଣ୍ହା ଉପଗମନଂ ଉପାଦାନଂ, ଚେତନା ଭୱୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଇଧ କମ୍ମଭୱସ୍ମିଂ ଆଯତିଂ ପଟିସନ୍ଧିଯା ପଚ୍ଚଯା। ଆଯତିଂ ପଟିସନ୍ଧି

ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଓକ୍କନ୍ତି ନାମରୂପଂ, ପସାଦୋ ଆୟତନଂ, ଫୁଟ୍ଠୋ ଫସ୍ସୋ, ୱେଦୟିତଂ ୱେଦନା। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଆୟତିଂ ଉପପତ୍ତିଭୱସ୍ମିଂ ଇଧ କତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପଚ୍ଚୟା। ଇତିମେ ଚତୁସଙ୍ଖେପେ ତୟୋ ଅଦ୍ଧେ ତିସନ୍ଧିଂ ୱୀସତିୟା ଆକାରେହି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତି ଅଞ୍ଞାତି ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପଚ୍ଚୟପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ’’।

ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

୫। ସମ୍ମସନଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୪୮। କଥଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ସମ୍ମସନେ ଞାଣଂ?

ୟଂ କିଞ୍ଚି ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଓଳାରିକଂ ୱା ସୁଖୁମଂ ୱା ହୀନଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱା ୟଂ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ୱା, ସବ୍ବଂ ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେତି ଏକଂ ସମ୍ମସନଂ, ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୱତ୍ଥେତି ଏକଂ ସମ୍ମସନଂ, ଅନତ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି ଏକଂ ସମ୍ମସନଂ।

ୟା କାଚି ୱେଦନା…ପେ… ୟା କାଚି ସଞ୍ଞା… ୟେ କେଚି ସଙ୍ଖାରା… ୟଂ କିଞ୍ଚି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଓଳାରିକଂ ୱା ସୁଖୁମଂ ୱା ହୀନଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱା ୟଂ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ୱା, ସବ୍ବଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେତି ଏକଂ ସମ୍ମସନଂ, ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୱତ୍ଥେତି ଏକଂ ସମ୍ମସନଂ, ଅନତ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି ଏକଂ ସମ୍ମସନଂ।

ଚକ୍ଖୁଂ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେତି ଏକଂ ସମ୍ମସନଂ, ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୱତ୍ଥେତି ଏକଂ ସମ୍ମସନଂ, ଅନତ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି ଏକଂ ସମ୍ମସନଂ।

ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖୟଟ୍ଠେନ, ଦୁକ୍ଖଂ ଭୟଟ୍ଠେନ ଅନତ୍ତା ଅସାରକଟ୍ଠେନାତି ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ସମ୍ମସନେ ଞାଣଂ। ୱେଦନା…ପେ… ସଞ୍ଞା…ପେ… ସଙ୍ଖାରା…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ…ପେ… ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖୟଟ୍ଠେନ, ଦୁକ୍ଖଂ ଭୟଟ୍ଠେନ, ଅନତ୍ତା ଅସାରକଟ୍ଠେନାତି ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ସମ୍ମସନେ ଞାଣଂ।

ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଖୟଧମ୍ମଂ ୱୟଧମ୍ମଂ ୱିରାଗଧମ୍ମଂ ନିରୋଧଧମ୍ମନ୍ତି ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ସମ୍ମସନେ ଞାଣଂ। ୱେଦନା…ପେ… ସଞ୍ଞା… ସଙ୍ଖାରା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଖୟଧମ୍ମଂ ୱୟଧମ୍ମଂ ୱିରାଗଧମ୍ମଂ ନିରୋଧଧମ୍ମନ୍ତି ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ସମ୍ମସନେ ଞାଣଂ।

ଜାତିପଚ୍ଚୟା ଜରାମରଣଂ, ଅସତି ଜାତିୟା ନତ୍ଥି ଜରାମରଣନ୍ତି ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ସମ୍ମସନେ ଞାଣଂ। ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ… ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଜାତିପଚ୍ଚୟା ଜରାମରଣଂ, ଅସତି ଜାତିୟା ନତ୍ଥି ଜରାମରଣନ୍ତି ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ସମ୍ମସନେ ଞାଣଂ। ଭୱପଚ୍ଚୟା ଜାତି, ଅସତି… ପେ… ଉପାଦାନପଚ୍ଚୟା ଭୱୋ, ଅସତି…ପେ… ତଣ୍ହାପଚ୍ଚୟା ଉପାଦାନଂ, ଅସତି…ପେ… ୱେଦନାପଚ୍ଚୟା ତଣ୍ହା, ଅସତି…ପେ… ଫସ୍ସପଚ୍ଚୟା ୱେଦନା, ଅସତି…ପେ… ସଳାୟତନପଚ୍ଚୟା ଫସ୍ସୋ, ଅସତି…ପେ… ନାମରୂପପଚ୍ଚୟା ସଳାୟତନଂ, ଅସତି…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚୟା ନାମରୂପଂ, ଅସତି…ପେ… ସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚୟା ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଅସତି…ପେ… ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚୟା ସଙ୍ଖାରା, ଅସତି ଅୱିଜ୍ଜାୟ ନତ୍ଥି ସଙ୍ଖାରାତି ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ସମ୍ମସନେ ଞାଣଂ। ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ… ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚୟା ସଙ୍ଖାରା, ଅସତି ଅୱିଜ୍ଜାୟ ନତ୍ଥି ସଙ୍ଖାରାତି ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ସମ୍ମସନେ ଞାଣଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ସମ୍ମସନେ ଞାଣଂ’’।

ସମ୍ମସନଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ପଞ୍ଚମୋ।

୬। ଉଦୟବ୍ବୟଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୪୯। କଥଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ଉଦୟବ୍ବୟାନୁପସ୍ସନେ ଞାଣଂ? ଜାତଂ ରୂପଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ, ତସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତିଲକ୍ଖଣଂ ଉଦୟୋ, ୱିପରିଣାମଲକ୍ଖଣଂ ୱୟୋ, ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। ଜାତା ୱେଦନା…ପେ… ଜାତା ସଞ୍ଞା… ଜାତା ସଙ୍ଖାରା… ଜାତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଜାତଂ

ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜାତୋ ଭୱୋ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ, ତସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତିଲକ୍ଖଣଂ ଉଦଯୋ, ୱିପରିଣାମଲକ୍ଖଣଂ ୱଯୋ, ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ।

୫୦। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି, ୱଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି, ଉଦଯବ୍ବଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି? ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି, ୱଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି ; ଉଦଯବ୍ବଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାସ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି।

ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି, ୱଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି, ଉଦଯବ୍ବଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି? ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ…ପେ… ସଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ…ପେ… ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି, ୱଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି, ଉଦଯବ୍ବଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି? ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି, ୱଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି; ଉଦଯବ୍ବଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଦସ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି। ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ…ପେ… ସଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ… ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ… ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି, ୱଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି; ଉଦଯବ୍ବଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଦସ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି।

ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତମାନି ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି? ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦଯା ରୂପସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। ତଣ୍ହାସମୁଦଯା ରୂପସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। କମ୍ମସମୁଦଯା ରୂପସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। ଆହାରସମୁଦଯା ରୂପସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। ନିବ୍ବତ୍ତିଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସନ୍ତୋପି ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି।

ୱଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତମାନି ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି? ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ରୂପନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସତି। ତଣ୍ହାନିରୋଧା ରୂପନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସତି। କମ୍ମନିରୋଧା ରୂପନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସତି। ଆହାରନିରୋଧା ରୂପନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସତି । ୱିପରିଣାମଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସନ୍ତୋପି ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସତି। ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି। ଉଦଯବ୍ବଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମାନି ଦସ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି।

ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତମାନି ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି? ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦଯା ୱେଦନାସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। ତଣ୍ହାସମୁଦଯା ୱେଦନାସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। କମ୍ମସମୁଦଯା ୱେଦନାସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। ଫସ୍ସସମୁଦଯା ୱେଦନାସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। ନିବ୍ବତ୍ତିଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସନ୍ତୋପି ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି।

ୱଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତମାନି ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି? ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ୱେଦନାନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସତି। ତଣ୍ହାନିରୋଧା ୱେଦନାନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସତି। କମ୍ମନିରୋଧା ୱେଦନାନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସତି। ଫସ୍ସନିରୋଧା ୱେଦନାନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସତି। ୱିପରିଣାମଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସନ୍ତୋପି ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସତି। ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି। ଉଦଯବ୍ବଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମାନି ଦସ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି।

ସଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ…ପେ… ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତମାନି ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି? ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦଯା ୱିଞ୍ଞାଣସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। ତଣ୍ହାସମୁଦଯା ୱିଞ୍ଞାଣସମୁଦଯୋତିପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। କମ୍ମସମୁଦଯା ୱିଞ୍ଞାଣସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। ନାମରୂପସମୁଦଯା ୱିଞ୍ଞାଣସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। ନିବ୍ବତ୍ତିଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସନ୍ତୋପି ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି।

ୱଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତମାନି ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି? ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସତି। ତଣ୍ହାନିରୋଧା ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସତି। କମ୍ମନିରୋଧା ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସତି। ନାମରୂପନିରୋଧା ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ

ପସ୍ସତି। ୱିପରିଣାମଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସନ୍ତୋପି ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସତି। ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି। ଉଦଯବ୍ବଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମାନି ଦସ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି।

ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚୱୀସତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି, ୱଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମାନି ପଞ୍ଚୱୀସତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି, ଉଦଯବ୍ବଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମାନି ପଞ୍ଞାସ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ଉଦଯବ୍ବଯାନୁପସ୍ସନେ ଞାଣଂ’’। ରୂପକ୍ଖନ୍ଧୋ [ରୂପକ୍ଖନ୍ଧା (ସ୍ୟା।)] ଆହାରସମୁଦଯୋ । ୱେଦନା, ସଞ୍ଞା, ସଙ୍ଖାରା – ତଯୋ [ସଙ୍ଖାରାତି ସେସା (ସ୍ୟା।)] ଖନ୍ଧା ଫସ୍ସସମୁଦଯା। ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ନାମରୂପସମୁଦଯୋ।

ଉଦଯବ୍ବଯଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଛଟ୍ଠୋ।

୭। ଭଙ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୫୧। କଥଂ ଆରମ୍ମଣଂ ପଟିସଙ୍ଖା ଭଙ୍ଗାନୁପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ୱିପସ୍ସନେ ଞାଣଂ? ରୂପାରମ୍ମଣତା ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭିଜ୍ଜତି। ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ପଟିସଙ୍ଖା ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଭଙ୍ଗଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଅନୁପସ୍ସତୀତି, କଥଂ ଅନୁପସ୍ସତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ। ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ସୁଖତୋ। ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ଅତ୍ତତୋ। ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ନୋ ନନ୍ଦତି, ୱିରଜ୍ଜତି, ନୋ ରଜ୍ଜତି। ନିରୋଧେତି, ନୋ ସମୁଦେତି। ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିଯତି।

୫୨। ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ସୁଖସଞ୍ଞଂ ପଜହତି। ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଜହତି। ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ନନ୍ଦିଂ ପଜହତି। ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ରାଗଂ ପଜହତି। ନିରୋଧେନ୍ତୋ ସମୁଦଯଂ ପଜହତି। ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି।

ୱେଦନାରମ୍ମଣତା…ପେ… ସଞ୍ଞାରମ୍ମଣତା… ସଙ୍ଖାରାରମ୍ମଣତା… ୱିଞ୍ଞାଣାରମ୍ମଣତା… ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜରାମରଣାରମ୍ମଣତା ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭିଜ୍ଜତି। ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ପଟିସଙ୍ଖା ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଭଙ୍ଗଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଅନୁପସ୍ସତୀତି, କଥଂ ଅନୁପସ୍ସତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ। ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ସୁଖତୋ। ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ଅତ୍ତତୋ। ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ନୋ ନନ୍ଦତି। ୱିରଜ୍ଜତି, ନୋ ରଜ୍ଜତି। ନିରୋଧେତି, ନୋ ସମୁଦେତି। ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିଯତି।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ସୁଖସଞ୍ଞଂ ପଜହତି। ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଜହତି। ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ନନ୍ଦିଂ ପଜହତି। ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ରାଗଂ ପଜହତି। ନିରୋଧେନ୍ତୋ ସମୁଦଯଂ ପଜହତି। ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି।

ୱତ୍ଥୁସଙ୍କମନା ଚେୱ, ପଞ୍ଞାଯ ଚ ୱିୱଟ୍ଟନା;

ଆୱଜ୍ଜନା ବଲଞ୍ଚେୱ, ପଟିସଙ୍ଖା ୱିପସ୍ସନା।

ଆରମ୍ମଣଅନ୍ୱଯେନ, ଉଭୋ ଏକୱୱତ୍ଥନା [ଏକୱୱତ୍ଥାନା (କ।)];

ନିରୋଧେ ଅଧିମୁତ୍ତତା, ୱଯଲକ୍ଖଣୱିପସ୍ସନା।

ଆରମ୍ମଣଞ୍ଚ ପଟିସଙ୍ଖା, ଭଙ୍ଗଞ୍ଚ ଅନୁପସ୍ସତି;

ସୁଞ୍ଞତୋ ଚ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ଅଧିପଞ୍ଞା ୱିପସ୍ସନା।

କୁସଲୋ ତୀସୁ ଅନୁପସ୍ସନାସୁ, ଚତସ୍ସୋ ଚ [ଚତୂସୁ ଚ (ସ୍ୟା।)] ୱିପସ୍ସନାସୁ;

ତଯୋ ଉପଟ୍ଠାନେ କୁସଲତା, ନାନାଦିଟ୍ଠୀସୁ ନ କମ୍ପତୀତି।

ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଆରମ୍ମଣଂ ପଟିସଙ୍ଖା ଭଙ୍ଗାନୁପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ୱିପସ୍ସନେ ଞାଣଂ’’।

ଭଙ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ସତ୍ତମୋ।

୮। ଆଦୀନୱଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୫୩। କଥଂ ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ? ଉପ୍ପାଦୋ ଭଯନ୍ତି – ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ। ପୱତ୍ତଂ ଭଯନ୍ତି – ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ। ନିମିତ୍ତଂ ଭଯନ୍ତି…ପେ… ଆଯୂହନା ଭଯନ୍ତି…ପେ… ପଟିସନ୍ଧି ଭଯନ୍ତି… ଗତି ଭଯନ୍ତି… ନିବ୍ବତ୍ତି ଭଯନ୍ତି… ଉପପତ୍ତି ଭଯନ୍ତି… ଜାତି ଭଯନ୍ତି… ଜରା ଭଯନ୍ତି… ବ୍ଯାଧି ଭଯନ୍ତି … ମରଣଂ ଭଯନ୍ତି… ସୋକୋ ଭଯନ୍ତି… ପରିଦେୱୋ ଭଯନ୍ତି… ଉପାଯାସୋ ଭଯନ୍ତି – ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ।

ଅନୁପ୍ପାଦୋ ଖେମନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ। ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ଖେମନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ…ପେ… ଅନୁପାଯାସୋ ଖେମନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ଭଯଂ, ଅନୁପ୍ପାଦୋ ଖେମନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ। ପୱତ୍ତଂ ଭଯଂ, ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ଖେମନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ…ପେ… ଉପାଯାସୋ ଭଯଂ, ଅନୁପାଯାସୋ ଖେମନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି – ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ। ପୱତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି – ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ…ପେ… ଉପାଯାସୋ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି – ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ।

ଅନୁପ୍ପାଦୋ ସୁଖନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ। ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ସୁଖନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ…ପେ… ଅନୁପାଯାସୋ ସୁଖନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅନୁପ୍ପାଦୋ ସୁଖନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ। ପୱତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ସୁଖନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ…ପେ… ଉପାଯାସୋ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅନୁପାଯାସୋ ସୁଖନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ସାମିସନ୍ତି – ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ। ପୱତ୍ତଂ ସାମିସନ୍ତି – ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ…ପେ… ଉପାଯାସୋ ସାମିସନ୍ତି – ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ।

ଅନୁପ୍ପାଦୋ ନିରାମିସନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ। ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ନିରାମିସନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ…ପେ… ଅନୁପାଯାସୋ ନିରାମିସନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ସାମିସଂ, ଅନୁପ୍ପାଦୋ ନିରାମିସନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ। ପୱତ୍ତଂ ସାମିସଂ, ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ନିରାମିସନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ…ପେ… ଉପାଯାସୋ ସାମିସଂ, ଅନୁପାଯାସୋ ନିରାମିସନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ସଙ୍ଖାରାତି – ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ। ପୱତ୍ତଂ ସଙ୍ଖାରାତି – ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ…ପେ… ଉପାଯାସୋ ସଙ୍ଖାରାତି – ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ।

ଅନୁପ୍ପାଦୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ। ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ…ପେ… ଅନୁପାଯାସୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ସଙ୍ଖାରା, ଅନୁପ୍ପାଦୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ। ପୱତ୍ତଂ ସଙ୍ଖାରା, ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ…ପେ… ଉପାଯାସୋ ସଙ୍ଖାରା, ଅନୁପାଯାସୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି – ସନ୍ତିପଦେ ଞାଣଂ।

ଉପ୍ପାଦଞ୍ଚ ପୱତ୍ତଞ୍ଚ, ନିମିତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ପସ୍ସତି;

ଆଯୂହନଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ, ଞାଣଂ ଆଦୀନୱେ ଇଦଂ।

ଅନୁପ୍ପାଦଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ, ଅନିମିତ୍ତଂ ସୁଖନ୍ତି ଚ;

ଅନାଯୂହନଂ ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିଂ, ଞାଣଂ ସନ୍ତିପଦେ ଇଦଂ।

ଇଦଂ ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ, ପଞ୍ଚଠାନେସୁ ଜାଯତି;

ପଞ୍ଚଠାନେ ସନ୍ତିପଦେ, ଦସ ଞାଣେ ପଜାନାତି;

ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଞାଣାନଂ କୁସଲତା, ନାନାଦିଟ୍ଠୀସୁ ନ କମ୍ପତୀତି।

ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ''।

ଆଦୀନୱଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

୯। ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୫୪। କଥଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା [ମୁଚ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା (କ।)] ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ? ଉପ୍ପାଦଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା [ଉପ୍ପାଦମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା… (ସ୍ୟା।)] ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ, ପୱତ୍ତଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ, ନିମିତ୍ତଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା…ପେ… ଆଯୂହନଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା… ପଟିସନ୍ଧିଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା… ଗତିଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା… ନିବ୍ବତ୍ତିଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା… ଉପପତ୍ତିଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା… ଜାତିଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା… ଜରଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା… ବ୍ୟାଧିଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା… ମରଣଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା… ସୋକଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା… ପରିଦେୱଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା…ପେ… ଉପାଯାସଂ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି – ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ। ପୱତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି – ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ…ପେ… ଉପାଯାସୋ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି – ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ଭଯନ୍ତି – ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ। ପୱତ୍ତଂ ଭଯନ୍ତି – ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ…ପେ… ଉପାଯାସୋ ଭଯନ୍ତି – ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ସାମିସନ୍ତି – ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ। ପୱତ୍ତଂ ସାମିସନ୍ତି – ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ…ପେ… ଉପାଯାସୋ ସାମିସନ୍ତି – ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ସଙ୍ଖାରାତି – ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ। ପୱତ୍ତଂ ସଙ୍ଖାରାତି – ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ…ପେ… ଉପାଯାସୋ ସଙ୍ଖାରାତି – ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ।

ଉପ୍ପାଦୋ ସଙ୍ଖାରା, ତେ ସଙ୍ଖାରେ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତୀତି – ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା। ଯେ ଚ ସଙ୍ଖାରା ଯା ଚ ଉପେକ୍ଖା ଉଭୋପେତେ ସଙ୍ଖାରା, ତେ ସଙ୍ଖାରେ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତୀତି – ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା। ପୱତ୍ତଂ ସଙ୍ଖାରା…ପେ… ନିମିତ୍ତଂ ସଙ୍ଖାରା… ଆଯୂହନା ସଙ୍ଖାରା… ପଟିସନ୍ଧି ସଙ୍ଖାରା… ଗତି ସଙ୍ଖାରା… ନିବ୍ବତ୍ତି ସଙ୍ଖାରା… ଉପପତ୍ତି ସଙ୍ଖାରା… ଜାତି ସଙ୍ଖାରା… ଜରା ସଙ୍ଖାରା… ବ୍ୟାଧି ସଙ୍ଖାରା… ମରଣଂ ସଙ୍ଖାରା… ସୋକୋ ସଙ୍ଖାରା… ପରିଦେୱୋ ସଙ୍ଖାରା…ପେ… ଉପାଯାସୋ ସଙ୍ଖାରା, ତେ ସଙ୍ଖାରେ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତୀତି – ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା। ଯେ ଚ ସଙ୍ଖାରା ଯା ଚ ଉପେକ୍ଖା ଉଭୋପେତେ ସଙ୍ଖାରା, ତେ ସଙ୍ଖାରେ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତୀତି – ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା।

୫୫। କତିହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ହୋତି? ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ହୋତି। ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ କତିହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ହୋତି? ସେକ୍ଖସ୍ସ କତିହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ହୋତି? ୱୀତରାଗସ୍ସ କତିହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ହୋତି? ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ହୋତି। ସେକ୍ଖସ୍ସ ତୀହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ହୋତି। ୱୀତରାଗସ୍ସ ତୀହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ହୋତି।

ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ କତମେହି ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ହୋତି? ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ଅଭିନନ୍ଦତି ୱା ୱିପସ୍ସତି ୱା।

ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଇମେହି ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ହୋତି। ସେକ୍ଖସ୍ସ କତମେହି ତୀହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ହୋତି? ସେକ୍ଖୋ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ଅଭିନନ୍ଦତି ୱା ୱିପସ୍ସତି ୱା ପଟିସଙ୍ଖାଯ ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜତି। ସେକ୍ଖସ୍ସ ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ହୋତି। ୱୀତରାଗସ୍ସ କତମେହି ତୀହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ହୋତି? ୱୀତରାଗୋ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ୱିପସ୍ସତି ୱା ପଟିସଙ୍ଖାଯ ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ତଦଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ସୁଞ୍ଞତୱିହାରେନ ୱା ଅନିମିତ୍ତୱିହାରେନ ୱା ଅପ୍ପଣିହିତୱିହାରେନ ୱା ୱିହରତି। ୱୀତରାଗସ୍ସ ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ହୋତି।

୫୬। କଥଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଚ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ଏକତ୍ତଂ ହୋତି? ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ଅଭିନନ୍ଦତୋ ଚିତ୍ତଂ କିଲିସ୍ସତି, ଭାୱନାଯ ପରିପନ୍ଥୋ ହୋତି, ପଟିୱେଧସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ ହୋତି, ଆଯତିଂ ପଟିସନ୍ଧିଯା ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ସେକ୍ଖସ୍ସପି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ଅଭିନନ୍ଦତୋ ଚିତ୍ତଂ କିଲିସ୍ସତି, ଭାୱନାଯ ପରିପନ୍ଥୋ ହୋତି, ଉତ୍ତରିପଟିୱେଧସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ ହୋତି, ଆଯତିଂ ପଟିସନ୍ଧିଯା ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ଏୱଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଚ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ଏକତ୍ତଂ ହୋତି ଅଭିନନ୍ଦଟ୍ଠେନ।

କଥଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଚ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଚ ୱୀତରାଗସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ଏକତ୍ତଂ ହୋତି? ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ଅନିଚ୍ଚତୋପି ଦୁକ୍ଖତୋପି ଅନତ୍ତତୋପି ୱିପସ୍ସତି। ସେକ୍ଖୋପି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ଅନିଚ୍ଚତୋପି ଦୁକ୍ଖତୋପି ଅନତ୍ତତୋପି ୱିପସ୍ସତି। ୱୀତରାଗୋପି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ଅନିଚ୍ଚତୋପି ଦୁକ୍ଖତୋପି ଅନତ୍ତତୋପି ୱିପସ୍ସତି। ଏୱଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଚ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଚ ୱୀତରାଗସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ଏକତ୍ତଂ ହୋତି ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ।

କଥଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଚ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଚ ୱୀତରାଗସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ନାନତ୍ତଂ ହୋତି? ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା କୁସଲା ହୋତି। ସେକ୍ଖସ୍ସପି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା କୁସଲା ହୋତି। ୱୀତରାଗସ୍ସ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ଅବ୍ୟାକତା ହୋତି। ଏୱଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଚ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଚ ୱୀତରାଗସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ନାନତ୍ତଂ ହୋତି କୁସଲାବ୍ୟାକତଟ୍ଠେନ।

କଥଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଚ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଚ ୱୀତରାଗସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ନାନତ୍ତଂ ହୋତି? ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା କିଞ୍ଚିକାଲେ ସୁୱିଦିତା ହୋତି, କିଞ୍ଚିକାଲେ ନ ସୁୱିଦିତା ହୋତି। ସେକ୍ଖସ୍ସପି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା କିଞ୍ଚିକାଲେ ସୁୱିଦିତା ହୋତି, କିଞ୍ଚିକାଲେ ନ ସୁୱିଦିତା ହୋତି। ୱୀତରାଗସ୍ସ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ସୁୱିଦିତା ହୋତି। ଏୱଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଚ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଚ ୱୀତରାଗସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ନାନତ୍ତଂ ହୋତି ୱିଦିତଟ୍ଠେନ ଚ ଅୱିଦିତଟ୍ଠେନ ଚ।

କଥଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଚ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଚ ୱୀତରାଗସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ନାନତ୍ତଂ ହୋତି? ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ଅତିତ୍ତତ୍ତା ୱିପସ୍ସତି। ସେକ୍ଖୋପି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ଅତିତ୍ତତ୍ତା ୱିପସ୍ସତି। ୱୀତରାଗୋ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ତିତ୍ତତ୍ତା ୱିପସ୍ସତି। ଏୱଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଚ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଚ ୱୀତରାଗସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ନାନତ୍ତଂ ହୋତି ତିତ୍ତଟ୍ଠେନ ଚ ଅତିତ୍ତଟ୍ଠେନ ଚ।

କଥଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଚ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଚ ୱୀତରାଗସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ନାନତ୍ତଂ ହୋତି? ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ତିଣ୍ଣଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପହାନାଯ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱିପସ୍ସତି। ସେକ୍ଖୋ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ତିଣ୍ଣଂ ସଞ୍ଞୋଜନାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଉତ୍ତରିପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱିପସ୍ସତି। ୱୀତରାଗୋ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରତ୍ଥାଯ ୱିପସ୍ସତି। ଏୱଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଚ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଚ ୱୀତରାଗସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ନାନତ୍ତଂ ହୋତି ପହୀନଟ୍ଠେନ ଚ ଅପ୍ପହୀନଟ୍ଠେନ ଚ।

କଥଂ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଚ ୱୀତରାଗସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ନାନତ୍ତଂ ହୋତି? ସେକ୍ଖୋ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ଅଭିନନ୍ଦତି ୱା ୱିପସ୍ସତି ୱା ପଟିସଙ୍ଖାଯ ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜତି। ୱୀତରାଗୋ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖଂ ୱିପସ୍ସତି ୱା ପଟିସଙ୍ଖାଯ ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ତଦଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ସୁଞ୍ଞତୱିହାରେନ ୱା ଅନିମିତ୍ତୱିହାରେନ ୱା ଅପ୍ପଣିହିତୱିହାରେନ ୱା ୱିହରତି। ଏୱଂ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଚ ୱୀତରାଗସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଯ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରୋ ନାନତ୍ତଂ ହୋତି ୱିହାରସମାପତ୍ତଟ୍ଠେନ।

୫୭। କତି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ସମଥୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି? କତି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି? ଅଟ୍ଠ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ସମଥୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଦସ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

କତମା ଅଟ୍ଠ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ସମଥୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି? ପଠମଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ନୀୱରଣେ ପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ।

ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱିତକ୍କୱିଚାରେ ପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ। ତତିଯଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ପୀତିଂ ପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ । ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ସୁଖଦୁକ୍ଖେ ପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ। ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ରୂପସଞ୍ଞଂ ପଟିଘସଞ୍ଞଂ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞଂ ପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞଂ ପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞଂ ପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ। ଇମା ଅଟ୍ଠ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ସମଥୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

କତମା ଦସ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ଉପ୍ପାଦଂ ପୱତ୍ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆଯୂହନଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗତିଂ ନିବ୍ବତ୍ତିଂ ଉପପତ୍ତିଂ ଜାତିଂ ଜରଂ ବ୍ଯାଧିଂ ମରଣଂ ସୋକଂ ପରିଦେୱଂ ଉପାଯାସଂ ପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ। ସୋତାପତ୍ତିଫଲସମାପତ୍ତତ୍ଥାଯ ଉପ୍ପାଦଂ ପୱତ୍ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆଯୂହନଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ…ପେ… ପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ…ପେ… ସକଦାଗାମିଫଲସମାପତ୍ତତ୍ଥାଯ…ପେ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ…ପେ… ଅନାଗାମିଫଲସମାପତ୍ତତ୍ଥାଯ …ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ଉପ୍ପାଦଂ ପୱତ୍ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆଯୂହନଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗତିଂ ନିବ୍ବତ୍ତିଂ ଉପପତ୍ତିଂ ଜାତିଂ ଜରଂ ବ୍ଯାଧିଂ ମରଣଂ ସୋକଂ ପରିଦେୱଂ ଉପାଯାସଂ ପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ। ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତତ୍ଥାଯ… ପେ… ସୁଞ୍ଞତୱିହାରସମାପତ୍ତତ୍ଥାଯ…ପେ… ଅନିମିତ୍ତୱିହାରସମାପତ୍ତତ୍ଥାଯ ଉପ୍ପାଦଂ ପୱତ୍ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆଯୂହନଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ…ପେ… ପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ। ଇମା ଦସ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

୫୮। କତି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା କୁସଲା, କତି ଅକୁସଲା, କତି ଅବ୍ଯାକତା? ପନ୍ନରସ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା କୁସଲା, ତିସ୍ସୋ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ଅବ୍ଯାକତା। ନତ୍ଥି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ଅକୁସଲା।

ପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା, ଅଟ୍ଠ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଗୋଚରା;

ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଦ୍ୱେ ହୋନ୍ତି, ତଯୋ ସେକ୍ଖସ୍ସ ଗୋଚରା;

ତଯୋ ଚ ୱୀତରାଗସ୍ସ, ଯେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିୱଟ୍ଟତି।

ଅଟ୍ଠ ସମାଧିସ୍ସ ପଚ୍ଚଯା, ଦସ ଞାଣସ୍ସ ଗୋଚରା;

ଅଟ୍ଠାରସ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା, ତିଣ୍ଣଂ ୱିମୋକ୍ଖାନ ପଚ୍ଚଯା।

ଇମେ ଅଟ୍ଠାରସାକାରା, ପଞ୍ଞା ଯସ୍ସ ପରିଚିତା;

କୁସଲୋ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ, ନାନାଦିଟ୍ଠୀସୁ ନ କମ୍ପତୀତି।

ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ଯତାପଟିସଙ୍ଖାସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାସୁ ଞାଣଂ''।

ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ନୱମୋ।

୧୦। ଗୋତ୍ରଭୁଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୫୯। କଥଂ ବହିଦ୍ଧା ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ଗୋତ୍ରଭୁଞାଣଂ? ଉପ୍ପାଦଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ପୱତ୍ତଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ନିମିତ୍ତଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଆଯୂହନଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ପଟିସନ୍ଧିଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଗତିଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ନିବ୍ବତ୍ତିଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଉପପତ୍ତିଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଜାତିଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଜରଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ବ୍ଯାଧିଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ମରଣଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ସୋକଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ପରିଦେୱଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ।

ଉପାୟାସଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ବହିଦ୍ଧା ସଙ୍ଖାରନିମିତ୍ତଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଅନୁପ୍ପାଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ…ପେ… ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ।

ଉପ୍ପାଦଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟିତ୍ୱା ଅନୁପ୍ପାଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ପୱତ୍ତଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟିତ୍ୱା ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ନିମିତ୍ତଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟିତ୍ୱା ଅନିମିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ …ପେ… ବହିଦ୍ଧା ସଙ୍ଖାରନିମିତ୍ତଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ।

ଉପ୍ପାଦା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ପୱତ୍ତା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ନିମିତ୍ତା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଆୟୂହନା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ପଟିସନ୍ଧିୟା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଗତିୟା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ନିବ୍ବତ୍ତିୟା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଉପପତ୍ତିୟା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଜାତିୟା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଜରାୟ ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ବ୍ୟାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ମରଣା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ସୋକା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ପରିଦେୱା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଉପାୟାସା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ବହିଦ୍ଧା ସଙ୍ଖାରନିମିତ୍ତା ୱୁଟ୍ଠାତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଅନୁପ୍ପାଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ…ପେ… ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ।

ଉପ୍ପାଦା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା [ୱୁଟ୍ଠିତ୍ୱା (ସ୍ୟା। କା।)] ଅନୁପ୍ପାଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ପୱତ୍ତା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ନିମିତ୍ତା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅନିମିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଆୟୂହନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅନାୟୂହନଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ପଟିସନ୍ଧିୟା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଗତିୟା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅଗତିଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ନିବ୍ବତ୍ତିୟା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅନିବ୍ବତ୍ତିଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଉପପତ୍ତିୟା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅନୁପପତ୍ତିଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଜାତିୟା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅଜାତିଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଜରାୟ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅଜରଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ବ୍ୟାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅବ୍ୟାଧିଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ମରଣା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅମତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ସୋକା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅସୋକଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ପରିଦେୱା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅପରିଦେୱଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଉପାୟାସା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅନୁପାୟାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ବହିଦ୍ଧା ସଙ୍ଖାରନିମିତ୍ତା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ।

ଉପ୍ପାଦା ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ପୱତ୍ତା ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ…ପେ… ବହିଦ୍ଧା ସଙ୍ଖାରନିମିତ୍ତା ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଅନୁପ୍ପାଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ…ପେ… ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ।

ଉପ୍ପାଦା ୱିୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ଅନୁପ୍ପାଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ପୱତ୍ତା ୱିୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ…ପେ… ବହିଦ୍ଧା ସଙ୍ଖାରନିମିତ୍ତା ୱିୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ।

୬୦। କତି ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା ସମଥୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି? କତି ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି? ଅଟ୍ଠ ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା ସମଥୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଦସ ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

କତମେ ଅଟ୍ଠ ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା ସମଥୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି? ପଠମଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ ନୀୱରଣେ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ ୱିତକ୍କୱିଚାରେ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ତତିୟଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ ପୀତିଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ ସୁଖଦୁକ୍ଖେ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ ରୂପସଞ୍ଞଂ ପଟିଘସଞ୍ଞଂ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନସଞ୍ଞଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନସଞ୍ଞଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ । ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସଞ୍ଞଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା ସମଥୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

କତମେ ଦସ ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ ଉପ୍ପାଦଂ ପୱତ୍ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆୟୂହନଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗତିଂ ନିବ୍ବତ୍ତିଂ ଉପପତ୍ତିଂ ଜାତିଂ ଜରଂ ବ୍ୟାଧିଂ ମରଣଂ ସୋକଂ ପରିଦେୱଂ ଉପାୟାସଂ ବହିଦ୍ଧା ସଙ୍ଖାରନିମିତ୍ତଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ସୋତାପତ୍ତିଫଲସମାପତ୍ତତ୍ଥାୟ ଉପ୍ପାଦଂ ପୱତ୍ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆୟୂହନଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ…ପେ… ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ…ପେ… ସକଦାଗାମିଫଲସମାପତ୍ତତ୍ଥାୟ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ… ଅନାଗାମିଫଲସମାପତ୍ତତ୍ଥାୟ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ ଉପ୍ପାଦଂ ପୱତ୍ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆୟୂହନଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗତିଂ ନିବ୍ବତ୍ତିଂ ଉପପତ୍ତିଂ ଜାତିଂ ଜରଂ ବ୍ୟାଧିଂ ମରଣଂ ସୋକଂ ପରିଦେୱଂ ଉପାୟାସଂ ବହିଦ୍ଧା ସଙ୍ଖାରନିମିତ୍ତଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତତ୍ଥାୟ… ସୁଞ୍ଞତୱିହାରସମାପତ୍ତତ୍ଥାୟ… ଅନିମିତ୍ତୱିହାରସମାପତ୍ତତ୍ଥାୟ

ଉପ୍ପାଦଂ ପଓତ୍ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଆୟୂହନଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ…ପେ… ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଗୋତ୍ରଭୁ। ଇମେ ଦସ ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା ୱିପସ୍ସନାଓସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

କତି ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା କୁସଲା, କତି ଅକୁସଲା, କତି ଅବ୍ୟାକତା? ପନ୍ନରସ ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା କୁସଲା, ତୟୋ ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା ଅବ୍ୟାକତା। ନତ୍ଥି ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା ଅକୁସଲାତି।

ସାମିସଞ୍ଚ ନିରାମିସଂ, ପଣିହିତଞ୍ଚ ଅପ୍ପଣିହିତଂ;

ସଞ୍ଞୁତ୍ତଞ୍ଚ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତଂ, ୱୁଟ୍ଠିତଞ୍ଚ ଅୱୁଟ୍ଠିତଂ।

ଅଟ୍ଠ ସମାଧିସ୍ସ ପଚ୍ଚୟା, ଦସ ଞାଣସ୍ସ ଗୋଚରା;

ଅଟ୍ଠାରସ ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା, ତିଣ୍ଣଂ ୱିମୋକ୍ଖାନ ପଚ୍ଚୟା।

ଇମେ ଅଟ୍ଠାରସାକାରା, ପଞ୍ଞା ୟସ୍ସ ପରିଚ୍ଚିତା;

କୁସଲୋ ୱିୱଟ୍ଟେ ୱୁଟ୍ଠାନେ, ନାନାଦିଟ୍ଠୀସୁ ନ କମ୍ପତୀତି।

ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ବହିଦ୍ଧା ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ଗୋତ୍ରଭୁଞାଣଂ''।

ଗୋତ୍ରଭୁଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଦସମୋ।

୧୧। ମଗ୍ଗଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୬୧। କଥଂ ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୟା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ''। ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ''।

ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଚା ମିଚ୍ଛାୱାଚାୟ ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ''।

ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ''।

ୱୋଦାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ''।

ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାୟାମୋ ମିଚ୍ଛାୱାୟାମା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ''।

ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସତି ମିଚ୍ଛାସତିୟା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ''।

ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ମିଚ୍ଛାସମାଧିତୋ ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ''।

ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି …ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ଓଳାରିକା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଓଳାରିକା କାମରାଗାନୁସଯା ପଟିଘାନୁସଯା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ''।

ଅନାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ଅନୁସହଗତା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଅନୁସହଗତା କାମରାଗାନୁସଯା ପଟିଘାନୁସଯା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ''।

ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ରୂପରାଗା ଅରୂପରାଗା ମାନା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚା ଅୱିଜ୍ଜାଯ ମାନାନୁସଯା ଭୱରାଗାନୁସଯା ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ''।

୬୨।

ଅଜାତଂ ଝାପେତି ଜାତେନ, ଝାନଂ ତେନ ପୱୁଚ୍ଚତି;

ଝାନୱିମୋକ୍ଖେ କୁସଲତା, ନାନାଦିଟ୍ଠୀସୁ ନ କମ୍ପତି।

ସମାଦହିତ୍ୱା ଯଥା ଚେ ୱିପସ୍ସତି, ୱିପସ୍ସମାନୋ ତଥା ଚେ ସମାଦହେ;

ୱିପସ୍ସନା ଚ ସମଥୋ ତଦା ଅହୁ, ସମାନଭାଗା ଯୁଗନଦ୍ଧା ୱତ୍ତରେ।

ଦୁକ୍ଖା ସଙ୍ଖାରା ସୁଖୋ, ନିରୋଧୋ ଇତି ଦସ୍ସନଂ [ନିରୋଧୋତି ଦସ୍ସନଂ (ସ୍ୟା। କ।)];

ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠିତା ପଞ୍ଞା, ଫସ୍ସେତି ଅମତଂ ପଦଂ।

ୱିମୋକ୍ଖଚରିଯଂ ଜାନାତି, ନାନତ୍ତେକତ୍ତକୋୱିଦୋ;

ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଞାଣାନଂ କୁସଲତା, ନାନାଦିଟ୍ଠୀସୁ ନ କମ୍ପତୀତି।

ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ''।

ମଗ୍ଗଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଏକାଦସମୋ।

୧୨। ଫଲଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୬୩। କଥଂ ପଯୋଗପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପଞ୍ଞା ଫଲେ ଞାଣଂ? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତଂପଯୋଗପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ମଗ୍ଗସ୍ସେତଂ ଫଲଂ।

ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପା ୱୁଟ୍ଠାତି ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତଂପଯୋଗପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ। ମଗ୍ଗସ୍ସେତଂ ଫଲଂ।

ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଚା ମିଚ୍ଛାୱାଚାଯ ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତଂପଯୋଗପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସମ୍ମାୱାଚା। ମଗ୍ଗସ୍ସେତଂ ଫଲଂ।

ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତଂପୟୋଗପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ। ମଗ୍ଗସ୍ସେତଂ ଫଲଂ।

ୱୋଦାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତଂପୟୋଗପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ। ମଗ୍ଗସ୍ସେତଂ ଫଲଂ।

ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାୟାମୋ ମିଚ୍ଛାୱାୟାମା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତଂପୟୋଗପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସମ୍ମାୱାୟାମୋ। ମଗ୍ଗସ୍ସେତଂ ଫଲଂ।

ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସତି ମିଚ୍ଛାସତିୟା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତଂପୟୋଗପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସମ୍ମାସତି। ମଗ୍ଗସ୍ସେତଂ ଫଲଂ।

ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ମିଚ୍ଛାସମାଧିତୋ ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତଂପୟୋଗପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସମ୍ମାସମାଧି। ମଗ୍ଗସ୍ସେତଂ ଫଲଂ।

ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି...ପେ... ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ଓଳାରିକା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଓଳାରିକା କାମରାଗାନୁସୟା ପଟିଘାନୁସୟା ୱୁଟ୍ଠାତି , ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତଂପୟୋଗପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସମ୍ମାସମାଧି। ମଗ୍ଗସ୍ସେତଂ ଫଲଂ।

ଅନାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି...ପେ... ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ଅନୁସହଗତା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଅନୁସହଗତା କାମରାଗାନୁସୟା ପଟିଘାନୁସୟା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତଂପୟୋଗପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସମ୍ମାସମାଧି। ମଗ୍ଗସ୍ସେତଂ ଫଲଂ।

ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି...ପେ... ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ରୂପରାଗା ଅରୂପରାଗା ମାନା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚା ଅୱିଜ୍ଜାୟ ମାନାନୁସୟା ଭୱରାଗାନୁସୟା ଅୱିଜ୍ଜାନୁସୟା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତଂପୟୋଗପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସମ୍ମାସମାଧି। ମଗ୍ଗସ୍ସେତଂ ଫଲଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ପୟୋଗପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପଞ୍ଞା ଫଲେ ଞାଣଂ''।

ଫଲଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଦ୍ୱାଦସମୋ।

୧୩। ୱିମୁତ୍ତିଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୬୪। କଥଂ ଛିନ୍ନୱଟୁମାନୁପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଂ? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ, ଦିଟ୍ଠାନୁସୟୋ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସୟୋ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସା ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ସପରିୟୁଟ୍ଠାନେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ତଂୱିମୁତ୍ତି ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଛିନ୍ନୱଟୁମାନୁପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଂ''।

ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଓଳାରିକଂ କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନଂ, ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଓଳାରିକୋ କାମରାଗାନୁସୟୋ, ପଟିଘାନୁସୟୋ – ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସା ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ଚତୂହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ସପରିୟୁଟ୍ଠାନେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ତଂୱିମୁତ୍ତି ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଛିନ୍ନୱଟୁମାନୁପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଂ''।

ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଅନୁସହଗତଂ କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନଂ, ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଅନୁସହଗତୋ କାମରାଗାନୁସୟୋ, ପଟିଘାନୁସୟୋ – ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସା ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ଚତୂହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ସପରିୟୁଟ୍ଠାନେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ତଂୱିମୁତ୍ତି ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଛିନ୍ନୱଟୁମାନୁପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଂ''।

ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ରୂପରାଗୋ, ଅରୂପରାଗୋ, ମାନୋ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ, ଅୱିଜ୍ଜା, ମାନାନୁସଯୋ, ଭୱରାଗାନୁସଯୋ, ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ – ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସା ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ଅଟ୍ଠହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ସପରିଯୁଟ୍ଠାନେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ତଂୱିମୁତ୍ତି ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଛିନ୍ନୱଟୁମାନୁପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଂ''। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଛିନ୍ନୱଟୁମାନୁପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଂ''।

ୱିମୁତ୍ତିଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ତେରସମୋ।

୧୪। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୬୫। କଥଂ ତଦା ସମୁଦାଗତେ ଧମ୍ମେ ପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେ ଞାଣଂ? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ତଦା ସମୁଦାଗତା। ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଚା ତଦା ସମୁଦାଗତା। ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ୱୋଦାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସତି ତଦା ସମୁଦାଗତା। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ତଦା ସମୁଦାଗତୋ।

ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ପୱିଚଯଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ଫରଣଟ୍ଠେନ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ଉପସମଟ୍ଠେନ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ପଟିସଙ୍ଖାନଟ୍ଠେନ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ।

ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯବଲଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ପମାଦେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ସତିବଲଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ସମାଧିବଲଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞାବଲଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ।

ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ।

ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯା ତଦା ସମୁଦାଗତା। ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ବଲା ତଦା ସମୁଦାଗତା। ନିଯ୍ୟାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ତଦା ସମୁଦାଗତା। ହେତୁଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିପଟ୍ଠାନା ତଦା ସମୁଦାଗତା। ପଦହନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ତଦା ସମୁଦାଗତା। ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧିପାଦା ତଦା ସମୁଦାଗତା। ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚା ତଦା ସମୁଦାଗତା। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମଥୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ତଦା ସମୁଦାଗତା। ଏକରସଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ତଦା ସମୁଦାଗତା। ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି ତଦା ସମୁଦାଗତା। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି ତଦା ସମୁଦାଗତା। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି ତଦା ସମୁଦାଗତା। ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ୱିମୋକ୍ଖୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ୱିଜ୍ଜା ତଦା ସମୁଦାଗତା। ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି ତଦା ସମୁଦାଗତା। ସମୁଚ୍ଛେଦଟ୍ଠେନ ଖଯେ ଞାଣଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ।

ଛନ୍ଦୋ ମୂଲଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ମନସିକାରୋ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ଫସ୍ସୋ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ୱେଦନା ସମୋସରଣଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତା। ସମାଧି ପମୁଖଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ସତି ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତା। ପଞ୍ଞା ତଦୁତ୍ତରଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତା । ୱିମୁତ୍ତି ସାରଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତା। ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି, ଇମେ ଧମ୍ମା ତଦା ସମୁଦାଗତା।

ସୋତାପତ୍ତିଫଲକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ତଦା ସମୁଦାଗତା। ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ…ପେ… ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଟ୍ଠେନ ଅନୁପ୍ପାଦେ ଞାଣଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ଛନ୍ଦୋ ମୂଲଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ମନସିକାରୋ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ଫସ୍ସୋ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ୱେଦନା ସମୋସରଣଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତା। ସମାଧି ପମୁଖଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ। ସତି ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତା। ପଞ୍ଞା ତଦୁତ୍ତରଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତା। ୱିମୁତ୍ତି ସାରଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତା। ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି, ଇମେ ଧମ୍ମା ତଦା ସମୁଦାଗତା।

ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ…ପେ… ସକଦାଗାମିଫଲକ୍ଖଣେ…ପେ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ…ପେ… ଅନାଗାମିଫଲକ୍ଖଣେ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ତଦା ସମୁଦାଗତା…ପେ… ସମୁଚ୍ଛେଦଟ୍ଠେନ ଖଯେ ଞାଣଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ଛନ୍ଦୋ ମୂଲଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ…ପେ… ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି, ଇମେ ଧମ୍ମା ତଦା ସମୁଦାଗତା।

ଅରହତ୍ତଫଲକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ତଦା ସମୁଦାଗତା …ପେ… ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଟ୍ଠେନ ଅନୁପ୍ପାଦେ ଞାଣଂ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ଛନ୍ଦୋ ମୂଲଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତୋ …ପେ… ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ତଦା ସମୁଦାଗତଂ। ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି, ଇମେ ଧମ୍ମା ତଦା ସମୁଦାଗତା। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ତଦା ସମୁଦାଗତେ ଧମ୍ମେ ପସ୍ସନେ ପଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେ ଞାଣଂ’’।

ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଚୁଦ୍ଦସମୋ।

୧୫। ୱତ୍ଥୁନାନତ୍ତଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୬୬। କଥଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ୱତ୍ଥୁନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ? କଥଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଧମ୍ମେ ୱୱତ୍ଥେତି? ଚକ୍ଖୁଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି, ସୋତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି, ଘାନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି, ଜିୱ୍ହଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି, କାଯଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି, ମନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି।

କଥଂ ଚକ୍ଖୁଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି? ଚକ୍ଖୁ ଅୱିଜ୍ଜାସମ୍ଭୂତନ୍ତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଚକ୍ଖୁ ତଣ୍ହାସମ୍ଭୂତନ୍ତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଚକ୍ଖୁ କମ୍ମସମ୍ଭୂତନ୍ତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଚକ୍ଖୁ ଆହାରସମ୍ଭୂତନ୍ତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଚକ୍ଖୁ ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଚକ୍ଖୁ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଚକ୍ଖୁ ସମୁଦାଗତନ୍ତି ୱୱତ୍ଥେତି। ଚକ୍ଖୁ ଅହୁତ୍ୱା ସମ୍ଭୂତଂ, ହୁତ୍ୱା ନ ଭୱିସ୍ସତୀତି ୱୱତ୍ଥେତି। ଚକ୍ଖୁଂ ଅନ୍ତୱନ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଚକ୍ଖୁ ଅଦ୍ଧୁୱଂ ଅସସ୍ସତଂ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମନ୍ତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଚକ୍ଖୁ ଅନିଚ୍ଚଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଖଯଧମ୍ମଂ ୱଯଧମ୍ମଂ ୱିରାଗଧମ୍ମଂ ନିରୋଧଧମ୍ମନ୍ତି ୱୱତ୍ଥେତି । ଚକ୍ଖୁଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ; ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ସୁଖତୋ; ଅନତ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ଅତ୍ତତୋ; ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ନୋ ନନ୍ଦତି; ୱିରଜ୍ଜତି, ନୋ ରଜ୍ଜତି; ନିରୋଧେତି, ନୋ ସମୁଦେତି; ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିଯତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ସୁଖସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଅନତ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ନନ୍ଦିଂ ପଜହତି, ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ରାଗଂ ପଜହତି, ନିରୋଧେନ୍ତୋ ସମୁଦଯଂ ପଜହତି, ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି। ଏୱଂ ଚକ୍ଖୁଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି।

କଥଂ ସୋତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି? ସୋତଂ ଅୱିଜ୍ଜାସମ୍ଭୂତନ୍ତି ୱୱତ୍ଥେତି…ପେ… ଏୱଂ ସୋତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି। କଥଂ ଘାନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି? ଘାନଂ ଅୱିଜ୍ଜାସମ୍ଭୂତନ୍ତି ୱୱତ୍ଥେତି…ପେ… ଏୱଂ ଘାନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି। କଥଂ ଜିୱ୍ହଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି? ଜିୱ୍ହା ଅୱିଜ୍ଜାସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଜିୱ୍ହା ତଣ୍ହାସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଜିୱ୍ହା କମ୍ମସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଜିୱ୍ହା ଆହାରସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଜିୱ୍ହା ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଜିୱ୍ହା ଉପ୍ପନ୍ନାତି ୱୱତ୍ଥେତି ଜିୱ୍ହା ସମୁଦାଗତାତି ୱୱତ୍ଥେତି। ଜିୱ୍ହା ଅହୁତ୍ୱା ସମ୍ଭୂତା, ହୁତ୍ୱା ନ ଭୱିସ୍ସତୀତି ୱୱତ୍ଥେତି। ଜିୱ୍ହଂ ଅନ୍ତୱନ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଜିୱ୍ହା ଅଦ୍ଧୁୱା ଅସସ୍ସତା ୱିପରିଣାମଧମ୍ମାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଜିୱ୍ହା ଅନିଚ୍ଚା ସଙ୍ଖତା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା ଖଯଧମ୍ମା ୱଯଧମ୍ମା ୱିରାଗଧମ୍ମା ନିରୋଧଧମ୍ମାତି ୱୱତ୍ଥେତି। ଜିୱ୍ହଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିଯତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି। ଏୱଂ ଜିୱ୍ହଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି।

କଥଂ କାଯଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି? କାଯୋ ଅୱିଜ୍ଜାସମ୍ଭୂତୋତି ୱୱତ୍ଥେତି, କାଯୋ ତଣ୍ହାସମ୍ଭୂତୋତି ୱୱତ୍ଥେତି, କାଯୋ କମ୍ମସମ୍ଭୂତୋତି ୱୱତ୍ଥେତି, କାଯୋ ଆହାରସମ୍ଭୂତୋତି ୱୱତ୍ଥେତି, କାଯୋ ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯାତି ୱୱତ୍ଥେତି, କାଯୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋତି ୱୱତ୍ଥେତି, କାଯୋ ସମୁଦାଗତୋତି ୱୱତ୍ଥେତି। କାଯୋ ଅହୁତ୍ୱା ସମ୍ଭୂତୋ, ହୁତ୍ୱା ନ ଭୱିସ୍ସତୀତି ୱୱତ୍ଥେତି। କାଯଂ ଅନ୍ତୱନ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, କାଯୋ ଅଦ୍ଧୁୱୋ ଅସସ୍ସତୋ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମୋତି ୱୱତ୍ଥେତି, କାଯୋ ଅନିଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଖତୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନୋ ଖଯଧମ୍ମୋ ୱଯଧମ୍ମୋ ୱିରାଗଧମ୍ମୋ ନିରୋଧଧମ୍ମୋତି ୱୱତ୍ଥେତି। କାଯଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ; ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ସୁଖତୋ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିଯତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ସୁଖସଞ୍ଞଂ ପଜହତି…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି। ଏୱଂ କାଯଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି।

କଥଂ ମନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି? ମନୋ ଅୱିଜ୍ଜାସମ୍ଭୂତୋତି ୱୱତ୍ଥେତି, ମନୋ ତଣ୍ହାସମ୍ଭୂତୋତି ୱୱତ୍ଥେତି, ମନୋ କମ୍ମସମ୍ଭୂତୋତି ୱୱତ୍ଥେତି, ମନୋ ଆହାରସମ୍ଭୂତୋତି ୱୱତ୍ଥେତି, ମନୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋତି ୱୱତ୍ଥେତି , ମନୋ ସମୁଦାଗତୋତି ୱୱତ୍ଥେତି। ମନୋ ଅହୁତ୍ୱା ସମ୍ଭୂତୋ, ହୁତ୍ୱା ନ ଭୱିସ୍ସତୀତି ୱୱତ୍ଥେତି। ମନଂ ଅନ୍ତୱନ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ମନୋ ଅଦ୍ଧୁୱୋ ଅସସ୍ସତୋ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମୋତି ୱୱତ୍ଥେତି, ମନୋ ଅନିଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଖତୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନୋ

ଖଯଧମ୍ମୋ ୱଯଧମ୍ମୋ ୱିରାଗଧମ୍ମୋ ନିରୋଧଧମ୍ମୋତି ୱୱତ୍ଥେତି। ମନଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ; ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ସୁଖତୋ; ଅନତ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ଅତ୍ତତୋ; ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ନୋ ନନ୍ଦତି; ୱିରଜ୍ଜତି, ନୋ ରଜ୍ଜତି; ନିରୋଧେତି, ନୋ ସମୁଦେତି; ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିଯତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ସୁଖସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଅନତ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ନନ୍ଦିଂ ପଜହତି, ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ରାଗଂ ପଜହତି, ନିରୋଧେନ୍ତୋ ସମୁଦଯଂ ପଜହତି, ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି। ଏୱଂ ମନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱୱତ୍ଥେତି। ଏୱଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଧମ୍ମେ ୱୱତ୍ଥେତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ୱତ୍ଥୁନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ''।

ୱତ୍ଥୁନାନତ୍ତଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ପନ୍ନରସମୋ।

୧୬। ଗୋଚରନାନତ୍ତଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୬୭। କଥଂ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ଗୋଚରନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ? କଥଂ ବହିଦ୍ଧା ଧମ୍ମେ ୱୱତ୍ଥେତି? ରୂପେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି, ସଦ୍ଦେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି, ଗନ୍ଧେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି, ରସେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି, ଧମ୍ମେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି ।

କଥଂ ରୂପେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି? ରୂପା ଅୱିଜ୍ଜାସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି ରୂପା ତଣ୍ହାସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ରୂପା କମ୍ମସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ରୂପା ଆହାରସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ରୂପା ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ରୂପା ଉପ୍ପନ୍ନାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ରୂପା ସମୁଦାଗତାତି ୱୱତ୍ଥେତି। ରୂପା ଅହୁତ୍ୱା ସମ୍ଭୂତା, ହୁତ୍ୱା ନ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱୱତ୍ଥେତି। ରୂପେ ଅନ୍ତୱନ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ରୂପା ଅଦ୍ଧୁୱା ଅସସ୍ସତା ୱିପରିଣାମଧମ୍ମାତି ୱୱତ୍ଥେତି । ରୂପା ଅନିଚ୍ଚା ସଙ୍ଖତା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା ଖଯଧମ୍ମା ୱଯଧମ୍ମା ୱିରାଗଧମ୍ମା ନିରୋଧଧମ୍ମାତି ୱୱତ୍ଥେତି। ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ; ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ସୁଖତୋ; ଅନତ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ଅତ୍ତତୋ; ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ନୋ ନନ୍ଦତି ; ୱିରଜ୍ଜତି, ନୋ ରଜ୍ଜତି; ନିରୋଧେତି, ନୋ ସମୁଦେତି; ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିଯତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ସୁଖସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଅନତ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ନନ୍ଦିଂ ପଜହତି, ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ରାଗଂ ପଜହତି, ନିରୋଧେନ୍ତୋ ସମୁଦଯଂ ପଜହତି, ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି। ଏୱଂ ରୂପେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି।

କଥଂ ସଦ୍ଦେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି? ସଦ୍ଦା ଅୱିଜ୍ଜାସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି…ପେ… ସଦ୍ଦା ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ସଦ୍ଦା ଉପ୍ପନ୍ନାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ସଦ୍ଦା ସମୁଦାଗତାତି ୱୱତ୍ଥେତି। ସଦ୍ଦା ଅହୁତ୍ୱା ସମ୍ଭୂତା, ହୁତ୍ୱା ନ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱୱତ୍ଥେତି। ସଦ୍ଦେ ଅନ୍ତୱନ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ସଦ୍ଦା ଅଦ୍ଧୁୱା ଅସସ୍ସତା ୱିପରିଣାମଧମ୍ମାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ସଦ୍ଦା ଅନିଚ୍ଚା ସଙ୍ଖତା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା ଖଯଧମ୍ମା ୱଯଧମ୍ମା ୱିରାଗଧମ୍ମା ନିରୋଧଧମ୍ମାତି ୱୱତ୍ଥେତି। ସଦ୍ଦେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ…ପେ… ଏୱଂ ସଦ୍ଦେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି।

କଥଂ ଗନ୍ଧେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି? ଗନ୍ଧା ଅୱିଜ୍ଜାସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଗନ୍ଧା ତଣ୍ହାସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି…ପେ… ଏୱଂ ଗନ୍ଧେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି। କଥଂ ରସେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି? ରସା ଅୱିଜ୍ଜାସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ରସା ତଣ୍ହାସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି…ପେ… ଏୱଂ ରସେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି। କଥଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି? ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଅୱିଜ୍ଜାସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ତଣ୍ହାସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା କମ୍ମସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଆହାରସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଉପ୍ପନ୍ନାତି ୱୱତ୍ଥେତି। ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ସମୁଦାଗତାତି ୱୱତ୍ଥେତି…ପେ… ଏୱଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି।

କଥଂ ଧମ୍ମେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି? ଧମ୍ମା ଅୱିଜ୍ଜାସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଧମ୍ମା ତଣ୍ହାସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଧମ୍ମା କମ୍ମସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଧମ୍ମା ଆହାରସମ୍ଭୂତାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଧମ୍ମା ଉପ୍ପନ୍ନାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଧମ୍ମା ସମୁଦାଗତାତି ୱୱତ୍ଥେତି। ଧମ୍ମା ଅହୁତ୍ୱା ସମ୍ଭୂତା , ହୁତ୍ୱା ନ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱୱତ୍ଥେତି। ଧମ୍ମେ ଅନ୍ତୱନ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଧମ୍ମା ଅଦ୍ଧୁୱା ଅସସ୍ସତା ୱିପରିଣାମଧମ୍ମାତି ୱୱତ୍ଥେତି, ଧମ୍ମା ଅନିଚ୍ଚା ସଙ୍ଖତା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା ଖଯଧମ୍ମା ୱଯଧମ୍ମା ୱିରାଗଧମ୍ମା ନିରୋଧଧମ୍ମାତି ୱୱତ୍ଥେତି। ଧମ୍ମେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ; ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ସୁଖତୋ; ଅନତ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ନୋ ଅତ୍ତତୋ; ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ନୋ ନନ୍ଦତି; ୱିରଜ୍ଜତି, ନୋ ରଜ୍ଜତି; ନିରୋଧେତି, ନୋ ସମୁଦେତି; ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିଯତି…ପେ… ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ସୁଖସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଅନତ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥେନ୍ତୋ ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ନନ୍ଦିଂ ପଜହତି, ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ରାଗଂ ପଜହତି, ନିରୋଧେନ୍ତୋ ସମୁଦଯଂ ପଜହତି, ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି। ଏୱଂ ଧମ୍ମେ ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥେତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ବହିଦ୍ଧା ୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ଗୋଚରନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ''।

ଗୋଚରନାନତ୍ତଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ସୋଳସମୋ।

୧୭। ଚରିଯାନାନତ୍ତଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୬୮। କଥଂ ଚରିଯାଵବତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ଚରିଯାନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ? ଚରିଯାତି ତିସ୍ସୋ ଚରିଯାଯୋ – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା, ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା, ଞାଣଚରିଯା।

କତମା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା? ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ରୂପେସୁ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଚକ୍ଖୁଵିଞ୍ଞାଣଂ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ରୂପେସୁ, ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ଅଭିନିରୋପନା ଵିପାକମନୋଧାତୁ [ଅଭିନିରୋପନଵିପାକମନୋଧାତୁ (ସ୍ୟା।)] ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ରୂପେସୁ, ଅଭିନିରୋପିତତ୍ତା ଵିପାକମନୋଵିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ରୂପେସୁ। ସଵନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ସଦ୍ଦେସୁ, ସଵନଟ୍ଠୋ ସୋତଵିଞ୍ଞାଣଂ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ସଦ୍ଦେସୁ, ସୁତତ୍ତା ଅଭିନିରୋପନା ଵିପାକମନୋଧାତୁ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ସଦ୍ଦେସୁ, ଅଭିନିରୋପିତତ୍ତା ଵିପାକମନୋଵିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ସଦ୍ଦେସୁ। ଘାଯନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ଗନ୍ଧେସୁ, ଘାଯନଟ୍ଠୋ [ଘାଯନଟ୍ଠୋ (ସ୍ୟା। କ।)] ଘାନଵିଞ୍ଞାଣଂ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ଗନ୍ଧେସୁ, ଘାଯିତତ୍ତା ଅଭିନିରୋପନା ଵିପାକମନୋଧାତୁ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ଗନ୍ଧେସୁ, ଅଭିନିରୋପିତତ୍ତା ଵିପାକମନୋଵିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ଗନ୍ଧେସୁ। ସାଯନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ରସେସୁ, ସାଯନଟ୍ଠୋ ଜିଵ୍ହାଵିଞ୍ଞାଣଂ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ରସେସୁ, ସାଯିତତ୍ତା ଅଭିନିରୋପନା ଵିପାକମନୋଧାତୁ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ରସେସୁ, ଅଭିନିରୋପିତତ୍ତା ଵିପାକମନୋଵିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ରସେସୁ। ଫୁସନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେସୁ, ଫୁସନଟ୍ଠୋ କାଯଵିଞ୍ଞାଣଂ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେସୁ, ଫୁଟ୍ଠତ୍ତା ଅଭିନିରୋପନା ଵିପାକମନୋଧାତୁ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେସୁ, ଅଭିନିରୋପିତତ୍ତା ଵିପାକମନୋଵିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେସୁ। ଵିଜାନନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ଧମ୍ମେସୁ, ଵିଜାନନଟ୍ଠୋ ମନୋଵିଞ୍ଞାଣଂ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ଧମ୍ମେସୁ, ଵିଞ୍ଞାତତ୍ତା ଅଭିନିରୋପନା ଵିପାକମନୋଧାତୁ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ଧମ୍ମେସୁ, ଅଭିନିରୋପିତତ୍ତା ଵିପାକମନୋଵିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ଧମ୍ମେସୁ।

୬୯।ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯାତି କେନଟ୍ଠେନ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା? ନୀରାଗା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ନିଦ୍ଦୋସା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ନିମ୍ମୋହା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ନିମ୍ମାନା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠି ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ନିଉଦ୍ଧଚ୍ଚା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ନିଵ୍ଵିଚିକିଚ୍ଛା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ନାନୁସଯା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ରାଗଵିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଦୋସଵିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ମୋହଵିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ମାନଵିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଦିଟ୍ଠିଵିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଵିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଵିଚିକିଚ୍ଛାଵିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଅନୁସଯଵିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। କୁସଲେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଅକୁସଲେହି କମ୍ମେହି ଵିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସାଵଜ୍ଜେହି କମ୍ମେହି ଵିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଅନଵଜ୍ଜେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। କଣ୍ହେହି କମ୍ମେହି ଵିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସୁକ୍କେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସୁଖୁଦ୍ରଯେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯେହି କମ୍ମେହି ଵିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସୁଖଵିପାକେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଦୁକ୍ଖଵିପାକେହି କମ୍ମେହି ଵିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଵିଞ୍ଞାତେ ଚରତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଵିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଏଵରୂପା ଚରିଯା ହୋତୀତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ପକତିପରିସୁଦ୍ଧମିଦଂ ଚିତ୍ତଂ ନିକ୍କିଲେସଟ୍ଠେନାତି – ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଅଯଂ ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା।

କତମା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା? ମନାପିଯେସୁ ରୂପେସୁ ରାଗସ୍ସ ଜଵନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ରାଗସ୍ସ ଜଵନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଅମନାପିଯେସୁ ରୂପେସୁ ଦୋସସ୍ସ ଜଵନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ଦୋସସ୍ସ ଜଵନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ତଦୁଭଯେନ ଅସମପେକ୍ଖନସ୍ମିଂ ଵତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମୋହସ୍ସ ଜଵନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ମୋହସ୍ସ ଜଵନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଵିନିବନ୍ଧସ୍ସ ମାନସ୍ସ ଜଵନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ମାନସ୍ସ ଜଵନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ପରାମଟ୍ଠାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଜଵନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ଦିଟ୍ଠିଯା ଜଵନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଵିକ୍ଖେପଗତସ୍ସ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ଜଵନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ଜଵନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତାଯ ଵିଚିକିଚ୍ଛାଯ ଜଵନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ଵିଚିକିଚ୍ଛାଯ ଜଵନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଥାମଗତସ୍ସ ଅନୁସଯସ୍ସ ଜଵନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା ; ଅନୁସଯସ୍ସ ଜଵନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା।

ମନାପିଯେସୁ ସଦ୍ଦେସୁ…ପେ… ମନାପିଯେସୁ ଗନ୍ଧେସୁ…ପେ… ମନାପିଯେସୁ ରସେସୁ…ପେ… ମନାପିଯେସୁ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେସୁ…ପେ… ମନାପିଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ରାଗସ୍ସ ଜଵନତ୍ଥାଯ ଆଵଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ୟାକତା ଵିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ରାଗସ୍ସ ଜଵନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଅମନାପିଯେସୁ ଧମ୍ମେସୁ

ଦୋସସ୍ସ ଜଓନଟ୍ଠାଯ ଆଓଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ଯାକତା ଓିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ଦୋସସ୍ସ ଜଓନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ତଦୁଭଯେନ ଅସମପେକ୍ଖନସ୍ମିଂ ଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମୋହସ୍ସ ଜଓନଟ୍ଠାଯ ଆଓଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ଯାକତା ଓିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ମୋହସ୍ସ ଜଓନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଓିନିବନ୍ଧସ୍ସ ମାନସ୍ସ ଜଓନଟ୍ଠାଯ ଆଓଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ଯାକତା ଓିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ମାନସ୍ସ ଜଓନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ପରାମଟ୍ଠାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଜଓନଟ୍ଠାଯ ଆଓଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ଯାକତା ଓିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ଦିଟ୍ଠିଯା ଜଓନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଓିକ୍ଖେପଗତସ୍ସ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ଜଓନଟ୍ଠାଯ ଆଓଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ଯାକତା ଓିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ଜଓନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତାଯ ଓିଚିକିଚ୍ଛାଯ ଜଓନଟ୍ଠାଯ ଆଓଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ଯାକତା ଓିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ଓିଚିକିଚ୍ଛାଯ ଜଓନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଥାମଗତସ୍ସ ଅନୁସଯସ୍ସ ଜଓନଟ୍ଠାଯ ଆଓଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ଯାକତା ଓିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ଅନୁସଯସ୍ସ ଜଓନା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା।

୭୦।ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯାତି କେନଟ୍ଠେନ ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା? ସରାଗା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସଦୋସା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସମୋହା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସମାନା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସଦିଟ୍ଠି ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସଉଦ୍ଧଚ୍ଚା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସଓିଚିକିଚ୍ଛା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସାନୁସଯା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା । ରାଗସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଦୋସସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ମୋହସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ମାନସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା । ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଓିଚିକିଚ୍ଛାସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଅନୁସଯସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। କୁସଲେହି କମ୍ମେହି ଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଅକୁସଲେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସାଓଜ୍ଜେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଅନଓଜ୍ଜେହି କମ୍ମେହି ଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା । କଣ୍ହେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସୁକ୍କେହି କମ୍ମେହି ଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସୁଖୁଦ୍ରଯେହି କମ୍ମେହି ଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ସୁଖଓିପାକେହି କମ୍ମେହି ଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଦୁକ୍ଖଓିପାକେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଅଞ୍ଞାତେ ଚରତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଅଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଏଓରୂପା ଚରିଯା ହୋତୀତି – ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା। ଅଯଂ ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା।

୭୧। କତମା ଞାଣଚରିଯା? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ ଆଓଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ଯାକତା ଓିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଞାଣଚରିଯା। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ ଆଓଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ଯାକତା ଓିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଞାଣଚରିଯା। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ ଆଓଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ଯାକତା ଓିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଞାଣଚରିଯା। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ…ପେ… ଓିରାଗାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ… ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ… ଖଯାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ… ଓଯାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ… ଓିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ… ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ… ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ… ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ… ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ… ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନଟ୍ଠାଯ… ଆଦୀନଓାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ… ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନଟ୍ଠାଯ ଆଓଜ୍ଜନକିରିଯାବ୍ଯାକତା ଓିଞ୍ଞାଣଚରିଯା; ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଞାଣଚରିଯା। ଓିଓଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନା ଞାଣଚରିଯା। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ଞାଣଚରିଯା। ସୋତାପତ୍ତିଫଲସମାପତ୍ତି ଞାଣଚରିଯା। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗୋ ଞାଣଚରିଯା। ସକଦାଗାମିଫଲସମାପତ୍ତି ଞାଣଚରିଯା। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୋ ଞାଣଚରିଯା। ଅନାଗାମିଫଲସମାପତ୍ତି ଞାଣଚରିଯା। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଞାଣଚରିଯା। ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତି ଞାଣଚରିଯା।

ଞାଣଚରିଯାତି କେନଟ୍ଠେନ ଞାଣଚରିଯା? ନୀରାଗା ଚରତୀତି – ଞାଣଚରିଯା। ନିଦ୍ଦୋସା ଚରତୀତି – ଞାଣଚରିଯା…ପେ… ନାନୁସଯା ଚରତୀତି – ଞାଣଚରିଯା। ରାଗଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଞାଣଚରିଯା। ଦୋସଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଞାଣଚରିଯା। ମୋହଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଞାଣଚରିଯା। ମାନଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା…ପେ… ଦିଟ୍ଠିଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା… ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା… ଓିଚିକିଚ୍ଛାଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା… ଅନୁସଯଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା… କୁସଲେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା… ଅକୁସଲେହି କମ୍ମେହି ଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା… ସାଓଜ୍ଜେହି କମ୍ମେହି ଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା… ଅନଓଜ୍ଜେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା… କଣ୍ହେହି କମ୍ମେହି ଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା… ସୁକ୍କେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା… ସୁଖୁଦ୍ରଯେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା… ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯେହି କମ୍ମେହି ଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା… ସୁଖଓିପାକେହି କମ୍ମେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଞାଣଚରିଯା। ଦୁକ୍ଖଓିପାକେହି କମ୍ମେହି ଓିପ୍ପଯୁତ୍ତା ଚରତୀତି – ଞାଣଚରିଯା। ଞାତେ ଚରତୀତି – ଞାଣଚରିଯା । ଞାଣସ୍ସ ଏଓରୂପା ଚରିଯା ହୋତୀତି – ଞାଣଚରିଯା। ଅଯଂ ଞାଣଚରିଯା। ଅଞ୍ଞା ଓିଞ୍ଞାଣଚରିଯା, ଅଞ୍ଞା ଅଞ୍ଞାଣଚରିଯା, ଅଞ୍ଞା ଞାଣଚରିଯାତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ଓୁଚ୍ଚତି – ''ଚରିଯାଓଓତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ଚରିଯାନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ''।

ଚରିଯାନାନତ୍ତଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ସତ୍ତରସମୋ।

୧୮। ଭୂମିନାନତ୍ତଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୭୨। କଥଂ ଚତୁଧମ୍ମଓଓତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ଭୂମିନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ? ଚତସ୍ସୋ ଭୂମିଯୋ – କାମାଓଚରା ଭୂମି, ରୂପାଓଚରା ଭୂମି, ଅରୂପାଓଚରା ଭୂମି,

ଅପରିଯାପନ୍ନା ଭୂମି। କତମା କାମାୱଚରା ଭୂମି? ହେଟ୍ଠତୋ ଅୱୀଚିନିରଯଂ ପରିଯନ୍ତଂ କରିତ୍ୱା ଉପରିତୋ ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀ ଦେୱେ [ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତିଦେୱେ (କ।)] ଅନ୍ତୋକରିତ୍ୱା ଯଂ ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ଏତ୍ଥାୱଚରା ଏତ୍ଥ ପରିଯାପନ୍ନା ଖନ୍ଧଧାତୁଆଯତନା ରୂପଂ ୱେଦନା ସଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରା ୱିଞ୍ଞାଣଂ – ଅଯଂ କାମାୱଚରା ଭୂମି।

କତମା ରୂପାୱଚରା ଭୂମି? ହେଟ୍ଠତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ପରିଯନ୍ତଂ କରିତ୍ୱା ଉପରିତୋ ଅକନିଟ୍ଠେ ଦେୱେ ଅନ୍ତୋକରିତ୍ୱା ଯଂ ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ଏତ୍ଥାୱଚରା ଏତ୍ଥ ପରିଯାପନ୍ନା ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଉପପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରିସ୍ସ ୱା ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଧମ୍ମା – ଅଯଂ ରୂପାୱଚରା ଭୂମି।

କତମା ଅରୂପାୱଚରା ଭୂମି? ହେଟ୍ଠତୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନୂପଗେ ଦେୱେ ପରିଯନ୍ତଂ କରିତ୍ୱା ଉପରିତୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନୂପଗେ ଦେୱେ ଅନ୍ତୋକରିତ୍ୱା ଯଂ ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ଏତ୍ଥାୱଚରା ଏତ୍ଥ ପରିଯାପନ୍ନା ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଉପପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରିସ୍ସ ୱା ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଧମ୍ମା – ଅଯଂ ଅରୂପାୱଚରା ଭୂମି।

କତମା ଅପରିଯାପନ୍ନା ଭୂମି? ଅପରିଯାପନ୍ନା ମଗ୍ଗା ଚ ମଗ୍ଗଫଲାନି ଚ ଅସଙ୍ଖତା ଚ ଧାତୁ – ଅଯଂ ଅପରିଯାପନ୍ନା ଭୂମି। ଇମା ଚତସ୍ସୋ ଭୂମିଯୋ।

ଅପରାପି ଚତସ୍ସୋ ଭୂମିଯୋ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା, ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି, ଚତସ୍ସୋ ଅପ୍ପମଞ୍ଞାଯୋ, ଚତସ୍ସୋ ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ, ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା, ଚତସ୍ସୋ ପଟିପଦା, ଚତ୍ତାରି ଆରମ୍ମଣାନି, ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯୱଂସା, ଚତ୍ତାରି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂନି , ଚତ୍ତାରି ଚକ୍କାନି, ଚତ୍ତାରି ଧମ୍ମପଦାନି – ଇମା ଚତସ୍ସୋ ଭୂମିଯୋ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଚତୁଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ଭୂମିନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ’’।

ଭୂମିନାନତ୍ତଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଅଟ୍ଠାରସମୋ।

୧୯। ଧମ୍ମନାନତ୍ତଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୭୩। କଥଂ ନୱଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ? କଥଂ ଧମ୍ମେ ୱୱତ୍ଥେତି? କାମାୱଚରେ ଧମ୍ମେ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅକୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି। ରୂପାୱଚରେ ଧମ୍ମେ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି। ଅରୂପାୱଚରେ ଧମ୍ମେ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି। ଅପରିଯାପନ୍ନେ ଧମ୍ମେ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି।

କଥଂ କାମାୱଚରେ ଧମ୍ମେ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅକୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି? ଦସ କୁସଲକମ୍ମପଥେ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ଅକୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ରୂପଞ୍ଚ ୱିପାକଞ୍ଚ କିରିଯଞ୍ଚ ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି – ଏୱଂ କାମାୱଚରେ ଧମ୍ମେ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅକୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି।

କଥଂ ରୂପାୱଚରେ ଧମ୍ମେ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି? ଇଧଟ୍ଠସ୍ସ ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ତତ୍ରୂପପନ୍ନସ୍ସ ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି – ଏୱଂ ରୂପାୱଚରେ ଧମ୍ମେ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି।

କଥଂ ଅରୂପାୱଚରେ ଧମ୍ମେ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି? ଇଧଟ୍ଠସ୍ସ ଚତସ୍ସୋ ଅରୂପାୱଚରସମାପତ୍ତିଯୋ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ତତ୍ରୂପପନ୍ନସ୍ସ ଚତସ୍ସୋ ଅରୂପାୱଚରସମାପତ୍ତିଯୋ ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି – ଏୱଂ ଅରୂପାୱଚରେ ଧମ୍ମେ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି।

କଥଂ ଅପରିଯାପନ୍ନେ ଧମ୍ମେ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି? ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯମଗ୍ଗେ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି – ଏୱଂ ଅପରିଯାପନ୍ନେ ଧମ୍ମେ କୁସଲତୋ ୱୱତ୍ଥେତି, ଅବ୍ୟାକତତୋ ୱୱତ୍ଥେତି। ଏୱଂ ଧମ୍ମେ ୱୱତ୍ଥେତି।

ନୱ ପାମୋଜ୍ଜମୂଲକା ଧମ୍ମା। ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି, ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି ପସ୍ସତି। ଯଥାଭୂତଂ ଜାନଂ ପସ୍ସଂ ନିବ୍ବିନ୍ଦତି,

ନିବ୍ବିନ୍ଦଂ ୱିରଜ୍ଜତି, ୱିରାଗା ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି…ପେ… ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି… ପେ… ୱିମୁଚ୍ଚତି।

ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି…ପେ… ରୂପଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ…ପେ… ୱେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଚକ୍ଖୁଂ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି, ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି ପସ୍ସତି। ଯଥାଭୂତଂ ଜାନଂ ପସ୍ସଂ ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ନିବ୍ବିନ୍ଦଂ ୱିରଜ୍ଜତି, ୱିରାଗା ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଇମେ ନୱ ପାମୋଜ୍ଜମୂଲକା ଧମ୍ମା ।

୭୪। ନୱ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରମୂଲକା ଧମ୍ମା। ଅନିଚ୍ଚତୋ ଯୋନିସୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି, ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ସମାହିତେନ ଚିତ୍ତେନ ''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ଯୋନିସୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି, ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ସମାହିତେନ ଚିତ୍ତେନ ''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଅନତ୍ତତୋ ଯୋନିସୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି…ପେ…।

ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଯୋନିସୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି…ପେ… ରୂପଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ଯୋନିସୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି… ପେ… ରୂପଂ ଅନତ୍ତତୋ ଯୋନିସୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି…ପେ… ୱେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଚକ୍ଖୁଂ… ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଯୋନିସୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ଯୋନିସୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅନତ୍ତତୋ ଯୋନିସୋ ମନସିକରୋତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଜାଯତି, ପମୁଦିତସ୍ସ ପୀତି ଜାଯତି, ପୀତିମନସ୍ସ କାଯୋ ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯୋ ସୁଖଂ ୱେଦେତି, ସୁଖିନୋ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ସମାହିତେନ ଚିତ୍ତେନ ''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ''ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା''ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଇମେ ନୱ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରମୂଲକା ଧମ୍ମା।

ନୱ ନାନତ୍ତା – ଧାତୁନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଫସ୍ସନାନତ୍ତଂ, ଫସ୍ସନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦନାନାନତ୍ତଂ, ୱେଦନାନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସଞ୍ଞାନାନତ୍ତଂ, ସଞ୍ଞାନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସଙ୍କପ୍ପନାନତ୍ତଂ, ସଙ୍କପ୍ପନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଛନ୍ଦନାନତ୍ତଂ, ଛନ୍ଦନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପରିଳାହନାନତ୍ତଂ, ପରିଳାହନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପରିଯେସନାନାନତ୍ତଂ, ପରିଯେସନାନାନତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଲାଭନାନତ୍ତଂ – ଇମେ ନୱ ନାନତ୍ତା। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ନୱଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମନାନତ୍ତେ ଞାଣଂ''।

ଧମ୍ମନାନତ୍ତଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଏକୂନୱୀସତିମୋ।

୨୦-୨୪। ଞାଣପଞ୍ଚକନିଦ୍ଦେସୋ

୭୫। କଥଂ ଅଭିଞ୍ଞାପଞ୍ଞା ଞାତଟ୍ଠେ ଞାଣଂ, ପରିଞ୍ଞାପଞ୍ଞା ତୀରଣଟ୍ଠେ ଞାଣଂ, ପହାନେପଞ୍ଞା ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେ ଞାଣଂ, ଭାୱନା ପଞ୍ଞା ଏକରସଟ୍ଠେ ଞାଣଂ, ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଞ୍ଞା ଫସ୍ସନଟ୍ଠେ ଞାଣଂ? ଯେ ଯେ ଧମ୍ମା ଅଭିଞ୍ଞାତା ହୋନ୍ତି, ତେ ତେ ଧମ୍ମା ଞାତା ହୋନ୍ତି। ଯେ ଯେ ଧମ୍ମା ପରିଞ୍ଞାତା ହୋନ୍ତି, ତେ ତେ ଧମ୍ମା ତୀରିତା ହୋନ୍ତି। ଯେ ଯେ ଧମ୍ମା ପହୀନା ହୋନ୍ତି, ତେ ତେ ଧମ୍ମା ପରିଚ୍ଚତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ଯେ ଯେ ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ହୋନ୍ତି, ତେ ତେ ଧମ୍ମା ଏକରସା ହୋନ୍ତି। ଯେ ଯେ ଧମ୍ମା ସଚ୍ଛିକତା ହୋନ୍ତି, ତେ ତେ ଧମ୍ମା ଫସ୍ସିତା ହୋନ୍ତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଅଭିଞ୍ଞା ପଞ୍ଞା ଞାତଟ୍ଠେ ଞାଣଂ, ପରିଞ୍ଞା ପଞ୍ଞା ତୀରଣଟ୍ଠେ ଞାଣଂ, ପହାନେ ପଞ୍ଞା ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେ ଞାଣଂ, ଭାୱନା ପଞ୍ଞା ଏକରସଟ୍ଠେ ଞାଣଂ, ସଚ୍ଛିକିରିଯା ପଞ୍ଞା ଫୁସନଟ୍ଠେ ଞାଣଂ''।

ଞାଣପଞ୍ଚକନିଦ୍ଦେସୋ ଚତୁୱୀସତିମୋ।

୭୬। କଥଂ ଅତ୍ଥନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ଧମ୍ମନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ନିରୁତ୍ତିନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ପଟିଭାନନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ? ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ। ଅଞ୍ଞୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଧମ୍ମା ଞାତା, ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଧମ୍ମା ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞୋ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଅତ୍ଥା ଞାତା, ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଅତ୍ଥା ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ‘‘ଅତ୍ଥନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା, ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା। ଅଞ୍ଞା ଧମ୍ମନିରୁତ୍ତିଯୋ, ଅଞ୍ଞା ଅତ୍ଥନିରୁତ୍ତିଯୋ। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମା ନାନା ନିରୁତ୍ତିଯୋ ଞାତା, ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମା ନାନା ନିରୁତ୍ତିଯୋ ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ନିରୁତ୍ତିନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ପଞ୍ଚସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣାନି, ପଞ୍ଚସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣାନି, ଦସସୁ ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣାନି। ଅଞ୍ଞାନି ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣାନି, ଅଞ୍ଞାନି ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣାନି, ଅଞ୍ଞାନି ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣାନି। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଞାଣା ଞାତା, ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଞାଣା ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପଟିଭାନନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

୭୭। ସଦ୍ଧାବଲଂ ଧମ୍ମୋ, ୱୀରିଯବଲଂ ଧମ୍ମୋ, ସତିବଲଂ ଧମ୍ମୋ, ସମାଧିବଲଂ ଧମ୍ମୋ, ପଞ୍ଞାବଲଂ ଧମ୍ମୋ। ଅଞ୍ଞୋ ସଦ୍ଧାବଲଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ୱୀରିଯବଲଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସତିବଲଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସମାଧିବଲଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ପଞ୍ଞାବଲଂ ଧମ୍ମୋ। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଧମ୍ମା ଞାତା, ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଧମ୍ମା ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ପମାଦେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ପମାଦେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଅତ୍ଥା ଞାତା, ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଅତ୍ଥା ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅତ୍ଥନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା, ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା। ଅଞ୍ଞା ଧମ୍ମନିରୁତ୍ତିଯୋ, ଅଞ୍ଞା ଅତ୍ଥନିରୁତ୍ତିଯୋ। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମା ନାନା ନିରୁତ୍ତିଯୋ ଞାତା, ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମା ନାନା ନିରୁତ୍ତିଯୋ ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ନିରୁତ୍ତିନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ପଞ୍ଚସୁ [ପଞ୍ଚ (?)] ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣାନି, ପଞ୍ଚସୁ [ପଞ୍ଚ (?)] ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣାନି, ଦସସୁ [ଦସ (?)] ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣାନି। ଅଞ୍ଞାନି ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣାନି, ଅଞ୍ଞାନି ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣାନି, ଅଞ୍ଞାନି ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣାନି। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଞାଣା ଞାତା, ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଞାଣା ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପଟିଭାନନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ, ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ, ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ, ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ, ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ, ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ, ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ। ଅଞ୍ଞୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଧମ୍ମା ଞାତା, ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଧମ୍ମା ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ପଓିଚୟଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଫରଣଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଉପସମଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ପଟିସଙ୍ଖାନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞୋ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ପଓିଚୟଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଫରଣଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଉପସମଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ପଟିସଙ୍ଖାନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଅତ୍ଥା ଞାତା, ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଅତ୍ଥା ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅତ୍ଥନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ସତ୍ତ ଧମ୍ମେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା, ସତ୍ତ ଅତ୍ଥେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା। ଅଞ୍ଞା ଧମ୍ମନିରୁତ୍ତିୟୋ, ଅଞ୍ଞା ଅତ୍ଥନିରୁତ୍ତିୟୋ। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମା ନାନା ନିରୁତ୍ତିୟୋ ଞାତା, ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମା ନାନା ନିରୁତ୍ତିୟୋ ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ନିରୁତ୍ତିନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ସତ୍ତସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣାନି, ସତ୍ତସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣାନି, ଚୁଦ୍ଦସସୁ ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣାନି। ଅଞ୍ଞାନି ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣାନି, ଅଞ୍ଞାନି ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣାନି, ଅଞ୍ଞାନି ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣାନି। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଞାଣା ଞାତା, ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଞାଣା ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପଟିଭାନନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଧମ୍ମୋ, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ଧମ୍ମୋ, ସମ୍ମାୱାଚା ଧମ୍ମୋ, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ଧମ୍ମୋ, ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ଧମ୍ମୋ, ସମ୍ମାୱାୟାମୋ ଧମ୍ମୋ, ସମ୍ମାସତି ଧମ୍ମୋ, ସମ୍ମାସମାଧି ଧମ୍ମୋ। ଅଞ୍ଞୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସମ୍ମାୱାଚା ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସମ୍ମାୱାୟାମୋ ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସମ୍ମାସତି ଧମ୍ମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସମ୍ମାସମାଧି ଧମ୍ମୋ। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଧମ୍ମା ଞାତା, ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଧମ୍ମା ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ୱୋଦାନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ୱୋଦାନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଅତ୍ଥା ଞାତା ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଅତ୍ଥା ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅତ୍ଥନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା, ଅଟ୍ଠ ଅତ୍ଥେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା। ଅଞ୍ଞା ଧମ୍ମନିରୁତ୍ତିୟୋ, ଅଞ୍ଞା ଅତ୍ଥନିରୁତ୍ତିୟୋ। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମା ନାନା ନିରୁତ୍ତିୟୋ ଞାତା , ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମା ନାନା ନିରୁତ୍ତିୟୋ ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ନିରୁତ୍ତିନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ଅଟ୍ଠସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣାନି, ଅଟ୍ଠସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣାନି ସୋଳସସୁ ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣାନି। ଅଞ୍ଞାନି ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣାନି, ଅଞ୍ଞାନି ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣାନି, ଅଞ୍ଞାନି ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣାନି। ଯେନ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଞାଣା ଞାତା, ତେନେୱ ଞାଣେନ ଇମେ ନାନା ଞାଣା ପଟିୱିଦିତାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପଟିଭାନନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅତ୍ଥନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ। ଧମ୍ମନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ। ନିରୁତ୍ତିନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ। ପଟିଭାନନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ପଟିସମ୍ଭିଦାଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଅଟ୍ଠୱୀସତିମୋ।

୨୯-୩୧। ଞାଣତ୍ତୟନିଦ୍ଦେସୋ

୭୮। କଥଂ ୱିହାରନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ୱିହାରଟ୍ଠେ ଞାଣଂ, ସମାପତ୍ତିନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ସମାପତ୍ତଟ୍ଠେ ଞାଣଂ, ୱିହାରସମାପତ୍ତିନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ୱିହାରସମାପତ୍ତଟ୍ଠେ ଞାଣଂ? ନିମିତ୍ତଂ ଭୟତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅନିମିତ୍ତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ୱୟଂ ପସ୍ସତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିହାରୋ। ପଣିଧିଂ ଭୟତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପ୍ପଣିହିତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ୱୟଂ ପସ୍ସତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିହାରୋ। ଅଭିନିୱେସଂ ଭୟତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ସୁଞ୍ଞତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ୱୟଂ ପସ୍ସତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିହାରୋ।

ନିମିତ୍ତଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅନିମିତ୍ତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅନିମିତ୍ତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ଅନିମିତ୍ତା ସମାପତ୍ତି। ପଣିଧିଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପ୍ପଣିହିତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅପ୍ପଣିହିତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ଅପ୍ପଣିହିତା ସମାପତ୍ତି। ଅଭିନିଓ୍ୱେସଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ସୁଞ୍ଞତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ସୁଞ୍ଞତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ସୁଞ୍ଞତା ସମାପତ୍ତି।

ନିମିତ୍ତଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅନିମିତ୍ତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି, ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅନିମିତ୍ତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ଅନିମିତ୍ତଓ୍ୱିହାରସମାପତ୍ତି। ପଣିଧିଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପ୍ପଣିହିତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି, ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅପ୍ପଣିହିତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ଅପ୍ପଣିହିତଓ୍ୱିହାରସମାପତ୍ତି। ଅଭିନିଓ୍ୱେସଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ସୁଞ୍ଞତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି, ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ସୁଞ୍ଞତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ସୁଞ୍ଞତଓ୍ୱିହାରସମାପତ୍ତି।

୭୯। ରୂପନିମିତ୍ତଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅନିମିତ୍ତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ଓ୍ୱିହାରୋ। ରୂପପଣିଧିଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପ୍ପଣିହିତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ଓ୍ୱିହାରୋ। ରୂପାଭିନିଓ୍ୱେସଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ସୁଞ୍ଞତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ଓ୍ୱିହାରୋ।

ରୂପନିମିତ୍ତଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅନିମିତ୍ତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅନିମିତ୍ତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ଅନିମିତ୍ତା ସମାପତ୍ତି । ରୂପପଣିଧିଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପ୍ପଣିହିତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅପ୍ପଣିହିତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ଅପ୍ପଣିହିତା ସମାପତ୍ତି। ରୂପାଭିନିଓ୍ୱେସଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ସୁଞ୍ଞତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ସୁଞ୍ଞତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ସୁଞ୍ଞତା ସମାପତ୍ତି।

ରୂପନିମିତ୍ତଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅନିମିତ୍ତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି, ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅନିମିତ୍ତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ଅନିମିତ୍ତଓ୍ୱିହାରସମାପତ୍ତି। ରୂପପଣିଧିଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପ୍ପଣିହିତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି, ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅପ୍ପଣିହିତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ଅପ୍ପଣିହିତଓ୍ୱିହାରସମାପତ୍ତି। ରୂପାଭିନିଓ୍ୱେସଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ସୁଞ୍ଞତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି, ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ସୁଞ୍ଞତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ସୁଞ୍ଞତଓ୍ୱିହାରସମାପତ୍ତି।

ଓ୍ୱେଦନାନିମିତ୍ତଂ …ପେ… ସଞ୍ଞାନିମିତ୍ତଂ… ସଙ୍ଖାରନିମିତ୍ତଂ… ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣନିମିତ୍ତଂ… ଚକ୍ଖୁନିମିତ୍ତଂ…ପେ… ଜରାମରଣନିମିତ୍ତଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅନିମିତ୍ତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ଓ୍ୱିହାରୋ। ଜରାମରଣପଣିଧିଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପ୍ପଣିହିତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ଓ୍ୱିହାରୋ। ଜରାମରଣାଭିନିଓ୍ୱେସଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ସୁଞ୍ଞତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ଓ୍ୱିହାରୋ।

ଜରାମରଣନିମିତ୍ତଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅନିମିତ୍ତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅନିମିତ୍ତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ଅନିମିତ୍ତା ସମାପତ୍ତି। ଜରାମରଣପଣିଧିଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପ୍ପଣିହିତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅପ୍ପଣିହିତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ଅପ୍ପଣିହିତା ସମାପତ୍ତି। ଜରାମରଣାଭିନିଓ୍ୱେସଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ସୁଞ୍ଞତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ସୁଞ୍ଞତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ସୁଞ୍ଞତା ସମାପତ୍ତି।

ଜରାମରଣନିମିତ୍ତଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅନିମିତ୍ତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି, ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅନିମିତ୍ତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ଅନିମିତ୍ତଓ୍ୱିହାରସମାପତ୍ତି। ଜରାମରଣପଣିଧିଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପ୍ପଣିହିତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି, ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅପ୍ପଣିହିତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ଅପ୍ପଣିହିତଓ୍ୱିହାରସମାପତ୍ତି। ଜରାମରଣାଭିନିଓ୍ୱେସଂ ଭଯତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ସୁଞ୍ଞତେ ଅଧିମୁତ୍ତତ୍ତା ଫୁସ୍ସ ଫୁସ୍ସ ଓ୍ୱଯଂ ପସ୍ସତି, ପଓତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ସୁଞ୍ଞତଂ ଆଓଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି – ସୁଞ୍ଞତଓ୍ୱିହାରସମାପତ୍ତି। ଅଞ୍ଞୋ ଅନିମିତ୍ତୋ ଓ୍ୱିହାରୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋ ଓ୍ୱିହାରୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଓ୍ୱିହାରୋ। ଅଞ୍ଞା ଅନିମିତ୍ତସମାପତ୍ତି, ଅଞ୍ଞା ଅପ୍ପଣିହିତସମାପତ୍ତି, ଅଞ୍ଞା ସୁଞ୍ଞତସମାପତ୍ତି। ଅଞ୍ଞା ଅନିମିତ୍ତା ଓ୍ୱିହାରସମାପତ୍ତି, ଅଞ୍ଞା ଅପ୍ପଣିହିତା

ୱିହାରସମାପତ୍ତି, ଅଞ୍ଞା ସୁଞ୍ଞତା ୱିହାରସମାପତ୍ତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ୱିହାରନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ୱିହାରଟ୍ଠେ ଞାଣଂ, ସମାପତ୍ତିନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ସମାପତ୍ତଟ୍ଠେ ଞାଣଂ, ୱିହାରସମାପତ୍ତିନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ୱିହାରସମାପତ୍ତଟ୍ଠେ ଞାଣଂ’’।

ଞାଣଉଯନିଦ୍ଦେସୋ ଏକତିଂସତିମୋ।

୩୨। ଆନନ୍ତରିକସମାଧିଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୮୦। କଥଂ ଅୱିକ୍ଖେପପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଆସୱସମୁଚ୍ଛେଦେ ପଞ୍ଞା ଆନନ୍ତରିକସମାଧିମ୍ହି ଞାଣଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି। ତସ୍ସ ସମାଧିସ୍ସ ୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଞାଣଂ। ତେନ ଞାଣେନ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ଇତି ପଠମଂ ସମଥୋ, ପଚ୍ଛା ଞାଣଂ। ତେନ ଞାଣେନ ଆସୱାନଂ ଖଯୋ ହୋତି । ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅୱିକ୍ଖେପପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଆସୱସମୁଚ୍ଛେଦେ ପଞ୍ଞା ଆନନ୍ତରିକସମାଧିମ୍ହି ଞାଣଂ’’।

ଆସୱାତି କତମେ ତେ ଆସୱା? କାମାସୱୋ, ଭୱାସୱୋ, ଦିଟ୍ଠାସୱୋ, ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ। କତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଅନୱସେସୋ ଦିଟ୍ଠାସୱୋ ଖୀଯତି, ଅପାଯଗମନୀଯୋ କାମାସୱୋ ଖୀଯତି, ଅପାଯଗମନୀଯୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀଯତି, ଅପାଯଗମନୀଯୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀଯତି। ଏତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଓଳାରିକୋ କାମାସୱୋ ଖୀଯତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀଯତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀଯତି। ଏତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଅନୱସେସୋ କାମାସୱୋ ଖୀଯତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀଯତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀଯତି। ଏତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଅନୱସେସୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀଯତି, ଅନୱସେସୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀଯତି। ଏତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି।

ଅବ୍ଯାପାଦୱସେନ …ପେ… ଆଲୋକସଞ୍ଞାୱସେନ… ଅୱିକ୍ଖେପୱସେନ… ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନୱସେନ… ଞାଣୱସେନ… ପାମୋଜ୍ଜୱସେନ… ପଠମଜ୍ଝାନୱସେନ… ଦୁତିଯଜ୍ଝାନୱସେନ… ତତିଯଜ୍ଝାନୱସେନ… ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୱସେନ… ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିୱସେନ… ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିୱସେନ… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିୱସେନ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିୱସେନ… ପଥୱୀକସିଣୱସେନ… ଆପୋକସିଣୱସେନ … ତେଜୋକସିଣୱସେନ… ୱାଯୋକସିଣୱସେନ… ନୀଲକସିଣୱସେନ… ପୀତକସିଣୱସେନ… ଲୋହିତକସିଣୱସେନ… ଓଦାତକସିଣୱସେନ… ଆକାସକସିଣୱସେନ… ୱିଞ୍ଞାଣକସିଣୱସେନ… ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିୱସେନ… ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିୱସେନ… ସଙ୍ଘାନୁସ୍ସତିୱସେନ… ସୀଲାନୁସ୍ସତିୱସେନ… ଚାଗାନୁସ୍ସତିୱସେନ… ଦେୱତାନୁସ୍ସତିୱସେନ… ଆନାପାନସ୍ସତିୱସେନ… ମରଣସ୍ସତିୱସେନ… କାଯଗତାସତିୱସେନ… ଉପସମାନୁସ୍ସତିୱସେନ… ଉଦ୍ଧୁମାତକସଞ୍ଞାୱସେନ… ୱିନୀଲକସଞ୍ଞାୱସେନ… ୱିପୁବ୍ବକସଞ୍ଞାୱସେନ… ୱିଚ୍ଛିଦ୍ଦକସଞ୍ଞାୱସେନ… ୱିକ୍ଖାଯିତକସଞ୍ଞାୱସେନ… ୱିକ୍ଖିତ୍ତକସଞ୍ଞାୱସେନ… ହତୱିକ୍ଖିତ୍ତକସଞ୍ଞାୱସେନ … ଲୋହିତକସଞ୍ଞାୱସେନ… ପୁଳୱକସଞ୍ଞାୱସେନ… ଅଟ୍ଠିକସଞ୍ଞାୱସେନ।

୮୧। ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ…ପେ… ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସୱସେନ… ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ… ରସ୍ସଂ ପସ୍ସାସୱସେନ… ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସୱସେନ… ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସାସୱସେନ… ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ… ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସାସୱସେନ… ପୀତିପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସୱସେନ… ପୀତିପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସାସୱସେନ… ସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସୱସେନ… ସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସାସୱସେନ… ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସୱସେନ… ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସାସୱସେନ… ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ… ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସାସୱସେନ… ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସୱସେନ… ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସାସୱସେନ… ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ… ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତଂ ପସ୍ସାସୱସେନ… ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ…ପେ… ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ… ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ … ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀ… ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସୱସେନ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି। ତସ୍ସ ସମାଧିସ୍ସ ୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଞାଣଂ, ତେନ ଞାଣେନ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ଇତି ପଠମଂ ସମଥୋ, ପଚ୍ଛା ଞାଣଂ। ତେନ ଞାଣେନ ଆସୱାନଂ ଖଯୋ ହୋତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅୱିକ୍ଖେପପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଆସୱସମୁଚ୍ଛେଦେ ପଞ୍ଞା ଆନନ୍ତରିକସମାଧିମ୍ହି ଞାଣଂ’’।

ଆସୱାତି କତମେ ତେ ଆସୱା? କାମାସୱୋ, ଭୱାସୱୋ, ଦିଟ୍ଠାସୱୋ, ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ। କତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଅନୱସେସୋ ଦିଟ୍ଠାସୱୋ ଖୀଯତି, ଅପାଯଗମନୀଯୋ କାମାସୱୋ ଖୀଯତି, ଅପାଯଗମନୀଯୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀଯତି, ଅପାଯଗମନୀଯୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀଯତି। ଏତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଓଳାରିକୋ କାମାସୱୋ ଖୀଯତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀଯତି,

ତଦେକଟ୍ଠୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀଯତି। ଏତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଅନୱସେସୋ କାମାସୱୋ ଖୀଯତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀଯତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀଯତି। ଏତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଅନୱସେସୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀଯତି, ଅନୱସେସୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀଯତି। ଏତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ , ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅୱିକ୍ଖେପପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଆସୱସମୁଚ୍ଛେଦେ ପଞ୍ଞା ଆନନ୍ତରିକସମାଧିମ୍ହି ଞାଣଂ’’।

ଆନନ୍ତରିକସମାଧିଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସତିମୋ।

୩୩। ଅରଣୱିହାରଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୮୨। କଥଂ ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଂ ସନ୍ତୋ ଚ ୱିହାରାଧିଗମୋ ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତତା ପଞ୍ଞା ଅରଣୱିହାରେ ଞାଣଂ? ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟନ୍ତି ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଂ, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଂ, ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଂ, ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଂ, ରୂପେ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଂ, ରୂପେ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଂ; ୱେଦନାଯ…ପେ… ସଞ୍ଞାଯ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ୱିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଂ, ଜରାମରଣେ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଂ, ଜରାମରଣେ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଂ।

ସନ୍ତୋଚ ୱିହାରାଧିଗମୋତି ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିହାରୋ ସନ୍ତୋ ୱିହାରାଧିଗମୋ। ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିହାରୋ ସନ୍ତୋ ୱିହାରାଧିଗମୋ। ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିହାରୋ ସନ୍ତୋ ୱିହାରାଧିଗମୋ।

ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତତାତି ସୁଞ୍ଞତେ ଅଧିମୁତ୍ତତା ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତତା। ଅନିମିତ୍ତେ ଅଧିମୁତ୍ତତା ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତତା। ଅପ୍ପଣିହିତେ ଅଧିମୁତ୍ତତା ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତତା।

ଅରଣୱିହାରୋତି ପଠମଂ ଝାନଂ ଅରଣୱିହାରୋ। ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ଅରଣୱିହାରୋ। ତତିଯଂ ଝାନଂ ଅରଣୱିହାରୋ। ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଅରଣୱିହାରୋ। ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି ଅରଣୱିହାରୋ…ପେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି ଅରଣୱିହାରୋ।

ଅରଣୱିହାରୋତି କେନଟ୍ଠେନ ଅରଣୱିହାରୋ? ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣେ ହରତୀତି – ଅରଣୱିହାରୋ। ଦୁତିଯେନ ଝାନେନ ୱିତକ୍କୱିଚାରେ ହରତୀତି – ଅରଣୱିହାରୋ। ତତିଯେନ ଝାନେନ ପୀତିଂ ହରତୀତି – ଅରଣୱିହାରୋ। ଚତୁତ୍ଥେନ ଝାନେନ ସୁଖଦୁକ୍ଖେ ହରତୀତି – ଅରଣୱିହାରୋ। ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ରୂପସଞ୍ଞଂ ପଟିଘସଞ୍ଞଂ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞଂ ହରତୀତି – ଅରଣୱିହାରୋ। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞଂ ହରତୀତି – ଅରଣୱିହାରୋ। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞଂ ହରତୀତି – ଅରଣୱିହାରୋ। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞଂ ହରତୀତି – ଅରଣୱିହାରୋ। ଅଯଂ ଅରଣୱିହାରୋ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଂ ସନ୍ତୋ ଚ ୱିହାରାଧିଗମୋ ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତତା ପଞ୍ଞା ଅରଣୱିହାରେ ଞାଣଂ’’।

ଅରଣୱିହାରଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ତେତ୍ତିଂସତିମୋ।

୩୪। ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୮୩। କଥଂ ଦ୍ୱୀହି ବଲେହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ତଯୋ ଚ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ସୋଳସହି ଞାଣଚରିଯାହି ନୱହି ସମାଧିଚରିଯାହି ୱସିଭାୱତା ପଞ୍ଞା ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଯା ଞାଣଂ?

ଦ୍ୱୀହିବଲେହୀତି ଦ୍ୱେ ବଲାନି – ସମଥବଲଂ, ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। କତମଂ ସମଥବଲଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଥବଲଂ। ଅବ୍ୟାପାଦୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଥବଲଂ। ଆଲୋକସଞ୍ଞାୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଥବଲଂ। ଅୱିକ୍ଖେପୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଥବଲଂ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଥବଲଂ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଥବଲଂ।

ସମଥବଲନ୍ତି କେନଟ୍ଠେନ ସମଥବଲଂ? ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣେ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ଦୁତିଯେନ ଝାନେନ ୱିତକ୍କୱିଚାରେ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ତତିଯେନ ଝାନେନ ପୀତିଯା ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ଚତୁତ୍ଥେନ ଝାନେନ ସୁଖଦୁକ୍ଖେ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ରୂପସଞ୍ଞାଯ ପଟିଘସଞ୍ଞାଯ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାଯ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞାଯ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଚ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତକିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ନ କମ୍ପତି ନ ଚଲତି ନ ୱେଧତୀତି – ସମଥବଲଂ। ଇଦଂ ସମଥବଲଂ।

କତମଂ ୱିପସ୍ସନାବଲଂ? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ । ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ …ପେ… ରୂପେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ୱେଦନାଯ…ପେ… ସଞ୍ଞାଯ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ୱିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ… ପେ… ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ।

ୱିପସ୍ସନାବଲନ୍ତି କେନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନାବଲଂ? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଯ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାଯ ନ କମ୍ପତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଯ ସୁଖସଞ୍ଞାଯ ନ କମ୍ପତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଯ ଅତ୍ତସଞ୍ଞାଯ ନ କମ୍ପତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଯ ନନ୍ଦିଯା ନ କମ୍ପତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଯ ରାଗେ ନ କମ୍ପତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଯ ସମୁଦଯେ ନ କମ୍ପତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଯ ଆଦାନେ ନ କମ୍ପତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଚ ଅୱିଜ୍ଜା ସହଗତକିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ନ କମ୍ପତି ନ ଚଲତି ନ ୱେଧତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ଇଦଂ ୱିପସ୍ସନାବଲଂ।

ତଯୋ ଚ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯାତି କତମେସଂ ତିଣ୍ଣନ୍ନଂ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା? ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱିତକ୍କୱିଚାରା ୱଚୀସଙ୍ଖାରା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା କାଯସଙ୍ଖାରା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ସଞ୍ଞା ଚ ୱେଦନା ଚ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ଇମେସଂ ତିଣ୍ଣନ୍ନଂ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ।

୮୪।ସୋଳସହି ଞାଣଚରିଯାହୀତି କତମାହି ସୋଳସହି ଞାଣଚରିଯାହି? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଞାଣଚରିଯା, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଞାଣଚରିଯା, ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଞାଣଚରିଯା, ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନା ଞାଣଚରିଯା, ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା ଞାଣଚରିଯା, ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା ଞାଣଚରିଯା, ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଞାଣଚରିଯା, ୱିୱଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନା ଞାଣଚରିଯା, ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ଞାଣଚରିଯା, ସୋତାପତ୍ତିଫଲସମାପତ୍ତି ଞାଣଚରିଯା, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗୋ ଞାଣଚରିଯା, ସକଦାଗାମିଫଲସମାପତ୍ତି ଞାଣଚରିଯା, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୋ ଞାଣଚରିଯା, ଅନାଗାମିଫଲସମାପତ୍ତି ଞାଣଚରିଯା, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଞାଣଚରିଯା, ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତି ଞାଣଚରିଯା – ଇମାହି ସୋଳସହି ଞାଣଚରିଯାହି।

୮୫।ନୱହି ସମାଧିଚରିଯାହୀତି କତମାହି ନୱହି ସମାଧିଚରିଯାହି? ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାଧିଚରିଯା, ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ସମାଧିଚରିଯା, ତତିଯଂ ଝାନଂ ସମାଧିଚରିଯା, ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାଧିଚରିଯା, ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି ସମାଧିଚରିଯା। ପଠମଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱିତକ୍କୋ ଚ ୱିଚାରୋ ଚ ପୀତି ଚ ସୁଖଞ୍ଚ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଚ…ପେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱିତକ୍କୋ ଚ ୱିଚାରୋ ଚ ପୀତି ଚ ସୁଖଞ୍ଚ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଚ – ଇମାହି ନୱହି ସମାଧିଚରିଯାହି।

ୱସୀତି ପଞ୍ଚ ୱସିଯୋ। ଆୱଜ୍ଜନୱସୀ, ସମାପଜ୍ଜନୱସୀ, ଅଧିଟ୍ଠାନୱସୀ , ୱୁଟ୍ଠାନୱସୀ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାୱସୀ। ପଠମଂ ଝାନଂ ଯତ୍ଥିଚ୍ଛକଂ ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଯାୱତିଚ୍ଛକଂ ଆୱଜ୍ଜତି; ଆୱଜ୍ଜନାଯ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ନତ୍ଥୀତି – ଆୱଜ୍ଜନୱସୀ। ପଠମଂ ଝାନଂ ଯତ୍ଥିଚ୍ଛକଂ ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଯାୱତିଚ୍ଛକଂ ସମାପଜ୍ଜତି; ସମାପଜ୍ଜନାଯ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ନତ୍ଥୀତି – ସମାପଜ୍ଜନୱସୀ। ପଠମଂ ଝାନଂ ଯତ୍ଥିଚ୍ଛକଂ ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଯାୱତିଚ୍ଛକଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି ; ଅଧିଟ୍ଠାନେ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅଧିଟ୍ଠାନୱସୀ। ପଠମଂ ଝାନଂ ଯତ୍ଥିଚ୍ଛକଂ ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଯାୱତିଚ୍ଛକଂ ୱୁଟ୍ଠାତି; ୱୁଟ୍ଠାନେ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ନତ୍ଥୀତି – ୱୁଟ୍ଠାନୱସୀ। ପଠମଂ ଝାନଂ ଯତ୍ଥିଚ୍ଛକଂ ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଯାୱତିଚ୍ଛକଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି; ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାଯ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ନତ୍ଥୀତି – ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାୱସୀ।

ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ…ପେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ଯତ୍ଥିଚ୍ଛକଂ ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଯାୱତିଚ୍ଛକଂ ଆୱଜ୍ଜତି; ଆୱଜ୍ଜନାଯ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ନତ୍ଥୀତି – ଆୱଜ୍ଜନୱସୀ। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ଯତ୍ଥିଚ୍ଛକଂ ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଯାୱତିଚ୍ଛକଂ ସମାପଜ୍ଜତି…ପେ… ଅଧିଟ୍ଠାତି… ୱୁଟ୍ଠାତି…

ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି; ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାଯ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ନତ୍ଥୀତି – ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାୱସୀ। ଇମା ପଞ୍ଚ ୱସିଯୋ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଦ୍ୱୀହି ବଲେହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ତଯୋ ଚ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ସୋଳସହି ଞାଣଚରିଯାହି ନଵହି ସମାଧିଚରିଯାହି ୱସୀଭାୱତା ପଞ୍ଞା ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଯା ଞାଣଂ’’।

ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଚତୁତ୍ତିଂସତିମୋ।

୩୫। ପରିନିବ୍ବାନଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୮୬। କଥଂ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ପୱତ୍ତପରିଯାଦାନେ ପଞ୍ଞା ପରିନିବ୍ବାନେ ଞାଣଂ? ଇଧ ସମ୍ପଜାନୋ ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ…ପେ… ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜାଯ… ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତିଯା … ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣାନଂ ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି।

ଅଥ ୱା ପନ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତସ୍ସ ଇଦଞ୍ଚେୱ ଚକ୍ଖୁପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଚକ୍ଖୁପୱତ୍ତଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇଦଞ୍ଚେୱ ସୋତପୱତ୍ତଂ…ପେ… ଘାନପୱତ୍ତଂ… ଜିୱ୍ହାପୱତ୍ତଂ… କାଯପୱତ୍ତଂ… ମନୋପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ମନୋପୱତ୍ତଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇଦଂ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ପୱତ୍ତପରିଯାଦାନେ ପଞ୍ଞା ପରିନିବ୍ବାନେ ଞାଣଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ପୱତ୍ତପରିଯାଦାନେ ପଞ୍ଞା ପରିନିବ୍ବାନେ ଞାଣଂ’’।

ପରିନିବ୍ବାନଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ପଞ୍ଚତିଂସତିମୋ।

୩୬। ସମସୀସଟ୍ଠଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୮୭। କଥଂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛେଦେ ନିରୋଧେ ଚ ଅନୁପଟ୍ଠାନତା ପଞ୍ଞା ସମସୀସଟ୍ଠେ ଞାଣଂ? ସବ୍ବଧମ୍ମାନନ୍ତି – ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା, ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି, ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ , କୁସଲା ଧମ୍ମା, ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା, ଅବ୍ୟାକତା ଧମ୍ମା, କାମାୱଚରା ଧମ୍ମା, ରୂପାୱଚରା ଧମ୍ମା, ଅରୂପାୱଚରା ଧମ୍ମା, ଅପରିଯାପନ୍ନା ଧମ୍ମା। ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛେଦେତି ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି। ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି। ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି। ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି। ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି। ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି। ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତିଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି। ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣେ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସେ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି।

ନିରୋଧେତି ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ନିରୋଧେତି। ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦଂ ନିରୋଧେତି। ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ନିରୋଧେତି। ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ନିରୋଧେତି। ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ନିରୋଧେତି। ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜଂ ନିରୋଧେତି। ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତିଂ ନିରୋଧେତି। ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣେ ନିରୋଧେତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସେ ନିରୋଧେତି।

ଅନୁପଟ୍ଠାନତାତି ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ନ ଉପଟ୍ଠାତି। ଅବ୍ୟାପାଦଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ବ୍ୟାପାଦୋ ନ ଉପଟ୍ଠାତି। ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ନ ଉପଟ୍ଠାତି। ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ନ ଉପଟ୍ଠାତି। ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ନ ଉପଟ୍ଠାତି। ଞାଣଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜା ନ ଉପଟ୍ଠାତି। ପାମୋଜ୍ଜଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ଅରତି ନ ଉପଟ୍ଠାତି। ପଠମଂ ଝାନଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ନୀୱରଣା ନ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ସବ୍ବକିଲେସା ନ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି।

ସମନ୍ତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ସମଂ। ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଅବ୍ୟାପାଦୋ ସମଂ। ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଆଲୋକସଞ୍ଞା ସମଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଂ। ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ପହୀନତ୍ତା ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନଂ ସମଂ। ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପହୀନତ୍ତା ଞାଣଂ ସମଂ। ଅରତିଯା ପହୀନତ୍ତା ପାମୋଜ୍ଜଂ ସମଂ। ନୀୱରଣାନଂ ପହୀନତ୍ତା ପଠମଂ ଝାନଂ ସମଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ସମଂ।

ସୀସନ୍ତି ତେରସ ସୀସାନି – ପଲିବୋଧସୀସଞ୍ଚ ତଣ୍ହା, ୱିନିବନ୍ଧନସୀସଞ୍ଚ ମାନୋ, ପରାମାସସୀସଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠି, ୱିକ୍ଖେପସୀସଞ୍ଚ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ,

ସଂକିଲେସସୀସଞ୍ଚ ଅୱିଜ୍ଜା, ଅଧିମୋକ୍ଖସୀସଞ୍ଚ ସଦ୍ଧା, ପଗ୍ଗହସୀସଞ୍ଚ ୱୀରିଯଂ, ଉପଟ୍ଠାନସୀସଞ୍ଚ ସତି, ଅୱିକ୍ଖେପସୀସଞ୍ଚ ସମାଧି, ଦସ୍ସନସୀସଞ୍ଚ ପଞ୍ଞା, ପୱତ୍ତସୀସଞ୍ଚ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଗୋଚରସୀସଞ୍ଚ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ସଙ୍ଖାରସୀସଞ୍ଚ ନିରୋଧୋ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛେଦେ ନିରୋଧେ ଚ ଅନୁପଟ୍ଠାନତା ପଞ୍ଞା ସମସୀସଟ୍ଠେ ଞାଣଂ''।

ସମସୀସଟ୍ଠଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଛତ୍ତିଂସତିମୋ।

୩୭। ସଲ୍ଲେଖଟ୍ଠଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୮୮। କଥଂ ପୁଥୁନାନତ୍ତେକତ୍ତତେଜପରିଯାଦାନେ ପଞ୍ଞା ସଲ୍ଲେଖଟ୍ଠେ [ପୁଥୁନାନତ୍ତେକତ୍ତତେଜପରିଯାଦାନେ (କ।)] ଞାଣଂ? ପୁଥୂତି – ରାଗୋ ପୁଥୁ, ଦୋସୋ ପୁଥୁ, ମୋହୋ ପୁଥୁ, କୋଧୋ…ପେ… ଉପନାହୋ… ମକ୍ଖୋ… ପଳାସୋ… ଇସ୍ସା… ମଚ୍ଛରିଯଂ… ମାଯା… ସାଠେଯ୍ୟଂ… ଥମ୍ଭୋ… ସାରମ୍ଭୋ… ମାନୋ… ଅତିମାନୋ… ମଦୋ… ପମାଦୋ… ସବ୍ବେ କିଲେସା… ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା… ସବ୍ବେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା… ସବ୍ବେ ଭୱଗାମିକମ୍ମା।

ନାନତ୍ତେକତ୍ତନ୍ତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ନାନତ୍ତଂ, ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଏକତ୍ତଂ। ବ୍ୟାପାଦୋ ନାନତ୍ତଂ, ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଏକତ୍ତଂ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ନାନତ୍ତଂ, ଆଲୋକସଞ୍ଞା ଏକତ୍ତଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ନାନତ୍ତଂ, ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଏକତ୍ତଂ। ୱିଚିକିଚ୍ଛା ନାନତ୍ତଂ, ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ଏକତ୍ତଂ। ଅୱିଜ୍ଜା ନାନତ୍ତଂ, ଞାଣଂ ଏକତ୍ତଂ। ଅରତି ନାନତ୍ତଂ, ପାମୋଜ୍ଜଂ ଏକତ୍ତଂ। ନୀୱରଣା ନାନତ୍ତଂ, ପଠମଂ ଝାନଂ ଏକତ୍ତଂ…ପେ… ସବ୍ବେ କିଲେସା ନାନତ୍ତଂ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଏକତ୍ତଂ।

ତେଜୋତି ପଞ୍ଚ ତେଜା – ଚରଣତେଜୋ, ଗୁଣତେଜୋ, ପଞ୍ଞାତେଜୋ, ପୁଞ୍ଞତେଜୋ, ଧମ୍ମତେଜୋ। ଚରଣତେଜେନ ତେଜିତତ୍ତା ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟତେଜଂ ପରିଯାଦିଯତି। ଗୁଣତେଜେନ ତେଜିତତ୍ତା ଅଗୁଣତେଜଂ ପରିଯାଦିଯତି। ପଞ୍ଞାତେଜେନ ତେଜିତତ୍ତା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞତେଜଂ ପରିଯାଦିଯତି। ପୁଞ୍ଞତେଜେନ ତେଜିତତ୍ତା ଅପୁଞ୍ଞତେଜଂ ପରିଯାଦିଯତି। ଧମ୍ମତେଜେନ ତେଜିତତ୍ତା ଅଧମ୍ମତେଜଂ ପରିଯାଦିଯତି।

ସଲ୍ଲେଖୋତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଅସଲ୍ଲେଖୋ, ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ସଲ୍ଲେଖୋ । ବ୍ୟାପାଦୋ ଅସଲ୍ଲେଖୋ, ଅବ୍ୟାପାଦୋ ସଲ୍ଲେଖୋ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ଅସଲ୍ଲେଖୋ, ଆଲୋକସଞ୍ଞା ସଲ୍ଲେଖୋ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ଅସଲ୍ଲେଖୋ, ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସଲ୍ଲେଖୋ। ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଅସଲ୍ଲେଖୋ, ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ସଲ୍ଲେଖୋ। ଅୱିଜ୍ଜା ଅସଲ୍ଲେଖୋ, ଞାଣଂ ସଲ୍ଲେଖୋ। ଅରତି ଅସଲ୍ଲେଖୋ, ପାମୋଜ୍ଜଂ ସଲ୍ଲେଖୋ। ନୀୱରଣା ଅସଲ୍ଲେଖୋ, ପଠମଂ ଝାନଂ ସଲ୍ଲେଖୋ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସା ଅସଲ୍ଲେଖୋ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ସଲ୍ଲେଖୋ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ପୁଥୁନାନତ୍ତତେଜପରିଯାଦାନେ ପଞ୍ଞା ସଲ୍ଲେଖଟ୍ଠେ ଞାଣଂ''।

ସଲ୍ଲେଖଟ୍ଠଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ସତ୍ତତିଂସତିମୋ।

୩୮। ୱୀରିଯାରମ୍ଭଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୮୯। କଥଂ ଅସଲ୍ଲୀନତ୍ତପହିତତ୍ତପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ? ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଅସଲ୍ଲୀନତ୍ତପହିତତ୍ତପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ। ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ଅସଲ୍ଲୀନତ୍ତପହିତତ୍ତପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ। ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ ଅସଲ୍ଲୀନତ୍ତପହିତତ୍ତପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ। ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ଅସଲ୍ଲୀନତ୍ତପହିତତ୍ତପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ।

ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଅସଲ୍ଲୀନତ୍ତପହିତତ୍ତପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ। ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପହାନାଯ ଅସଲ୍ଲୀନତ୍ତପହିତତ୍ତପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ। ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ଅସଲ୍ଲୀନତ୍ତପହିତତ୍ତପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ। ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ଅସଲ୍ଲୀନତ୍ତପହିତତ୍ତପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ…ପେ…।

ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଅସଲ୍ଲୀନତ୍ତପହିତତ୍ତପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ। ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ପହାନାଯ

ଅସଲ୍ଲୀନଉପହିତଉପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ…ପେ… ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ଅସଲ୍ଲୀନଉପହିତଉପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ। ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ଅସଲ୍ଲୀନଉପହିତଉପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅସଲ୍ଲୀନଉପହିତଉପଗ୍ଗହଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଞାଣଂ’’।

ୱୀରିଯାରମ୍ଭଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଅଟ୍ଠତିଂସତିମୋ।

୩୯। ଅତ୍ଥସନ୍ଦସ୍ସନଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୯୦। କଥଂ ନାନାଧମ୍ମପ୍ପକାସନତା ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥସନ୍ଦସ୍ସନେ ଞାଣଂ? ନାନାଧମ୍ମାତି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା, ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି, ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ, କୁସଲା ଧମ୍ମା, ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା, ଅବ୍ୟାକତା ଧମ୍ମା, କାମାୱଚରା ଧମ୍ମା, ରୂପାୱଚରା ଧମ୍ମା, ଅରୂପାୱଚରା ଧମ୍ମା, ଅପରିଯାପନ୍ନା ଧମ୍ମା।

ପକାସନତାତି ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ପକାସେତି, ରୂପଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ପକାସେତି, ରୂପଂ ଅନତ୍ତତୋ ପକାସେତି। ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଚକ୍ଖୁଂ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ପକାସେତି, ଜରାମରଣଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ପକାସେତି, ଜରାମରଣଂ ଅନତ୍ତତୋ ପକାସେତି।

ଅତ୍ଥସନ୍ଦସ୍ସନେତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମତ୍ଥଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତି। ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅବ୍ୟାପାଦତ୍ଥଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତି। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଜହନ୍ତୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞତ୍ଥଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତି। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅୱିକ୍ଖେପତ୍ଥଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ପଜହନ୍ତୋ ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନତ୍ଥଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତି। ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହନ୍ତୋ ଞାଣତ୍ଥଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତି। ଅରତିଂ ପଜହନ୍ତୋ ପାମୋଜ୍ଜତ୍ଥଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତି। ନୀୱରଣେ ପଜହନ୍ତୋ ପଠମଜ୍ଝାନତ୍ଥଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତି …ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗତ୍ଥଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ନାନାଧମ୍ମପକାସନତା ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥସନ୍ଦସ୍ସନେ ଞାଣଂ’’।

ଅତ୍ଥସନ୍ଦସ୍ସନଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ନୱତିଂସତିମୋ।

୪୦। ଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧିଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୯୧। କଥଂ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ଏକସଙ୍ଗହତାନାନତ୍ତେକତ୍ତପଟିୱେଧେ ପଞ୍ଞା ଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧିଞାଣଂ? ସବ୍ବଧମ୍ମାନନ୍ତି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା…ପେ… ଅପରିଯାପନ୍ନା ଧମ୍ମା।

ଏକସଙ୍ଗହତାତି ଦ୍ୱାଦସହି ଆକାରେହି ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଏକସଙ୍ଗହିତା। ତଥଟ୍ଠେନ, ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ, ସଚ୍ଚଟ୍ଠେନ, ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ, ଅଭିଜାନନଟ୍ଠେନ, ପରିଜାନନଟ୍ଠେନ, ଧମ୍ମଟ୍ଠେନ, ଧାତୁଟ୍ଠେନ, ଞାତଟ୍ଠେନ, ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠେନ, ଫୁସନଟ୍ଠେନ, ଅଭିସମଯଟ୍ଠେନ – ଇମେହି ଦ୍ୱାଦସହି ଆକାରେହି ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଏକସଙ୍ଗହିତା।

ନାନତ୍ତେକତ୍ତନ୍ତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ନାନତ୍ତଂ, ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଏକତ୍ତଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସା ନାନତ୍ତଂ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଏକତ୍ତଂ।

ପଟିୱେଧେତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ପହାନପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ ଭାୱନାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି।

ଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧୀତି ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି; ସୋତାପତ୍ତିଫଲକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି; ସକଦାଗାମିଫଲକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି; ଅନାଗାମିଫଲକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି; ଅରହତ୍ତଫଲକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ଏକସଙ୍ଗହତାନାନତ୍ତେକତ୍ତପଟିୱେଧେ ପଞ୍ଞା ଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧିଞାଣଂ’’।

ଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧିଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଚତ୍ତାଲୀସମୋ।

୪୧। ଖନ୍ତିଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୯୨। କଥଂ ୱିଦିତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ଖନ୍ତିଞ୍ଞାଣଂ? ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱିଦିତଂ , ରୂପଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ୱିଦିତଂ, ରୂପଂ ଅନତ୍ତତୋ ୱିଦିତଂ। ଯଂ ଯଂ ୱିଦିତଂ ତଂ ତଂ ଖମତୀତି – ୱିଦିତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ଖନ୍ତିଞ୍ଞାଣଂ। ୱେଦନା…ପେ… ସଞ୍ଞା… ସଙ୍ଖାରା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱିଦିତଂ, ଜରାମରଣଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ୱିଦିତଂ, ଜରାମରଣଂ ଅନତ୍ତତୋ ୱିଦିତଂ। ଯଂ ଯଂ ୱିଦିତଂ ତଂ ତଂ ଖମତୀତି – ୱିଦିତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ଖନ୍ତିଞ୍ଞାଣଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ୱିଦିତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ଖନ୍ତିଞ୍ଞାଣଂ''।

ଖନ୍ତିଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଏକଚତ୍ତାଲୀସମୋ।

୪୨। ପରିଯୋଗାହଣଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୯୩। କଥଂ ଫୁଟ୍ଠତ୍ତା ପଞ୍ଞା ପରିଯୋଗାହଣେ ଞାଣଂ? ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଫୁସତି, ରୂପଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ଫୁସତି, ରୂପଂ ଅନତ୍ତତୋ ଫୁସତି। ଯଂ ଯଂ ଫୁସତି ତଂ ତଂ ପରିଯୋଗାହତୀତି – ଫୁଟ୍ଠତ୍ତା ପଞ୍ଞା ପରିଯୋଗାହଣେ ଞାଣଂ। ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଚକ୍ଖୁଂ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଫୁସତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ଫୁସତି, ଅନତ୍ତତୋ ଫୁସତି। ଯଂ ଯଂ ଫୁସତି ତଂ ତଂ ପରିଯୋଗାହତୀତି – ଫୁଟ୍ଠତ୍ତା ପଞ୍ଞା ପରିଯୋଗାହଣେ ଞାଣଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଫୁଟ୍ଠତ୍ତା ପଞ୍ଞା ପରିଯୋଗାହଣେ ଞାଣଂ''।

ପରିଯୋଗାହଣଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଦ୍ୱେଚତ୍ତାଲୀସମୋ।

୪୩। ପଦେସୱିହାରଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୯୪। କଥଂ ସମୋଦହନେ ପଞ୍ଞା ପଦେସୱିହାରେ ଞାଣଂ? ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୱୂପସମପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୱୂପସମପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ। ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ, ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୱୂପସମପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୱୂପସମପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ…ପେ… ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତିପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ, ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତିୱୂପସମପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ। ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ, ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିୱୂପସମପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ। ଛନ୍ଦପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ, ଛନ୍ଦୱୂପସମପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ। ୱିତକ୍କପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ, ୱିତକ୍କୱୂପସମପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ। ସଞ୍ଞାପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ, ସଞ୍ଞାୱୂପସମପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ।

ଛନ୍ଦୋ ଚ ଅୱୂପସନ୍ତୋ ହୋତି, ୱିତକ୍କୋ ଚ ଅୱୂପସନ୍ତୋ ହୋତି, ସଞ୍ଞା ଚ ଅୱୂପସନ୍ତା ହୋତି, ତପ୍ପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ। ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱୂପସନ୍ତୋ ହୋତି, ୱିତକ୍କୋ ଚ ଅୱୂପସନ୍ତୋ ହୋତି, ସଞ୍ଞା ଚ ଅୱୂପସନ୍ତା ହୋତି, ତପ୍ପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ। ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱୂପସନ୍ତୋ ହୋତି, ୱିତକ୍କୋ ଚ ୱୂପସନ୍ତୋ ହୋତି, ସଞ୍ଞା ଚ ଅୱୂପସନ୍ତା ହୋତି, ତପ୍ପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ। ଛନ୍ଦୋ ଚ ୱୂପସନ୍ତୋ ହୋତି, ୱିତକ୍କୋ ଚ ୱୂପସନ୍ତୋ ହୋତି, ସଞ୍ଞା ଚ ୱୂପସନ୍ତା ହୋତି, ତପ୍ପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ। ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିଯା ଅତ୍ଥି ଆସୱଂ, ତସ୍ମିମ୍ପି ଠାନେ ଅନୁପ୍ପତ୍ତେ ତପ୍ପଚ୍ଚଯାପି ୱେଦଯିତଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସମୋଦହନେ ପଞ୍ଞା ପଦେସୱିହାରେ ଞାଣଂ''।

ପଦେସୱିହାରଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ତେଚତ୍ତାଲୀସମୋ।

୪୪-୪୯। ଛୱିୱଟ୍ଟଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୯୫। କଥଂ ଅଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟେ ଞାଣଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା କାମଚ୍ଛନ୍ଦତୋ ସଞ୍ଞାଯ ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ଅଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ଅବ୍ୟାପାଦାଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ବ୍ୟାପାଦତୋ ସଞ୍ଞାଯ ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ଅଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ଆଲୋକସଞ୍ଞାଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ଥିନମିଦ୍ଧତୋ ସଞ୍ଞାଯ ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ଅଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ଅୱିକ୍ଖେପାଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚତୋ ସଞ୍ଞାଯ ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ଅଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନାଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ସଞ୍ଞାଯ ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ଅଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ଞାଣାଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ଅୱିଜ୍ଜାଯ ସଞ୍ଞାଯ ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ଅଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟେ ଞାଣଂ।

ପାମୋଜ୍ଜାଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ଅରତିଯା ସଞ୍ଞାଯ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ଅଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ପଠମଜ୍ଝାନାଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ନୀୱରଣେହି ସଞ୍ଞାଯ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ଅଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ...ପେ... ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗାଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ସଜ୍ଜକିଲେସେହି ସଞ୍ଞାଯ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ଅଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ । ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଅଧିପତତ୍ତା ପଞ୍ଞା ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ''।

୯୬। କଥଂ ନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ନାନତ୍ତଂ, ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଏକତ୍ତଂ। ନେକ୍ଖମ୍ମେକତ୍ତଂ ଚେତଯତୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ବ୍ଯାପାଦୋ ନାନତ୍ତଂ, ଅବ୍ଯାପାଦୋ ଏକତ୍ତଂ। ଅବ୍ଯାପାଦେକତ୍ତଂ ଚେତଯତୋ ବ୍ଯାପାଦତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ନାନତ୍ତଂ, ଆଲୋକସଞ୍ଞା ଏକତ୍ତଂ। ଆଲୋକସଞ୍ଞେକତ୍ତଂ ଚେତଯତୋ ଥିନମିଦ୍ଧତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ...ପେ... ସଜ୍ଜକିଲେସା ନାନତ୍ତଂ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଏକତ୍ତଂ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେକତ୍ତଂ ଚେତଯତୋ ସଜ୍ଜକିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ''।

୯୭। କଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି – ଅଧିଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ବ୍ଯାପାଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅବ୍ଯାପାଦୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି – ଅଧିଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଜହନ୍ତୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞାୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି – ଅଧିଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ...ପେ... ସଜ୍ଜକିଲେସେ ପଜହନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି – ଅଧିଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଅଧିଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ''।

୯୮। କଥଂ ସୁଞ୍ଞତେ ପଞ୍ଞା ଞାଣୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ? ''ଚକ୍ଖୁ ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା ନିଚ୍ଚେନ ୱା ଧୁୱେନ ୱା ସସ୍ସତେନ ୱା ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ୱା''ତି ଯଥାଭୂତଂ ଜାନତୋ [ପଜାନତୋ (ସ୍ଯା।)] ପସ୍ସତୋ ଚକ୍ଖାଭିନିୱେସତୋ [କାମାଭିନିୱେସତୋ (ସ୍ଯା।) ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ଞାଣଂ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ସୁଞ୍ଞତେ ପଞ୍ଞା ଞାଣୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ''ସୋତଂ ସୁଞ୍ଞଂ...ପେ... ଘାନଂ ସୁଞ୍ଞଂ... ଜିୱ୍ହା ସୁଞ୍ଞା... କାଯୋ ସୁଞ୍ଞୋ... ମନୋ ସୁଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା ନିଚ୍ଚେନ ୱା ଧୁୱେନ ୱା ସସ୍ସତେନ ୱା ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ୱା''ତି ଯଥାଭୂତଂ ଜାନତୋ ପସ୍ସତୋ ମନାଭିନିୱେସତୋ ଞାଣଂ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ସୁଞ୍ଞତେ ପଞ୍ଞା ଞାଣୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସୁଞ୍ଞତେ ପଞ୍ଞା ଞାଣୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ''।

୯୯। କଥଂ ୱୋସଗ୍ଗେ ପଞ୍ଞା ୱିମୋକ୍ଖୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ୱୋସଜ୍ଜତୀତି – ୱୋସଗ୍ଗେ ପଞ୍ଞା ୱିମୋକ୍ଖୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ଅବ୍ଯାପାଦେନ ବ୍ଯାପାଦଂ ୱୋସଜ୍ଜତୀତି – ୱୋସଗ୍ଗେ ପଞ୍ଞା ୱିମୋକ୍ଖୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ୱୋସଜ୍ଜତୀତି – ୱୋସଗ୍ଗେ ପଞ୍ଞା ୱିମୋକ୍ଖୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ । ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ୱୋସଜ୍ଜତୀତି – ୱୋସଗ୍ଗେ ପଞ୍ଞା ୱିମୋକ୍ଖୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ୱୋସଜ୍ଜତୀତି – ୱୋସଗ୍ଗେ ପଞ୍ଞା ୱିମୋକ୍ଖୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ...ପେ... ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସଜ୍ଜକିଲେସେ ୱୋସଜ୍ଜତୀତି – ୱୋସଗ୍ଗେ ପଞ୍ଞା ୱିମୋକ୍ଖୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ୱୋସଗ୍ଗେ ପଞ୍ଞା ୱିମୋକ୍ଖୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ''।

୧୦୦। କଥଂ ତଥଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ସଚ୍ଚୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ? ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପୀଳନଟ୍ଠଂ ସଙ୍ଖତଟ୍ଠଂ ସନ୍ତାପଟ୍ଠଂ ୱିପରିଣାମଟ୍ଠଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ତଥଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ସଚ୍ଚୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ସମୁଦଯସ୍ସ ଆଯୂହନଟ୍ଠଂ ନିଦାନଟ୍ଠଂ ସଞ୍ଞୋଗଟ୍ଠଂ ପଲିବୋଧଟ୍ଠଂ ପଜହନ୍ତୋ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ତଥଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ସଚ୍ଚୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ନିରୋଧସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଟ୍ଠଂ ୱିୱେକଟ୍ଠଂ ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠଂ ଅମତଟ୍ଠଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ତଥଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ସଚ୍ଚୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ। ମଗ୍ଗସ୍ସ ନିଯ୍ଯାନଟ୍ଠଂ ହେତୁଟ୍ଠଂ ଦସ୍ସନଟ୍ଠଂ ଆଧିପତେଯ୍ଯଟ୍ଠଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ତଥଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ସଚ୍ଚୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ।

ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟୋ, ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟୋ, ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟୋ, ଞାଣୱିଓଟ୍ଟୋ, ୱିମୋକ୍ଖୱିଓଟ୍ଟୋ , ସଚ୍ଚୱିଓଟ୍ଟୋ। ସଞ୍ଜାନନ୍ତୋ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟୋ। ଚେତଯନ୍ତୋ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟୋ। ୱିଜାନନ୍ତୋ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟୋ। ଞାଣଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ଞାଣୱିଓଟ୍ଟୋ। ୱୋସଜ୍ଜନ୍ତୋ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ୱିମୋକ୍ଖୱିଓଟ୍ଟୋ। ତଥଟ୍ଠେ ୱିଓଟ୍ଟତୀତି – ସଚ୍ଚୱିଓଟ୍ଟୋ।

ଯତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟୋ, ତତ୍ଥ ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟୋ। ଯତ୍ଥ ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟୋ, ତତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟୋ। ଯତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟୋ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟୋ। ଯତ୍ଥ ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟୋ, ତତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟୋ। ଯତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟୋ ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟୋ, ତତ୍ଥ ଞାଣୱିଓଟ୍ଟୋ। ଯତ୍ଥ

ଞାଣୱିଓଟ୍ଟୋ, ତଦ୍ଧ ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟୋ ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟୋ। ଯଦ୍ଧ ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟୋ ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟୋ ଞାଣୱିଓଟ୍ଟୋ, ତଦ୍ଧ ୱିମୋକ୍ଖୱିଓଟ୍ଟୋ। ଯଦ୍ଧ ୱିମୋକ୍ଖୱିଓଟ୍ଟୋ, ତଦ୍ଧ ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟୋ ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟୋ ଞାଣୱିଓଟ୍ଟୋ। ଯଦ୍ଧ ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟୋ ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟୋ ଞାଣୱିଓଟ୍ଟୋ ୱିମୋକ୍ଖୱିଓଟ୍ଟୋ, ତଦ୍ଧ ସଚ୍ଚୱିଓଟ୍ଟୋ। ଯଦ୍ଧ ସଚ୍ଚୱିଓଟ୍ଟୋ, ତଦ୍ଧ ସଞ୍ଞାୱିଓଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିଓଟ୍ଟୋ ଚିତ୍ତୱିଓଟ୍ଟୋ ଞାଣୱିଓଟ୍ଟୋ ୱିମୋକ୍ଖୱିଓଟ୍ଟୋ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ , ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ତଥଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ସଚ୍ଚୱିଓଟ୍ଟେ ଞାଣଂ’’।

ଛୱିଓଟ୍ଟଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ନଓଚତ୍ତାଲୀସମୋ।

୫୦। ଇଦ୍ଧିୱିଧଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୦୧। କଥଂ କାଯମ୍ପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ଏକଓଓହାନତା ସୁଖସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଲହୁସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅଧିଟ୍ଠାନଓସେନ ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ଇଦ୍ଧିୱିଧେ ଞାଣଂ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି, ୱୀରିଯସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି, ଚିତ୍ତସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି, ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି। ସୋ ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ ଚିତ୍ତଂ ପରିଭାୱେତି ପରିଦମେତି, ମୁଦୁଂ କରୋତି କମ୍ମନିଯଂ। ସୋ ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ ଚିତ୍ତଂ ପରିଭାୱେତ୍ୱା ପରିଦମେତ୍ୱା ମୁଦୁଂ କରିତ୍ୱା କମ୍ମନିଯଂ କାଯମ୍ପି ଚିତ୍ତେ ସମୋଦହତି, ଚିତ୍ତମ୍ପି କାଯେ ସମୋଦହତି, କାଯଓସେନ ଚିତ୍ତଂ ପରିଣାମେତି, ଚିତ୍ତଓସେନ କାଯଂ ପରିଣାମେତି, କାଯଓସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ଚିତ୍ତଓସେନ କାଯଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି; କାଯଓସେନ ଚିତ୍ତଂ ପରିଣାମେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଓସେନ କାଯଂ ପରିଣାମେତ୍ୱା କାଯଓସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଚିତ୍ତଓସେନ କାଯଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସୁଖସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଲହୁସଞ୍ଞଞ୍ଚ କାଯେ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ୱିହରତି। ସୋ ତଥାଭାୱିତେନ ଚିତ୍ତେନ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ପରିଯୋଦାତେନ ଇଦ୍ଧିୱିଧଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରତି ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋତି।

୧୦୨। ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତି, ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ହୋତି; ଆୱିଭାୱଂ ତିରୋଭାୱଂ; ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ [ତିରୋକୁଡ୍ଡଂ (ସ୍ୟା।)] ତିରୋପାକାରଂ ତିରୋପବ୍ବତଂ ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଗଚ୍ଛତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଆକାସେ; ପଥୱିଯାପି ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମ୍ମୁଜ୍ଜଂ କରୋତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଉଦକେ; ଉଦକେପି ଅଭିଜ୍ଜମାନେ ଗଚ୍ଛତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ପଥୱିଯଂ ; ଆକାସେପି ପଲ୍ଲଙ୍କେନ କମତି [ଚଙ୍କମତି (ସ୍ୟା।) ଦୀ। ନି। ୧।୨୩୮ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ସେଯ୍ୟଥାପି ପକ୍ଖୀ ସକୁଣୋ ଇମେପି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକେ ଏୱଂମହାନୁଭାୱେ ପାଣିନା ପରାମସତି [ପରିମସତି (ସ୍ୟା।)] ପରିମଜ୍ଜତି; ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାଯେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘କାଯମ୍ପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ଏକଓଓହାନତା ସୁଖସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଲହୁସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅଧିଟ୍ଠାନଓସେନ ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ଇଦ୍ଧିୱିଧେ ଞାଣଂ’’।

ଇଦ୍ଧିୱିଧଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ପଞ୍ଞାସମୋ।

୫୧। ସୋତଧାତୁୱିସୁଦ୍ଧିଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୦୩। କଥଂ ୱିତକ୍କୱିପ୍ଫାରଓସେନ ନାନତ୍ତେକତ୍ତସଦ୍ଦନିମିତ୍ତାନଂ ପରିଯୋଗାହଣେ ପଞ୍ଞା ସୋତଧାତୁୱିସୁଦ୍ଧିଞାଣଂ ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଛନ୍ଦସମାଧି… ପେ… ୱୀରିଯସମାଧି… ଚିତ୍ତସମାଧି… ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି। ସୋ ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ ଚିତ୍ତଂ ପରିଭାୱେତି ପରିଦମେତି, ମୁଦୁଂ କରୋତି କମ୍ମନିଯଂ। ସୋ ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ ଚିତ୍ତଂ ପରିଭାୱେତ୍ୱା ପରିଦମେତ୍ୱା, ମୁଦୁଂ କରିତ୍ୱା କମ୍ମନିଯଂ ଦୂରେପି ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି, ସନ୍ତିକେପି ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି, ଓଳାରିକାନମ୍ପି ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି, ସୁଖୁମାନମ୍ପି ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି, ସଣ୍ହସଣ୍ହାନମ୍ପି ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି, ପୁରତ୍ଥିମାଯପି ଦିସାଯ ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି, ପଚ୍ଛିମାଯପି ଦିସାଯ ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି, ଉତ୍ତରାଯପି ଦିସାଯ ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି, ଦକ୍ଖିଣାଯପି ଦିସାଯ ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି, ପୁରତ୍ଥିମାଯପି ଅନୁଦିସାଯ ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି, ପଚ୍ଛିମାଯପି ଅନୁଦିସାଯ ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି, ଉତ୍ତରାଯପି ଅନୁଦିସାଯ ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି, ଦକ୍ଖିଣାଯପି ଅନୁଦିସାଯ ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି, ହେଟ୍ଠିମାଯପି ଦିସାଯ ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି, ଉପରିମାଯପି ଦିସାଯ ସଦ୍ଦାନଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋତି। ସୋ ତଥାଭାୱିତେନ ଚିତ୍ତେନ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ପରିଯୋଦାତେନ ସୋତଧାତୁୱିସୁଦ୍ଧିଞାଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରତି ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ୱିସୁଦ୍ଧାଯ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସିକାଯ ଉଭୋ ସଦ୍ଦେ ସୁଣାତି – ଦିବ୍ବେ ଚ ମାନୁସେ ଚ ଯେ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ଚ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ୱିତକ୍କୱିପ୍ଫାରଓସେନ ନାନତ୍ତେକତ୍ତସଦ୍ଦନିମିତ୍ତାନଂ ପରିଯୋଗାହଣେ ପଞ୍ଞା ସୋତଧାତୁୱିସୁଦ୍ଧିଞାଣଂ’’।

ସୋତଧାତୁୱିସୁଦ୍ଧିଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଏକପଞ୍ଞାସମୋ।

୫୨। ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୦୪। କଥଂ ତିଣ୍ଣଂ ଚିତ୍ତାନଂ ୱିପ୍ଫାରତ୍ତା ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ପସାଦୱସେନ ନାନତ୍ତେକତ୍ତୱିଞ୍ଞାଣଚରିୟାପରିୟୋଗାହଣେ ପଞ୍ଞା ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣଂ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି, ୱୀରିୟସମାଧି…ପେ… ଚିତ୍ତସମାଧି…ପେ… ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି। ସୋ ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ ଚିତ୍ତଂ ପରିଭାୱେତି ପରିଦମେତି, ମୁଦୁଂ କରୋତି କମ୍ମନିୟଂ। ସୋ ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ ଚିତ୍ତଂ ପରିଭାୱେତ୍ୱା ପରିଦମେତ୍ୱା, ମୁଦୁଂ କରିତ୍ୱା କମ୍ମନିୟଂ ଏୱଂ ପଜାନାତି – ‘‘ଇଦଂ ରୂପଂ ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିୟସମୁଟ୍ଠିତଂ, ଇଦଂ ରୂପଂ ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିୟସମୁଟ୍ଠିତଂ, ଇଦଂ ରୂପଂ ଉପେକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟସମୁଟ୍ଠିତ’’ନ୍ତି । ସୋ ତଥାଭାୱିତେନ ଚିତ୍ତେନ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ପରିୟୋଦାତେନ ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣାୟ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରତି ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାତି – ସରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ‘‘ସରାଗଂ ଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି ପଜାନାତି, ୱୀତରାଗଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ‘‘ୱୀତରାଗଂ ଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି ପଜାନାତି, ସଦୋସଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ…ପେ… ୱୀତଦୋସଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ସମୋହଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ୱୀତମୋହଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ସଂଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ମହଗ୍ଗତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ଅମହଗ୍ଗତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ସଉତ୍ତରଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ଅନୁତ୍ତରଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ଅସମାହିତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ… ଅୱିମୁତ୍ତଂ ୱା ଚିତ୍ତଂ ‘‘ଅୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଜାନାତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ତିଣ୍ଣଂ ଚିତ୍ତାନଂ ୱିପ୍ଫାରତ୍ତା ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ପସାଦୱସେନ ନାନତ୍ତେକତ୍ତୱିଞ୍ଞାଣଚରିୟାପରିୟୋଗାହଣେ ପଞ୍ଞା ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣଂ’’।

ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଦ୍ୱେପଞ୍ଞାସମୋ।

୫୩। ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୦୫। କଥଂ ପଚ୍ଚୟପୱତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ନାନତ୍ତେକତ୍ତକମ୍ମୱିପ୍ଫାରୱସେନ ପରିୟୋଗାହଣେ ପଞ୍ଞା ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞ୍ଞାଣଂ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଛନ୍ଦସମାଧି…ପେ… ମୁଦୁଂ କରିତ୍ୱା କମ୍ମନିୟଂ ଏୱଂ ପଜାନାତି – ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ସତି ଇଦଂ ହୋତି, ଇମସ୍ସୁପ୍ପାଦା ଇଦଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ୟଦିଦଂ – ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚୟା ସଙ୍ଖାରା, ସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚୟା ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚୟା ନାମରୂପଂ, ନାମରୂପପଚ୍ଚୟା ସଳାୟତନଂ, ସଳାୟତନପଚ୍ଚୟା ଫସ୍ସୋ, ଫସ୍ସପଚ୍ଚୟା ୱେଦନା, ୱେଦନାପଚ୍ଚୟା ତଣ୍ହା, ତଣ୍ହାପଚ୍ଚୟା ଉପାଦାନଂ, ଉପାଦାନପଚ୍ଚୟା ଭୱୋ, ଭୱପଚ୍ଚୟା ଜାତି, ଜାତିପଚ୍ଚୟା ଜରାମରଣଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସା ସମ୍ଭୱନ୍ତି; ଏୱମେତସ୍ସ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ସମୁଦୟୋ ହୋତି’’।

ସୋ ତଥାଭାୱିତେନ ଚିତ୍ତେନ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ପରିୟୋଦାତେନ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞ୍ଞାଣାୟ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରତି ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିୟୋ ତିସ୍ସୋପି ଜାତିୟୋ ଚତସ୍ସୋପି ଜାତିୟୋ ପଞ୍ଚପି ଜାତିୟୋ ଦସପି ଜାତିୟୋ ୱୀସମ୍ପି ଜାତିୟୋ ତିଂସମ୍ପି ଜାତିୟୋ ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ଜାତିୟୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ଜାତିୟୋ, ଜାତିସତମ୍ପି ଜାତିସହସ୍ସମ୍ପି ଜାତିସତସହସ୍ସମ୍ପି, ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ – ‘‘ଅମୁତ୍ରାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମାୟୁପରିୟନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିଂ; ତତ୍ରାପାସିଂ ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ ଏୱଂୱଣ୍ଣୋ ଏୱମାହାରୋ ଏୱଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଏୱମ ଆୟୁପରିୟନ୍ତୋ, ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଇଧୂପପନ୍ନୋ’’ତି। ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପଚ୍ଚୟପୱତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ନାନତ୍ତେକତ୍ତକମ୍ମୱିପ୍ଫାରୱସେନ ପରିୟୋଗାହଣେ ପଞ୍ଞା ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞ୍ଞାଣଂ’’।

ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ତେପଞ୍ଞାସମୋ।

୫୪। ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୦୬। କଥଂ ଓଭାସୱସେନ ନାନତ୍ତେକତ୍ତରୂପନିମିତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣଂ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି, ୱୀରିୟସମାଧି…ପେ… ଚିତ୍ତସମାଧି…ପେ… ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି। ସୋ ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ ଚିତ୍ତଂ ପରିଭାୱେତି ପରିଦମେତି, ମୁଦୁଂ କରୋତି କମ୍ମନିୟଂ। ସୋ ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ ଚିତ୍ତଂ ପରିଭାୱେତ୍ୱା ପରିଦମେତ୍ୱା, ମୁଦୁଂ କରିତ୍ୱା କମ୍ମନିୟଂ ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ମନସି କରୋତି, ଦିୱାସଞ୍ଞଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି – ‘‘ୟଥା ଦିୱା ତଥା ରତ୍ତିଂ, ୟଥା ରତ୍ତିଂ ତଥା

ଦିସ୍ୱା’’। ଇତି ୱିଓଟେନ ଚେତସା ଅପରିୟୋନଦ୍ଧେନ ସପ୍ପଭାସଂ ଚିତ୍ତଂ ଭାୱେତି। ସୋ ତଥାଭାୱିତେନ ଚିତ୍ତେନ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ପରିୟୋଦାତେନ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତୂପପାତଞ୍ଞାଣାୟ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରତି ଅଭିନିନ୍ନାମେତି। ସୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ, ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି – ‘‘ଇମେ ୱତ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାୟଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା, ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା, ଅରିୟାନଂ ଉପୱାଦକା, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା; ତେ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଅପାୟଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ନିରୟଂ ଉପପନ୍ନା। ଇମେ ୱା ପନ ଭୋନ୍ତୋ ସତ୍ତା କାୟସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା, ୱଚୀସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା, ମନୋସୁଚରିତେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅରିୟାନଂ ଅନୁପୱାଦକା, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନା; ତେ କାୟସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକଂ ଉପପନ୍ନା’’ତି। ଇତି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ, ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଓଭାସୱସେନ ନାନତ୍ତେକତ୍ତରୂପନିମିତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣଂ’’।

ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଚତୁପଞ୍ଞାସମୋ।

୫୫। ଆସୱକ୍ଖୟଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୦୭। କଥଂ ଚତୁସଟ୍ଠିୟା ଆକାରେହି ତିଣ୍ଣନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ୱସିଭାୱତା ପଞ୍ଞା ଆସୱାନଂ ଖୟେ ଞାଣଂ? କତମେସଂ ତିଣ୍ଣନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ? ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତାୱିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ।

ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ କତି ଠାନାନି ଗଚ୍ଛତି, ଅଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ କତି ଠାନାନି ଗଚ୍ଛତି, ଅଞ୍ଞାତାୱିନ୍ଦ୍ରିୟଂ କତି ଠାନାନି ଗଚ୍ଛତି? ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଏକଂ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି – ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ। ଅଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଛ ଠାନାନି ଗଚ୍ଛତି – ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ , ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ , ସକଦାଗାମିଫଲଂ, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ, ଅନାଗାମିଫଲଂ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ। ଅଞ୍ଞାତାୱିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଏକଂ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି – ଅରହତ୍ତଫଲଂ।

ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମୋକ୍ଖପରିୱାରଂ ହୋତି, ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପଗ୍ଗହପରିୱାରଂ ହୋତି, ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଉପଟ୍ଠାନପରିୱାରଂ ହୋତି, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅୱିକ୍ଖେପପରିୱାରଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦସ୍ସନପରିୱାରଂ ହୋତି, ମନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ୱିଜାନନପରିୱାରଂ ହୋତି, ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଭିସନ୍ଦନପରିୱାରଂ ହୋତି, ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପୱତ୍ତସନ୍ତତାଧିପତେୟ୍ୟପରିୱାରଂ ହୋତି। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଜାତା ଧମ୍ମା ଠପେତ୍ୱା ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ରୂପଂ ସବ୍ବେୱ କୁସଲା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଅନାସୱା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ନିୟ୍ୟାନିକା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଅପଚୟଗାମିନୋ ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଲୋକୁତ୍ତରା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣା ହୋନ୍ତି। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଇମାନି ଅଟ୍ଠିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ସହଜାତପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ସହଗତା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତା ହୋନ୍ତି, ସଂସଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତେୱ ତସ୍ସ ଆକାରା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ପରିୱାରା ଚ।

ସୋତାପତ୍ତିଫଲକ୍ଖଣେ ଅଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମୋକ୍ଖପରିୱାରଂ ହୋତି, ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପଗ୍ଗହପରିୱାରଂ ହୋତି, ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଉପଟ୍ଠାନପରିୱାରଂ ହୋତି, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅୱିକ୍ଖେପପରିୱାରଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦସ୍ସନପରିୱାରଂ ହୋତି, ମନିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ୱିଜାନନପରିୱାରଂ ହୋତି, ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଭିସନ୍ଦନପରିୱାରଂ ହୋତି, ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପୱତ୍ତସନ୍ତତାଧିପତେୟ୍ୟପରିୱାରଂ ହୋତି। ସୋତାପତ୍ତିଫଲକ୍ଖଣେ ଜାତା ଧମ୍ମା ସବ୍ବେୱ ଅବ୍ୟାକତା ହୋନ୍ତି, ଠପେତ୍ୱା ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ରୂପଂ ସବ୍ବେୱ ଅନାସୱା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଲୋକୁତ୍ତରା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣା ହୋନ୍ତି। ସୋତାପତ୍ତିଫଲକ୍ଖଣେ ଅଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଇମାନି ଅଟ୍ଠିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ସହଜାତପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ସହଗତା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତା ହୋନ୍ତି, ସଂସଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତେୱ ତସ୍ସ ଆକାରା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ପରିୱାରା ଚ।

ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ...ପେ... ସକଦାଗାମିଫଲକ୍ଖଣେ...ପେ... ଅନାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ...ପେ... ଅନାଗାମିଫଲକ୍ଖଣେ...ପେ... ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଅଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମୋକ୍ଖପରିୱାରଂ ହୋତି...ପେ... ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପୱତ୍ତସନ୍ତତାଧିପତେୟ୍ୟପରିୱାରଂ ହୋତି। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଜାତା ଧମ୍ମା ଠପେତ୍ୱା ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ରୂପଂ ସବ୍ବେୱ କୁସଲା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଅନାସୱା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ନିୟ୍ୟାନିକା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଅପଚୟଗାମିନୋ ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଲୋକୁତ୍ତରା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣା ହୋନ୍ତି। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଅଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଇମାନି ଅଟ୍ଠିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ସହଜାତପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ସହଗତା ହୋନ୍ତି,

ସହଜାତା ହୋନ୍ତି, ସଂସଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତେୱ ତସ୍ସ ଆକାରା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ପରିୱାରା ଚ।

ଅରହତ୍ତଫଲକ୍ଖଣେ ଅଞ୍ଞାତାୱିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମୋକ୍ଖପରିୱାରଂ ହୋତି, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଗ୍ଗହପରିୱାରଂ ହୋତି, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉପଟ୍ଠାନପରିୱାରଂ ହୋତି, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅୱିକ୍ଖେପପରିୱାରଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦସ୍ସନପରିୱାରଂ ହୋତି, ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିଜାନନପରିୱାରଂ ହୋତି, ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିସନ୍ଦନପରିୱାରଂ ହୋତି, ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପୱତ୍ତସନ୍ତତାଧିପତେଯ୍ଯପରିୱାରଂ ହୋତି। ଅରହତ୍ତଫଲକ୍ଖଣେ ଜାତା ଧମ୍ମା ସବ୍ବେୱ ଅବ୍ଯାକତା ହୋନ୍ତି, ଠପେତ୍ୱା ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ରୂପଂ ସବ୍ବେୱ ଅନାସୱା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଲୋକୁତ୍ତରା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣା ହୋନ୍ତି। ଅରହତ୍ତଫଲକ୍ଖଣେ ଅଞ୍ଞାତାୱିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଇମାନି ଅଟ୍ଠିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସହଜାତପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ସହଗତା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତା ହୋନ୍ତି, ସଂସଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତେୱ ତସ୍ସ ଆକାରା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ପରିୱାରା ଚ। ଇତି ଇମାନି ଅଟ୍ଠଟ୍ଠକାନି ଚତୁସଟ୍ଠି ହୋନ୍ତି।

ଆସୱାତି କତମେ ତେ ଆସୱା? କାମାସୱୋ, ଭୱାସୱୋ, ଦିଟ୍ଠାସୱୋ, ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ। କତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଅନୱସେସୋ ଦିଟ୍ଠାସୱୋ ଖୀଯତି, ଅପାଯଗମନୀଯୋ କାମାସୱୋ ଖୀଯତି, ଅପାଯଗମନୀଯୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀଯତି, ଅପାଯଗମନୀଯୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀଯତି। ଏତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଓଳାରିକୋ କାମାସୱୋ ଖୀଯତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀଯତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀଯତି। ଏତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଅନୱସେସୋ କାମାସୱୋ ଖୀଯତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀଯତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀଯତି। ଏତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଅନୱସେସୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀଯତି, ଅନୱସେସୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀଯତି। ଏତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଚତୁସଟ୍ଠିଯା ଆକାରେହି ତିଣ୍ଣନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ୱସିଭାୱତା ପଞ୍ଞା ଆସୱାନଂ ଖଯେ ଞାଣଂ’’।

ଆସୱକ୍ଖଯଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ପଞ୍ଚପଞ୍ଞାସମୋ।

୫୬-୬୩। ସଚ୍ଚଞାଣଚତୁକ୍କଦ୍ୱଯନିଦ୍ଦେସୋ

୧୦୮। କଥଂ ପରିଞ୍ଞଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣଂ, ପହାନଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ସମୁଦଯେ ଞାଣଂ, ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ନିରୋଧେ ଞାଣଂ, ଭାୱନଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ? ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପୀଳନଟ୍ଠୋ ସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ ସନ୍ତାପଟ୍ଠୋ ୱିପରିଣାମଟ୍ଠୋ ପରିଞ୍ଞାତଟ୍ଠୋ; ସମୁଦଯସ୍ସ ଆଯୂହନଟ୍ଠୋ ନିଦାନଟ୍ଠୋ ସଞ୍ଞୋଗଟ୍ଠୋ ପଲିବୋଧଟ୍ଠୋ ପହାନଟ୍ଠୋ; ନିରୋଧସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଟ୍ଠୋ ୱିୱେକଟ୍ଠୋ ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ ଅମତଟ୍ଠୋ ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠୋ; ମଗ୍ଗସ୍ସ ନିଯ୍ଯାନଟ୍ଠୋ ହେତୁଟ୍ଠୋ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଆଧିପତେଯ୍ଯଟ୍ଠୋ ଭାୱନଟ୍ଠୋ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପରିଞ୍ଞଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣଂ, ପହାନଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ସମୁଦଯେ ଞାଣଂ, ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ନିରୋଧେ ଞାଣଂ, ଭାୱନଟ୍ଠେ ପଞ୍ଞା ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ’’।

୧୦୯। କଥଂ ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯେ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଞାଣଂ? ମଗ୍ଗସମଙ୍ଗିସ୍ସ ଞାଣଂ ଦୁକ୍ଖେପେତଂ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯେପେତଂ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେପେତଂ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯପେତଂ ଞାଣଂ।

ତତ୍ଥ କତମଂ ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣଂ? ଦୁକ୍ଖଂ ଆରବ୍ଭ ଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପଞ୍ଞା ପଜାନନା ୱିଚଯୋ ପୱିଚଯୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣା ଉପଲକ୍ଖଣା ପଚ୍ଚୁପଲକ୍ଖଣା ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ କୋସଲ୍ଲଂ ନେପୁଞ୍ଞଂ ୱେଭବ୍ଯା ଚିନ୍ତା ଉପପରିକ୍ଖା ଭୂରି ମେଧା ପରିଣାଯିକା ୱିପସ୍ସନା ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ପତୋଦୋ ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ ପଞ୍ଞାସତ୍ଥଂ ପଞ୍ଞାପାସାଦୋ ପଞ୍ଞାଆଲୋକୋ ପଞ୍ଞାଓଭାସୋ ପଞ୍ଞାପଜ୍ଜୋତୋ ପଞ୍ଞାରତନଂ ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣଂ। ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ ଆରବ୍ଭ…ପେ… ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଆରବ୍ଭ…ପେ… ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ଆରବ୍ଭ ଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପଞ୍ଞା ପଜାନନା…ପେ… ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି – ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଞାଣଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯେ ଞାଣଂ , ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ ଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଞାଣଂ’’।

ସଚ୍ଚଞାଣଚତୁକ୍କଦ୍ୱଯନିଦ୍ଦେସୋ ତେସଟ୍ଠିମୋ।

୬୪-୬୭। ସୁଦ୍ଧିକପଟିସମ୍ଭିଦାଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୧୦। କଥଂ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ? ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣଂ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦା, ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣଂ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା, ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣଂ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦା, ପଟିଭାନେସୁ ଞାଣଂ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା। ଅତ୍ଥନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ଧମ୍ମନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ନିରୁତ୍ତିନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ପଟିଭାନନାନତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ଅତ୍ଥୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ ନିରୁତ୍ତିୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ପଟିଭାନୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ।

ଅତ୍ଥସଲ୍ଲକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ଧମ୍ମସଲ୍ଲକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ନିରୁତ୍ତିସଲ୍ଲକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ପଟିଭାନସଲ୍ଲକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ। ଅତ୍ଥୂପଲକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ଧମ୍ମୂପଲକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ନିରୁତ୍ତୂପଲକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ପଟିଭାନୂପଲକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ।

ଅତ୍ଥପ୍ପଭେଦେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ଧମ୍ମପ୍ପଭେଦେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ନିରୁତ୍ତିପ୍ପଭେଦେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ପଟିଭାନପ୍ପଭେଦେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ। ଅତ୍ଥପ୍ପଭାୱନେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ଧମ୍ମପ୍ପଭାୱନେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ନିରୁତ୍ତିପ୍ପଭାୱନେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ପଟିଭାନପ୍ପଭାୱନେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ।

ଅତ୍ଥଜୋତନେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ଧମ୍ମଜୋତନେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ନିରୁତ୍ତିଜୋତନେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ପଟିଭାନଜୋତନେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ। ଅତ୍ଥୱିରୋଚନେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ଧମ୍ମୱିରୋଚନେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ନିରୁତ୍ତିୱିରୋଚନେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ପଟିଭାନୱିରୋଚନେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ। ଅତ୍ଥପ୍ପକାସନେ ପଞ୍ଞା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ଧମ୍ମପ୍ପକାସନେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ନିରୁତ୍ତିପ୍ପକାସନେ ପଞ୍ଞା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ପଟିଭାନପ୍ପକାସନେ ପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ, ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ’’।

ସୁଦ୍ଧିକପଟିସମ୍ଭିଦାଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ସତ୍ତସଟ୍ଠିମୋ।

୬୮। ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିୟତ୍ତଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୧୧। କତମଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିୟତ୍ତେ ଞାଣଂ? ଇଧ ତଥାଗତୋ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପୟେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପୟେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭୟଦସ୍ସାୱିନୋ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭୟଦସ୍ସାୱିନୋ।

ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେତି ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖୋ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହାରଜକ୍ଖୋ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖୋ, କୁସୀତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହାରଜକ୍ଖୋ। ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖୋ, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହାରଜକ୍ଖୋ। ସମାହିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖୋ, ଅସମାହିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହାରଜକ୍ଖୋ। ପଞ୍ଞୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖୋ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହାରଜକ୍ଖୋ।

ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟେମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟେତି ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟୋ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟୋ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟୋ, କୁସୀତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟୋ। ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟୋ, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟୋ। ସମାହିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟୋ, ଅସମାହିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟୋ। ପଞ୍ଞୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟୋ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟୋ।

ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେତି ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସ୍ୱାକାରୋ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦ୍ୱାକାରୋ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସ୍ୱାକାରୋ, କୁସୀତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦ୍ୱାକାରୋ। ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସ୍ୱାକାରୋ, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦ୍ୱାକାରୋ। ସମାହିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସ୍ୱାକାରୋ, ଅସମାହିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦ୍ୱାକାରୋ। ପଞ୍ଞୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ସ୍ୱାକାରୋ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦ୍ୱାକାରୋ।

ସୁୱିଞ୍ଞାପୟେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପୟେତି ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁୱିଞ୍ଞାପୟୋ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁୱିଞ୍ଞାପୟୋ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁୱିଞ୍ଞାପୟୋ, କୁସୀତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁୱିଞ୍ଞାପୟୋ। ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁୱିଞ୍ଞାପୟୋ, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁୱିଞ୍ଞାପୟୋ। ସମାହିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁୱିଞ୍ଞାପୟୋ , ଅସମାହିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁୱିଞ୍ଞାପୟୋ। ପଞ୍ଞୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁୱିଞ୍ଞାପୟୋ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁୱିଞ୍ଞାପୟୋ।

ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନୋ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନୋତି ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ, କୁସୀତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ। ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ। ସମାହିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ଅସମାହିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ। ପଞ୍ଞୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ।

୧୧୨।ଲୋକୋତି – ଖନ୍ଧଲୋକୋ, ଧାତୁଲୋକୋ, ଆଯତନଲୋକୋ, ୱିପତ୍ତିଭୱଲୋକୋ , ୱିପତ୍ତିସମ୍ଭୱଲୋକୋ, ସମ୍ପତ୍ତିଭୱଲୋକୋ, ସମ୍ପତ୍ତିସମ୍ଭୱଲୋକୋ।

ଏକୋ ଲୋକୋ – ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା। ଦ୍ୱେ ଲୋକା – ନାମଞ୍ଚ, ରୂପଞ୍ଚ। ତଯୋ ଲୋକା – ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା। ଚତ୍ତାରୋ ଲୋକା – ଚତ୍ତାରୋ ଆହାରା। ପଞ୍ଚ ଲୋକା – ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା। ଛ ଲୋକା – ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି। ସତ୍ତ ଲୋକା – ସତ୍ତ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ । ଅଟ୍ଠ ଲୋକା – ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମା। ନୱ ଲୋକା – ନୱ ସତ୍ତାୱାସା। ଦସ ଲୋକା – ଦସାଯତନାନି। ଦ୍ୱାଦସଲୋକା – ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି। ଅଟ୍ଠାରସ ଲୋକା – ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ।

ୱଜ୍ଜନ୍ତି ସବ୍ବେ କିଲେସା ୱଜ୍ଜା, ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା ୱଜ୍ଜା, ସବ୍ବେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ୱଜ୍ଜା, ସବ୍ବେ ଭୱଗାମିକମ୍ମା ୱଜ୍ଜା। ଇତି ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଲୋକେ ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ୱଜ୍ଜେ ତିବ୍ବା ଭଯସଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକେ ୱଧକେ। ଇମେହି ପଞ୍ଞାସାଯ ଆକାରେହି ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଜାନାତି ପସ୍ସତି ଅଞ୍ଞାତି ପଟିୱିଜ୍ଝତି – ଇଦଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତେ ଞାଣଂ।

ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠିମୋ।

୬୯। ଆସଯାନୁସଯଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୧୩। କତମଂ ତଥାଗତସ୍ସ ସତ୍ତାନଂ ଆସଯାନୁସଯେ ଞାଣଂ? ଇଧ ତଥାଗତୋ ସତ୍ତାନଂ ଆସଯଂ ଜାନାତି, ଅନୁସଯଂ ଜାନାତି, ଚରିତଂ ଜାନାତି , ଅଧିମୁତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଭବ୍ବାଭବ୍ବେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। କତମୋ [କତମୋ ଚ (ସ୍ୟା। କ।)] ସତ୍ତାନଂ ଆସଯୋ? ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ''ତି ୱା, ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ''ତି ୱା, ''ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ''ତି ୱା, ''ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ''ତି ୱା, ''ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର''ନ୍ତି ୱା, ''ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର''ନ୍ତି ୱା, ''ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା''ତି ୱା, ''ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା''ତି ୱା, ''ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା''ତି ୱା, ''ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା''ତି ୱା। ଇତି ଭୱଦିଟ୍ଠିସନ୍ନିସ୍ସିତା ୱା ସତ୍ତା ହୋନ୍ତି ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିସନ୍ନିସ୍ସିତା ୱା।

ଏତେ ୱା ପନ ଉଭୋ ଅନ୍ତେ ଅନୁପଗମ୍ମ ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅନୁଲୋମିକା ଖନ୍ତି ପଟିଲଦ୍ଧା ହୋତି, ଯଥାଭୂତଂ ୱା ଞାଣଂ। କାମଂ ସେୱନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ କାମଗରୁକୋ କାମାସଯୋ କାମାଧିମୁତ୍ତୋ''ତି। କାମଂ ସେୱନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେକ୍ଖମ୍ମଗରୁକୋ ନେକ୍ଖମ୍ମାସଯୋ ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋ''ତି। ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ସେୱନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ (ନେକ୍ଖମ୍ମଗରୁକୋ ନେକ୍ଖମ୍ମାସଯୋ ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋ''ତି। ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ସେୱନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ କାମଗରୁକୋ କାମାସଯୋ କାମାଧିମୁତ୍ତୋ''ତି। ବ୍ୟାପାଦଂ ସେୱନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି) [( ) ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ପାଠୋ ନତ୍ଥି ସ୍ୟାମପୋତ୍ଥକେ, ଏୱମୁପରିପି] – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ବ୍ୟାପାଦଗରୁକୋ ବ୍ୟାପାଦାସଯୋ ବ୍ୟାପାଦାଧିମୁତ୍ତୋ''ତି। ବ୍ୟାପାଦଂ ସେୱନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ (ଅବ୍ୟାପାଦଗରୁକୋ ଅବ୍ୟାପାଦାସଯୋ ଅବ୍ୟାପାଦାଧିମୁତ୍ତୋ''ତି। ଅବ୍ୟାପାଦଂ ସେୱନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅବ୍ୟାପାଦଗରୁକୋ ଅବ୍ୟାପାଦାସଯୋ ଅବ୍ୟାପାଦାଧିମୁତ୍ତୋ''ତି। ଅବ୍ୟାପାଦଂ ସେୱନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ବ୍ୟାପାଦଗରୁକୋ ବ୍ୟାପାଦାସଯୋ ବ୍ୟାପାଦାଧିମୁତ୍ତୋ''ତି। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ସେୱନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି) – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଥିନମିଦ୍ଧଗରୁକୋ ଥିନମିଦ୍ଧାସଯୋ ଥିନମିଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ''ତି। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ସେୱନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞାଗରୁକୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞାସଯୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞାଧିମୁତ୍ତୋ''ତି। ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ସେୱନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ (ଆଲୋକସଞ୍ଞାଗରୁକୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞାସଯୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞାଧିମୁତ୍ତୋ''ତି। ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ସେୱନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି – ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଥିନମିଦ୍ଧଗରୁକୋ ଥିନମିଦ୍ଧାସଯୋ ଥିନମିଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ''ତି।) ଅଯଂ ସତ୍ତାନଂ ଆସଯୋ।

୧୧୪। କତମୋ ଚ ସତ୍ତାନଂ ଅନୁସଯୋ? ସତ୍ତାନୁସଯା – କାମରାଗାନୁସଯୋ, ପଟିଘାନୁସଯୋ, ମାନାନୁସଯୋ, ଦିଟ୍ଠାନୁସଯୋ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସଯୋ, ଭୱରାଗାନୁସଯୋ , ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ। ଯଂ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ଏତ୍ଥ ସତ୍ତାନଂ କାମରାଗାନୁସଯୋ ଅନୁସେତି। ଯଂ ଲୋକେ ଅପ୍ପିଯରୂପଂ ଅସାତରୂପଂ , ଏତ୍ଥ ସତ୍ତାନଂ ପଟିଘାନୁସଯୋ ଅନୁସେତି। ଇତି ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅୱିଜ୍ଜା ଅନୁପତିତା, ତଦେକଟ୍ଠୋ ମାନୋ ଚ ଦିଟ୍ଠି ଚ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଅଯଂ ସତ୍ତାନଂ ଅନୁସଯୋ।

କତମଞ୍ଚ ସତ୍ତାନଂ ଚରିତଂ? ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ ପରିତ୍ତଭୂମକୋ ୱା ମହାଭୂମକୋ ୱା। ଇଦଂ ସତ୍ତାନଂ ଚରିତଂ।

୧୧୫। କତମା ଚ ସତ୍ତାନଂ ଅଧିମୁତ୍ତି? ସନ୍ତି ସତ୍ତା ହୀନାଧିମୁତ୍ତିକା, ସନ୍ତି ସତ୍ତା ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତିକା। ହୀନାଧିମୁତ୍ତିକା ସତ୍ତା ହୀନାଧିମୁତ୍ତିକେ ସତ୍ତେ ସେୱନ୍ତି ଭଜନ୍ତି ପଯିରୁପାସନ୍ତି। ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତିକା ସତ୍ତା ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତିକେ ସତ୍ତେ ସେୱନ୍ତି ଭଜନ୍ତି ପଯିରୁପାସନ୍ତି। ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ହୀନାଧିମୁତ୍ତିକା ସତ୍ତା ହୀନାଧିମୁତ୍ତିକେ ସତ୍ତେ ସେୱିଂସୁ ଭଜିଂସୁ ପଯିରୁପାସିଂସୁ; ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତିକା ସତ୍ତା ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତିକେ ସତ୍ତେ ସେୱିଂସୁ ଭଜିଂସୁ ପଯିରୁପାସିଂସୁ। ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ହୀନାଧିମୁତ୍ତିକା ସତ୍ତା ହୀନାଧିମୁତ୍ତିକେ ସତ୍ତେ ସେୱିସ୍ସନ୍ତି ଭଜିସ୍ସନ୍ତି ପଯିରୁପାସିସ୍ସନ୍ତି; ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତିକା ସତ୍ତା ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତିକେ ସତ୍ତେ ସେୱିସ୍ସନ୍ତି ଭଜିସ୍ସନ୍ତି ପଯିରୁପାସିସ୍ସନ୍ତି। ଅଯଂ ସତ୍ତାନଂ ଅଧିମୁତ୍ତି।

କତମେ ସତ୍ତା ଅଭବ୍ବା? ଯେ ତେ ସତ୍ତା କମ୍ମାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା, କିଲେସାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା, ୱିପାକାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା , ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଅଚ୍ଛନ୍ଦିକା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞା, ଅଭବ୍ବା ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ – ଇମେ ତେ ସତ୍ତା ଅଭବ୍ବା।

କତମେ ସତ୍ତା ଭବ୍ବା? ଯେ ତେ ସତ୍ତା ନ କମ୍ମାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା, ନ କିଲେସାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା, ନ ୱିପାକାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା, ସଦ୍ଧା ଛନ୍ଦିକା ପଞ୍ଞୱନ୍ତୋ, ଭବ୍ବା ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ – ଇମେ ତେ ସତ୍ତା ଭବ୍ବା। ଇଦଂ ତଥାଗତସ୍ସ ସତ୍ତାନଂ ଆସଯାନୁସଯେ ଞାଣଂ।

ଆସଯାନୁସଯଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ନୱସଟ୍ଠିମୋ।

୭୦। ଯମକପାଟିହୀରଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୧୬। କତମଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଯମକପାଟିହୀରେ ଞାଣଂ? ଇଧ ତଥାଗତୋ ଯମକପାଟିହୀରଂ କରୋତି ଅସାଧାରଣଂ ସାୱକେହି। ଉପରିମକାଯତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ହେଟ୍ଠିମକାଯତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ହେଟ୍ଠିମକାଯତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ଉପରିମକାଯତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ପୁରତ୍ଥିମକାଯତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ପଚ୍ଛିମକାଯତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ପଚ୍ଛିମକାଯତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ପୁରତ୍ଥିମକାଯତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ଦକ୍ଖିଣଅକ୍ଖିତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ୱାମଅକ୍ଖିତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ୱାମଅକ୍ଖିତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ଦକ୍ଖିଣଅକ୍ଖିତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ଦକ୍ଖିଣକଣ୍ଣସୋତତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ୱାମକଣ୍ଣସୋତତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ୱାମକଣ୍ଣସୋତତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ଦକ୍ଖିଣକଣ୍ଣସୋତତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ଦକ୍ଖିଣନାସିକାସୋତତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ୱାମନାସିକାସୋତତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ୱାମନାସିକାସୋତତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ଦକ୍ଖିଣନାସିକାସୋତତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ଦକ୍ଖିଣଅଂସକୂଟତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ୱାମଅଂସକୂଟତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ୱାମଅଂସକୂଟତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ଦକ୍ଖିଣଅଂସକୂଟତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ୱାମହତ୍ଥତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ୱାମହତ୍ଥତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ୱାମପସ୍ସତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ୱାମପସ୍ସତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ଦକ୍ଖିଣପାଦତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି , ୱାମପାଦତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ୱାମପାଦତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ଦକ୍ଖିଣପାଦତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ଅଙ୍ଗୁଲଙ୍ଗୁଲେହି ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ଅଙ୍ଗୁଲନ୍ତରିକାହି ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ଅଙ୍ଗୁଲନ୍ତରିକାହି ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ଅଙ୍ଗୁଲଙ୍ଗୁଲେହି ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ଏକେକଲୋମତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ଏକେକଲୋମତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି; ଲୋମକୂପତୋ ଲୋମକୂପତୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ପୱତ୍ତତି, ଲୋମକୂପତୋ ଲୋମକୂପତୋ ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତତି।

ଛନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ – ନୀଲାନଂ, ପୀତକାନଂ, ଲୋହିତକାନଂ, ଓଦାତାନଂ, ମଞ୍ଜିଟ୍ଠାନଂ [ମଞ୍ଜେଟ୍ଠାନଂ (ସ୍ୟା। କ।)], ପଭସ୍ସରାନଂ ଭଗୱା ଚଙ୍କମତି, ନିମ୍ମିତୋ ତିଟ୍ଠତି ୱା ନିସୀଦତି ୱା ସେଯ୍ୟଂ ୱା କପ୍ପେତି। ଭଗୱା ତିଟ୍ଠତି, ନିମ୍ମିତୋ ଚଙ୍କମତି ୱା ନିସୀଦତି ୱା ସେଯ୍ୟଂ ୱା କପ୍ପେତି। ଭଗୱା ନିସୀଦତି, ନିମ୍ମିତୋ

ଚଙ୍କମତି ୱା ତିଟ୍ଠତି ୱା ସେଯ୍ୟଂ ୱା କପ୍ପେତି। ଭଗୱା ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ନିମ୍ମିତୋ ଚଙ୍କମତି ୱା ତିଟ୍ଠତି ୱା ନିସୀଦତି ୱା। ନିମ୍ମିତୋ ଚଙ୍କମତି, ଭଗୱା ତିଟ୍ଠତି ୱା ନିସୀଦତି ୱା ସେଯ୍ୟଂ ୱା କପ୍ପେତି। ନିମ୍ମିତୋ ତିଟ୍ଠତି, ଭଗୱା ଚଙ୍କମତି ୱା ନିସୀଦତି ୱା ସେଯ୍ୟଂ ୱା କପ୍ପେତି। ନିମ୍ମିତୋ ନିସୀଦତି, ଭଗୱା ଚଙ୍କମତି ୱା ତିଟ୍ଠତି ୱା ସେଯ୍ୟଂ ୱା କପ୍ପେତି। ନିମ୍ମିତୋ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ଭଗୱା ଚଙ୍କମତି ୱା ତିଟ୍ଠତି ୱା ନିସୀଦତି ୱା। ଇଦଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଯମକପାଟିହୀରେ ଞାଣଂ।

ଯମକପାଟିହୀରଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ସତ୍ତତିମୋ।

୭୧। ମହାକରୁଣାଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୧୭। କତମଂ ତଥାଗତସ୍ସ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିଯା ଞାଣଂ? ବହୁକେହି ଆକାରେହି ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସତ୍ତେସୁ ମହାକରୁଣା ଓକ୍କମତି। ଆଦିତ୍ତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସତ୍ତେସୁ ମହାକରୁଣା ଓକ୍କମତି। ଉଯ୍ୟୁତ୍ତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସତ୍ତେସୁ ମହାକରୁଣା ଓକ୍କମତି। ପଯାତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସତ୍ତେସୁ ମହାକରୁଣା ଓକ୍କମତି। କୁମ୍ମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ [କୁମ୍ମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନୋ (ସ୍ୟା।)] ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସତ୍ତେସୁ ମହାକରୁଣା ଓକ୍କମତି। ଉପନୀଯତି ଲୋକୋ ଅଦ୍ଧୁୱୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସତ୍ତେସୁ ମହାକରୁଣା ଓକ୍କମତି। ଅତାଣୋ [ଅତ୍ତାଣୋ (ସ୍ୟା।)] ଲୋକୋ ଅନଭିସ୍ସରୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସତ୍ତେସୁ ମହାକରୁଣା ଓକ୍କମତି। ଅସ୍ସକୋ ଲୋକୋ , ସବ୍ବଂ ପହାଯ ଗମନୀଯନ୍ତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସତ୍ତେସୁ ମହାକରୁଣା ଓକ୍କମତି। ଊନୋ ଲୋକୋ ଅତୀତୋ ତଣ୍ହାଦାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସତ୍ତେସୁ ମହାକରୁଣା ଓକ୍କମତି। ଅତାଯନୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଅଲେଣୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ …ପେ… ଅସରଣୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଅସରଣୀଭୂତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ…।

ଉଦ୍ଧତୋ ଲୋକୋ ଅୱୂପସନ୍ତୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ସସଲ୍ଲୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ, ୱିଦ୍ଧୋ ପୁଥୁସଲ୍ଲେହି; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ସଲ୍ଲାନଂ ଉଦ୍ଧତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଅୱିଜ୍ଜନ୍ଧକାରାୱରଣୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ଅଣ୍ଡଭୂତୋ କିଲେସପଞ୍ଜରପକ୍ଖିତ୍ତୋ; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ଆଲୋକଂ ଦସ୍ସେତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଅୱିଜ୍ଜାଗତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ଅଣ୍ଡଭୂତୋ ପରିଯୋନଦ୍ଧୋ ତନ୍ତାକୁଲକଜାତୋ [ତନ୍ତାକୁଲଜାତୋ (ସ୍ୟା।)] କୁଲାଗଣ୍ଡିକଜାତୋ [ଗୁଠଆଗୁଣ୍ଠିକଜାତୋ (ସ୍ୟା।), ଗୁଲାଗୁଣ୍ଡିକଜାତୋ (କ। ସୀ। ଅଟ୍ଠ।) ଦୀ। ନି। ୨। ୯୫ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ମୁଞ୍ଜପବ୍ବଜଭୂତୋ ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ସଂସାରଂ ନାତିୱତ୍ତତୀତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଅୱିଜ୍ଜାୱିସଦୋସସଂଲିତ୍ତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ କିଲେସକଲଲୀଭୂତୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ରାଗଦୋସମୋହଜଟାଜଟିତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ଜଟଂ ୱିଜଟେତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ…।

ତଣ୍ହାସଙ୍ଘାଟପଟିମୁକ୍କୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ତଣ୍ହାଜାଲେନ ଓତ୍ଥଟୋ [ଓତ୍ଥତୋ (କ।)] ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ତଣ୍ହାସୋତେନ ୱୁଯ୍ହତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ତଣ୍ହାସଞ୍ଞୋଜନେନ ସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ତଣ୍ହାନୁସଯେନ ଅନୁସଟୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ତଣ୍ହାସନ୍ତାପେନ ସନ୍ତପ୍ପତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ତଣ୍ହାପରିଳାହେନ ପରିଡଯ୍ହତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ…।

ଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଘାଟପଟିମୁକ୍କୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦିଟ୍ଠିଜାଲେନ ଓତ୍ଥଟୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦିଟ୍ଠିସୋତେନ ୱୁଯ୍ହତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞୋଜନେନ ସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦିଟ୍ଠାନୁସଯେନ ଅନୁସଟୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦିଟ୍ଠିସନ୍ତାପେନ ସନ୍ତପ୍ପତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦିଟ୍ଠିପରିଳାହେନ ପରିଡଯ୍ହତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ…।

ଜାତିଯା ଅନୁଗତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଜରାଯ ଅନୁସଟୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ବ୍ୟାଧିନା ଅଭିଭୂତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ …ପେ… ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦୁକ୍ଖେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ…।

ତଣ୍ହାଯ ଉଡ୍ଡିତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଜରାପାକାରପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ମଚ୍ଚୁପାସେନ

ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ମହାବନ୍ଧନବନ୍ଧୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ – ରାଗବନ୍ଧନେନ ଦୋସବନ୍ଧନେନ ମୋହବନ୍ଧନେନ ମାନବନ୍ଧନେନ ଦିଟ୍ଠିବନ୍ଧନେନ କିଲେସବନ୍ଧନେନ ଦୁଚ୍ଚରିତବନ୍ଧନେନ; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ବନ୍ଧନଂ ମୋଚେତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ମହାସମ୍ବାଧପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ଓକାସଂ ଦସ୍ସେତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ… ମହାପଲିବୋଧେନ ପଲିବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ପଲିବୋଧଂ ଛେତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ମହାପପାତେ ପତିତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ପପାତା ଉଦ୍ଧତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ମହାକନ୍ତାରପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି କନ୍ତାରଂ ତାରେତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ମହାସଂସାରପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ସଂସାରା ମୋଚେତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ମହାୱିଦୁଗ୍ଗେ ସମ୍ପରିୱତ୍ତତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ୱିଦୁଗ୍ଗା ଉଦ୍ଧତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ମହାପଲିପେ [ମହାପଲ୍ଲେପେ (ସ୍ୟା।)] ପଲିପନ୍ନୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ପଲିପା ଉଦ୍ଧତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ…।

ଅବ୍ଭାହତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଆଦିତ୍ତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ – ରାଗଗ୍ଗିନା ଦୋସଗ୍ଗିନା ମୋହଗ୍ଗିନା ଜାତିଯା ଜରାଯ ମରଣେନ ସୋକେହି ପରିଦେୱେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୋମନସ୍ସେହି ଉପାଯାସେହି; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ନିବ୍ବାପେତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଉନ୍ନୀତକୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ହଞ୍ଞତି ନିଚ୍ଚମତାଣୋ ପତ୍ତଦଣ୍ଡୋ ତକ୍କରୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ୱଜ୍ଜବନ୍ଧନବଦ୍ଧୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ଆଘାତନପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ବନ୍ଧନଂ ମୋଚେତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଅନାଥୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ପରମକାରୁଞ୍ଞପ୍ପତ୍ତୋ; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ତାଯେତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦୁକ୍ଖାଭିତୁନ୍ନୋ [ଦୁକ୍ଖାଭିତୁଣ୍ଣୋ (କ।)] ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ଚିରରତ୍ତଂ ପୀଳିତୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଗଧିତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ନିଚ୍ଚଂ ପିପାସିତୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ…।

ଅନ୍ଧୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ଅଚକ୍ଖୁକୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ହତନେତ୍ତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ଅପରିଣାଯକୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ୱିପଥପକ୍ଖନ୍ଦୋ [ୱିପଥଂ ପକ୍ଖନ୍ତୋ (ସ୍ୟା।)] ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ଅଞ୍ଜସାପରଦ୍ଧୋ; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ଅରିଯପଥଂ ଆନେତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ମହୋଘପକ୍ଖନ୍ଦୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ; ତସ୍ସ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି ଓଘା ଉଦ୍ଧତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯାତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ…।

୧୧୮। ଦ୍ୱୀହି ଦିଟ୍ଠିଗତେହି ପରିଯୁଟ୍ଠିତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ତୀହି ଦୁଚ୍ଚରିତେହି ୱିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଚତୂହି ଯୋଗେହି ଯୁତ୍ତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ଚତୁଯୋଗଯୋଜିତୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଚତୂହି ଗନ୍ଥେହି [ଗଣ୍ଠେହି (ସ୍ୟା।)] ଗନ୍ଥିତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଚତୂହି ଉପାଦାନେହି ଉପାଦିଯତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ପଞ୍ଚଗତିସମାରୁଳ୍ହୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ରଜ୍ଜତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ପଞ୍ଚହି ନୀୱରଣେହି ଓତ୍ଥଟୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଛହି ୱିୱାଦମୂଲେହି ୱିୱଦତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଛହି ତଣ୍ହାକାଯେହି ରଜ୍ଜତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଛହି ଦିଟ୍ଠିଗତେହି ପରିଯୁଟ୍ଠିତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ …ପେ… ସତ୍ତହି ଅନୁସଯେହି ଅନୁସଟୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ସତ୍ତହି ସଞ୍ଞୋଜନେହି ସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ସତ୍ତହି ମାନେହି ଉନ୍ନତୋ [ଉଣ୍ଣତୋ (ସ୍ୟା। କ।)] ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଅଟ୍ଠହି ଲୋକଧମ୍ମେହି ସମ୍ପରିୱତ୍ତତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଅଟ୍ଠହି ମିଚ୍ଛତ୍ତେହି ନିଯ୍ୟାତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଅଟ୍ଠହି ପୁରିସଦୋସେହି ଦୁସ୍ସତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ନୱହି ଆଘାତୱତ୍ଥୂହି ଆଘାତିତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ …ପେ… ନୱୱିଧମାନେହି ଉନ୍ନତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ନୱହି ତଣ୍ହାମୂଲକେହି ଧମ୍ମେହି ରଜ୍ଜତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦସହି କିଲେସୱତ୍ଥୂହି କିଲିସ୍ସତି ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦସହି ଆଘାତୱତ୍ଥୂହି ଆଘାତିତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦସହି ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦସହି ସଞ୍ଞୋଜନେହି ସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦସହି ମିଚ୍ଛତ୍ତେହି ନିଯ୍ୟାତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦସୱତ୍ଥୁକାଯ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଦସୱତ୍ଥୁକାଯ ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ…ପେ… ଅଟ୍ଠସତତଣ୍ହାପପଞ୍ଚସତେହି ପପଞ୍ଚିତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସତ୍ତେସୁ ମହାକରୁଣା ଓକ୍କମତି। ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠିଗତେହି ପରିଯୁଟ୍ଠିତୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସତ୍ତେସୁ ମହାକରୁଣା ଓକ୍କମତି।

ଅହଞ୍ଚମ୍ହି ତିଣ୍ଣୋ, ଲୋକୋ ଚ ଅତିଣ୍ଣୋ ଅହଂ ଚମ୍ହି ମୁତ୍ତୋ, ଲୋକୋ ଚ ଅମୁତ୍ତୋ; ଅହଞ୍ଚମ୍ହି ଦନ୍ତୋ, ଲୋକୋ ଚ ଅଦନ୍ତୋ; ଅହଂ ଚମ୍ହି ସନ୍ତୋ,

ଲୋକୋ ଚ ଅସନ୍ତୋ; ଅହଂ ଚମ୍ହି ଅସ୍ସତ୍ଥୋ, ଲୋକୋ ଚ ଅନସ୍ସତ୍ଥୋ; ଅହଂ ଚମ୍ହି ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ଲୋକୋ ଚ ଅପରିନିବ୍ବୁତୋ; ପହୋମି ଖ୍ୱାହଂ ତିଣ୍ଣୋ ତାରେତୁଂ, ମୁତ୍ତୋ ମୋଚେତୁଂ, ଦନ୍ତୋ ଦମେତୁଂ, ସନ୍ତୋ ସମେତୁଂ, ଅସ୍ସତ୍ଥୋ ଅସ୍ସାସେତୁଂ, ପରିନିବ୍ବୁତୋ ପରେ ଚ ପରିନିବ୍ବାପେତୁନ୍ତି – ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସତ୍ତେସୁ ମହାକରୁଣା ଓକ୍କମତି। ଇଦଂ ତଥାଗତସ୍ସ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିୟା ଞାଣଂ।

ମହାକରୁଣାଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଏକସତ୍ତତିମୋ।

୭୨-୭୩। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୧୯। କତମଂ ତଥାଗତସ୍ସ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ? ସବ୍ବଂ ସଙ୍ଖତମସଙ୍ଖତଂ ଅନୱସେସଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ [ଅନାୱରଣଂ ଞାଣଂ (ସ୍ୟା।) ଏୱମୁପରିପି]।

୧୨୦। ଅତୀତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ। ଅନାଗତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ।

ଚକ୍ଖୁ ଚେୱ ରୂପା ଚ, ଏୱଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ। ସୋତଞ୍ଚେୱ ସଦ୍ଦା ଚ…ପେ… ଘାନଞ୍ଚେୱ ଗନ୍ଧା ଚ… ଜିୱ୍ହା ଚେୱ ରସା ଚ… କାୟୋ ଚେୱ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ଚ… ମନୋ ଚେୱ ଧମ୍ମା ଚ, ଏୱଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ।

ଯାୱତା ଅନିଚ୍ଚଟ୍ଠଂ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠଂ ଅନତ୍ତଟ୍ଠଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ। ଯାୱତା ରୂପସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚଟ୍ଠଂ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠଂ ଅନତ୍ତଟ୍ଠଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ। ଯାୱତା ୱେଦନାୟ…ପେ… ଯାୱତା ସଞ୍ଞାୟ…ପେ… ଯାୱତା ସଙ୍ଖାରାନଂ…ପେ… ଯାୱତା ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ …ପେ… ଯାୱତା ଚକ୍ଖୁସ୍ସ…ପେ… ଜରାମରଣସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚଟ୍ଠଂ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠଂ ଅନତ୍ତଟ୍ଠଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ।

ଯାୱତା ଅଭିଞ୍ଞାୟ ଅଭିଞ୍ଞଟ୍ଠଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ। ଯାୱତା ପରିଞ୍ଞାୟ ପରିଞ୍ଞଟ୍ଠଂ…ପେ… ଯାୱତା ପହାନସ୍ସ [ପହାନାୟ (ସ୍ୟା।)] ପହାନଟ୍ଠଂ…ପେ… ଯାୱତା ଭାୱନାୟ ଭାୱନଟ୍ଠଂ…ପେ… ଯାୱତା ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ସଚ୍ଛିକିରିୟଟ୍ଠଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ।

ଯାୱତା ଖନ୍ଧାନଂ ଖନ୍ଧଟ୍ଠଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ। ଯାୱତା ଧାତୂନଂ ଧାତୁଟ୍ଠଂ…ପେ… ଯାୱତା ଆୟତନାନଂ ଆୟତନଟ୍ଠଂ…ପେ… ଯାୱତା ସଙ୍ଖତାନଂ ସଙ୍ଖତଟ୍ଠଂ…ପେ… ଯାୱତା ଅସଙ୍ଖତସ୍ସ ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ।

ଯାୱତା କୁସଲେ ଧମ୍ମେ, ସବ୍ବଂ [ସବ୍ବେ (ଅଟ୍ଠକଥା)] ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ। ଯାୱତା ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ…ପେ… ଯାୱତା ଅବ୍ୟାକତେ ଧମ୍ମେ… ଯାୱତା କାମାୱଚରେ ଧମ୍ମେ… ଯାୱତା ରୂପାୱଚରେ ଧମ୍ମେ… ଯାୱତା ଅରୂପାୱଚରେ ଧମ୍ମେ… ଯାୱତା ଅପରିୟାପନ୍ନେ ଧମ୍ମେ, ସବ୍ବଂ [ସବ୍ବେ (ଅଟ୍ଠକଥା)] ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ।

ଯାୱତା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ। ଯାୱତା ସମୁଦୟସ୍ସ ସମୁଦୟଟ୍ଠଂ…ପେ… ଯାୱତା ନିରୋଧସ୍ସ ନିରୋଧଟ୍ଠଂ…ପେ… ଯାୱତା ମଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଟ୍ଠଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ।

ଯାୱତା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାୟ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନାତୀତି – ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାୱରଣଞାଣଂ। ଯାୱତା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାୟ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠଂ…ପେ… ଯାୱତା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାୟ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠଂ…ପେ… ଯାୱତା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାୟ

ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠଂ, ତଂ ସଟ୍ଟଂ ଜାନାତୀତି – ସଟ୍ଟଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆଓ୍ୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାଓ୍ୱରଣଞ୍ଞାଣଂ।

ଯାଓ୍ୱତା ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତଞ୍ଞାଣଂ, ତଂ ସଟ୍ଟଂ ଜାନାତୀତି – ସଟ୍ଟଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆଓ୍ୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାଓ୍ୱରଣଞ୍ଞାଣଂ। ଯାଓ୍ୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆସଯାନୁସଯେ ଞାଣଂ…ପେ… ଯାଓ୍ୱତା ଯମକପାଟିହୀରେ ଞାଣଂ…ପେ… ଯାଓ୍ୱତା ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିଯା ଞାଣଂ, ତଂ ସଟ୍ଟଂ ଜାନାତୀତି – ସଟ୍ଟଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆଓ୍ୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାଓ୍ୱରଣଞ୍ଞାଣଂ।

ଯାଓ୍ୱତା ସଦେଓ୍ୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସମାରକସ୍ସ ସବ୍ରହ୍ମକସ୍ସ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେଓ୍ୱମନୁସ୍ସାଯ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱିଞ୍ଞାତଂ ପତ୍ତଂ ପରିଯେସିତଂ ଅନୁୱିଚରିତଂ ମନସା, ତଂ ସଟ୍ଟଂ ଜାନାତୀତି – ସଟ୍ଟଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆଓ୍ୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାଓ୍ୱରଣଞ୍ଞାଣଂ।

୧୨୧।

ନ ତସ୍ସ ଅଦ୍ଦିଟ୍ଠମିଧତ୍ଥି କିଞ୍ଚି, ଅଥୋ ଅୱିଞ୍ଞାତମଜାନିତଟ୍ଟଂ।

ସଟ୍ଟଂ ଅଭିଞ୍ଞାସି ଯଦତ୍ଥି ନେଯ୍ୟଂ, ତଥାଗତୋ ତେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି [ମହାନି। ୧୫୬; ଚୂଳନି। ମୋଘରାଜମାଣଓ୍ୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସ ୮୫]।

ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି କେନଟ୍ଠେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ? ଚୁଦ୍ଦସ ବୁଦ୍ଧଞାଣାନି। ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯେ ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦେ ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତେ ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ସତ୍ତାନଂ ଆସଯାନୁସଯେ ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ଯମକପାଟିହୀରେ ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିଯା ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ସଟ୍ଟଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ଅନାଓ୍ୱରଣଞ୍ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ – ଇମାନି ଚୁଦ୍ଦସ ବୁଦ୍ଧଞାଣାନି। ଇମେସଂ ଚୁଦ୍ଦସନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣାନଂ ଅଟ୍ଠ ଞାଣାନି ସାଓ୍ୱକସାଧାରଣାନି; ଛ ଞାଣାନି ଅସାଧାରଣାନି ସାଓ୍ୱକେହି।

ଯାଓ୍ୱତା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ, ସଟ୍ଟୋ ଞାତୋ; ଅଞ୍ଞାତୋ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ ନତ୍ଥୀତି – ସଟ୍ଟଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆଓ୍ୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାଓ୍ୱରଣଞ୍ଞାଣଂ। ଯାଓ୍ୱତା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ, ସଟ୍ଟୋ ଞାତୋ, ସଟ୍ଟୋ ଦିଟ୍ଠୋ, ସଟ୍ଟୋ ୱିଦିତୋ, ସଟ୍ଟୋ ସଚ୍ଛିକତୋ, ସଟ୍ଟୋ ଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାଯ; ଅଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାଯ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ ନତ୍ଥୀତି – ସଟ୍ଟଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆଓ୍ୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାଓ୍ୱରଣଞ୍ଞାଣଂ। ଯାଓ୍ୱତା ସମୁଦଯସ୍ସ ସମୁଦଯଟ୍ଠୋ…ପେ… ଯାଓ୍ୱତା ନିରୋଧସ୍ସ ନିରୋଧଟ୍ଠୋ… ଯାଓ୍ୱତା ମଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ…ପେ… ଯାଓ୍ୱତା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ… ଯାଓ୍ୱତା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ… ଯାଓ୍ୱତା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ… ଯାଓ୍ୱତା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ, ସଟ୍ଟୋ ଞାତୋ, ସଟ୍ଟୋ ଦିଟ୍ଠୋ, ସଟ୍ଟୋ ୱିଦିତୋ , ସଟ୍ଟୋ ସଚ୍ଛିକତୋ, ସଟ୍ଟୋ ଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାଯ; ଅଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାଯ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ ନତ୍ଥୀତି – ସଟ୍ଟଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆଓ୍ୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାଓ୍ୱରଣଞ୍ଞାଣଂ।

ଯାଓ୍ୱତା ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତଞ୍ଞାଣଂ…ପେ… ଯାଓ୍ୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆସଯାନୁସଯେ ଞାଣଂ… ଯାଓ୍ୱତା ଯମକପାଟିହୀରେ ଞାଣଂ… ଯାଓ୍ୱତା ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିଯା ଞାଣଂ; ସଟ୍ଟ ଞାତଂ, ସଟ୍ଟଂ ଦିଟ୍ଠଂ, ସଟ୍ଟଂ ୱିଦିତଂ, ସଟ୍ଟଂ ସଚ୍ଛିକତଂ, ସଟ୍ଟଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ; ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିଯା ଞାଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ସଟ୍ଟଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆଓ୍ୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାଓ୍ୱରଣଞ୍ଞାଣଂ।

ଯାଓ୍ୱତା ସଦେଓ୍ୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସମାରକସ୍ସ ସବ୍ରହ୍ମକସ୍ସ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେଓ୍ୱମନୁସ୍ସାଯ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱିଞ୍ଞାତଂ ପତ୍ତଂ ପରିଯେସିତଂ ଅନୁୱିଚରିତଂ ମନସା, ସଟ୍ଟଂ ଞାତଂ, ସଟ୍ଟଂ ଦିଟ୍ଠଂ, ସଟ୍ଟଂ ୱିଦିତଂ, ସଟ୍ଟଂ ସଚ୍ଛିକତଂ, ସଟ୍ଟଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ; ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ ନତ୍ଥୀତି – ସଟ୍ଟଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତତ୍ଥ ଆଓ୍ୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି – ଅନାଓ୍ୱରଣଞ୍ଞାଣଂ।

ନ ତସ୍ସ ଅଦ୍ଦିଟ୍ଠମିଧତ୍ଥି କିଞ୍ଚି, ଅଥୋ ଅୱିଞ୍ଞାତମଜାନିତଟ୍ଟଂ;

ସଟ୍ଟଂ ଅଭିଞ୍ଞାସି ଯଦତ୍ଥି ନେଯ୍ୟଂ, ତଥାଗତୋ ତେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି।

ସଟ୍ଟଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ତେସଟ୍ଠିମୋ।

ଞାଣକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଦିଟ୍ଠିକଥା

୧୨୨। କା ଦିଟ୍ଠି, କତି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନାନି, କତି ଦିଟ୍ଠିପରିୟୁଟ୍ଠାନାନି, କତି ଦିଟ୍ଠିୟୋ, କତି ଦିଟ୍ଠାଭିନିୱେସା, କତମୋ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନସମୁଗ୍ଘାତୋତି?

[୧] କା ଦିଟ୍ଠୀତି ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। [୨] କତି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନାନୀତି ଅଟ୍ଠ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନାନି। [୩] କତି ଦିଟ୍ଠିପରିୟୁଟ୍ଠାନାନୀତି ଅଟ୍ଠାରସ ଦିଟ୍ଠିପରିୟୁଟ୍ଠାନାନି। [୪] କତି ଦିଟ୍ଠିୟୋତି ସୋଳସ ଦିଟ୍ଠିୟୋ। [୫] କତି ଦିଟ୍ଠାଭିନିୱେସାତି ତୀଣି ସତଂ ଦିଟ୍ଠାଭିନିୱେସା। [୬] କତମୋ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନସମୁଗ୍ଘାତୋତି ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନସମୁଗ୍ଘାତୋ ।

୧୨୩। କଥଂ ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି?[କତି ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠୀତି (ସ୍ୟା।)] ରୂପଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ୱେଦନଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ ଏତଂ ମମ… ସଙ୍ଖାରେ ଏତଂ ମମ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଚକ୍ଖୁଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ସୋତଂ ଏତଂ ମମ… ଘାନଂ ଏତଂ ମମ… ଜିୱ୍ହଂ ଏତଂ ମମ… କାୟଂ ଏତଂ ମମ… ମନଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ରୂପେ [ରୂପଂ (ସ୍ୟା।) ତଥା ପଞ୍ଚସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଏକୱଚନେନ] ଏତଂ ମମ…ପେ… ସଦ୍ଦେ ଏତଂ ମମ… ଗନ୍ଧେ ଏତଂ ମମ… ରସେ ଏତଂ ମମ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ଏତଂ ମମ… ଧମ୍ମେ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ସୋତୱିଞ୍ଞାଣଂ ଏତଂ ମମ… ଘାନୱିଞ୍ଞାଣଂ ଏତଂ ମମ… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞାଣଂ ଏତଂ ମମ… କାୟୱିଞ୍ଞାଣଂ ଏତଂ ମମ… ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ସୋତସମ୍ଫସ୍ସଂ ଏତଂ ମମ… ଘାନସମ୍ଫସ୍ସଂ ଏତଂ ମମ… ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସଂ ଏତଂ ମମ… କାୟସମ୍ଫସ୍ସଂ ଏତଂ ମମ… ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ…ପେ… ସୋତସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ… ଘାନସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ… ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ… କାୟସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ… ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି।

ରୂପସଞ୍ଞଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ସଦ୍ଦସଞ୍ଞଂ ଏତଂ ମମ… ଗନ୍ଧସଞ୍ଞଂ ଏତଂ ମମ… ରସସଞ୍ଞଂ ଏତଂ ମମ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଞ୍ଞଂ ଏତଂ ମମ… ଧମ୍ମସଞ୍ଞଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ରୂପସଞ୍ଚେତନଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ସଦ୍ଦସଞ୍ଚେତନଂ ଏତଂ ମମ… ଗନ୍ଧସଞ୍ଚେତନଂ ଏତଂ ମମ… ରସସଞ୍ଚେତନଂ ଏତଂ ମମ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଞ୍ଚେତନଂ ଏତଂ ମମ… ଧମ୍ମସଞ୍ଚେତନଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ରୂପତଣ୍ହଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ସଦ୍ଦତଣ୍ହଂ ଏତଂ ମମ… ଗନ୍ଧତଣ୍ହଂ ଏତଂ ମମ… ରସତଣ୍ହଂ ଏତଂ ମମ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବତଣ୍ହଂ ଏତଂ ମମ… ଧମ୍ମତଣ୍ହଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ରୂପୱିତକ୍କଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ସଦ୍ଦୱିତକ୍କଂ ଏତଂ ମମ… ଗନ୍ଧୱିତକ୍କଂ ଏତଂ ମମ… ରସୱିତକ୍କଂ ଏତଂ ମମ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବୱିତକ୍କଂ ଏତଂ ମମ… ଧମ୍ମୱିତକ୍କଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ରୂପୱିଚାରଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ସଦ୍ଦୱିଚାରଂ ଏତଂ ମମ… ଗନ୍ଧୱିଚାରଂ ଏତଂ ମମ… ରସୱିଚାରଂ ଏତଂ ମମ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବୱିଚାରଂ ଏତଂ ମମ… ଧମ୍ମୱିଚାରଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି।

ପଥୱୀଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ଆପୋଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ତେଜୋଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ୱାୟୋଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ଆକାସଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ପଥୱୀକସିଣଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ଆପୋକସିଣଂ… ତେଜୋକସିଣଂ… ୱାୟୋକସିଣଂ … ନୀଲକସିଣଂ… ପୀତକସିଣଂ… ଲୋହିତକସିଣଂ… ଓଦାତକସିଣଂ… ଆକାସକସିଣଂ… ୱିଞ୍ଞାଣକସିଣଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି।

କେସଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ଲୋମଂ ଏତଂ ମମ… ନଖଂ ଏତଂ ମମ… ଦନ୍ତଂ ଏତଂ ମମ… ତଚଂ ଏତଂ ମମ… ମଂସଂ ଏତଂ ମମ… ନ୍ହାରୁଂ ଏତଂ ମମ… ଅଟ୍ଠିଂ ଏତଂ ମମ… ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଏତଂ ମମ… ୱକ୍କଂ ଏତଂ ମମ… ହଦୟଂ ଏତଂ ମମ… ୟକନଂ ଏତଂ ମମ… କିଲୋମକଂ ଏତଂ ମମ… ପିହକଂ ଏତଂ ମମ… ପପ୍ଫାସଂ ଏତଂ ମମ… ଅନ୍ତଂ ଏତଂ ମମ… ଅନ୍ତଗୁଣଂ ଏତଂ ମମ… ଉଦରିୟଂ ଏତଂ ମମ… କରୀସଂ ଏତଂ ମମ… ପିତ୍ତଂ ଏତଂ ମମ… ସେମ୍ହଂ ଏତଂ ମମ… ପୁବ୍ବଂ ଏତଂ ମମ … ଲୋହିତଂ ଏତଂ ମମ… ସେଦଂ ଏତଂ ମମ… ମେଦଂ ଏତଂ ମମ… ଅସ୍ସୁଂ ଏତଂ ମମ… ୱସଂ ଏତଂ ମମ … ଖେଳଂ ଏତଂ ମମ… ସିଙ୍ଘାଣିକଂ ଏତଂ ମମ… ଲସିକଂ ଏତଂ ମମ… ମୁତ୍ତଂ ଏତଂ ମମ… ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗଂ

ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି।

ଚକ୍ଖାଯତନଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ରୂପାଯତନଂ ଏତଂ ମମ… ସୋତାଯତନଂ ଏତଂ ମମ… ସଦ୍ଦାଯତନଂ ଏତଂ ମମ… ଘାନାଯତନଂ ଏତଂ ମମ… ଗନ୍ଧାଯତନଂ ଏତଂ ମମ… ଜିୱ୍ହାଯତନଂ ଏତଂ ମମ… ରସାଯତନଂ ଏତଂ ମମ… କାଯାଯତନଂ ଏତଂ ମମ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାଯତନଂ ଏତଂ ମମ… ମନାଯତନଂ ଏତଂ ମମ… ଧମ୍ମାଯତନଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି।

ଚକ୍ଖୁଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ରୂପଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ସୋତଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ସଦ୍ଦଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ସୋତୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ଘାନଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ଗନ୍ଧଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ଘାନୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ଜିୱ୍ହାଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ରସଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… କାଯଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… କାଯୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ମନୋଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ଧମ୍ମଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି।

ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ସୋତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ଘାନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ଜିୱ୍ହିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… କାଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ସୁଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ଦୁକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ଉପେକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି।

କାମଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ରୂପଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… ଅରୂପଧାତୁଂ ଏତଂ ମମ… କାମଭୱଂ ଏତଂ ମମ… ରୂପଭୱଂ ଏତଂ ମମ… ଅରୂପଭୱଂ ଏତଂ ମମ… ସଞ୍ଞାଭୱଂ ଏତଂ ମମ… ଅସଞ୍ଞାଭୱଂ ଏତଂ ମମ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଭୱଂ ଏତଂ ମମ… ଏକୱୋକାରଭୱଂ ଏତଂ ମମ… ଚତୁୱୋକାରଭୱଂ ଏତଂ ମମ… ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱଂ ଏତଂ ମମ… ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଏତଂ ମମ… ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଂ ଏତଂ ମମ… ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ଏତଂ ମମ… ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ଏତଂ ମମ… ମେତ୍ତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଏତଂ ମମ… କରୁଣଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଏତଂ ମମ… ମୁଦିତଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଏତଂ ମମ… ଉପେକ୍ଖଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ଏତଂ ମମ… ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ଏତଂ ମମ… ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ଏତଂ ମମ… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ଏତଂ ମମ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି।

ଅୱିଜ୍ଜଂ ଏତଂ ମମ…ପେ… ସଙ୍ଖାରେ ଏତଂ ମମ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଏତଂ ମମ… ନାମରୂପଂ ଏତଂ ମମ… ସଳାଯତନଂ ଏତଂ ମମ… ଫସ୍ସଂ ଏତଂ ମମ… ୱେଦନଂ ଏତଂ ମମ… ତଣ୍ହଂ ଏତଂ ମମ… ଉପାଦାନଂ ଏତଂ ମମ… ଭୱଂ ଏତଂ ମମ … ଜାତିଂ ଏତଂ ମମ… ଜରାମରଣଂ ଏତଂ ମମ, ଏସୋହମସ୍ମି, ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଏୱଂ ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି।

୧୨୪। କତମାନି ଅଟ୍ଠ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନାନି? ଖନ୍ଧାପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ, ଅୱିଜ୍ଜାପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ, ଫସ୍ସୋପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ, ସଞ୍ଞାପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ, ୱିତକ୍କୋପି [ୱିତକ୍କାପି (ସ୍ୟା॰)] ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ, ଅଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ, ପାପମିତ୍ତୋପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ, ପରତୋଘୋସୋପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ।

ଖନ୍ଧା ହେତୁ ଖନ୍ଧା ପଚ୍ଚଯୋ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଉପାଦାଯ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ – ଏୱଂ ଖନ୍ଧାପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ। ଅୱିଜ୍ଜା ହେତୁ ଅୱିଜ୍ଜା ପଚ୍ଚଯୋ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଉପାଦାଯ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ – ଏୱଂ ଅୱିଜ୍ଜାପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ। ଫସ୍ସୋ ହେତୁ ଫସ୍ସୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଉପାଦାଯ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ – ଏୱଂ ଫସ୍ସୋପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ। ସଞ୍ଞା ହେତୁ ସଞ୍ଞା ପଚ୍ଚଯୋ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଉପାଦାଯ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ – ଏୱଂ ସଞ୍ଞାପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ। ୱିତକ୍କୋ ହେତୁ ୱିତକ୍କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଉପାଦାଯ, ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ – ଏୱଂ ୱିତକ୍କୋପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ। ଅଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ହେତୁ ଅଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଉପାଦାଯ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ – ଏୱଂ ଅଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ। ପାପମିତ୍ତୋ ହେତୁ ପାପମିତ୍ତୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଉପାଦାଯ, ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ – ଏୱଂ ପାପମିତ୍ତୋପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ। ପରତୋଘୋସୋ ହେତୁ ପରତୋଘୋସୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଉପାଦାଯ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ – ଏୱଂ ପରତୋଘୋସୋପି ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ। ଇମାନି ଅଟ୍ଠ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନାନି।

୧୨୫। କତମାନି ଅଟ୍ଠାରସ ଦିଟ୍ଠିପରିଯୁଟ୍ଠାନାନି? ଯା ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ, ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ, ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରଂ, ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକଂ, ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ଫନ୍ଦିତଂ, ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଦିଟ୍ଠିସଲ୍ଲଂ, ଦିଟ୍ଠିସମ୍ବାଧୋ, ଦିଟ୍ଠିପଲିବୋଧୋ, ଦିଟ୍ଠିବନ୍ଧନଂ, ଦିଟ୍ଠିପପାତୋ, ଦିଟ୍ଠାନୁସଯୋ, ଦିଟ୍ଠିସନ୍ତାପୋ, ଦିଟ୍ଠିପରିଳାହୋ , ଦିଟ୍ଠିଗନ୍ଥୋ,

ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନଂ, ଦିଟ୍ଠାଭିନିୱେସୋ, ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୋ – ଇମାନି ଅଟ୍ଠାରସ ଦିଟ୍ଠିପରିୟୁଟ୍ଠାନାନି।

୧୨୬। କତମା ସୋଳସ ଦିଟ୍ଠିୟୋ? ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠି, ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠି, ସକ୍କାୟୱତ୍ଥୁକା ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠି, ସକ୍କାୟୱତ୍ଥୁକା ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠି, ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଦିଟ୍ଠି, ପୁବ୍ବନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି, ଅପରନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି, ସଞ୍ଞୋଜନିକା ଦିଟ୍ଠି, ଅହନ୍ତି ମାନୱିନିବନ୍ଧା ଦିଟ୍ଠି, ମମନ୍ତି ମାନୱିନିବନ୍ଧା ଦିଟ୍ଠି, ଅତ୍ତୱାଦପଟିସଂୟୁତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି, ଲୋକୱାଦପଟିସଂୟୁତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି, ଭୱଦିଟ୍ଠି, ୱିଭୱଦିଟ୍ଠି – ଇମା ସୋଳସ ଦିଟ୍ଠିୟୋ।

୧୨୭। କତମେ ତୀଣି ସତଂ ଦିଟ୍ଠାଭିନିୱେସା? ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ସକ୍କାୟୱତ୍ଥୁକାୟ ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ସକ୍କାୟୱତ୍ଥୁକାୟ ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ପୁବ୍ବନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଅପରନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ସଞ୍ଞୋଜନିକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଅହନ୍ତି ମାନୱିନିବନ୍ଧାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ମମନ୍ତି ମାନୱିନିବନ୍ଧାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଅତ୍ତୱାଦପଟିସଂୟୁତ୍ତାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଲୋକୱାଦପଟିସଂୟୁତ୍ତାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଭୱଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିୟା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି?

ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠିୟା ପଞ୍ଚତିଂସାୟ ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିୟା ୱୀସତିୟା ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୟା ଦସହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠିୟା ୱୀସତିୟା ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ସକ୍କାୟୱତ୍ଥୁକାୟ ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିୟା ପନ୍ନରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ସକ୍କାୟୱତ୍ଥୁକାୟ ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିୟା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ପଞ୍ଞାସାୟ ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି । ପୁବ୍ବନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିୟା ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ଅପରନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିୟା ଚତୁଚତ୍ତାଲୀସାୟ ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ସଞ୍ଞୋଜନିକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ଅହନ୍ତି ମାନୱିନିବନ୍ଧାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ମମନ୍ତି ମାନୱିନିବନ୍ଧାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ଅତ୍ତୱାଦପଟିସଂୟୁତ୍ତାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ୱୀସତିୟା ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ଲୋକୱାଦପଟିସଂୟୁତ୍ତାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ଅଟ୍ଠହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ଭୱଦିଟ୍ଠିୟା ଏକେନ ଆକାରେନ [ଏକୂନୱୀସତିୟା ଆକାରେନ (ସ୍ୟା।)] ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିୟା ଏକେନ ଆକାରେନ ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

୧। ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ

୧୨୮। ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠିୟା କତମେହି ପଞ୍ଚତିଂସାୟ ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ୟଂ ରୂପଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ଅୟଂ ରୂପସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ଅସ୍ସାଦୋ, ଅସ୍ସାଦୋ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞୋ ଅସ୍ସାଦୋ। ୟା ଚ ଦିଟ୍ଠି ୟୋ ଚ ଅସ୍ସାଦୋ – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠି।

ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତି। ତାୟ ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠିୱିପନ୍ନୋ। ଦିଟ୍ଠିୱିପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ସେୱିତବ୍ବୋ ନ ଭଜିତବ୍ବୋ ନ ପୟିରୁପାସିତବ୍ବୋ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଦିଟ୍ଠି ହିସ୍ସ ପାପିକା। ୟୋ ଦିଟ୍ଠିୟା ରାଗୋ [ୟା ଦିଟ୍ଠି ୟୋ ରାଗୋ (ସ୍ୟା।)], ସୋ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ରାଗୋ। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞୋ ରାଗୋ। ୟା ଚ ଦିଟ୍ଠି ୟୋ ଚ ରାଗୋ – ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦିଟ୍ଠିରାଗୋ। ତାୟ ଚ ଦିଟ୍ଠିୟା ତେନ ଚ ରାଗେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠିରାଗରତ୍ତୋ। ଦିଟ୍ଠିରାଗରତ୍ତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ଦିନ୍ନଂ ଦାନଂ ନ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ନ ମହାନିସଂସଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଦିଟ୍ଠି ହିସ୍ସ ପାପିକା ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି।

ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକସ୍ସ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଦ୍ୱେୱ ଗତିୟୋ – ନିରୟୋ ୱା ତିରଚ୍ଛାନୟୋନି ୱା। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକସ୍ସ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୟଞ୍ଚେୱ କାୟକମ୍ମଂ ୟଥାଦିଟ୍ଠି ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ, ୟଞ୍ଚ ୱଚୀକମ୍ମଂ…ପେ… ୟଞ୍ଚ ମନୋକମ୍ମଂ ୟଥାଦିଟ୍ଠି ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ, ୟା ଚ ଚେତନା ୟା ଚ ପତ୍ଥନା ୟୋ ଚ ପଣିଧି ୟେ ଚ ସଙ୍ଖାରା, ସବ୍ବେ ତେ ଧମ୍ମା ଅନିଟ୍ଠାୟ ଅକନ୍ତାୟ ଅମନାପାୟ ଅହିତାୟ ଦୁକ୍ଖାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଦିଟ୍ଠି ହିସ୍ସ ପାପିକା। ସେୟ୍ୟଥାପି ନିମ୍ବବୀଜଂ ୱା କୋସାତକୀବୀଜଂ ୱା ତିତ୍ତକାଲାବୁବୀଜଂ ୱା ଅଲ୍ଲାୟ ପଥୱିୟା ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୟଂ ଚେୱ ପଥୱିରସଂ ଉପାଦିୟତି, ୟଞ୍ଚ ଆପୋରସଂ ଉପାଦିୟତି, ସବ୍ବଂ ତଂ ତିତ୍ତକତ୍ତାୟ କଟୁକତ୍ତାୟ ଅସାତତ୍ତାୟ [ଅସାରତାୟ (ସ୍ୟା।)] ସଂୱତ୍ତତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ବୀଜଂ ହିସ୍ସ ପାପିକଂ। ଏୱମେୱଂ

ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକସ୍ସ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଯଞ୍ଚେୱ କାଯକମ୍ମଂ ଯଥାଦିଟ୍ଠି ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ, ଯଞ୍ଚ ୱଚୀକମ୍ମଂ…ପେ… ଯଞ୍ଚ ମନୋକମ୍ମଂ ଯଥାଦିଟ୍ଠି ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ, ଯା ଚ ଚେତନା ଯା ଚ ପତ୍ଥନା ଯୋ ଚ ପଣିଧି ଯେ ଚ ସଙ୍ଖାରା, ସବ୍ବେ ତେ ଧମ୍ମା ଅନିଟ୍ଠାଯ ଅକନ୍ତାଯ ଅମନାପାଯ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଦିଟ୍ଠି ହିସ୍ସ ପାପିକା ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି।

ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ, ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ, ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତାରଂ, ଦିଟ୍ଠିୱିସୂକଂ, ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ଫନ୍ଦିତଂ, ଦିଟ୍ଠିସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଦିଟ୍ଠିସଲ୍ଲଂ, ଦିଟ୍ଠିସମ୍ବାଧୋ, ଦିଟ୍ଠିପଲିବୋଧୋ, ଦିଟ୍ଠିବନ୍ଧନଂ, ଦିଟ୍ଠିପପାତୋ, ଦିଟ୍ଠାନୁସଯୋ, ଦିଟ୍ଠିସନ୍ତାପୋ, ଦିଟ୍ଠିପରିଳାହୋ, ଦିଟ୍ଠିଗନ୍ଥୋ, ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନଂ, ଦିଟ୍ଠାଭିନିୱେସୋ, ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୋ – ଇମେହି ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ପରିଯୁଟ୍ଠିତଚିତ୍ତସ୍ସ ସଞ୍ଞୋଗୋ।

୧୨୯। ଅତ୍ଥି ସଞ୍ଞୋଜନାନି ଚେୱ ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଚ, ଅତ୍ଥି ସଞ୍ଞୋଜନାନି ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। କତମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି ଚେୱ ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଚ? ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ – ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି ଚେୱ ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଚ। କତମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ? କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନଂ, ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନଂ, ମାନସଞ୍ଞୋଜନଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଭୱରାଗସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଇସ୍ସାସଞ୍ଞୋଜନଂ, ମଚ୍ଛରିଯସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଅନୁନଯସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଅୱିଜ୍ଜାସଞ୍ଞୋଜନଂ – ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ଯଂ ୱେଦନଂ ପଟିଚ୍ଚ…ପେ… ଯଂ ସଞ୍ଞଂ ପଟିଚ୍ଚ…ପେ… ଯଂ ସଙ୍ଖାରେ [ଯେ ସଙ୍ଖାରେ (କ।) ସଂ। ନି। ୩।୨୮ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ପଟିଚ୍ଚ…ପେ… ଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ଚକ୍ଖୁଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ସୋତଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ଘାନଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ଜିୱ୍ହଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ କାଯଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ମନଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ରୂପେ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ସଦ୍ଦେ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ଗନ୍ଧେ ପଟିଚ୍ଚ … ଯଂ ରସେ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବେ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ଧମ୍ମେ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ସୋତୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ଘାନୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ କାଯୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଚ୍ଚ … ଯଂ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ସୋତସମ୍ଫସ୍ସଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ଘାନସମ୍ଫସ୍ସଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ କାଯସମ୍ଫସ୍ସଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ସୋତସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ଘାନସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ କାଯସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ଅଯଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜାଯ ୱେଦନାଯ ଅସ୍ସାଦୋତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ଅସ୍ସାଦୋ, ଅସ୍ସାଦୋ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞୋ ଅସ୍ସାଦୋ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯୋ ଚ ଅସ୍ସାଦୋ – ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠି।

ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠିୱିପନ୍ନୋ। ଦିଟ୍ଠିୱିପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ସେୱିତବ୍ବୋ ନ ଭଜିତବ୍ବୋ ନ ପଯିରୁପାସିତବ୍ବୋ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଦିଟ୍ଠି ହିସ୍ସ ପାପିକା। ଯୋ ଦିଟ୍ଠିଯା ରାଗୋ, ସୋ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ରାଗୋ। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞୋ ରାଗୋ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯୋ ଚ ରାଗୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦିଟ୍ଠିରାଗୋ। ତାଯ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯା ତେନ ଚ ରାଗେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠିରାଗରତ୍ତୋ। ଦିଟ୍ଠିରାଗରତ୍ତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ଦିନ୍ନଂ ଦାନଂ ନ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ନ ମହାନିସଂସଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଦିଟ୍ଠି ହିସ୍ସ ପାପିକା ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି।

ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକସ୍ସ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଦ୍ୱେୱ ଗତିଯୋ – ନିରଯୋ ୱା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି ୱା। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକସ୍ସ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଯଞ୍ଚେୱ କାଯକମ୍ମଂ ଯଥାଦିଟ୍ଠି ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ, ଯଞ୍ଚ ୱଚୀକମ୍ମଂ…ପେ… ଯଞ୍ଚ ମନୋକମ୍ମଂ ଯଥାଦିଟ୍ଠି ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ, ଯା ଚ ଚେତନା ଯା ଚ ପତ୍ଥନା ଯୋ ଚ ପଣିଧି ଯେ ଚ ସଙ୍ଖାରା, ସବ୍ବେ ତେ ଧମ୍ମା ଅନିଟ୍ଠାଯ ଅକନ୍ତାଯ ଅମନାପାଯ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଦିଟ୍ଠି ହିସ୍ସ ପାପିକା। ସେଯ୍ଯଥାପି ନିମ୍ବବୀଜଂ ୱା କୋସାତକୀବୀଜଂ ୱା ତିତ୍ତକାଲାବୁବୀଜଂ ୱା ଅଲ୍ଲାଯ ପଥୱିଯା ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଯଞ୍ଚେୱ ପଥୱିରସଂ ଉପାଦିଯତି ଯଞ୍ଚ ଆପୋରସଂ ଉପାଦିଯତି, ସବ୍ବଂ ତଂ ତିତ୍ତକତ୍ତାଯ କଟୁକତ୍ତାଯ ଅସାତତ୍ତାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ବୀଜଂ ହିସ୍ସ ପାପିକଂ। ଏୱମେୱଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକସ୍ସ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଯଞ୍ଚେୱ କାଯକମ୍ମଂ ଯଥାଦିଟ୍ଠି ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ ଯଞ୍ଚ ୱଚୀକମ୍ମଂ…ପେ… ଯଞ୍ଚ ମନୋକମ୍ମଂ ଯଥାଦିଟ୍ଠି ସମତ୍ତଂ ସମାଦିନ୍ନଂ, ଯା ଚ ଚେତନା ଯା ଚ ପତ୍ଥନା ଯୋ ଚ ପଣିଧି ଯେ ଚ ସଙ୍ଖାରା, ସବ୍ବେ ତେ ଧମ୍ମା ଅନିଟ୍ଠାଯ ଅକନ୍ତାଯ ଅମନାପାଯ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଦିଟ୍ଠି ହିସ୍ସ ପାପିକା ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି।

ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ…ପେ… ଦିଟ୍ଠାଭିନିୱେସୋ ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୋ – ଇମେହି ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ପରିଯୁଟ୍ଠିତଚିତ୍ତସ୍ସ ସଞ୍ଞୋଗୋ।

ଅତ୍ଥି ସଞ୍ଞୋଜନାନି ଚେୱ ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଚ, ଅତ୍ଥି ସଞ୍ଞୋଜନାନି ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। କତମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି ଚେୱ ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଚ? ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ – ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି ଚେୱ ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଚ। କତମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ? କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନଂ, ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନଂ, ମାନସଞ୍ଞୋଜନଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଭୱରାଗସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଇସ୍ସାସଞ୍ଞୋଜନଂ, ମଚ୍ଛରିଯସଞ୍ଞୋଜନଂ,

ଅନୁନଯସଞ୍ଞୋଜନଂ, ଅୱିଜ୍ଜାସଞ୍ଞୋଜନଂ – ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ପଞ୍ଚତିଂସାଯ ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ ପଠମୋ।

୨। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ

୧୩୦। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଇଧ ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅରିଯାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ଅରିଯଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ଅରିଯଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ, ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି ରୂପୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନି ୱା ରୂପଂ ରୂପସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ; ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ…ପେ… ସଙ୍ଖାରେ…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି ୱିଞ୍ଞାଣୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନି ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ।

୧୩୧। କଥଂ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଥୱୀକସିଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି – ''ଯଂ ପଥୱୀକସିଣଂ, ସୋ ଅହଂ; ଯୋ ଅହଂ, ତଂ ପଥୱୀକସିଣ''ନ୍ତି। ପଥୱୀକସିଣଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ତେଲପ୍ପଦୀପସ୍ସ ଝାଯତୋ ''ଯା ଅଚ୍ଚି ସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ଯୋ ୱଣ୍ଣୋ ସା ଅଚ୍ଚୀ''ତି – ଅଚ୍ଚିଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଥୱୀକସିଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି – ''ଯଂ ପଥୱୀକସିଣଂ, ସୋ ଅହଂ; ଯୋ ଅହଂ , ତଂ ପଥୱୀକସିଣ''ନ୍ତି। ପଥୱୀକସିଣଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ରୂପୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତି…ପେ… ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକସ୍ସ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଦ୍ୱେୱ ଗତିଯୋ…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଆପୋକସିଣଂ… ତେଜୋକସିଣଂ… ୱାଯୋକସିଣଂ… ନୀଲକସିଣଂ… ପୀତକସିଣଂ… ଲୋହିତକସିଣଂ… ଓଦାତକସିଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି – ''ଯଂ ଓଦାତକସିଣଂ, ସୋ ଅହଂ; ଯୋ ଅହଂ, ତଂ ଓଦାତକସିଣ''ନ୍ତି। ଓଦାତକସିଣଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ତେଲପ୍ପଦୀପସ୍ସ ଝାଯତୋ ''ଯା ଅଚ୍ଚି, ସୋ ୱଣ୍ଣୋ; ଯୋ ୱଣ୍ଣୋ, ସା ଅଚ୍ଚୀ''ତି – ଅଚ୍ଚିଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱ ଇଧେକଚ୍ଚୋ…ପେ… ଓଦାତକସିଣଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ରୂପୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ରୂପୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତା ଇମିନା ରୂପେନ ରୂପୱା''ତି। ରୂପୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ରୁକ୍ଖୋ ଛାଯାସମ୍ପନ୍ନୋ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ''ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋ, ଅଯଂ ଛାଯା। ଅଞ୍ଞୋ ରୁକ୍ଖୋ, ଅଞ୍ଞା ଛାଯା। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ରୁକ୍ଖୋ ଇମାଯ ଛାଯାଯ ଛାଯାୱା''ତି। ଛାଯାୱନ୍ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ଅଯଂ ଅତ୍ତା ଇମିନା ରୂପେନ ରୂପୱା''ତି। ରୂପୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ଦୁତିଯା ରୂପୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ରୂପୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ଅତ୍ତନି ରୂପଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ଅତ୍ତନି ଇଦଂ ରୂପ''ନ୍ତି। ଅତ୍ତନି ରୂପଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ପୁପ୍ଫଂ ଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନଂ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ''ଇଦଂ ପୁପ୍ଫଂ, ଅଯଂ ଗନ୍ଧୋ; ଅଞ୍ଞଂ ପୁପ୍ଫଂ, ଅଞ୍ଞୋ ଗନ୍ଧୋ। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ଗନ୍ଧୋ ଇମସ୍ମିଂ ପୁପ୍ଫେ''ତି। ପୁପ୍ଫସ୍ମିଂ ଗନ୍ଧଂ ସମନୁପସ୍ସତି । ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ଅତ୍ତନି ଇଦଂ ରୂପ''ନ୍ତି। ଅତ୍ତନି ରୂପଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ତତିଯା ରୂପୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ଅତ୍ତନି ରୂପଂ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ରୂପସ୍ମିଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଵେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ଵିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ''ଅୟଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅୟଂ ଅତ୍ତା ଇମସ୍ମିଂ ରୂପେ''ତି। ରୂପସ୍ମିଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ମଣି କରଣ୍ଡକେ ପକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ – ''ଅୟଂ ମଣି, ଅୟଂ କରଣ୍ଡକୋ। ଅଞ୍ଞୋ ମଣି, ଅଞ୍ଞୋ କରଣ୍ଡକୋ। ସୋ ଖୋ ପନାୟଂ ମଣି ଇମସ୍ମିଂ କରଣ୍ଡକେ''ତି। କରଣ୍ଡକସ୍ମିଂ ମଣିଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏଵମେଵଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଵେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ଵିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି । ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ''ଅୟଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅୟଂ ଅତ୍ତା ଇମସ୍ମିଂ ରୂପେ''ତି। ରୂପସ୍ମିଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିଵେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ଵତ୍ଥୁ, ଵତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ଵତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ଵତ୍ଥୁ – ଅୟଂ ଚତୁତ୍ଥା ରୂପଵତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଵିପତ୍ତି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିୟୋ। ଏଵଂ ରୂପସ୍ମିଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି।

୧୩୨। କଥଂ ଵେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଵେଦନଂ ସୋତସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଵେଦନଂ ଘାନସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଵେଦନଂ ଜିଵ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଵେଦନଂ କାୟସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଵେଦନଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଵେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ''ଯା ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ଵେଦନା ସୋ ଅହଂ, ଯୋ ଅହଂ ସା ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ଵେଦନା''ତି – ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଵେଦନଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ଵୟଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ତେଲପ୍ପଦୀପସ୍ସ ଝାୟତୋ ''ଯା ଅଚ୍ଚି ସୋ ଵଣ୍ଣୋ, ଯୋ ଵଣ୍ଣୋ ସା ଅଚ୍ଚୀ''ତି – ଅଚ୍ଚିଞ୍ଚ ଵଣ୍ଣଞ୍ଚ ଅଦ୍ଵୟଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏଵମେଵଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଵେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ''ଯା ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ଵେଦନା ସୋ ଅହଂ, ଯୋ ଅହଂ ସା ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ଵେଦନା''ତି – ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଵେଦନଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ଵୟଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିଵେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ଵତ୍ଥୁ, ଵତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ଵତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ଵତ୍ଥୁ – ଅୟଂ ପଠମା ଵେଦନାଵତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଵିପତ୍ତି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିୟୋ। ଏଵଂ ଵେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ଵେଦନାଵନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଞ୍ଞଂ…ପେ… ସଙ୍ଖାରେ… ଵିଞ୍ଞାଣଂ… ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ''ଅୟଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅୟଂ ଅତ୍ତା ଇମାୟ ଵେଦନାୟ ଵେଦନାଵା''ତି। ଵେଦନାଵନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ରୁକ୍ଖୋ ଛାୟାସମ୍ପନ୍ନୋ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ – ''ଅୟଂ ରୁକ୍ଖୋ, ଅୟଂ ଛାୟା। ଅଞ୍ଞୋ ରୁକ୍ଖୋ, ଅଞ୍ଞା ଛାୟା। ସୋ ଖୋ ପନାୟଂ ରୁକ୍ଖୋ ଇମାୟ ଛାୟାୟ ଛାୟାଵା''ତି। ଛାୟାଵନ୍ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏଵମେଵଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଞ୍ଞଂ…ପେ… ସଙ୍ଖାରେ… ଵିଞ୍ଞାଣଂ… ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ''ଅୟଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅୟଂ ଅତ୍ତା ଇମାୟ ଵେଦନାୟ ଵେଦନାଵା''ତି। ଵେଦନାଵନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିଵେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ଵତ୍ଥୁ, ଵତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ଵତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ଵତ୍ଥୁ – ଅୟଂ ଦୁତିୟା ଵେଦନାଵତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଵିପତ୍ତି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିୟୋ। ଏଵଂ ଵେଦନାଵନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ଅତ୍ତନି ଵେଦନଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଞ୍ଞଂ…ପେ… ସଙ୍ଖାରେ… ଵିଞ୍ଞାଣଂ… ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ''ଅୟଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ଅତ୍ତନି ଅୟଂ ଵେଦନା''ତି। ଅତ୍ତନି ଵେଦନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ପୁପ୍ଫଂ ଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନଂ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ – ''ଇଦଂ ପୁପ୍ଫଂ, ଅୟଂ ଗନ୍ଧୋ; ଅଞ୍ଞଂ ପୁପ୍ଫଂ, ଅଞ୍ଞୋ ଗନ୍ଧୋ। ସୋ ଖୋ ପନାୟଂ ଗନ୍ଧୋ ଇମସ୍ମିଂ ପୁପ୍ଫେ''ତି। ପୁପ୍ଫସ୍ମିଂ ଗନ୍ଧଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏଵମେଵଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଞ୍ଞଂ…ପେ… ସଙ୍ଖାରେ… ଵିଞ୍ଞାଣଂ… ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ''ଅୟଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ଅତ୍ତନି ଅୟଂ ଵେଦନା''ତି। ଅତ୍ତନି ଵେଦନଂ ସମନୁପସ୍ସତି । ଅଭିନିଵେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ଵତ୍ଥୁ, ଵତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ଵତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ଵତ୍ଥୁ – ଅୟଂ ତତିୟା ଵେଦନାଵତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଵିପତ୍ତି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିୟୋ। ଏଵଂ ଅତ୍ତନି ଵେଦନଂ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ଵେଦନାୟ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଞ୍ଞଂ…ପେ… ସଙ୍ଖାରେ… ଵିଞ୍ଞାଣଂ… ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ''ଅୟଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅୟଂ ଅତ୍ତା ଇମାୟ ଵେଦନାୟା''ତି। ଵେଦନାୟ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ମଣି କରଣ୍ଡକେ ପକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏଵଂ ଵଦେୟ୍ୟ – ''ଅୟଂ ମଣି, ଅୟଂ କରଣ୍ଡକୋ। ଅଞ୍ଞୋ ମଣି, ଅଞ୍ଞୋ କରଣ୍ଡକୋ। ସୋ ଖୋ ପନାୟଂ ମଣି ଇମସ୍ମିଂ କରଣ୍ଡକେ''ତି। କରଣ୍ଡକସ୍ମିଂ ମଣିଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏଵମେଵଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ଵିଞ୍ଞାଣଂ… ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି – ''ଅୟଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅୟଂ ଅତ୍ତା ଇମାୟ ଵେଦନାୟା''ତି। ଵେଦନାୟ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିଵେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ଵତ୍ଥୁ, ଵତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ଵତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ଵତ୍ଥୁ – ଅୟଂ ଚତୁତ୍ଥା

ୱେଦନାୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିୟୋ। ଏୱଂ ୱେଦନାଯ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି।

୧୩୩। କଥଂ ସଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ସଞ୍ଞଂ…ପେ… ସୋତସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ସଞ୍ଞଂ… ଘାନସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ସଞ୍ଞଂ… ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ସଞ୍ଞଂ… କାଯସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ସଞ୍ଞଂ… ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ସଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ଯା ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ସଞ୍ଞା ସୋ ଅହଂ, ଯୋ ଅହଂ ସା ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ସଞ୍ଞା''ତି। ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ତେଲପ୍ପଦୀପସ୍ସ ଝାଯତୋ ''ଯା ଅଚ୍ଚି ସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ଯୋ ୱଣ୍ଣୋ ସା ଅଚ୍ଚୀ''ତି – ଅଚ୍ଚିଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ସଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି – ''ଯା ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ସଞ୍ଞା ସୋ ଅହଂ, ଯୋ ଅହଂ ସା ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ସଞ୍ଞା''ତି। ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ସଞ୍ଞାୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିୟୋ। ଏୱଂ ସଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ସଞ୍ଞାୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଖାରେ…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ରୂପଂ… ୱେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତା ଇମାଯ ସଞ୍ଞାଯ ସଞ୍ଞାୱା''ତି। ସଞ୍ଞାୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ରୁକ୍ଖୋ ଛାଯାସମ୍ପନ୍ନୋ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ''ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋ, ଅଯଂ ଛାଯା। ଅଞ୍ଞୋ ରୁକ୍ଖୋ, ଅଞ୍ଞା ଛାଯା। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ରୁକ୍ଖୋ ଇମାଯ ଛାଯାଯ ଛାଯାୱା''ତି। ଛାଯାୱନ୍ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ରୂପଂ… ୱେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତା ଇମାଯ ସଞ୍ଞାଯ ସଞ୍ଞାୱା''ତି। ସଞ୍ଞାୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ଦୁତିଯା ସଞ୍ଞାୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିୟୋ। ଏୱଂ ସଞ୍ଞାୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ଅତ୍ତନି ସଞ୍ଞଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଖାରେ…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ରୂପଂ… ୱେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ଅତ୍ତନି ଅଯଂ ସଞ୍ଞା''ତି। ଅତ୍ତନି ସଞ୍ଞଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ପୁପ୍ଫଂ ଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନଂ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ''ଇଦଂ ପୁପ୍ଫଂ, ଅଯଂ ଗନ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଞଂ ପୁପ୍ଫଂ, ଅଞ୍ଞୋ ଗନ୍ଧୋ। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ଗନ୍ଧୋ ଇମସ୍ମିଂ ପୁପ୍ଫେ''ତି। ପୁପ୍ଫସ୍ମିଂ ଗନ୍ଧଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ରୂପଂ… ୱେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ଅତ୍ତନି ଅଯଂ ସଞ୍ଞା''ତି। ଅତ୍ତନି ସଞ୍ଞଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ତତିଯା ସଞ୍ଞାୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିୟୋ। ଏୱଂ ଅତ୍ତନି ସଞ୍ଞଂ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ସଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଖାରେ …ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ରୂପଂ… ୱେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତା ଇମାଯ ସଞ୍ଞାଯା''ତି। ସଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ମଣି କରଣ୍ଡକେ ପକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ''ଅଯଂ ମଣି, ଅଯଂ କରଣ୍ଡକୋ। ଅଞ୍ଞୋ ମଣି, ଅଞ୍ଞୋ କରଣ୍ଡକୋ। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ମଣି ଇମସ୍ମିଂ କରଣ୍ଡକେ''ତି। କରଣ୍ଡକସ୍ମିଂ ମଣିଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ରୂପଂ… ୱେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତା ଇମାଯ ସଞ୍ଞାଯା''ତି। ସଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥା ସଞ୍ଞାୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିୟୋ। ଏୱଂ ସଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି।

୧୩୪। କଥଂ ସଙ୍ଖାରେ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଚେତନଂ ସୋତସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଚେତନଂ ଘାନସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଚେତନଂ ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଚେତନଂ କାଯସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଚେତନଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଚେତନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ''ଯା ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ଚେତନା, ସୋ ଅହଂ; ଯୋ ଅହଂ ସା ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ଚେତନା''ତି – ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଚେତନଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ତେଲପ୍ପଦୀପସ୍ସ ଝାଯତୋ ''ଯା ଅଚ୍ଚି ସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ଯୋ ୱଣ୍ଣୋ ସା ଅଚ୍ଚୀ''ତି – ଅଚ୍ଚିଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଚେତନଂ

ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ''ଯା ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ଚେତନା ସୋ ଅହଂ, ଯୋ ଅହଂ ସା ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ଚେତନା''ତି – ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଚେତନଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ସଙ୍ଖାରୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି...ପେ... ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ସଙ୍ଖାରେ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ସଙ୍ଖାରୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱିଞ୍ଞାଣଂ... ରୂପଂ... ୱେଦନଂ... ସଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତା ଇମେହି ସଙ୍ଖାରେହି ସଙ୍ଖାରୱା''ତି। ସଙ୍ଖାରୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ରୁକ୍ଖୋ ଛାଯାସମ୍ପନ୍ନୋ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ''ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋ, ଅଯଂ ଛାଯା। ଅଞ୍ଞୋ ରୁକ୍ଖୋ, ଅଞ୍ଞା ଛାଯା। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ରୁକ୍ଖୋ ଇମାଯ ଛାଯାଯ ଛାଯାୱା''ତି। ଛାଯାୱନ୍ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱିଞ୍ଞାଣଂ... ରୂପଂ... ୱେଦନଂ... ସଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତା। ଇମେହି ସଙ୍ଖାରେହି ସଙ୍ଖାରୱା''ତି। ସଙ୍ଖାରୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ଦୁତିଯା ସଙ୍ଖାରୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି...ପେ... ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ସଙ୍ଖାରୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ଅତ୍ତନି ସଙ୍ଖାରେ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱିଞ୍ଞାଣଂ... ରୂପଂ... ୱେଦନଂ... ସଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ଅତ୍ତନି ଇମେ ସଙ୍ଖାରା''ତି। ଅତ୍ତନି ସଙ୍ଖାରେ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ପୁପ୍ଫଂ ଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନଂ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ''ଇଦଂ ପୁପ୍ଫଂ, ଅଯଂ ଗନ୍ଧୋ; ଅଞ୍ଞଂ ପୁପ୍ଫଂ, ଅଞ୍ଞୋ ଗନ୍ଧୋ। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ଗନ୍ଧୋ ଇମସ୍ମିଂ ପୁପ୍ଫେ''ତି। ପୁପ୍ଫସ୍ମିଂ ଗନ୍ଧଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱିଞ୍ଞାଣଂ... ରୂପଂ... ୱେଦନଂ... ସଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ଅତ୍ତନି ଇମେ ସଙ୍ଖାରା''ତି। ଅତ୍ତନି ସଙ୍ଖାରେ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ତତିଯା ସଙ୍ଖାରୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି...ପେ... ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ଅତ୍ତନି ସଙ୍ଖାରେ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ସଙ୍ଖାରେସୁ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱିଞ୍ଞାଣଂ... ରୂପଂ... ୱେଦନଂ... ସଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତା ଇମେସୁ ସଙ୍ଖାରେସୂ''ତି। ସଙ୍ଖାରେସୁ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ମଣି କରଣ୍ଡକେ ପକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ''ଅଯଂ ମଣି, ଅଯଂ କରଣ୍ଡକୋ। ଅଞ୍ଞୋ ମଣି, ଅଞ୍ଞୋ କରଣ୍ଡକୋ। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ମଣି ଇମସ୍ମିଂ କରଣ୍ଡକେ''ତି। କରଣ୍ଡକସ୍ମିଂ ମଣିଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱିଞ୍ଞାଣଂ... ରୂପଂ... ୱେଦନଂ... ସଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତା ଇମେସୁ ସଙ୍ଖାରେସୂ''ତି। ସଙ୍ଖାରେସୁ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥା ସଙ୍ଖାରୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି...ପେ... ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ସଙ୍ଖାରେସୁ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି।

୧୩୫। କଥଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ... ସୋତୱିଞ୍ଞାଣଂ... ଘାନୱିଞ୍ଞାଣଂ... ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞାଣଂ କାଯୱିଞ୍ଞାଣଂ... ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ''ଯଂ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ, ସୋ ଅହଂ; ଯୋ ଅହଂ, ତଂ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣ''ନ୍ତି – ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ତେଲପ୍ପଦୀପସ୍ସ ଝାଯତୋ ''ଯା ଅଚ୍ଚି ସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ଯୋ ୱଣ୍ଣୋ ସା ଅଚ୍ଚୀ''ତି – ଅଚ୍ଚିଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି । ''ଯଂ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ, ସୋ ଅହଂ; ଯୋ ଅହଂ ତଂ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣ''ନ୍ତି – ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ୱିଞ୍ଞାଣୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି...ପେ... ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ୱିଞ୍ଞାଣୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ରୂପଂ... ୱେଦନଂ... ସଞ୍ଞଂ... ସଙ୍ଖାରେ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତା ଇମିନା ୱିଞ୍ଞାଣେନ ୱିଞ୍ଞାଣୱା''ତି। ୱିଞ୍ଞାଣୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ରୁକ୍ଖୋ ଛାଯାସମ୍ପନ୍ନୋ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ''ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋ, ଅଯଂ ଛାଯା। ଅଞ୍ଞୋ ରୁକ୍ଖୋ, ଅଞ୍ଞା ଛାଯା। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ରୁକ୍ଖୋ ଇମାଯ ଛାଯାଯ ଛାଯାୱା''ତି। ଛାଯାୱନ୍ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ରୂପଂ... ୱେଦନଂ... ସଞ୍ଞଂ... ସଙ୍ଖାରେ

ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତା ଇମିନା ୱିଞ୍ଞାଣେନ ୱିଞ୍ଞାଣୱା’’ତି। ୱିଞ୍ଞାଣୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ଦୁତିଯା ୱିଞ୍ଞାଣୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ୱିଞ୍ଞାଣୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ଅତ୍ତନି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ରୂପଂ… ୱେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା । ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ଅତ୍ତନି ଇଦଂ ୱିଞ୍ଞାଣ’’ନ୍ତି। ଅତ୍ତନି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ପୁପ୍ଫଂ ଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନଂ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ‘‘ଇଦଂ ପୁପ୍ଫଂ, ଅଯଂ ଗନ୍ଧୋ; ଅଞ୍ଞଂ ପୁପ୍ଫଂ, ଅଞ୍ଞୋ ଗନ୍ଧୋ। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ଗନ୍ଧୋ ଇମସ୍ମିଂ ପୁପ୍ଫେ’’ତି। ପୁପ୍ଫସ୍ମିଂ ଗନ୍ଧଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ରୂପଂ… ୱେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ଅତ୍ତନି ଇଦଂ ୱିଞ୍ଞାଣ’’ନ୍ତି। ଅତ୍ତନି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ତତିଯା ୱିଞ୍ଞାଣୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ଅତ୍ତନି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ରୂପଂ… ୱେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତା ଇମସ୍ମିଂ ୱିଞ୍ଞାଣେ’’ତି। ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ମଣି କରଣ୍ଡକେ ପକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ‘‘ଅଯଂ ମଣି, ଅଯଂ କରଣ୍ଡକୋ। ଅଞ୍ଞୋ ମଣି, ଅଞ୍ଞୋ କରଣ୍ଡକୋ। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ମଣି ଇମସ୍ମିଂ କରଣ୍ଡକେ’’ତି। କରଣ୍ଡକସ୍ମିଂ ମଣିଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ରୂପଂ… ୱେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତା ଇମସ୍ମିଂ ୱିଞ୍ଞାଣେ’’ତି। ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥା ୱିଞ୍ଞାଣୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ ଦୁତିଯୋ।

୩। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ

୧୩୬। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ଦସହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ‘‘ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି – ୱତ୍ଥୁ [ୱତ୍ଥୁଂ (ସ୍ୟା।) ଏୱମୁପରିପି]। ଏୱଂୱାଦୋ ମିଚ୍ଛାଭିନିୱେସପରାମାସୋ [ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠାଭିନିୱେସପରାମାସୋ (ସ୍ୟା।)] ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ମିଚ୍ଛାୱତ୍ଥୁକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ‘‘ନତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠ’’ନ୍ତି – ୱତ୍ଥୁ… ପେ… ‘‘ନତ୍ଥି ହୁତ’’ନ୍ତି – ୱତ୍ଥୁ… ‘‘ନତ୍ଥି ସୁକତଦୁକ୍କଟାନଂ କମ୍ମାନଂ ଫଲଂ ୱିପାକୋ’’ତି – ୱତ୍ଥୁ… ‘‘ନତ୍ଥି ଅଯଂ ଲୋକୋ’’ତି – ୱତ୍ଥୁ… ‘‘ନତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ’’ତି – ୱତ୍ଥୁ… ‘‘ନତ୍ଥି ମାତା’’ତି – ୱତ୍ଥୁ… ‘‘ନତ୍ଥି ପିତା’’ତି – ୱତ୍ଥୁ… ‘‘ନତ୍ଥି ସତ୍ତା ଓପପାତିକା’’ତି – ୱତ୍ଥୁ… ‘‘ନତ୍ଥି ଲୋକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସମ୍ମଗ୍ଗତା [ସମଗ୍ଗତା (କ।)] ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନା, ଯେ ଇମଞ୍ଚ ଲୋକଂ, ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେନ୍ତୀ’’ତି – ୱତ୍ଥୁ। ଏୱଂୱାଦୋ ମିଚ୍ଛାଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ଦସମା ମିଚ୍ଛାୱତ୍ଥୁକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତି…ପେ… ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକସ୍ସ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଦ୍ୱେୱ ଗତିଯୋ…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ଦସହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ ତତିଯୋ।

୪। ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ

୧୩୭। ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଇଧ ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅରିଯାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ଅରିଯଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ଅରିଯଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ, ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ

ସମନୁପସ୍ସତି ରୂପୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନି ୱା ରୂପଂ ରୂପସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ। ୱେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି ୱିଞ୍ଞାଣୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନି ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ।

କଥଂ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଥୱୀକସିଣଂ…ପେ… ଓଦାତକସିଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ‘‘ଯଂ ଓଦାତକସିଣଂ, ସୋ ଅହଂ; ଯୋ ଅହଂ, ତଂ ଓଦାତକସିଣ’’ନ୍ତି – ଓଦାତକସିଣଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି । ସେଯ୍ୟଥାପି ତେଲପ୍ପଦୀପସ୍ସ ଝାଯତୋ…ପେ… ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଓଦାତକସିଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅଯଂ ପଠମା ରୂପୱତ୍ଥୁକା ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି। ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି…ପେ… ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

୫। ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ

୧୩୮। ସକ୍କାଯୱତ୍ଥୁକାଯ ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ପନ୍ନରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଇଧ ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅରିଯାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ଅରିଯଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ଅରିଯଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ ରୂପୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନି ୱା ରୂପଂ ରୂପସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ। ୱେଦନାୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞାୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ… ସଙ୍ଖାରୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ… ୱିଞ୍ଞାଣୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନି ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ।

କଥଂ ରୂପୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅଯଂ ଖୋ ମେ ଅତ୍ତା। ସୋ ଖୋ ପନ ମେ ଅଯଂ ଅତ୍ତା ଇମିନା ରୂପେନ ରୂପୱା’’ତି। ରୂପୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ରୁକ୍ଖୋ ଛାଯାସମ୍ପନ୍ନୋ ଅସ୍ସ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ‘‘ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋ, ଅଯଂ ଛାଯା; ଅଞ୍ଞୋ ରୁକ୍ଖୋ, ଅଞ୍ଞା ଛାଯା। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ରୁକ୍ଖୋ ଇମାଯ ଛାଯାଯ ଛାଯାୱା’’ତି। ଛାଯାୱନ୍ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱେଦନଂ…ପେ… ଅଯଂ ପଠମା ସକ୍କାଯୱତ୍ଥୁକା ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠି। ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ରୂପୱନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି…ପେ… ସକ୍କାଯୱତ୍ଥୁକାଯ ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ପନ୍ନରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ ପଞ୍ଚମୋ।

୬। ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ

୧୩୯। ସକ୍କାଯୱତ୍ଥୁକାଯ ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ପଞ୍ଚହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଇଧ ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅରିଯାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ଅରିଯଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ଅରିଯଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି, ୱେଦନଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି, ସଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି, ସଙ୍ଖାରେ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି।

କଥଂ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଥୱୀକସିଣଂ…ପେ… ଓଦାତକସିଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ‘‘ଯଂ ଓଦାତକସିଣଂ, ସୋ ଅହଂ ; ଯୋ ଅହଂ, ତଂ ଓଦାତକସିଣ’’ନ୍ତି – ଓଦାତକସିଣଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ତେଲପ୍ପଦୀପସ୍ସ ଝାଯତୋ…ପେ… ଅଯଂ ପଠମା ସକ୍କାଯୱତ୍ଥୁକା ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠି। ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି…ପେ… ସକ୍କାଯୱତ୍ଥୁକାଯ ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ ଛଟ୍ଠୋ।

୭। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ

୧୪୦। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ପଞ୍ଞାସାଯ ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ‘‘ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା… ‘‘ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା… ‘‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର’’ନ୍ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା… ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର’’ନ୍ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା… ‘‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି…ପେ… ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି… ‘‘ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି… ‘‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତିହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି?

‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି…ପେ… ‘‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

[କ] ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ରୂପଂ ଲୋକୋ ଚେୱ ସସ୍ସତଂ ଚାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି …ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ୱେଦନା ଲୋକୋ ଚେୱ ସସ୍ସତା ଚାତି…ପେ… ସଞ୍ଞା ଲୋକୋ ଚେୱ ସସ୍ସତା ଚାତି…ପେ… ସଙ୍ଖାରା ଲୋକୋ ଚେୱ ସସ୍ସତା ଚାତି…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଲୋକୋ ଚେୱ ସସ୍ସତଞ୍ଚାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୀ ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

[ଖ] ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ରୂପଂ ଲୋକୋ ଚେୱ ଅସସ୍ସତଞ୍ଚାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅଯଂ ପଠମା ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ୱେଦନା ଲୋକୋ ଚେୱ ଅସସ୍ସତା ଚାତି…ପେ… ସଞ୍ଞା ଲୋକୋ ଚେୱ ଅସସ୍ସତା ଚାତି…ପେ… ସଙ୍ଖାରା ଲୋକୋ ଚେୱ ଅସସ୍ସତା ଚାତି…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଲୋକୋ ଚେୱ ଅସସ୍ସତଞ୍ଚାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ । ‘‘ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

[ଗ] ‘‘ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପରିତ୍ତଂ ଓକାସଂ ନୀଲକତୋ ଫରତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅନ୍ତୱା ଅଯଂ ଲୋକୋ ପରିୱଟୁମୋ’’ତି। ଅନ୍ତସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଯଂ ଫରତି, ତଂ ୱତ୍ଥୁ ଚେୱ ଲୋକୋ ଚ। ଯେନ ଫରତି, ସୋ ଅତ୍ତା ଚେୱ ଲୋକୋ ଚାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ‘‘ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ’’ତି ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପରିତ୍ତଂ ଓକାସଂ ପୀତକତୋ ଫରତି… ଲୋହିତକତୋ ଫରତି… ଓଦାତକତୋ ଫରତି… ଓଭାସକତୋ ଫରତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅନ୍ତୱା ଅଯଂ ଲୋକୋ ପରିୱଟୁମୋ’’ତି। ଅନ୍ତସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଯଂ ଫରତି ତଂ ୱତ୍ଥୁ ଚେୱ ଲୋକୋ ଚ। ଯେନ ଫରତି ସୋ ଅତ୍ତା ଚେୱ ଲୋକୋ ଚାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

[ଘ] ‘‘ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱିପୁଲଂ ଓକାସଂ

ନୀଲକତୋ ଫରତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅନନ୍ତୱା ଅଯଂ ଲୋକୋ ଅପରିଯନ୍ତୋ’’ତି। ଅନନ୍ତସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଯଂ ଫରତି ତଂ ୱତ୍ଥୁ ଚେୱ ଲୋକୋ ଚ; ଯେନ ଫରତି ସୋ ଅତ୍ତା ଚେୱ ଲୋକୋ ଚାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ‘‘ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱିପୁଲଂ ଓକାସଂ ପୀତକତୋ ଫରତି… ଲୋହିତକତୋ ଫରତି… ଓଦାତକତୋ ଫରତି… ଓଭାସକତୋ ଫରତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅନନ୍ତୱା ଅଯଂ ଲୋକୋ ଅପରିଯନ୍ତୋ’’ତି। ଅନନ୍ତସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଯଂ ଫରତି ତଂ ୱତ୍ଥୁ ଚେୱ ଲୋକୋ ଚ; ଯେନ ଫରତି ସୋ ଅତ୍ତା ଚେୱ ଲୋକୋ ଚାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

[ଙ] ‘‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର’’ନ୍ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ରୂପଂ ଜୀୱଞ୍ଚେୱ ସରୀରଞ୍ଚ; ଯଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରଂ, ଯଂ ସରୀରଂ ତଂ ଜୀୱନ୍ତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ‘‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର’’ନ୍ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ୱେଦନା ଜୀୱା ଚେୱ ସରୀରଂ ଚ… ସଞ୍ଞା ଜୀୱା ଚେୱ ସରୀରଂ ଚ… ସଙ୍ଖାରା ଜୀୱା ଚେୱ ସରୀରଂ ଚ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଜୀୱଞ୍ଚେୱ ସରୀରଞ୍ଚ; ଯଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରଂ, ଯଂ ସରୀରଂ ତଂ ଜୀୱନ୍ତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି…ପେ… ‘‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର’’ନ୍ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

[ଚ] ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର’’ନ୍ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ରୂପଂ ସରୀରଂ, ନ ଜୀୱଂ; ଜୀୱଂ ନ ସରୀରଂ। ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରନ୍ତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର’’ନ୍ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ୱେଦନା ସରୀରଂ, ନ ଜୀୱଂ… ସଞ୍ଞା ସରୀରଂ, ନ ଜୀୱଂ… ସଙ୍ଖାରା ସରୀରଂ, ନ ଜୀୱଂ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସରୀରଂ, ନ ଜୀୱଂ; ଜୀୱଂ ନ ସରୀରଂ। ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ, ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରନ୍ତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ, ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରନ୍ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

[ଛ] ‘‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ରୂପଂ ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମଂ। ତଥାଗତୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ହୋତିପି ତିଟ୍ଠତିପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତିପି ନିବ୍ବତ୍ତତିପୀତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ‘‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ୱେଦନା ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମା…ପେ… ସଞ୍ଞା ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମା… ସଙ୍ଖାରା ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମଂ। ତଥାଗତୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ହୋତିପି ତିଟ୍ଠତିପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତିପି ନିବ୍ବତ୍ତତିପୀତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି…ପେ… ‘‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

[ଜ] ‘‘ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ରୂପଂ ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମଂ। ତଥାଗତୋପି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତି ୱିନସ୍ସତି; ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣାତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ‘‘ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ୱେଦନା ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମା…ପେ… ସଞ୍ଞା ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମା… ସଙ୍ଖାରା ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମଂ।

ତଥାଗତୋପି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତି ୱିନସ୍ସତି। ‘‘ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି…ପେ… ‘‘ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

[ଝ] ‘‘ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ରୂପଂ ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମଂ। ତଥାଗତୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତୀତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ‘‘ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ୱେଦନା ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମା…ପେ… ସଞ୍ଞା ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମା… ସଙ୍ଖାରା ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମଂ। ତଥାଗତୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତୀତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି…ପେ… ‘‘ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

[ଞ] ‘‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ରୂପଂ ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମଂ। ତଥାଗତୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତୀତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ‘‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ୱେଦନା ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମା…ପେ… ସଞ୍ଞା ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମା… ସଙ୍ଖାରା ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଇଧେୱ ମରଣଧମ୍ମଂ। ତଥାଗତୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତୀତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଦିଟ୍ଠି। ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସୋ ଅନ୍ତୋ ଗହିତୋତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଞ୍ଚମୀ ‘‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ‘‘ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ପଞ୍ଞାସାଯ ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ ସତ୍ତମୋ।

୮। ପୁବ୍ବନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ

୧୪୧। ପୁବ୍ବନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଚତ୍ତାରୋ ସସ୍ସତୱାଦା, ଚତ୍ତାରୋ ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତିକା, ଚତ୍ତାରୋ ଅନ୍ତାନନ୍ତିକା, ଚତ୍ତାରୋ ଅମରାୱିକ୍ଖେପିକା, ଦ୍ୱେ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନିକା – ପୁବ୍ବନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

ପୁବ୍ବନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

୯। ଅପରନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ

୧୪୨। ଅପରନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ଚତ୍ତୁଚତ୍ତାଲୀସାଯ ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ସୋଳସ ସଞ୍ଞୀୱାଦା, ଅଟ୍ଠ ଅସଞ୍ଞୀୱାଦା, ଅଟ୍ଠ ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀୱାଦା , ସତ୍ତ ଉଚ୍ଛେଦୱାଦା, ପଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମନିବ୍ବାନୱାଦା – ଅପରନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ଚତ୍ତୁଚତ୍ତାଲୀସାଯ ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

ଅପରନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ ନୱମୋ।

୧୦-୧୨। ସଞ୍ଞୋଜନିକାଦିଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ

୧୪୩। ସଞ୍ଞୋଜନିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଯା ଦିଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଦିଟ୍ଠିଗହନଂ…ପେ… ଦିଟ୍ଠାଭିନିୱେସୋ ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୋ – ସଞ୍ଞୋଜନିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

୧୪୪। ''ଅହ''ନ୍ତି – ମାନୱିନିବନ୍ଧାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଚକ୍ଖୁ ଅହନ୍ତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ। ଅହନ୍ତି – ମାନୱିନିବନ୍ଧା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ''ଅହ''ନ୍ତି – ମାନୱିନିବନ୍ଧା ଦିଟ୍ଠି। ମାନୱିନିବନ୍ଧା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ସୋତଂ ଅହନ୍ତି…ପେ… ଘାନଂ ଅହନ୍ତି…ପେ… ଜିୱ୍ହା ଅହନ୍ତି…ପେ… କାଯୋ ଅହନ୍ତି…ପେ… ମନୋ ଅହନ୍ତି…ପେ… ରୂପା ଅହନ୍ତି…ପେ… ଧମ୍ମା ଅହନ୍ତି… ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅହନ୍ତି…ପେ… ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅହନ୍ତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ। ଅହନ୍ତି – ମାନୱିନିବନ୍ଧା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ଅଟ୍ଠାରସମୀ ''ଅହ''ନ୍ତି – ମାନୱିନିବନ୍ଧା ଦିଟ୍ଠି। ମାନୱିନିବନ୍ଧା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ''ଅହ''ନ୍ତି – ମାନୱିନିବନ୍ଧାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

୧୪୫। ''ମମ''ନ୍ତି – ମାନୱିନିବନ୍ଧାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଚକ୍ଖୁ ମମନ୍ତି – ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ। ମମନ୍ତି – ମାନୱିନିବନ୍ଧା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ''ମମ''ନ୍ତି – ମାନୱିନିବନ୍ଧା ଦିଟ୍ଠି। ମାନୱିନିବନ୍ଧା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ସୋତଂ ମମନ୍ତି…ପେ… ଘାନଂ ମମନ୍ତି…ପେ… ଜିୱ୍ହା ମମନ୍ତି…ପେ… କାଯୋ ମମନ୍ତି…ପେ… ମନୋ ମମନ୍ତି…ପେ… ରୂପା ମମନ୍ତି…ପେ… ଧମ୍ମା ମମନ୍ତି…ପେ… ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ମମନ୍ତି…ପେ… ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ମମନ୍ତି ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ। ମମନ୍ତି ମାନୱିନିବନ୍ଧା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ଅଟ୍ଠାରସମୀ ''ମମ''ନ୍ତି – ମାନୱିନିବନ୍ଧା ଦିଟ୍ଠି। ମାନୱିନିବନ୍ଧା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ''ମମ''ନ୍ତି – ମାନୱିନିବନ୍ଧାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

ସଞ୍ଞୋଜନିକାଦିଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ ଦ୍ୱାଦସମୋ।

୧୩। ଅତ୍ତୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ

୧୪୬। ଅତ୍ତୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ଇଧ ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅରିଯାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ଅରିଯଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ଅରିଯଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଅଦସ୍ସାୱୀ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦୋ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମେ ଅୱିନୀତୋ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି ରୂପୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନି ୱା ରୂପଂ ରୂପସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ…ପେ… ୱେଦନଂ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି ୱିଞ୍ଞାଣୱନ୍ତଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନି ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ…ପେ…।

କଥଂ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଥୱୀକସିଣଂ…ପେ… ଓଦାତକସିଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି। ''ଯଂ ଓଦାତକସିଣଂ, ସୋ ଅହଂ; ଯୋ ଅହଂ, ତଂ ଓଦାତକସିଣ''ନ୍ତି – ଓଦାତକସିଣଞ୍ଚ ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥାପି ତେଲପ୍ପଦୀପସ୍ସ ଝାଯତୋ ''ଯା ଅଚ୍ଚି, ସୋ ୱଣ୍ଣୋ; ଯୋ ୱଣ୍ଣୋ, ସା ଅଚ୍ଚୀ''ତି – ଅଚ୍ଚିଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ଅଦ୍ୱଯଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଓଦାତକସିଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଅଯଂ ପଠମା ରୂପୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି। ଅତ୍ତୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏୱଂ ରୂପଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଅତ୍ତୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

ଅତ୍ତୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ ତେରସମୋ।

୧୪। ଲୋକୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ

୧୪୭। ଲୋକୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା କତମେହି ଅଟ୍ଠହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି? ସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚାତି –

ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଲୋକୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା, ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ପଠମା ଲୋକୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି। ଲୋକୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ଅସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚାତି…ପେ… ସସ୍ସତୋ ଚ ଅସସ୍ସତୋ ଚ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚାତି…ପେ… ନେୱ ସସ୍ସତୋ ନାସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚାତି… ଅନ୍ତୱା ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚାତି… ଅନନ୍ତୱା ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚାତି… ଅନ୍ତୱା ଚ ଅନନ୍ତୱା ଚ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚାତି… ନେୱ ଅନ୍ତୱା ନ ଅନନ୍ତୱା ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚାତି ଅଭିନିୱେସପରାମାସୋ ଲୋକୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି। ଦିଟ୍ଠି ନ ୱତ୍ଥୁ, ୱତ୍ଥୁ ନ ଦିଟ୍ଠି। ଅଞ୍ଞା ଦିଟ୍ଠି, ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ। ଯା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଯଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁ – ଅଯଂ ଅଟ୍ଠମୀ ଲୋକୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି। ଲୋକୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି …ପେ… ଇମାନି ସଞ୍ଞୋଜନାନି, ନ ଚ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଲୋକୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେହି ଅଟ୍ଠହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ହୋତି।

ଲୋକୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ ଚୁଦ୍ଦସମୋ।

୧୫-୧୬। ଭୱ-ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ

୧୪୮। ଓଲୀଯନାଭିନିୱେସୋ ଭୱଦିଟ୍ଠି। ଅତିଧାୱନାଭିନିୱେସୋ ୱିଭୱଦିଟ୍ଠି। ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚତିଂସାଯ ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ କତି ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ, କତି ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ? ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଯା ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ କତି ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ କତି ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ…ପେ… ଲୋକୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଅଟ୍ଠହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ କତି ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ କତି ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ?

ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚତିଂସାଯ ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସିଯା ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ, ସିଯା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଯା ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ପନ୍ନରସ ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ, ପଞ୍ଚ ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ଦସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସବ୍ବାୱ ତା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ପନ୍ନରସ ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ, ପଞ୍ଚ ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ସକ୍କାଯୱତ୍ଥୁକାଯ ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିଯା ପନ୍ନରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସବ୍ବାୱ ତା ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ସକ୍କାଯୱତ୍ଥୁକାଯ ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସବ୍ବାୱ ତା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ।

''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ''ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସବ୍ବାୱ ତା ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ''ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ''ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସବ୍ବାୱ ତା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ । ''ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ''ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସିଯା ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ, ସିଯା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ''ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ''ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସିଯା ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ, ସିଯା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ''ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର''ନ୍ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସବ୍ବାୱ ତା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ''ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀର''ନ୍ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସବ୍ବାୱ ତା ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ''ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା''ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସବ୍ବାୱ ତା ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ''ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା''ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସବ୍ବାୱ ତା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ''ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା''ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସିଯା ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ, ସିଯା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ ''ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା''ତି – ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସିଯା ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ, ସିଯା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ପୁବ୍ବନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଯା ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସିଯା ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ, ସିଯା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଅପରନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଯା ଚତୁଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସିଯା ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ, ସିଯା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ସଞ୍ଞୋଜନିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସିଯା ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ, ସିଯା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଅହନ୍ତି – ମାନୱିନିବନ୍ଧାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସବ୍ବାୱ ତା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ମମନ୍ତି – ମାନୱିନିବନ୍ଧାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଅଟ୍ଠାରସହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସବ୍ବାୱ ତା ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଅତ୍ତୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ପନ୍ନରସ ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ, ପଞ୍ଚ ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଲୋକୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଅଟ୍ଠହି ଆକାରେହି ଅଭିନିୱେସୋ ସିଯା ଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ, ସିଯା ୱିଭୱଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ସବ୍ବାୱ ତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଅସ୍ସାଦଦିଟ୍ଠିଯୋ। ସବ୍ବାୱ ତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଯୋ। ସବ୍ବାୱ ତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯୋ। ସବ୍ବାୱ ତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯୋ। ସବ୍ବାୱ ତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ସବ୍ବାୱ ତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ ସଞ୍ଞୋଜନିକା ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ସବ୍ବାୱ ତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଅତ୍ତୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ଭଓଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ ୱିଭଓଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ, ଏତଂ ଦ୍ୱଯଂ ତକ୍କିକା ନିସ୍ସିତାସେ;

ତେସଂ ନିରୋଧମ୍ହି ନ ହୃତ୍ତି ଞାଣଂ, ଯତ୍ଥାଯଂ ଲୋକୋ ୱିପରୀତସଞ୍ଞୀତି।

୧୪୯। ''ଦ୍ୱୀହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦିଟ୍ଠିଗତେହି ପରିଯୁଟ୍ଠିତା ଦେୱମନୁସ୍ସା ଓଲୀଯନ୍ତି [ଓଲିଯନ୍ତି (ସ୍ୟା। କା) ଇତିୱୁ। ୪୯ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଏକେ, ଅତିଧାୱନ୍ତି ଏକେ; ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ଚ ପସ୍ସନ୍ତି। କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଓଲୀଯନ୍ତି ଏକେ? ଭୱାରାମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱମନୁସ୍ସା ଭୱରତା ଭୱସମ୍ମୁଦିତା। ତେସଂ ଭୱନିରୋଧାଯ ଧମ୍ମେ ଦେସିଯମାନେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନ ପସୀଦତି ନ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ନାଧିମୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଓଲୀଯନ୍ତି ଏକେ।

''କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତିଧାୱନ୍ତି ଏକେ? ଭୱେନେୱ ଖୋ ପନେକେ ଅଟ୍ଟୀଯମାନା [ଅଟ୍ଟିଯମାନା (ସ୍ୟା। କା) ଇତିୱୁ। ୪୯ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ହରାଯମାନା ଜିଗୁଚ୍ଛମାନା ୱିଭୱଂ ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି – ''ଯତୋ କିର, ଭୋ, ଅଯଂ ଅତ୍ତା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତି ୱିନସ୍ସତି ନ ହୋତି ପରଂ ମରଣା, ଏତଂ ସନ୍ତଂ ଏତଂ ପଣୀତଂ ଏତଂ ଯାଥାୱନ୍ତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତିଧାୱନ୍ତି ଏକେ।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ଚ ପସ୍ସନ୍ତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଭୂତଂ ଭୂତତୋ ପସ୍ସତି। ଭୂତଂ ଭୂତତୋ ଦିସ୍ୱା ଭୂତସ୍ସ ନିବ୍ବିଦାଯ ୱିରାଗାଯ ନିରୋଧାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚକ୍ଖୁମନ୍ତୋ ଚ ପସ୍ସନ୍ତି।

''ଯୋ [ଅଯଂ ଗାଥା ଇତିୱୁ। ୪୯ ଦିସ୍ସତି] ଭୂତଂ ଭୂତତୋ ଦିସ୍ୱା, ଭୂତସ୍ସ ଚ ଅତିକ୍କମଂ;

ଯଥାଭୂତେଧିମୁଚ୍ଚତି, ଭୱତଣ୍ହା ପରିକ୍ଖଯା।

''ସ ୱେ ଭୂତପରିଞ୍ଞାତୋ, ୱୀତତଣ୍ହୋ ଭୱାଭୱେ;

ଭୂତସ୍ସ ୱିଭୱା ଭିକ୍ଖୁ, ନାଗଚ୍ଛତି ପୁନବ୍ଭୱ''ନ୍ତି।

୧୫୦। ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ୱିପନ୍ନଦିଟ୍ଠୀ, ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସମ୍ପନ୍ନଦିଟ୍ଠୀ। କତମେ ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ୱିପନ୍ନଦିଟ୍ଠୀ? ତିତ୍ଥିଯୋ ଚ, ତିତ୍ଥିଯସାୱକୋ ଚ, ଯୋ ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ – ଇମେ ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ୱିପନ୍ନଦିଟ୍ଠୀ।

କତମେ ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସମ୍ପନ୍ନଦିଟ୍ଠୀ? ତଥାଗତୋ ଚ, ତଥାଗତସାୱକୋ ଚ, ଯୋ ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକୋ – ଇମେ ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସମ୍ପନ୍ନଦିଟ୍ଠୀ।

''କୋଧନୋ ଉପନାହୀ ଚ, ପାପମକ୍ଖୀ ଚ ଯୋ ନରୋ;

ୱିପନ୍ନଦିଟ୍ଠି ମାଯାୱୀ, ତଂ ଜଞ୍ଞା ୱସଲୋ ଇତି'' [ଇମେ (ସ୍ୟା) ସୁ। ନି। ୧୧୬ ପସ୍ସିତବ୍ବା]।

ଅକ୍କୋଧନୋ ଅନୁପନାହୀ, ୱିସୁଦ୍ଧୋ [ଅମକ୍ଖୀ (ସ୍ୟା) ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ସୁଦ୍ଧତଂ ଗତୋ;

ସମ୍ପନ୍ନଦିଟ୍ଠି ମେଧାୱୀ, ତଂ ଜଞ୍ଞା ଅରିଯୋ ଇତୀତି।

ତିସ୍ସୋ ୱିପନ୍ନଦିଟ୍ଠିଯୋ, ତିସ୍ସୋ ସମ୍ପନ୍ନଦିଟ୍ଠିଯୋ। କତମା ତିସ୍ସୋ ୱିପନ୍ନଦିଟ୍ଠିଯୋ? ଏତଂ ମମାତି – ୱିପନ୍ନଦିଟ୍ଠି। ଏସୋହମସ୍ମୀତି – ୱିପନ୍ନଦିଟ୍ଠି। ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – ୱିପନ୍ନଦିଟ୍ଠି। ଇମା ତିସ୍ସୋ ୱିପନ୍ନଦିଟ୍ଠିଯୋ।

କତମା ତିସ୍ସୋ ସମ୍ପନ୍ନଦିଟ୍ଠିଯୋ? ନେତଂ ମମାତି – ସମ୍ପନ୍ନଦିଟ୍ଠି। ନେସୋହମସ୍ମୀତି – ସମ୍ପନ୍ନଦିଟ୍ଠି। ନ ମେସୋ ଅତ୍ତାତି – ସମ୍ପନ୍ନଦିଟ୍ଠି। ଇମା ତିସ୍ସୋ ସମ୍ପନ୍ନଦିଟ୍ଠିଯୋ।

ଏତଂ ମମାତି – କା ଦିଟ୍ଠି, କତି ଦିଟ୍ଠିଯୋ, କତମନ୍ତାନୁଗ୍ଗହିତା ତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ? ଏସୋହମସ୍ମୀତି – କା ଦିଟ୍ଠି, କତି ଦିଟ୍ଠିଯୋ, କତମନ୍ତାନୁଗ୍ଗହିତା ତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ? ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି – କା ଦିଟ୍ଠି, କତି ଦିଟ୍ଠିଯୋ, କତମନ୍ତାନୁଗ୍ଗହିତା ତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ?

ଏତଂ ମମାତି – ପୁବ୍ବନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଅଟ୍ଠାରସ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ପୁବ୍ବନ୍ତାନୁଗ୍ଗହିତା ତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏସୋହମସ୍ମୀତି – ଅପରନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ଚତୁଚତ୍ତାରୀସଂ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଅପରନ୍ତାନୁଗ୍ଗହିତା ତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏସୋମେ ଅତ୍ତାତି – ୱୀସତିୱତ୍ଥୁକା ଅତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି। ୱୀସତିୱତ୍ଥୁକା ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି। ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିପ୍ପମୁଖାନି [ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିପ୍ପମୁଖେନ (ସ୍ଯା॰)] ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି। ପୁବ୍ବନ୍ତାପରନ୍ତାନୁଗ୍ଗହିତା ତା ଦିଟ୍ଠିଯୋ।

୧୫୧। ''ଯେ କେଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯି ନିଟ୍ଠଂ ଗତା, ସବ୍ବେ ତେ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନା। ତେସଂ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ନିଟ୍ଠା, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ୱିହାଯ ନିଟ୍ଠା। କତମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ନିଟ୍ଠା? ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁପରମସ୍ସ, କୋଲଂକୋଲସ୍ସ, ଏକବୀଜିସ୍ସ, ସକଦାଗାମିସ୍ସ, ଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅରହା – ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ନିଟ୍ଠା।

''କତମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ୱିହାଯ ନିଟ୍ଠା? ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସ, ଉପହଚ୍ଚପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସ, ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସ, ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସ, ଉଦ୍ଧଂସୋତସ୍ସ, ଅକନିଟ୍ଠଗାମିନୋ – ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ୱିହାଯ ନିଟ୍ଠା।

''ଯେ କେଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯି ନିଟ୍ଠଂ ଗତା, ସବ୍ବେ ତେ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନା। ତେସଂ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନାନଂ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ନିଟ୍ଠା, ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ୱିହାଯ ନିଟ୍ଠା।

''ଯେ କେଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯି ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସନ୍ନା, ସବ୍ବେ ତେ ସୋତାପନ୍ନା। ତେସଂ ସୋତାପନ୍ନାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ନିଟ୍ଠା, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ୱିହାଯ ନିଟ୍ଠା। କତମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ନିଟ୍ଠା? ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁପରମସ୍ସ , କୋଲଂକୋଲସ୍ସ, ଏକବୀଜିସ୍ସ, ସକଦାଗାମିସ୍ସ, ଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅରହା – ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ନିଟ୍ଠା।

''କତମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ୱିହାଯ ନିଟ୍ଠା? ଅନ୍ତରାପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସ, ଉପହଚ୍ଚପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସ, ଅସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସ, ସସଙ୍ଖାରପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସ, ଉଦ୍ଧଂସୋତସ୍ସ, ଅକନିଟ୍ଠଗାମିନୋ – ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ୱିହାଯ ନିଟ୍ଠା।

''ଯେ କେଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯି ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସନ୍ନା, ସବ୍ବେ ତେ ସୋତାପନ୍ନା। ତେସଂ ସୋତାପନ୍ନାନଂ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ନିଟ୍ଠା। ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇଧ ୱିହାଯ ନିଟ୍ଠାତି''।

ଭୱୱିଭୱଦିଟ୍ଠିନିଦ୍ଦେସୋ ସୋଳସମୋ।

ଦିଟ୍ଠିକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଆନାପାନସ୍ସତିକଥା

୧। ଗଣନୱାର

୧୫୨। ସୋଳସୱତ୍ଥୁକଂ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଂ [ଆନାପାନସତିସମାଧିଂ (ସୀ॰ ଅଟ୍ଠ॰)] ଭାୱଯତୋ ସମାଧିକାନି ଦ୍ୱେ ଞାଣସତାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି – ଅଟ୍ଠ ପରିପନ୍ଥେ [ପରିବନ୍ଧେ (କ॰)] ଞାଣାନି, ଅଟ୍ଠ ଚ ଉପକାରେ ଞାଣାନି, ଅଟ୍ଠାରସ ଉପକ୍କିଲେସେ ଞାଣାନି, ତେରସ ୱୋଦାନେ ଞାଣାନି, ବାତ୍ତିଂସ ସତୋକାରିସ୍ସ [ସତୋକାରୀସୁ (ସ୍ଯା॰)] ଞାଣାନି, ଚତୁୱୀସତି ସମାଧିୱସେନ ଞାଣାନି, ଦ୍ୱେସତ୍ତତି ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଞାଣାନି, ଅଟ୍ଠ ନିବ୍ବିଦାଞାଣାନି, ଅଟ୍ଠ ନିବ୍ବିଦାନୁଲୋମଞାଣାନି, ଅଟ୍ଠ ନିବ୍ବିଦାପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଞାଣାନି, ଏକୱୀସତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖେ ଞାଣାନି।

କତମାନି ଅଟ୍ଠ ପରିପନ୍ଥେ ଞାଣାନି, ଅଟ୍ଠ ଚ ଉପକାରେ ଞାଣାନି? କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ, ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ସମାଧିସ୍ସ ଉପକାରଂ। ବ୍ୟାପାଦୋ ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ, ଅବ୍ୟାପାଦୋ ସମାଧିସ୍ସ ଉପକାରଂ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ, ଆଲୋକସଞ୍ଞା ସମାଧିସ୍ସ ଉପକାରଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ, ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧିସ୍ସ ଉପକାରଂ। ୱିଚିକିଚ୍ଛା ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ, ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନଂ ସମାଧିସ୍ସ ଉପକାରଂ। ଅୱିଜ୍ଜା ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ, ଞାଣଂ ସମାଧିସ୍ସ ଉପକାରଂ। ଅରତି ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ, ପାମୋଜ୍ଜଂ ସମାଧିସ୍ସ ଉପକାରଂ। ସବ୍ବେପି ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥା, ସବ୍ବେପି କୁସଲା ଧମ୍ମା ସମାଧିସ୍ସ ଉପକାରା। ଇମାନି ଅଟ୍ଠ ପରିପନ୍ଥେ ଞାଣାନି, ଅଟ୍ଠ ଚ ଉପକାରେ ଞାଣାନି।

ଗଣନୱାରୋ ପଠମୋ।

୨। ସୋଳଅସଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୫୩। ଇମେହି ସୋଳଅସହି ଆକାରେହି ଉଦୁଚିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ସମୁଦୁଚିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଏକତ୍ତେ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ନୀୱରଣେହି ୱିସୁଜ୍ଝତି। କତମେ ତେ ଏକତ୍ତା? ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଏକତ୍ତଂ, ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଏକତ୍ତଂ, ଆଲୋକସଞ୍ଞା ଏକତ୍ତଂ, ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଏକତ୍ତଂ, ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ଏକତ୍ତଂ, ଞାଣଂ ଏକତ୍ତଂ, ପାମୋଜ୍ଜଂ ଏକତ୍ତଂ, ସବ୍ବେପି କୁସଲା ଧମ୍ମା ଏକତ୍ତା।

ନୀୱରଣାତି, କତମେ ତେ ନୀୱରଣା? କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ନୀୱରଣଂ, ବ୍ୟାପାଦୋ ନୀୱରଣଂ, ଥିନମିଦ୍ଧଂ ନୀୱରଣଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ନୀୱରଣଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ନୀୱରଣଂ, ଅୱିଜ୍ଜା ନୀୱରଣଂ, ଅରତି ନୀୱରଣଂ, ସବ୍ବେପି ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ନୀୱରଣା।

ନୀୱରଣାତି, କେନଟ୍ଠେନ ନୀୱରଣା? ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଟ୍ଠେନ ନୀୱରଣା। କତମେ ତେ ନିୟ୍ୟାନା? ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ। ତେନ ଚ ନେକ୍ଖମ୍ମେନ ଅରିୟା ନିୟ୍ୟନ୍ତି। କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଂ। ତେନ ଚ କାମଚ୍ଛନ୍ଦେନ ନିୱୁତତ୍ତା ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ ନପ୍ପଜାନାତୀତି – କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଂ। ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ। ତେନ ଚ ଅବ୍ୟାପାଦେନ ଅରିୟା ନିୟ୍ୟନ୍ତି। ବ୍ୟାପାଦୋ ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଂ। ତେନ ଚ ବ୍ୟାପାଦେନ ନିୱୁତତ୍ତା ଅବ୍ୟାପାଦଂ ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ ନପ୍ପଜାନାତୀତି – ବ୍ୟାପାଦୋ ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଂ। ଆଲୋକସଞ୍ଞା ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ। ତାୟ ଚ ଆଲୋକସଞ୍ଞାୟ ଅରିୟା ନିୟ୍ୟନ୍ତି । ଥିନମିଦ୍ଧଂ ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଂ। ତେନ ଚ ଥିନମିଦ୍ଧେନ ନିୱୁତତ୍ତା ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ ନପ୍ପଜାନାତୀତି – ଥିନମିଦ୍ଧଂ ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଂ। ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ। ତେନ ଚ ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଅରିୟା ନିୟ୍ୟନ୍ତି। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଂ । ତେନ ଚ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ନିୱୁତତ୍ତା ଅୱିକ୍ଖେପଂ ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ ନପ୍ପଜାନାତୀତି – ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଂ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ। ତେନ ଚ ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେନ ଅରିୟା ନିୟ୍ୟନ୍ତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛା ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଂ। ତାୟ ଚ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ନିୱୁତତ୍ତା ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ ନପ୍ପଜାନାତୀତି – ୱିଚିକିଚ୍ଛା ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଂ। ଞାଣଂ ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ। ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଅରିୟା ନିୟ୍ୟନ୍ତି। ଅୱିଜ୍ଜା ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଂ। ତାୟ ଚ ଅୱିଜ୍ଜାୟ ନିୱୁତତ୍ତା ଞାଣଂ ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ ନପ୍ପଜାନାତୀତି – ଅୱିଜ୍ଜା ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଂ। ପାମୋଜ୍ଜଂ ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ। ତେନ ଚ ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରିୟା ନିୟ୍ୟନ୍ତି। ଅରତି ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଂ। ତାୟ ଚ ଅରତିୟା ନିୱୁତତ୍ତା ପାମୋଜ୍ଜଂ ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ ନପ୍ପଜାନାତୀତି – ଅରତି ନିୟ୍ୟାନାୱରଣଂ। ସବ୍ବେପି କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ। ତେହି ଚ କୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ଅରିୟା ନିୟ୍ୟନ୍ତି। ସବ୍ବେପି ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ନିୟ୍ୟାନାୱରଣା। ତେହି ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ନିୱୁତତ୍ତା କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଅରିୟାନଂ ନିୟ୍ୟାନଂ ନପ୍ପଜାନାତୀତି – ସବ୍ବେପି ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ନିୟ୍ୟାନାୱରଣା। ଇମେହି ଚ ପନ ନୀୱରଣେହି ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତସ୍ସ ସୋଳଅସୱତ୍ଥୁକଂ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଂ ଭାୱୟତୋ ଖଣିକସମୋଧାନା।

ସୋଳଅସଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଦୁତିୟୋ।

୩। ଉପକ୍କିଲେସଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

ପଠମଛକ୍କଂ

୧୫୪। ଇମେହି ଚ ପନ ନୀୱରଣେହି ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତସ୍ସ ସୋଳଅସୱତ୍ଥୁକଂ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଂ ଭାୱୟତୋ ଖଣିକସମୋଧାନା କତମେ ଅଟ୍ଠାରସ ଉପକ୍କିଲେସା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି? ଅସ୍ସାସାଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନଂ ସତିୟା ଅନୁଗଚ୍ଛତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତୱିକ୍ଖେପଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ପସ୍ସାସାଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନଂ ସତିୟା ଅନୁଗଚ୍ଛତୋ ବହିଦ୍ଧାୱିକ୍ଖେପଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ଅସ୍ସାସପଟିକଙ୍ଖନା ନିକନ୍ତି ତଣ୍ହାଚରିୟା ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ପସ୍ସାସପଟିକଙ୍ଖନା ନିକନ୍ତି ତଣ୍ହାଚରିୟା ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ଅସ୍ସାସେନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ପସ୍ସାସପଟିଲାଭେ ମୁଚ୍ଛନା ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ପସ୍ସାସେନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ଅସ୍ସାସପଟିଲାଭେ ମୁଚ୍ଛନା ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ।

ଅନୁଗଚ୍ଛନା ଚ ଅସ୍ସାସଂ, ପସ୍ସାସଂ ଅନୁଗଚ୍ଛନା;

ସତି ଅଜ୍ଝତ୍ତୱିକ୍ଖେପା, କଙ୍ଖନା ବହିଦ୍ଧାୱିକ୍ଖେପପତ୍ଥନା [ୱିକ୍ଖେପପଚ୍ଚନା (ସ୍ୟା।)]।

ଅସ୍ସାସେନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ, ପସ୍ସାସପଟିଲାଭେ ମୁଚ୍ଛନା;

ପସ୍ସାସେନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ, ଅସ୍ସାସପଟିଲାଭେ ମୁଚ୍ଛନା।

ଛ ଏତେ ଉପକ୍କିଲେସା, ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ;

ଯେହି ୱିକ୍ଖିପ୍ପମାନସ୍ସ [ୱିକମ୍ପମାନସ୍ସ (ସ୍ୟା।)], ନୋ ଚ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି;

ୱିମୋକ୍ଖଂ ଅପ୍ପଜାନନ୍ତା, ତେ ହୋନ୍ତି ପରପତ୍ତିୟାତି।

ଦୁତିୟଛକ୍କଂ

୧୫୫। ନିମିତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ଅସ୍ସାସେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପତି – ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ଅସ୍ସାସଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ନିମିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପତି – ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ନିମିତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ପସ୍ସାସେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପତି – ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ପସ୍ସାସଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ନିମିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପତି – ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ଅସ୍ସାସଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ପସ୍ସାସେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପତି – ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ପସ୍ସାସଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ଅସ୍ସାସେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପତି – ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ।

ନିମିତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜମାନସ୍ସ, ଅସ୍ସାସେ ୱିକ୍ଖିପତେ ମନୋ;

ଅସ୍ସାସଂ ଆୱଜ୍ଜମାନସ୍ସ, ନିମିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପତି।

ନିମିତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜମାନସ୍ସ, ପସ୍ସାସେ ୱିକ୍ଖିପତେ ମନୋ;

ପସ୍ସାସଂ ଆୱଜ୍ଜମାନସ୍ସ, ନିମିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପତି।

ଅସ୍ସାସଂ ଆୱଜ୍ଜମାନସ୍ସ, ପସ୍ସାସେ ୱିକ୍ଖିପତେ ମନୋ;

ପସ୍ସାସଂ ଆୱଜ୍ଜମାନସ୍ସ, ଅସ୍ସାସେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପତି।

ଛ ଏତେ ଉପକ୍କିଲେସା, ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ;

ଯେହି ୱିକ୍ଖିପ୍ପମାନସ୍ସ, ନୋ ଚ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି;

ୱିମୋକ୍ଖଂ ଅପ୍ପଜାନନ୍ତା, ତେ ହୋନ୍ତି ପରପତ୍ତିୟାତି।

ତତିୟଛକ୍କଂ

୧୫୬। ଅତୀତାନୁଧାୱନଂ ଚିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖେପାନୁପତିତଂ – ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ଅନାଗତପଟିକଙ୍ଖନଂ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପିତଂ – ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ଲୀନଂ ଚିତ୍ତଂ କୋସଜ୍ଜାନୁପତିତଂ – ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ଅତିପଗ୍ଗହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚାନୁପତିତଂ – ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ଅଭିନତଂ ଚିତ୍ତଂ ରାଗାନୁପତିତଂ – ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ। ଅପନତଂ ଚିତ୍ତଂ ବ୍ୟାପାଦାନୁପତିତଂ – ସମାଧିସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ।

ଅତୀତାନୁଧାୱନଂ ଚିତ୍ତଂ, ଅନାଗତପଟିକଙ୍ଖନଂ ଲୀନଂ;

ଅତିପଗ୍ଗହିତଂ ଅଭିନତଂ, ଅପନତଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ସମାଧିୟତି।

ଛ ଏତେ ଉପକ୍କିଲେସା, ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ;

ଯେହି ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠସଙ୍କପ୍ପୋ, ଅଧିଚିତ୍ତଂ ନପ୍ପଜାନାତୀତି।

୧୫୭। ଅସ୍ସାସାଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନଂ ସତିୟା ଅନୁଗଚ୍ଛତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖେପଗତେନ ଚିତ୍ତେନ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ପସ୍ସାସାଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନଂ ସତିୟା ଅନୁଗଚ୍ଛତୋ ବହିଦ୍ଧାୱିକ୍ଖେପଗତେନ ଚିତ୍ତେନ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ଅସ୍ସାସପଟିକଙ୍ଖନାୟ ନିକନ୍ତିୟା ତଣ୍ହାଚରିୟାୟ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ପସ୍ସାସପଟିକଙ୍ଖନାୟ ନିକନ୍ତିୟା ତଣ୍ହାଚରିୟାୟ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ଅସ୍ସାସେନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ପସ୍ସାସପଟିଲାଭେ ମୁଚ୍ଛିତତ୍ତା କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ପସ୍ସାସେନାଭିତୁନ୍ନସ୍ସ ଅସ୍ସାସପଟିଲାଭେ ମୁଚ୍ଛିତତ୍ତା କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ନିମିତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ଅସ୍ସାସେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପିତତ୍ତା କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ଅସ୍ସାସଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ନିମିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପିତତ୍ତା କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ନିମିତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ପସ୍ସାସେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପିତତ୍ତା କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ପସ୍ସାସଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ନିମିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପିତତ୍ତା କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ଅସ୍ସାସଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ପସ୍ସାସେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପିତତ୍ତା କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ପସ୍ସାସଂ ଆୱଜ୍ଜତୋ ଅସ୍ସାସେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପିତତ୍ତା କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ଅତୀତାନୁଧାୱନେନ ଚିତ୍ତେନ ୱିକ୍ଖେପାନୁପତିତେନ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ଅନାଗତପଟିକଙ୍ଖନେନ ଚିତ୍ତେନ ୱିକମ୍ପିତେନ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ଲୀନେନ ଚିତ୍ତେନ କୋସଜ୍ଜାନୁପତିତେନ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ଅତିପଗ୍ଗହିତେନ ଚିତ୍ତେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚାନୁପତିତେନ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ଅଭିନତେନ ଚିତ୍ତେନ ରାଗାନୁପତିତେନ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ଅପନତେନ ଚିତ୍ତେନ ବ୍ୟାପାଦାନୁପତିତେନ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ।

ଆନାପାନସ୍ସତି ୟସ୍ସ, ପରିପୁଣ୍ଣା ଅଭାୱିତା;

କାୟୋପି ଇଞ୍ଜିତୋ ହୋତି, ଚିତ୍ତମ୍ପି ହୋତି ଇଞ୍ଜିତଂ;

କାୟୋପି ଫନ୍ଦିତୋ ହୋତି, ଚିତ୍ତମ୍ପି ହୋତି ଫନ୍ଦିତଂ।

ଆନାପାନସ୍ସତି ୟସ୍ସ, ପରିପୁଣ୍ଣା ସୁଭାୱିତା;

କାୟୋପି ଅନିଞ୍ଜିତୋ ହୋତି, ଚିତ୍ତମ୍ପି ହୋତି ଅନିଞ୍ଜିତଂ;

କାୟୋପି ଅଫନ୍ଦିତୋ ହୋତି, ଚିତ୍ତମ୍ପି ହୋତି ଅଫନ୍ଦିତନ୍ତି।

ଇମେହି ଚ ପନ ନୀୱରଣେହି ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତସ୍ସ ସୋଳସୱତ୍ଥୁକଂ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଂ ଭାୱୟତୋ ଖଣିକସମୋଧାନା ଇମେ ଅଟ୍ଠାରସ ଉପକ୍କିଲେସା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

ଉପକ୍କିଲେସଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ତତିୟୋ।

୪। ୱୋଦାନଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୫୮। କତମାନି ତେରସ ୱୋଦାନେ ଞାଣାନି? ଅତୀତାନୁଧାୱନଂ ଚିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖେପାନୁପତିତଂ; ତଂ ୱିୱଜ୍ଜୟିତ୍ୱା ଏକଟ୍ଠାନେ ସମାଦହତି – ଏୱମ୍ପି ଚିତ୍ତଂ ନ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅନାଗତପଟିକଙ୍ଖନଂ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପିତଂ ; ତଂ ୱିୱଜ୍ଜୟିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଅଧିମୋଚେତି – ଏୱମ୍ପି ଚିତ୍ତଂ ନ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି। ଲୀନଂ ଚିତ୍ତଂ କୋସଜ୍ଜାନୁପତିତଂ; ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା କୋସଜ୍ଜଂ ପଜହତି – ଏୱମ୍ପି ଚିତ୍ତଂ ନ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅତିପଗ୍ଗହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚାନୁପତିତଂ; ତଂ ୱିନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହତି – ଏୱମ୍ପି ଚିତ୍ତଂ ନ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅଭିନତଂ ଚିତ୍ତଂ ରାଗାନୁପତିତଂ; ତଂ ସମ୍ପଜାନୋ ହୁତ୍ୱା ରାଗଂ ପଜହତି – ଏୱମ୍ପି ଚିତ୍ତଂ ନ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅପନତଂ ଚିତ୍ତଂ ବ୍ୟାପାଦାନୁପତିତଂ; ତଂ ସମ୍ପଜାନୋ ହୁତ୍ୱା ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହତି – ଏୱମ୍ପି ଚିତ୍ତଂ ନ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି। ଇମେହି ଛହି ଠାନେହି ପରିସୁଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟୋଦାତଂ ଏକତ୍ତଗତଂ ହୋତି।

କତମେ ତେ ଏକତ୍ତା? ଦାନୱୋସଗ୍ଗୁପଟ୍ଠାନେକତ୍ତଂ, ସମଥନିମିତ୍ତୁପଟ୍ଠାନେକତ୍ତଂ, ୱୟଲକ୍ଖଣୁପଟ୍ଠାନେକତ୍ତଂ, ନିରୋଧୁପଟ୍ଠାନେକତ୍ତଂ।

ଦାନୱୋସଗ୍ଗୁପଟ୍ଠାନେକତ୍ତଂ ଚାଗାଧିମୁତ୍ତାନଂ, ସମଥନିମିତ୍ତୁପଟ୍ଠାନେକତ୍ତଞ୍ଚ ଅଧିଚିତ୍ତମନୁଯୁତ୍ତାନଂ, ୱଯଲକ୍ଖଣୁପଟ୍ଠାନେକତ୍ତଞ୍ଚ ୱିପସ୍ସକାନଂ, ନିରୋଧୁପଟ୍ଠାନେକତ୍ତଞ୍ଚ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲାନଂ – ଇମେହି ଚତୂହି ଠାନେହି ଏକତ୍ତଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଟିପଦାୱିସୁଦ୍ଧିପକ୍ଖନ୍ଦଞ୍ଚେୱ ହୋତି, ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହିତଞ୍ଚ, ଞାଣେନ ଚ ସମ୍ପହଂସିତଂ।

ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ କୋ ଆଦି, କିଂ ମଜ୍ଝେ, କିଂ ପରିୟୋସାନଂ? ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିପଦାୱିସୁଦ୍ଧି ଆଦି, ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ମଜ୍ଝେ, ସମ୍ପହଂସନା ପରିୟୋସାନଂ। ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିପଦାୱିସୁଦ୍ଧି ଆଦି। ଆଦିସ୍ସ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ଆଦିସ୍ସ ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି। ଯୋ ତସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ ତତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଚିତ୍ତଂ ମଜ୍ଝିମଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ଯଞ୍ଚ ପରିପନ୍ଥତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ଯଞ୍ଚ ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଚିତ୍ତଂ ମଜ୍ଝିମଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ଯଞ୍ଚ ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିପଦାୱିସୁଦ୍ଧି ଆଦି। ଆଦିସ୍ସ ଇମାନି ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପଠମଂ ଝାନଂ ଆଦିକଲ୍ୟାଣଞ୍ଚେୱ ହୋତି ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ’’।

ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ମଜ୍ଝେ। ମଜ୍ଝସ୍ସ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ମଜ୍ଝସ୍ସ ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି। ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ସମଥପଟିପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି। ଯଞ୍ଚ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ଯଞ୍ଚ ସମଥପଟିପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ଯଞ୍ଚ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି – ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ମଜ୍ଝେ। ମଜ୍ଝସ୍ସ ଇମାନି ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପଠମଂ ଝାନଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଞ୍ଚେୱ ହୋତି ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ’’।

ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ସମ୍ପହଂସନା ପରିୟୋସାନଂ। ପରିୟୋସାନସ୍ସ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ପରିୟୋସାନସ୍ସ ଚତ୍ତାରି ଲକ୍ଖଣାନି। ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା, ତଦୁପଗୱୀରିୟୱାହନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା, ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା। ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ସମ୍ପହଂସନା ପରିୟୋସାନଂ। ପରିୟୋସାନସ୍ସ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଲକ୍ଖଣାନି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପଠମଂ ଝାନଂ ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣଞ୍ଚେୱ ହୋତି ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ’’। ଏୱଂ ତିୱତ୍ତଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣକଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ୱିତକ୍କସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚେୱ ହୋତି ୱିଚାରସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ପୀତିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସୁଖସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ୱୀରିୟସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସତିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ।

ଦୁତିୟସ୍ସ ଝାନସ୍ସ କୋ ଆଦି, କିଂ ମଜ୍ଝେ, କିଂ ପରିୟୋସାନଂ? ଦୁତିୟସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିପଦାୱିସୁଦ୍ଧି ଆଦି, ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ମଜ୍ଝେ, ସମ୍ପହଂସନା ପରିୟୋସାନଂ…ପେ… ଏୱଂ ତିୱତ୍ତଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣକଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ପୀତିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚେୱ ହୋତି ସୁଖସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ୱୀରିୟସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସତିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ।

ତତିୟସ୍ସ ଝାନସ୍ସ କୋ ଆଦି, କିଂ ମଜ୍ଝେ, କିଂ ପରିୟୋସାନଂ…ପେ… ଏୱଂ ତିୱତ୍ତଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣକଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ସୁଖସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚେୱ ହୋତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ୱୀରିୟସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସତିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ।

ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସ କୋ ଆଦି, କିଂ ମଜ୍ଝେ, କିଂ ପରିୟୋସାନଂ…ପେ… ଏୱଂ ତିୱତ୍ତଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣକଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚେୱ ହୋତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ୱୀରିୟସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସତିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ।

ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତିୟା…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତିୟା… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିୟା… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିୟା କୋ ଆଦି, କିଂ ମଜ୍ଝେ, କିଂ ପରିୟୋସାନଂ…ପେ… ଏୱଂ ତିୱତ୍ତଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣକଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚେୱ ହୋତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନଂ ଚ…ପେ… ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ।

ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାୟ କୋ ଆଦି, କିଂ ମଜ୍ଝେ, କିଂ ପରିୟୋସାନଂ…ପେ… ଏୱଂ ତିୱତ୍ତଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣକଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ୱିତକ୍କସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚେୱ ହୋତି ୱିଚାରସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ପୀତିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସୁଖସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ୱୀରିୟସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସତିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାୟ…ପେ… ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାୟ… ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାୟ… ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାୟ… ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାୟ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାୟ… ଖୟାନୁପସ୍ସନାୟ… ୱୟାନୁପସ୍ସନାୟ… ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନାୟ… ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାୟ… ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାୟ… ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାୟ… ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ… ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନାୟ… ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନାୟ… ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନାୟ… ୱିୱଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନାୟ… ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ।

ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ…ପେ… ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗସ୍ସ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗସ୍ସ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ କୋ ଆଦି, କିଂ ମଜ୍ଝେ, କିଂ ପରିୟୋସାନଂ?

ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ ପଟିପଦାୱିସୁଦ୍ଧି ଆଦି ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ମଜ୍ଝେ, ସମ୍ପହଂସନା ପରିୟୋସାନଂ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ ପଟିପଦାୱିସୁଦ୍ଧି ଆଦି। ଆଦିସ୍ସ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ଆଦିସ୍ସ ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି। ଯୋ ତସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ ତତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଚିତ୍ତଂ ମଜ୍ଝିମଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି । ଯଞ୍ଚ ପରିପନ୍ଥତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ଯଞ୍ଚ ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଚିତ୍ତଂ ମଜ୍ଝିମଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ଯଞ୍ଚ ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି – ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ ପଟିପଦାୱିସୁଦ୍ଧି ଆଦି। ଆଦିସ୍ସ ଇମାନି ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଆଦିକଲ୍ୟାଣୋ ଚେୱ ହୋତି ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ’’।

ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ମଜ୍ଝେ। ମଜ୍ଝସ୍ସ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ମଜ୍ଝସ୍ସ ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି। ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ସମଥପଟିପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି। ଯଞ୍ଚ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ଯଞ୍ଚ ସମଥପଟିପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ଯଞ୍ଚ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣୋ ଚେୱ ହୋତି ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ’’।

ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ ସମ୍ପହଂସନା ପରିୟୋସାନଂ। ପରିୟୋସାନସ୍ସ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ପରିୟୋସାନସ୍ସ ଚତ୍ତାରି ଲକ୍ଖଣାନି। ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା, ତଦୁପଗୱୀରିୟୱାହନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା, ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ ସମ୍ପହଂସନା ପରିୟୋସାନଂ। ପରିୟୋସାନସ୍ସ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଲକ୍ଖଣାନି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣୋ ଚେୱ ହୋତି ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ’’। ଏୱଂ ତିୱତ୍ତଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣକଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ୱିତକ୍କସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚେୱ ହୋତି ୱିଚାରସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ପୀତିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସୁଖସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ୱୀରିୟସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସତିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ।

୧୫୯।

ନିମିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା, ଅନାରମ୍ମଣମେକଚିତ୍ତସ୍ସ;

ଅଜାନତୋ ଚ ତୟୋ ଧମ୍ମେ, ଭାୱନା ନୁପଲବ୍ଭତି।

ନିମିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା, ଅନାରମ୍ମଣମେକଚିତ୍ତସ୍ସ;

ଜାନତୋ ଚ ତୟୋ ଧମ୍ମେ, ଭାୱନା ଉପଲବ୍ଭତୀତି।

କଥଂ ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଏକଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣା ନ ହୋନ୍ତି, ନ ଚିମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ଚିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି, ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୟତି, ପୟୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି, ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତି? ସେୟ୍ୟଥାପି ରୁକ୍ଖୋ ସମେ ଭୂମିଭାଗେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ କକଚେନ ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ। ରୁକ୍ଖେ ଫୁଟ୍ଠକକଚଦନ୍ତାନଂ ୱସେନ ପୁରିସସ୍ସ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି; ନ ଆଗତେ ୱା ଗତେ ୱା କକଚଦନ୍ତେ ମନସି କରୋତି। ନ ଆଗତା ୱା ଗତା ୱା କକଚଦନ୍ତା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି , ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୟତି, ପୟୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି। ଯଥା ରୁକ୍ଖୋ ସମେ ଭୂମିଭାଗେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ଏୱଂ ଉପନିବନ୍ଧନା ନିମିତ୍ତଂ। ଯଥା କକଚଦନ୍ତା, ଏୱଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା। ଯଥା ରୁକ୍ଖେ ଫୁଟ୍ଠକକଚଦନ୍ତାନଂ ୱସେନ ପୁରିସସ୍ସ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି, ନ ଆଗତେ ୱା ଗତେ ୱା କକଚଦନ୍ତେ ମନସି କରୋତି, ନ ଆଗତା ୱା ଗତା ୱା କକଚଦନ୍ତା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୟତି, ପୟୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି। ଏୱମେୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ନାସିକଗ୍ଗେ ୱା ମୁଖନିମିତ୍ତେ ୱା ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ନ ଆଗତେ ୱା ଗତେ ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ମନସି କରୋତି, ନ ଆଗତା ୱା ଗତା ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୟତି, ପୟୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି। ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତି ପଧାନଞ୍ଚ।

କତମଂ ପଧାନଂ? ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟସ୍ସ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି କମ୍ମନିୟଂ ହୋତି – ଇଦଂ ପଧାନଂ। କତମୋ ପୟୋଗୋ? ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସା ପହୀୟନ୍ତି, ୱିତକ୍କା ୱୂପସମନ୍ତି – ଅୟଂ ପୟୋଗୋ। କତମୋ ୱିସେସୋ? ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟସ୍ସ ସଞ୍ଞୋଜନା ପହୀୟନ୍ତି, ଅନୁସୟା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି [ଅନୁସୟା ବ୍ୟାସନ୍ତି (ସ୍ୟା।)]। ଅୟଂ ୱିସେସୋ। ଏୱଂ ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଏକଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣା ନ ହୋନ୍ତି , ନ ଚିମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ଚିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି, ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୟତି, ପୟୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି, ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତି।

୧୬୦।

ଆନାପାନସ୍ସତି ଯସ୍ସ, ପରିପୁଣ୍ଣା ସୁଭାୱିତା;

ଅନୁପୁବ୍ବଂ ପରିଚିତା, ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତା;

ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ପଭାସେତି, ଅବ୍ଭା ମୁତ୍ତୋୱ ଚନ୍ଦିମାତି।

ଆନନ୍ତି ଅସ୍ସାସୋ, ନୋ ପସ୍ସାସୋ। ଅପାନନ୍ତି [ଅପାନନ୍ତି (କ।)] ପସ୍ସାସୋ, ନୋ ଅସ୍ସାସୋ। ଅସ୍ସାସୱସେନ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି, ପସ୍ସାସୱସେନ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି।

ଯୋ ଅସ୍ସସତି ତସ୍ସୁପଟ୍ଠାତି, ଯୋ ପସ୍ସସତି ତସ୍ସୁପଟ୍ଠାତି। ପରିପୁଣ୍ଣାତି ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ପରିପୁଣ୍ଣା, ପରିୱାରଟ୍ଠେନ ପରିପୁଣ୍ଣା, ପରିପୂରଟ୍ଠେନ ପରିପୁଣ୍ଣା । ସୁଭାୱିତାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ତଦୁପଗୱୀରିଯୱାହନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ତସ୍ସିମେ ଚତ୍ତାରୋ ଭାୱନଟ୍ଠା ଯାନୀକତା ହୋନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା।

ଯାନୀକତାତି ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଆକଙ୍ଖତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି ବଲପ୍ପତ୍ତୋ ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ । ତସ୍ସ ମେ ତେ ଧମ୍ମା ଆୱଜ୍ଜନପଟିବଦ୍ଧା [ଆୱଜ୍ଜନପଟିବନ୍ଧା (କ।) ଏୱମୀଦିସେସୁ ପଦେସୁ] ହୋନ୍ତି ଆକଙ୍ଖପଟିବଦ୍ଧା ମନସିକାରପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦପଟିବଦ୍ଧା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଯାନୀକତା''ତି। ୱତ୍ଥୁକତାତି ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତଂ ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସତି ସୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ ୱା ପନ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସତି ସୂପଟ୍ଠିତା [ସୁପଟ୍ଠିତା (କ।)] ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତଂ ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ ହୋତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ୱତ୍ଥୁକତା''ତି। ଅନୁଟ୍ଠିତାତି ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଯେନ ଯେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରତି ତେନ ତେନ ସତି ଅନୁପରିୱତ୍ତତି। ଯେନ ଯେନ ୱା ପନ ସତି ଅନୁପରିୱତ୍ତତି ତେନ ତେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଅନୁଟ୍ଠିତା''ତି। ପରିଚିତାତି ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ପରିଚିତା, ପରିୱାରଟ୍ଠେନ ପରିଚିତା, ପରିପୂରଟ୍ଠେନ ପରିଚିତା। ସତିଯା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଜିନାତି ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ପରିଚିତା''ତି। ସୁସମାରଦ୍ଧାତି ଚତ୍ତାରୋ ସୁସମାରଦ୍ଧା – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ସୁସମାରଦ୍ଧା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ସୁସମାରଦ୍ଧା, ତଦୁପଗୱୀରିଯୱାହନଟ୍ଠେନ ସୁସମାରଦ୍ଧା, ତପ୍ପଚ୍ଚନୀକାନଂ କିଲେସାନଂ ସୁସମୂହତତ୍ତା [ସୁସମୁହତତ୍ତା (କ।)] ସୁସମାରଦ୍ଧା।

୧୬୧।ସୁସମନ୍ତି ଅତ୍ଥି ସମଂ, ଅତ୍ଥି ସୁସମଂ। କତମଂ ସମଂ? ଯେ ତତ୍ଥ ଜାତା ଅନୱଜ୍ଜା କୁସଲା ବୋଧିପକ୍ଖିଯା – ଇଦଂ ସମଂ। କତମଂ ସୁସମଂ? ଯଂ ତେସଂ ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ – ଇଦଂ ସୁସମଂ। ଇତି ଇଦଞ୍ଚ ସମଂ ଇଦଞ୍ଚ ସୁସମଂ ଞାତଂ ହୋତି ଦିଟ୍ଠଂ ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯ। ଆରଦ୍ଧଂ ହୋତି ୱୀରିଯଂ ଅସଲ୍ଲୀନଂ, ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା [ଅପମୁଟ୍ଠା (ସ୍ୟା।)], ପସ୍ସଦ୍ଧୋ କାଯୋ ଅସାରଦ୍ଧୋ, ସମାହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସୁସମାରଦ୍ଧା''ତି।

ଅନୁପୁବ୍ବଂ ପରିଚିତାତି ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ପୁରିମା ପୁରିମା ପରିଚିତା, ପଚ୍ଛିମା ପଚ୍ଛିମା ଅନୁପରିଚିତା। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସୱସେନ ପୁରିମା ପୁରିମା ପରିଚିତା, ପଚ୍ଛିମା ପଚ୍ଛିମା ଅନୁପରିଚିତା। ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ପୁରିମା ପୁରିମା ପରିଚିତା , ପଚ୍ଛିମା ପଚ୍ଛିମା ଅନୁପରିଚିତା। ରସ୍ସଂ ପସ୍ସାସୱସେନ ପୁରିମା ପୁରିମା ପରିଚିତା, ପଚ୍ଛିମା ପଚ୍ଛିମା ଅନୁପରିଚିତା…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସୱସେନ ପୁରିମା ପୁରିମା ପରିଚିତା, ପଚ୍ଛିମା ପଚ୍ଛିମା ଅନୁପରିଚିତା। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସାସୱସେନ ପୁରିମା ପୁରିମା ପରିଚିତା, ପଚ୍ଛିମା ପଚ୍ଛିମା ଅନୁପରିଚିତା। ସବ୍ବାପି ସୋଳସୱତ୍ଥୁକା ଆନାପାନସ୍ସତିଯୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିଚିତା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଅନୁପରିଚିତା ଚ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଅନୁପୁବ୍ବପରିଚିତା''ତି।

ଯଥାତି ଦସ ଯଥତ୍ଥା – ଅତ୍ତଦମଥତ୍ଥୋ ଯଥତ୍ଥୋ, ଅତ୍ତସମଥତ୍ଥୋ ଯଥତ୍ଥୋ, ଅତ୍ତପରିନିବ୍ବାପନତ୍ଥୋ ଯଥତ୍ଥୋ, ଅଭିଞ୍ଞତ୍ଥୋ ଯଥତ୍ଥୋ, ପରିଞ୍ଞତ୍ଥୋ ଯଥତ୍ଥୋ, ପହାନତ୍ଥୋ ଯଥତ୍ଥୋ, ଭାୱନତ୍ଥୋ ଯଥତ୍ଥୋ, ସଚ୍ଛିକିରିଯତ୍ଥୋ ଯଥତ୍ଥୋ, ସଚ୍ଚାଭିସମଯତ୍ଥୋ ଯଥତ୍ଥୋ, ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପକତ୍ଥୋ ଯଥତ୍ଥୋ।

ବୁଦ୍ଧୋତି ଯୋ ସୋ ଭଗୱା ସଯମ୍ଭୂ ଅନାଚରିଯକୋ ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସାମଂ ସଚ୍ଚାନି ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝି, ତତ୍ଥ ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣି, ବଲେସୁ ଚ ୱସୀଭାୱଂ।

୧୬୨।ବୁଦ୍ଧୋତି କେନଟ୍ଠେନ ବୁଦ୍ଧୋ? ବୁଜ୍ଝିତା ସଚ୍ଚାନୀତି – ବୁଦ୍ଧୋ। ବୋଧେତା ପଜାଯାତି – ବୁଦ୍ଧୋ। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତାଯ ବୁଦ୍ଧୋ। ସବ୍ବଦସ୍ସାୱିତାଯ ବୁଦ୍ଧୋ। ଅନଞ୍ଞନେଯ୍ୟତାଯ ବୁଦ୍ଧୋ। ୱିସୱିତାଯ [ୱିକସିତାଯ (ସ୍ୟା।)] ବୁଦ୍ଧୋ। ଖୀଣାସୱସଙ୍ଖାତେନ ବୁଦ୍ଧୋ। ନିରୁପଲେପସଙ୍ଖାତେନ

[ନିରୁପକ୍କିଲେସସଙ୍ଖାତେନ (ସ୍ୟା॰)] ବୁଦ୍ଧୋ। ଏକନ୍ତୱୀତରାଗୋତି – ବୁଦ୍ଧୋ। ଏକନ୍ତୱୀତଦୋସୋତି – ବୁଦ୍ଧୋ। ଏକନ୍ତୱୀତମୋହୋତି – ବୁଦ୍ଧୋ। ଏକନ୍ତନିକ୍କିଲେସୋତି – ବୁଦ୍ଧୋ। ଏକାଯନମଗ୍ଗଂ ଗତୋତି – ବୁଦ୍ଧୋ। ଏକୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି – ବୁଦ୍ଧୋ। ଅବୁଦ୍ଧିୱିହତତ୍ତା ବୁଦ୍ଧିପଟିଲାଭା – ବୁଦ୍ଧୋ। ବୁଦ୍ଧୋତି ନେତଂ ନାମଂ ମାତରା କତଂ, ନ ପିତରା କତଂ, ନ ଭାତରା କତଂ, ନ ଭଗିନିଯା କତଂ, ନ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେହି କତଂ, ନ ଞାତିସାଲୋହିତେହି କତଂ, ନ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି କତଂ, ନ ଦେୱତାହି କତଂ। ୱିମୋକ୍ଖନ୍ତିକମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ବୋଧିଯା ମୂଲେ ସହ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଟିଲାଭା ସଚ୍ଛିକା ପଞ୍ଞତ୍ତି ଯଦିଦଂ – ବୁଦ୍ଧୋତି। ଦେସିତାତି ଅତ୍ତଦମଥଟ୍ଠୋ ଯଥଟ୍ଠୋ ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତୋ, ଅତ୍ତସମଥଟ୍ଠୋ ଯଥଟ୍ଠୋ ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତୋ, ଅତ୍ତପରିନିବ୍ବାପନଟ୍ଠୋ ଯଥଟ୍ଠୋ ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତୋ…ପେ… ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପକଟ୍ଠୋ ଯଥଟ୍ଠୋ ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତୋ।

ସୋତି ଗହଟ୍ଠୋ ୱା ହୋତି ପବ୍ବଜିତୋ ୱା। ଲୋକୋତି। ଖନ୍ଧଲୋକୋ ଧାତୁଲୋକୋ ଆଯତନଲୋକୋ ୱିପତ୍ତିଭୱଲୋକୋ ୱିପତ୍ତିସମ୍ଭୱଲୋକୋ ସମ୍ପତ୍ତିଭୱଲୋକୋ ସମ୍ପତ୍ତିସମ୍ଭୱଲୋକୋ। ଏକୋ ଲୋକୋ – ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା…ପେ… ଅଟ୍ଠାରସ ଲୋକା – ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ। ପଭାସେତୀତି ଅତ୍ତଦମଥଟ୍ଠଂ ଯଥଟ୍ଠଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧତ୍ତା । ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ଓଭାସେତି ଭାସେତି ପଭାସେତି। ଅତ୍ତସମଥଟ୍ଠଂ ଯଥଟ୍ଠଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧତ୍ତା। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ଓଭାସେତି ଭାସେତି ପଭାସେତି। ଅତ୍ତପରିନିବ୍ବାପନଟ୍ଠଂ ଯଥଟ୍ଠଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧତ୍ତା। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ଓଭାସେତି ଭାସେତି ପଭାସେତି…ପେ… ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପକଟ୍ଠଂ ଯଥଟ୍ଠଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧତ୍ତା। ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ଓଭାସେତି ଭାସେତି ପଭାସେତି।

ଅବ୍ଭା ମୁତ୍ତୋୱ ଚନ୍ଦିମାତି ଯଥା ଅବ୍ଭା, ଏୱଂ କିଲେସା। ଯଥା ଚନ୍ଦୋ, ଏୱଂ ଅରିଯଞାଣଂ। ଯଥା ଚନ୍ଦିମା ଦେୱପୁତ୍ତୋ, ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁ। ଯଥା ଚନ୍ଦୋ ଅବ୍ଭା ମୁତ୍ତୋ ମହିକା ମୁତ୍ତୋ ଧୂମରଜା ମୁତ୍ତୋ ରାହୁଗହଣା [ରାହୁପାଣା (ସ୍ୟା॰)] ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଭାସତେ ଚ ତପତେ ଚ ୱିରୋଚତେ [ୱିରୋଚତି (ସ୍ୟା॰)] ଚ, ଏୱମେୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବକିଲେସେହି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଭାସତେ ଚ ତପତେ ଚ ୱିରୋଚତେ ଚ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ଅବ୍ଭା ମୁତ୍ତୋୱ ଚନ୍ଦିମାତି। ଇମାନି ତେରସ ୱୋଦାନେ ଞାଣାନି।

ୱୋଦାନଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

ଭାଣୱାରୋ।

୫। ସତୋକାରିଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୬୩। କତମାନି ବାତ୍ତିଂସ ସତୋକାରିସ୍ସ ଞାଣାନି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋ ୱା ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋ ୱା ନିସୀଦତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯ ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା। ସୋ ସତୋୱ ଅସ୍ସସତି ସତୋ ପସ୍ସସତି। ଦୀଘଂ ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ‘‘ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସାମୀ’’ତି ପଜାନାତି। ଦୀଘଂ ୱା ପସ୍ସସନ୍ତୋ ‘‘ଦୀଘଂ ପସ୍ସସାମୀ’’ତି ପଜାନାତି। ରସ୍ସଂ ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ‘‘ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସସାମୀ’’ତି ପଜାନାତି। ରସ୍ସଂ ୱା ପସ୍ସସନ୍ତୋ ‘‘ରସ୍ସଂ ପସ୍ସସାମୀ’’ତି ପଜାନାତି। ‘‘ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ‘‘ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ‘‘ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ‘‘ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ପୀତିପଟିସଂୱେଦୀ…ପେ… ସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ… ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦୀ … ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ… ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦୀ… ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତଂ… ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ… ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ… ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ… ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀ… ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ… ‘‘ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ‘‘ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି।

୧୬୪।ଇଧାତି ଇମିସ୍ସା ଦିଟ୍ଠିଯା, ଇମିସ୍ସା ଖନ୍ତିଯା, ଇମିସ୍ସା ରୁଚିଯା, ଇମସ୍ମିଂ ଆଦାଯେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ, ଇମସ୍ମିଂ ୱିନଯେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ, ଇମସ୍ମିଂ ପାୱଚନେ, ଇମସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେ, ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଇଧା’’ତି। ଭିକ୍ଖୂତି ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକୋ ୱା ହୋତି ଭିକ୍ଖୁ ସେକ୍ଖୋ ୱା ଅରହା ୱା ଅକୁପ୍ପଧମ୍ମୋ। ଅରଞ୍ଞନ୍ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବହି ଇନ୍ଦଖୀଲା ସବ୍ବମେତଂ ଅରଞ୍ଞଂ। ରୁକ୍ଖମୂଲନ୍ତି ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତି ମଞ୍ଚୋ ୱା ପୀଠଂ ୱା ଭିସି ୱା ତଟ୍ଟିକା ୱା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡୋ ୱା ତିଣସନ୍ଥରୋ [ତିଣସଣ୍ଠରୋ (ସ୍ୟା॰)] ୱା ପଣ୍ଣସନ୍ଥରୋ ୱା ପଲାଲସନ୍ଥରୋ [ପଲାସସଣ୍ଠରୋ (ସ୍ୟା॰)] ୱା, ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁ ଚଙ୍କମତି ୱା ତିଟ୍ଠତି ୱା ନିସୀଦତି ୱା ସେଯ୍ୟଂ ୱା କପ୍ପେତି। ସୁଞ୍ଞନ୍ତି କେନଚି ଅନାକିଣ୍ଣଂ ହୋତି ଗହଟ୍ଠେହି ୱା ପବ୍ବଜିତେହି ୱା। ଅଗାରନ୍ତି [ଆଗାରନ୍ତି (ସ୍ୟା॰)] ୱିହାରୋ ଅଡ୍ଢଯୋଗୋ ପାସାଦୋ ହମ୍ମିଯଂ ଗୁହା। ନିସୀଦତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱାତି ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା । ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯାତି ଉଜୁକୋ ହୋତି କାଯୋ ଠିତୋ [ପନିଧିତୋ (ସ୍ୟା॰)] ସୁପଣିହିତୋ। ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱାତି। ପରୀତି ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ। ମୁଖନ୍ତି ନିଯ୍ୟାନଟ୍ଠୋ। ସତୀତି ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା’’ତି।

୧୬୫।ସତୋଵ ଅସ୍ସସତି, ସତୋ ପସ୍ସସତୀତି ବାତ୍ତିଂସାଯ ଆକାରେହି ସତୋ କାରୀ ହୋତି। ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ସତୋ କାରୀ ହୋତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ସତୋ କାରୀ ହୋତି। ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ସତୋ କାରୀ ହୋତି। ରସ୍ସଂ ପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ସତୋ କାରୀ ହୋତି…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସଵସେନ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ସତୋ କାରୀ ହୋତି।

ପଠମଚତୁକ୍କନିଦ୍ଦେସୋ

୧୬୬। କଥଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ‘‘ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସାମୀ’’ତି ପଜାନାତି, ଦୀଘଂ ପସ୍ସସନ୍ତୋ ‘‘ଦୀଘଂ ପସ୍ସସାମୀ’’ତି ପଜାନାତି? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତି, ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ପସ୍ସସତି, ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତିପି ପସ୍ସସତିପି। ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତୋପି ପସ୍ସସତୋପି ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଛନ୍ଦଵସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତି, ଛନ୍ଦଵସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ପସ୍ସସତି, ଛନ୍ଦଵସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତିପି ପସ୍ସସତିପି। ଛନ୍ଦଵସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତୋପି ପସ୍ସସତୋପି ପାମୋଜ୍ଜଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପାମୋଜ୍ଜଵସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତି, ପାମୋଜ୍ଜଵସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ପସ୍ସସତି, ପାମୋଜ୍ଜଵସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତିପି ପସ୍ସସତିପି। ପାମୋଜ୍ଜଵସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତୋପି ପସ୍ସସତୋପି ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାପି ଚିତ୍ତଂ ଵିଵତ୍ତତି, ଉପେକ୍ଖା ସଣ୍ଠାତି। ଇମେହି ନଵହାକାରେହି ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା କାଯୋ। ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି। ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। କାଯୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେଵ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ କାଯଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି – ‘‘କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାଵନା’’ତି।

୧୬୭।ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତଂ କାଯଂ ଅନୁପସ୍ସତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ। ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ସୁଖତୋ। ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ଅତ୍ତତୋ। ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ନୋ ନନ୍ଦତି। ଵିରଜ୍ଜତି, ନୋ ରଜ୍ଜତି। ନିରୋଧେତି, ନୋ ସମୁଦେତି। ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିଯତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ସୁଖସଞ୍ଞଂ ପଜହତି। ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଜହତି। ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ନନ୍ଦିଂ ପଜହତି। ଵିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ରାଗଂ ପଜହତି। ନିରୋଧେନ୍ତୋ ସମୁଦଯଂ ପଜହତି। ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି। ଏଵଂ ତଂ କାଯଂ ଅନୁପସ୍ସତି।

ଭାଵନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାଵନା – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିଵତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାଵନା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାଵନା, ତଦୁପଗଵୀରିଯଵାହନଟ୍ଠେନ ଭାଵନା, ଆସେଵନଟ୍ଠେନ ଭାଵନା। ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ଵିଦିତା ଵେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଵିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ଵିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଵିଦିତା ସଞ୍ଞା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଵିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ଵିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଵିଦିତା ଵିତକ୍କା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଵିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ଵିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

କଥଂ ଵିଦିତା ଵେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଵିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ଵିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି? କଥଂ ଵେଦନାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ଵିଦିତୋ ହୋତି? ଅଵିଜ୍ଜାସମୁଦଯା ଵେଦନାସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ଵେଦନାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ଵିଦିତୋ ହୋତି। ତଣ୍ହାସମୁଦଯା ଵେଦନାସମୁଦଯୋତି… କମ୍ମସମୁଦଯା ଵେଦନାସମୁଦଯୋତି… ଫସ୍ସସମୁଦଯା ଵେଦନାସମୁଦଯୋତି ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ଵେଦନାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ଵିଦିତୋ ହୋତି। ନିବ୍ବତ୍ତିଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସତୋପି ଵେଦନାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ଵିଦିତୋ ହୋତି। ଏଵଂ ଵେଦନାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ଵିଦିତୋ ହୋତି।

କଥଂ ଵେଦନାଯ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଵିଦିତଂ ହୋତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଖଯତୁପଟ୍ଠାନଂ ଵିଦିତଂ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ଭଯତୁପଟ୍ଠାନଂ ଵିଦିତଂ ହୋତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ସୁଞ୍ଞତୁପଟ୍ଠାନଂ ଵିଦିତଂ ହୋତି। ଏଵଂ ଵେଦନାଯ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଵିଦିତଂ ହୋତି।

କଥଂ ଵେଦନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ଵିଦିତୋ ହୋତି? ଅଵିଜ୍ଜାନିରୋଧା ଵେଦନାନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ଵେଦନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ଵିଦିତୋ ହୋତି। ତଣ୍ହାନିରୋଧା ଵେଦନାନିରୋଧୋତି …ପେ… କମ୍ମନିରୋଧା ଵେଦନାନିରୋଧୋତି…ପେ… ଫସ୍ସନିରୋଧା ଵେଦନାନିରୋଧୋତି

ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ୱେଦନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ୱିପରିଣାମଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସତୋପି ୱେଦନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ୱେଦନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ୱିଦିତା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

କଥଂ ୱିଦିତା ସଞ୍ଞା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି? କଥଂ ସଞ୍ଞାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି? ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦଯା ସଞ୍ଞାସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ସଞ୍ଞାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ତଣ୍ହାସମୁଦଯା ସଞ୍ଞାସମୁଦଯୋତି…ପେ… କମ୍ମସମୁଦଯା ସଞ୍ଞାସମୁଦଯୋତି…ପେ… ଫସ୍ସସମୁଦଯା ସଞ୍ଞାସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ସଞ୍ଞାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ନିବ୍ବତ୍ତିଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସତୋପି ସଞ୍ଞାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ସଞ୍ଞାଯ ଉପ୍ପାଦୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି।

କଥଂ ସଞ୍ଞାଯ ଉପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଖଯତୁପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ଭଯତୁପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ସୁଞ୍ଞତୁପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ସଞ୍ଞାଯ ଉପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି।

କଥଂ ସଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି? ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ସଞ୍ଞାନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ସଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ତଣ୍ହାନିରୋଧା ସଞ୍ଞାନିରୋଧୋତି…ପେ… କମ୍ମନିରୋଧା ସଞ୍ଞାନିରୋଧୋତି…ପେ… ଫସ୍ସନିରୋଧା ସଞ୍ଞାନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ସଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ୱିପରିଣାମଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସତୋପି ସଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ସଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ୱିଦିତା ସଞ୍ଞା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

କଥଂ ୱିଦିତା ୱିତକ୍କା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି? କଥଂ ୱିତକ୍କାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି? ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦଯା ୱିତକ୍କସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ୱିତକ୍କାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ତଣ୍ହାସମୁଦଯା ୱିତକ୍କସମୁଦଯୋତି…ପେ… କମ୍ମସମୁଦଯା ୱିତକ୍କସମୁଦଯୋତି…ପେ… ସଞ୍ଞାସମୁଦଯା ୱିତକ୍କସମୁଦଯୋତି – ପଚ୍ଚଯସମୁଦଯଟ୍ଠେନ ୱିତକ୍କାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ନିବ୍ବତ୍ତିଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସତୋପି ୱିତକ୍କାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ୱିତକ୍କାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି।

କଥଂ ୱିତକ୍କାନଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଖଯତୁପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ଭଯତୁପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ସୁଞ୍ଞତୁପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ୱିତକ୍କାନଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ୱିଦିତଂ ହୋତି।

କଥଂ ୱିତକ୍କାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି? ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ୱିତକ୍କନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ୱିତକ୍କାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ତଣ୍ହାନିରୋଧା ୱିତକ୍କନିରୋଧୋତି…ପେ… କମ୍ମନିରୋଧା ୱିତକ୍କନିରୋଧୋତି…ପେ… ସଞ୍ଞାନିରୋଧା ୱିତକ୍କନିରୋଧୋତି – ପଚ୍ଚଯନିରୋଧଟ୍ଠେନ ୱିତକ୍କାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ୱିପରିଣାମଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସତୋପି ୱିତକ୍କାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ୱିତକ୍କାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱିଦିତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ୱିଦିତା ୱିତକ୍କା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

୧୬୮। ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି, ଗୋଚରଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତି…ପେ… ମଗ୍ଗଂ ସମୋଧାନେତି, ଧମ୍ମେ ସମୋଧାନେତି, ଗୋଚରଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତି।

ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତୀତି କଥଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି? ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସମୋଧାନେତି, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସମୋଧାନେତି, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସମୋଧାନେତି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସମୋଧାନେତି, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସମୋଧାନେତି। ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇମାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଇମସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ସମୋଧାନେତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତୀ’’ତି।

ଗୋଚରଞ୍ଚ ପଜାନାତୀତି ଯଂ ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ, ତଂ ତସ୍ସ ଗୋଚରଂ। ଯଂ ତସ୍ସ ଗୋଚରଂ, ତଂ ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ। ପଜାନାତୀତି ପୁଗ୍ଗଲୋ। ପଜାନନା ପଞ୍ଞା।

ସମନ୍ତି ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସମଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ସମଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋଦାନଂ ସମଂ। ଅତ୍ଥୋତି ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠୋ ନିକ୍କିଲେସଟ୍ଠୋ ୱୋଦାନଟ୍ଠୋ ପରମଟ୍ଠୋ। ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋଦାନଟ୍ଠଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

ବଲାନି ସମୋଧାନେତୀତି କଥଂ ବଲାନି ସମୋଧାନେତି? ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ ସମୋଧାନେତି, କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯବଲଂ ସମୋଧାନେତି, ପମାଦେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ସତିବଲଂ ସମୋଧାନେତି, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ସମାଧିବଲଂ ସମୋଧାନେତି , ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞାବଲଂ ସମୋଧାନେତି। ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇମାନି ବଲାନି ଇମସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ସମୋଧାନେତି । ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ବଲାନି ସମୋଧାନେତୀତି। ଗୋଚରଞ୍ଚ ପଜାନାତୀତି…ପେ… ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେସମୋଧାନେତୀତି କଥଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ସମୋଧାନେତି? ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ସମୋଧାନେତି, ପୱିଚଯଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ସମୋଧାନେତି, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ସମୋଧାନେତି, ଫରଣଟ୍ଠେନ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ସମୋଧାନେତି, ଉପସମଟ୍ଠେନ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ସମୋଧାନେତି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ସମୋଧାନେତି, ପଟିସଙ୍ଖାନଟ୍ଠେନ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ସମୋଧାନେତି। ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇମେ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଇମସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ସମୋଧାନେତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ସମୋଧାନେତୀ’’ତି। ଗୋଚରଞ୍ଚ ପଜାନାତୀତି…ପେ… ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

ମଗ୍ଗଂ ସମୋଧାନେତୀତି କଥଂ ମଗ୍ଗଂ ସମୋଧାନେତି? ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ସମୋଧାନେତି, ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପଂ ସମୋଧାନେତି, ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଚଂ ସମୋଧାନେତି, ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତଂ ସମୋଧାନେତି, ୱୋଦାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଆଜୀୱଂ ସମୋଧାନେତି, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଯାମଂ ସମୋଧାନେତି, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସତିଂ ସମୋଧାନେତି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧିଂ ସମୋଧାନେତି। ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇମଂ ମଗ୍ଗଂ ଇମସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ସମୋଧାନେତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ମଗ୍ଗଂ ସମୋଧାନେତୀ’’ତି। ଗୋଚରଞ୍ଚ ପଜାନାତୀତି…ପେ… ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

ଧମ୍ମେ ସମୋଧାନେତୀତି କଥଂ ଧମ୍ମେ ସମୋଧାନେତି? ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି, ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ବଲାନି ସମୋଧାନେତି, ନିଯ୍ୟାନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ସମୋଧାନେତି, ହେତୁଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗଂ ସମୋଧାନେତି, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିପଟ୍ଠାନଂ ସମୋଧାନେତି, ପଦହନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମପ୍ପଧାନଂ ସମୋଧାନେତି, ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ସମୋଧାନେତି ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ ସମୋଧାନେତି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମଥଂ ସମୋଧାନେତି, ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନଂ ସମୋଧାନେତି, ଏକରସଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ସମୋଧାନେତି, ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ସମୋଧାନେତି, ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧିଂ ସମୋଧାନେତି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧିଂ ସମୋଧାନେତି, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧିଂ ସମୋଧାନେତି, ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ୱିମୋକ୍ଖଂ ସମୋଧାନେତି , ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ୱିଜ୍ଜଂ ସମୋଧାନେତି, ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତିଂ ସମୋଧାନେତି, ସମୁଚ୍ଛେଦଟ୍ଠେନ ଖଯେ ଞାଣଂ ସମୋଧାନେତି , ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଟ୍ଠେନ ଅନୁପ୍ପାଦେ ଞାଣଂ ସମୋଧାନେତି, ଛନ୍ଦଂ ମୂଲଟ୍ଠେନ ସମୋଧାନେତି, ମନସିକାରଂ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମୋଧାନେତି, ଫସ୍ସଂ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ସମୋଧାନେତି, ୱେଦନଂ ସମୋସରଣଟ୍ଠେନ ସମୋଧାନେତି, ସମାଧିଂ ପମୁଖଟ୍ଠେନ ସମୋଧାନେତି, ସତିଂ ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ସମୋଧାନେତି, ପଞ୍ଞଂ ତତୁତ୍ତରଟ୍ଠେନ ସମୋଧାନେତି, ୱିମୁତ୍ତିଂ ସାରଟ୍ଠେନ ସମୋଧାନେତି, ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ସମୋଧାନେତି। ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇମେ ଧମ୍ମେ ଇମସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ସମୋଧାନେତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମେ ସମୋଧାନେତୀ’’ତି।

ଗୋଚରଞ୍ଚ ପଜାନାତୀତି ଯଂ ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ, ତଂ ତସ୍ସ ଗୋଚରଂ। ଯଂ ତସ୍ସ ଗୋଚରଂ, ତଂ ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ ପଜାନାତୀତି ପୁଗ୍ଗଲୋ। ପଜାନନା ପଞ୍ଞା। ସମନ୍ତି ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସମଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ସମଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋଦାନଂ ସମଂ। ଅତ୍ଥୋତି ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠୋ ନିକ୍କିଲେସଟ୍ଠୋ ୱୋଦାନଟ୍ଠୋ ପରମଟ୍ଠୋ। ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋଦାନଟ୍ଠଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

୧୬୯। କଥଂ ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ‘‘ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସସାମୀ’’ତି ପଜାନାତି, ରସ୍ସଂ ପସ୍ସସନ୍ତୋ ‘‘ରସ୍ସଂ ପସ୍ସସାମୀ’’ତି ପଜାନାତି? ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସଂ ଇତ୍ତରସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତି, ରସ୍ସଂ ପସ୍ସାସଂ ଇତ୍ତରସଙ୍ଖାତେ ପସ୍ସସତି, ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଇତ୍ତରସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତିପି ପସ୍ସସତିପି। ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଇତ୍ତରସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତୋପି ପସ୍ସସତୋପି ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଛନ୍ଦୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସଂ ଇତ୍ତରସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତି। ଛନ୍ଦୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ରସ୍ସଂ ପସ୍ସାସଂ ଇତ୍ତରସଙ୍ଖାତେ ପସ୍ସସତି। ଛନ୍ଦୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଇତ୍ତରସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତିପି ପସ୍ସସତିପି। ଛନ୍ଦୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଇତ୍ତରସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତୋପି ପସ୍ସସତୋପି ପାମୋଜ୍ଜଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପାମୋଜ୍ଜୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସଂ ଇତ୍ତରସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତି, ପାମୋଜ୍ଜୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ରସ୍ସଂ ପସ୍ସାସଂ ଇତ୍ତରସଙ୍ଖାତେ ପସ୍ସସତି, ପାମୋଜ୍ଜୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଇତ୍ତରସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତିପି ପସ୍ସସତିପି।

ପାମୋଜ୍ଜୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଇତ୍ତରସଞ୍ଞାତେ ଅସ୍ସସତୋପି ପସ୍ସସତୋପି ରସ୍ସା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ଚିତ୍ତଂ ୱିୱଟ୍ଟତି, ଉପେକ୍ଖା ସଣ୍ଠାତି। ଇମେହି ନୱହାକାରେହି ରସ୍ସା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା କାଯୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। କାଯୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ କାଯଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା''ତି।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତଂ କାଯଂ ଅନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଏୱଂ ତଂ କାଯଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା…ପେ… ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ୱିଦିତା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି…ପେ… ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି…ପେ… ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ''ତି।

୧୭୦। କଥଂ ''ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି, ''ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି? କାଯୋତି ଦ୍ୱେ କାଯା – ନାମକାଯୋ ଚ ରୂପକାଯୋ ଚ। କତମୋ ନାମକାଯୋ? ୱେଦନା, ସଞ୍ଞା, ଚେତନା, ଫସ୍ସୋ, ମନସିକାରୋ, ନାମଞ୍ଚ ନାମକାଯୋ ଚ, ଯେ ଚ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା – ଅଯଂ ନାମକାଯୋ। କତମୋ ରୂପକାଯୋ? ଚତ୍ତାରୋ ଚ ମହାଭୂତା, ଚତୁନ୍ନଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନଂ ଉପାଦାଯରୂପଂ, ଅସ୍ସାସୋ ଚ ପସ୍ସାସୋ ଚ, ନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଉପନିବନ୍ଧନା, ଯେ ଚ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କାଯସଙ୍ଖାରା – ଅଯଂ ରୂପକାଯୋ।

କଥଂ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି। ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି। ରସ୍ସଂ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି।

ଆୱଜ୍ଜତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ପଜାନତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ପସ୍ସତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପଯତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ପହାତବ୍ବଂ ପଜହତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱଯତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୋ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ତେ କାଯା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି। ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା କାଯୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। କାଯୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି। ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ କାଯଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା''ତି।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତଂ କାଯଂ ଅନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଏୱଂ ତଂ କାଯଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା…ପେ… ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା।

ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ [ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା (ସ୍ୟା॰)] ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି। ଯୋ ତତ୍ଥ ସଂୱରଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା। ଯୋ ତତ୍ଥ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା। ଯୋ ତତ୍ଥ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପସ୍ସନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପହାତବ୍ବଂ ପଜହନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି।

ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ୱିଦିତା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି…ପେ… ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି…ପେ… ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ''ତି।

୧୭୧। କଥଂ ''ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି, ''ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି? କତମୋ କାଯସଙ୍ଖାରୋ?

ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସା କାୟିକା। ଏତେ ଧମ୍ମା କାୟପଟିବଦ୍ଧା କାୟସଙ୍ଖାରା। ତେ କାୟସଙ୍ଖାରେ ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ ନିରୋଧେନ୍ତୋ ୱୂପସମେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସା କାୟିକା। ଏତେ ଧମ୍ମା କାୟପଟିବଦ୍ଧା କାୟସଙ୍ଖାରା। ତେ କାୟସଙ୍ଖାରେ ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ ନିରୋଧେନ୍ତୋ ୱୂପସମେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି। ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସା ରସ୍ସଂ ପସ୍ସାସା। ସବ୍ବକାୟପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସା ସବ୍ବକାୟପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସାସା କାୟିକା। ଏତେ ଧମ୍ମା କାୟପଟିବଦ୍ଧା କାୟସଙ୍ଖାରା। ତେ କାୟସଙ୍ଖାରେ ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ ନିରୋଧେନ୍ତୋ ୱୂପସମେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି।

ୟଥାରୂପେହି କାୟସଙ୍ଖାରେହି ୟା କାୟସ୍ସ ଆନମନା ୱିନମନା ସନ୍ନମନା ପଣମନା ଇଞ୍ଜନା ଫନ୍ଦନା ଚଲନା ପକମ୍ପନା – ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି, ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ୟଥାରୂପେହି କାୟସଙ୍ଖାରେହି ୟା କାୟସ୍ସ ନ ଆନମନା ନ ୱିନମନା ନ ସନ୍ନମନା ନ ପଣମନା ଅନିଞ୍ଜନା ଅଫନ୍ଦନା ଅଚଲନା ଅକମ୍ପନା ସନ୍ତଂ ସୁଖୁମଂ ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି, ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି।

ଇତି କିର ''ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି, ''ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ୱାତୂପଲଦ୍ଧିୟା ଚ ପଭାୱନା ନ ହୋତି, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଞ୍ଚ ପଭାୱନା ନ ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିୟା ଚ ପଭାୱନା ନ ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଚ ପଭାୱନା ନ ହୋତି; ନ ଚ ନଂ ତଂ ସମାପତ୍ତିଂ ପଣ୍ଡିତା ସମାପଜ୍ଜନ୍ତିପି ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତିପି।

ଇତି କିର ''ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି, ''ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ୱାତୂପଲଦ୍ଧିୟା ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଞ୍ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିୟା ଚ ପଭାୱନା ହୋତି। ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଚ ପଭାୱନା ହୋତି; ତଞ୍ଚ ନଂ ସମାପତ୍ତିଂ ପଣ୍ଡିତା ସମାପଜ୍ଜନ୍ତିପି ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତିପି। ୟଥା କଥଂ ୱିୟ? ସେୟ୍ୟଥାପି କଂସେ ଆକୋଟିତେ ପଠମଂ ଓଳାରିକା ସଦ୍ଦା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଓଳାରିକାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସୁମନସିକତତ୍ତା ସୂପଧାରିତତ୍ତା ନିରୁଦ୍ଧେପି ଓଳାରିକେ ସଦ୍ଦେ, ଅଥ ପଚ୍ଛା ସୁଖୁମକା ସଦ୍ଦା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ସୁଖୁମକାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସୁମନସିକତତ୍ତା ସୂପଧାରିତତ୍ତା ନିରୁଦ୍ଧେପି ସୁଖୁମକେ ସଦ୍ଦେ, ଅଥ ପଚ୍ଛା ସୁଖୁମସଦ୍ଦନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣତାପି ଚିତ୍ତଂ ପୱତ୍ତତି। ଏୱମେୱଂ ପଠମଂ ଓଳାରିକା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ପୱତ୍ତନ୍ତି; ଓଳାରିକାନଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସୁମନସିକତତ୍ତା ସୂପଧାରିତତ୍ତା ନିରୁଦ୍ଧେପି ଓଳାରିକେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ, ଅଥ ପଚ୍ଛା ସୁଖୁମକା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ସୁଖୁମକାନଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସୁମନସିକତତ୍ତା ସୂପଧାରିତତ୍ତା ନିରୁଦ୍ଧେପି ସୁଖୁମକେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ, ଅଥ ପଚ୍ଛା ସୁଖୁମକଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣତାପି ଚିତ୍ତଂ ନ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଏୱଂ ସନ୍ତେ ୱାତୂପଲଦ୍ଧିୟା ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଞ୍ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିୟା ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଚ ପଭାୱନା ହୋତି; ତଞ୍ଚ ନଂ ସମାପତ୍ତିଂ ପଣ୍ଡିତା ସମାପଜ୍ଜନ୍ତିପି ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତିପି। ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା କାୟୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। କାୟୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାୟ ସତିୟା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ କାୟଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା''ତି।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତଂ କାୟଂ ଅନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଏୱଂ ତଂ କାୟଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା…ପେ… ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି। ୟୋ ତତ୍ଥ ସଂୱରଟ୍ଠୋ, ଅୟଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା; ୟୋ ତତ୍ଥ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ, ଅୟଂ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା; ୟୋ ତତ୍ଥ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅୟଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାୟୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି…ପେ… ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ୱିଦିତା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି…ପେ… ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ସମୋଧାନେତି…ପେ… ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ''ତି।

ଅଟ୍ଠ ଅନୁପସ୍ସନାଞାଣାନି, ଅଟ୍ଠ ଚ ଉପଟ୍ଠାନାନୁସ୍ସତିୟୋ , ଚତ୍ତାରି ସୁତ୍ତନ୍ତିକୱତ୍ଥୂନି କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସନାୟ।

ଭାଣୱାରୋ।

ଦୁତିୟଚତୁକ୍କନିଦ୍ଦେସୋ

୧୭୨। କଥଂ ''ପୀତିପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି ''ପୀତିପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି? କତମା ପୀତି? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ

ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପୀତି ପାମୋଜ୍ଜଂ। ଯା ପୀତି ପାମୋଜ୍ଜଂ ଆମୋଦନା ପମୋଦନା ହାସୋ ପହାସୋ ଵିତ୍ତି ଓଦଗ୍ଗଂ ଅତ୍ତମନତା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପୀତି ପାମୋଜ୍ଜଂ…ପେ… ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସଵସେନ, ରସ୍ସଂ ପସ୍ସାସଵସେନ, ସବ୍ବକାଯପଟିସଂଵେଦୀ ଅସ୍ସାସଵସେନ, ସବ୍ବକାଯପଟିସଂଵେଦୀ ପସ୍ସାସଵସେନ, ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସାସଵସେନ, ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପୀତି ପାମୋଜ୍ଜଂ। ଯା ପୀତି ପାମୋଜ୍ଜଂ ଆମୋଦନା ପମୋଦନା ହାସୋ ପହାସୋ ଵିତ୍ତି ଓଦଗ୍ଗଂ ଅତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଅଯଂ ପୀତି।

କଥଂ ସା ପୀତି ପଟିଵିଦିତା ହୋତି? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ସା ପୀତି ପଟିଵିଦିତା ହୋତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ସା ପୀତି ପଟିଵିଦିତା ହୋତି। ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସଵସେନ…ପେ… ରସ୍ସଂ ପସ୍ସାସଵସେନ… ସବ୍ବକାଯପଟିସଂଵେଦୀ ଅସ୍ସାସଵସେନ… ସବ୍ବକାଯପଟିସଂଵେଦୀ ପସ୍ସାସଵସେନ… ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସାସଵସେନ… ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ସା ପୀତି ପଟିଵିଦିତା ହୋତି। ଆଵଜ୍ଜତୋ ସା ପୀତି ପଟିଵିଦିତା ହୋତି, ଜାନତୋ…ପେ… ପସ୍ସତୋ… ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖତୋ… ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହତୋ… ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚତୋ… ଵୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହତୋ… ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପଯତୋ… ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହତୋ… ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନତୋ… ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନତୋ… ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନତୋ… ପହାତବ୍ବଂ ପଜହତୋ… ଭାଵେତବ୍ବଂ ଭାଵଯତୋ… ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୋ ସା ପୀତି ପଟିଵିଦିତା ହୋତି। ଏଵଂ ସା ପୀତି ପଟିଵିଦିତା ହୋତି।

ପୀତିପଟିସଂଵେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଵସେନ ଵେଦନା ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। ଵେଦନା ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେଵ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ ଵେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି – ''ଵେଦନାସୁ ଵେଦନାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାଵନା''ତି।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତଂ ଵେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଏଵଂ ତଂ ଵେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଭାଵନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାଵନା…ପେ… ଆସେଵନଟ୍ଠେନ ଭାଵନା। ପୀତିପଟିସଂଵେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସଂଵରଟ୍ଠେନ ସୀଲଵିସୁଦ୍ଧି…ପେ… ପୀତିପଟିସଂଵେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ…ପେ… ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି – ''ସମନ୍ତଞ୍ଚ ପଟିଵିଜ୍ଝତୀ''ତି।

୧୭୩। କଥଂ ''ସୁଖପଟିସଂଵେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି, ''ସୁଖପଟିସଂଵେଦୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି? ସୁଖନ୍ତି ଦ୍ଵେ ସୁଖାନି – କାଯିକଞ୍ଚ ସୁଖଂ, ଚେତସିକଞ୍ଚ ସୁଖଂ। କତମଂ କାଯିକଂ ସୁଖଂ? ଯଂ କାଯିକଂ ସାତଂ କାଯିକଂ ସୁଖଂ, କାଯସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ସାତଂ ସୁଖଂ ଵେଦଯିତଂ, କାଯସମ୍ଫସ୍ସଜା ସାତା ସୁଖା ଵେଦନା – ଇଦଂ କାଯିକଂ ସୁଖଂ। କତମଂ ଚେତସିକଂ ସୁଖଂ? ଯଂ ଚେତସିକଂ ସାତଂ ଚେତସିକଂ ସୁଖଂ, ଚେତୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ସାତଂ ସୁଖଂ ଵେଦଯିତଂ, ଚେତୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ସାତା ସୁଖା ଵେଦନା – ଇଦଂ ଚେତସିକଂ ସୁଖଂ।

କଥଂ ତେ ସୁଖା ପଟିଵିଦିତା ହୋନ୍ତି? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତେ ସୁଖା ପଟିଵିଦିତା ହୋନ୍ତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତେ ସୁଖା ପଟିଵିଦିତା ହୋନ୍ତି…ପେ… ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୋ ତେ ସୁଖା ପଟିଵିଦିତା ହୋନ୍ତି। ଏଵଂ ତେ ସୁଖା ପଟିଵିଦିତା ହୋନ୍ତି। ସୁଖପଟିସଂଵେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଵସେନ ଵେଦନା ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। ଵେଦନା ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେଵ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ ଵେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି – ''ଵେଦନାସୁ ଵେଦନାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାଵନା''ତି।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତଂ ଵେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଏଵଂ ତଂ ଵେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଭାଵନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାଵନା…ପେ… ଆସେଵନଟ୍ଠେନ ଭାଵନା। ସୁଖପଟିସଂଵେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସଂଵରଟ୍ଠେନ ସୀଲଵିସୁଦ୍ଧି…ପେ… ସୁଖପଟିସଂଵେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ…ପେ… ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି – ''ସମନ୍ତଞ୍ଚ ପଟିଵିଜ୍ଝତୀ''ତି।

୧୭୪। କଥଂ ''ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂଵେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି, ''ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂଵେଦୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି? କତମୋ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରୋ? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଵସେନ ସଞ୍ଞା ଚ ଵେଦନା ଚ ଚେତସିକା – ଏତେ ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଵସେନ ସଞ୍ଞା ଚ ଵେଦନା ଚ ଚେତସିକା – ଏତେ ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା…ପେ… ସୁଖପଟିସଂଵେଦୀ ଅସ୍ସାସଵସେନ… ସୁଖପଟିସଂଵେଦୀ

ପସ୍ସାସୱସେନ ସଞ୍ଞା ଚ ୱେଦନା ଚ ଚେତସିକା – ଏତେ ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା – ଅଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରୋ।

କଥଂ ତେ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତେ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତେ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି…ପେ… ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୋ ତେ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ତେ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା ପଟିୱିଦିତା ହୋନ୍ତି। ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ୱେଦନା ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ ୱେଦନା ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେ ଞାଣେନ ତଂ ୱେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା''ତି।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତଂ ୱେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଏୱଂ ତଂ ୱେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା…ପେ… ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି…ପେ… ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ…ପେ… ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ''ତି।

୧୭୫। କଥଂ ''ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି, ''ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି? କତମୋ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରୋ? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ସଞ୍ଞା ଚ ୱେଦନା ଚ ଚେତସିକା – ଏତେ ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା। ତେ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରେ ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ ନିରୋଧେନ୍ତୋ ୱୂପସମେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସୱସେନ ସଞ୍ଞା ଚ ୱେଦନା ଚ ଚେତସିକା – ଏତେ ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା। ତେ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରେ ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ ନିରୋଧେନ୍ତୋ ୱୂପସମେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି। ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସୱସେନ… ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସାସୱସେନ ସଞ୍ଞା ଚ ୱେଦନା ଚ ଚେତସିକା – ଏତେ ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା। ତେ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରେ ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ ନିରୋଧେନ୍ତୋ ୱୂପସମେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି। ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ୱେଦନା ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। ୱେଦନା ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ ୱେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା''ତି।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତଂ ୱେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଏୱଂ ତଂ ୱେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା…ପେ… ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି…ପେ… ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ…ପେ… ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ''ତି।

ଅଟ୍ଠ ଅନୁପସ୍ସନାଞାଣାନି ଅଟ୍ଠ ଚ ଉପଟ୍ଠାନାନୁସ୍ସତିଯୋ ଚତ୍ତାରି ସୁତ୍ତନ୍ତିକୱତ୍ଥୂନି ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାଯ।

ତତିଯଚତୁକ୍କନିଦ୍ଦେସୋ

୧୭୬। କଥଂ ''ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି, ''ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତି ସିକ୍ଖତି? କତମଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚିତ୍ତଂ। ଯଂ ଚିତ୍ତଂ ମନୋ ମାନସଂ ହଦଯଂ ପଣ୍ଡରଂ ମନୋ ମନାଯତନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ତଜ୍ଜା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସୱସେନ …ପେ… ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ… ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସାସୱସେନ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚିତ୍ତଂ। ଯଂ ଚିତ୍ତଂ ମନୋ ମାନସଂ ହଦଯଂ ପଣ୍ଡରଂ ମନୋ ମାନାଯତନଂ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ତଜ୍ଜା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ – ଇଦଂ ଚିତ୍ତଂ।

କଥଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଟିୱିଦିତଂ ହୋତି? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଟିୱିଦିତଂ ହୋତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଟିୱିଦିତଂ ହୋତି…ପେ… ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୋ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଟିୱିଦିତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ପଟିୱିଦିତଂ ହୋତି। ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା''ତି।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଏୱଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା…ପେ… ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା।

ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି…ପେ… ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ…ପେ… ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସମନ୍ତଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

୧୭୭। କଥଂ ‘‘ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି, ‘‘ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି? କତମୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିପ୍ପମୋଦୋ? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିପ୍ପମୋଦୋ। ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆମୋଦନା ପମୋଦନା ହାସୋ ପହାସୋ ୱିତ୍ତି ଓଦଗ୍ଯଂ ଅତ୍ତମନତା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିପ୍ପମୋଦୋ। ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆମୋଦନା ପମୋଦନା ହାସୋ ପହାସୋ ୱିତ୍ତି ଓଦଗ୍ଯଂ ଅତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସ…ପେ… ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସୱସେନ… ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିପ୍ପମୋଦୋ। ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆମୋଦନା ପମୋଦନା ହାସୋ ପହାସୋ ୱିତ୍ତି ଓଦଗ୍ଯଂ ଅତ୍ତମନତା ଚିତ୍ତସ୍ସ – ଅଯଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିପ୍ପମୋଦୋ। ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା’’ତି।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଏୱଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତୀତି। ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା…ପେ… ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି…ପେ… ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ…ପେ… ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସମନ୍ତଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

୧୭୮। କଥଂ ‘‘ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି? କତମୋ ସମାଧି [କତମଞ୍ଚ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ (ସ୍ୟା।)]? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି, ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତି ସଣ୍ଠିତି ଅୱଟ୍ଠିତି [ଅଧିଟ୍ଠିତି (ସ୍ୟା।)] ଅୱିସାହାରୋ ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଅୱିସାହଟମାନସତା [ଅୱିସାହତମାନସତା (ସ୍ୟା। କ।)] ସମଥୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସମାଧିବଲଂ ସମ୍ମାସମାଧି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି…ପେ… ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ…ପେ… ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି। ଯା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତି ସଣ୍ଠିତି ଅୱଟ୍ଠିତି ଅୱିସାହାରୋ ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଅୱିସାହଟମାନସତା ସମଥୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସମାଧିବଲଂ ସମ୍ମାସମାଧି – ଅଯଂ ସମାଧି। ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା’’ତି।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଏୱଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା…ପେ… ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି…ପେ… ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ…ପେ… ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସମନ୍ତଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

୧୭୯। କଥଂ ‘‘ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି? ‘‘ରାଗତୋ ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ରାଗତୋ ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ‘‘ଦୋସତୋ ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ଦୋସତୋ ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ‘‘ମୋହତୋ ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି…ପେ… ମାନତୋ ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ… ଦିଟ୍ଠିଯା ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ… ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ… ଥିନତୋ ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ… ଉଦ୍ଧଚ୍ଚତୋ ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ… ଅହିରିକତୋ ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ… ‘‘ଅନୋତ୍ତପ୍ପତୋ ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ଅନୋତ୍ତପ୍ପତୋ ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି…ପେ…।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଏୱଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା…ପେ… ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି…ପେ… ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ …ପେ… ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସମନ୍ତଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

ଅଟ୍ଠ ଅନୁପସ୍ସନାଞାଣାନି ଅଟ୍ଠ ଚ ଉପଟ୍ଠାନାନୁସ୍ସତିଯୋ ଚତ୍ତାରି ସୁତ୍ତନ୍ତିକୱତ୍ଥୂନି ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଯ।

ଚତୁତ୍ଥଚତୁକ୍କନିଦ୍ଦେସୋ

୧୮୦। କଥଂ ‘‘ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି? ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି କିଂ ଅନିଚ୍ଚଂ? ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ଅନିଚ୍ଚା। କେନଟ୍ଠେନ ଅନିଚ୍ଚା? ଉପ୍ପାଦଵଯଟ୍ଠେନ ଅନିଚ୍ଚା। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି, ଵଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି, ଉଦଯବ୍ବଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ କତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି? ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଞ୍ଚଵୀସତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି, ଵଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପଞ୍ଚଵୀସତି ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦଯବ୍ବଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମାନି ପଞ୍ଞାସ ଲକ୍ଖଣାନି ପସ୍ସତି।

‘‘ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ‘‘ଵେଦନାଯ…ପେ… ସଞ୍ଞାଯ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ଵିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଵସେନ ଧମ୍ମା ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। ଧମ୍ମା ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେଵ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାଵନା’’ତି।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଏଵଂ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତି। ଭାଵନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାଵନା…ପେ… ଆସେଵନଟ୍ଠେନ ଭାଵନା। ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସଂଵରଟ୍ଠେନ ସୀଲଵିସୁଦ୍ଧି…ପେ… ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ…ପେ… ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିଵିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

କଥଂ ‘‘ଵିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ଵିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି? ରୂପେ ଆଦୀନଵଂ ଦିସ୍ଵା ରୂପଵିରାଗେ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ଵାଧିଟ୍ଠିତଂ। ‘‘ରୂପେ ଵିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ରୂପେ ଵିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ଵେଦନାଯ…ପେ… ସଞ୍ଞାଯ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ଵିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଆଦୀନଵଂ ଦିସ୍ଵା ଜରାମରଣଵିରାଗେ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ଵାଧିଟ୍ଠିତଂ। ‘‘ଜରାମରଣେ ଵିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ଜରାମରଣେ ଵିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ଵିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଵସେନ ଧମ୍ମା ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। ଧମ୍ମା ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେଵ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାଵନା’’ତି।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଏଵଂ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତି। ଭାଵନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାଵନା…ପେ… ଆସେଵନଟ୍ଠେନ ଭାଵନା। ଵିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସଂଵରଟ୍ଠେନ ସୀଲଵିସୁଦ୍ଧି…ପେ… ଵିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ…ପେ… ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିଵିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

କଥଂ ‘‘ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି? ରୂପେ ଆଦୀନଵଂ ଦିସ୍ଵା ରୂପନିରୋଧେ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ଵାଧିଟ୍ଠିତଂ। ‘‘ରୂପେ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ରୂପେ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ଵେଦନାଯ…ପେ… ସଞ୍ଞାଯ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ଵିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଆଦୀନଵଂ ଦିସ୍ଵା ଜରାମରଣନିରୋଧେ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ଵାଧିଟ୍ଠିତଂ। ‘‘ଜରାମରଣେ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ଜରାମରଣେ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି।

୧୮୧। କତିହାକାରେହି ଅଵିଜ୍ଜାଯ ଆଦୀନଵୋ ହୋତି? କତିହାକାରେହି ଅଵିଜ୍ଜା ନିରୁଜ୍ଝତି? ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଵିଜ୍ଜାଯ ଆଦୀନଵୋ ହୋତି। ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ଅଵିଜ୍ଜା ନିରୁଜ୍ଝତି।

କତମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଵିଜ୍ଜାଯ ଆଦୀନଵୋ ହୋତି? ଅନିଚ୍ଚଟ୍ଠେନ ଅଵିଜ୍ଜାଯ ଆଦୀନଵୋ ହୋତି, ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠେନ ଅଵିଜ୍ଜାଯ ଆଦୀନଵୋ ହୋତି, ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ ଅଵିଜ୍ଜାଯ ଆଦୀନଵୋ ହୋତି, ସନ୍ତାପଟ୍ଠେନ ଅଵିଜ୍ଜାଯ ଆଦୀନଵୋ ହୋତି, ଵିପରିଣାମଟ୍ଠେନ ଅଵିଜ୍ଜାଯ ଆଦୀନଵୋ ହୋତି – ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଵିଜ୍ଜାଯ ଆଦୀନଵୋ ହୋତି।

କତମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ଅଵିଜ୍ଜା ନିରୁଜ୍ଝତି? ନିଦାନନିରୋଧେନ ଅଵିଜ୍ଜା ନିରୁଜ୍ଝତି, ସମୁଦଯନିରୋଧେନ ଅଵିଜ୍ଜା ନିରୁଜ୍ଝତି, ଜାତିନିରୋଧେନ ଅଵିଜ୍ଜା ନିରୁଜ୍ଝତି, ପଭଵନିରୋଧେନ [ଆହାରନିରୋଧେନ (ସ୍ୟା।)] ଅଵିଜ୍ଜା ନିରୁଜ୍ଝତି, ହେତୁନିରୋଧେନ ଅଵିଜ୍ଜା ନିରୁଜ୍ଝତି, ପଚ୍ଚଯନିରୋଧେନ ଅଵିଜ୍ଜା ନିରୁଜ୍ଝତି, ଞାଣୁପ୍ପାଦେନ ଅଵିଜ୍ଜା ନିରୁଜ୍ଝତି, ନିରୋଧୁପଟ୍ଠାନେନ ଅଵିଜ୍ଜା ନିରୁଜ୍ଝତି – ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ଅଵିଜ୍ଜା ନିରୁଜ୍ଝତି। ଇମେହି

ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା – ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧେ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ। ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାଯ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାଯ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି।

କତିହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରେସୁ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, କତିହାକାରେହି ସଙ୍ଖାରା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି…ପେ… କତିହାକାରେହି ୱିଞ୍ଞାଣେ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, କତିହାକାରେହି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନିରୁଜ୍ଝତି… କତିହାକାରେହି ନାମରୂପେ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, କତିହାକାରେହି ନାମରୂପଂ ନିରୁଜ୍ଝତି… କତିହାକାରେହି ସଳାଯତନେ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, କତିହାକାରେହି ସଳାଯତନଂ ନିରୁଜ୍ଝତି… କତିହାକାରେହି ଫସ୍ସେ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, କତିହାକାରେହି ଫସ୍ସୋ ନିରୁଜ୍ଝତି… କତିହାକାରେହି ୱେଦନାଯ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, କତିହାକାରେହି ୱେଦନା ନିରୁଜ୍ଝତି… କତିହାକାରେହି ତଣ୍ହାଯ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, କତିହାକାରେହି ତଣ୍ହା ନିରୁଜ୍ଝତି… କତିହାକାରେହି ଉପାଦାନେ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, କତିହାକାରେହି ଉପାଦାନଂ ନିରୁଜ୍ଝତି… କତିହାକାରେହି ଭୱେ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, କତିହାକାରେହି ଭୱୋ ନିରୁଜ୍ଝତି… କତିହାକାରେହି ଜାତିଯା ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, କତିହାକାରେହି ଜାତି ନିରୁଜ୍ଝତି… କତିହାକାରେହି ଜରାମରଣେ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, କତିହାକାରେହି ଜରାମରଣଂ ନିରୁଜ୍ଝତି? ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଜରାମରଣେ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ଜରାମରଣଂ ନିରୁଜ୍ଝତି।

କତମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଜରାମରଣେ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି? ଅନିଚ୍ଚଟ୍ଠେନ ଜରାମରଣେ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠେନ…ପେ… ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ…ପେ… ସନ୍ତାପଟ୍ଠେନ…ପେ… ୱିପରିଣାମଟ୍ଠେନ ଜରାମରଣେ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି – ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଜରାମରଣେ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି।

କତମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ଜରାମରଣଂ ନିରୁଜ୍ଝତି? ନିଦାନନିରୋଧେନ ଜରାମରଣଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ସମୁଦଯନିରୋଧେନ…ପେ… ଜାତିନିରୋଧେନ…ପେ… ପଭୱନିରୋଧେନ [ଭୱନିରୋଧେନ (ସ୍ୟା॰)] … ହେତୁନିରୋଧେନ… ପଚ୍ଚଯନିରୋଧେନ… ଞାଣୁପ୍ପାଦେନ…ପେ… ନିରୋଧୁପଟ୍ଠାନେନ ଜରାମରଣଂ ନିରୁଜ୍ଝତି – ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ଜରାମରଣଂ ନିରୁଜ୍ଝତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଜରାମରଣେ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ଜରାମରଣନିରୋଧେ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ। ‘‘ଜରାମରଣେ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ଜରାମରଣେ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଧମ୍ମା ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। ଧମ୍ମା ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା’’ତି।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତି…ପେ… ଏୱଂ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତି। ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା…ପେ… ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି…ପେ… ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ…ପେ… ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

୧୮୨। କଥଂ ‘‘ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି? ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାତି ଦ୍ୱେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗା – ପରିଚ୍ଚାଗପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ପକ୍ଖନ୍ଦନପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ। ରୂପଂ ପରିଚ୍ଚଜତୀତି – ପରିଚ୍ଚାଗପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ। ରୂପନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ପକ୍ଖନ୍ଦନପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ। ‘‘ରୂପେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ରୂପେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଚକ୍ଖୁଂ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ପରିଚ୍ଚଜତୀତି – ପରିଚ୍ଚାଗପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ। ଜରାମରଣନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ପକ୍ଖନ୍ଦନପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ। ‘‘ଜରାମରଣେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ଜରାମରଣେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଧମ୍ମା ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। ଧମ୍ମା ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା’’ତି।

ଅନୁପସ୍ସତୀତି କଥଂ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିଯତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି। ଏୱଂ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତି। ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା। ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା…ପେ… ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି। ଯୋ ତତ୍ଥ ସଂୱରଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା; ଯୋ ତତ୍ଥ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା – ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାଯୋ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି ଜାନନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି…ପେ… ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି।

ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ୱିଦିତା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି …ପେ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି ଗୋଚରଞ୍ଚ ପଜାନାତି ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତି; ବଲାନି ସମୋଧାନେତି… ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ସମୋଧାନେତି… ମଗ୍ଗଂ ସମୋଧାନେତି… ଧମ୍ମେ ସମୋଧାନେତି ଗୋଚରଞ୍ଚ ପଜାନାତି ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତି।

ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତୀତି କଥଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି? ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସମୋଧାନେତି…ପେ… ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀ’’ତି।

ଅଟ୍ଠ ଅନୁପସ୍ସନେ ଞାଣାନି ଅଟ୍ଠ ଚ ଉପଟ୍ଠାନାନୁସ୍ସତିଯୋ ଚତ୍ତାରି ସୁତ୍ତନ୍ତିକୱତ୍ଥୂନି ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାଯ। ଇମାନି ବାତ୍ତିଂସ ସତୋକାରିସ୍ସ ଞାଣାନି।

ସତୋକାରିଞାଣନିଦ୍ଦେସୋ ପଞ୍ଚମୋ।

୬। ଞାଣରାସିଛକ୍କନିଦ୍ଦେସୋ

୧୮୩। କତମାନି ଚତୁୱୀସତି ସମାଧିୱସେନ ଞାଣାନି? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି, ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି…ପେ… ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି, ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି। ଇମାନି ଚତୁୱୀସତି ସମାଧିୱସେନ ଞାଣାନି।

କତମାନି ଦ୍ୱେସତ୍ତତି ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଞାଣାନି? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା…ପେ… ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସଂ, ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ପସ୍ସାସଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା। ଇମାନି ଦ୍ୱେସତ୍ତତି ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଞାଣାନି।

କତମାନି ଅଟ୍ଠ ନିବ୍ବିଦାଞାଣାନି? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସଂ ଯଥାଭୂତଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତୀତି – ନିବ୍ବିଦାଞାଣଂ, ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସାସଂ ଯଥାଭୂତଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତୀତି – ନିବ୍ବିଦାଞାଣଂ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସଂ ଯଥାଭୂତଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତୀତି – ନିବ୍ବିଦାଞାଣଂ, ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସାସଂ ଯଥାଭୂତଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତୀତି – ନିବ୍ବିଦାଞାଣଂ। ଇମାନି ଅଟ୍ଠ ନିବ୍ବିଦାଞାଣାନି।

କତମାନି ଅଟ୍ଠ ନିବ୍ବିଦାନୁଲୋମେ ଞାଣାନି? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସଂ ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ନିବ୍ବିଦାନୁଲୋମେ ଞାଣଂ, ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସାସଂ ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ନିବ୍ବିଦାନୁଲୋମେ ଞାଣଂ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସଂ ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ନିବ୍ବିଦାନୁଲୋମେ ଞାଣଂ, ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସାସଂ ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ନିବ୍ବିଦାନୁଲୋମେ ଞାଣଂ – ଇମାନି ଅଟ୍ଠ ନିବ୍ବିଦାନୁଲୋମେ ଞାଣାନି।

କତମାନି ଅଟ୍ଠ ନିବ୍ବିଦାପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଞାଣାନି? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସଂ ପଟିସଙ୍ଖା ସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ନିବ୍ବିଦାପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଞାଣଂ, ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସାସଂ ପଟିସଙ୍ଖା ସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ନିବ୍ବିଦାପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଞାଣଂ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସଂ ପଟିସଙ୍ଖା ସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ନିବ୍ବିଦାପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଞାଣଂ, ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସାସଂ ପଟିସଙ୍ଖା ସନ୍ତିଟ୍ଠନା ପଞ୍ଞା ନିବ୍ବିଦାପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଞାଣଂ – ଇମାନି ଅଟ୍ଠ ନିବ୍ବିଦାପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଞାଣାନି।

କତମାନି ଏକୱୀସତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖେ ଞାଣାନି? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା ପହୀନତ୍ତା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖେ ଞାଣଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ପହୀନତ୍ତା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖେ ଞାଣଂ, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସସ୍ସ…ପେ… ଦିଟ୍ଠାନୁସଯସ୍ସ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସଯସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖେ ଞାଣଂ, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଓଳାରିକସ୍ସ, କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନସ୍ସ…ପେ… ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନସ୍ସ, ଓଳାରିକସ୍ସ କାମରାଗାନୁସଯସ୍ସ, ପଟିଘାନୁସଯସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖେ ଞାଣଂ, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଅନୁସହଗତସ୍ସ କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନସ୍ସ…ପେ… ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନସ୍ସ, ଅନୁସହଗତସ୍ସ କାମରାଗାନୁସଯସ୍ସ, ପଟିଘାନୁସଯସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖେ ଞାଣଂ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ, ରୂପରାଗସ୍ସ…ପେ… ଅରୂପରାଗସ୍ସ, ମାନସ୍ସ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ, ଅୱିଜ୍ଜାଯ, ମାନାନୁସଯସ୍ସ, ଭୱରାଗାନୁସଯସ୍ସ, ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖେ ଞାଣଂ। ଇମାନି ଏକୱୀସତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖେ ଞାଣାନି। ସୋଳସୱତ୍ଥୁକଂ

ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଂ ଭାୱଯତୋ ସମଧିକାନି ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଞାଣସତାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

ଞାଣରାସିଛକ୍କନିଦ୍ଦେସୋ ଛଟ୍ଠୋ।

ଆନାପାନସ୍ସତିକଥା [ଆନାପାନକଥା (ସ୍ୟା। କ।)] ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଇନ୍ଦ୍ରିଯକଥା

୧। ପଠମସୁତ୍ତନ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

୧୮୪। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି। ‘‘ଭଦନ୍ତେ’’ତି [‘‘ଭଦ୍ଦନ୍ତେ’’ତି (କ।)] ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି’’ [ସଂ। ନି। ୫।୪୭୧]।

୧୮୫। ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି କତିହାକାରେହି ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି? ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପନ୍ନରସହି ଆକାରେହି ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଅସ୍ସଦ୍ଧେ ପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜଯତୋ, ସଦ୍ଧେ ପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱତୋ ଭଜତୋ ପଯିରୁପାସତୋ, ପସାଦନୀଯେ ସୁତ୍ତନ୍ତେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ – ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି। କୁସୀତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜଯତୋ, ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯେ ପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱତୋ ଭଜତୋ ପଯିରୁପାସତୋ, ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ – ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି। ମୁଟ୍ଠସ୍ସତୀ ପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜଯତୋ, ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତୀ ପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱତୋ ଭଜତୋ ପଯିରୁପାସତୋ, ସତିପଟ୍ଠାନେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ – ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି। ଅସମାହିତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜଯତୋ, ସମାହିତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱତୋ ଭଜତୋ ପଯିରୁପାସତୋ, ଝାନୱିମୋକ୍ଖେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ – ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି। ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେ ପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜଯତୋ, ପଞ୍ଞୱନ୍ତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱତୋ ଭଜତୋ ପଯିରୁପାସତୋ, ଗମ୍ଭୀରଞାଣଚରିଯଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ – ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି। ଇତି ଇମେ ପଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜଯତୋ , ପଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱତୋ ଭଜତୋ ପଯିରୁପାସତୋ, ପଞ୍ଚ ସୁତ୍ତନ୍ତକ୍ଖନ୍ଧେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ – ଇମେହି ପନ୍ନରସହି ଆକାରେହି ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି।

କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିଯନ୍ତି, କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଭାୱନା ହୋତି? ଦସହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିଯନ୍ତି, ଦସହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଭାୱନା ହୋତି। ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ ପଜହନ୍ତୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ ପଜହତି; କୋସଜ୍ଜଂ ପଜହନ୍ତୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେନ୍ତୋ କୋସଜ୍ଜଂ ପଜହତି; ପମାଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ପମାଦଂ ପଜହତି; ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହନ୍ତୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହତି; ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହନ୍ତୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହତି। ଇମେହି ଦସହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିଯନ୍ତି, ଇମେହି ଦସହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଭାୱନା ହୋତି।

କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିତାନି ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି? ଦସହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିତାନି ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି। ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ସୁପ୍ପହୀନତ୍ତା ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱିତଂ ହୋତି ସୁଭାୱିତଂ; ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତା ସୁଭାୱିତତ୍ତା ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ ପହୀନଂ ହୋତି ସୁପ୍ପହୀନଂ। କୋସଜ୍ଜସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ସୁପ୍ପହୀନତ୍ତା ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱିତଂ ହୋତି ସୁଭାୱିତଂ; ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତା ସୁଭାୱିତତ୍ତା କୋସଜ୍ଜଂ ପହୀନଂ ହୋତି ସୁପ୍ପହୀନଂ। ପମାଦସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ସୁପ୍ପହୀନତ୍ତା ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱିତଂ ହୋତି ସୁଭାୱିତଂ; ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତା ସୁଭାୱିତତ୍ତା ପମାଦୋ ପହୀନୋ ହୋତି ସୁପ୍ପହୀନୋ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ସୁପ୍ପହୀନତ୍ତା ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱିତଂ ହୋତି ସୁଭାୱିତଂ; ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତା ସୁଭାୱିତତ୍ତା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପହୀନଂ ହୋତି ସୁପ୍ପହୀନଂ। ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପହୀନତ୍ତା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱିତଂ ହୋତି ସୁଭାୱିତଂ; ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତା ସୁଭାୱିତତ୍ତା ଅୱିଜ୍ଜା ପହୀନା ହୋତି ସୁପ୍ପହୀନା। ଇମେହି ଦସହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିତାନି ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି।

୧୮୬। କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିଯନ୍ତି, କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିତାନି ଚେୱ ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ? ଚତୂହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିଯନ୍ତି ଚତୂହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିତାନି ଚେୱ ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ

ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିଯନ୍ତି; ସୋତାପତ୍ତିଫଲକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିତାନି ଚେୱ ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିଯନ୍ତି; ସକଦାଗାମିଫଲକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିତାନି ଚେୱ ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିଯନ୍ତି; ଅନାଗାମିଫଲକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିତାନି ଚେୱ ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିଯନ୍ତି; ଅରହତ୍ତଫଲକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିତାନି ଚେୱ ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ। ଇତି ଚତସ୍ସୋ ମଗ୍ଗୱିସୁଦ୍ଧିଯୋ, ଚତସ୍ସୋ ଫଲୱିସୁଦ୍ଧିଯୋ, ଚତସ୍ସୋ ସମୁଚ୍ଛେଦୱିସୁଦ୍ଧିଯୋ, ଚତସ୍ସୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିସୁଦ୍ଧିଯୋ। ଇମେହି ଚତୂହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିଯନ୍ତି; ଇମେହି ଚତୂହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିତାନି ଚେୱ ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ।

କତିନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନା; କତି ପୁଗ୍ଗଲା ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯା? ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନା; ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯା। କତମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନା? ସତ୍ତନ୍ନଞ୍ଚ ସେକ୍ଖାନଂ, ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକସ୍ସ ଚ – ଇମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନା। କତମେ ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯା? ସୱନେନ ବୁଦ୍ଧୋ ତଥାଗତସ୍ସ ସାୱକୋ ଖୀଣାସୱୋ ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ, ସଯଂ ଭୂତଟ୍ଠେନ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ, ଅପ୍ପମେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ – ଇମେ ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯା। ଇତି ଇମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନା; ଇମେ ତଯୋ ପୁଗ୍ଗଲା ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯା।

ସୁତ୍ତନ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ପଠମୋ।

୨। ଦୁତିଯସୁତ୍ତନ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

୧୮୭। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ''ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ , ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଯେ ହି କେଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନନ୍ତି, ନ ମେ ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ସମଣେସୁ [ଚେୱ (କ।) ସଂ। ନି। ୫।୪୭୬] ୱା ସମଣସମ୍ମତା, ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସମ୍ମତା; ନ ଚ ପନେତେ ଆଯସ୍ମନ୍ତା [ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ସଂ। ନି। ୫।୪୭୬] ସାମଞ୍ଞତ୍ଥଂ ୱା ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞତ୍ଥଂ ୱା ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରନ୍ତି। ଯେ ଚ ଖୋ କେଚି [ଯେ କେଚି ଖୋ (ସ୍ୟା।), ଯେ ହି କେଚି ଖୋ (କ।) ସଂ। ନି। ୫।୪୭୬ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଭିକ୍ଖୱେ ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନନ୍ତି, ତେ ଖୋ ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଣା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ସମଣେସୁ ୱା ସମଣସମ୍ମତା, ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସମ୍ମତା; ତେ ଚ ପନାଯସ୍ମନ୍ତା ସାମଞ୍ଞତ୍ଥଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞତ୍ଥଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରନ୍ତୀ''ତି।

୧୮୮। କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମୁଦଯୋ ହୋତି; କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମୁଦଯଂ ପଜାନାତି? କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି; କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଂ ପଜାନାତି? କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅସ୍ସାଦଂ ପଜାନାତି? କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି; କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଆଦୀନୱଂ ପଜାନାତି? କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ ହୋତି; କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ ପଜାନାତି?

ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମୁଦଯୋ ହୋତି; ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମୁଦଯଂ ପଜାନାତି। ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି; ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଂ ପଜାନାତି। ପଞ୍ଚୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି; ପଞ୍ଚୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅସ୍ସାଦଂ ପଜାନାତି। ପଞ୍ଚୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି; ପଞ୍ଚୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଆଦୀନୱଂ ପଜାନାତି। ଅସୀତିସତଂ ଆକାରେହି [ଅସୀତିସତାକାରେହି (ସ୍ୟା।)] ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ ହୋତି; ଅସୀତିସତଂ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ ପଜାନାତି।

କତମେହି ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମୁଦଯୋ ହୋତି; କତମେହି ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମୁଦଯଂ ପଜାନାତି? ଅଧିମୋକ୍ଖତ୍ଥାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ସମୁଦଯୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଅଧିମୋକ୍ଖୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଅଧିମୋକ୍ଖୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି; ପଗ୍ଗହତ୍ଥାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ସମୁଦଯୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ପଗ୍ଗହୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି,

ପଗ୍ଗହୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି; ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ସମୁଦଯୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଉପଟ୍ଠାନୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଉପଟ୍ଠାନୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି; ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ସମୁଦଯୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଅୱିକ୍ଖେପୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଅୱିକ୍ଖେପୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି; ଦସ୍ସନଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ସମୁଦଯୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଦସ୍ସନୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଦସ୍ସନୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି। ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ସମୁଦଯୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ସମୁଦଯୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ସମୁଦଯୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ସମୁଦଯୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଦସ୍ସନଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ସମୁଦଯୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି। ଅଧିମୋକ୍ଖୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ପଗ୍ଗହୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଉପଟ୍ଠାନୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଅୱିକ୍ଖେପୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଦସ୍ସନୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି। ଅଧିମୋକ୍ଖୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ପଗ୍ଗହୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଉପଟ୍ଠାନୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଅୱିକ୍ଖେପୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଦସ୍ସନୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି , ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତି।

ଇମେହି ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମୁଦଯୋ ହୋତି, ଇମେହି ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମୁଦଯଂ ପଜାନାତି।

କତମେହି ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି; କତମେହି ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଂ ପଜାନାତି? ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଅଧିମୋକ୍ଖୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଅଧିମୋକ୍ଖୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତଅନୁପଟ୍ଠାନଂ [ଏକତ୍ତଂ ଅନୁପଟ୍ଠାନଂ (ସ୍ୟା।)] ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି; ପଗ୍ଗହଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ପଗ୍ଗହୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ପଗ୍ଗହୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି; ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଉପଟ୍ଠାନୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଉପଟ୍ଠାନୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି; ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଅୱିକ୍ଖେପୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଅୱିକ୍ଖେପୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି; ଦସ୍ସନଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଦସ୍ସନୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଦସ୍ସନୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଏକତ୍ତଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି।

ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଦସ୍ସନଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜନାଯ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି। ଅଧିମୋକ୍ଖୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ପଗ୍ଗହୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଉପଟ୍ଠାନୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଅୱିକ୍ଖେପୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଦସ୍ସନୱସେନ ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି। ଅଧିମୋକ୍ଖୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ପଗ୍ଗହୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ

ହୋତି, ଉପଟ୍ଠାନଓ୍ୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଅୱିକ୍ଖେପଓ୍ୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ଦସ୍ସନଓ୍ୱସେନ ମନସିକାରସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଓ୍ୱସେନ ଏକତ୍ତଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଓ୍ୱସେନ ଏକତ୍ତଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ସତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଓ୍ୱସେନ ଏକତ୍ତଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଓ୍ୱସେନ ଏକତ୍ତଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଓ୍ୱସେନ ଏକତ୍ତଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି।

ଇମେହି ଚତ୍ତାରୀସାୟ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ହୋତି; ଇମେହି ଚତ୍ତାରୀସାୟ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଂ ପଜାନାତି।

କ। ଅସ୍ସାଦନିଦ୍ଦେସୋ

୧୮୯। କତମେହି ପଞ୍ଚୱୀସତିୟା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି; କତମେହି ପଞ୍ଚୱୀସତିୟା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଅସ୍ସାଦଂ ପଜାନାତି? ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟସ୍ସ ଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟପରିଳାହସ୍ସ ଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ଅଧିମୋକ୍ଖଚରିୟାୟ ୱେସାରଜ୍ଜଂ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ସନ୍ତୋ ଚ ୱିହାରାଧିଗମୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ଯଂ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ଅୟଂ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ।

କୋସଜ୍ଜସ୍ସ ଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, କୋସଜ୍ଜପରିଳାହସ୍ସ ଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ପଗ୍ଗହଚରିୟାୟ ୱେସାରଜ୍ଜଂ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ସନ୍ତୋ ଚ ୱିହାରାଧିଗମୋ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ଯଂ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ଅୟଂ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ।

ପମାଦସ୍ସ ଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ପମାଦପରିଳାହସ୍ସ ଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ଉପଟ୍ଠାନଚରିୟାୟ ୱେସାରଜ୍ଜଂ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ସନ୍ତୋ ଚ ୱିହାରାଧିଗମୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ଯଂ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ଅୟଂ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ।

ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚପରିଳାହସ୍ସ ଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ଅୱିକ୍ଖେପଚରିୟାୟ ୱେସାରଜ୍ଜଂ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ସନ୍ତୋ ଚ ୱିହାରାଧିଗମୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ଯଂ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ଅୟଂ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ।

ଅୱିଜ୍ଜାୟ ଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ଅୱିଜ୍ଜାପରିଳାହସ୍ସ ଅନୁପଟ୍ଠାନଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ଦସ୍ସନଚରିୟାୟ ୱେସାରଜ୍ଜଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି , ସନ୍ତୋ ଚ ୱିହାରାଧିଗମୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି, ଯଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ ଅୟଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ।

ଇମେହି ପଞ୍ଚୱୀସତିୟା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଅସ୍ସାଦୋ ହୋତି; ଇମେହି ପଞ୍ଚୱୀସତିୟା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଅସ୍ସାଦଂ ପଜାନାତି।

ଖ। ଆଦୀନୱନିଦ୍ଦେସୋ

୧୯୦। କତମେହି ପଞ୍ଚୱୀସତିୟା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି; କତମେହି ପଞ୍ଚୱୀସତିୟା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଆଦୀନୱଂ ପଜାନାତି? ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟପରିଳାହସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଅନିଚ୍ଚଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି।

କୋସଜ୍ଜସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, କୋସଜ୍ଜପରିଳାହସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଅନିଚ୍ଚଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠେନ…ପେ… ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି।

ପମାଦସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ପମାଦପରିଳାହସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଅନିଚ୍ଚଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠେନ…ପେ… ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି।

ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚପରିଳାହସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଅନିଚ୍ଚଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠେନ…ପେ… ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି।

ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଉପଟ୍ଠାନଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଅୱିଜ୍ଜାପରିଳାହସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଅନିଚ୍ଚଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି, ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି।

ଇମେହି ପଞ୍ଚୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଆଦୀନୱୋ ହୋତି; ଇମେହି ପଞ୍ଚୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଆଦୀନୱଂ ପଜାନାତି।

ଗ। ନିସ୍ସରଣନିଦ୍ଦେସୋ

୧୯୧। କତମେହି ଅସୀତିସତଂ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ ହୋତି; କତମେହି ଅସୀତିସତଂ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ ପଜାନାତି? ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯା ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯପରିଳାହା ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ତତୋ ପଣୀତତରସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପଟିଲାଭା ପୁରିମତରସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯା ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି; ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ କୋସଜ୍ଜା ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, କୋସଜ୍ଜପରିଳାହା ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ତତୋ ପଣୀତତରୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପଟିଲାଭା ପୁରିମତରୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯା ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି; ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପମାଦା ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ପମାଦପରିଳାହା ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି , ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ତତୋ ପଣୀତତରସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପଟିଲାଭା ପୁରିମତରସତିନ୍ଦ୍ରିଯା ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି; ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚା ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚପରିଳାହା ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ତତୋ ପଣୀତତରସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପଟିଲାଭା ପୁରିମତରସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯା ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି; ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ଅୱିଜ୍ଜାପରିଳାହା ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି, ତତୋ ପଣୀତତରପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପଟିଲାଭା ପୁରିମତରପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯା ନିସ୍ସଟଂ ହୋତି।

୧୯୨। ପୁବ୍ବଭାଗେ ପଞ୍ଚହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ପଠମଜ୍ଝାନୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ପଠମେ ଝାନେ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଦୁତିଯଜ୍ଝାନୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଦୁତିଯେ ଝାନେ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ତତିଯଜ୍ଝାନୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ତତିଯେ ଝାନେ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଚତୁତ୍ଥେ ଝାନେ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି , ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି।

ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାୱସେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାୱସେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଖଯାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଖଯାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ୱଯାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ୱଯାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି

ହୋନ୍ତି, ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି। ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନେ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ୱିୱଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି। ୱିୱଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି।

ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ସୋତାପତ୍ତିଫଲସମାପତ୍ତିୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ସୋତାପତ୍ତିଫଲସମାପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ସକଦାଗାମିଫଲସମାପତ୍ତିୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ସକଦାଗାମିଫଲସମାପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅନାଗାମିଫଲସମାପତ୍ତିୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଅନାଗାମିଫଲସମାପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚହିନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତିୱସେନ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି।

ନେକ୍ଖମ୍ମେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି କାମଚ୍ଛନ୍ଦତୋ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଅବ୍ୟାପାଦେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ବ୍ୟାପାଦତୋ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଥିନମିଦ୍ଧତୋ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଅୱିକ୍ଖେପେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚତୋ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଞାଣେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅୱିଜ୍ଜାଯ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ପାମୋଜ୍ଜେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅରତିଯା ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି।

୧୯୩। ପଠମେ ଝାନେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନୀୱରଣେହି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଦୁତିଯେ ଝାନେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ୱିତକ୍କୱିଚାରେହି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ତତିଯେ ଝାନେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପୀତିଯା ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଚତୁତ୍ଥେ ଝାନେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସୁଖଦୁକ୍ଖେହି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ରୂପସଞ୍ଞାଯ ପଟିଘସଞ୍ଞାଯ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାଯ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞାଯ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି।

ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାଯ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସୁଖସଞ୍ଞାଯ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅତ୍ତସଞ୍ଞାଯ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନନ୍ଦିଯା ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ରାଗତୋ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୁଦଯତୋ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଆଦାନତୋ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଖଯାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଘନସଞ୍ଞାଯ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି , ୱଯାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଆଯୂହନତୋ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଧୁୱସଞ୍ଞାଯ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିମିତ୍ତତୋ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପଣିଧିଯା ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅଭିନିୱେସତୋ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି। ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସାରାଦାନାଭିନିୱେସତୋ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମ୍ମୋହାଭିନିୱେସତୋ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଆଲଯାଭିନିୱେସତୋ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖାଯ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ୱିୱଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସଞ୍ଞୋଗାଭିନିୱେସତୋ ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି।

ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦିଟ୍ଠେକଟ୍ଠେହି କିଲେସେହି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଓଳାରିକେହି କିଲେସେହି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅନୁସହଗତେହି କିଲେସେହି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସବ୍ବକିଲେସେହି ନିସ୍ସଟାନି ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେସଞ୍ଞେୱ ଖୀଣାସୱାନଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନିସ୍ସଟାନି ଚେୱ ହୋନ୍ତି ସୁନିସ୍ସଟାନି ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧାନି ଚ।

ଇମେହି ଅସୀତିସତଂ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ ହୋତି; ଇମେହି ଅସୀତିସତଂ ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ନିସ୍ସରଣଂ ପଜାନାତି।

ସୁତ୍ତନ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ଦୁତିଯୋ।

ପଠମଭାଣୱାରୋ।

୩। ତତିଯସୁତ୍ତନ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

୧୯୪. ସାଓତ୍ଥିନିଦାନଂ [ସଂ. ନି. ୫.୪୭୮-୪୭୯ ପସ୍ସିତବ୍ବା]. ''ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି. କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ. କତ୍ଥ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ? ଚତୂସୁ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେସୁ – ଏତ୍ଥ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ. କତ୍ଥ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ? ଚତୂସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ – ଏତ୍ଥ ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ. କତ୍ଥ ଚ , ଭିକ୍ଖଵେ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ? ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ – ଏତ୍ଥ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ. କତ୍ଥ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ? ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ – ଏତ୍ଥ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ. କତ୍ଥ ଚ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ? ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ – ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ''.

ଚତୂସୁ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେସୁ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି? ଚତୂସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି? ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି? ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି? ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି?

ଚତୂସୁ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେସୁ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ଵୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି. ଚତୂସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ଵୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି. ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ଵୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି. ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ଵୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି. ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ଵୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି.

କ. ପଭେଦଗଣନନିଦ୍ଦେସୋ

୧୯୫. ଚତୂସୁ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେସୁ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ କତମେହି ଵୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି? ସପ୍ପୁରିସସଂସେଵେ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେ ଅଧିମୋକ୍ଖାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଵିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ , ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ; ସଦ୍ଧମ୍ମସଵନେ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେ… ଯୋନିସୋମନସିକାରେ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେ… ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପତ୍ତିଯା ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେ ଅଧିମୋକ୍ଖାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଵିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ. ଚତୂସୁ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେସୁ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ଇମେହି ଵୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି.

ଚତୂସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ କତମେହି ଵୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି? ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ପଗ୍ଗହାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଵିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ. ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ…ପେ… ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାଵାଯ ଵେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାଵନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ପଗ୍ଗହାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଵିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ. ଚତୂସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ଇମେହି ଵୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି.

ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ କତମେହି ଵୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି? କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନେ ଉପଟ୍ଠାନାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ଅଵିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ. ଵେଦନାସୁ ଵେଦନାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନେ…ପେ… ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନେ ଉପଟ୍ଠାନାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ଅଵିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ. ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ଇମେହି ଵୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି.

ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ କତମେହି ଵୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି? ପଠମେ ଝାନେ ଅଵିକ୍ଖେପାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଵସେନ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ

ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ। ଦୁତିଯେ ଝାନେ…ପେ… ତତିଯେ ଝାନେ… ଚତୁତ୍ଥେ ଝାନେ ଅୱିକ୍ଖେପାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ। ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଇମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗାନି।

ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ କତମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗାନି? ଦୁକ୍ଖେ ଅରିଯସଚ୍ଚେ ଦସ୍ସନାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ। ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯେ ଅରିଯସଚ୍ଚେ…ପେ… ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ ଅରିଯସଚ୍ଚେ… ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଅରିଯସଚ୍ଚେ ଦସ୍ସନାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ। ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଇମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗାନି।

ଖ। ଚରିଯୱାରୋ

୧୯୬। ଚତୂସୁ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେସୁ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା?

ଚତୂସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ…ପେ… ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ… ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ… ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ କତିହାକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା? ଚତୂସୁ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେସୁ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା। ଚତୂସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ…ପେ… ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ… ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ… ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା।

ଚତୂସୁ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେସୁ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ କତମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା? ସପ୍ପୁରିସସଂସେୱେ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେ ଅଧିମୋକ୍ଖାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା। ସଦ୍ଧମ୍ମସୱନେ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେ…ପେ… ଯୋନିସୋ ମନସିକାରେ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେ… ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପତ୍ତିଯା ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେ ଅଧିମୋକ୍ଖାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା। ଚତୂସୁ ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗେସୁ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଇମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା।

ଚତୂସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ କତମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା? ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ପଗ୍ଗହାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା। ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ…ପେ… ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦାଯ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିଯା ଅସମ୍ମୋସାଯ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ପଗ୍ଗହାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା…ପେ… ଚତୂସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଇମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା।

ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ କତମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା? କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନେ ଉପଟ୍ଠାନାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା। ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନେ…ପେ… ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନେ…ପେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନେ ଉପଟ୍ଠାନାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା…ପେ… ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଇମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା।

ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ କତମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା? ପଠମେ ଝାନେ ଅୱିକ୍ଖେପାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଦୁତିଯେ ଝାନେ…ପେ… ତତିଯେ ଝାନେ…ପେ… ଚତୁତ୍ଥେ ଝାନେ ଅୱିକ୍ଖେପାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା…ପେ… ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଇମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ କତମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା? ଦୁକ୍ଖେ ଅରିଯସଚ୍ଚେ ଦସ୍ସନାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯେ ଅରିଯସଚ୍ଚେ…ପେ… ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ ଅରିଯସଚ୍ଚେ… ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଅରିଯସଚ୍ଚେ ଦସ୍ସନାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଇମେହି ୱୀସତିଯା ଆକାରେହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଚରିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ଗ। ଚାରୱିହାରନିଦ୍ଦେସୋ

୧୯୭। ଚାରୋ ଚ ୱିହାରୋ ଚ ଅନୁବୁଦ୍ଧୋ ହୋତି ପଟିୱିଦ୍ଧୋ, ଯଥାଚରନ୍ତଂ ଯଥାୱିହରନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞୂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଠାନେସୁ ଓକପ୍ପେଯ୍ୟୁଂ – ''ଅଦ୍ଧା, ଅଯମାଯସ୍ମା ପତ୍ତୋ ୱା ପାପୁଣିସ୍ସତି ୱା''।

ଚରିଯାତି ଅଟ୍ଠ ଚରିଯାଯୋ – ଇରିଯାପଥଚରିଯା, ଆଯତନଚରିଯା, ସତିଚରିଯା, ସମାଧିଚରିଯା, ଞାଣଚରିଯା, ମଗ୍ଗଚରିଯା, ପତ୍ତିଚରିଯା, ଲୋକତ୍ଥଚରିଯାତି। ଇରିଯାପଥଚରିଯାତି ଚତୂସୁ ଇରିଯାପଥେସୁ। ଆଯତନଚରିଯାତି ଛସୁ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରେସୁ ଆଯତନେସୁ। ସତିଚରିଯାତି ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ। ସମାଧିଚରିଯାତି ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ। ଞାଣଚରିଯାତି ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ। ମଗ୍ଗଚରିଯାତି ଚତୂସୁ ଅରିଯମଗ୍ଗେସୁ। ପତ୍ତିଚରିଯାତି ଚତୂସୁ ସାମଞ୍ଞଫଲେସୁ। ଲୋକତ୍ଥଚରିଯାତି ତଥାଗତେସୁ ଅରହନ୍ତେସୁ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେସୁ, ପଦେସେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେସୁ, ପଦେସେ ସାୱକେସୁ। ଇରିଯାପଥଚରିଯା ଚ ପଣିଧିସମ୍ପନ୍ନାନଂ, ଆଯତନଚରିଯା ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରାନଂ, ସତିଚରିଯା ଚ ଅପ୍ପମାଦୱିହାରୀନଂ, ସମାଧିଚରିଯା ଚ ଅଧିଚିତ୍ତମନୁଯୁତ୍ତାନଂ, ଞାଣଚରିଯା ଚ ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନାନଂ, ମଗ୍ଗଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନାନଂ, ପତ୍ତିଚରିଯା ଚ ଅଧିଗତଫଲାନଂ, ଲୋକତ୍ଥଚରିଯା ଚ ତଥାଗତାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ, ପଦେସେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ, ପଦେସେ ସାୱକାନଂ। ଇମା ଅଟ୍ଠ ଚରିଯାଯୋ।

ଅପରାପି ଅଟ୍ଠ ଚରିଯାଯୋ। ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ସଦ୍ଧାଯ ଚରତି, ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱୀରିଯେନ ଚରତି, ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ସତିଯା ଚରତି, ଅୱିକ୍ଖେପଂ କରୋନ୍ତୋ ସମାଧିନା ଚରତି, ପଜାନନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଯ ଚରତି, ୱିଜାନନ୍ତୋ ୱିଞ୍ଞାଣଚରିଯାଯ ଚରତି, ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ କୁସଲା ଧମ୍ମା ଆଯାପେନ୍ତୀତି ଆଯତନଚରିଯାଯ ଚରତି, ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତୀତି ୱିସେସଚରିଯାଯ ଚରତି – ଇମା ଅଟ୍ଠ ଚରିଯାଯୋ।

ଅପରାପି ଅଟ୍ଠ ଚରିଯାଯୋ। ଦସ୍ସନଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା, ଅଭିନିରୋପନଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପସ୍ସ, ପରିଗ୍ଗହଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାୱାଚାଯ, ସମୁଟ୍ଠାନଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତସ୍ସ, ୱୋଦାନଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାଆଜୀୱସ୍ସ, ପଗ୍ଗହଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାୱାଯାମସ୍ସ, ଉପଟ୍ଠାନଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାସତିଯା, ଅୱିକ୍ଖେପଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ – ଇମା ଅଟ୍ଠ ଚରିଯାଯୋ।

ୱିହାରୋତି ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ସଦ୍ଧାଯ ୱିହରତି, ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱୀରିଯେନ ୱିହରତି, ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ସତିଯା ୱିହରତି, ଅୱିକ୍ଖେପଂ କରୋନ୍ତୋ ସମାଧିନା ୱିହରତି, ପଜାନନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଯ ୱିହରତି।

ଅନୁବୁଦ୍ଧୋତି ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧୋ ହୋତି, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧୋ ହୋତି।

ପଟିୱିଦ୍ଧୋତି ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠୋ ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ହୋତି, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ ପଟିୱିଦ୍ଧୋ

ହୋତି, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ହୋତି। ୟଥାଚରନ୍ତି ଏୱଂ ସଦ୍ଧାୟ ଚରନ୍ତଂ, ଏୱଂ ୱୀରିୟେନ ଚରନ୍ତଂ, ଏୱଂ ସତିୟା ଚରନ୍ତଂ, ଏୱଂ ସମାଧିନା ଚରନ୍ତଂ, ଏୱଂ ପଞ୍ଞାୟ ଚରନ୍ତଂ। ୟଥାୱିହରନ୍ତି ଏୱଂ ସଦ୍ଧାୟ ୱିହରନ୍ତଂ, ଏୱଂ ୱୀରିୟେନ ୱିହରନ୍ତଂ, ଏୱଂ ସତିୟା ୱିହରନ୍ତଂ, ଏୱଂ ସମାଧିନା ୱିହରନ୍ତଂ, ଏୱଂ ପଞ୍ଞାୟ ୱିହରନ୍ତଂ। ୱିଞ୍ଞୂତି ୱିଞ୍ଞୂ ୱିଭାୱୀ ମେଧାୱୀ ପଣ୍ଡିତା ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନା। ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀତି ଏକକମ୍ମଂ ଏକୁଦ୍ଦେସୋ ସମସିକ୍ଖତା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଠାନେସୂତି ଗମ୍ଭୀରାନି ଠାନାନି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଝାନା ଚ ୱିମୋକ୍ଖା ଚ ସମାଧୀ ଚ ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚ ମଗ୍ଗା ଚ ଫଲାନି ଚ ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ଚ ପଟିସମ୍ଭିଦା ଚ। ଓକପ୍ପେସ୍ସନ୍ତି ସଦ୍ଦହେସ୍ସଂ ଅଧିମୁଚ୍ଚେସ୍ସଂ। ଅଦ୍ଧାତି ଏକଂସୱଚନମେତଂ ନିସ୍ସଂସୟୱଚନମେତଂ ନିକ୍କଙ୍ଖୱଚନମେତଂ ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝୱଚନମେତଂ ଅଦ୍ୱେଳ୍ହକୱଚନମେତଂ ନିୟୋଗୱଚନମେତଂ ଅପଣ୍ଣକୱଚନମେତଂ ଅୱତ୍ଥାପନୱଚନମେତଂ – ଅଦ୍ଧାତି। ଆୟସ୍ମାତି ପିୟୱଚନମେତଂ ଗରୁୱଚନମେତଂ ସଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସାଧିୱଚନମେତଂ – ଆୟସ୍ମାତି। ପତ୍ତୋୱାତି ଅଧିଗତୋ ୱା। ପାପୁଣିସ୍ସତି ୱାତି ଅଧିଗମିସ୍ସତି ୱା।

ସୁତ୍ତନ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ତତିୟୋ।

୪। ଚତୁତ୍ଥସୁତ୍ତନ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

୧୯୮। ପୁରିମନିଦାନଂ [ପରିପୁଣ୍ଣନିଦାନଂ (ସ୍ୟା। କ।)]। ''ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି। ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି କତିହାକାରେହି କେନଟ୍ଠେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି? ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଛହାକାରେହି ତେନଟ୍ଠେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି – ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ଆଦିୱିସୋଧନଟ୍ଠେନ ଅଧିମତ୍ତଟ୍ଠେନ, ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ, ପରିୟାଦାନଟ୍ଠେନ, ପତିଟ୍ଠାପକଟ୍ଠେନ''।

କ। ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠନିଦ୍ଦେସୋ

୧୯୯। କଥଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି? ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟଂ ପଜହତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖାଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କୋସଜ୍ଜଂ ପଜହତୋ ପଗ୍ଗହାଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପମାଦଂ ପଜହତୋ ଉପଟ୍ଠାନାଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହତୋ ଅୱିକ୍ଖେପାଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହତୋ ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଅଧିମୋକ୍ଖାଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ପଗ୍ଗହାଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଉପଟ୍ଠାନାଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଅୱିକ୍ଖେପାଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହତୋ ଅବ୍ୟାପାଦୱସେନ…ପେ… ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଜହତୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞାୱସେନ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱସେନ ଅଧିମୋକ୍ଖାଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ

ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍କଂ, ଅଭିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍କଂ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍କଂ…ପେ… ସଙ୍କିଲେସେ ପଜହତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱସେନ ଦସ୍ସନାଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍କଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍କଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍କଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍କଂ, ଅଭିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦଟ୍ଠଙ୍କଂ। ଏୱଂ ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠଙ୍କାନି।

ଖ। ଆଦିୱିସୋଧନଟ୍ଠନିଦ୍ଦେସୋ

୨୦୦। କଥଂ ଆଦିୱିସୋଧନଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠଙ୍କାନି? ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯସଂୱରଟ୍ଠେନ [ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ (ସ୍ଯା। କ।) ଏୱମୀଦିସେସୁ ପଦେସୁପି] ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି – ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦିୱିସୋଧନା। ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, କୋସଜ୍ଜସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି – ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦିୱିସୋଧନା। ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପମାଦସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି – ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦିୱିସୋଧନା। ଅଭିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି – ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦିୱିସୋଧନା। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଅୱିଜ୍ଜାସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି – ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆଦିୱିସୋଧନା। ନେକ୍ଖମ୍ମେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, କାମଚ୍ଛନ୍ଦସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି – ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଆଦିୱିସୋଧନା। ଅବ୍ୟାପାଦେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ବ୍ୟାପାଦସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି – ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଆଦିୱିସୋଧନା…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ସଙ୍କିଲେସସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି – ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଆଦିୱିସୋଧନା। ଏୱଂ ଆଦିୱିସୋଧନଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠଙ୍କାନି।

ଗ। ଅଧିମତ୍ତଟ୍ଠନିଦ୍ଦେସୋ

୨୦୧। କଥଂ ଅଧିମତ୍ତଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠଙ୍କାନି? ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଭାୱନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ଛନ୍ଦୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି । ଛନ୍ଦୱସେନ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ପାମୋଜ୍ଜୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ପାମୋଜ୍ଜୱସେନ ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ପୀତିୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ପୀତିୱସେନ ପସ୍ସଦ୍ଧି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ପସ୍ସଦ୍ଧିୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ପସ୍ସଦ୍ଧିୱସେନ ସୁଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ସୁଖୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ସୁଖୱସେନ ଓଭାସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ଓଭାସୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ଓଭାସୱସେନ ସଂୱେଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ସଂୱେଗୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ସଂୱେଜେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହତି – ସମାଧିୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ତଥା ସମାହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ସାଧୁକଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି – ପଗ୍ଗହୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ତଥାପଗ୍ଗହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ସାଧୁକଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି – ଉପେକ୍ଖାୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ଉପେକ୍ଖାୱସେନ ନାନତ୍ତକିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି – ୱିମୋକ୍ଖୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ତେ ଧମ୍ମା ଏକରସା ହୋନ୍ତି – ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନାୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ଭାୱିତତ୍ତା ତତୋ ପଣୀତତରେ ୱିୱଟ୍ଟନ୍ତି – ୱିୱଟ୍ଟନାୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ୱିୱଟ୍ଟିତତ୍ତା ତତୋ ୱୋସଜ୍ଜତି [ୱୋସ୍ସଜ୍ଜତି (ସ୍ଯା। କ।)] – ୱୋସଗ୍ଗୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ୱୋସଜ୍ଜିତତ୍ତା ତତୋ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି – ନିରୋଧୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ନିରୋଧୱସେନ ଦ୍ୱେ ୱୋସଗ୍ଗା – ପରିଚ୍ଚାଗୱୋସଗ୍ଗୋ ଚ, ପକ୍ଖନ୍ଦନୱୋସଗ୍ଗୋ ଚ। କିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ପରିଚ୍ଚଜତୀତି – ପରିଚ୍ଚାଗୱୋସଗ୍ଗୋ। ନିରୋଧନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ପକ୍ଖନ୍ଦନୱୋସଗ୍ଗୋ। ନିରୋଧୱସେନ ଇମେ ଦ୍ୱେ ୱୋସଗ୍ଗା।

ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯସ୍ସ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି…ପେ… ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯପରିଳାହସ୍ସ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… ଦିଟ୍ଠେକଟ୍ଠାନଂ କିଲେସାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… ଓଳାରିକାନଂ କିଲେସାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… ଅନୁସହଗତାନଂ କିଲେସାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… ସଙ୍କିଲେସାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ଛନ୍ଦୱସେନ ସଦ୍ଧାୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି…ପେ… ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଭାୱନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି…ପେ… କୋସଜ୍ଜସ୍ସ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… କୋସଜ୍ଜପରିଳାହସ୍ସ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… ଦିଟ୍ଠେକଟ୍ଠାନଂ କିଲେସାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି…ପେ… ସଙ୍କିଲେସାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଭାୱନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି…ପେ… ପମାଦସ୍ସ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… ପମାଦପରିଳାହସ୍ସ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି…ପେ… ସଙ୍କିଲେସାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଭାୱନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି…ପେ… ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚପରିଳାହସ୍ସ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି…ପେ… ସଙ୍କିଲେସାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଭାୱନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି…ପେ… ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… ଅୱିଜ୍ଜାପରିଳାହସ୍ସ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… ଦିଟ୍ଠେକଟ୍ଠାନଂ କିଲେସାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… ଓଳାରିକାନଂ କିଲେସାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… ଅନୁସହଗତାନଂ କିଲେସାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି… ସଙ୍କିଲେସାନଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ଛନ୍ଦୱସେନ ପଞ୍ଞାୱସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ଛନ୍ଦୱସେନ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ପାମୋଜ୍ଜୱସେନ ପଞ୍ଞାୱସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି।

ପାମୋଜ୍ଜଓସେନ ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ପୀତିଓସେନ ପଞ୍ଞା ଓସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ପୀତିଓସେନ ପସ୍ସଦ୍ଧି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ପସ୍ସଦ୍ଧିଓସେନ ପଞ୍ଞାଓସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ପସ୍ସଦ୍ଧିଓସେନ ସୁଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ସୁଖଓସେନ ପଞ୍ଞାଓସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ସୁଖଓସେନ ଓଭାସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ଓଭାସଓସେନ ପଞ୍ଞାଓସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ଓଭାସଓସେନ ସଂଓେଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ସଂଓେଗଓସେନ ପଞ୍ଞାଓସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ସଂଓେଜେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହତି – ସମାଧିଓସେନ ପଞ୍ଞାଓସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ତଥାସମାହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ସାଧୁକଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି – ପଗ୍ଗହଓସେନ ପଞ୍ଞାଓସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ତଥାପଗ୍ଗହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ସାଧୁକଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି – ଉପେକ୍ଖାଓସେନ ପଞ୍ଞାଓସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ଉପେକ୍ଖାଓସେନ ନାନତ୍ତକିଲେସେହି ଚିତ୍ତଂ ଓିମୁଚ୍ଚତି – ଓିମୋକ୍ଖଓସେନ ପଞ୍ଞାଓସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ଓିମୁତ୍ତତ୍ତା ତେ ଧମ୍ମା ଏକରସା ହୋନ୍ତି – ଭାଓନାଓସେନ [ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାଓନାଓସେନ (ସ୍ୟା। କ।) ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବୋ] ପଞ୍ଞାଓସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ଭାଓିତତ୍ତା ତତୋ ପଣୀତତରେ ଓିଓଟ୍ଟନ୍ତି – ଓିଓଟ୍ଟନାଓସେନ ପଞ୍ଞାଓସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ଓିଓଟ୍ଟିତତ୍ତା ତତୋ ୱୋସଜ୍ଜତି – ୱୋସଗ୍ଗଓସେନ ପଞ୍ଞାଓସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ୱୋସଜ୍ଜିତତ୍ତା ତତୋ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି – ନିରୋଧଓସେନ ପଞ୍ଞାଓସେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ନିରୋଧଓସେନ ଦ୍ୱେ ୱୋସଗ୍ଗା – ପରିଚ୍ଚାଗୱୋସଗ୍ଗୋ ଚ, ପକ୍ଖନ୍ଦନୱୋସଗ୍ଗୋ ଚ। କିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ପରିଚ୍ଚଜତୀତି – ପରିଚ୍ଚାଗୱୋସଗ୍ଗୋ। ନିରୋଧନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି – ପକ୍ଖନ୍ଦନୱୋସଗ୍ଗୋ। ନିରୋଧଓସେନ ଇମେ ଦ୍ୱେ ୱୋସଗ୍ଗା। ଏଓଂ ଅଧିମତ୍ତଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି।

ଦୁତିଯଭାଣଓାରୋ।

ଘ। ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠନିଦ୍ଦେସୋ

୨୦୨। କଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି? ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଭାଓନାଯ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ଛନ୍ଦଓସେନ ସଦ୍ଧାଓସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି। ଛନ୍ଦଓସେନ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ପାମୋଜ୍ଜଓସେନ ସଦ୍ଧାଓସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି…ପେ… ଏଓଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି।

ଙ। ପରିଯାଦାନଟ୍ଠନିଦ୍ଦେସୋ

କଥଂ ପରିଯାଦାନଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି? ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ ପରିଯାଦିଯତି , ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯପରିଳାହଂ ପରିଯାଦିଯତି। ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ଓୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ କୋସଜ୍ଜଂ ପରିଯାଦିଯତି, କୋସଜ୍ଜପରିଳାହଂ ପରିଯାଦିଯତି। ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପମାଦଂ ପରିଯାଦିଯତି, ପମାଦପରିଳାହଂ ପରିଯାଦିଯତି। ଅଓିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚପରିଳାହଂ ପରିଯାଦିଯତି। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଓିଜ୍ଜଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଅଓିଜ୍ଜାପରିଳାହଂ ପରିଯାଦିଯତି। ନେକ୍ଖମ୍ମେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପରିଯାଦିଯନ୍ତି। ଅବ୍ୟାପାଦେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ବ୍ୟାପାଦଂ ପରିଯାଦିଯନ୍ତି। ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପରିଯାଦିଯନ୍ତି। ଅଓିକ୍ଖେପେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପରିଯାଦିଯନ୍ତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସବ୍ବକିଲେସେ ପରିଯାଦିଯନ୍ତି। ଏଓଂ ପରିଯାଦାନଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି।

ଚ। ପତିଟ୍ଠାପକଟ୍ଠନିଦ୍ଦେସୋ

୨୦୩। କଥଂ ପତିଟ୍ଠାପକଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି? ସଦ୍ଧୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମୋକ୍ଖେ ପତିଟ୍ଠାପେତି, ସଦ୍ଧସ୍ସ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମୋକ୍ଖେ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ଓୀରିଯଓା ଓୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଗ୍ଗହେ ପତିଟ୍ଠାପେତି, ଓୀରିଯଓତୋ ଓୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଗ୍ଗହେ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ସତିମା ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉପଟ୍ଠାନେ ପତିଟ୍ଠାପେତି, ସତିମତୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉପଟ୍ଠାନେ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ସମାହିତୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଓିକ୍ଖେପେ ପତିଟ୍ଠାପେତି, ସମାହିତସ୍ସ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଓିକ୍ଖେପେ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ପଞ୍ଞଓା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦସ୍ସନେ ପତିଟ୍ଠାପେତି, ପଞ୍ଞଓତୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦସ୍ସନେ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ଯୋଗାଓଚରୋ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନେକ୍ଖମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠାପେତି, ଯୋଗାଓଚରସ୍ସ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ନେକ୍ଖମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତି। ଯୋଗାଓଚରୋ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅବ୍ୟାପାଦେ ପତିଟ୍ଠାପେତି, ଯୋଗାଓଚରସ୍ସ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅବ୍ୟାପାଦେ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତି। ଯୋଗାଓଚରୋ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ପତିଟ୍ଠାପେତି, ଯୋଗାଓଚରସ୍ସ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତି। ଯୋଗାଓଚରୋ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅଓିକ୍ଖେପେ ପତିଟ୍ଠାପେତି , ଯୋଗାଓଚରସ୍ସ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅଓିକ୍ଖେପେ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତି…ପେ… ଯୋଗାଓଚରୋ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେ ପତିଟ୍ଠାପେତି, ଯୋଗାଓଚରସ୍ସ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତି। ଏଓଂ ପତିଟ୍ଠାପକଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି।

ସୁତ୍ତନ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

୫। ଇନ୍ଦ୍ରିୟସମୋଧାନଂ

୨୦୪। ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ସମାଧିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ କତିହାକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି? ସେକ୍ଖୋ ସମାଧିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ କତିହାକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି? ୱୀତରାଗୋ ସମାଧିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ କତିହାକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି? ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ସମାଧିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତ୍ତହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି। ସେକ୍ଖୋ ସମାଧିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି। ୱୀତରାଗୋ ସମାଧିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଦସହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି।

ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ସମାଧିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ କତମେହି ସତ୍ତହାକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି? ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଆରମ୍ମଣୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ସମଥନିମିତ୍ତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ପଗ୍ଗହନିମିତ୍ତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଅୱିକ୍ଖେପୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଓଭାସୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ସମ୍ପହଂସନୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଉପେକ୍ଖୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି – ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ସମାଧିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଇମେହି ସତ୍ତହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି।

ସେକ୍ଖୋ ସମାଧିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ କତମେହି ଅଟ୍ଠହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି? ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଆରମ୍ମଣୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ସମଥନିମିତ୍ତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ପଗ୍ଗହନିମିତ୍ତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଅୱିକ୍ଖେପୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଓଭାସୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ସମ୍ପହଂସନୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଉପେକ୍ଖୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଏକତ୍ତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି – ସେକ୍ଖୋ ସମାଧିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଇମେହି ଅଟ୍ଠହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି।

ୱୀତରାଗୋ ସମାଧିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ କତମେହି ଦସହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି? ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଆରମ୍ମଣୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି…ପେ… ଏକତ୍ତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଞାଣୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି – ୱୀତରାଗୋ ସମାଧିଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଇମେହି ଦସହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି।

୨୦୫। ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ କତିହାକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, କତିହାକାରେହି ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି? ସେକ୍ଖୋ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ କତିହାକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି , କତିହାକାରେହି ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି? ୱୀତରାଗୋ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ କତିହାକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, କତିହାକାରେହି ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି?

ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ନୱହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ନୱହି ଆକାରେହି ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି। ସେକ୍ଖୋ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଦସହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଦସହି ଆକାରେହି ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି। ୱୀତରାଗୋ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଦ୍ୱାଦସହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଦ୍ୱାଦସହି ଆକାରେହି ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି।

ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ କତମେହି ନୱହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, କତମେହି ନୱହି ଆକାରେହି ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ସୁଖତୋ ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି। ଅନତ୍ତତୋ ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଅତ୍ତତୋ ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି। ଖୟତୋ ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଘନତୋ ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି। ୱୟତୋ ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଆୟୂହନାନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି। ୱିପରିଣାମୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଧୁୱତୋ ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି। ଅନିମିତ୍ତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ନିମିତ୍ତାନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି। ଅପ୍ପଣିହିତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ପଣିଧିଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ [ପଣିଧାନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ (ସ୍ୟା॰)] ହୋତି। ସୁଞ୍ଞତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଅଭିନିୱେସାନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି – ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଇମେହି ନୱହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଇମେହି ନୱହି ଆକାରେହି ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି।

୨୦୬। ସେକ୍ଖୋ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ କତମେହି ଦସହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, କତମେହି ଦସହି ଆକାରେହି ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି…ପେ… ସୁଞ୍ଞତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଅଭିନିୱେସାନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି। ଞାଣୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଅଞ୍ଞାଣଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି – ସେକ୍ଖୋ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଇମେହି ଦସହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଇମେହି ଦସହି ଆକାରେହି ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି।

ୱୀତରାଗୋ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ କତମେହି ଦ୍ୱାଦସହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, କତମେହି ଦ୍ୱାଦସହି ଆକାରେହି ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ

ହୋତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି…ପେ… ଞାଣୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଅଞ୍ଞାଣାନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି। ୱିସଞ୍ଞୋଗୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ସଞ୍ଞୋଗାନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି। ନିରୋଧୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ସଙ୍ଖାରାନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି – ୱୀତରାଗୋ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଇମେହି ଦ୍ୱାଦସହି ଆକାରେହି ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି, ଇମେହି ଦ୍ୱାଦସହି ଆକାରେହି ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ହୋତି।

ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଆରମ୍ମଣୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି, ଗୋଚରଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତି…ପେ… ଧମ୍ମେ ସମୋଧାନେତି, ଗୋଚରଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତୀତି କଥଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି? ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସମୋଧାନେତି…ପେ… ସମଥନିମିତ୍ତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ପଗ୍ଗହନିମିତ୍ତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଅୱିକ୍ଖେପୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଓଭାସୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ସମ୍ପହଂସନୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଉପେକ୍ଖୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ , ଏକତ୍ତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଞାଣୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ୱିମୁତ୍ତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଦୁକ୍ଖତୋ ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ସୁଖତୋ ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଅନତ୍ତତୋ ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଅତ୍ତତୋ ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଖଯତୋ ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଘନତୋ ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ୱଯତୋ ଉପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଆଯୂହନାନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ୱିପରିଣାମୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଧୁୱତୋ ଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଅନିମିତ୍ତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ନିମିତ୍ତାନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଅପ୍ପଣିହିତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ପଣିଧିଅନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ସୁଞ୍ଞତୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଅଭିନିୱେସାନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଞାଣୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ଅଞ୍ଞାଣାନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ୱିସଞ୍ଞୋଗୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ସଞ୍ଞୋଗାନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ , ନିରୋଧୂପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ, ସଙ୍ଖାରାନୁପଟ୍ଠାନକୁସଲୱସେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସମୋଧାନେତି, ଗୋଚରଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ସମତ୍ଥଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତି।

୨୦୭। ଚତୁସଟ୍ଠିଯା ଆକାରେହି ତିଣ୍ଣନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ୱସୀଭାୱତାପଞ୍ଞା ଆସୱାନଂ ଖଯେ ଞାଣଂ। କତମେସଂ ତିଣ୍ଣନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ? ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ, ଅଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ, ଅଞ୍ଞାତାୱିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ।

ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ କତି ଠାନାନି ଗଚ୍ଛତି? ଅଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ କତି ଠାନାନି ଗଚ୍ଛତି? ଅଞ୍ଞାତାୱିନ୍ଦ୍ରିଯଂ କତି ଠାନାନି ଗଚ୍ଛତି? ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏକଂ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି – ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ। ଅଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଛ ଠାନାନି ଗଚ୍ଛତି – ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ, ସକଦାଗାମିଫଲଂ, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ, ଅନାଗାମିଫଲଂ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ। ଅଞ୍ଞାତାୱିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଏକଂ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି – ଅରହତ୍ତଫଲଂ।

ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମୋକ୍ଖପରିୱାରଂ ହୋତି, ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଗ୍ଗହପରିୱାରଂ ହୋତି, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉପଟ୍ଠାନପରିୱାରଂ ହୋତି, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅୱିକ୍ଖେପପରିୱାରଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦସ୍ସନପରିୱାରଂ ହୋତି, ମନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିଜାନନପରିୱାରଂ ହୋତି, ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଭିସନ୍ଦନପରିୱାରଂ ହୋତି, ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପୱତ୍ତସନ୍ତତାଧିପତେଯ୍ୟପରିୱାରଂ ହୋତି। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଜାତା ଧମ୍ମା, ଠପେତ୍ୱା ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ରୂପଂ, ସବ୍ବେୱ କୁସଲା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଅନାସୱା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ନିଯ୍ୟାନିକା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଅପଚଯଗାମିନୋ ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଲୋକୁତ୍ତରା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣା ହୋନ୍ତି। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଇମାନି ଅଟ୍ଠିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସହଜାତପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ସହଗତା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତା ହୋନ୍ତି, ସଂସଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତେୱ ତସ୍ସ ଆକାରା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ପରିୱାରା ଚ।

ସୋତାପତ୍ତିଫଲକ୍ଖଣେ…ପେ… ଅରହତ୍ତଫଲକ୍ଖଣେ ଅଞ୍ଞାତାୱିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମୋକ୍ଖପରିୱାରଂ ହୋତି…ପେ… ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପୱତ୍ତସନ୍ତତାଧିପତେଯ୍ୟପରିୱାରଂ ହୋତି। ଅରହତ୍ତଫଲକ୍ଖଣେ ଜାତା ଧମ୍ମା ସବ୍ବେୱ ଅବ୍ୟାକତା ହୋନ୍ତି, ଠପେତ୍ୱା ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ରୂପଂ ସବ୍ବେୱ ଅନାସୱା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ଲୋକୁତ୍ତରା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେୱ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣା ହୋନ୍ତି। ଅରହତ୍ତଫଲକ୍ଖଣେ ଅଞ୍ଞାତାୱିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଇମାନି ଅଟ୍ଠିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସହଜାତପରିୱାରା ହୋନ୍ତି । ତେୱ ତସ୍ସ ଆକାରା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ପରିୱାରା ଚ। ଇତି ଇମାନି ଅଟ୍ଠ ଅଟ୍ଠକାନି ଚତୁସଟ୍ଠି ହୋନ୍ତି।

ଆସୱାତି କତମେ ତେ ଆସୱା? କାମାସୱୋ, ଭୱାସୱୋ, ଦିଟ୍ଠାସୱୋ, ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ। କତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି [ଖିଯ୍ୟନ୍ତି (କ।)]? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଅନୱସେସୋ ଦିଟ୍ଠାସୱୋ ଖୀଯତି। ଅପାଯଗମନୀଯୋ କାମାସୱୋ ଖୀଯତି, ଅପାଯଗମନୀଯୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀଯତି, ଅପାଯଗମନୀଯୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀଯତି। ଏତ୍ଥେତେ ଆସୱା ଖୀଯନ୍ତି। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଓଳାରିକୋ କାମାସୱୋ ଖୀଯତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ

ଭୱାସୱୋ ଖୀୟତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀୟତି। ଏତ୍ତେତେ ଆସୱା ଖୀୟନ୍ତି। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଅନୱସେସୋ କାମାସୱୋ ଖୀୟତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀୟତି, ତଦେକଟ୍ଠୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀୟତି। ଏତ୍ତେତେ ଆସୱା ଖୀୟନ୍ତି। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଅନୱସେସୋ ଭୱାସୱୋ ଖୀୟତି, ଅନୱସେସୋ ଅୱିଜ୍ଜାସୱୋ ଖୀୟତି। ଏତ୍ତେତେ ଆସୱା ଖୀୟନ୍ତି।

୨୦୮।

ନ ତସ୍ସ ଅଦ୍ଦିଟ୍ଠମିଧତ୍ଥି କିଞ୍ଚି, ଅଥୋ ଅୱିଞ୍ଞାତମଜାନିତବ୍ବଂ;

ସବ୍ବଂ ଅଭିଞ୍ଞାସି ୟଦତ୍ଥି ନେୟ୍ୟଂ, ତଥାଗତୋ ତେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି।

ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି କେନଟ୍ଠେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ? ଚୁଦ୍ଦସ ବୁଦ୍ଧଞାଣାନି – ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ଦୁକ୍ଖସମୁଦୟେ ଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ…ପେ… ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ, ଅନାୱରଣଞାଣଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ। ଇମାନି ଚୁଦ୍ଦସ ବୁଦ୍ଧଞାଣାନି। ଇମେସଂ ଚୁଦ୍ଦସନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣାନଂ ଅଟ୍ଠ ଞାଣାନି ସାୱକସାଧାରଣାନି, ଛ ଞାଣାନି ଅସାଧାରଣାନି ସାୱକେହି।

ୟାୱତା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ ଞାତୋ, ଅଞ୍ଞାତୋ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ ନତ୍ଥୀତି – ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ। ୟଂ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ତଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ୟାୱତା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ ଦିଟ୍ଠୋ ୱିଦିତୋ ସଚ୍ଛିକତୋ ଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ; ଅଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ ନତ୍ଥୀତି – ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ। ୟଂ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ତଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ୟାୱତା ସମୁଦୟସ୍ସ ସମୁଦୟଟ୍ଠୋ…ପେ… ୟାୱତା ନିରୋଧସ୍ସ ନିରୋଧଟ୍ଠୋ… ୟାୱତା ମଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ… ୟାୱତା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାୟ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ… ୟାୱତା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାୟ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ… ୟାୱତା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାୟ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ… ୟାୱତା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାୟ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ… ୟାୱତା ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିୟତ୍ତେ ଞାଣଂ… ୟାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆସୟାନୁସୟେ ଞାଣଂ… ୟାୱତା ୟମକପାଟିହୀରେ ଞାଣଂ… ୟାୱତା ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିୟା ଞାଣଂ… ୟାୱତା ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସମାରକସ୍ସ ସବ୍ରହ୍ମକସ୍ସ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିୟା ପଜାୟ ସଦେୱମନୁସ୍ସାୟ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱିଞ୍ଞାତଂ ପତ୍ତଂ ପରିୟେସିତଂ ଅନୁୱିଚରିତଂ ମନସା, ତଂ ଞାତଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାୟ। ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାୟ ନତ୍ଥୀତି – ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ। ୟଂ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ତଂ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ।

ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସଦ୍ଦହତି। ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ଉପଟ୍ଠାପେତି, ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ସଦ୍ଦହତି। ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ସମାଦହତି, ସମାଦହନ୍ତୋ ସଦ୍ଦହତି। ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ପଜାନାତି, ପଜାନନ୍ତୋ ସଦ୍ଦହତି। ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଉପଟ୍ଠାପେତି, ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସମାଦହତି, ସମାଦହନ୍ତୋ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପଜାନାତି, ପଜାନନ୍ତୋ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସଦ୍ଦହତି, ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ସମାଦହତି, ସମାଦହନ୍ତୋ ଉପଟ୍ଠାପେତି। ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ପଜାନାତି, ପଜାନନ୍ତୋ ଉପଟ୍ଠାପେତି। ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ସଦ୍ଦହତି, ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ଉପଟ୍ଠାପେତି। ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଉପଟ୍ଠାପେତି। ସମାଦହନ୍ତୋ ପଜାନାତି, ପଜାନନ୍ତୋ ସମାଦହତି। ସମାଦହନ୍ତୋ ସଦ୍ଦହତି, ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ସମାଦହତି। ସମାଦହନ୍ତୋ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସମାଦହତି। ସମାଦହନ୍ତୋ ଉପଟ୍ଠାପେତି, ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ସମାଦହତି। ପଜାନନ୍ତୋ ସଦ୍ଦହତି, ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ପଜାନାତି। ପଜାନନ୍ତୋ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପଜାନାତି। ପଜାନନ୍ତୋ ଉପଟ୍ଠାପେତି, ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ପଜାନାତି। ପଜାନନ୍ତୋ ସମାଦହତି, ସମାଦହନ୍ତୋ ପଜାନାତି।

ସଦ୍ଦହିତତ୍ତା ପଗ୍ଗହିତଂ, ପଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସଦ୍ଦହିତଂ। ସଦ୍ଦହିତତ୍ତା ଉପଟ୍ଠାପିତଂ, ଉପଟ୍ଠାପିତତ୍ତା ସଦ୍ଦହିତଂ। ସଦ୍ଦହିତତ୍ତା ସମାଦହିତଂ, ସମାଦହିତତ୍ତା ସଦ୍ଦହିତଂ। ସଦ୍ଦହିତତ୍ତା ପଜାନିତଂ, ପଜାନିତତ୍ତା ସଦ୍ଦହିତଂ। ପଗ୍ଗହିତତ୍ତା ଉପଟ୍ଠାପିତଂ , ଉପଟ୍ଠାପିତତ୍ତା ପଗ୍ଗହିତଂ। ପଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସମାଦହିତଂ, ସମାଦହିତତ୍ତା ପଗ୍ଗହିତଂ। ପଗ୍ଗହିତତ୍ତା ପଜାନିତଂ ପଜାନିତତ୍ତା ପଗ୍ଗହିତଂ। ପଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସଦ୍ଦହିତଂ, ସଦ୍ଦହିତତ୍ତା ପଗ୍ଗହିତଂ। ଉପଟ୍ଠାପିତତ୍ତା ସମାଦହିତଂ, ସମାଦହିତତ୍ତା ଉପଟ୍ଠାପିତଂ। ଉପଟ୍ଠାପିତତ୍ତା ପଜାନିତଂ, ପଜାନିତତ୍ତା ଉପଟ୍ଠାପିତଂ। ଉପଟ୍ଠାପିତତ୍ତା ସଦ୍ଦହିତଂ, ସଦ୍ଦହିତତ୍ତା ଉପଟ୍ଠାପିତଂ। ଉପଟ୍ଠାପିତତ୍ତା ପଗ୍ଗହିତଂ, ପଗ୍ଗହିତତ୍ତା ଉପଟ୍ଠାପିତଂ। ସମାଦହିତତ୍ତା ପଜାନିତଂ, ପଜାନିତତ୍ତା ସମାଦହିତଂ। ସମାଦହିତତ୍ତା ସଦ୍ଦହିତଂ, ସଦ୍ଦହିତତ୍ତା ସମାଦହିତଂ। ସମାଦହିତତ୍ତା ପଗ୍ଗହିତଂ, ପଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସମାଦହିତଂ। ସମାଦହିତତ୍ତା ଉପଟ୍ଠାପିତଂ, ଉପଟ୍ଠାପିତତ୍ତା ସମାଦହିତଂ। ପଜାନିତତ୍ତା ସଦ୍ଦହିତଂ, ସଦ୍ଦହିତତ୍ତା ପଜାନିତଂ। ପଜାନିତତ୍ତା ପଗ୍ଗହିତଂ, ପଗ୍ଗହିତତ୍ତା ପଜାନିତଂ। ପଜାନିତତ୍ତା ଉପଟ୍ଠାପିତଂ, ଉପଟ୍ଠାପିତତ୍ତା

ପଜାନିତଂ। ପଜାନିତତ୍ତା ସମାଦହିତଂ, ସମାଦହିତତ୍ତା ପଜାନିତଂ।

ଯଂ ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁ ତଂ ବୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣଂ, ଯଂ ବୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣଂ ତଂ ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁ, ଯେନ ଚକ୍ଖୁନା ତଥାଗତୋ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନୋ [ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନେ (ସ୍ୟା। କ।)], ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନୋ।

ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେତି ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖୋ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହାରଜକ୍ଖୋ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖୋ, କୁସୀତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହାରଜକ୍ଖୋ। ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖୋ, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହାରଜକ୍ଖୋ। ସମାହିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖୋ, ଅସମାହିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହାରଜକ୍ଖୋ। ପଞ୍ଞୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖୋ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହାରଜକ୍ଖୋ।

ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯେତି ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯୋ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯୋ…ପେ… ପଞ୍ଞୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯୋ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯୋ। ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେତି ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସ୍ୱାକାରୋ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦ୍ୱାକାରୋ…ପେ… ପଞ୍ଞୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ସ୍ୱାକାରୋ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦ୍ୱାକାରୋ। ସୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯେତି ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁୱିଞ୍ଞାପଯୋ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯୋ…ପେ… ପଞ୍ଞୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁୱିଞ୍ଞାପଯୋ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯୋ।

ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନୋ, ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନୋତି ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ , କୁସୀତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ…ପେ… ପଞ୍ଞୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ।

ଲୋକୋତି ଖନ୍ଧଲୋକୋ ଧାତୁଲୋକୋ ଆଯତନଲୋକୋ ୱିପତ୍ତିଭୱଲୋକୋ ୱିପତ୍ତିସମ୍ଭୱଲୋକୋ ସମ୍ପତ୍ତିଭୱଲୋକୋ ସମ୍ପତ୍ତିସମ୍ଭୱଲୋକୋ।

ଏକୋ ଲୋକୋ – ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା। ଦ୍ୱେ ଲୋକା – ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ। ତଯୋ ଲୋକା – ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା। ଚତ୍ତାରୋ ଲୋକା – ଚତ୍ତାରୋ ଆହାରା। ପଞ୍ଚ ଲୋକା – ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା। ଛ ଲୋକା – ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି। ସତ୍ତ ଲୋକା – ସତ୍ତ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ। ଅଟ୍ଠ ଲୋକା – ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମା। ନୱ ଲୋକା – ନୱ ସତ୍ତାୱାସା। ଦସ ଲୋକା – ଦସାଯତନାନି। ଦ୍ୱାଦସ ଲୋକା – ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି। ଅଟ୍ଠାରସ ଲୋକା – ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ।

ୱଜ୍ଜନ୍ତି ସବ୍ବେ କିଲେସା ୱଜ୍ଜା, ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା ୱଜ୍ଜା, ସବ୍ବେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ୱଜ୍ଜା, ସବ୍ବେ ଭୱଗାମିକମ୍ମା ୱଜ୍ଜା। ଇତି ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଲୋକେ ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ୱଜ୍ଜେ ତିବ୍ବା ଭଯସଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକେ ୱଧକେ। ଇମେହି ପଞ୍ଞାସାଯ ଆକାରେହି ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଜାନାତି ପସ୍ସତି ଅଞ୍ଞାତି ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି।

ଇନ୍ଦ୍ରିଯସମୋଧାନୋ ପଞ୍ଚମୋ।

ତତିଯଭାଣୱାରୋ।

ଇନ୍ଦ୍ରିଯକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ୱିମୋକ୍ଖକଥା

୧। ଉଦ୍ଦେସୋ

୨୦୯। ପୁରିମନିଦାନଂ । ‘‘ତଯୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିମୋକ୍ଖା। କତମେ ତଯୋ? ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା।

‘‘ଅପି ଚ, ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠି ୱିମୋକ୍ଖା – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୁଟ୍ଠାନୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ,

ବହିଦ୍ଧାୱୁଟ୍ଠାନୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୁଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା, ବହିଦ୍ଧାୱୁଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା, ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା; ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୁଟ୍ଠାନାନଂ ଅନୁଲୋମା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା, ବହିଦ୍ଧାୱୁଟ୍ଠାନାନଂ ଅନୁଲୋମା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା, ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନାନଂ ଅନୁଲୋମା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା; ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୁଟ୍ଠାନପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୀ [ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୁଟ୍ଠାନା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୀ (ସ୍ୟା।)] ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା, ବହିଦ୍ଧାୱୁଟ୍ଠାନପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୀ ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା, ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୀ ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା; ରୂପୀ ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତି ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତି ୱିମୋକ୍ଖୋ, ସୁଭଂ ତେୱ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି ୱିମୋକ୍ଖୋ; ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ; ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ, ସଞ୍ଞାୱେଦୟିତନିରୋଧସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ; ସମୟୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅସମୟୱିମୋକ୍ଖୋ; ସାମୟିକୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅସାମୟିକୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; କୁପ୍ପୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅକୁପ୍ପୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; ଲୋକିୟୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଲୋକୁତ୍ତରୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; ସାସୱୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅନାସୱୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; ସାମିସୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ନିରାମିସୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; ନିରାମିସାନିରାମିସତରୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ପଣିହିତପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧି ୱିମୋକ୍ଖୋ; ସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ; ଏକତ୍ତୱିମୋକ୍ଖୋ, ନାନତ୍ତୱିମୋକ୍ଖୋ , ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ, ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ; ସୀତିସିୟାୱିମୋକ୍ଖୋ [ସୀତୀସିୟାୱିମୋକ୍ଖୋ (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)], ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ''।

୨। ନିଦ୍ଦେସୋ

୨୧୦। କତମୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋ ୱା ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋ ୱା ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ''ସୁଞ୍ଞମିଦଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିୟେନ ୱା''ତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଅଭିନିୱେସଂ ନ କରୋତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅୟଂ ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋ ୱା ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋ ୱା ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ''ସୁଞ୍ଞମିଦଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିୟେନ ୱା''ତି। ସୋ ତତ୍ଥ ନିମିତ୍ତଂ ନ କରୋତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅୟଂ ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋ ୱା ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋ ୱା ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ''ସୁଞ୍ଞମିଦଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିୟେନ ୱା''ତି। ସୋ ତତ୍ଥ ପଣିଧିଂ ନ କରୋତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅୟଂ ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୁଟ୍ଠାନୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି – ଅୟଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୁଟ୍ଠାନୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। କତମୋ ବହିଦ୍ଧାୱୁଟ୍ଠାନୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତସ୍ସୋ ଅରୂପସମାପତ୍ତିୟୋ – ଅୟଂ ବହିଦ୍ଧାୱୁଟ୍ଠାନୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। କତମୋ ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରୋ ଅରିୟମଗ୍ଗା – ଅୟଂ ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୁଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା? ପଠମଂ ଝାନଂ ନୀୱରଣେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ ୱିତକ୍କୱିଚାରେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ତତିୟଂ ଝାନଂ ପୀତିୟା ୱୁଟ୍ଠାତି। ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ଇମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୁଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା।

କତମେ ବହିଦ୍ଧାୱୁଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା? ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତି ରୂପସଞ୍ଞାୟ ପଟିଘସଞ୍ଞାୟ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାୟ ୱୁଟ୍ଠାତି। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନସଞ୍ଞାୟ ୱୁଟ୍ଠାତି। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନସଞ୍ଞାୟ ୱୁଟ୍ଠାତି। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସଞ୍ଞାୟ ୱୁଟ୍ଠାତି। ଇମେ ବହିଦ୍ଧାୱୁଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା।

କତମେ ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠିୱିଚିକିଚ୍ଛାସୀଲବ୍ବତପରାମାସା ଦିଟ୍ଠାନୁସୟା ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସୟା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗୋ ଓଳାରିକା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଓଳାରିକା କାମରାଗାନୁସୟା ପଟିଘାନୁସୟା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି । ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୋ ଅନୁସହଗତା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଅନୁସହଗତା କାମରାଗାନୁସୟା ପଟିଘାନୁସୟା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ରୂପରାଗା ଅରୂପରାଗା ମାନା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚା ଅୱିଜ୍ଜାୟ ମାନାନୁସୟା ଭୱରାଗାନୁସୟା ଅୱିଜ୍ଜାନୁସୟା ୱୁଟ୍ଠାତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠାତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱୁଟ୍ଠାତି। ଇମେ ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା।

୨୧୧। କତମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୁଟ୍ଠାନାନଂ ଅନୁଲୋମା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା? ପଠମଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ ୱିତକ୍କୋ ଚ ୱିଚାରୋ ଚ ପୀତି ଚ ସୁଖଞ୍ଚ

ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଚ, ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ…ପେ… ତତିଯଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱିତକ୍କୋ ଚ ୱିଚାରୋ ଚ ପୀତି ଚ ସୁଖଞ୍ଚ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଚ – ଇମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୁଟ୍ଠାନାନଂ ଅନୁଲୋମା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା।

କତମେ ବହିଦ୍ଧାୱୁଟ୍ଠାନାନଂ ଅନୁଲୋମା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା? ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱିତକ୍କୋ ଚ ୱିଚାରୋ ଚ ପୀତି ଚ ସୁଖଞ୍ଚ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଚ, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଂ…ପେ… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ …ପେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ୱିତକ୍କୋ ଚ ୱିଚାରୋ ଚ ପୀତି ଚ ସୁଖଞ୍ଚ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଚ – ଇମେ ବହିଦ୍ଧାୱୁଟ୍ଠାନାନଂ ଅନୁଲୋମା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା।

କତମେ ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନାନଂ ଅନୁଲୋମା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା,ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା,ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ…ପେ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା,ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା,ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା – ଇମେ ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନାନଂ ଅନୁଲୋମା ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା।

କତମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୁଟ୍ଠାନପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୀ ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା? ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିଲାଭୋ ୱା ୱିପାକୋ ୱା, ଦୁତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ…ପେ… ତତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ…ପେ… ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିଲାଭୋ ୱା ୱିପାକୋ ୱା – ଇମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତୱୁଟ୍ଠାନପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୀ ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା।

କତମେ ବହିଦ୍ଧାୱୁଟ୍ଠାନପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୀ ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା? ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ପଟିଲାଭୋ ୱା ୱିପାକୋ ୱା, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା…ପେ… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା…ପେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ପଟିଲାଭୋ ୱା ୱିପାକୋ ୱା – ଇମେ ବହିଦ୍ଧାୱୁଟ୍ଠାନପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୀ ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା।

କତମେ ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୀ ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗସ୍ସ ସକଦାଗାମିଫଲଂ , ଅନାଗାମିମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନାଗାମିଫଲଂ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ ଅରହତ୍ତଫଲଂ – ଇମେ ଦୁଭତୋ ୱୁଟ୍ଠାନପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୀ ଚତ୍ତାରୋ ୱିମୋକ୍ଖା।

୨୧୨। କଥଂ ରୂପୀ ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତି – ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ନୀଲନିମିତ୍ତଂ ମନସିକରୋତି, ନୀଲସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କରୋତି, ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତି, ସ୍ୱାୱତ୍ଥିତଂ ଅୱତ୍ଥାପେତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ୱା ସୂପଧାରିତଂ [ସୁପଧାରିତଂ (କ।)] ଉପଧାରେତ୍ୱା ସ୍ୱାୱତ୍ଥିତଂ ଅୱତ୍ଥାପେତ୍ୱା ବହିଦ୍ଧା ନୀଲନିମିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି, ନୀଲସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କରୋତି, ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତି, ସ୍ୱାୱତ୍ଥିତଂ ଅୱତ୍ଥାପେତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ୱା ଉପଧାରେତ୍ୱା ସ୍ୱାୱତ୍ଥିତଂ ଅୱତ୍ଥାପେତ୍ୱା ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ ଉଭଯମିଦଂ ରୂପ’’ନ୍ତି, ରୂପସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ପୀତନିମିତ୍ତଂ…ପେ… ଲୋହିତନିମିତ୍ତଂ…ପେ… ଓଦାତନିମିତ୍ତଂ ମନସିକରୋତି, ଓଦାତସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କରୋତି, ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତି, ସ୍ୱାୱତ୍ଥିତଂ ଅୱତ୍ଥାପେତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ୱା ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତ୍ୱା ସ୍ୱାୱତ୍ଥିତଂ ଅୱତ୍ଥାପେତ୍ୱା ବହିଦ୍ଧା ଓଦାତନିମିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି, ଓଦାତସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କରୋତି, ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତି, ସ୍ୱାୱତ୍ଥିତଂ ଅୱତ୍ଥାପେତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ୱା ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତ୍ୱା ସ୍ୱାୱତ୍ଥିତଂ ଅୱତ୍ଥାପେତ୍ୱା ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ଚ ଉଭଯମିଦଂ ରୂପ’’ନ୍ତି, ରୂପସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଏୱଂ ରୂପୀ ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତି – ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କଥଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତି – ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ନୀଲନିମିତ୍ତଂ ନ ମନସିକରୋତି, ନୀଲସଞ୍ଞଂ ନ ପଟିଲଭତି; ବହିଦ୍ଧା ନୀଲନିମିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି, ନୀଲସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କରୋତି, ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତି, ସ୍ୱାୱତ୍ଥିତଂ ଅୱତ୍ଥାପେତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ୱା ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତ୍ୱା ସ୍ୱାୱତ୍ଥିତଂ ଅୱତ୍ଥାପେତ୍ୱା ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପଂ, ବହିଦ୍ଧା ରୂପମିଦ’’ନ୍ତି, ରୂପସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ପୀତନିମିତ୍ତଂ…ପେ… ଲୋହିତନିମିତ୍ତଂ…ପେ… ଓଦାତନିମିତ୍ତଂ ନ ମନସିକରୋତି, ଓଦାତସଞ୍ଞଂ ନ ପଟିଲଭତି; ବହିଦ୍ଧା ଓଦାତନିମିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ଉପସଂହରତି, ଓଦାତସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କରୋତି, ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତି, ସ୍ୱାୱତ୍ଥିତଂ ଅୱତ୍ଥାପେତି। ସୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ୱା ସୂପଧାରିତଂ ଉପଧାରେତ୍ୱା ସ୍ୱାୱତ୍ଥିତଂ ଅୱତ୍ଥାପେତ୍ୱା ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପଂ ବହିଦ୍ଧା ରୂପମିଦ’’ନ୍ତି, ରୂପସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଏୱଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତି – ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କଥଂ ‘‘ସୁଭ’’ନ୍ତେୱ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି – ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ତଥା ଦୁତିଯଂ, ତଥା ତତିଯଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଉଦ୍ଧମଧୋ ତିରିଯଂ ସବ୍ବଧି ସବ୍ବତ୍ତତାଯ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ଲୋକଂ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ୱିପୁଲେନ ମହଗ୍ଗତେନ ଅପ୍ପମାଣେନ ଅୱେରେନ ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜେନ [ଅବ୍ଯାପଜ୍ଝେନ (ସ୍ଯା।)] ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି। ମେତ୍ତାଯ ଭାୱିତତ୍ତା ସତ୍ତା ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି। କରୁଣାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… କରୁଣାଯ ଭାୱିତତ୍ତା ସତ୍ତା ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି। ମୁଦିତାସହଗତେନ ଚେତସା…ପେ… ମୁଦିତାଯ ଭାୱିତତ୍ତା ସତ୍ତା ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି। ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି…ପେ… ଉପେକ୍ଖାଯ ଭାୱିତତ୍ତା ସତ୍ତା ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ‘‘ସୁଭଂ’’ ତେୱ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି – ୱିମୋକ୍ଖୋ।

୨୧୩। କତମୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନଂ ସମତିକ୍କମା ପଟିଘସଞ୍ଞାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ଅମନସିକାରା ‘‘ଅନନ୍ତୋ ଆକାସୋ’’ତି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି – ଅଯଂ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘‘ଅନନ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣ’’ନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି – ଅଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ‘‘ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’’ତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି – ଅଯଂ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ ।

କତମୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି – ଅଯଂ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି – ଅଯଂ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧସମାପତ୍ତି ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ସମଯୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରି ଚ ଝାନାନି ଚତସ୍ସୋ ଚ ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ – ଅଯଂ ସମଯୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ଅସମଯୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗା, ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ – ଅଯଂ ଅସମଯୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ସାମଯିକୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରି ଚ ଝାନାନି, ଚତସ୍ସୋ ଚ ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ – ଅଯଂ ସାମଯିକୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ଅସାମଯିକୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗା, ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ – ଅଯଂ ଅସାମଯିକୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ କୁପ୍ପୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରି ଚ ଝାନାନି, ଚତସ୍ସୋ ଚ ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ – ଅଯଂ କୁପ୍ପୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ଅକୁପ୍ପୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗା, ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ – ଅଯଂ ଅକୁପ୍ପୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ଲୋକିଯୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରି ଚ ଝାନାନି, ଚତସ୍ସୋ ଚ ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ – ଅଯଂ ଲୋକିଯୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ଲୋକୁତ୍ତରୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗା, ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ – ଅଯଂ ଲୋକୁତ୍ତରୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ସାସୱୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରି ଚ ଝାନାନି, ଚତସ୍ସୋ ଚ ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ – ଅଯଂ ସାସୱୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ଅନାସୱୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗା, ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ – ଅଯଂ ଅନାସୱୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ସାମିସୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ରୂପପ୍ପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ – ଅଯଂ ସାମିସୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ନିରାମିସୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଅରୂପପ୍ପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ – ଅଯଂ ନିରାମିସୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ନିରାମିସା ନିରାମିସତରୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗା, ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ – ଅଯଂ ନିରାମିସାନିରାମିସତରୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରି ଚ ଝାନାନି, ଚତସ୍ସୋ ଚ ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ – ଅଯଂ ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। କତମୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗା, ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ – ଅଯଂ ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ପଣିହିତପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧି ୱିମୋକ୍ଖୋ? ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିଲାଭୋ ୱା ୱିପାକୋ ୱା …ପେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ପଟିଲାଭୋ ୱା ୱିପାକୋ ୱା – ଅଯଂ ପଣିହିତପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧି ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରି ଚ ଝାନାନି, ଚତସ୍ସୋ ଚ ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ – ଅଯଂ ସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗା, ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ – ଅଯଂ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ଏକତ୍ତୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗା, ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ – ଅଯଂ ଏକତ୍ତୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ନାନତ୍ତୱିମୋକ୍ଖୋ? ଚତ୍ତାରି ଚ ଝାନାନି, ଚତସ୍ସୋ ଚ ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ – ଅଯଂ ନାନତ୍ତୱିମୋକ୍ଖୋ।

୨୧୪। କତମୋ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ? ସିଯା ଏକୋ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି, ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ। କଥଞ୍ଚ ସିଯା? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ସଞ୍ଞାଯ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ । ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ସୁଖତୋ ସଞ୍ଞାଯ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସଞ୍ଞାଯ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନନ୍ଦିଯା ସଞ୍ଞାଯ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ରାଗତୋ ସଞ୍ଞାଯ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ସମୁଦଯତୋ ସଞ୍ଞାଯ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଆଦାନତୋ ସଞ୍ଞାଯ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନିମିତ୍ତତୋ ସଞ୍ଞାଯ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ପଣିଧିଯା ସଞ୍ଞାଯ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ। ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ସଞ୍ଞାଯ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ। ଏୱଂ ସିଯା ଏକୋ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ।

ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ସଞ୍ଞାଯ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ…ପେ… ରୂପେ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ସଞ୍ଞାଯ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ। ଏୱଂ ସିଯା ଏକୋ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ।

ୱେଦନାଯ…ପେ… ସଞ୍ଞାଯ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ୱିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ସଞ୍ଞାଯ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ…ପେ… ଜରାମରଣେ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ସଞ୍ଞାଯ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ । ଏୱଂ ସିଯା, ଏକୋ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ – ଅଯଂ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖୋ।

୨୧୫। କତମୋ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ? ସିଯା ଏକୋ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ ସିଯାତି । କଥଞ୍ଚ ସିଯା? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ସମ୍ମୋହା ଅଞ୍ଞାଣା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ସୁଖତୋ ସମ୍ମୋହା ଅଞ୍ଞାଣା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସମ୍ମୋହା ଅଞ୍ଞାଣା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନା ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ନନ୍ଦିଯା ସମ୍ମୋହା ଅଞ୍ଞାଣା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ରାଗତୋ ସମ୍ମୋହା ଅଞ୍ଞାଣା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ସମୁଦଯତୋ

ସମ୍ମୋହା ଅଞ୍ଞାଣା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ଆଦାନତୋ ସମ୍ମୋହା ଅଞ୍ଞାଣା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ନିମିତ୍ତତୋ ସମ୍ମୋହା ଅଞ୍ଞାଣା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନା ଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ପଣିଧିଯା ସମ୍ମୋହା ଅଞ୍ଞାଣା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ। ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନା ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ସମ୍ମୋହା ଅଞ୍ଞାଣା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ। ଏୱଂ ସିଯା ଏକୋ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ।

ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ସମ୍ମୋହା ଅଞ୍ଞାଣା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ…ପେ… ରୂପେ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନା ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ସମ୍ମୋହା ଅଞ୍ଞାଣା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ। ଏୱଂ ସିଯା ଏକୋ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ।

ୱେଦନାଯ …ପେ… ସଞ୍ଞାଯ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ୱିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ସମ୍ମୋହା ଅଞ୍ଞାଣା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ…ପେ… ଜରାମରଣେ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନା ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ସମ୍ମୋହା ଅଞ୍ଞାଣା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ। ଏୱଂ ସିଯା ଏକୋ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ – ଅଯଂ ଞାଣୱିମୋକ୍ଖୋ।

୨୧୬। କତମୋ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ? ସିଯା ଏକୋ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ ସିଯାତି। କଥଞ୍ଚ ସିଯା? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ସନ୍ତାପପରିଳାହଦରଥା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ଞାଣଂ ସୁଖତୋ ସନ୍ତାପପରିଳାହଦରଥା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ସନ୍ତାପପରିଳାହଦରଥା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ଞାଣଂ ନନ୍ଦିଯା ସନ୍ତାପପରିଳାହଦରଥା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ଞାଣଂ ରାଗତୋ ସନ୍ତାପପରିଳାହଦରଥା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ । ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ଞାଣଂ ସମୁଦଯତୋ ସନ୍ତାପପରିଳାହଦରଥା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ଞାଣଂ ଆଦାନତୋ ସନ୍ତାପପରିଳାହଦରଥା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ଞାଣଂ ନିମିତ୍ତତୋ ସନ୍ତାପପରିଳାହଦରଥା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ଞାଣଂ ପଣିଧିଯା ସନ୍ତାପପରିଳାହଦରଥା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ। ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ଞାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ସନ୍ତାପପରିଳାହଦରଥା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ। ଏୱଂ ସିଯା ଏକୋ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ।

ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ସନ୍ତାପପରିଳାହଦରଥା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ…ପେ… ରୂପେ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ଞାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ସନ୍ତାପପରିଳାହଦରଥା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ। ଏୱଂ ସିଯା ଏକୋ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ।

ୱେଦନାଯ…ପେ… ସଞ୍ଞାଯ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ୱିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ସନ୍ତାପପରିଳାହଦରଥା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ…ପେ… ଜରାମରଣେ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନା ଅନୁତ୍ତରଂ ସୀତିଭାୱଂ ଞାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ସନ୍ତାପପରିଳାହଦରଥା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ। ଏୱଂ ସିଯା ଏକୋ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ – ଅଯଂ ସୀତିସିଯାୱିମୋକ୍ଖୋ।

୨୧୭। କତମୋ ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ? ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଝାଯତୀତି [ଜାଯତୀତି (ସ୍ୟା।)] ଝାନଂ। କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ଝାପେତୀତି – ଝାନଂ। ଝାଯନ୍ତୋ [ଜାଯନ୍ତୋ (ସ୍ୟା।)] ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ। ଝାପେନ୍ତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ। ଝାଯନ୍ତୀତି – ଧମ୍ମା। ଝାପେତୀତି – କିଲେସେ। ଝାତେ ଚ ଝାପେ ଚ ଜାନାତୀତି – ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଝାଯତୀତି – ଝାନଂ। ବ୍ୟାପାଦଂ ଝାପେତୀତି – ଝାନଂ। ଝାଯନ୍ତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ। ଝାପେନ୍ତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ। ଝାଯନ୍ତୀତି – ଧମ୍ମା। ଝାପେତୀତି – କିଲେସେ। ଝାତେ ଚ ଝାପେ ଚ ଜାନାତୀତି – ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ। ଆଲୋକସଞ୍ଞା ଝାଯତୀତି – ଝାନଂ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ଝାପେତୀତି – ଝାନଂ…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଝାଯତୀତି – ଝାନଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ଝାପେତୀତି – ଝାନଂ।

ଧମ୍ମଓ୍ୱଟ୍ଠାନଂ ଝାଯତୀତି – ଝାନଂ। ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ଝାପେତୀତି – ଝାନଂ। ଞାଣଂ ଝାଯତୀତି – ଝାନଂ। ଅୱିଜ୍ଜଂ ଝାପେତୀତି – ଝାନଂ। ପାମୋଜ୍ଜଂ ଝାଯତୀତି – ଝାନଂ। ଅରତିଂ ଝାପେତୀତି – ଝାନଂ। ପଠମଂ ଝାନଂ ଝାଯତୀତି – ଝାନଂ। ନୀୱରଣେ ଝାପେତୀତି – ଝାନଂ...ପେ... ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଝାଯତୀତି – ଝାନଂ। ସବ୍ବକିଲେସେ ଝାପେତୀତି – ଝାନଂ। ଝାଯନ୍ତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ। ଝାପେନ୍ତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ। ଝାଯନ୍ତୀତି – ଧମ୍ମା। ଝାପେତୀତି – କିଲେସେ। ଝାତେ ଚ ଝାପେ ଚ ଜାନାତୀତି – ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ – ଅଯଂ ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ।

୨୧୮। କତମୋ ଅନୁପାଦା ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ସିଯା ଏକୋ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ ସିଯାତି । କଥଞ୍ଚ ସିଯା? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ଉପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ସୁଖତୋ ଉପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ଉପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନନ୍ଦିଯା ଉପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ରାଗତୋ ଉପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ସମୁଦଯତୋ ଉପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଆଦାନତୋ ଉପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନିମିତ୍ତତୋ ଉପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ପଣିଧିଯା ଉପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ଉପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଏୱଂ ସିଯା ଏକୋ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ।

ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ଉପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ...ପେ... ରୂପେ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ଉପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଏୱଂ ସିଯା ଏକୋ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ଦସ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ।

ୱେଦନାଯ...ପେ... ସଞ୍ଞାଯ... ସଙ୍ଖାରେସୁ... ୱିଞ୍ଞାଣେ... ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ...ପେ... ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ଉପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ...ପେ... ଜରାମରଣେ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ଉପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଏୱଂ ସିଯା ଏକୋ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଦସ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖା ହୋନ୍ତି , ଦସ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖା ଏକୋ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ ହୋତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିଯାଯେନ।

ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ କତିହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି? ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ କତିହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି? ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ କତିହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି? ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ...ପେ... ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ... ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ... ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ... ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ... ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ... ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ କତିହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତୀତି?

ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ତୀହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଏକୁପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତି। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ତୀହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଏକୁପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତି। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଏକୁପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତି। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଚତୂହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଚତୂହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି। ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ତୀହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି। ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଏକୁପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତି। ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ତୀହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି।

ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ କତମେହି ତୀହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି? ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନା, ସୀଲବ୍ବତୁପାଦାନା, ଅତ୍ତୱାଦୁପାଦାନା – ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଇମେହି ତୀହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ କତମା ଏକୁପାଦାନା [ଏକୂପାଦାନା (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)] ମୁଚ୍ଚତି? କାମୁପାଦାନା – ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଇଦଂ ଏକୁପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତି। [ଇମା ଏକୁପାଦାନା (ସ୍ୟା।)] ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ କତମେହି ତୀହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି? ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନା, ସୀଲବ୍ବତୁପାଦାନା, ଅତ୍ତୱାଦୁପାଦାନା – ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଇମେହି ତୀହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ କତମା ଏକୁପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତି? କାମୁପାଦାନା – ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଇଦଂ ଏକୁପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତି। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ କତମା ଏକୁପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତି? କାମୁପାଦାନା – ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଇଦଂ ଏକୁପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତି। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ କତମେହି ଚତୂହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି? କାମୁପାଦାନା, ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନା, ସୀଲବ୍ବତୁପାଦାନା, ଅତ୍ତୱାଦୁପାଦାନା – ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଇମେହି ଚତୂହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ କତମେହି ଚତୂହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି? କାମୁପାଦାନା, ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନା, ସୀଲବ୍ବତୁପାଦାନା, ଅତ୍ତୱାଦୁପାଦାନା – ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଇମେହି

ଚତୁହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି। ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ କତମେହି ତୀହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି? ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନା, ସୀଲବ୍ବତୁପାଦାନା, ଅତ୍ତୱାଦୁପାଦାନା – ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଇମେହି ତୀହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି। ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ କତମା ଏକୁପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତି? କାମୁପାଦାନା – ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଇଦଂ ଏକୁପାଦାନା ମୁଚ୍ଚତି। ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ କତମେହି ତୀହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି? ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନା, ସୀଲବ୍ବତୁପାଦାନା, ଅତ୍ତୱାଦୁପାଦାନା – ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଇମେହି ତୀହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚତି।

ଯଞ୍ଚ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ, ଯଞ୍ଚ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ, ଯଞ୍ଚ ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ, ଯଞ୍ଚ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ – ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଞାଣାନି ତୀହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚନ୍ତି – ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନା, ସୀଲବ୍ବତୁପାଦାନା, ଅତ୍ତୱାଦୁପାଦାନା। ଯଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ, ଯଂ ଚ ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ, ଯଞ୍ଚ ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ, ଯଞ୍ଚ ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ – ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଞାଣାନି ଏକୁପାଦାନା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି – କାମୁପାଦାନା। ଯଞ୍ଚ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ, ଯଞ୍ଚ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ – ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଞାଣାନି ଚତୁହୁପାଦାନେହି ମୁଚ୍ଚନ୍ତି – କାମୁପାଦାନା, ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନା, ସୀଲବ୍ବତୁପାଦାନା, ଅତ୍ତୱାଦୁପାଦାନା – ଅଯଂ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

ୱିମୋକ୍ଖକଥାଯ ପଠମଭାଣୱାରୋ।

୨୧୯। ତୀଣି ଖୋ ପନିମାନି ୱିମୋକ୍ଖମୁଖାନି ଲୋକନିଯ୍ୟାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେ ପରିଚ୍ଛେଦପରିୱଟୁମତୋ [ପରିଚ୍ଛେଦପରିୱଜ୍ଜମତୋ (ସ୍ୟା।)] ସମନୁପସ୍ସନତାଯ ଅନିମିତ୍ତାଯ ଚ ଧାତୁଯା ଚିତ୍ତସମ୍ପକ୍ଖନ୍ଦନତାଯ, ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ମନୋସମୁତ୍ତେଜନତାଯ ଅପ୍ପଣିହିତାଯ ଚ ଧାତୁଯା ଚିତ୍ତସମ୍ପକ୍ଖନ୍ଦନତାଯ, ସବ୍ବଧମ୍ମେ ପରତୋ ସମନୁପସ୍ସନତାଯ ସୁଞ୍ଞତାଯ ଚ ଧାତୁଯା ଚିତ୍ତସମ୍ପକ୍ଖନ୍ଦନତାଯ – ଇମାନି ତୀଣି ୱିମୋକ୍ଖମୁଖାନି ଲୋକନିଯ୍ୟାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ କଥଂ ସଙ୍ଖାରା ଉପଟ୍ଠନ୍ତି? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ କଥଂ ସଙ୍ଖାରା ଉପଟ୍ଠନ୍ତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ କଥଂ ସଙ୍ଖାରା ଉପଟ୍ଠନ୍ତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଖଯତୋ ସଙ୍ଖାରା ଉପଟ୍ଠନ୍ତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ଭଯତୋ ସଙ୍ଖାରା ଉପଟ୍ଠନ୍ତି, ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ସଙ୍ଖାରା ଉପଟ୍ଠନ୍ତି।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ କିଂ ବହୁଲଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ କିଂ ବହୁଲଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ କିଂ ବହୁଲଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି । ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିବହୁଲଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ୱେଦବହୁଲଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲୋ କତମିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଟିଲଭତି? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିବହୁଲୋ କତମିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଟିଲଭତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ୱେଦବହୁଲୋ କତମିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଟିଲଭତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଟିଲଭତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିବହୁଲୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଟିଲଭତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ୱେଦବହୁଲୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଟିଲଭତି।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲସ୍ସ କତମିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଆଧିପତେଯ୍ୟଂ ହୋତି, ଭାୱନାଯ କତିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ତଦନ୍ୱଯା [ତଦନ୍ୱଯାନି (ସ୍ୟା।)] ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, କେନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, କୋ ଭାୱେତି? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିବହୁଲସ୍ସ କତମିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଆଧିପତେଯ୍ୟଂ ହୋତି, ଭାୱନାଯ କତିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, କେନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, କୋ ଭାୱେତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ୱେଦବହୁଲସ୍ସ କତମିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଆଧିପତେଯ୍ୟଂ ହୋତି, ଭାୱନାଯ କତିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, କେନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, କୋ ଭାୱେତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲସ୍ସ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଆଧିପତେଯ୍ୟଂ ହୋତି। ଭାୱନାଯ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି। ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଯୋ ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ ସୋ ଭାୱେତି; ନତ୍ଥି ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନା। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିବହୁଲସ୍ସ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଆଧିପତେଯ୍ୟଂ ହୋତି। ଭାୱନାଯ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି , ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି , ଏକରସା ହୋନ୍ତି। ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଯୋ ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ ସୋ ଭାୱେତି; ନତ୍ଥି ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନା। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ୱେଦବହୁଲସ୍ସ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଆଧିପତେଯ୍ୟଂ ହୋତି। ଭାୱନାଯ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି,

ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି। ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଯୋ ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ ସୋ ଭାୱେତି; ନତ୍ଥି ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଭାୱନା।

୨୨୦। ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲସ୍ସ କତମିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଂ ହୋତି? ଭାୱନାୟ କତିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି? ପଟିୱେଧକାଲେ କତମିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଂ ହୋତି? ପଟିୱେଧାୟ କତିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି? କେନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା? କେନଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧୋ? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିବହୁଲସ୍ସ କତମିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଂ ହୋତି? ଭାୱନାୟ କତିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି , ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି? ପଟିୱେଧକାଲେ କତମିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଂ ହୋତି? ପଟିୱେଧାୟ କତିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି? କେନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା? କେନଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧୋ? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ୱେଦବହୁଲସ୍ସ କତମିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଂ ହୋତି? ଭାୱନାୟ କତିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି? ପଟିୱେଧକାଲେ କତମିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଂ ହୋତି? ପଟିୱେଧାୟ କତିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି? କେନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା? କେନଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧୋ?

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲସ୍ସ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଂ ହୋତି। ଭାୱନାୟ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି , ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ପଟିୱେଧକାଲେ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଂ ହୋତି। ପଟିୱେଧାୟ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି। ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧୋ। ଏୱଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋପି ଭାୱେତି, ଭାୱେନ୍ତୋପି ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିବହୁଲସ୍ସ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଂ ହୋତି। ଭାୱନାୟ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ପଟିୱେଧକାଲେ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଂ ହୋତି। ପଟିୱେଧାୟ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି। ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧୋ। ଏୱଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋପି ଭାୱେତି, ଭାୱେନ୍ତୋପି ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ୱେଦବହୁଲସ୍ସ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଂ ହୋତି। ଭାୱନାୟ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ପଟିୱେଧକାଲେପି ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଂ ହୋତି। ପଟିୱେଧାୟ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି। ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧୋ। ଏୱଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋପି ଭାୱେତି, ଭାୱେନ୍ତୋପି ପଟିୱିଜ୍ଝତି।

୨୨୧। ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ କତମିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି? କତମିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ [ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ (ସ୍ୟା।)] ହୋତି? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ କତମିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି? କତମିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା କାୟସକ୍ଖୀ [କାୟସକ୍ଖି (ସ୍ୟା। କ।) ଅଭି। ପୁ। ପ। ୯୫ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ହୋତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ କତମିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି? କତମିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି?

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା କାୟସକ୍ଖୀ ହୋତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି।

ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ୱିମୁତ୍ତୋତି – ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ। ଫୁଟ୍ଠତ୍ତା ସଚ୍ଛିକତୋତି [ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି (ସ୍ୟା। ପୀ।)] – କାୟସକ୍ଖୀ। ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ପତ୍ତୋତି – ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ। ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ। ଝାନଫସ୍ସଂ ପଠମଂ ଫୁସତି, ପଚ୍ଛା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି – କାୟସକ୍ଖୀ। ''ଦୁକ୍ଖା ସଙ୍ଖାରା, ସୁଖୋ ନିରୋଧୋ''ତି ଞାତଂ ହୋତି ଦିଟ୍ଠଂ ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାୟାତି – ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ। ଯୋ ଚାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ, ଯୋ ଚ କାୟସକ୍ଖୀ, ଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ, ସିୟା ଇମେ ତୟୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତାପି କାୟସକ୍ଖୀପି ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତାପି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିୟାୟେନ ସିୟାତି। କଥଞ୍ଚ ସିୟା? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ

ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଇମେ ତୟୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତା।

ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା କାୟସକ୍ଖୀ ହୋତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା କାୟସକ୍ଖୀ ହୋତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା କାୟସକ୍ଖୀ ହୋତି। ଏୱଂ ଇମେ ତୟୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ କାୟସକ୍ଖୀ।

ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଇମେ ତୟୋ ପୁଗ୍ଗଲା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତା।

ଯୋ ଚାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ, ଯୋ ଚ କାୟସକ୍ଖୀ, ଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ, ଏୱଂ ସିୟା ଇମେ ତୟୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତାପି କାୟସକ୍ଖୀପି ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତାପି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିୟାୟେନ। ଯୋ ଚାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ, ଯୋ ଚ କାୟସକ୍ଖୀ, ଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ, ସିୟା ଇମେ ତୟୋ ପୁଗ୍ଗଲା…ପେ… ଅଞ୍ଞୋୟେୱ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ, ଅଞ୍ଞୋ କାୟସକ୍ଖୀ, ଅଞ୍ଞୋ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ସିୟାତି। କଥଞ୍ଚ ସିୟା? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା କାୟସକ୍ଖୀ ହୋତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି। ଯୋ ଚାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ, ଯୋ ଚ କାୟସକ୍ଖୀ, ଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ, ଏୱଂ ସିୟା ଇମେ ତୟୋ ପୁଗ୍ଗଲା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତାପି କାୟସକ୍ଖୀପି ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତାପି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିୟାୟେନ। ଅଞ୍ଞୋୟେୱ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ, ଅଞ୍ଞୋ କାୟସକ୍ଖୀ, ଅଞ୍ଞୋ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭତି; ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସଦ୍ଧାନୁସାରୀ''। ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଚତୁନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଭାୱନା ହୋତି। ଯେ ହି କେଚି ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭନ୍ତି , ସବ୍ବେ ତେ ସଦ୍ଧାନୁସାରିନୋ।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି; ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ''। ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଭାୱିତାନି ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି । ଯେହି କେଚି ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତା, ସବ୍ବେ ତେ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତା।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭତି…ପେ… ସକଦାଗାମିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି…ପେ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭତି… ଅନାଗାମିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭତି… ଅରହତ୍ତଂ [ଅରହତ୍ତଫଲଂ (ସ୍ୟା। କ।) ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି; ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ''। ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି…ପେ… ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଭାୱିତାନି ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି। ଯେହି କେଚି ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକତା, ସବ୍ବେ ତେ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତା।

ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭତି; ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''କାୟସକ୍ଖୀ''। ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି , ସମ୍ପୟୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଚତୁନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଭାୱନା ହୋତି। ଯେ ହି କେଚି ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭନ୍ତି, ସବ୍ବେ ତେ କାୟସକ୍ଖୀ।

ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି…ପେ… ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭତି…ପେ… ସକଦାଗାମିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି…ପେ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭତି…ପେ… ଅନାଗାମିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭତି…ପେ… ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି; ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''କାୟସକ୍ଖୀ''। ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି

ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଭାୱିତାନି ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି। ଯେହି କେଚି ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକତା, ସବ୍ବେ ତେ କାୟସକ୍ଖୀ।

ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭତି; ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମାନୁସାରୀ’’। ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି…ପେ… ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଚତୁନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଭାୱନା ହୋତି। ଯେ ହି କେଚି ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭନ୍ତି, ସବ୍ବେ ତେ ଧମ୍ମାନୁସାରିନୋ।

ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି; ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ’’। ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି…ପେ… ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଭାୱିତାନି ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି। ଯେହି କେଚି ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତା, ସବ୍ବେ ତେ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତା।

ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅଧିମତ୍ତଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭତି…ପେ… ସକଦାଗାମିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି…ପେ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭତି…ପେ… ଅନାଗାମିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭତି…ପେ… ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ହୋତି; ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ’’। ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତଦନ୍ୱୟା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଚତ୍ତାରିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଭାୱିତାନି ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି। ଯେହି କେଚି ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକତା, ସବ୍ବେ ତେ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତା।

୨୨୨। ଯେ ହି କେଚି ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଭାୱିତା ୱା ଭାୱେନ୍ତି ୱା ଭାୱିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ଅଧିଗତା ୱା ଅଧିଗଚ୍ଛନ୍ତି ୱା ଅଧିଗମିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ପତ୍ତା ୱା ପାପୁଣନ୍ତି ୱା ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ପଟିଲଦ୍ଧା ୱା ପଟିଲଭନ୍ତି ୱା ପଟିଲଭିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ପଟିୱିଦ୍ଧା ୱା ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ପଟିୱିଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ସଚ୍ଛିକତା ୱା ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତି ୱା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ଫସ୍ସିତା ୱା ଫସ୍ସନ୍ତି ୱା ଫସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ୱସିପ୍ପତ୍ତା ୱା ପାପୁଣନ୍ତି ୱା ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱା ପାପୁଣନ୍ତି ୱା ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତା ୱା ପାପୁଣନ୍ତି ୱା ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ସବ୍ବେ ତେ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତା, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ କାୟସକ୍ଖୀ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତା।

ଯେ ହି କେଚି ଅବ୍ୟାପାଦଂ…ପେ… ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ… ଅୱିକ୍ଖେପଂ… ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନଂ… ଞାଣଂ… ପାମୋଜ୍ଜଂ… ପଠମଂ ଝାନଂ… ଦୁତିୟଂ ଝାନଂ… ତତିୟଂ ଝାନଂ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ… ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତିଂ… ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତିଂ … ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିଂ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିଂ… ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନଂ… ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନଂ… ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନଂ… ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନଂ… ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନଂ … ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନଂ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନଂ… ଖୟାନୁପସ୍ସନଂ… ୱୟାନୁପସ୍ସନଂ… ୱିପରିଣାମାନୁପସ୍ସନଂ… ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନଂ… ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନଂ… ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନଂ… ଅଧିପଞ୍ଞାଧମ୍ମୱିପସ୍ସନଂ… ଯଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନଂ… ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନଂ… ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନଂ… ୱିୱଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନଂ… ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ… ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ…।

ଯେ ହି କେଚି ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ… ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ… ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦେ… ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି… ପଞ୍ଚ ବଲାନି… ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ… ଅରିୟଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ… ଯେ ହି କେଚି ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖେ ଭାୱିତା ୱା ଭାୱେନ୍ତି ୱା ଭାୱିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ଅଧିଗତା ୱା ଅଧିଗଚ୍ଛନ୍ତି ୱା ଅଧିଗମିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ପତ୍ତା ୱା ପାପୁଣନ୍ତି ୱା ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ପଟିଲଦ୍ଧା ୱା ପଟିଲଭନ୍ତି ୱା ପଟିଲଭିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ପଟିୱିଦ୍ଧା ୱା ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ପଟିୱିଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ସଚ୍ଛିକତା ୱା ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତି ୱା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ଫସ୍ସିତା ୱା ଫସ୍ସନ୍ତି ୱା ଫସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ୱସିପ୍ପତ୍ତା ୱା ପାପୁଣନ୍ତି ୱା ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି ୱା ପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱା ପାପୁଣନ୍ତି ୱା ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତା ୱା ପାପୁଣନ୍ତି ୱା ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ସବ୍ବେ ତେ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତା, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ କାୟସକ୍ଖୀ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତା।

ଯେ ହି କେଚି ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା ପତ୍ତା ୱା ପାପୁଣନ୍ତି ୱା ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି ୱା…ପେ… ସବ୍ବେ ତେ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତା, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ କାୟସକ୍ଖୀ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତା।

ଯେ ହି କେଚି ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ପଟିୱିଦ୍ଧା ୱା ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ପଟିୱିଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତି ୱା…ପେ… ସବ୍ବେ ତେ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତା, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ କାୟସକ୍ଖୀ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ୱସେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତା।

ଯେ ହି କେଚି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା ସିକ୍ଖିତା ୱା ସିକ୍ଖନ୍ତି ୱା ସିକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ସଚ୍ଛିକତା ୱା ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତି ୱା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ଫସ୍ସିତା ୱା ଫସ୍ସନ୍ତି ୱା ଫସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ୱସିପ୍ପତ୍ତା ୱା ପାପୁଣନ୍ତି ୱା ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ପାରମିପ୍ପତ୍ତା ୱା ପାପୁଣନ୍ତି ୱା ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତା ୱା ପାପୁଣନ୍ତି ୱା ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି ୱା, ସବ୍ବେ ତେ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତା, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ କାଯସକ୍ଖୀ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତା।

ଯେ ହି କେଚି ଦୁକ୍ଖଂ ପରିଜାନନ୍ତି ସମୁଦଯଂ ପଜହନ୍ତି ନିରୋଧଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତି ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତି, ସବ୍ବେ ତେ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତା, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ କାଯସକ୍ଖୀ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତା।

କତିହାକାରେହି ସଚ୍ଚପ୍ପଟିୱେଧୋ ହୋତି? କତିହାକାରେହି ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତି? ଚତୂହାକାରେହି ସଚ୍ଚପ୍ପଟିୱେଧୋ ହୋତି। ଚତୂହାକାରେହି ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ପହାନପ୍ପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ ଭାୱନାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଇମେହି ଚତୂହାକାରେହି ସଚ୍ଚପ୍ପଟିୱେଧୋ ହୋତି। ଇମେହି ଚତୂହାକାରେହି ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ କାଯସକ୍ଖୀ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ।

କତିହାକାରେହି ସଚ୍ଚପ୍ପଟିୱେଧୋ ହୋତି? କତିହାକାରେହି ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତି ? ନୱହାକାରେହି ସଚ୍ଚପ୍ପଟିୱେଧୋ ହୋତି, ନୱହାକାରେହି ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ପହାନପ୍ପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ ଭାୱନାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଅଭିଞ୍ଞାପଟିୱେଧୋ ଚ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ, ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧୋ ଚ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରାନଂ, ପହାନପ୍ପଟିୱେଧୋ ଚ ସବ୍ବାକୁସଲାନଂ, ଭାୱନାପଟିୱେଧୋ ଚ ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ, ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧୋ ଚ ନିରୋଧସ୍ସ। ଇମେହି ନୱହାକାରେହି ସଚ୍ଚପ୍ପଟିୱେଧୋ ହୋତି। ଇମେହି ନୱହାକାରେହି ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ କାଯସକ୍ଖୀ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ୱସେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ।

ଦୁତିଯଭାଣୱାରୋ।

୨୨୩। ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ କଥଂ ସଙ୍ଖାରା ଉପଟ୍ଠନ୍ତି? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ କଥଂ ସଙ୍ଖାରା ଉପଟ୍ଠନ୍ତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ କଥଂ ସଙ୍ଖାରା ଉପଟ୍ଠନ୍ତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଖଯତୋ ସଙ୍ଖାରା ଉପଟ୍ଠନ୍ତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ଭଯତୋ ସଙ୍ଖାରା ଉପଟ୍ଠନ୍ତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ସଙ୍ଖାରା ଉପଟ୍ଠନ୍ତି।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ କିଂ ବହୁଲଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ କିଂ ବହୁଲଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ କିଂ ବହୁଲଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିବହୁଲଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ୱେଦବହୁଲଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲୋ କତମଂ ୱିମୋକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତି? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିବହୁଲୋ କତମଂ ୱିମୋକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ୱେଦବହୁଲୋ କତମଂ ୱିମୋକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲୋ ଅନିମିତ୍ତଂ ୱିମୋକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିବହୁଲୋ ଅପ୍ପଣିହିତଂ ୱିମୋକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ୱେଦବହୁଲୋ ସୁଞ୍ଞତଂ ୱିମୋକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତି।

୨୨୪। ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲସ୍ସ କତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ଭାୱନାଯ କତି ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, କେନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, କୋ ଭାୱେତି? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିବହୁଲସ୍ସ କତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ଭାୱନାଯ କତି ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, କେନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, କୋ ଭାୱେତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ୱେଦବହୁଲସ୍ସ କତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ଭାୱନାଯ କତି ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି , ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, କେନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, କୋ ଭାୱେତି?

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲସ୍ସ ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି। ଭାୱନାଯ ଦ୍ୱେ ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି,

ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି। ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଯୋ ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ ସୋ ଭାୱେତି; ନତ୍ଥି ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖଭାୱନା। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିବହୁଲସ୍ସ ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି। ଭାୱନାଯ ଦ୍ୱେ ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି। ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଯୋ ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ ସୋ ଭାୱେତି; ନତ୍ଥି ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖଭାୱନା। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ୱେଦବହୁଲସ୍ସ ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି। ଭାୱନାଯ ଦ୍ୱେ ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି। ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଯୋ ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ ସୋ ଭାୱେତି; ନତ୍ଥି ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖଭାୱନା।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲସ୍ସ କତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ଭାୱନାଯ କତି ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ପଟିୱେଧକାଲେ କତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ପଟିୱେଧାଯ କତି ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, କେନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, କେନଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧୋ? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିବହୁଲସ୍ସ କତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ଭାୱନାଯ କତି ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ପଟିୱେଧକାଲେ କତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ପଟିୱେଧାଯ କତି ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, କେନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, କେନଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧୋ? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ୱେଦବହୁଲସ୍ସ କତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ଭାୱନାଯ କତି ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ପଟିୱେଧକାଲେ କତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ପଟିୱେଧାଯ କତିୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି , ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, କେନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, କେନଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧୋ?

୨୨୫। ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲସ୍ସ ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ଭାୱନାଯ ଦ୍ୱେ ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ପଟିୱେଧକାଲେପି ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ପଟିୱେଧାଯ ଦ୍ୱେ ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧୋ, ଏୱଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋପି ଭାୱେତି, ଭାୱେନ୍ତୋପି ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିବହୁଲସ୍ସ ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ଭାୱନାଯ ଦ୍ୱେ ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ପଟିୱେଧକାଲେପି ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ପଟିୱେଧାଯ ଦ୍ୱେ ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧୋ, ଏୱଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋପି ଭାୱେତି, ଭାୱେନ୍ତୋପି ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ୱେଦବହୁଲସ୍ସ ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ଭାୱନାଯ ଦ୍ୱେ ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ପଟିୱେଧକାଲେପି ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ପଟିୱେଧାଯ ଦ୍ୱେ ୱିମୋକ୍ଖା ତଦନ୍ୱଯା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧୋ, ଏୱଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋପି ଭାୱେତି, ଭାୱେନ୍ତୋପି ପଟିୱିଜ୍ଝତି।

୨୨୬। ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ କତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଅଧିମତ୍ତୋ ହୋତି? କତମୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି ? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ କତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଅଧିମତ୍ତୋ ହୋତି? କତମୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା କାଯସକ୍ଖୀ ହୋତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ କତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଅଧିମତ୍ତୋ ହୋତି? କତମୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି?

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଅଧିମତ୍ତୋ ହୋତି। ଅନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଅଧିମତ୍ତୋ ହୋତି। ଅପ୍ପଣିହିତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା କାଯସକ୍ଖୀ ହୋତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ

ସୁଞ୍ଞତତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଅଧିମତ୍ତୋ ହୋତି। ସୁଞ୍ଞତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ଅଧିମତ୍ତତ୍ତା ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି।

ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ୱିମୁତ୍ତୋତି – ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ। ଫୁଟ୍ଠତ୍ତା ସଚ୍ଛିକତୋତି – କାଯସକ୍ଖୀ। ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ପତ୍ତୋତି – ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ। ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି – ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ। ଝାନଫସ୍ସଂ ପଠମଂ ଫୁସତି, ପଚ୍ଛା ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି – କାଯସକ୍ଖୀ। ''ଦୁକ୍ଖା ସଙ୍ଖାରା, ସୁଖୋ ନିରୋଧୋ''ତି ଞାତଂ ହୋତି ଦିଟ୍ଠଂ ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାଯାତି – ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ…ପେ… ଯେ ହି କେଚି ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଭାୱିତା ୱା ଭାୱେନ୍ତି ୱା ଭାୱିସ୍ସନ୍ତି ୱା…ପେ… ସବ୍ବେ ତେ ଅନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତା, ଅପ୍ପଣିହିତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ କାଯସକ୍ଖୀ, ସୁଞ୍ଞତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତା।

ଯେ ହି କେଚି ଅବ୍ଯାପାଦଂ… ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ… ଅୱିକ୍ଖେପଂ… ଯେ ହି କେଚି ଦୁକ୍ଖଂ ପରିଜାନନ୍ତି, ସମୁଦଯଂ ପଜହନ୍ତି, ନିରୋଧଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତି, ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତି, ସବ୍ବେ ତେ ଅନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତା, ଅପ୍ପଣିହିତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ କାଯସକ୍ଖୀ, ସୁଞ୍ଞତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତା।

କତିହାକାରେହି ସଚ୍ଚପ୍ପଟିୱେଧୋ ହୋତି? କତିହାକାରେହି ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତି? ଚତୂହାକାରେହି ସଚ୍ଚପ୍ପଟିୱେଧୋ ହୋତି। ଚତୂହାକାରେହି ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ପହାନପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ ଭାୱନାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଇମେହି ଚତୂହାକାରେହି ସଚ୍ଚପ୍ପଟିୱେଧୋ ହୋତି। ଇମେହି ଚତୂହାକାରେହି ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ଅନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ, ଅପ୍ପଣିହିତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ କାଯସକ୍ଖୀ, ସୁଞ୍ଞତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ।

କତିହାକାରେହି ସଚ୍ଚପ୍ପଟିୱେଧୋ ହୋତି? କତିହାକାରେହି ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତି? ନୱହାକାରେହି ସଚ୍ଚପ୍ପଟିୱେଧୋ ହୋତି। ନୱହାକାରେହି ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି…ପେ… ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧୋ ଚ ନିରୋଧସ୍ସ। ଇମେହି ନୱହାକାରେହି ସଚ୍ଚପ୍ପଟିୱେଧୋ ହୋତି। ଇମେହି ନୱହାକାରେହି ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ଅନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ, ଅପ୍ପଣିହିତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ କାଯସକ୍ଖୀ, ସୁଞ୍ଞତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ।

୨୨୭। ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ କତମେ ଧମ୍ମେ ଯଥାଭୂତଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତି? କଥଂ ସମ୍ମାଦସ୍ସନଂ ହୋତି? କଥଂ ତଦନ୍ୱଯେନ ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚତୋ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି? କତ୍ଥ କଙ୍ଖା ପହୀଯତି? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ କତମେ ଧମ୍ମେ ଯଥାଭୂତଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତି? କଥଂ ସମ୍ମାଦସ୍ସନଂ ହୋତି? କଥଂ ତଦନ୍ୱଯେନ ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖତୋ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି? କତ୍ଥ କଙ୍ଖା ପହୀଯତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ କତମେ ଧମ୍ମେ ଯଥାଭୂତଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତି? କଥଂ ସମ୍ମାଦସ୍ସନଂ ହୋତି? କଥଂ ତଦନ୍ୱଯେନ ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତତୋ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି? କତ୍ଥ କଙ୍ଖା ପହୀଯତି?

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ନିମିତ୍ତଂ ଯଥାଭୂତଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତି; ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ସମ୍ମାଦସ୍ସନଂ। ଏୱଂ ତଦନ୍ୱଯେନ ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚତୋ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି। ଏତ୍ଥ କଙ୍ଖା ପହୀଯତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ପୱତ୍ତଂ ଯଥାଭୂତଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତି; ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ସମ୍ମାଦସ୍ସନଂ। ଏୱଂ ତଦନ୍ୱଯେନ ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖତୋ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି। ଏତ୍ଥ କଙ୍ଖା ପହୀଯତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ପୱତ୍ତଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ଜାନାତି ପସ୍ସତି; ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ସମ୍ମାଦସ୍ସନଂ। ଏୱଂ ତଦନ୍ୱଯେନ ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତତୋ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି। ଏତ୍ଥ କଙ୍ଖା ପହୀଯତି।

ଯଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ଯଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦସ୍ସନଂ ଯା ଚ କଙ୍ଖାୱିତରଣା, ଇମେ ଧମ୍ମା ନାନତ୍ଥା ଚେୱ ନାନାବ୍ଯଞ୍ଜନା ଚ, ଉଦାହୁ ଏକତ୍ଥା, ବ୍ଯଞ୍ଜନମେୱ ନାନନ୍ତି? ଯଞ୍ଚ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଂ ଯଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦସ୍ସନଂ ଯା ଚ କଙ୍ଖାୱିତରଣା, ଇମେ ଧମ୍ମା ଏକତ୍ଥା, ବ୍ଯଞ୍ଜନମେୱ ନାନଂ।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ କିଂ ଭଯତୋ ଉପଟ୍ଠାତି? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ କିଂ ଭଯତୋ ଉପଟ୍ଠାତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ କିଂ ଭଯତୋ ଉପଟ୍ଠାତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ନିମିତ୍ତଂ ଭଯତୋ ଉପଟ୍ଠାତି । ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପୱତ୍ତଂ ଭଯତୋ ଉପଟ୍ଠାତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ପୱତ୍ତଞ୍ଚ ଭଯତୋ ଉପଟ୍ଠାତି।

ଯା ଚ ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଯଞ୍ଚ ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ ଯା ଚ ନିବ୍ବିଦା, ଇମେ ଧମ୍ମା ନାନତ୍ଥା ଚେୱ ନାନାବ୍ଯଞ୍ଜନା ଚ, ଉଦାହୁ ଏକତ୍ଥା, ବ୍ଯଞ୍ଜନମେୱ ନାନନ୍ତି? ଯା ଚ ଭଯତୁପଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞା ଯଞ୍ଚ ଆଦୀନୱେ ଞାଣଂ ଯା ଚ ନିବ୍ବିଦା, ଇମେ ଧମ୍ମା ଏକତ୍ଥା, ବ୍ଯଞ୍ଜନମେୱ ନାନଂ।

ଯା ଚ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଯା ଚ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନା, ଇମେ ଧମ୍ମା ନାନତ୍ଥା ଚେୱ ନାନାବ୍ଯଞ୍ଜନା ଚ, ଉଦାହୁ ଏକତ୍ଥା, ବ୍ଯଞ୍ଜନମେୱ ନାନନ୍ତି? ଯା ଚ

ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଯା ଚ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନା, ଇମେ ଧମ୍ମା ଏକତ୍ଥା, ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ ନାନଂ।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ କିଂ ପଟିସଙ୍ଖା ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ କିଂ ପଟିସଙ୍ଖା ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ କିଂ ପଟିସଙ୍ଖା ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ନିମିତ୍ତଂ ପଟିସଙ୍ଖା ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପୱତ୍ତଂ ପଟିସଙ୍ଖା ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ପୱତ୍ତଞ୍ଚ ପଟିସଙ୍ଖା ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ଯା ଚ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା ଯା ଚ ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଯା ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା, ଇମେ ଧମ୍ମା ନାନତ୍ଥା ଚେୱ ନାନାବ୍ୟଞ୍ଜନା ଚ, ଉଦାହୁ ଏକତ୍ଥା, ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ ନାନନ୍ତି? ଯା ଚ ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତା ଯା ଚ ପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଯା ଚ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା, ଇମେ ଧମ୍ମା ଏକତ୍ଥା, ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ ନାନଂ।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ କୁତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠାତି, କତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ କୁତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠାତି, କତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ କୁତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠାତି, କତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ନିମିତ୍ତା ଚିତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠାତି, ଅନିମିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ପୱତ୍ତା ଚିତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠାତି, ଅପ୍ପୱତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ନିମିତ୍ତା ଚ ପୱତ୍ତା ଚ ଚିତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠାତି, ଅନିମିତ୍ତେ ଅପ୍ପୱତ୍ତେ ନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା [ନିରୋଧନିବ୍ବାନଧାତୁଯା (ସୀ।)] ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି।

ଯା ଚ ବହିଦ୍ଧାୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ଯେ ଚ ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା, ଇମେ ଧମ୍ମା ନାନତ୍ଥା ଚେୱ ନାନାବ୍ୟଞ୍ଜନା ଚ, ଉଦାହୁ ଏକତ୍ଥା, ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ ନାନନ୍ତି? ଯା ଚ ବହିଦ୍ଧାୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ଯେ ଚ ଗୋତ୍ରଭୂ ଧମ୍ମା, ଇମେ ଧମ୍ମା ଏକତ୍ଥା, ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ ନାନଂ।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ କତମେନ ୱିମୋକ୍ଖେନ ୱିମୁଚ୍ଚତି? ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ କତମେନ ୱିମୋକ୍ଖେନ ୱିମୁଚ୍ଚତି? ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ କତମେନ ୱିମୋକ୍ଖେନ ୱିମୁଚ୍ଚତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖେନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅପ୍ପଣିହିତୱିମୋକ୍ଖେନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ସୁଞ୍ଞତୱିମୋକ୍ଖେନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଯା ଚ ଦୁଭତୋୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ଯଞ୍ଚ ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ , ଇମେ ଧମ୍ମା ନାନତ୍ଥା ଚେୱ ନାନାବ୍ୟଞ୍ଜନା ଚ, ଉଦାହୁ ଏକତ୍ଥା, ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ ନାନନ୍ତି? ଯା ଚ ଦୁଭତୋୱୁଟ୍ଠାନୱିୱଟ୍ଟନେ ପଞ୍ଞା ଯଞ୍ଚ ମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ, ଇମେ ଧମ୍ମା ଏକତ୍ଥା, ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ ନାନଂ।

୨୨୮। କତିହାକାରେହି ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ନାନାକ୍ଖଣେ [ନାନାଖଣେ (ସ୍ୟା। କ।)] ହୋନ୍ତି? କତିହାକାରେହି ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ଏକକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି? ଚତୂହାକାରେହି ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ନାନାକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି। ସତ୍ତହାକାରେହି ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ଏକକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି।

କତମେହି ଚତୂହାକାରେହି ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ନାନାକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି? ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ, ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ, ଅଭିନୀହାରଟ୍ଠେନ, ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠେନ। କଥଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ନାନାକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେୟ୍ୟୋ ହୋତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେୟ୍ୟୋ ହୋତି, ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଆଧିପତେୟ୍ୟୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ନାନାକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି।

କଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ନାନାକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅପ୍ପଣିହିତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ସୁଞ୍ଞତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି। ଏୱଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ନାନାକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି।

କଥଂ ଅଭିନୀହାରଟ୍ଠେନ ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ନାନାକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅପ୍ପଣିହିତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରତି, ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ସୁଞ୍ଞତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରତି। ଏୱଂ ଅଭିନୀହାରଟ୍ଠେନ ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ନାନାକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି।

କଥଂ ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠେନ ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ନାନାକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ନିୟ୍ୟାତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅପ୍ପଣିହିତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ନିୟ୍ୟାତି, ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ସୁଞ୍ଞତୱିମୋକ୍ଖସ୍ସ ୱସେନ ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ନିୟ୍ୟାତି। ଏୱଂ ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠେନ ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ନାନାକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ଚତୂହାକାରେହି ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ନାନାକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି।

କତମେହି ସତ୍ତହାକାରେହି ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ଏକକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି ? ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ, ଅଧିଗମନଟ୍ଠେନ, ପଟିଲାଭଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ, ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠେନ, ଫସ୍ସନଟ୍ଠେନ, ଅଭିସମଯଟ୍ଠେନ। କଥଂ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ଅଧିଗମନଟ୍ଠେନ ପଟିଲାଭଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠେନ ଫସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯଟ୍ଠେନ ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ଏକକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଯତୋ ମୁଚ୍ଚତି, ତତ୍ଥ ନ ପଣିଦହତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଯତ୍ଥ ନ ପଣିଦହତି, ତେନ ସୁଞ୍ଞୋତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଯେନ ସୁଞ୍ଞୋ, ତେନ ନିମିତ୍ତେନ ଅନିମିତ୍ତୋତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଏୱଂ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ଅଧିଗମନଟ୍ଠେନ ପଟିଲାଭଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠେନ ଫସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯଟ୍ଠେନ ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ଏକକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି।

ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ପଣିଧିଯା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଯତ୍ଥ ନ ପଣିଦହତି, ତେନ ସୁଞ୍ଞୋତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଯେନ ସୁଞ୍ଞୋ, ତେନ ନିମିତ୍ତେନ ଅନିମିତ୍ତୋତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଯେନ ନିମିତ୍ତେନ ଅନିମିତ୍ତୋ, ତତ୍ଥ ନ ପଣିଦହତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଏୱଂ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ଅଧିଗମନଟ୍ଠେନ ପଟିଲାଭଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠେନ ଫସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯଟ୍ଠେନ ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ଏକକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି।

ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅଭିନିୱେସା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଯେନ ସୁଞ୍ଞୋ, ତେନ ନିମିତ୍ତେନ ଅନିମିତ୍ତୋତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଯେନ ନିମିତ୍ତେନ ଅନିମିତ୍ତୋ, ତତ୍ଥ ନ ପଣିଦହତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଯତ୍ଥ ନ ପଣିଦହତି, ତେନ ସୁଞ୍ଞୋତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଏୱଂ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ଅଧିଗମନଟ୍ଠେନ ପଟିଲାଭଟ୍ଠେନ ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠେନ ଫସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯଟ୍ଠେନ ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ଏକକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ସତ୍ତହାକାରେହି ତଯୋ ୱିମୋକ୍ଖା ଏକକ୍ଖଣେ ହୋନ୍ତି।

୨୨୯। ଅତ୍ଥି ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅତ୍ଥି ମୁଖଂ, ଅତ୍ଥି ୱିମୋକ୍ଖମୁଖଂ, ଅତ୍ଥି ୱିମୋକ୍ଖପଚ୍ଚନୀକଂ, ଅତ୍ଥି ୱିମୋକ୍ଖାନୁଲୋମଂ, ଅତ୍ଥି ୱିମୋକ୍ଖୱିୱଟ୍ଟୋ, ଅତ୍ଥି ୱିମୋକ୍ଖଭାୱନା, ଅତ୍ଥି ୱିମୋକ୍ଖପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧି।

କତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। କତମୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ଅଭିନିୱେସା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ସୁଖତୋ ଅଭିନିୱେସା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ଅଭିନିୱେସା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନନ୍ଦିଯା ଅଭିନିୱେସା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ରାଗତୋ ଅଭିନିୱେସା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ସମୁଦଯତୋ ଅଭିନିୱେସା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଆଦାନତୋ ଅଭିନିୱେସା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନିମିତ୍ତତୋ ଅଭିନିୱେସା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ପଣିଧିଯା ଅଭିନିୱେସା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ସବ୍ବାଭିନିୱେସେହି ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ଅଭିନିୱେସା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ…ପେ… ରୂପେ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ସବ୍ବାଭିନିୱେସେହି ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ୱେଦନାଯ…ପେ… ସଞ୍ଞାଯ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ୱିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ଅଭିନିୱେସା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ…ପେ… ଜରାମରଣେ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ସବ୍ବାଭିନିୱେସେହି ମୁଚ୍ଚତୀତି – ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅଯଂ ସୁଞ୍ଞତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ସୁଖତୋ ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ନନ୍ଦିଯା ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ରାଗତୋ ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ସମୁଦଯତୋ ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଆଦାନତୋ ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ପଣିଧିଯା ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ …ପେ… ରୂପେ ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ରୂପେ ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ପଣିଧିୟା ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ରୂପେ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ୱେଦନାୟ…ପେ… ସଞ୍ଞାୟ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ୱିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଜରାମରଣେ ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ପଣିଧିୟା ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଜରାମରଣେ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ନିମିତ୍ତା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅୟଂ ଅନିମିତ୍ତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

କତମୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ପଣିଧିୟା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ସୁଖତୋ ପଣିଧିୟା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ଅତ୍ତତୋ ପଣିଧିୟା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ନନ୍ଦିୟା ପଣିଧିୟା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ରାଗତୋ ପଣିଧିୟା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ସମୁଦୟତୋ ପଣିଧିୟା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ଆଦାନତୋ ପଣିଧିୟା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅନିମିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ନିମିତ୍ତତୋ ପଣିଧିୟା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ସବ୍ବପଣିଧୀହି ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ପଣିଧିୟା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ପଣିଧିୟା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ…ପେ… ରୂପେ ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ସବ୍ବପଣିଧୀହି ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ରୂପେ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ପଣିଧିୟା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ୱେଦନାୟ…ପେ… ସଞ୍ଞାୟ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ୱିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ନିଚ୍ଚତୋ ପଣିଧିୟା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଅପ୍ପଣିହିତାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ସବ୍ବପଣିଧୀହି ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଜରାମରଣେ ସୁଞ୍ଞତାନୁପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ ଅଭିନିୱେସତୋ ପଣିଧିୟା ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅୟଂ ଅପ୍ପଣିହିତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅୟଂ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

୨୩୦। କତମଂ ମୁଖଂ? ଯେ ତତ୍ଥ ଜାତା ଅନୱଜ୍ଜା କୁସଲା ବୋଧିପକ୍ଖିୟା ଧମ୍ମା, ଇଦଂ ମୁଖଂ।

କତମଂ ୱିମୋକ୍ଖମୁଖଂ? ଯଂ ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ, ଇଦଂ ୱିମୋକ୍ଖମୁଖଂ। ୱିମୋକ୍ଖଞ୍ଚ ମୁଖଞ୍ଚ ୱିମୋକ୍ଖମୁଖଂ, ଇଦଂ ୱିମୋକ୍ଖମୁଖଂ।

କତମଂ ୱିମୋକ୍ଖପଚ୍ଚନୀକଂ? ତୀଣି ଅକୁସଲମୂଲାନି ୱିମୋକ୍ଖପଚ୍ଚନୀକାନି, ତୀଣି ଦୁଚ୍ଚରିତାନି ୱିମୋକ୍ଖପଚ୍ଚନୀକାନି, ସବ୍ବେପି ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ୱିମୋକ୍ଖପଚ୍ଚନୀକା, ଇଦଂ ୱିମୋକ୍ଖପଚ୍ଚନୀକଂ।

କତମଂ ୱିମୋକ୍ଖାନୁଲୋମଂ? ତୀଣି କୁସଲମୂଲାନି ୱିମୋକ୍ଖାନୁଲୋମାନି, ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ୱିମୋକ୍ଖାନୁଲୋମାନି, ସବ୍ବେପି କୁସଲା ଧମ୍ମା ୱିମୋକ୍ଖାନୁଲୋମା, ଇଦଂ ୱିମୋକ୍ଖାନୁଲୋମଂ।

କତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୱିୱଟ୍ଟୋ? ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟୋ, ଚେତୋୱିୱଟ୍ଟୋ, ଚିତ୍ତୱିୱଟ୍ଟୋ, ଞାଣୱିୱଟ୍ଟୋ, ୱିମୋକ୍ଖୱିୱଟ୍ଟୋ, ସଚ୍ଚୱିୱଟ୍ଟୋ। ସଞ୍ଜାନନ୍ତୋ ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟୋ। ଚେତୟନ୍ତୋ ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ଚେତୋୱିୱଟ୍ଟୋ। ୱିଜାନନ୍ତୋ ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ଚିତ୍ତୱିୱଟ୍ଟୋ। ଞାଣଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ଞାଣୱିୱଟ୍ଟୋ। ୱୋସଜ୍ଜନ୍ତୋ ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ୱିମୋକ୍ଖୱିୱଟ୍ଟୋ। ତଥଟ୍ଠେନ ୱିୱଟ୍ଟତୀତି – ସଚ୍ଚୱିୱଟ୍ଟୋ।

ଯତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟୋ ତତ୍ଥ ଚେତୋୱିୱଟ୍ଟୋ, ଯତ୍ଥ ଚେତୋୱିୱଟ୍ଟୋ ତତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟୋ, ଯତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିୱଟ୍ଟୋ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତୱିୱଟ୍ଟୋ, ଯତ୍ଥ ଚିତ୍ତୱିୱଟ୍ଟୋ ତତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିୱଟ୍ଟୋ। ଯତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିୱଟ୍ଟୋ ଚିତ୍ତୱିୱଟ୍ଟୋ ତତ୍ଥ ଞାଣୱିୱଟ୍ଟୋ, ଯତ୍ଥ ଞାଣୱିୱଟ୍ଟୋ ତତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିୱଟ୍ଟୋ ଚିତ୍ତୱିୱଟ୍ଟୋ। ଯତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିୱଟ୍ଟୋ ଚିତ୍ତୱିୱଟ୍ଟୋ ଞାଣୱିୱଟ୍ଟୋ ତତ୍ଥ ୱିମୋକ୍ଖୱିୱଟ୍ଟୋ, ଯତ୍ଥ ୱିମୋକ୍ଖୱିୱଟ୍ଟୋ ତତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିୱଟ୍ଟୋ ଚିତ୍ତୱିୱଟ୍ଟୋ ଞାଣୱିୱଟ୍ଟୋ। ଯତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିୱଟ୍ଟୋ ଚିତ୍ତୱିୱଟ୍ଟୋ ଞାଣୱିୱଟ୍ଟୋ

ୱିମୋକ୍ଖୱିୱଟ୍ଟୋ ତତ୍ଥ ସଚ୍ଚୱିୱଟ୍ଟୋ, ଯତ୍ଥ ସଚ୍ଚୱିୱଟ୍ଟୋ ତତ୍ଥ ସଞ୍ଞାୱିୱଟ୍ଟୋ ଚେତୋୱିୱଟ୍ଟୋ ଚିତ୍ତୱିୱଟ୍ଟୋ ଞାଣୱିୱଟ୍ଟୋ ୱିମୋକ୍ଖୱିୱଟ୍ଟୋ। ଅଯଂ ୱିମୋକ୍ଖୱିୱଟ୍ଟୋ।

କତମା ୱିମୋକ୍ଖଭାୱନା? ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଆସେୱନା ଭାୱନା ବହୁଲୀକମ୍ମଂ, ଦୁତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଆସେୱନା ଭାୱନା ବହୁଲୀକମ୍ମଂ, ତତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଆସେୱନା ଭାୱନା ବହୁଲୀକମ୍ମଂ, ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଆସେୱନା ଭାୱନା ବହୁଲୀକମ୍ମଂ, ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଆସେୱନା ଭାୱନା ବହୁଲୀକମ୍ମଂ, ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା…ପେ… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଆସେୱନା ଭାୱନା ବହୁଲୀକମ୍ମଂ, ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ ଆସେୱନା ଭାୱନା ବହୁଲୀକମ୍ମଂ, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗସ୍ସ ଆସେୱନା ଭାୱନା ବହୁଲୀକମ୍ମଂ, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗସ୍ସ ଆସେୱନା ଭାୱନା ବହୁଲୀକମ୍ମଂ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ ଆସେୱନା ଭାୱନା ବହୁଲୀକମ୍ମଂ, ଅଯଂ ୱିମୋକ୍ଖଭାୱନା।

କତମା ୱିମୋକ୍ଖପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧି? ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିଲାଭୋ ୱା ୱିପାକୋ ୱା, ଦୁତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିଲାଭୋ ୱା ୱିପାକୋ ୱା, ତତିଯସ୍ସ ଝାନସ୍ସ… ପେ… ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଝାନସ୍ସ… ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା… ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ପଟିଲାଭୋ ୱା ୱିପାକୋ ୱା, ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ, ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗସ୍ସ ସକଦାଗାମିଫଲଂ, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନାଗାମିଫଲଂ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ ଅରହତ୍ତଫଲଂ, ଅଯଂ ୱିମୋକ୍ଖପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୀତି।

ତତିଯଭାଣୱାରୋ।

ୱିମୋକ୍ଖକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଗତିକଥା

୨୩୧। ଗତିସମ୍ପତ୍ତିଯା ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେ କତିନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି? ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଗହପତିମହାସାଲାନଂ କାମାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେ କତିନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି? ରୂପାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ କତିନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି? ଅରୂପାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ କତିନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି?

ଗତିସମ୍ପତ୍ତିଯା ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି। ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଗହପତିମହାସାଲାନଂ କାମାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି। ରୂପାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି। ଅରୂପାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି।

୨୩୨। ଗତିସମ୍ପତ୍ତିଯା ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେ କତମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି? କୁସଲକମ୍ମସ୍ସ ଜୱନକ୍ଖଣେ ତଯୋ ହେତୂ କୁସଲା; ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜାତଚେତନାଯ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – କୁସଲମୂଲପଚ୍ଚଯାପି ସଙ୍ଖାରା। ନିକନ୍ତିକ୍ଖଣେ ଦ୍ୱେ ହେତୂ ଅକୁସଲା; ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜାତଚେତନାଯ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ଅକୁସଲମୂଲପଚ୍ଚଯାପି ସଙ୍ଖାରା। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ତଯୋ ହେତୂ ଅବ୍ୟାକତା; ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜାତଚେତନାଯ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ନାମରୂପପଚ୍ଚଯାପି ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚଯାପି ନାମରୂପଂ’’ ।

ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଚତ୍ତାରୋ ମହାଭୂତା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ତଯୋ ଜୀୱିତସଙ୍ଖାରା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି , ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଇମେ ଚୁଦ୍ଦସ ଧମ୍ମା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଚତ୍ତାରୋ ଖନ୍ଧା ଅରୂପିନୋ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ତଯୋ ହେତୂ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ନାମଞ୍ଚ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଇମେ ଚୁଦ୍ଦସ ଧମ୍ମା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଇମେ ଅଟ୍ଠୱୀସତି ଧମ୍ମା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି,

ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ଗତିସମ୍ପତ୍ତିଯା ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେ ଇମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି।

ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଗହପତିମହାସାଲାନଂ କାମାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେ କତମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି? କୁସଲକମ୍ମସ୍ସ ଜୱନକ୍ଖଣେ ତଯୋ ହେତୂ କୁସଲା; ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜାତଚେତନାଯ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘କୁସଲମୂଲପଚ୍ଚଯାପି ସଙ୍ଖାରା’’। ନିକନ୍ତିକ୍ଖଣେ ଦ୍ୱେ ହେତୂ ଅକୁସଲା; ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜାତଚେତନାଯ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅକୁସଲମୂଲପଚ୍ଚଯାପି ସଙ୍ଖାରା’’। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ତଯୋ ହେତୂ ଅବ୍ୟାକତା; ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜାତଚେତନାଯ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ନାମରୂପପଚ୍ଚଯାପି ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚଯାପି ନାମରୂପଂ’’।

ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଚତ୍ତାରୋ ମହାଭୂତା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ତଯୋ ଜୀୱିତସଙ୍ଖାରା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଇମେ ଚୁଦ୍ଦସ ଧମ୍ମା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଚତ୍ତାରୋ ଖନ୍ଧା ଅରୂପିନୋ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ତଯୋ ହେତୂ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ନାମଞ୍ଚ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଇମେ ଚୁଦ୍ଦସ ଧମ୍ମା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଇମେ ଅଟ୍ଠୱୀସତି ଧମ୍ମା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଗହପତିମହାସାଲାନଂ କାମାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେ ଇମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି।

ରୂପାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ କତମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି? କୁସଲକମ୍ମସ୍ସ ଜୱନକ୍ଖଣେ ତଯୋ ହେତୂ କୁସଲା…ପେ… ରୂପାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ ଇମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି।

ଅରୂପାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ କତମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି? କୁସଲକମ୍ମସ୍ସ ଜୱନକ୍ଖଣେ ତଯୋ ହେତୂ କୁସଲା; ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜାତଚେତନାଯ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘କୁସଲମୂଲପଚ୍ଚଯାପି ସଙ୍ଖାରା’’। ନିକନ୍ତିକ୍ଖଣେ ଦ୍ୱେ ହେତୂ ଅକୁସଲା; ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜାତଚେତନାଯ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅକୁସଲମୂଲପଚ୍ଚଯାପି ସଙ୍ଖାରା’’। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ତଯୋ ହେତୂ ଅବ୍ୟାକତା; ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜାତଚେତନାଯ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ନାମପଚ୍ଚଯାପି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚଯାପି ନାମଂ’’।

ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଚତ୍ତାରୋ ଖନ୍ଧା ଅରୂପିନୋ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ତଯୋ ହେତୂ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ନାମଞ୍ଚ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଇମେ ଚୁଦ୍ଦସ ଧମ୍ମା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ଅରୂପାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ ଇମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି।

୨୩୩। ଗତିସମ୍ପତ୍ତିଯା ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତେ କତିନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି? ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଗହପତିମହାସାଲାନଂ କାମାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତେ କତିନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି?

ଗତିସମ୍ପତ୍ତିଯା ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତେ ଛନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି। ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଗହପତିମହାସାଲାନଂ କାମାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତେ ଛନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି ।

ଗତିସମ୍ପତ୍ତିଯା ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେ କତମେସଂ ଛନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି? କୁସଲକମ୍ମସ୍ସ ଜଵନକ୍ଖଣେ ଦ୍ୱେ ହେତୂ କୁସଲା; ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜାତଚେତନାଯ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି – କୁସଲମୂଲପଚ୍ଚଯାପି ସଙ୍ଖାରା। ନିକନ୍ତିକ୍ଖଣେ ଦ୍ୱେ ହେତୂ ଅକୁସଲା; ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜାତଚେତନାଯ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି – ଅକୁସଲମୂଲପଚ୍ଚଯାପି ସଙ୍ଖାରା। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଦ୍ୱେ ହେତୂ ଅବ୍ୟାକତା; ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜାତଚେତନାଯ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି – ''ନାମରୂପପଚ୍ଚଯାପି ଵିଞ୍ଞାଣଂ, ଵିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚଯାପି ନାମରୂପଂ''।

ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଵିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଚତ୍ତାରୋ ମହାଭୂତା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ତଯୋ ଜୀଵିତସଙ୍ଖାରା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଵିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଵିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଇମେ ଚୁଦ୍ଦସ ଧମ୍ମା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଵିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଚତ୍ତାରୋ ଖନ୍ଧା ଅରୂପିନୋ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଚତ୍ତାରି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଦ୍ୱେ ହେତୂ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ନାମଞ୍ଚ ଵିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଇମେ ଦ୍ୱାଦସ ଧମ୍ମା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି । ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଇମେ ଛବ୍ବୀସତି ଧମ୍ମା ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ଵିପ୍ପଯୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ଗତିସମ୍ପତ୍ତିଯା ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେ ଇମେସଂ ଛନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି।

ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଗହପତିମହାସାଲାନଂ କାମାଵଚରାନଂ ଦେଵାନଂ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେ କତମେସଂ ଛନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତି? କୁସଲକମ୍ମସ୍ସ ଜଵନକ୍ଖଣେ ଦ୍ୱେ ହେତୂ କୁସଲା; ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜାତଚେତନାଯ ସହଜାତପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି। ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି – ''କୁସଲମୂଲପଚ୍ଚଯାପି ସଙ୍ଖାରା...ପେ... ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାନଂ ଗହପତିମହାସାଲାନଂ କାମାଵଚରାନଂ ଦେଵାନଂ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେ ଇମେସଂ ଛନ୍ନଂ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯା ଉପପତ୍ତି ହୋତୀ''ତି।

ଗତିକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। କମ୍ମକଥା

୨୩୪। ଅହୋସି କମ୍ମଂ, ଅହୋସି କମ୍ମଵିପାକୋ। ଅହୋସି କମ୍ମଂ, ନାହୋସି କମ୍ମଵିପାକୋ। ଅହୋସି କମ୍ମଂ, ଅତ୍ଥି କମ୍ମଵିପାକୋ। ଅହୋସି କମ୍ମଂ, ନତ୍ଥି କମ୍ମଵିପାକୋ। ଅହୋସି କମ୍ମଂ, ଭଵିସ୍ସତି କମ୍ମଵିପାକୋ। ଅହୋସି କମ୍ମଂ, ନ ଭଵିସ୍ସତି କମ୍ମଵିପାକୋ। [ଅତୀତକମ୍ମଂ]

ଅତ୍ଥି କମ୍ମଂ, ଅତ୍ଥି କମ୍ମଵିପାକୋ। ଅତ୍ଥି କମ୍ମଂ, ନତ୍ଥି କମ୍ମଵିପାକୋ। ଅତ୍ଥି କମ୍ମଂ, ଭଵିସ୍ସତି କମ୍ମଵିପାକୋ । ଅତ୍ଥି କମ୍ମଂ, ନ ଭଵିସ୍ସତି କମ୍ମଵିପାକୋ। [ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନକମ୍ମଂ]

ଭଵିସ୍ସତି କମ୍ମଂ, ଭଵିସ୍ସତି କମ୍ମଵିପାକୋ। ଭଵିସ୍ସତି କମ୍ମଂ, ନ ଭଵିସ୍ସତି କମ୍ମଵିପାକୋ। [ଅନାଗତକମ୍ମଂ]

୨୩୫। ଅହୋସି କୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ଅହୋସି କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଵିପାକୋ। ଅହୋସି କୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ନାହୋସି କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଵିପାକୋ। ଅହୋସି କୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ଅତ୍ଥି କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଵିପାକୋ। ଅହୋସି କୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ନତ୍ଥି କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଵିପାକୋ। ଅହୋସି କୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ଭଵିସ୍ସତି କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଵିପାକୋ। ଅହୋସି କୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ନ ଭଵିସ୍ସତି କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଵିପାକୋ।

ଅତ୍ଥି କୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ଅତ୍ଥି କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଵିପାକୋ। ଅତ୍ଥି କୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ନତ୍ଥି କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଵିପାକୋ। ଅତ୍ଥି କୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ଭଵିସ୍ସତି କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଵିପାକୋ। ଅତ୍ଥି କୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ନ ଭଵିସ୍ସତି କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଵିପାକୋ।

ଭଵିସ୍ସତି କୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ଭଵିସ୍ସତି କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଵିପାକୋ। ଭଵିସ୍ସତି କୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ନ ଭଵିସ୍ସତି କୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଵିପାକୋ।

ଅହୋସି ଅକୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ଅହୋସି ଅକୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅହୋସି ଅକୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ନାହୋସି ଅକୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅହୋସି ଅକୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ଅତ୍ଥି ଅକୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅହୋସି ଅକୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ନତ୍ଥି ଅକୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅହୋସି ଅକୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ଭୱିସ୍ସତି ଅକୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅହୋସି ଅକୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ନ ଭୱିସ୍ସତି ଅକୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ।

ଅତ୍ଥି ଅକୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ଅତ୍ଥି ଅକୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅତ୍ଥି ଅକୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ନତ୍ଥି ଅକୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅତ୍ଥି ଅକୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ଭୱିସ୍ସତି ଅକୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅତ୍ଥି ଅକୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ନ ଭୱିସ୍ସତି ଅକୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ।

ଭୱିସ୍ସତି ଅକୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ଭୱିସ୍ସତି ଅକୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଭୱିସ୍ସତି ଅକୁସଲଂ କମ୍ମଂ, ନ ଭୱିସ୍ସତି ଅକୁସଲସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ।

ଅହୋସି ସାୱଜ୍ଜଂ କମ୍ମଂ…ପେ… ଅହୋସି ଅନୱଜ୍ଜଂ କମ୍ମଂ…ପେ… ଅହୋସି କଣ୍ହଂ କମ୍ମଂ…ପେ… ଅହୋସି ସୁକ୍କଂ କମ୍ମଂ…ପେ… ଅହୋସି ସୁଖୁଦ୍ରଯଂ କମ୍ମଂ…ପେ… ଅହୋସି ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରଯଂ କମ୍ମଂ…ପେ… ଅହୋସି ସୁଖୱିପାକଂ କମ୍ମଂ…ପେ… ଅହୋସି ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ କମ୍ମଂ, ଅହୋସି ଦୁକ୍ଖୱିପାକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅହୋସି ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ କମ୍ମଂ, ନାହୋସି ଦୁକ୍ଖୱିପାକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅହୋସି ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ କମ୍ମଂ, ଅତ୍ଥି ଦୁକ୍ଖୱିପାକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅହୋସି ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ କମ୍ମଂ, ନତ୍ଥି ଦୁକ୍ଖୱିପାକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅହୋସି ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ କମ୍ମଂ, ଭୱିସ୍ସତି ଦୁକ୍ଖୱିପାକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅହୋସି ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ କମ୍ମଂ, ନ ଭୱିସ୍ସତି ଦୁକ୍ଖୱିପାକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ।

ଅତ୍ଥି ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ କମ୍ମଂ, ଅତ୍ଥି ଦୁକ୍ଖୱିପାକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅତ୍ଥି ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ କମ୍ମଂ, ନତ୍ଥି ଦୁକ୍ଖୱିପାକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅତ୍ଥି ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ କମ୍ମଂ, ଭୱିସ୍ସତି ଦୁକ୍ଖୱିପାକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଅତ୍ଥି ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ କମ୍ମଂ, ନ ଭୱିସ୍ସତି ଦୁକ୍ଖୱିପାକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ।

ଭୱିସ୍ସତି ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ କମ୍ମଂ, ଭୱିସ୍ସତି ଦୁକ୍ଖୱିପାକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ। ଭୱିସ୍ସତି ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ କମ୍ମଂ, ନ ଭୱିସ୍ସତି ଦୁକ୍ଖୱିପାକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋତି।

କମ୍ମକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ୱିପଲ୍ଲାସକଥା

୨୩୬। ପୁରିମନିଦାନଂ । ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ [ଅ। ନି। ୪।୪୯ ପସ୍ସିତବ୍ବା], ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସା ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସା ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅନିଚ୍ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିଚ୍ଚନ୍ତି ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ। ଦୁକ୍ଖେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଖନ୍ତି ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ। ଅନତ୍ତନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତାତି ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ। ଅସୁଭେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଭନ୍ତି ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସା ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସା ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସା।

‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସା ନଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସା ନଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଅନିଚ୍ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି ନସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ। ଦୁକ୍ଖେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ନସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ। ଅନତ୍ତନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନତ୍ତାତି ନସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ। ଅସୁଭେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସୁଭନ୍ତି ନସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ନଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ନସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସା ନଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସା ନଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସା’’ତି।

‘‘ଅନିଚ୍ଚେ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞିନୋ, ଦୁକ୍ଖେ ଚ ସୁଖସଞ୍ଞିନୋ;

ଅନତ୍ତନି ଚ ଅତ୍ତାତି [ଅତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ (ସ୍ୟା।) ଅ। ନି। ୪।୪୯ ପସ୍ସିତବ୍ବା], ଅସୁଭେ ସୁଭସଞ୍ଞିନୋ;

ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିହତା ସତ୍ତା, ଖିତ୍ତଚିତ୍ତା ୱିସଞ୍ଞିନୋ।

‘‘ତେ ଯୋଗଯୁତ୍ତା ମାରସ୍ସ, ଅଯୋଗକ୍ଖେମିନୋ ଜନା;

ସତ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ସଂସାରଂ, ଜାତିମରଣଗାମିନୋ।

‘‘ଯଦା ଚ ବୁଦ୍ଧା ଲୋକସ୍ମିଂ, ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ପଭଙ୍କରା;

ତେ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ପକାସେନ୍ତି, ଦୁକ୍ଖୂପସମଗାମିନଂ।

‘‘ତେସଂ ସୁତ୍ୱାନ ସପ୍ପଞ୍ଞା, ସଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଚଲଦ୍ଧୁ [ପଚ୍ଚଲଦ୍ଧୁଂ (ସ୍ୟା॰), ପଚ୍ଚଲଦ୍ଧା ଅ॰ ନି॰ ୪।୪୯] ତେ;

ଅନିଚ୍ଚଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦକ୍ଖୁଂ, ଦୁକ୍ଖମଦ୍ଦକ୍ଖୁ ଦୁକ୍ଖତୋ।

‘‘ଅନତ୍ତନି ଅନତ୍ତାତି, ଅସୁଭଂ ଅସୁଭତଦ୍ଦସୁଂ;

ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସମାଦାନା, ସବ୍ବଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପଚ୍ଚଗୁ’’ନ୍ତି।

ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ୱିପଲ୍ଲାସା ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପହୀନା, ଅପ୍ପହୀନାତି। କେଚି ପହୀନା, କେଚି ଅପ୍ପହୀନା? ଅନିଚ୍ଚେ ନିଚ୍ଚନ୍ତି ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ ପହୀନୋ। ଦୁକ୍ଖେ ସୁଖନ୍ତି ସଞ୍ଞା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ ପହୀନୋ। ଅନତ୍ତନି ଅତ୍ତାତି ସଞ୍ଞାୱିପଲ୍ଲାସୋ ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୋ ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ ପହୀନୋ। ଅସୁଭେ ସୁଭନ୍ତି ସଞ୍ଞା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଦିଟ୍ଠିୱିପଲ୍ଲାସୋ ପହୀନୋ। ଦ୍ୱୀସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ଛ ୱିପଲ୍ଲାସା ପହୀନା । ଦ୍ୱୀସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ଦ୍ୱେ ୱିପଲ୍ଲାସା ପହୀନା, ଚତ୍ତାରୋ ୱିପଲ୍ଲାସା ଅପ୍ପହୀନା। ଚତୂସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ଅଟ୍ଠ ୱିପଲ୍ଲାସା ପହୀନା, ଚତ୍ତାରୋ ୱିପଲ୍ଲାସା ଅପ୍ପହୀନାତି।

ୱିପଲ୍ଲାସକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ମଗ୍ଗକଥା

୨୩୭। ମଗ୍ଗୋତି କେନଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ପହାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ସହଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, କିଲେସାନଂ ପରିଯାଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ପଟିୱେଧାଦିୱିସୋଧନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ୱିସେସାଧିଗମାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ଉତ୍ତରି ପଟିୱେଧାଯ [ଉତ୍ତରିଂ ପଟିୱେଧାଯ (ସ୍ୟା॰)] ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ସଚ୍ଚାଭିସମଯାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ।

ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପସ୍ସ ପହାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ସହଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, କିଲେସାନଂ ପରିଯାଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ପଟିୱେଧାଦିୱିସୋଧନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ୱିସେସାଧିଗମାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ଉତ୍ତରି ପଟିୱେଧାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ସଚ୍ଚାଭିସମଯାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ।

ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଚା ମିଚ୍ଛାୱାଚାଯ ପହାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ସହଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, କିଲେସାନଂ ପରିଯାଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ପଟିୱେଧାଦିୱିସୋଧନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ୱିସେସାଧିଗମାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ଉତ୍ତରି ପଟିୱେଧାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ସଚ୍ଚାଭିସମଯାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ।

ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତସ୍ସ ପହାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ସହଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, କିଲେସାନଂ ପରିଯାଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ ପଟିୱେଧାଦିୱିସୋଧନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ୱିସେସାଧିଗମାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ଉତ୍ତରି ପଟିୱେଧାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ସଚ୍ଚାଭିସମଯାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ, ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ।

ୱୋଦାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱସ୍ସ ପହାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ…ପେ… ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ମିଚ୍ଛାୱାଯାମସ୍ସ ପହାନାଯ

ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ…ପେ… ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସତି ମିଚ୍ଛାସତିଯା ପହାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ମିଚ୍ଛାସମାଧିସ୍ସ ପହାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ସହଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, କିଲେସାନଂ ପରିଯାଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ପଟିୱେଧାଦିୱିସୋଧନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ୱିସେସାଧିଗମାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ଉତ୍ତରି ପଟିୱେଧାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ସଚ୍ଚାଭିସମଯାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ।

ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ଓଳାରିକସ୍ସ କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନସ୍ସ ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନସ୍ସ ଓଳାରିକସ୍ସ କାମରାଗାନୁସଯସ୍ସ ପଟିଘାନୁସଯସ୍ସ ପହାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ସହଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, କିଲେସାନଂ ପରିଯାଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ପଟିୱେଧାଦିୱିସୋଧନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ୱିସେସାଧିଗମାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ଉତ୍ତରି ପଟିୱେଧାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ସଚ୍ଚାଭିସମଯାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ।

ଅନାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ଅନୁସହଗତସ୍ସ କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନସ୍ସ ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନସ୍ସ, ଅନୁସହଗତସ୍ସ କାମରାଗାନୁସଯସ୍ସ ପଟିଘାନୁସଯସ୍ସ ପହାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ସହଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, କିଲେସାନଂ ପରିଯାଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ପଟିୱେଧାଦିୱିସୋଧନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ , ୱିସେସାଧିଗମାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ଉତ୍ତରି ପଟିୱେଧାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ସଚ୍ଚାଭିସମଯାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ।

ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ରୂପରାଗସ୍ସ ଅରୂପରାଗସ୍ସ ମାନସ୍ସ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାଯ, ମାନାନୁସଯସ୍ସ ଭୱରାଗାନୁସଯସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯସ୍ସ ପହାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ସହଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, କିଲେସାନଂ ପରିଯାଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ପଟିୱେଧାଦିୱିସୋଧନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ଚିତ୍ତସ୍ସ, ୱୋଦାନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ୱିସେସାଧିଗମାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ଉତ୍ତରି ପଟିୱେଧାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ, ସଚ୍ଚାଭିସମଯାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ, ହେତୁ ଚ, ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପନାଯ ମଗ୍ଗୋ ଚେଓ ହେତୁ ଚ।

ଦସ୍ସନମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଅଭିନିରୋପନମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ , ପରିଗ୍ଗହମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମାୱାଚା, ସମୁଟ୍ଠାନମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ୱୋଦାନମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ, ପଗ୍ଗହମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ, ଉପଟ୍ଠାନମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମାସତି, ଅୱିକ୍ଖେପମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମାସମାଧି। ଉପଟ୍ଠାନମଗ୍ଗୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପୱିଚଯମଗ୍ଗୋ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପଗ୍ଗହମଗ୍ଗୋ ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଫରଣମଗ୍ଗୋ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଉପସମମଗ୍ଗୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଅୱିକ୍ଖେପମଗ୍ଗୋ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପଟିସଙ୍ଖାନମଗ୍ଗୋ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ।

ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ଅକମ୍ପିଯମଗ୍ଗୋ ସଦ୍ଧାବଲଂ, କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିଯମଗ୍ଗୋ ୱୀରିଯବଲଂ, ପମାଦେ ଅକମ୍ପିଯମଗ୍ଗୋ ସତିବଲଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିଯମଗ୍ଗୋ ସମାଧିବଲଂ, ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅକମ୍ପିଯମଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଞାବଲଂ। ଅଧିମୋକ୍ଖମଗ୍ଗୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପଗ୍ଗହମଗ୍ଗୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଉପଟ୍ଠାନମଗ୍ଗୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଅୱିକ୍ଖେପମଗ୍ଗୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଦସ୍ସନମଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ।

ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯା ମଗ୍ଗୋ, ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ବଲା ମଗ୍ଗୋ, ନିଯ୍ୟାନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ମଗ୍ଗୋ, ହେତୁଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ମଗ୍ଗୋ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିପଟ୍ଠାନା ମଗ୍ଗୋ, ପଦହନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ମଗ୍ଗୋ, ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧିପାଦା ମଗ୍ଗୋ, ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚାନି ମଗ୍ଗୋ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମଥୋ ମଗ୍ଗୋ, ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ମଗ୍ଗୋ, ଏକରସଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ମଗ୍ଗୋ, ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଯୁଗନଦ୍ଧା ମଗ୍ଗୋ, ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି ମଗ୍ଗୋ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି ମଗ୍ଗୋ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି ମଗ୍ଗୋ, ମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ୱିମୋକ୍ଖୋ ମଗ୍ଗୋ, ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ୱିଜ୍ଜା ମଗ୍ଗୋ, ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି ମଗ୍ଗୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦଟ୍ଠେନ ଖଯେ ଞାଣଂ ମଗ୍ଗୋ, ଛନ୍ଦୋ ମୂଲଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ, ମନସିକାରୋ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ, ଫସ୍ସୋ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ, ୱେଦନା ସମୋସରଣଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ, ସମାଧି ପମୁଖଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ, ସତି ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ, ପଞ୍ଞା ତତୁତ୍ତରଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ, ୱିମୁତ୍ତି ସାରଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ, ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋତି।

ମଗ୍ଗକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟକଥା

୨୩୮। ''ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟମିଦଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ। ସତ୍ଥା ସମ୍ମୁଖୀଭୂତୋ ତିଧଉମଣ୍ଡୋ [ତିୱିଧୋ ମଣ୍ଡୋ (ବହୂସୁ) ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା]। ସତ୍ଥରି ସମ୍ମୁଖୀଭୂତେ ଦେସନାମଣ୍ଡୋ, ପଟିଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟମଣ୍ଡୋ''।

କତମୋ ଦେସନାମଣ୍ଡୋ? ଚତୁନ୍ନଂ ଅରିୟସଚ୍ଚାନଂ ଆଚିକ୍ଖନା ଦେସନା ପଞ୍ଞାପନା ପଟ୍ଠପନା ୱିୱରଣା ୱିଭଜନା ଉତ୍ତାନୀକମ୍ମଂ [ଉତ୍ତାନିକମ୍ମଂ (କ।)], ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ…ପେ… ଚତୁନ୍ନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ… ଚତୁନ୍ନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ… ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ… ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବଲାନଂ… ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ… ଅରିୟସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖନା ଦେସନା ପଞ୍ଞାପନା ପଟ୍ଠପନା ୱିୱରଣା ୱିଭଜନା ଉତ୍ତାନୀକମ୍ମଂ – ଅୟଂ ଦେସନାମଣ୍ଡୋ।

କତମୋ ପଟିଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ? ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାୟୋ ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଯେ ୱା ପନଞ୍ଞେପି କେଚି ୱିଞ୍ଞାତାରୋ – ଅୟଂ ପଟିଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ।

କତମୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟମଣ୍ଡୋ? ଅୟମେୱ ଅରିୟୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ସମ୍ମାୱାଚା, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ, ସମ୍ମାୱାୟାମୋ, ସମ୍ମାସତି, ସମ୍ମାସମାଧି – ଅୟଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟମଣ୍ଡୋ।

୨୩୯। ଅଧିମୋକ୍ଖମଣ୍ଡୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟଂ କସଟୋ; ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଧିମୋକ୍ଖମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ପଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, କୋସଜ୍ଜଂ କସଟୋ; କୋସଜ୍ଜଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ପଗ୍ଗହମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ଉପଟ୍ଠାନମଣ୍ଡୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ପମାଦୋ କସଟୋ; ପମାଦଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ଅୱିକ୍ଖେପମଣ୍ଡୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ କସଟୋ; ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ଦସ୍ସନମଣ୍ଡୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ଅୱିଜ୍ଜଂ କସଟୋ; ଅୱିଜ୍ଜଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଦସ୍ସନମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ।

ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟେ ଅକମ୍ପିୟମଣ୍ଡୋ ସଦ୍ଧାବଲଂ, ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟଂ କସଟୋ; ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସଦ୍ଧାବଲସ୍ସ ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟେ ଅକମ୍ପିୟମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିୟମଣ୍ଡୋ ୱୀରିୟବଲଂ, କୋସଜ୍ଜଂ କସଟୋ; କୋସଜ୍ଜଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ୱୀରିୟବଲସ୍ସ କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିୟମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ପମାଦେ ଅକମ୍ପିୟମଣ୍ଡୋ ସତିବଲଂ, ପମାଦୋ କସଟୋ; ପମାଦଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସତିବଲସ୍ସ ପମାଦେ ଅକମ୍ପିୟମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିୟମଣ୍ଡୋ ସମାଧିବଲଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ କସଟୋ; ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମାଧିବଲସ୍ସ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିୟମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ଅୱିଜ୍ଜାୟ ଅକମ୍ପିୟମଣ୍ଡୋ ପଞ୍ଞାବଲଂ, ଅୱିଜ୍ଜା କସଟୋ; ଅୱିଜ୍ଜଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଞ୍ଞାବଲସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାୟ ଅକମ୍ପିୟମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ।

ଉପଟ୍ଠାନମଣ୍ଡୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପମାଦୋ କସଟୋ; ପମାଦଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ପୱିଚୟମଣ୍ଡୋ ଧମ୍ମୱିଚୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଅୱିଜ୍ଜା କସଟୋ; ଅୱିଜ୍ଜଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଧମ୍ମୱିଚୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ପୱିଚୟମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ପଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, କୋସଜ୍ଜଂ କସଟୋ; କୋସଜ୍ଜଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ପଗ୍ଗହମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ଫରଣମଣ୍ଡୋ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପରିଳାହୋ କସଟୋ; ପରିଳାହଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଫରଣମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ଉପସମମଣ୍ଡୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ , ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ କସଟୋ; ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପସମମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ଅୱିକ୍ଖେପମଣ୍ଡୋ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ କସଟୋ; ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ପଟିସଙ୍ଖାନମଣ୍ଡୋ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖା କସଟୋ; ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ପଟିସଙ୍ଖାନମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ।

ଦସ୍ସନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି କସଟୋ; ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୟା ଦସ୍ସନମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ଅଭିନିରୋପନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ କସଟୋ; ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପସ୍ସ ଅଭିନିରୋପନମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ପରିଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାୱାଚା, ମିଚ୍ଛାୱାଚା କସଟୋ; ମିଚ୍ଛାୱାଚଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମ୍ମାୱାଚାୟ ପରିଗ୍ଗହମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ସମୁଟ୍ଠାନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତୋ କସଟୋ; ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତସ୍ସ ସମୁଟ୍ଠାନମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ। ୱୋଦାନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ, ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ କସଟୋ; ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମ୍ମାଆଜୀୱସ୍ସ ୱୋଦାନମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେୟ୍ୟଂ।

ପଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ, ମିଚ୍ଛାୱାଯାମୋ କସଟୋ; ମିଚ୍ଛାୱାଯାମଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମ୍ମାୱାଯାମସ୍ସ ପଗ୍ଗହମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେଯ୍ୟଂ। ଉପଟ୍ଠାନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାସତି, ମିଚ୍ଛାସତି କସଟୋ; ମିଚ୍ଛାସତିଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମ୍ମାସତିଯା ଉପଟ୍ଠାନମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେଯ୍ୟଂ। ଅୱିକ୍ଖେପମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାସମାଧି, ମିଚ୍ଛାସମାଧି କସଟୋ; ମିଚ୍ଛାସମାଧିଂ କସଟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପମଣ୍ଡଂ ପିୱତୀତି – ମଣ୍ଡପେଯ୍ୟଂ।

୨୪୦। ଅତ୍ଥି ମଣ୍ଡୋ, ଅତ୍ଥି ପେଯ୍ୟଂ, ଅତ୍ଥି କସଟୋ। ଅଧିମୋକ୍ଖମଣ୍ଡୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ପଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, କୋସଜ୍ଜଂ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ଉପଟ୍ଠାନମଣ୍ଡୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପମାଦୋ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ଅୱିକ୍ଖେପମଣ୍ଡୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ଦସ୍ସନମଣ୍ଡୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଅୱିଜ୍ଜା କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ।

ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ଅକମ୍ପିଯମଣ୍ଡୋ ସଦ୍ଧାବଲଂ, ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିଯମଣ୍ଡୋ ୱୀରିଯବଲଂ, କୋସଜ୍ଜଂ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ପମାଦେ ଅକମ୍ପିଯମଣ୍ଡୋ ସତିବଲଂ, ପମାଦୋ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିଯମଣ୍ଡୋ ସମାଧିବଲଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅକମ୍ପିଯମଣ୍ଡୋ ପଞ୍ଞାବଲଂ, ଅୱିଜ୍ଜା କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ।

ଉପଟ୍ଠାନମଣ୍ଡୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପମାଦୋ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ପୱିଚଯମଣ୍ଡୋ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଅୱିଜ୍ଜା କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ପଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, କୋସଜ୍ଜଂ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ଫରଣମଣ୍ଡୋ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପରିଳାହୋ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ଉପସମମଣ୍ଡୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ଅୱିକ୍ଖେପମଣ୍ଡୋ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ପଟିସଙ୍ଖାନମଣ୍ଡୋ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଅପଟିସଙ୍ଖା କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ।

ଦସ୍ସନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ଅଭିନିରୋପନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ପରିଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାୱାଚା, ମିଚ୍ଛାୱାଚା କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ସମୁଟ୍ଠାନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତୋ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ୱୋଦାନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ, ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ପଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ, ମିଚ୍ଛାୱାଯାମୋ କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ଉପଟ୍ଠାନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାସତି, ମିଚ୍ଛାସତି କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ। ଅୱିକ୍ଖେପମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାସମାଧି, ମିଚ୍ଛାସମାଧି କସଟୋ; ଯୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରସୋ ଧମ୍ମରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ – ଇଦଂ ପେଯ୍ୟଂ।

ଦସ୍ସନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି… ଅଭିନିରୋପନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ… ପରିଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାୱାଚା… ସମୁଟ୍ଠାନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ… ୱୋଦାନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ… ପଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ… ଉପଟ୍ଠାନମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାସତି… ଅୱିକ୍ଖେପମଣ୍ଡୋ ସମ୍ମାସମାଧି।

ଉପଟ୍ଠାନମଣ୍ଡୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ… ପୱିଚଯମଣ୍ଡୋ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ… ପଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ… ଫରଣମଣ୍ଡୋ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ… ଉପସମମଣ୍ଡୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ… ଅୱିକ୍ଖେପମଣ୍ଡୋ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ… ପଟିସଙ୍ଖାନମଣ୍ଡୋ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ।

ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ଅକମ୍ପିଯମଣ୍ଡୋ ସଦ୍ଧାବଲଂ… କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିଯମଣ୍ଡୋ ୱୀରିଯବଲଂ… ପମାଦେ ଅକମ୍ପିଯମଣ୍ଡୋ ସତିବଲଂ… ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିଯମଣ୍ଡୋ ସମାଧିବଲଂ… ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅକମ୍ପିଯମଣ୍ଡୋ ପଞ୍ଞାବଲଂ।

ଅଧିମୋକ୍ଖମଣ୍ଡୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ପଗ୍ଗହମଣ୍ଡୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ଉପଟ୍ଠାନମଣ୍ଡୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ଅୱିକ୍ଖେପମଣ୍ଡୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ଦସ୍ସନମଣ୍ଡୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ।

ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯା ମଣ୍ଡୋ, ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ବଲା ମଣ୍ଡୋ, ନିଯ୍ୟାନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ମଣ୍ଡୋ, ହେତୁଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ ମଣ୍ଡୋ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିପଟ୍ଠାନା ମଣ୍ଡୋ, ପଦହନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ମଣ୍ଡୋ, ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧିପାଦା ମଣ୍ଡୋ, ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚା ମଣ୍ଡୋ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମଥୋ ମଣ୍ଡୋ, ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ମଣ୍ଡୋ, ଏକରସଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ମଣ୍ଡୋ, ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଯୁଗନଦ୍ଧା ମଣ୍ଡୋ, ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି ମଣ୍ଡୋ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି ମଣ୍ଡୋ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି ମଣ୍ଡୋ, ମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ୱିମୋକ୍ଖୋ ମଣ୍ଡୋ, ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ୱିଜ୍ଜା ମଣ୍ଡୋ, ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି ମଣ୍ଡୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦଟ୍ଠେନ ଖଯେ ଞାଣଂ ମଣ୍ଡୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଟ୍ଠେନ ଅନୁପ୍ପାଦେ ଞାଣଂ ମଣ୍ଡୋ, ଛନ୍ଦୋ ମୂଲଟ୍ଠେନ ମଣ୍ଡୋ, ମନସିକାରୋ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ମଣ୍ଡୋ, ଫସ୍ସୋ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ମଣ୍ଡୋ, ୱେଦନା ସମୋସରଣଟ୍ଠେନ ମଣ୍ଡୋ, ସମାଧି ପମୁଖଟ୍ଠେନ ମଣ୍ଡୋ, ସତି ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ମଣ୍ଡୋ, ପଞ୍ଞା ତତୁତ୍ତରଟ୍ଠେନ ମଣ୍ଡୋ, ୱିମୁତ୍ତି ସାରଟ୍ଠେନ ମଣ୍ଡୋ, ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ମଣ୍ଡୋତି।

ଚତୁତ୍ଥଭାଣୱାରୋ।

ମଣ୍ଡପେଯ୍ୟକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ମହାୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଞାଣଦିଟ୍ଠୀ ଚ ଅସ୍ସାସା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିମୋକ୍ଖପଞ୍ଚମା;

ଗତିକମ୍ମୱିପଲ୍ଲାସା, ମଗ୍ଗୋ ମଣ୍ଡେନ ତେ ଦସାତି।

ଏସ ନିକାଯଧରେହି ଠପିତୋ, ଅସମୋ [ଅସ୍ସମୋ (ସ୍ୟା।)] ପଠମୋ ପୱରୋ

ୱରୱଗ୍ଗୋତି [ୱରମଗ୍ଗୋତି (ସ୍ୟା।)]।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ଯୁଗନଦ୍ଧୱଗ୍ଗୋ

୧। ଯୁଗନଦ୍ଧକଥା

୧। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ କୋସମ୍ବିଯଂ ୱିହରତି ଘୋସିତାରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଆୱୁସୋ ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି। ''ଆୱୁସୋ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଏତଦୱୋଚ –

''ଯୋ ହି କୋଚି, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ମମ ସନ୍ତିକେ ଅରହତ୍ତପତ୍ତଂ [ଅରହତ୍ତଂ (ସ୍ୟା।), ଅରହତ୍ତପତ୍ତିଂ ଅ। ନି। ୪।୧୭୦] ବ୍ୟାକରୋତି, ସବ୍ବସୋ ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି ଏତେସଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରେନ। କତମେହି ଚତୂହି?

''ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସମଥପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେତି। ତସ୍ସ ସମଥପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱଯତୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି [ବହୁଲିଂ କରୋତି (କ।) ଅ। ନି। ୪।୧୭୦ ପସ୍ସିତବ୍ବା]। ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିପସ୍ସନାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ସମଥଂ ଭାୱେତି। ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ସମଥଂ ଭାୱଯତୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ [ଯୁଗନନ୍ଧଂ (କ। ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)] ଭାୱେତି। ତସ୍ସ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱଯତୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

''ପୁନ ଚପରଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଧମ୍ମୁଦ୍ଧଚ୍ଚୱିଗ୍ଗହିତଂ ମାନସଂ ହୋତି। ସୋ, ଆୱୁସୋ, ସମଯୋ ଯଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତମେୱ [ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଞେୱ (ସ୍ୟା। କ।)] ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ସନ୍ନିସୀଦତି ଏକୋଦି ହୋତି ସମାଧିଯତି। ତସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

''ଯୋ ହି କୋଚି, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ମମ ସନ୍ତିକେ ଅରହତ୍ତପତ୍ତଂ ବ୍ୟାକରୋତି, ସବ୍ବସୋ ଇମେହି ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି, ଏତେସଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରେନା''ତି।

୧। ସୁତ୍ତନ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

୨। କଥଂ ସମଥପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେତି? ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି। ତତ୍ଥ ଜାତେ ଧମ୍ମେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା। ଇତି ପଠମଂ ସମଥୋ, ପଚ୍ଛା ୱିପସ୍ସନା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସମଥପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେତୀ''ତି। ଭାୱେତୀତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ତଦୁପଗୱୀରିଯୱାହନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା।

ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତୀତି କଥଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି? ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି, ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି, ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଚା ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି, ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି, ୱୋଦାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସତି ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି – ଏୱଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି।

ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି ଆସେୱତୀତି କଥଂ ଆସେୱତି? ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆସେୱତି, ଜାନନ୍ତୋ ଆସେୱତି, ପସ୍ସନ୍ତୋ

ଆସେୱତି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ଆସେୱତି, ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ଆସେୱତି, ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ଆସେୱତି, ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଆସେୱତି, ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ଆସେୱତି, ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହନ୍ତୋ ଆସେୱତି, ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନନ୍ତୋ ଆସେୱତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ଆସେୱତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ଆସେୱତି, ପହାତବ୍ବଂ ପଜହନ୍ତୋ ଆସେୱତି , ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଆସେୱତି, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ଆସେୱତି – ଏୱଂ ଆସେୱତି।

ଭାୱେତୀତି କଥଂ ଭାୱେତି? ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ଜାନନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ପସ୍ସନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ପହାତବ୍ବଂ ପଜହନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ଭାୱେତି – ଏୱଂ ଭାୱେତି।

ବହୁଲୀକରୋତୀତି କଥଂ ବହୁଲୀକରୋତି? ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ଜାନନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ପସ୍ସନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ପହାତବ୍ବଂ ପଜହନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି – ଏୱଂ ବହୁଲୀକରୋତି।

ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତିଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତୀତି କଥଂ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତି? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ, ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ – ଇମାନି ତୀଣି ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି; ଦିଟ୍ଠାନୁସଯୋ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସଯୋ – ଇମେ ଦ୍ୱେ ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତି। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଓଳାରିକଂ କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନଂ, ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନଂ – ଇମାନି ଦ୍ୱେ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି; ଓଳାରିକୋ କାମରାଗାନୁସଯୋ, ପଟିଘାନୁସଯୋ – ଇମେ ଦ୍ୱେ ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତି। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଅନୁସହଗତଂ କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନଂ, ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନଂ – ଇମାନି ଦ୍ୱେ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି; ଅନୁସହଗତୋ କାମରାଗାନୁସଯୋ, ପଟିଘାନୁସଯୋ – ଇମେ ଦ୍ୱେ ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତି। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ରୂପରାଗୋ, ଅରୂପରାଗୋ, ମାନୋ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ, ଅୱିଜ୍ଜା – ଇମାନି ପଞ୍ଚ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି; ମାନାନୁସଯୋ, ଭୱରାଗାନୁସଯୋ , ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ – ଇମେ ତଯୋ ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

୩। ଅବ୍ଯାପାଦୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି…ପେ… ଆଲୋକସଞ୍ଞାୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସୱସେନ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି। ତତ୍ଥ ଜାତେ ଧମ୍ମେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା। ଇତି ପଠମଂ ସମଥୋ, ପଚ୍ଛା ୱିପସ୍ସନା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସମଥପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେତୀ''ତି। ଭାୱେତୀତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ତଦୁପଗୱୀରିଯୱାହନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା।

ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତୀତି କଥଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି? ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି, ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି… ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ଏୱଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି।

ସୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତି ଭାୱେତି ବହୁଲୀକରୋତି ଆସେୱତୀତି କଥଂ ଆସେୱତି? ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆସେୱତି…ପେ… ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ଆସେୱତି, ଏୱଂ ଆସେୱତି। ଭାୱେତୀତି କଥଂ ଭାୱେତି? ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ଜାନନ୍ତୋ ଭାୱେତି…ପେ… ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ଭାୱେତି, ଏୱଂ ଭାୱେତି। ବହୁଲୀକରୋତୀତି କଥଂ ବହୁଲୀକରୋତି? ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ଜାନନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି… ପେ… ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୋ ବହୁଲୀକରୋତି, ଏୱଂ ବହୁଲୀକରୋତି।

ତସ୍ସ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଆସେୱତୋ ଭାୱଯତୋ ବହୁଲୀକରୋତୋ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତୀତି କଥଂ ସଞ୍ଞୋଜନା ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତି? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ୱିଚିକିଚ୍ଛା ସୀଲବ୍ବତପରାମାସୋ – ଇମାନି ତୀଣି ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି; ଦିଟ୍ଠାନୁସଯୋ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାନୁସଯୋ – ଇମେ ଦ୍ୱେ ଅନୁସଯା ବ୍ଯନ୍ତୀହୋନ୍ତି। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଓଳାରିକଂ କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନଂ, ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନଂ – ଇମାନି

ଦ୍ୱେ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀୟନ୍ତି; ଓଳାରିକୋ କାମରାଗାନୁସଯୋ ପଟିଘାନୁସଯୋ – ଇମେ ଦ୍ୱେ ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି। ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଅନୁସହଗତଂ କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନଂ, ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନଂ – ଇମାନି ଦ୍ୱେ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀୟନ୍ତି; ଅନୁସହଗତୋ କାମରାଗାନୁସଯୋ, ପଟିଘାନୁସଯୋ – ଇମେ ଦ୍ୱେ ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ରୂପରାଗୋ, ଅରୂପରାଗୋ, ମାନୋ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ, ଅୱିଜ୍ଜା – ଇମାନି ପଞ୍ଚ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀୟନ୍ତି; ମାନାନୁସଯୋ, ଭୱରାଗାନୁସଯୋ, ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ – ଇମେ ତଯୋ ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀୟନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ସମଥପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେତି।

୪। କଥଂ ୱିପସ୍ସନାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ସମଥଂ ଭାୱେତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା। ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଞ୍ଚ ୱୋସଗ୍ଗାରମ୍ମଣତା [ୱୋସ୍ସଗ୍ଗାରମ୍ମଣତା (ସ୍ୟା। କ।)] ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ। ସମାଧି ଇତି ପଠମଂ ୱିପସ୍ସନା, ପଚ୍ଛା ସମଥୋ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ୱିପସ୍ସନାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ସମଥଂ ଭାୱେତୀ''ତି। ଭାୱେତୀତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା – ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା…ପେ… ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତୀତି କଥଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି…ପେ… ଏୱଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ଏୱଂ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀୟନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ରୂପଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ରୂପଂ ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା। ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଞ୍ଚ ୱୋସଗ୍ଗାରମ୍ମଣତା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି। ଇତି ପଠମଂ ୱିପସ୍ସନା, ପଚ୍ଛା ସମଥୋ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ୱିପସ୍ସନାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ସମଥଂ ଭାୱେତୀ''ତି। ଭାୱେତୀତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା – ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା…ପେ… ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତୀତି କଥଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି…ପେ… ଏୱଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ଏୱଂ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀୟନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ … ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଚକ୍ଖୁଂ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା, ଜରାମରଣଂ ଦୁକ୍ଖତୋ…ପେ… ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା। ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଞ୍ଚ ୱୋସଗ୍ଗାରମ୍ମଣତା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି। ଇତି ପଠମଂ ୱିପସ୍ସନା, ପଚ୍ଛା ସମଥୋ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ୱିପସ୍ସନାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ସମଥଂ ଭାୱେତୀ''ତି। ଭାୱେତୀତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା – ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା…ପେ… ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତୀତି କଥଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି…ପେ… ଏୱଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ଏୱଂ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀୟନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ୱିପସ୍ସନାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ସମଥଂ ଭାୱେତି।

୫। କଥଂ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତି? ସୋଳସହି ଆକାରେହି ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତି। ଆରମ୍ମଣଟ୍ଠେନ ଗୋଚରଟ୍ଠେନ ପହାନଟ୍ଠେନ ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେନ ୱୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ୱିୱଟ୍ଟନଟ୍ଠେନ ସନ୍ତଟ୍ଠେନ ପଣୀତଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ଅନାସୱଟ୍ଠେନ ତରଣଟ୍ଠେନ ଅନିମିତ୍ତଟ୍ଠେନ ଅପ୍ପଣିହିତଟ୍ଠେନ ସୁଞ୍ଞତଟ୍ଠେନ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଯୁଗନଦ୍ଧଟ୍ଠେନ।

କଥଂ ଆରମ୍ମଣଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତି? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି ନିରୋଧାରମ୍ମଣୋ, ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ନିରୋଧାରମ୍ମଣା। ଇତି ଆରମ୍ମଣଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଯୁଗନଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଆରମ୍ମଣଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତୀ''ତି। ଭାୱେତୀତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା – ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା…ପେ… ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତୀତି କଥଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି…ପେ… ଏୱଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ଏୱଂ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀୟନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ଆରମ୍ମଣଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତି।

କଥଂ ଗୋଚରଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତି? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି ନିରୋଧଗୋଚରୋ, ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ନିରୋଧଗୋଚରା। ଇତି ଗୋଚରଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଯୁଗନଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି । ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଗୋଚରଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତୀ''ତି।

କଥଂ ପହାନଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତି? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତକିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ପଜହତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି ନିରୋଧଗୋଚରୋ, ଅୱିଜ୍ଜାସହଗତକିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ପଜହତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ନିରୋଧଗୋଚରା। ଇତି ପହାନଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଯୁଗନଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ପହାନଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତୀ''ତି।

କଥଂ ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତି? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତକିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ପରିଚ୍ଚଜତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି ନିରୋଧଗୋଚରୋ, ଅୱିଜ୍ଜାସହଗତକିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ପରିଚ୍ଚଜତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ନିରୋଧଗୋଚରା। ଇତି ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଯୁଗନନ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତୀ''ତି।

କଥଂ ୱୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତି? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠହତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି ନିରୋଧଗୋଚରୋ, ଅୱିଜ୍ଜାସହଗତକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱୁଟ୍ଠହତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ନିରୋଧଗୋଚରା। ଇତି ୱୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଯୁଗନନ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ୱୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତୀ''ତି।

କଥଂ ୱିୱଟ୍ଟନଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତି? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱିୱଟ୍ଟତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି ନିରୋଧଗୋଚରୋ, ଅୱିଜ୍ଜାସହଗତକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱିୱଟ୍ଟତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ନିରୋଧଗୋଚରା। ଇତି ୱିୱଟ୍ଟନଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଯୁଗନନ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ୱିୱଟ୍ଟନଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତୀ''ତି।

କଥଂ ସନ୍ତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତି? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି ସନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି ନିରୋଧଗୋଚରୋ, ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ସନ୍ତା ହୋତି ନିରୋଧଗୋଚରା। ଇତି ସନ୍ତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଯୁଗନନ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ସନ୍ତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତୀ''ତି।

କଥଂ ପଣୀତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତି? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି ପଣୀତୋ ହୋତି ନିରୋଧଗୋଚରୋ, ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ପଣୀତା ହୋତି ନିରୋଧଗୋଚରା । ଇତି ପଣୀତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଯୁଗନନ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ପଣୀତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତୀ''ତି।

କଥଂ ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତି? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି କାମାସୱା ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି ନିରୋଧଗୋଚରୋ, ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ଅୱିଜ୍ଜାସୱା ୱିମୁତ୍ତା ହୋତି ନିରୋଧଗୋଚରା। ଇତି ରାଗୱିରାଗା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଅୱିଜ୍ଜାୱିରାଗା ପଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଯୁଗନନ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତୀ''ତି।

କଥଂ ଅନାସୱଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତି? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି କାମାସୱେନ ଅନାସୱୋ ହୋତି ନିରୋଧଗୋଚରୋ, ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ଅୱିଜ୍ଜାସୱେନ ଅନାସୱା ହୋତି ନିରୋଧଗୋଚରା। ଇତି ଅନାସୱଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଯୁଗନନ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଅନାସୱଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତୀ''ତି।

କଥଂ ତରଣଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତି? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତକିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ତରତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି ନିରୋଧଗୋଚରୋ, ଅୱିଜ୍ଜାସହଗତକିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ତରତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ନିରୋଧଗୋଚରା। ଇତି ତରଣଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଯୁଗନନ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ତରଣଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତୀ''ତି।

କଥଂ ଅନିମିତ୍ତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂଭାୱେତି? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ଅନିମିତ୍ତୋ ହୋତି ନିରୋଧଗୋଚରୋ, ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ଅନିମିତ୍ତା ହୋତି ନିରୋଧଗୋଚରା। ଇତି ଅନିମିତ୍ତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଯୁଗନନ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଅନିମିତ୍ତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନନ୍ଧଂ ଭାୱେତୀ''ତି।

କଥଂ ଅପ୍ପଣିହିତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତି? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି ସଙ୍କପଣିଧୀହି ଅପ୍ପଣିହିତୋ ହୋତି ନିରୋଧଗୋଚରୋ, ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ସଙ୍କପଣିଧୀହି ଅପ୍ପଣିହିତା ହୋତି ନିରୋଧଗୋଚରା। ଇତି ଅପ୍ପଣିହିତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଯୁଗନଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅପ୍ପଣିହିତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତୀ’’ତି।

କଥଂ ସୁଞ୍ଞତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତି? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମାଧି ସଙ୍ଖାଭିନିୱେସେହି ସୁଞ୍ଞୋ ହୋତି ନିରୋଧଗୋଚରୋ, ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହତୋ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ସଙ୍ଖାଭିନିୱେସେହି ସୁଞ୍ଞା ହୋତି ନିରୋଧଗୋଚରା। ଇତି ସୁଞ୍ଞତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ଏକରସା ହୋନ୍ତି, ଯୁଗନଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ସୁଞ୍ଞତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତୀ’’ତି। ଭାୱେତୀତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା – ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା…ପେ… ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତୀତି କଥଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି… ପେ… ଏୱଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ଏୱଂ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ସୁଞ୍ଞତଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତି। ଇମେହି ସୋଳସହି ଆକାରେହି ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତି, ଏୱଂ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଭାୱେତି।

ସୁତ୍ତନ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ।

୨। ଧମ୍ମୁଦ୍ଧଚ୍ଚୱାରନିଦ୍ଦେସୋ

୬। କଥଂ ଧମ୍ମୁଦ୍ଧଚ୍ଚୱିଗ୍ଗହିତଂ ମାନସଂ ହୋତି? ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଓଭାସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଓଭାସୋ ଧମ୍ମୋତି ଓଭାସଂ ଆୱଜ୍ଜତି, ତତୋ ୱିକ୍ଖେପୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ। ତେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ୱିଗ୍ଗହିତମାନସୋ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଅନତ୍ତତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମୁଦ୍ଧଚ୍ଚୱିଗ୍ଗହିତମାନସୋ ହୋତି ସୋ ସମଯୋ, ଯଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତମେୱ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ସନ୍ନିସୀଦତି ଏକୋଦି ହୋତି ସମାଧିଯତି । ତସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତୀ’’ତି କଥଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି…ପେ… ଏୱଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି, ଏୱଂ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ପସ୍ସଦ୍ଧି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସୁଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅଧିମୋକ୍ଖୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ପଗ୍ଗହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଉପଟ୍ଠାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଉପେକ୍ଖା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନିକନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ‘ନିକନ୍ତି ଧମ୍ମୋ’ତି ନିକନ୍ତିଂ ଆୱଜ୍ଜତି। ତତୋ ୱିକ୍ଖେପୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ। ତେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ୱିଗ୍ଗହିତମାନସୋ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଅନତ୍ତତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମୁଦ୍ଧଚ୍ଚୱିଗ୍ଗହିତମାନସୋ ହୋତି ସୋ ସମଯୋ, ଯଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତମେୱ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ସନ୍ନିସୀଦତି ଏକୋଦି ହୋତି ସମାଧିଯତି। ତସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତୀ’’ତି। କଥଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି…ପେ… ଏୱଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି, ଏୱଂ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି।

ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ…ପେ… ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ଓଭାସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି…ପେ… ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ପସ୍ସଦ୍ଧି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସୁଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅଧିମୋକ୍ଖୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ପଗ୍ଗହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଉପଟ୍ଠାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଉପେକ୍ଖା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନିକନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ‘ନିକନ୍ତି ଧମ୍ମୋ’ତି ନିକନ୍ତିଂ ଆୱଜ୍ଜତି। ତତୋ ୱିକ୍ଖେପୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ। ତେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ୱିଗ୍ଗହିତମାନସୋ ଅନତ୍ତତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ଅନିଚ୍ଚତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ଦୁକ୍ଖତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି । ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମୁଦ୍ଧଚ୍ଚୱିଗ୍ଗହିତମାନସୋ…ପେ… ଏୱଂ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି’’।

ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ…ପେ… ରୂପଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ… ରୂପଂ ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ… ୱେଦନଂ…ପେ… ସଞ୍ଞଂ… ସଙ୍ଖାରେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଚକ୍ଖୁଂ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକରୋତୋ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ମନସିକରୋତୋ, ଜରାମରଣଂ ଅନତ୍ତତୋ ମନସିକରୋତୋ ଓଭାସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି…ପେ… ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ପସ୍ସଦ୍ଧି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସୁଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅଧିମୋକ୍ଖୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ପଗ୍ଗହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଉପଟ୍ଠାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଉପେକ୍ଖା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନିକନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ‘ନିକନ୍ତି ଧମ୍ମୋ’ତି ନିକନ୍ତିଂ ଆୱଜ୍ଜତି। ତତୋ ୱିକ୍ଖେପୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ। ତେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ୱିଗ୍ଗହିତମାନସୋ। ଜରାମରଣଂ ଅନତ୍ତତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ଜରାମରଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଜରାମରଣଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ନପ୍ପଜାନାତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମୁଦ୍ଧଚ୍ଚୱିଗ୍ଗହିତମାନସୋ ହୋତି। ସୋ ସମଯୋ, ଯଂ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତମେୱ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ସନ୍ନିସୀଦତି ଏକୋଦି ହୋତି ସମାଧିଯତି। ତସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତୀ’’ତି। କଥଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି…ପେ… ଏୱଂ ମଗ୍ଗୋ ସଞ୍ଜାଯତି। ଏୱଂ ସଞ୍ଞୋଜନାନି ପହୀଯନ୍ତି, ଅନୁସଯା ବ୍ୟନ୍ତୀହୋନ୍ତି। ଏୱଂ

ଧମ୍ମୁଦ୍ଧଚ୍ଚୱିଗ୍ଗହିତଂ ମାନସଂ ହୋତି।

୭।

ଓଭାସେ ଚେୱ ଞାଣେ ଚ, ପୀତିୟା ଚ ୱିକମ୍ପତି;

ପସ୍ସଦ୍ଧିୟା ସୁଖେ ଚେୱ, ଯେହି ଚିତ୍ତଂ ପୱେଧତି।

ଅଧିମୋକ୍ଖେ ଚ ପଗ୍ଗାହେ, ଉପଟ୍ଠାନେ ଚ କମ୍ପତି;

ଉପେକ୍ଖାୱଜ୍ଜନାୟ ଚେୱ, ଉପେକ୍ଖାୟ ଚ ନିକନ୍ତିୟା।

ଇମାନି ଦସ ଠାନାନି, ପଞ୍ଞା ଯସ୍ସ ପରିଚ୍ଚିତା;

ଧମ୍ମୁଦ୍ଧଚ୍ଚକୁସଲୋ ହୋତି, ନ ଚ ସମ୍ମୋହ ଗଚ୍ଛତି।

ୱିକ୍ଖିପତି ଚେୱ କିଲିସ୍ସତି ଚ, ଚୱତି ଚିତ୍ତଭାୱନା;

ୱିକ୍ଖିପତି ନ କିଲିସ୍ସତି, ଭାୱନା ପରିହାୟତି।

ୱିକ୍ଖିପତି ନ କିଲିସ୍ସତି, ଭାୱନା ନ ପରିହାୟତି;

ନ ଚ ୱିକ୍ଖିପତେ ଚିତ୍ତଂ ନ କିଲିସ୍ସତି, ନ ଚୱତି ଚିତ୍ତଭାୱନା।

ଇମେହି ଚତୂହି ଠାନେହି ଚିତ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଖେପୱିକ୍ଖେପୱିଗ୍ଗହିତଂ [ସଙ୍ଖେପଂ ୱିକ୍ଖେପଂ ୱିଗ୍ଗହିତଂ (ସ୍ୟା।)] ଦସ ଠାନେ ସମ୍ପଜାନାତୀତି।

ଯୁଗନଦ୍ଧକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ସଚ୍ଚକଥା

୮। ପୁରିମନିଦାନଂ । ''ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ [ସଂ। ନି। ୫।୧୦୯୦], ତଥାନି ଅୱିତଥାନି ଅନଞ୍ଞଥାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? 'ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ'ନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥମେତଂ ଅୱିତଥମେତଂ ଅନଞ୍ଞଥମେତଂ ; 'ଅୟଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦୟୋ'ତି ତଥମେତଂ ଅୱିତଥମେତଂ ଅନଞ୍ଞଥମେତଂ, 'ଅୟଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ'ତି ତଥମେତଂ ଅୱିତଥମେତଂ ଅନଞ୍ଞଥମେତଂ, 'ଅୟଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା'ତି ତଥମେତଂ ଅୱିତଥମେତଂ ଅନଞ୍ଞଥମେତଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ତଥାନି ଅୱିତଥାନି ଅନଞ୍ଞଥାନି''।

୧। ପଠମସୁତ୍ତନ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

କଥଂ ଦୁକ୍ଖଂ ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ? ଚତ୍ତାରୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପୀଳନଟ୍ଠୋ, ସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ, ସନ୍ତାପଟ୍ଠୋ, ୱିପରିଣାମଟ୍ଠୋ – ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା। ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖଂ ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ।

କଥଂ ସମୁଦୟୋ ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ? ଚତ୍ତାରୋ ସମୁଦୟସ୍ସ ସମୁଦୟଟ୍ଠା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା। ସମୁଦୟସ୍ସ ଆୟୂହନଟ୍ଠୋ, ନିଦାନଟ୍ଠୋ, ସଂଯୋଗଟ୍ଠୋ ପଲିବୋଧଟ୍ଠୋ – ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ସମୁଦୟସ୍ସ ସମୁଦୟଟ୍ଠା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା। ଏୱଂ ସମୁଦୟୋ ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ।

କଥଂ ନିରୋଧୋ ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ? ଚତ୍ତାରୋ ନିରୋଧସ୍ସ ନିରୋଧଟ୍ଠା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା। ନିରୋଧସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଟ୍ଠୋ, ୱିୱେକଟ୍ଠୋ, ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ, ଅମତଟ୍ଠୋ – ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ନିରୋଧସ୍ସ ନିରୋଧଟ୍ଠା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା। ଏୱଂ ନିରୋଧୋ ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ।

କଥଂ ମଗ୍ଗୋ ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ? ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଟ୍ଠା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା। ମଗ୍ଗସ୍ସ ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠୋ, ହେତୁଟ୍ଠୋ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ, ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠୋ – ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଟ୍ଠା ତଥା ଅୱିତଥା ଅନଞ୍ଞଥା। ଏୱଂ ମଗ୍ଗୋ ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ।

୯। କତିହାକାରେହି ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି? ଚତୂହାକାରେହି ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି। ତଥଟ୍ଠେନ, ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ, ସଚ୍ଚଟ୍ଠେନ, ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ – ଇମେହି ଚତୂହାକାରେହି ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକସଙ୍ଗହିତାନି। ଯଂ ଏକସଙ୍ଗହିତଂ ତଂ ଏକତ୍ତଂ। ଏକତ୍ତଂ ଏକେନ ଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି।

କଥଂ ତଥଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି? ଚତୂହାକାରେହି ତଥଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ, ସମୁଦୟସ୍ସ ସମୁଦୟଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ, ନିରୋଧସ୍ସ ନିରୋଧଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ, ମଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ – ଇମେହି ଚତୂହାକାରେହି ତଥଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକସଙ୍ଗହିତାନି। ଯଂ ଏକସଙ୍ଗହିତଂ ତଂ ଏକତ୍ତଂ। ଏକତ୍ତଂ ଏକେନ ଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି।

କଥଂ ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି? ଚତୂହାକାରେହି ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ ଅନତ୍ତଟ୍ଠୋ, ସମୁଦୟସ୍ସ ସମୁଦୟଟ୍ଠୋ ଅନତ୍ତଟ୍ଠୋ, ନିରୋଧସ୍ସ ନିରୋଧଟ୍ଠୋ ଅନତ୍ତଟ୍ଠୋ, ମଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ଅନତ୍ତଟ୍ଠୋ – ଇମେହି ଚତୂହାକାରେହି ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକସଙ୍ଗହିତାନି। ଯଂ ଏକସଙ୍ଗହିତଂ ତଂ ଏକତ୍ତଂ। ଏକତ୍ତଂ ଏକେନ ଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି।

କଥଂ ସଚ୍ଚଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି? ଚତୂହାକାରେହି ସଚ୍ଚଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ ସଚ୍ଚଟ୍ଠୋ, ସମୁଦୟସ୍ସ ସମୁଦୟଟ୍ଠୋ ସଚ୍ଚଟ୍ଠୋ, ନିରୋଧସ୍ସ ନିରୋଧଟ୍ଠୋ ସଚ୍ଚଟ୍ଠୋ, ମଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ସଚ୍ଚଟ୍ଠୋ – ଇମେହି ଚତୂହାକାରେହି ସଚ୍ଚଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକସଙ୍ଗହିତାନି। ଯଂ ଏକସଙ୍ଗହିତଂ ତଂ ଏକତ୍ତଂ। ଏକତ୍ତଂ ଏକେନ ଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି।

କଥଂ ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି? ଚତୂହାକାରେହି ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ, ସମୁଦୟସ୍ସ ସମୁଦୟଟ୍ଠୋ ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ନିରୋଧସ୍ସ ନିରୋଧଟ୍ଠୋ ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ, ମଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ – ଇମେହି ଚତୂହାକାରେହି ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକସଙ୍ଗହିତାନି ଯଂ ଏକସଙ୍ଗହିତଂ ତଂ ଏକତ୍ତଂ। ଏକତ୍ତଂ ଏକେନ ଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି।

୧୦। କତିହାକାରେହି ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି? ଯଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ତଂ ଅନିଚ୍ଚଂ, ଯଂ ଅନିଚ୍ଚଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ତଂ ଅନତ୍ତା। ଯଂ ଅନିଚ୍ଚଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଅନତ୍ତା ଚ ତଂ ତଥଂ। ଯଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଚ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଅନତ୍ତା ଚ ତଥଞ୍ଚ ତଂ ସଚ୍ଚଂ। ଯଂ ଅନିଚ୍ଚଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଅନତ୍ତା ଚ ତଥଞ୍ଚ ସଚ୍ଚଞ୍ଚ ତଂ ଏକସଙ୍ଗହିତଂ। ଯଂ ଏକସଙ୍ଗହିତଂ ତଂ ଏକତ୍ତଂ। ଏକତ୍ତଂ ଏକେନ ଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି।

କତିହାକାରେହି ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି? ନୱହାକାରେହି ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି। ତଥଟ୍ଠେନ, ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ, ସଚ୍ଚଟ୍ଠେନ, ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ, ଅଭିଞ୍ଞଟ୍ଠେନ, ପରିଞ୍ଞଟ୍ଠେନ, ପହାନଟ୍ଠେନ, ଭାୱନଟ୍ଠେନ, ସଚ୍ଛିକିରିୟଟ୍ଠେନ – ଇମେହି ନୱହାକାରେହି ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକସଙ୍ଗହିତାନି। ଯଂ ଏକସଙ୍ଗହିତଂ ତଂ ଏକତ୍ତଂ। ଏକତ୍ତଂ ଏକେନ ଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି।

କଥଂ ତଥଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି? ନୱହାକାରେହି ତଥଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ, ସମୁଦୟସ୍ସ ସମୁଦୟଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ, ନିରୋଧସ୍ସ ନିରୋଧଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ, ମଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ, ଅଭିଞ୍ଞାୟ ଅଭିଞ୍ଞଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ, ପରିଞ୍ଞାୟ ପରିଞ୍ଞଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ, ପହାନସ୍ସ ପହାନଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ, ଭାୱନାୟ ଭାୱନଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ, ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ସଚ୍ଛିକିରିୟଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ – ଇମେହି ନୱହାକାରେହି ତଥଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକସଙ୍ଗହିତାନି। ଯଂ ଏକସଙ୍ଗହିତଂ ତଂ ଏକତ୍ତଂ। ଏକତ୍ତଂ ଏକେନ ଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି।

କଥଂ ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ... ସଚ୍ଚଟ୍ଠେନ... ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି? ନୱହାକାରେହି ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ, ସମୁଦୟସ୍ସ ସମୁଦୟଟ୍ଠୋ ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ, ନିରୋଧସ୍ସ ନିରୋଧଟ୍ଠୋ ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ, ମଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ, ଅଭିଞ୍ଞାୟ ଅଭିଞ୍ଞଟ୍ଠୋ ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ, ପରିଞ୍ଞାୟ ପରିଞ୍ଞଟ୍ଠୋ ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ, ପହାନସ୍ସ ପହାନଟ୍ଠୋ ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ, ଭାୱନାୟ ଭାୱନଟ୍ଠୋ ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ, ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ସଚ୍ଛିକିରିୟଟ୍ଠୋ ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ – ଇମେହି ନୱହାକାରେହି ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକସଙ୍ଗହିତାନି। ଯଂ ଏକସଙ୍ଗହିତଂ ତଂ ଏକତ୍ତଂ। ଏକତ୍ତଂ ଏକେନ ଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି।

୧୧। କତିହାକାରେହି ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି? ଦ୍ୱାଦସହି ଆକାରେହି ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି। ତଥଟ୍ଠେନ, ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ, ସଚ୍ଚଟ୍ଠେନ, ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ, ଅଭିଜାନନଟ୍ଠେନ, ପରିଜାନନଟ୍ଠେନ, ଧମ୍ମଟ୍ଠେନ, ତଥଟ୍ଠେନ, ଞାତଟ୍ଠେନ, ସଚ୍ଛିକିରିୟଟ୍ଠେନ, ଫସ୍ସନଟ୍ଠେନ, ଅଭିସମୟଟ୍ଠେନ – ଇମେହି ଦ୍ୱାଦସହି ଆକାରେହି ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକସଙ୍ଗହିତାନି। ଯଂ ଏକସଙ୍ଗହିତଂ ତଂ ଏକତ୍ତଂ। ଏକତ୍ତଂ ଏକେନ ଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି।

କଥଂ ତଥଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି? ସୋଳସହି ଆକାରେହି ତଥଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପୀଳନଟ୍ଠୋ, ସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ, ସନ୍ତାପଟ୍ଠୋ, ୱିପରିଣାମଟ୍ଠୋ, ତଥଟ୍ଠୋ; ସମୁଦୟସ୍ସ ଆୟୂହନଟ୍ଠୋ, ନିଦାନଟ୍ଠୋ, ସଂଯୋଗଟ୍ଠୋ, ପଲିବୋଧଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ; ନିରୋଧସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଟ୍ଠୋ, ୱିୱେକଟ୍ଠୋ, ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ, ଅମତଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ; ମଗ୍ଗସ୍ସ ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠୋ, ହେତୁଟ୍ଠୋ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ, ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠୋ ତଥଟ୍ଠୋ – ଇମେହି ସୋଳସହି ଆକାରେହି ତଥଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକସଙ୍ଗହିତାନି। ଯଂ ଏକସଙ୍ଗହିତଂ ତଂ ଏକତ୍ତଂ। ଏକତ୍ତଂ ଏକେନ ଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି।

କଥଂ ଅନତ୍ତଟ୍ଠେନ…ପେ… ସଚ୍ଚଟ୍ଠେନ… ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ… ଅଭିଜାନନଟ୍ଠେନ… ପରିଜାନନଟ୍ଠେନ… ଧମ୍ମଟ୍ଠେନ… ତଥଟ୍ଠେନ… ଞାତଟ୍ଠେନ… ସଚ୍ଛିକିରିୟଟ୍ଠେନ… ଫସ୍ସନଟ୍ଠେନ… ଅଭିସମୟଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି? ସୋଳସହି ଆକାରେହି ଅଭିସମୟଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପୀଳନଟ୍ଠୋ, ସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ, ସନ୍ତାପଟ୍ଠୋ, ୱିପରିଣାମଟ୍ଠୋ, ଅଭିସମୟଟ୍ଠୋ; ସମୁଦୟସ୍ସ ଆୟୂହନଟ୍ଠୋ, ନିଦାନଟ୍ଠୋ, ସଂଯୋଗଟ୍ଠୋ, ପଲିବୋଧଟ୍ଠୋ, ଅଭିସମୟଟ୍ଠୋ; ନିରୋଧସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଟ୍ଠୋ , ୱିୱେକଟ୍ଠୋ, ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ, ଅମତଟ୍ଠୋ, ଅଭିସମୟଟ୍ଠୋ; ମଗ୍ଗସ୍ସ ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠୋ, ହେତୁଟ୍ଠୋ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ, ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠୋ, ଅଭିସମୟଟ୍ଠୋ – ଇମେହି ସୋଳସହି ଆକାରେହି ଅଭିସମୟଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକସଙ୍ଗହିତାନି। ଯଂ ଏକସଙ୍ଗହିତଂ ତଂ ଏକତ୍ତଂ। ଏକତ୍ତଂ ଏକେନ ଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପ୍ପଟିୱେଧାନି।

୧୨। ସଚ୍ଚାନଂ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ସଚ୍ଚାନଂ ଦ୍ୱେ ଲକ୍ଖଣାନି। ସଙ୍ଖତଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ, ଅସଙ୍ଖତଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ – ସଚ୍ଚାନଂ ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଲକ୍ଖଣାନି।

ସଚ୍ଚାନଂ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ସଚ୍ଚାନଂ ଛ ଲକ୍ଖଣାନି। ସଙ୍ଖତାନଂ ସଚ୍ଚାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ୱୟୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ଠିତାନଂ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାୟତି ଅସଙ୍ଖତସ୍ସ ସଚ୍ଚସ୍ସ ନ ଉପ୍ପାଦୋ ପଞ୍ଞାୟତି , ନ ୱୟୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ନ ଠିତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାୟତି – ସଚ୍ଚାନଂ ଇମାନି ଛ ଲକ୍ଖଣାନି।

ସଚ୍ଚାନଂ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ସଚ୍ଚାନଂ ଦ୍ୱାଦସ ଲକ୍ଖଣାନି। ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ୱୟୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ଠିତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାୟତି; ସମୁଦୟସଚ୍ଚସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ୱୟୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ଠିତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାୟତି; ମଗ୍ଗସଚ୍ଚସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ୱୟୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ଠିତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାୟତି; ନିରୋଧସଚ୍ଚସ୍ସ ନ ଉପ୍ପାଦୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ନ ୱୟୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ନ ଠିତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାୟତି – ସଚ୍ଚାନଂ ଇମାନି ଦ୍ୱାଦସ ଲକ୍ଖଣାନି।

ଚତୁନ୍ନଂ ସଚ୍ଚାନଂ କତି କୁସଲା, କତି ଅକୁସଲା, କତି ଅବ୍ୟାକତା? ସମୁଦୟସଚ୍ଚଂ ଅକୁସଲଂ, ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ କୁସଲଂ , ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ ଅବ୍ୟାକତଂ। ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ସିୟା କୁସଲଂ, ସିୟା ଅକୁସଲଂ, ସିୟା ଅବ୍ୟାକତଂ।

ସିୟା ତୀଣି ସଚ୍ଚାନି ଏକସଚ୍ଚେନ ସଙ୍ଗହିତାନି, ଏକସଚ୍ଚଂ ତୀହି ସଚ୍ଚେହି ସଙ୍ଗହିତଂ? ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିୟାୟେନ ସିୟାତି। କଥଞ୍ଚ ସିୟା? ଯଂ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ଅକୁସଲଂ, ସମୁଦୟସଚ୍ଚଂ ଅକୁସଲଂ – ଏୱଂ ଅକୁସଲଟ୍ଠେନ ଦ୍ୱେ ସଚ୍ଚାନି ଏକସଚ୍ଚେନ ସଙ୍ଗହିତାନି, ଏକସଚ୍ଚଂ ଦ୍ୱୀହି ସଚ୍ଚେହି ସଙ୍ଗହିତଂ। ଯଂ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ କୁସଲଂ, ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ କୁସଲଂ – ଏୱଂ କୁସଲଟ୍ଠେନ ଦ୍ୱେ ସଚ୍ଚାନି ଏକସଚ୍ଚେନ ସଙ୍ଗହିତାନି , ଏକସଚ୍ଚଂ ଦ୍ୱୀହି ସଚ୍ଚେହି ସଙ୍ଗହିତଂ। ଯଂ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ଅବ୍ୟାକତଂ, ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ ଅବ୍ୟାକତଂ – ଏୱଂ ଅବ୍ୟାକତଟ୍ଠେନ ଦ୍ୱେ ସଚ୍ଚାନି ଏକସଚ୍ଚେନ ସଙ୍ଗହିତାନି, ଏକସଚ୍ଚଂ ଦ୍ୱୀହି ସଚ୍ଚେହି ସଙ୍ଗହିତଂ। ଏୱଂ ସିୟା ତୀଣି ସଚ୍ଚାନି ଏକସଚ୍ଚେନ ସଙ୍ଗହିତାନି, ଏକସଚ୍ଚଂ ତୀହି ସଚ୍ଚେହି ସଙ୍ଗହିତଂ ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପରିୟାୟେନାତି।

୨। ଦୁତିୟସୁତ୍ତନ୍ତପାଠଇ

୧୩। "ପୁବ୍ବେ ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ [ସଂ। ନି। ୩।୨୬], ସମ୍ବୋଧା ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେୱ ସତୋ ଏତଦହୋସି – 'କୋ ନୁ ଖୋ ରୂପସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ, କୋ ଆଦୀନୱୋ, କିଂ ନିସ୍ସରଣଂ; କୋ ୱେଦନାୟ ଅସ୍ସାଦୋ, କୋ ଆଦୀନୱୋ, କିଂ ନିସ୍ସରଣଂ; କୋ ସଞ୍ଞାୟ ଅସ୍ସାଦୋ, କୋ ଆଦୀନୱୋ, କିଂ ନିସ୍ସରଣଂ; କୋ ସଙ୍ଖାରାନଂ ଅସ୍ସାଦୋ, କୋ ଆଦୀନୱୋ, କିଂ ନିସ୍ସରଣଂ; କୋ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ, କୋ ଆଦୀନୱୋ, କିଂ

ନିସ୍ସରଣ’ନ୍ତି? ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତଦହୋସି – ‘ଯଂ ଖୋ ରୂପଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ – ଅୟଂ ରୂପସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ। ଯଂ ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚଂ, ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମଂ – ଅୟଂ ରୂପସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ। ଯୋ ରୂପସ୍ମିଂ ଛନ୍ଦରାଗୱିନଯୋ ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନଂ – ଇଦଂ ରୂପସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ। ଯଂ ୱେଦନଂ ପଟିଚ୍ଚ…ପେ… ଯଂ ସଞ୍ଞଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ସଙ୍ଖାରେ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ – ଅୟଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋ। ଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମଂ – ଅୟଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଆଦୀନୱୋ। ଯୋ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ଛନ୍ଦରାଗୱିନଯୋ ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନଂ – ଇଦଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ’’।

‘‘ଯାୱକୀୱଞ୍ଚାହଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ଏୱଂ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦତୋ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ଆଦୀନୱତୋ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣତୋ ଯଥାଭୂତଂ ନାବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ, ନେୱ ତାୱାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ‘ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’ତି ପଚ୍ଚଞ୍ଞାସିଂ [ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପଚ୍ଚଞ୍ଞାସିଂ (ସ୍ୟା।) ସଂ। ନି। ୩।୨୬ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ] ଯତୋ ଚ ଖ୍ୱାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ଏୱଂ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଅସ୍ସାଦତୋ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ଆଦୀନୱତୋ ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣତୋ ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ, ଅଥାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ‘ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’ତି ପଚ୍ଚଞ୍ଞାସିଂ। ଞାଣଞ୍ଚ ପନ ମେ ଦସ୍ସନଂ ଉଦପାଦି – ‘ଅକୁପ୍ପା ମେ ୱିମୁତ୍ତି [ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି (ସ୍ୟା। କ।) ସଂ। ନି। ୩। ୨୭ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ]। ଅଯମନ୍ତିମା ଜାତି, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋ’’’ତି।

୩। ଦୁତିଯସୁତ୍ତନ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

୧୪। ଯଂ ରୂପଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ଅୟଂ ରୂପସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋତି – ପହାନପ୍ପଟିୱେଧୋ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ। ଯଂ ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମଂ, ଅୟଂ ରୂପସ୍ସ ଆଦୀନୱୋତି – ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧୋ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ। ଯୋ ରୂପସ୍ମିଂ ଛନ୍ଦରାଗୱିନଯୋ ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନଂ, ଇଦଂ ରୂପସ୍ସ ନିସ୍ସରଣନ୍ତି – ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧୋ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ। ଯା ଇମେସୁ ତୀସୁ ଠାନେସୁ ଦିଟ୍ଠି ସଙ୍କପ୍ପୋ ୱାଚା କମ୍ମନ୍ତୋ ଆଜୀୱୋ ୱାଯାମୋ ସତି ସମାଧି – ଭାୱନାପଟିୱେଧୋ ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ।

ଯଂ ୱେଦନଂ ପଟିଚ୍ଚ…ପେ… ଯଂ ସଞ୍ଞଂ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ସଙ୍ଖାରେ ପଟିଚ୍ଚ… ଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ଅୟଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋତି – ପହାନପ୍ପଟିୱେଧୋ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ। ଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମଂ, ଅୟଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଆଦୀନୱୋତି – ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧୋ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ। ଯୋ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ମିଂ ଛନ୍ଦରାଗୱିନଯୋ ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନଂ, ଇଦଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିସ୍ସରଣନ୍ତି – ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧୋ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ। ଯା ଇମେସୁ ତୀସୁ ଠାନେସୁ ଦିଟ୍ଠି ସଙ୍କପ୍ପୋ ୱାଚା କମ୍ମନ୍ତୋ ଆଜୀୱୋ ୱାଯାମୋ ସତି ସମାଧି – ଭାୱନାପଟିୱେଧୋ ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ।

୧୫।ସଚ୍ଚନ୍ତି କତିହାକାରେହି ସଚ୍ଚଂ? ଏସନଟ୍ଠେନ , ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ, ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ। କଥଂ ଏସନଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ? ଜରାମରଣଂ କିଂନିଦାନଂ, କିଂସମୁଦଯଂ, କିଂଜାତିକଂ, କିଂପଭୱନ୍ତି – ଏୱଂ ଏସନଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ। ଜରାମରଣଂ ଜାତିନିଦାନଂ, ଜାତିସମୁଦଯଂ, ଜାତିଜାତିକଂ, ଜାତିପ୍ପଭୱନ୍ତି – ଏୱଂ ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ। ଜରାମରଣଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଜରାମରଣସମୁଦଯଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଜରାମରଣନିରୋଧଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଜରାମରଣନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଞ୍ଚ ପଜାନାତି – ଏୱଂ ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ।

ଜାତି କିଂନିଦାନା, କିଂସମୁଦଯା, କିଂଜାତିକା, କିଂପଭୱାତି – ଏୱଂ ଏସନଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ। ଜାତି ଭୱନିଦାନା, ଭୱସମୁଦଯା, ଭୱଜାତିକା, ଭୱପ୍ପଭୱାତି – ଏୱଂ ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ। ଜାତିଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଜାତିସମୁଦଯଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଜାତିନିରୋଧଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଜାତିନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଞ୍ଚ ପଜାନାତି – ଏୱଂ ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ।

ଭୱୋ କିଂନିଦାନୋ, କିଂସମୁଦଯୋ, କିଂଜାତିକୋ, କିଂପଭୱୋତି – ଏୱଂ ଏସନଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ । ଭୱୋ ଉପାଦାନନିଦାନୋ, ଉପାଦାନସମୁଦଯୋ, ଉପାଦାନଜାତିକୋ, ଉପାଦାନପ୍ପଭୱୋତି – ଏୱଂ ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ। ଭୱଂ ଚ ପଜାନାତି, ଭୱସମୁଦଯଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଭୱନିରୋଧଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଭୱନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଞ୍ଚ ପଜାନାତି – ଏୱଂ ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ।

ଉପାଦାନଂ କିଂନିଦାନଂ, କିଂସମୁଦଯଂ, କିଂଜାତିକଂ, କିଂପଭୱନ୍ତି – ଏୱଂ ଏସନଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ। ଉପାଦାନଂ ତଣ୍ହାନିଦାନଂ, ତଣ୍ହାସମୁଦଯଂ, ତଣ୍ହାଜାତିକଂ, ତଣ୍ହାପଭୱନ୍ତି – ଏୱଂ ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ। ଉପାଦାନଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଉପାଦାନସମୁଦଯଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଉପାଦାନନିରୋଧଞ୍ଚ ପଜାନାତି ଉପାଦାନନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଞ୍ଚ ପଜାନାତି – ଏୱଂ ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ।

ତଣ୍ହା କିଂନିଦାନା, କିଂସମୁଦଯା, କିଂଜାତିକା, କିଂପଭଓ୍ୱାତି – ଏଓ୍ୱଂ ଏସନତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ। ତଣ୍ହା ଓ୍ୱେଦନାନିଦାନା, ଓ୍ୱେଦନାସମୁଦଯା, ଓ୍ୱେଦନାଜାତିକା, ଓ୍ୱେଦନାପଭଓ୍ୱାତି – ଏଓ୍ୱଂ ପରିଗ୍ଗହତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ। ତଣ୍ହଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ତଣ୍ହାସମୁଦଯଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ତଣ୍ହାନିରୋଧଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ତଣ୍ହାନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଞ୍ଚ ପଜାନାତି – ଏଓ୍ୱଂ ପଟିଓ୍ୱେଧତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ।

ଓ୍ୱେଦନା କିଂନିଦାନା, କିଂସମୁଦଯା, କିଂଜାତିକା, କିଂପଭଓ୍ୱାତି – ଏଓ୍ୱଂ ଏସନତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ। ଓ୍ୱେଦନା ଫସ୍ସନିଦାନା, ଫସ୍ସସମୁଦଯା, ଫସ୍ସଜାତିକା, ଫସ୍ସପ୍ପଭଓ୍ୱାତି – ଏଓ୍ୱଂ ପରିଗ୍ଗହତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ। ଓ୍ୱେଦନଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଓ୍ୱେଦନାସମୁଦଯଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଓ୍ୱେଦନାନିରୋଧଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଓ୍ୱେଦନାନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଞ୍ଚ ପଜାନାତି – ଏଓ୍ୱଂ ପଟିଓ୍ୱେଧତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ।

ଫସ୍ସୋ କିଂନିଦାନୋ, କିଂସମୁଦଯୋ, କିଂଜାତିକୋ, କିଂପଭଓ୍ୱୋତି – ଏଓ୍ୱଂ ଏସନତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ। ଫସ୍ସୋ ସଳାଯତନନିଦାନୋ, ସଳାଯତନସମୁଦଯୋ, ସଳାଯତନଜାତିକୋ, ସଳାଯତନପ୍ପଭଓ୍ୱୋତି – ଏଓ୍ୱଂ ପରିଗ୍ଗହତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ। ଫସ୍ସଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଫସ୍ସସମୁଦଯଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଫସ୍ସନିରୋଧଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଫସ୍ସନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଞ୍ଚ ପଜାନାତି – ଏଓ୍ୱଂ ପଟିଓ୍ୱେଧତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ।

ସଳାଯତନଂ କିଂନିଦାନଂ, କିଂସମୁଦଯଂ, କିଂଜାତିକଂ, କିଂପଭଓ୍ୱନ୍ତି – ଏଓ୍ୱଂ ଏସନତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ। ସଳାଯତନଂ ନାମରୂପନିଦାନଂ, ନାମରୂପସମୁଦଯଂ, ନାମରୂପଜାତିକଂ, ନାମରୂପପ୍ପଭଓ୍ୱନ୍ତି – ଏଓ୍ୱଂ ପରିଗ୍ଗହତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ। ସଳାଯତନଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ସଳାଯତନସମୁଦଯଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ସଳାଯତନନିରୋଧଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ସଳାଯତନନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଞ୍ଚ ପଜାନାତି – ଏଓ୍ୱଂ ପଟିଓ୍ୱେଧତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ।

ନାମରୂପଂ କିଂନିଦାନଂ, କିଂସମୁଦଯଂ, କିଂଜାତିକଂ, କିଂପଭଓ୍ୱନ୍ତି – ଏଓ୍ୱଂ ଏସନତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ। ନାମରୂପଂ ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣନିଦାନଂ, ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣସମୁଦଯଂ, ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଜାତିକଂ, ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣପ୍ପଭଓ୍ୱନ୍ତି – ଏଓ୍ୱଂ ପରିଗ୍ଗହତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ। ନାମରୂପଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ନାମରୂପସମୁଦଯଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ନାମରୂପନିରୋଧଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ନାମରୂପନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଞ୍ଚ ପଜାନାତି – ଏଓ୍ୱଂ ପଟିଓ୍ୱେଧତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ।

ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଂ କିଂନିଦାନଂ, କିଂସମୁଦଯଂ, କିଂଜାତିକଂ, କିଂପଭଓ୍ୱନ୍ତି – ଏଓ୍ୱଂ ଏସନତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ। ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସଙ୍ଖାରନିଦାନଂ, ସଙ୍ଖାରସମୁଦଯଂ, ସଙ୍ଖାରଜାତିକଂ , ସଙ୍ଖାରପ୍ପଭଓ୍ୱନ୍ତି – ଏଓ୍ୱଂ ପରିଗ୍ଗହତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ। ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣସମୁଦଯଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଞ୍ଚ ପଜାନାତି – ଏଓ୍ୱଂ ପଟିଓ୍ୱେଧତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ।

ସଙ୍ଖାରା କିଂନିଦାନା, କିଂସମୁଦଯା, କିଂଜାତିକା, କିଂପଭଓ୍ୱାତି – ଏଓ୍ୱଂ ଏସନତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ। ସଙ୍ଖାରା ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜାନିଦାନା, ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜାସମୁଦଯା, ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜାଜାତିକା, ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜାପଭଓ୍ୱାତି – ଏଓ୍ୱଂ ପରିଗ୍ଗହତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ। ସଙ୍ଖାରେ ଚ ପଜାନାତି, ସଙ୍ଖାରସମୁଦଯଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ସଙ୍ଖାରନିରୋଧଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ସଙ୍ଖାରନିରୋଧଗାମିନିଂ ପଟିପଦଞ୍ଚ ପଜାନାତି – ଏଓ୍ୱଂ ପଟିଓ୍ୱେଧତ୍ଥେନ ସଚ୍ଚଂ।

୧୬। ଜରାମରଣଂ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ଜାତି ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ଜାତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ଭଓ୍ୱୋ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ଭଓ୍ୱୋ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ଉପାଦାନଂ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ଉପାଦାନଂ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ତଣ୍ହା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ତଣ୍ହା ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ଓ୍ୱେଦନା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ଓ୍ୱେଦନା ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ଫସ୍ସୋ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ଫସ୍ସୋ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ସଳାଯତନଂ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ସଳାଯତନଂ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ନାମରୂପଂ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ନାମରୂପଂ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ସଙ୍ଖାରା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ସଙ୍ଖାରା ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ।

ଜରାମରଣଂ ସିଯା ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ସିଯା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ଜାତି ସିଯା ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ , ସିଯା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ…ପେ… ଭଓ୍ୱୋ ସିଯା ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ସିଯା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚନ୍ତି।

ଭାଣଓ୍ୱାରୋ।

ସଚ୍ଚକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗକଥା

୧୭। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ‘‘ସତ୍ତିମେ , ଭିକ୍ଖୱେ [ସଂ। ନି। ୫।୨୦୦], ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। କତମେ ସତ୍ତ? ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ , ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା’’।

ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାତି କେନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା? ବୋଧାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅନୁବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପଟିବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସମ୍ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ବୁଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନୁବୁଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ପଟିବୁଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ସମ୍ବୁଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ବୋଧେନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅନୁବୋଧେନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପଟିବୋଧେନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସମ୍ବୋଧେନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ବୋଧନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନୁବୋଧନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ପଟିବୋଧନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ସମ୍ବୋଧନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ବୋଧିପକ୍ଖିଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନୁବୋଧିପକ୍ଖିଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ପଟିବୋଧିପକ୍ଖିଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ସମ୍ବୋଧିପକ୍ଖିଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ବୁଦ୍ଧିଲଭନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ବୁଦ୍ଧିପଟିଲଭନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ବୁଦ୍ଧିରୋପନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ବୁଦ୍ଧିଅଭିରୋପନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ବୁଦ୍ଧିପାପନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପାପନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ମୂଲମୂଲକାଦିଦସକଂ

୧୮। ମୂଲଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ମୂଲଚରିଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ମୂଲପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ମୂଲପରିୱାରଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା , ମୂଲପରିପୂରଣଟ୍ଠେନ [ମୂଲପରିପୂରଟ୍ଠେନ (ସ୍ଯା। କ।) ଏୱମୁପରିପି] ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ମୂଲପରିପାକଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ମୂଲପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ମୂଲପଟିସମ୍ଭିଦାପାପନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ମୂଲପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ମୂଲପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱପତ୍ତାନମ୍ପି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ହେତୁଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ହେତୁଚରିଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ହେତୁପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ହେତୁପରିୱାରଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ହେତୁପରିପୂରଣଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ହେତୁପରିପାକଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ହେତୁପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ହେତୁପଟିସମ୍ଭିଦାପାପନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ହେତୁପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ହେତୁପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱପତ୍ତାନମ୍ପି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ପଚ୍ଚଯଚରିଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ପଚ୍ଚଯପରିୱାରଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ପଚ୍ଚଯପରିପୂରଣଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ପଚ୍ଚଯପରିପାକଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ପଚ୍ଚଯପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ପଚ୍ଚଯପଟିସମ୍ଭିଦାପାପନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ପଚ୍ଚଯପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ପଚ୍ଚଯପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱପତ୍ତାନମ୍ପି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ୱିସୁଦ୍ଧଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିସୁଦ୍ଧିଚରିଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିସୁଦ୍ଧିପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିସୁଦ୍ଧିପରିୱାରଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିସୁଦ୍ଧିପରିପୂରଣଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିସୁଦ୍ଧିପରିପାକଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିସୁଦ୍ଧିପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିସୁଦ୍ଧିପଟିସମ୍ଭିଦାପାପନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିସୁଦ୍ଧିପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିସୁଦ୍ଧିପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱପତ୍ତାନମ୍ପି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନୱଜ୍ଜଚରିଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନୱଜ୍ଜପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନୱଜ୍ଜପରିୱାରଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନୱଜ୍ଜପରିପୂରଣଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନୱଜ୍ଜପରିପାକଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନୱଜ୍ଜପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନୱଜ୍ଜପଟିସମ୍ଭିଦାପାପନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନୱଜ୍ଜପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନୱଜ୍ଜପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱପତ୍ତାନମ୍ପି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ନେକ୍ଖମ୍ମଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ନେକ୍ଖମ୍ମଚରିଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ନେକ୍ଖମ୍ମପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ନେକ୍ଖମ୍ମପରିୱାରଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ନେକ୍ଖମ୍ମପରିପୂରଣଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ନେକ୍ଖମ୍ମପରିପାକଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ନେକ୍ଖମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ନେକ୍ଖମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାପାପନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ନେକ୍ଖମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ନେକ୍ଖମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱପ୍ପତ୍ତାନମ୍ପି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିମୁତ୍ତିଚରିଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିମୁତ୍ତିପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିମୁତ୍ତିପରିୱାରଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିମୁତ୍ତିପରିପୂରଣଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିମୁତ୍ତିପରିପାକଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିମୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିମୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାପାପନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିମୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିମୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱପ୍ପତ୍ତାନମ୍ପି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ଅନାସୱଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନାସୱଚରିଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନାସୱପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନାସୱପରିୱାରଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନାସୱପରିପୂରଣଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନାସୱପରିପାକଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା , ଅନାସୱପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନାସୱପଟିସମ୍ଭିଦାପାପନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନାସୱପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅନାସୱପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱପ୍ପତ୍ତାନମ୍ପି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ୱିୱେକଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିୱେକଚରିଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିୱେକପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିୱେକପରିୱାରଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିୱେକପରିପୂରଣଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିୱେକପରିପାକଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିୱେକପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିୱେକପଟିସମ୍ଭିଦାପାପନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିୱେକପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱିୱେକପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱପ୍ପତ୍ତାନମ୍ପି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ୱୋସଗ୍ଗଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱୋସଗ୍ଗଚରିଯଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱୋସଗ୍ଗପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱୋସଗ୍ଗପରିୱାରଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱୋସଗ୍ଗପରିପୂରଣଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱୋସଗ୍ଗପରିପାକଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱୋସଗ୍ଗପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱୋସଗ୍ଗପଟିସମ୍ଭିଦାପାପନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱୋସଗ୍ଗପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ୱୋସଗ୍ଗପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱପ୍ପତ୍ତାନମ୍ପି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

୧୯। ମୂଲଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ହେତୁଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିସୁଦ୍ଧଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ନେକ୍ଖମ୍ମଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅନାସୱଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିୱେକଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା । ୱୋସଗ୍ଗଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ମୂଲଚରିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ହେତୁଚରିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପଚ୍ଚଯଚରିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିସୁଦ୍ଧିଚରିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅନୱଜ୍ଜଚରିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ନେକ୍ଖମ୍ମଚରିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିମୁତ୍ତିଚରିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅନାସୱଚରିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିୱେକଚରିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱୋସଗ୍ଗଚରିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ମୂଲପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା…ପେ… ୱୋସଗ୍ଗପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ମୂଲପରିୱାରଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା…ପେ… ୱୋସଗ୍ଗପରିୱାରଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ମୂଲପରିପୂରଣଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା…ପେ… ୱୋସଗ୍ଗପରିପୂରଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ମୂଲପରିପାକଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା…ପେ… ୱୋସଗ୍ଗପରିପାକଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ମୂଲପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା…ପେ… ୱୋସଗ୍ଗପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ମୂଲପଟିସମ୍ଭିଦାପାପନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା…ପେ… ୱୋସଗ୍ଗପଟିସମ୍ଭିଦାପାପନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ମୂଲପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା…ପେ… ୱୋସଗ୍ଗପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ୱସୀଭାୱଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା…ପେ…।

ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପରିୱାରଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପରିପୂରଣଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଗ୍ଗଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପଗ୍ଗହଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅୱିସାରଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅନାୱିଲଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅନିଞ୍ଜନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଆରମ୍ମଣଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଗୋଚରଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପହାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିୱଟ୍ଟନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସନ୍ତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପଣୀତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅନାସୱଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ତରଣଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅନିମିତ୍ତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅପ୍ପଣିହିତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସୁଞ୍ଞତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକରସଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଯୁଗନନ୍ଧଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ନିବ୍ବାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ହେତୁଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଦସ୍ସନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ସମଥସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିପସ୍ସନାଯ ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସମଥୱିପସ୍ସନାନଂ ଏକରସଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଯୁଗନଦ୍ଧସ୍ସ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସିକ୍ଖାଯ ସମାଦାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଗୋଚରଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଲୀନସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଉଦ୍ଧତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିଗ୍ଗହଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଉଭୋୱିସୁଦ୍ଧାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିସେସାଧିଗମଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଉତ୍ତରି ପଟିୱେଧଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସଚ୍ଚାଭିସମଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପକଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା...ପେ... ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଦସ୍ସନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସଦ୍ଧାବଲସ୍ସ ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା...ପେ... ପଞ୍ଞାବଲସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା...ପେ... ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ପଟିସଙ୍ଖାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ଦସ୍ସନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା...ପେ... ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ବଲାନଂ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ନିଯ୍ୟାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ମଗ୍ଗସ୍ସ ହେତୁଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ ପଦହନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସଚ୍ଚାନଂ ତଥଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପଯୋଗାନଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଫଲାନଂ ସଚ୍ଛିକିରିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ୱିତକ୍କସ୍ସ ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିଚାରସ୍ସ ଉପୱିଚାରଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପୀତିଯା ଫରଣଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସୁଖସ୍ସ ଅଭିସନ୍ଦନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ଆୱଜ୍ଜନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିଜାନନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପଜାନନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସଞ୍ଜାନନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକୋଦଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଞାତଟ୍ଠଂ [ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଟ୍ଠଂ (ସ୍ଯା।)] ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପରିଞ୍ଞାଯ ତୀରଣଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପହାନସ୍ସ ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଭାୱନାଯ ଏକରସଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା । ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ଫସ୍ସନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା । ଖନ୍ଧାନଂ ଖନ୍ଧଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଧାତୂନଂ ଧାତୁଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଆଯତନାନଂ ଆଯତନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସଙ୍ଖତାନଂ ସଙ୍ଖତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅସଙ୍ଖତସ୍ସ ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ଚିତ୍ତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତାନନ୍ତରିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିୱଟ୍ଟନଟ୍ଠଂ [ୱିୱଜ୍ଜନଟ୍ଠଂ (ସ୍ଯା।)] ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ହେତୁଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଭୂମଟ୍ଠଂ [ଭୁମ୍ମଟ୍ଠଂ (ସ୍ଯା।) ପଟି। ମ। ୧।୧୪ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଗୋଚରଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଚରିଯଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଗତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନୀହାରଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିଯ୍ୟାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ଏକତ୍ତେ ଆୱଜ୍ଜନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ୱିଜାନନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ପଜାନନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ସଞ୍ଜାନନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ଏକୋଦଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ( ) [(ଏକତ୍ତେ ଉପନିବନ୍ଧନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା) (ସବ୍ବତ୍ଥ)]। ଏକତ୍ତେ ପକ୍ଖନ୍ଦନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ପସୀଦନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ସନ୍ତିଟ୍ଠନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ୱିମୁଚ୍ଚନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ଏତଂ ସନ୍ତନ୍ତି ପସ୍ସନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ଯାନୀକତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ୱତ୍ଥୁକତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ଅନୁଟ୍ଠିତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ପରିଚିତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ସୁସମାରଦ୍ଧଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା । ଏକତ୍ତେ ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ପରିୱାରଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ପରିପୂରଣଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ସମୋଧାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ଆସେୱନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ଭାୱନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ବହୁଲୀକମ୍ମଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ସୁସମୁଗ୍ଗତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ସୁୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକତ୍ତେ ବୁଜ୍ଝନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ଏକଟ୍ଠେ ଅନୁବୁଜ୍ଝନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ପଟିବୁଜ୍ଝନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ସମ୍ବୁଜ୍ଝନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ବୋଧନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ଅନୁବୋଧନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ପଟିବୋଧନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ସମ୍ବୁଜ୍ଝନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ବୋଧିପକ୍ଖିୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ଅନୁବୋଧିପକ୍ଖିୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ପଟିବୋଧିପକ୍ଖିୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ସମ୍ବୋଧିପକ୍ଖିୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ଜୋତନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ଉଜ୍ଜୋତନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ଅନୁଜୋତନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ପଟିଜୋତନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଏକଟ୍ଠେ ସଞ୍ଜୋତନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ପତାପନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିରୋଚନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା । କିଲେସାନଂ ସନ୍ତାପନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅମଲଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିମଲଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ନିମ୍ମଲଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସମଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସମୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିୱେକଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିୱେକଚରିୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିରାଗଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିରାଗଚରିୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ନିରୋଧଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ନିରୋଧଚରିୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱୋସଗ୍ଗଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱୋସଗ୍ଗଚରିୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିମୁତ୍ତିଚରିୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ଛନ୍ଦଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଛନ୍ଦସ୍ସ ମୂଲଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଛନ୍ଦସ୍ସ ପାଦଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଛନ୍ଦସ୍ସ ପଧାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଛନ୍ଦସ୍ସ ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଛନ୍ଦସ୍ସ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଛନ୍ଦସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଛନ୍ଦସ୍ସ ଦସ୍ସନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ୱୀରିୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା...ପେ... ଚିତ୍ତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା...ପେ... ୱୀମଂସଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱୀମଂସାୟ ମୂଲଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱୀମଂସାୟ ପାଦଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱୀମଂସାୟ ପଧାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱୀମଂସାୟ ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱୀମଂସାୟ ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱୀମଂସାୟ ପଗ୍ଗହଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱୀମଂସାୟ ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱୀମଂସାୟ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱୀମଂସାୟ ଦସ୍ସନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପୀଳନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସଙ୍ଖତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସନ୍ତାପଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱିପରିଣାମଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସମୁଦୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସମୁଦୟସ୍ସ ଆୟୂହନଟ୍ଠଂ ନିଦାନଟ୍ଠଂ ସଞ୍ଞୋଗଟ୍ଠଂ ପଲିବୋଧଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ନିରୋଧଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ନିରୋଧସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଟ୍ଠଂ ୱିୱେକଟ୍ଠଂ ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠଂ ଅମତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ମଗ୍ଗଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ମଗ୍ଗସ୍ସ ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠଂ ହେତୁଟ୍ଠଂ ଦସ୍ସନଟ୍ଠଂ ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ତଥଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅନତ୍ତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସଚ୍ଚଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପଟିୱେଧଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅଭିଜାନନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପରିଜାନନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଧମ୍ମଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଧାତୁଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଞାତଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସଚ୍ଛିକିରିୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଫସ୍ସନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅଭିସମୟଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅବ୍ୟାପାଦଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅୱିକ୍ଖେପଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଞାଣଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପାମୋଜ୍ଜଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପଠମଂ ଝାନଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା... ପେ... ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତିଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ଅଧିମୋକ୍ଖଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା...ପେ... ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟେ ଅକମ୍ପିୟଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା...ପେ... ଅୱିଜ୍ଜାୟ ଅକମ୍ପିୟଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞାବଲଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା...ପେ... ପଟିସଙ୍ଖାନଟ୍ଠେନ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା...ପେ... ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧିଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଆଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅକମ୍ପିୟଟ୍ଠେନ ବଲଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ହେତୁଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିପଟ୍ଠାନଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପଦହନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମପ୍ପଧାନଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି –

ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମଥଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେ ୱିପସ୍ସନଂ …ପେ… ଏକରସଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧିଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧିଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧିଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ୱିମୋକ୍ଖଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ୱିଜ୍ଜଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତିଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସମୁଚ୍ଛେଦଟ୍ଠେନ ଖଯେ ଞାଣଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଟ୍ଠେନ ଅନୁପ୍ପାଦେ ଞାଣଂ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

ଛନ୍ଦଂ ମୂଲଟ୍ଠେନ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ମନସିକାରଂ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଫସ୍ସଂ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱେଦନଂ ସମୋସରଣଟ୍ଠେନ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସମାଧିଂ ପମୁଖଟ୍ଠେନ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ସତିଂ ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ପଞ୍ଞଂ ତତୁତ୍ତରଟ୍ଠେନ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ୱିମୁତ୍ତିଂ ସାରଟ୍ଠେନ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା।

୨୦। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ। ତତ୍ର ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଆୱୁସୋ ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି [ଆୱୁସୋତି (ସ୍ୟା।) ସଂ। ନି। ୫।୧୮୫ ପସ୍ସିତବ୍ବା]। ''ଆୱୁସୋ''ତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଏତଦୱୋଚ –

''ସତ୍ତିମେ, ଆୱୁସୋ, ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା । କତମେ ସତ୍ତ? ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ – ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଇମେସଂ ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଯେନ ଯେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେନ ଆକଙ୍ଖାମି ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ୱିହରିତୁଂ, ତେନ ତେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେନ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ୱିହରାମି। ଯେନ ଯେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେନ ଆକଙ୍ଖାମି ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମଯଂ…ପେ… ସାଯନ୍ହସମଯଂ ୱିହରିତୁଂ, ତେନ ତେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେନ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ୱିହରାମି। ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଇତି ଚେ ମେ, 'ଆୱୁସୋ, ହୋତି, ଅପ୍ପମାଣୋ'ତି ମେ ହୋତି, 'ସୁସମାରଦ୍ଧୋ'ତି ମେ ହୋତି। ତିଟ୍ଠନ୍ତଞ୍ଚ ନଂ [ତିଟ୍ଠନ୍ତଂ ଚରଂ (ସ୍ୟା।) ସଂ। ନି। ୫।୧୮୫ ପସ୍ସିତବ୍ବା] 'ତିଟ୍ଠତୀ'ତି ପଜାନାମି। ସଚେପି ମେ ଚୱତି, 'ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯା ମେ ଚୱତୀ'ତି ପଜାନାମି। ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଇତି ଚେ ମେ, ଆୱୁସୋ, ହୋତି, 'ଅପ୍ପମାଣୋ'ତି ମେ ହୋତି, 'ସୁସମାରଦ୍ଧୋ'ତି ମେ ହୋତି। ତିଟ୍ଠନ୍ତଞ୍ଚ ନଂ 'ତିଟ୍ଠତୀ'ତି ପଜାନାମି। ସଚେପି ମେ ଚୱତି, 'ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯା ମେ ଚୱତୀ'ତି ପଜାନାମି।

''ସେଯ୍ୟଥାପି, ଆୱୁସୋ, ରଞ୍ଞୋ ୱା ରାଜମହାମତ୍ତସ୍ସ ୱା ନାନାରତ୍ତାନଂ ଦୁସ୍ସାନଂ ଦୁସ୍ସକରଣ୍ଡକୋ ପୂରୋ ଅସ୍ସ। ସୋ ଯଞ୍ଞଦେୱ ଦୁସ୍ସଯୁଗଂ ଆକଙ୍ଖେଯ୍ୟ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ପାରୁପିତୁଂ, ତଂ ତଦେୱ ଦୁସ୍ସଯୁଗଂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ପାରୁପେଯ୍ୟ। ଯଞ୍ଞଦେୱ ଦୁସ୍ସଯୁଗଂ ଆକଙ୍ଖେଯ୍ୟ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମଯଂ…ପେ… ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପାରୁପିତୁଂ, ତଂ ତଦେୱ ଦୁସ୍ସଯୁଗଂ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପାରୁପେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱ ଖ୍ୱାହଂ, ଆୱୁସୋ, ଇମେସଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଯେନ ଯେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେନ ଆକଙ୍ଖାମି ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ୱିହରିତୁଂ, ତେନ ତେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେନ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ୱିହରାମି। ଯେନ ଯେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେନ ଆକଙ୍ଖାମି ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମଯଂ…ପେ… ସାଯନ୍ହସମଯଂ ୱିହରିତୁଂ, ତେନ ତେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେନ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ୱିହରାମି। ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଇତି ଚେ ମେ, ଆୱୁସୋ, ହୋତି, 'ଅପ୍ପମାଣୋ'ତି ମେ ହୋତି, 'ସୁସମାରଦ୍ଧୋ'ତି ମେ ହୋତି। ତିଟ୍ଠନ୍ତଞ୍ଚ ନଂ 'ତିଟ୍ଠତୀ'ତି ପଜାନାମି। ସଚେପି ମେ ଚୱତି, 'ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯା ମେ ଚୱତୀ'ତି ପଜାନାମି…ପେ… ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଇତି ଚେ ମେ, ଆୱୁସୋ, ହୋତି, 'ଅପ୍ପମାଣୋ'ତି ମେ ହୋତି, 'ସୁସମାରଦ୍ଧୋ'ତି ମେ ହୋତି। ତିଟ୍ଠନ୍ତଞ୍ଚ ନଂ 'ତିଟ୍ଠତୀ'ତି ପଜାନାମି। ସଚେପି ମେ ଚୱତି, 'ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯା ମେ ଚୱତୀ'ତି ପଜାନାମି''।

ସୁତ୍ତନ୍ତନିଦ୍ଦେସୋ

୨୧। କଥଂ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଇତି ଚେ ମେ ହୋତୀତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ? ଯାୱତା ନିରୋଧୂପଟ୍ଠାତି ତାୱତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ଇତି ଚେ ମେ ହୋତୀତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି ତେଲପ୍ପଦୀପସ୍ସ ଝାଯତୋ ଯାୱତା ଅଚ୍ଚି ତାୱତା ୱଣ୍ଣୋ, ଯାୱତା ୱଣ୍ଣୋ ତାୱତା ଅଚ୍ଚି। ଏୱମେୱ ଯାୱତା ନିରୋଧୂପଟ୍ଠାତି ତାୱତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ଇତି ଚେ ମେ ହୋତୀତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ।

କଥଂ ଅପ୍ପମାଣୋ ଇତି ଚେ ମେ ହୋତୀତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ? ପମାଣବଦ୍ଧା [ପମାଣୱନ୍ତା (ସ୍ୟା।), ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] କିଲେସା, ସବ୍ବେ ଚ ପରିଯୁଟ୍ଠାନା, ଯେ ଚ ସଙ୍ଖାରା ପୋନୋଭୱିକା ଅପ୍ପମାଣୋ ନିରୋଧୋ ଅଚଲଟ୍ଠେନ ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠେନ। ଯାୱତା ନିରୋଧୂପଟ୍ଠାତି ତାୱତା ଅପ୍ପମାଣୋ। ଇତି ଚେ ମେ ହୋତୀତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ।

କଥଂ ସୁସମାରଦ୍ଧୋ ଇତି ଚେ ମେ ହୋତୀତି – ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ? ୱିସମା କିଲେସା, ସବ୍ବେ ଚ ପରିଯୁଟ୍ଠାନା, ଯେ ଚ ସଙ୍ଖାରା ପୋନୋଭୱିକା,

ସମଧମ୍ମୋ ନିରୋଧୋ ସନ୍ତଟ୍ଠେନ ପଣୀତଟ୍ଠେନ। ଯାୱତା ନିରୋଧୂପଟ୍ଠାତି ତାୱତା ସୁସମାରଦ୍ଧୋ ଇତି ଚେ ମେ ହୋତୀତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ।

କଥଂ ‘‘ତିଟ୍ଠନ୍ତଞ୍ଚ ନଂ ତିଟ୍ଠତୀ’’ତି ପଜାନାମି; ସଚେପି ଚୱତି ‘‘ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯା ଚୱତୀ’’ତି ପଜାନାମି? କତିହାକାରେହି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି? କତିହାକାରେହି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି? ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି। ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି।

କତମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି? ଅନୁପ୍ପାଦଂ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି, ଉପ୍ପାଦଂ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି, ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି, ପୱତ୍ତଂ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି, ଅନିମିତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି, ନିମିତ୍ତଂ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି, ନିରୋଧଂ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି, ସଙ୍ଖାରେ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି – ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି।

କତମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି? ଉପ୍ପାଦଂ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି, ଅନୁପ୍ପାଦଂ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି, ପୱତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି, ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି, ନିମିତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି, ଅନିମିତ୍ତଂ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି, ସଙ୍ଖାରେ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି, ନିରୋଧଂ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି – ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି। ଏୱଂ ‘‘ତିଟ୍ଠନ୍ତଞ୍ଚ ନଂ ତିଟ୍ଠତୀ’’ତି ପଜାନାମି। ସଚେପି ଚୱତି, ‘‘ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯା ମେ ଚୱତୀ’’ତି ପଜାନାମି…ପେ…।

କଥଂ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଇତି ଚେ ମେ ହୋତୀତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ? ଯାୱତା ନିରୋଧୂପଟ୍ଠାତି ତାୱତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଇତି ଚେ ମେ ହୋତୀତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ସେଯ୍ୟଥାପି ତେଲପ୍ପଦୀପସ୍ସ ଝାଯତୋ ଯାୱତା ଅଚ୍ଚି ତାୱତା ୱଣ୍ଣୋ, ଯାୱତା ୱଣ୍ଣୋ ତାୱତା ଅଚ୍ଚି। ଏୱମେୱ ଯାୱତା ନିରୋଧୂପଟ୍ଠାତି ତାୱତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଇତି ଚେ ହୋତୀତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ।

କଥଂ ଅପ୍ପମାଣୋ ଇତି ଚେ ହୋତୀତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ? ପମାଣବଦ୍ଧା କିଲେସା, ସବ୍ବେ ଚ ପରିଯୁଟ୍ଠାନା, ଯେ ଚ ସଙ୍ଖାରା ପୋନୋଭୱିକା ଅପ୍ପମାଣୋ ନିରୋଧୋ ଅଚଲଟ୍ଠେନ ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠେନ। ଯାୱତା ନିରୋଧୂପଟ୍ଠାତି ତାୱତା ଅପ୍ପମାଣୋ ଇତି ଚେ ହୋତୀତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ।

କଥଂ ସୁସମାରଦ୍ଧୋ ଇତି ଚେ ହୋତୀତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ? ୱିସମା କିଲେସା, ସବ୍ବେ ଚ ପରିଯୁଟ୍ଠାନା, ଯେ ଚ ସଙ୍ଖାରା ପୋନୋଭୱିକା ସମଧମ୍ମୋ ନିରୋଧୋ ସନ୍ତଟ୍ଠେନ ପଣୀତଟ୍ଠେନ। ଯାୱତା ନିରୋଧୂପଟ୍ଠାତି ତାୱତା ସୁସମାରଦ୍ଧୋ ଇତି ଚେ ହୋତୀତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ।

କଥଂ ‘‘ତିଟ୍ଠନ୍ତଞ୍ଚ ନଂ ତିଟ୍ଠତୀ’’ତି ପଜାନାମି; ସଚେପି ଚୱତି ‘‘ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯାମେ ଚୱତୀ’’ତି ପଜାନାମି? କତିହାକାରେହି ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି? କତିହାକାରେହି ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି ? ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି। ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି।

କତମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି? ଅନୁପ୍ପାଦଂ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି, ଉପ୍ପାଦଂ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି, ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି, ପୱତ୍ତଂ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି, ଅନିମିତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି, ନିମିତ୍ତଂ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି, ନିରୋଧଂ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି, ସଙ୍ଖାରେ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି – ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ତିଟ୍ଠତି।

କତମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି? ଉପ୍ପାଦଂ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି, ଅନୁପ୍ପାଦଂ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି, ପୱତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି, ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି, ନିମିତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି , ଅନିମିତ୍ତଂ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି, ସଙ୍ଖାରେ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି, ନିରୋଧଂ ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି – ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଚୱତି। ଏୱଂ ‘‘ତିଟ୍ଠନ୍ତଞ୍ଚ ନଂ ତିଟ୍ଠତୀ’’ତି ପଜାନାମି; ସଚେପି ଚୱତି, ‘‘ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯା ମେ ଚୱତୀ’’ତି ପଜାନାମି।

ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ମେତ୍ତାକଥା

୨୨। ସାଓତ୍ଥିନିଦାନଂ । ‘‘ମେତ୍ତାୟ , ଭିକ୍ଖଣ୍ଡେ, ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ଆସେୱିତାୟ ଭାୱିତାୟ ବହୁଲୀକତାୟ ଯାନୀକତାୟ ୱତ୍ଥୁକତାୟ ଅନୁଟ୍ଠିତାୟ ପରିଚିତାୟ ସୁସମାରଦ୍ଧାୟ ଏକାଦସାନିସଂସା ପାଟିକଙ୍ଖା। କତମେ ଏକାଦସ? ସୁଖଂ ସୁପତି, ସୁଖଂ ପଟିବୁଜ୍ଝତି, ନ ପାପକଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି, ମନୁସ୍ସାନଂ ପିୟୋ ହୋତି, ଅମନୁସ୍ସାନଂ ପିୟୋ ହୋତି, ଦେୱତା ରକ୍ଖନ୍ତି, ନାସ୍ସ ଅଗ୍ଗି ୱା ୱିସଂ ୱା ସତ୍ଥଂ ୱା କମତି, ତୁୱଟଂ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିୟତି, ମୁଖୱଣ୍ଣୋ ୱିପ୍ପସୀଦତି, ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଙ୍କରୋତି, ଉତ୍ତରି [ଉତ୍ତରିଂ (ସ୍ୟା। ପୀ।) ଅ। ନି। ୧୧।୧୫ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଅପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ହୋତି। ମେତ୍ତାୟ, ଭିକ୍ଖଣ୍ଡେ, ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ଆସେୱିତାୟ ଭାୱିତାୟ ବହୁଲୀକତାୟ ଯାନୀକତାୟ ୱତ୍ଥୁକତାୟ ଅନୁଟ୍ଠିତାୟ ପରିଚିତାୟ ସୁସମାରଦ୍ଧାୟ – ଇମେ ଏକାଦସାନିସଂସା ପାଟିକଙ୍ଖା’’ ।

ଅତ୍ଥି ଅନୋଧିସୋ ଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, ଅତ୍ଥି ଓଧିସୋ ଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, ଅତ୍ଥି ଦିସାଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। କତିହାକାରେହି ଅନୋଧିସୋ ଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, କତିହାକାରେହି ଓଧିସୋ ଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, କତିହାକାରେହି ଦିସାଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି? ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅନୋଧିସୋ ଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, ସତ୍ତହାକାରେହି ଓଧିସୋ ଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, ଦସହାକାରେହି ଦିସାଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

କତମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅନୋଧିସୋ ଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି? ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅୱେରା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା [ଅବ୍ୟାପଜ୍ଝା (ସ୍ୟା।)] ଅନୀଘା ସୁଖୀ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୁ। ସବ୍ବେ ପାଣା…ପେ… ସବ୍ବେ ଭୂତା…ପେ… ସବ୍ବେ ପୁଗ୍ଗଲା…ପେ… ସବ୍ବେ ଅତ୍ତଭାୱପରିୟାପନ୍ନା ଅୱେରା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା ଅନୀଘା ସୁଖୀ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୂତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅନୋଧିସୋ ଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

କତମେହି ସତ୍ତହାକାରେହି ଓଧିସୋ ଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି? ସବ୍ବା ଇତ୍ଥିୟୋ ଅୱେରା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା ଅନୀଘା ସୁଖୀ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୁ। ସବ୍ବେ ପୁରିସା…ପେ… ସବ୍ବେ ଅରିୟା…ପେ… ସବ୍ବେ ଅନରିୟା…ପେ… ସବ୍ବେ ଦେୱା…ପେ… ସବ୍ବେ ମନୁସ୍ସା…ପେ… ସବ୍ବେ ୱିନିପାତିକା ଅୱେରା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା ଅନୀଘା ସୁଖୀ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୂତି। ଇମେହି ସତ୍ତହାକାରେହି ଓଧିସୋ ଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

କତମେହି ଦସହାକାରେହି ଦିସାଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି? ସବ୍ବେ ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତା ଅୱେରା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା ଅନୀଘା ସୁଖୀ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୁ । ସବ୍ବେ ପଚ୍ଛିମାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତା…ପେ… ସବ୍ବେ ଉତ୍ତରାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତା…ପେ… ସବ୍ବେ ଦକ୍ଖିଣାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତା…ପେ… ସବ୍ବେ ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଅନୁଦିସାୟ ସତ୍ତା…ପେ… ସବ୍ବେ ପଚ୍ଛିମାୟ ଅନୁଦିସାୟ ସତ୍ତା…ପେ… ସବ୍ବେ ଉତ୍ତରାୟ ଅନୁଦିସାୟ ସତ୍ତା…ପେ… ସବ୍ବେ ଦକ୍ଖିଣାୟ ଅନୁଦିସାୟ ସତ୍ତା…ପେ… ସବ୍ବେ ହେଟ୍ଠିମାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତା…ପେ… ସବ୍ବେ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତା ଅୱେରା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା ଅନୀଘା ସୁଖୀ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୁ। ସବ୍ବେ ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ ପାଣା…ପେ… ଭୂତା… ପୁଗ୍ଗଲା… ଅତ୍ତଭାୱପରିୟାପନ୍ନା… ସବ୍ବା ଇତ୍ଥିୟୋ… ସବ୍ବେ ପୁରିସା… ସବ୍ବେ ଅରିୟା… ସବ୍ବେ ଅନରିୟା… ସବ୍ବେ ଦେୱା… ସବ୍ବେ ମନୁସ୍ସା… ସବ୍ବେ ୱିନିପାତିକା ଅୱେରା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା ଅନୀଘା ସୁଖୀ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୁ। ସବ୍ବେ ପଚ୍ଛିମାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକା…ପେ… ସବ୍ବେ ଉତ୍ତରାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକା… ସବ୍ବେ ଦକ୍ଖିଣାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକା… ସବ୍ବେ ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଅନୁଦିସାୟ ୱିନିପାତିକା… ସବ୍ବେ ପଚ୍ଛିମାୟ ଅନୁଦିସାୟ ୱିନିପାତିକା… ସବ୍ବେ ଉତ୍ତରାୟ ଅନୁଦିସାୟ ୱିନିପାତିକା… ସବ୍ବେ ଦକ୍ଖିଣାୟ ଅନୁଦିସାୟ ୱିନିପାତିକା… ସବ୍ବେ ହେଟ୍ଠିମାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକା… ସବ୍ବେ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକା ଅୱେରା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା ଅନୀଘା ସୁଖୀ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରନ୍ତୂତି। ଇମେହି ଦସହାକାରେହି ଦିସାଫରଣା ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

୧। ଇନ୍ଦ୍ରିୟୱାରୋ

୨୩। ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ପୀଳନଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅପୀଳନାୟ, ଉପଘାତଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅନୁପଘାତେନ, ସନ୍ତାପଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅସନ୍ତାପେନ, ପରିୟାଦାନଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅପରିୟାଦାନେନ, ୱିହେସଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅୱିହେସାୟ, ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ ମା ୱେରିନୋ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୁ ମା ଦୁକ୍ଖିନୋ, ସୁଖିତତ୍ତା ହୋନ୍ତୁ ମା ଦୁକ୍ଖିତତ୍ତାତି – ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ସବ୍ବେ ସତ୍ତେ ମେତ୍ତାୟତୀତି – ମେତ୍ତା। ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତୟତୀତି – ଚେତୋ। ସବ୍ବବ୍ୟାପାଦପରିୟୁଟ୍ଠାନେହି ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି – ୱିମୁତ୍ତି। ମେତ୍ତା ଚ ଚେତୋ ଚ ୱିମୁତ୍ତି ଚାତି – ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସଦ୍ଧାୟ ଅଧିମୁଚ୍ଚତି। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ୱୀରିୟଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟପରିଭାୱିତା ହୋତି

ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତି। ସତିନ୍ଦ୍ରିଯପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହତି। ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନାତି। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଆସେୱନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଆସେୱୀଯତି। ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଭାୱନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱୀଯତି। ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ବହୁଲୀକତା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ବହୁଲୀକରୀଯତି। ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଅଲଙ୍କାରା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ସ୍ୱାଲଙ୍କତା ହୋତି। ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ପରିକ୍ଖାରା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ସୁପରିକ୍ଖତା ହୋତି। ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ପରିୱାରା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ସୁପରିୱୁତା ହୋତି। ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଆସେୱନା ହୋନ୍ତି, ଭାୱନା ହୋନ୍ତି, ବହୁଲୀକତା ହୋନ୍ତି, ଅଲଙ୍କାରା ହୋନ୍ତି, ପରିକ୍ଖାରା ହୋନ୍ତି, ପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ପାରିପୂରୀ ହୋନ୍ତି, ସହଗତା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତା ହୋନ୍ତି, ସଂସଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ପକ୍ଖନ୍ଦନା ହୋନ୍ତି, ପସୀଦନା [ସଂସୀଦନା (କ। ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)] ହୋନ୍ତି, ସନ୍ତିଟ୍ଠନା ହୋନ୍ତି, ୱିମୁଚ୍ଚନା ହୋନ୍ତି, ''ଏତଂ ସନ୍ତ''ନ୍ତି ଫସ୍ସନା ହୋନ୍ତି, ଯାନୀକତା ହୋନ୍ତି , ୱତ୍ଥୁକତା ହୋନ୍ତି, ଅନୁଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତି, ପରିଚିତା ହୋନ୍ତି, ସୁସମାରଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ସୁଭାୱିତା ହୋନ୍ତି, ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତି, ସୁସମୁଗ୍ଗତା ହୋନ୍ତି , ସୁୱିମୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି ଜୋତେନ୍ତି ପତାପେନ୍ତି।

୨। ବଲୱାରୋ

୨୪। ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ନ କମ୍ପତି। ସଦ୍ଧାବଲପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – କୋସଜ୍ଜେ ନ କମ୍ପତି। ୱୀରିଯବଲପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ପମାଦେ ନ କମ୍ପତି। ସତିବଲପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ନ କମ୍ପତି। ସମାଧିବଲପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ଅୱିଜ୍ଜାଯ ନ କମ୍ପତି। ପଞ୍ଞାବଲପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ଇମାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଆସେୱନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ବଲେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଆସେୱୀଯତି। ଇମାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଭାୱନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ବଲେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱୀଯତି। ଇମାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ବହୁଲୀକତା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ବଲେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ବହୁଲୀକରୀଯତି। ଇମାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଅଲଙ୍କାରା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ବଲେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ସ୍ୱାଲଙ୍କତା ହୋତି। ଇମାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ପରିକ୍ଖାରା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ବଲେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ସୁପରିକ୍ଖତା ହୋତି। ଇମାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ପରିୱାରା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ବଲେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ସୁପରିୱୁତା ହୋତି। ଇମାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଆସେୱନା ହୋନ୍ତି, ଭାୱନା ହୋନ୍ତି, ବହୁଲୀକତା ହୋନ୍ତି, ଅଲଙ୍କାରା ହୋନ୍ତି, ପରିକ୍ଖାରା ହୋନ୍ତି, ପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ପାରିପୂରୀ ହୋନ୍ତି, ସହଗତା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତା ହୋନ୍ତି, ସଂସଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ପକ୍ଖନ୍ଦନା ହୋନ୍ତି, ପସୀଦନା ହୋନ୍ତି, ସନ୍ତିଟ୍ଠନା ହୋନ୍ତି, ୱିମୁଚ୍ଚନା

ହୋନ୍ତି, ‘‘ଏତଂ ସନ୍ତ’’ନ୍ତି ଫସ୍ସନା ହୋନ୍ତି, ଯାନୀକତା ହୋନ୍ତି, ୱତ୍ଥୁକତା ହୋନ୍ତି, ଅନୁଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତି, ପରିଚିତା ହୋନ୍ତି, ସୁସମାରଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ସୁଭାୱିତା ହୋନ୍ତି, ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତି, ସୁସମୁଗ୍ଗତା ହୋନ୍ତି, ସୁୱିମୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି ନିଜ୍ଜେନ୍ତି ଜୋତେନ୍ତି ପତାପେନ୍ତି।

୩। ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୱାରୋ

୨୫। ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପେତି। ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ପଞ୍ଞାୟ ପୱିଚିନାତି। ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ପରିଳାହଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତି। ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତି। ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହତି। ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ଞାଣେନ କିଲେସେ ପଟିସଙ୍ଖାତି। ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ଇମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଆସେୱନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ସତ୍ତହି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଆସେୱୀଯତି। ଇମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଭାୱନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ସତ୍ତହି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଭାୱୀଯତି। ଇମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ବହୁଲୀକତା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ସତ୍ତହି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ବହୁଲୀକରୀଯତି। ଇମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଅଲଙ୍କାରା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ସତ୍ତହି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ସ୍ୱାଲଙ୍କତା ହୋତି। ଇମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ପରିକ୍ଖାରା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ସତ୍ତହି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ସୁପରିକ୍ଖତା ହୋତି। ଇମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ପରିୱାରା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ସତ୍ତହି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ସୁପରିୱୁତା ହୋତି। ଇମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଆସେୱନା ହୋନ୍ତି, ଭାୱନା ହୋନ୍ତି, ବହୁଲୀକତା ହୋନ୍ତି, ଅଲଙ୍କାରା ହୋନ୍ତି, ପରିକ୍ଖାରା ହୋନ୍ତି, ପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ପାରିପୂରୀ ହୋନ୍ତି, ସହଗତା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତା ହୋନ୍ତି, ସଂସଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ପକ୍ଖନ୍ଦନା ହୋନ୍ତି, ପସୀଦନା ହୋନ୍ତି, ସନ୍ତିଟ୍ଠନା ହୋନ୍ତି, ୱିମୁଚ୍ଚନା ହୋନ୍ତି, ‘‘ଏତଂ ସନ୍ତ’’ନ୍ତି ଫସ୍ସନା ହୋନ୍ତି, ଯାନୀକତା ହୋନ୍ତି, ୱତ୍ଥୁକତା ହୋନ୍ତି, ଅନୁଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତି, ପରିଚିତା ହୋନ୍ତି, ସୁସମାରଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ସୁଭାୱିତା ହୋନ୍ତି, ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତି, ସୁସମୁଗ୍ଗତା ହୋନ୍ତି, ସୁୱିମୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ନିଜ୍ଜେନ୍ତି ଜୋତେନ୍ତି ପତାପେନ୍ତି।

୪। ମଗ୍ଗଙ୍ଗୱାରୋ

୨୬। ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସମ୍ମା ପସ୍ସତି। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସମ୍ମା ଅଭିନିରୋପେତି। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅବେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସମ୍ମା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ସମ୍ମାବାଚାପରିଭାବିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି।

ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅବେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସମ୍ମା ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତପରିଭାବିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି।

ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅବେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସମ୍ମା ବୋଦାପେତି । ସମ୍ମାଆଜୀବପରିଭାବିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି।

ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅବେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସମ୍ମା ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ସମ୍ମାବାୟାମପରିଭାବିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି।

ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅବେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସମ୍ମା ଉପଟ୍ଠାପେତି। ସମ୍ମାସତିପରିଭାବିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି।

ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅବେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସମ୍ମା ସମାଦହତି। ସମ୍ମାସମାଧିପରିଭାବିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି।

ଇମେ ଅଟ୍ଠ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ମେତ୍ତାୟ ଚେତୋବିମୁତ୍ତିୟା ଆସେବନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ଅଟ୍ଠହି ମଗ୍ଗଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି ଆସେବୀୟତି। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ମେତ୍ତାୟ ଚେତୋବିମୁତ୍ତିୟା ଭାବନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ଅଟ୍ଠହି ମଗ୍ଗଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି ଭାବୀୟତି। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ମେତ୍ତାୟ ଚେତୋବିମୁତ୍ତିୟା ବହୁଲୀକତା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ଅଟ୍ଠହି ମଗ୍ଗଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି ବହୁଲୀକରୀୟତି। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ମେତ୍ତାୟ ଚେତୋବିମୁତ୍ତିୟା ଅଲଙ୍କାରା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ଅଟ୍ଠହି ମଗ୍ଗଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି ସ୍ୱାଲଙ୍କତା ହୋନ୍ତି। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ମେତ୍ତାୟ ଚେତୋବିମୁତ୍ତିୟା ପରିକ୍ଖାରା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ଅଟ୍ଠହି ମଗ୍ଗଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି ସୁପରିକ୍ଖତା ହୋତି। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ମେତ୍ତାୟ ଚେତୋବିମୁତ୍ତିୟା ପରିବାରା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ଅଟ୍ଠହି ମଗ୍ଗଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି ସୁପରିବୁତା ହୋତି। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ମେତ୍ତାୟ ଚେତୋବିମୁତ୍ତିୟା ଆସେବନା ହୋନ୍ତି , ଭାବନା ହୋନ୍ତି , ବହୁଲୀକତା ହୋନ୍ତି, ଅଲଙ୍କାରା ହୋନ୍ତି, ପରିକ୍ଖାରା ହୋନ୍ତି, ପରିବାରା ହୋନ୍ତି, ପାରିପୂରୀ ହୋନ୍ତି, ସହଗତା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତା ହୋନ୍ତି, ସଂସଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପୟୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ପକ୍ଖନ୍ଦନା ହୋନ୍ତି, ପସୀଦନା ହୋନ୍ତି, ସନ୍ତିଟ୍ଠନା ହୋନ୍ତି, ବିମୁଚ୍ଚନା ହୋନ୍ତି, ''ଏତଂ ସନ୍ତ''ନ୍ତି ଫସ୍ସନା ହୋନ୍ତି, ଯାନୀକତା ହୋନ୍ତି, ବତ୍ଥୁକତା ହୋନ୍ତି, ଅନୁଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତି, ପରିଚିତା ହୋନ୍ତି, ସୁସମାରଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ସୁଭାବିତା ହୋନ୍ତି, ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତି, ସୁସମୁଗ୍ଗତା ହୋନ୍ତି, ସୁବିମୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି ଜୋତେନ୍ତି ପତାପେନ୍ତି।

୨୭। ସବ୍ବେସଂ ପାଣାନଂ...ପେ... ସବ୍ବେସଂ ଭୂତାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ଅତ୍ତଭାବପରିୟାପନ୍ନାନଂ... ସବ୍ବାସଂ ଇତ୍ଥୀନଂ... ସବ୍ବେସଂ ପୁରିସାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ଅରିୟାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ଅନରିୟାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ଦେବାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ମନୁସ୍ସାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ବିନିପାତିକାନଂ ପୀଳନଂ ବଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅପୀଳନାୟ, ଉପଘାତଂ ବଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅନୁପଘାତେନ, ସନ୍ତାପଂ ବଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅସନ୍ତାପେନ, ପରିୟାଦାନଂ ବଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅପରିୟାଦାନେନ, ବିହେସଂ ବଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅବିହେସାୟ, ସବ୍ବେ ବିନିପାତିକା ଅବେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ ମା ବେରିନୋ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୁ ମା ଦୁକ୍ଖିନୋ, ସୁଖିତତ୍ତା ହୋନ୍ତୁ ମା ଦୁକ୍ଖିତତ୍ତାତି – ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ସବ୍ବେ ବିନିପାତିକେ ମେତ୍ତାୟତୀତି – ମେତ୍ତା। ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତୟତୀତି – ଚେତୋ। ସବ୍ବବ୍ୟାପାଦପରିୟୁଟ୍ଠାନେହି ବିମୁଚ୍ଚତୀତି – ବିମୁତ୍ତି। ମେତ୍ତା ଚ ଚେତୋ ଚ ବିମୁତ୍ତି ଚାତି – ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି।

ସବ୍ବେ ବିନିପାତିକା ଅବେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସଦ୍ଧାୟ ଅଧିମୁଚ୍ଚତି। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟପରିଭାବିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି...ପେ... ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି ଜୋତେନ୍ତି ପତାପେନ୍ତି।

ସବ୍ବେସଂ ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତାନଂ...ପେ... ସବ୍ବେସଂ ପଚ୍ଛିମାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ଉତ୍ତରାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ଦକ୍ଖିଣାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଅନୁଦିସାୟ ସତ୍ତାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ପଚ୍ଛିମାୟ ଅନୁଦିସାୟ ସତ୍ତାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ଉତ୍ତରାୟ ଅନୁଦିସାୟ ସତ୍ତାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ଦକ୍ଖିଣାୟ ଅନୁଦିସାୟ ସତ୍ତାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ହେଟ୍ଠିମାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତାନଂ... ସବ୍ବେସଂ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତାନଂ ପୀଳନଂ ବଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅପୀଳନାୟ, ଉପଘାତଂ ବଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅନୁପଘାତେନ, ସନ୍ତାପଂ ବଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅସନ୍ତାପେନ, ପରିୟାଦାନଂ ବଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅପରିୟାଦାନେନ, ବିହେସଂ ବଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅବିହେସାୟ, ସବ୍ବେ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତା ଅବେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ ମା ବେରିନୋ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୁ ମା ଦୁକ୍ଖିନୋ, ସୁଖିତତ୍ତା ହୋନ୍ତୁ ମା ଦୁକ୍ଖିତତ୍ତାତି – ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ସବ୍ବେ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତେ ମେତ୍ତାୟତୀତି – ମେତ୍ତା। ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତୟତୀତି – ଚେତୋ। ସବ୍ବବ୍ୟାପାଦପରିୟୁଟ୍ଠାନେହି ବିମୁଚ୍ଚତୀତି – ବିମୁତ୍ତି। ମେତ୍ତା ଚ ଚେତୋ ଚ ବିମୁତ୍ତି ଚାତି – ମେତ୍ତାଚେତୋବିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ତା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସଦ୍ଧାୟ ଅଧିମୁଚ୍ଚତି। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି…ପେ… ନିଦ୍ଦେନ୍ତି ଜୋତେନ୍ତି ପତାପେନ୍ତି।

ସଦ୍ଧେସଂ ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ ପାଣାନଂ…ପେ… ଭୂତାନଂ… ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅତ୍ତଭାୱପରିୟାପନ୍ନାନଂ… ସଦ୍ଧାସଂ ଇତ୍ଥୀନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ପୁରିସାନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ଅରିୟାନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ଅନରିୟାନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ଦେୱାନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ମନୁସ୍ସାନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ୱିନିପାତିକାନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ପଚ୍ଛିମାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକାନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ଉତ୍ତରାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକାନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ଦକ୍ଖିଣାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକାନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଅନୁଦିସାୟ ୱିନିପାତିକାନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ପଚ୍ଛିମାୟ ଅନୁଦିସାୟ ୱିନିପାତିକାନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ଉତ୍ତରାୟ ଅନୁଦିସାୟ ୱିନିପାତିକାନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ଦକ୍ଖିଣାୟ ଅନୁଦିସାୟ ୱିନିପାତିକାନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ହେଟ୍ଠିମାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକାନଂ… ସଦ୍ଧେସଂ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକାନଂ ପୀଳନଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅପୀଳନାୟ, ଉପଘାତଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅନୁପଘାତେନ, ସନ୍ତାପଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅସନ୍ତାପେନ, ପରିୟାଦାନଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅପରିୟାଦାନେନ, ୱିହେସଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅୱିହେସାୟ, ସଦ୍ଧେ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ ମା ୱେରିନୋ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୁ ମା ଦୁକ୍ଖିନୋ, ସୁଖିତତ୍ତା ହୋନ୍ତୁ ମା ଦୁକ୍ଖିତତ୍ତାତି – ଇମେହି ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ସଦ୍ଧେ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକେ ମେତ୍ତାୟତୀତି – ମେତ୍ତା। ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚେତୟତୀତି – ଚେତୋ। ସଦ୍ଧବ୍ୟାପାଦପରିୟୁଟ୍ଠାନେହି ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି – ୱିମୁତ୍ତି। ମେତ୍ତା ଚ ଚେତୋ ଚ ୱିମୁତ୍ତି ଚାତି – ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସଦ୍ଧାୟ ଅଧିମୁଚ୍ଚତି। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ୱୀରିୟଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱୀରିୟିନ୍ଦ୍ରିୟପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପେତି। ସତିନ୍ଦ୍ରିୟପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହତି। ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିୟପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ପଞ୍ଞାୟ ପଜାନାତି। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ମେତ୍ତାୟ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ଆସେୱନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଇନ୍ଦ୍ରିୟେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଆସେୱୀୟତି…ପେ… ନିଦ୍ଦେନ୍ତି ଜୋତେନ୍ତି ପତାପେନ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟେ ନ କମ୍ପତି। ସଦ୍ଧାବଲପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। କୋସଜ୍ଜେ ନ କମ୍ପତି। ୱୀରିୟବଲପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ପମାଦେ ନ କମ୍ପତି। ସତିବଲପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ନ କମ୍ପତି। ସମାଧିବଲପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ଅୱିଜ୍ଜାୟ ନ କମ୍ପତି। ପଞ୍ଞାବଲପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ଇମାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ମେତ୍ତାୟ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ଆସେୱନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ବଲେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଆସେୱୀୟତି…ପେ… ନିଦ୍ଦେନ୍ତି ଜୋତେନ୍ତି ପତାପେନ୍ତି।

ସଦ୍ଧେ ଉପରିମାୟ ଦିସାୟ ୱିନିପାତିକା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପେତି। ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ପଞ୍ଞାୟ ପୱିଚିନାତି। ଧମ୍ମୱିଚୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ୱୀରିୟଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ପରିଳାହଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତି। ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତି। ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହତି। ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ଞାଣେନ କିଲେସେ ପଟିସଙ୍ଖାତି। ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ଇମେ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ମେତ୍ତାୟ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିୟା ଆସେୱନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ସତ୍ତହି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଆସେୱୀୟତି…ପେ… ନିଦ୍ଦେନ୍ତି ଜୋତେନ୍ତି ପତାପେନ୍ତି।

ସଙ୍ଖେ ଉପରିମାଯ ଦିସାଯ ୱିନିପାତିକା ଅୱେରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଖେମିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ସୁଖିନୋ ହୋନ୍ତୂତି – ସମ୍ମା ପସ୍ସତି। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ସମ୍ମା ଅଭିନିରୋପେତି। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ସମ୍ମା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ସମ୍ମାୱାଚାପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ସମ୍ମା ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ସମ୍ମା ୱୋଦାପେତି। ସମ୍ମା ଆଜୀୱପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ସମ୍ମା ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ସମ୍ମାୱାଯାମପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ସମ୍ମା ଉପଟ୍ଠାତି। ସମ୍ମାସତିପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି। ସମ୍ମା ସମାଦହତି। ସମ୍ମାସମାଧିପରିଭାୱିତା ହୋତି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି।

ଇମେ ଅଟ୍ଠ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଆସେୱନା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ଅଟ୍ଠହି ମଗ୍ଗଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଆସେୱୀଯତି…ପେ… ଇମେ ଅଟ୍ଠ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ପରିଭାୱିତା ହୋନ୍ତି। ଇମେହି ଅଟ୍ଠହି ମଗ୍ଗଙ୍ଗେହି ମେତ୍ତାଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ସୁପରିୱୁତା ହୋତି। ଇମେ ଅଟ୍ଠ ମଗ୍ଗଙ୍ଗା ମେତ୍ତାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଆସେୱନା ହୋନ୍ତି, ଭାୱନା ହୋନ୍ତି, ବହୁଲୀକତା ହୋନ୍ତି, ଅଲଙ୍କାରା ହୋନ୍ତି, ପରିକ୍ଖାରା ହୋନ୍ତି, ପରିୱାରା ହୋନ୍ତି, ପାରିପୂରୀ ହୋନ୍ତି, ସହଗତା ହୋନ୍ତି, ସହଜାତା ହୋନ୍ତି , ସଂସଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ପକ୍ଖନ୍ଦନା ହୋନ୍ତି, ପସୀଦନା ହୋନ୍ତି, ସନ୍ତିଟ୍ଠନା ହୋନ୍ତି, ୱିମୁଚ୍ଚନା ହୋନ୍ତି, ‘‘ଏତଂ ସନ୍ତ’’ନ୍ତି ଫସ୍ସନା ହୋନ୍ତି, ଯାନୀକତା ହୋନ୍ତି, ୱତ୍ଥୁକତା ହୋନ୍ତି, ଅନୁଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତି, ପରିଚିତା ହୋନ୍ତି, ସୁସମାରଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ସୁଭାୱିତା ହୋନ୍ତି, ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତି, ସୁସମୁଗ୍ଗତା ହୋନ୍ତି, ସୁୱିମୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି ଜୋତେନ୍ତି ପତାପେନ୍ତୀତି।

ମେତ୍ତାକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ୱିରାଗକଥା

୨୮। ୱିରାଗୋ ମଗ୍ଗୋ, ୱିମୁତ୍ତି ଫଲଂ। କଥଂ ୱିରାଗୋ ମଗ୍ଗୋ? ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ୱିରଜ୍ଜତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱିରଜ୍ଜତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱିରଜ୍ଜତି। ୱିରାଗୋ ୱିରାଗାରମ୍ମଣୋ ୱିରାଗଗୋଚରୋ ୱିରାଗେ ସମୁଦାଗତୋ [ସମୁପାଗତୋ (ସ୍ୟା।)] ୱିରାଗେ ଠିତୋ ୱିରାଗେ ପତିଟ୍ଠିତୋ।

ୱିରାଗୋତି ଦ୍ୱେ ୱିରାଗା – ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ୱିରାଗୋ, ଯେ ଚ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣତାଜାତା ଧମ୍ମା ସବ୍ବେ ୱିରାଗା ହୋନ୍ତୀତି – ୱିରାଗା। ସହଜାତାନି ସତ୍ତଙ୍ଗାନି ୱିରାଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି – ୱିରାଗୋ ମଗ୍ଗୋ। ଏତେନ ମଗ୍ଗେନ ବୁଦ୍ଧା ଚ ସାୱକା ଚ ଅଗତଂ ଦିସଂ ନିବ୍ବାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି – ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ। ଯାୱତା ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପରପ୍ପୱାଦାନଂ ମଗ୍ଗା, ଅଯମେୱ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଅଗ୍ଗୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ପାମୋକ୍ଖୋ [ୱିମୋକ୍ଖୋ (ସ୍ୟା।), ମୋକ୍ଖୋ (ଅଟ୍ଠ।)] ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପୱରୋ ଚାତି – ମଗ୍ଗାନଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ସେଟ୍ଠୋ।

ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପା ୱିରଜ୍ଜତି। ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଚା ମିଚ୍ଛାୱାଚାଯ ୱିରଜ୍ଜତି। ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତା ୱିରଜ୍ଜତି। ୱୋଦାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱା ୱିରଜ୍ଜତି। ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ମିଚ୍ଛାୱାଯାମା ୱିରଜ୍ଜତି। ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସତି ମିଚ୍ଛାସତିଯା ୱିରଜ୍ଜତି। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ମିଚ୍ଛାସମାଧିତୋ ୱିରଜ୍ଜତି। ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱିରଜ୍ଜତି। ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱିରଜ୍ଜତି। ୱିରାଗୋ ୱିରାଗାରମ୍ମଣୋ ୱିରାଗଗୋଚରୋ ୱିରାଗେ ସମୁଦାଗତୋ ୱିରାଗେ ଠିତୋ ୱିରାଗେ ପତିଟ୍ଠିତୋ।

ୱିରାଗୋତି ଦ୍ୱେ ୱିରାଗା – ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ୱିରାଗୋ, ଯେ ଚ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣତାଜାତା ଧମ୍ମା ସବ୍ବେ ୱିରାଗା ହୋନ୍ତୀତି – ୱିରାଗା। ସହଜାତାନି ସତ୍ତଙ୍ଗାନି ୱିରାଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି – ୱିରାଗୋ ମଗ୍ଗୋ । ଏତେନ ମଗ୍ଗେନ ବୁଦ୍ଧା ଚ ସାୱକା ଚ ଅଗତଂ ଦିସଂ ନିବ୍ବାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି – ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ। ଯାୱତା ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପରପ୍ପୱାଦାନଂ ମଗ୍ଗା, ଅଯମେୱ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଅଗ୍ଗୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ପାମୋକ୍ଖୋ ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପୱରୋ ଚାତି – ମଗ୍ଗାନଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ସେଟ୍ଠୋ।

ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ଓଳାରିକା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଓଳାରିକା କାମରାଗାନୁସଯା ପଟିଘାନୁସଯା ୱିରଜ୍ଜତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱିରଜ୍ଜତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱିରଜ୍ଜତି। ୱିରାଗୋ ୱିରାଗାରମ୍ମଣୋ ୱିରାଗଗୋଚରୋ ୱିରାଗେ ସମୁଦାଗତୋ ୱିରାଗେ ଠିତୋ ୱିରାଗେ ପତିଟ୍ଠିତୋ।

ୱିରାଗୋତି ଦ୍ୱେ ୱିରାଗା – ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ୱିରାଗୋ, ଯେ ଚ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣତାଜାତା ଧମ୍ମା ସବ୍ବେ ୱିରାଗା ହୋନ୍ତୀତି – ୱିରାଗା। ସହଜାତାନି ସତ୍ତଙ୍ଗାନି ୱିରାଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି – ୱିରାଗୋ ମଗ୍ଗୋ। ଏତେନ ମଗ୍ଗେନ ବୁଦ୍ଧା ଚ ସାୱକା ଚ ଅଗତଂ ଦିସଂ ନିବ୍ବାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି – ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ। ଯାୱତା

ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପରପ୍ପୱାଦାନଂ ମଗ୍ଗା। ଅଯମେୱ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଅଗ୍ଗୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ପାମୋକ୍ଖୋ ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପୱରୋ ଚାତି – ମଗ୍ଗାନଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ସେଟ୍ଠୋ।

ଅନାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ଅନୁସହଗତା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଅନୁସହଗତା କାମରାଗାନୁସଯା ପଟିଘାନୁସଯା ୱିରଜ୍ଜତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱିରଜ୍ଜତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱିରଜ୍ଜତି। ୱିରାଗୋ ୱିରାଗାରମ୍ମଣୋ…ପେ… ମଗ୍ଗାନଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ସେଟ୍ଠୋ।

ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ରୂପରାଗା ଅରୂପରାଗା ମାନା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚା ଅୱିଜ୍ଜାଯ ମାନାନୁସଯା ଭୱରାଗାନୁସଯା ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯା ୱିରଜ୍ଜତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱିରଜ୍ଜତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱିରଜ୍ଜତି ୱିରାଗୋ ୱିରାଗାରମ୍ମଣୋ ୱିରାଗଗୋଚରୋ ୱିରାଗେ ସମୁଦାଗତୋ ୱିରାଗେ ଠିତୋ ୱିରାଗେ ପତିଟ୍ଠିତୋ।

ୱିରାଗୋତି ଦ୍ୱେ ୱିରାଗା – ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ୱିରାଗୋ, ଯେ ଚ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣତାଜାତା ଧମ୍ମା ସବ୍ବେ ୱିରାଗା ହୋନ୍ତୀତି – ୱିରାଗା। ସହଜାତାନି ସତ୍ତଙ୍ଗାନି ୱିରାଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି – ୱିରାଗୋ ମଗ୍ଗୋ। ଏତେନ ମଗ୍ଗେନ ବୁଦ୍ଧା ଚ ସାୱକା ଚ ଅଗତଂ ଦିସଂ ନିବ୍ବାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି – ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ । ଯାୱତା ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପରପ୍ପୱାଦାନଂ ମଗ୍ଗା। ଅଯମେୱ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଅଗ୍ଗୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ପାମୋକ୍ଖୋ ଚ ଉତ୍ତମୋ ଚ ପୱରୋ ଚାତି – ମଗ୍ଗାନଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ସେଟ୍ଠୋ।

ଦସ୍ସନୱିରାଗୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଅଭିନିରୋପନୱିରାଗୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ। ପରିଗ୍ଗହୱିରାଗୋ ସମ୍ମାୱାଚା। ସମୁଟ୍ଠାନୱିରାଗୋ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ। ୱୋଦାନୱିରାଗୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ । ପଗ୍ଗହୱିରାଗୋ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ। ଉପଟ୍ଠାନୱିରାଗୋ ସମ୍ମାସତି। ଅୱିକ୍ଖେପୱିରାଗୋ ସମ୍ମାସମାଧି। ଉପଟ୍ଠାନୱିରାଗୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ପୱିଚଯୱିରାଗୋ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ପଗ୍ଗହୱିରାଗୋ ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ଫରଣୱିରାଗୋ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ଉପସମୱିରାଗୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ଅୱିକ୍ଖେପୱିରାଗୋ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ପଟିସଙ୍ଖାନୱିରାଗୋ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ଅକମ୍ପିଯୱିରାଗୋ ସଦ୍ଧାବଲଂ। କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିଯୱିରାଗୋ ୱୀରିଯବଲଂ। ପମାଦେ ଅକମ୍ପିଯୱିରାଗୋ ସତିବଲଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିଯୱିରାଗୋ ସମାଧିବଲଂ। ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅକମ୍ପିଯୱିରାଗୋ ପଞ୍ଞାବଲଂ। ଅଧିମୋକ୍ଖୱିରାଗୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ପଗ୍ଗହୱିରାଗୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଉପଟ୍ଠାନୱିରାଗୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଅୱିକ୍ଖେପୱିରାଗୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଦସ୍ସନୱିରାଗୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ୱିରାଗୋ। ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ବଲଂ ୱିରାଗୋ। ନିଯ୍ୟାନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ୱିରାଗୋ। ହେତୁଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ ୱିରାଗୋ। ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିପଟ୍ଠାନା ୱିରାଗୋ। ପଦହନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ୱିରାଗୋ। ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧିପାଦା ୱିରାଗୋ। ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚା ୱିରାଗୋ। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମଥୋ ୱିରାଗୋ। ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ୱିରାଗୋ। ଏକରସଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ୱିରାଗୋ। ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ୱିରାଗୋ। ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି ୱିରାଗୋ। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି ୱିରାଗୋ। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି ୱିରାଗୋ। ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ୱିମୋକ୍ଖୋ ୱିରାଗୋ। ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ୱିଜ୍ଜା ୱିରାଗୋ। ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି ୱିରାଗୋ। ସମୁଚ୍ଛେଦଟ୍ଠେନ ଖଯେ ଞାଣଂ ୱିରାଗୋ। ଛନ୍ଦୋ ମୂଲଟ୍ଠେନ ୱିରାଗୋ। ମନସିକାରୋ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ୱିରାଗୋ। ଫସ୍ସୋ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ୱିରାଗୋ। ୱେଦନା ସମୋସରଣଟ୍ଠେନ ୱିରାଗୋ। ସମାଧି ପମୁଖଟ୍ଠେନ ୱିରାଗୋ। ସତି ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ୱିରାଗୋ। ପଞ୍ଞା ତତୁତ୍ତରଟ୍ଠେନ ୱିରାଗୋ। ୱିମୁତ୍ତି ସାରଟ୍ଠେନ ୱିରାଗୋ। ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ।

ଦସ୍ସନମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଅଭିନିରୋପନମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ…ପେ… ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ। ଏୱଂ ୱିରାଗୋ ମଗ୍ଗୋ।

୨୯। କଥଂ ୱିମୁତ୍ତି ଫଲଂ? ସୋତାପତ୍ତିଫଲକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ୱିମୁତ୍ତା ହୋତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱିମୁତ୍ତା ହୋତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱିମୁତ୍ତା ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତାରମ୍ମଣା ୱିମୁତ୍ତିଗୋଚରା ୱିମୁତ୍ତିଯା ସମୁଦାଗତା ୱିମୁତ୍ତିଯା ଠିତା ୱିମୁତ୍ତିଯା ପତିଟ୍ଠିତା। ୱିମୁତ୍ତୀତି ଦ୍ୱେ ମୁତ୍ତିଯୋ – ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତି, ଯେ ଚ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣତାଜାତା ଧମ୍ମା ସବ୍ବେ ଚ ୱିମୁତ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି – ୱିମୁତ୍ତି ଫଲଂ।

ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପା ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତାରମ୍ମଣା ୱିମୁତ୍ତିଗୋଚରା ୱିମୁତ୍ତିଯା ସମୁଦାଗତା ୱିମୁତ୍ତିଯା ଠିତା ୱିମୁତ୍ତିଯା ପତିଟ୍ଠିତା। ୱିମୁତ୍ତୀତି ଦ୍ୱେ ୱିମୁତ୍ତିଯୋ – ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତି, ଯେ ଚ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣତାଜାତା ଧମ୍ମା ସବ୍ବେ ୱିମୁତ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି – ୱିମୁତ୍ତି ଫଲଂ।

ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଚା ମିଚ୍ଛାୱାଚାଯ ୱିମୁତ୍ତା ହୋତି, ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତା ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ୱୋଦାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱା ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ପଗ୍ଗହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ମିଚ୍ଛାୱାଯାମା ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସତି ମିଚ୍ଛାସତିଯା ୱିମୁତ୍ତା ହୋତି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ମିଚ୍ଛାସମାଧିତୋ ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତାରମ୍ମଣା ୱିମୁତ୍ତିଗୋଚରା ୱିମୁତ୍ତିଯା ସମୁଦାଗତା ୱିମୁତ୍ତିଯା ଠିତା ୱିମୁତ୍ତିଯା ପତିଟ୍ଠିତା। ୱିମୁତ୍ତୀତି। ଦ୍ୱେ ୱିମୁତ୍ତିଯୋ – ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତି, ଯେ ଚ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣତାଜାତା ଧମ୍ମା ସବ୍ବେ ୱିମୁତ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି – ୱିମୁତ୍ତି ଫଲଂ।

ସକଦାଗାମିଫଲକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ଓଳାରିକା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଓଳାରିକା କାମରାଗାନୁସଯା ପଟିଘାନୁସଯା ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତାରମ୍ମଣା ୱିମୁତ୍ତିଗୋଚରା ୱିମୁତ୍ତିଯା ସମୁଦାଗତା ୱିମୁତ୍ତିଯା ଠିତା ୱିମୁତ୍ତିଯା ପତିଟ୍ଠିତା। ୱିମୁତ୍ତୀତି ଦ୍ୱେ ୱିମୁତ୍ତିଯୋ – ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତି, ଯେ ଚ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣତାଜାତା ଧମ୍ମା ସବ୍ବେ ୱିମୁତ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି – ୱିମୁତ୍ତି ଫଲଂ।

ଅନାଗାମିଫଲକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ଅନୁସହଗତା କାମରାଗସଞ୍ଞୋଜନା ପଟିଘସଞ୍ଞୋଜନା ଅନୁସହଗତା କାମରାଗାନୁସଯା ପଟିଘାନୁସଯା ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତାରମ୍ମଣା ୱିମୁତ୍ତିଗୋଚରା ୱିମୁତ୍ତିଯା ସମୁଦାଗତା ୱିମୁତ୍ତିଯା ଠିତା ୱିମୁତ୍ତିଯା ପତିଟ୍ଠିତା…ପେ…।

ଅରହତ୍ତଫଲକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାସମାଧି ରୂପରାଗା ଅରୂପରାଗା ମାନା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚା ଅୱିଜ୍ଜାଯ ମାନାନୁସଯା ଭୱରାଗାନୁସଯା ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯା ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ତଦନୁୱତ୍ତକକିଲେସେହି ଚ ଖନ୍ଧେହି ଚ ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତେହି ୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ୱିମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତାରମ୍ମଣା ୱିମୁତ୍ତିଗୋଚରା ୱିମୁତ୍ତିଯା ସମୁଦାଗତା ୱିମୁତ୍ତିଯା ଠିତା ୱିମୁତ୍ତିଯା ପତିଟ୍ଠିତା। ୱିମୁତ୍ତୀତି ଦ୍ୱେ ୱିମୁତ୍ତିଯୋ – ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତି, ଯେ ଚ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣତା ଜାତା ଧମ୍ମା ସବ୍ବେ ୱିମୁତ୍ତା ହୋନ୍ତୀତି – ୱିମୁତ୍ତି ଫଲଂ।

ଦସ୍ସନୱିମୁତ୍ତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅୱିକ୍ଖେପୱିମୁତ୍ତି ସମ୍ମାସମାଧି, ଉପଟ୍ଠାନୱିମୁତ୍ତି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପଟିସଙ୍ଖାନୱିମୁତ୍ତି ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ଅକମ୍ପିଯୱିମୁତ୍ତି ସଦ୍ଧାବଲଂ…ପେ… ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅକମ୍ପିଯୱିମୁତ୍ତି ପଞ୍ଞାବଲଂ। ଅଧିମୋକ୍ଖୱିମୁତ୍ତି ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ…ପେ… ଦସ୍ସନୱିମୁତ୍ତି ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ।

ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯା ୱିମୁତ୍ତି। ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ବଲା ୱିମୁତ୍ତି, ନିଯ୍ୟାନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ୱିମୁତ୍ତି, ହେତୁଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ ୱିମୁତ୍ତି, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିପଟ୍ଠାନା ୱିମୁତ୍ତି, ପଦହନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ୱିମୁତ୍ତି, ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧିପାଦା ୱିମୁତ୍ତି, ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚା ୱିମୁତ୍ତି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମଥୋ ୱିମୁତ୍ତି, ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନା ୱିମୁତ୍ତି, ଏକରସଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା ୱିମୁତ୍ତି, ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ୱିମୁତ୍ତି, ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି ୱିମୁତ୍ତି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି ୱିମୁତ୍ତି, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି ୱିମୁତ୍ତି, ୱିମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ୱିମୋକ୍ଖୋ ୱିମୁତ୍ତି, ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ୱିଜ୍ଜା ୱିମୁତ୍ତି, ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତି, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯଟ୍ଠେନ ଅନୁପ୍ପାଦେ ଞାଣଂ ୱିମୁତ୍ତି, ଛନ୍ଦୋ ମୂଲଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି, ମନସିକାରୋ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି, ଫସ୍ସୋ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି, ୱେଦନା ସମୋସରଣଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି, ସମାଧି ପମୁଖଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି, ସତି ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି, ପଞ୍ଞା ତତୁତ୍ତରଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି, ୱିମୁତ୍ତି ସାରଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି, ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି। ଏୱଂ ୱିମୁତ୍ତି ଫଲଂ। ଏୱଂ ୱିରାଗୋ ମଗ୍ଗୋ , ୱିମୁତ୍ତି ଫଲନ୍ତି।

ୱିରାଗକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ପଟିସମ୍ଭିଦାକଥା

୧। ଧମ୍ମଚକ୍କପୱତ୍ତନୱାରୋ

୩୦। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ବାରାଣସିଯଂ ୱିହରତି ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି –

''ଦ୍ୱେମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନ୍ତା ପବ୍ବଜିତେନ ନ ସେୱିତବ୍ବା। କତମେ ଦ୍ୱେ? ଯୋ ଚାଯଂ କାମେସୁ କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗୋ ହୀନୋ ଗମ୍ମୋ ପୋଥୁଜ୍ଜନିକୋ ଅନରିଯୋ ଅନତ୍ଥସଂହିତୋ; ଯୋ ଚାଯଂ ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁଯୋଗୋ ଦୁକ୍ଖୋ ଅନରିଯୋ ଅନତ୍ଥସଂହିତୋ। ଏତେ ଖୋ [ଏତେ ତେ

(ସ୍ୟା। କା ସୀ। ଅଟ୍ଠା) ସଂ। ନି। ୫।୧୦୮୧; ମହାଓ। ୧୩ ପସ୍ସିତଵ୍ବା], ଭିକ୍ଖଵେ, ଉଭୋ ଅନ୍ତେ ଅନୁପଗମ୍ମ ମଜ୍ଝିମା ପଟିପଦା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଚକ୍ଖୁକରଣୀ ଞାଣକରଣୀ ଉପସମାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂଵତ୍ତତି।

''କତମା ଚ ସା, ଭିକ୍ଖଵେ, ମଜ୍ଝିମା ପଟିପଦା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଚକ୍ଖୁକରଣୀ ଞାଣକରଣୀ ଉପସମାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂଵତ୍ତତି? ଅଯମେଵ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ସେଯ୍ଯଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧି। ଅଯଂ ଖୋ ସା, ଭିକ୍ଖଵେ, ମଜ୍ଝିମା ପଟିପଦା ତଥାଗତେନ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଚକ୍ଖୁକରଣୀ ଞାଣକରଣୀ ଉପସମାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସମ୍ବୋଧାଯ ନିବ୍ବାନାଯ ସଂଵତ୍ତତି।

''ଇଦଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ। ଜାତିପି ଦୁକ୍ଖା, ଜରାପି ଦୁକ୍ଖା, ବ୍ଯାଧିପି ଦୁକ୍ଖୋ, ମରଣମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ, ଅପ୍ପିଯେହି ସମ୍ପଯୋଗୋ ଦୁକ୍ଖୋ, ପିଯେହି ଵିପ୍ପଯୋଗୋ ଦୁକ୍ଖୋ, ଯମ୍ପିଚ୍ଛଂ ନ ଲଭତି ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ; ସଂଖିତ୍ତେନ ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା ଦୁକ୍ଖା। ଇଦଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ – ଯାଯଂ ତଣ୍ହା ପୋନୋଭଵିକା ନନ୍ଦିରାଗସହଗତା ତତ୍ରତତ୍ରାଭିନନ୍ଦିନୀ , ସେଯ୍ଯଥିଦଂ – କାମତଣ୍ହା, ଭଵତଣ୍ହା, ଵିଭଵତଣ୍ହା। ଇଦଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ – ଯୋ ତସ୍ସାଯେଵ ତଣ୍ହାଯ ଅସେସଵିରାଗନିରୋଧୋ ଚାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ମୁତ୍ତି ଅନାଲଯୋ। ଇଦଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅରିଯସଚ୍ଚଂ – ଅଯମେଵ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ସେଯ୍ଯଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧି।

'''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚ'ନ୍ତି ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ଵିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। 'ତଂ ଖୋ ପନିଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ଯ'ନ୍ତି ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ…ପେ… ପରିଞ୍ଞାତନ୍ତି ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ଵିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

'''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ ଅରିଯସଚ୍ଚ'ନ୍ତି ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ଵିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। 'ତଂ ଖୋ ପନିଦଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପହାତବ୍ବ'ନ୍ତି ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ…ପେ… ପହୀନନ୍ତି ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ଵିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

'''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଅରିଯସଚ୍ଚ'ନ୍ତି ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ଵିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। 'ତଂ ଖୋ ପନିଦଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବ'ନ୍ତି ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ…ପେ… ସଚ୍ଛିକତନ୍ତି ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ଵିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

'''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅରିଯସଚ୍ଚ'ନ୍ତି ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ଵିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। 'ତଂ ଖୋ ପନିଦଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ଭାଵେତବ୍ବ'ନ୍ତି ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ…ପେ… ଭାଵିତନ୍ତି ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ଵିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

''ଯାଵକୀଵଞ୍ଚ ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ଏଵଂ ତିପରିଵଟ୍ଟଂ ଦ୍ଵାଦସାକାରଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ନ ସୁଵିସୁଦ୍ଧଂ ଅହୋସି , ନେଵ ତାଵାହଂ, ଭିକ୍ଖଵେ , ସଦେଵକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେଵମନୁସ୍ସାଯ 'ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ'ତି ପଚ୍ଚଞ୍ଞାସିଂ। ଯତୋ ଚ ଖୋ ମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ଏଵଂ ତିପରିଵଟ୍ଟଂ ଦ୍ଵାଦସାକାରଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ସୁଵିସୁଦ୍ଧଂ ଅହୋସି, ଅଥାହଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସଦେଵକେ ଲୋକେ ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯ ସଦେଵମନୁସ୍ସାଯ 'ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ'ତି ପଚ୍ଚଞ୍ଞାସିଂ। ଞାଣଞ୍ଚ ପନ ମେ ଦସ୍ସନଂ ଉଦପାଦି – 'ଅକୁପ୍ପା ମେ ଵିମୁତ୍ତି, ଅଯମନ୍ତିମା ଜାତି, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭଵୋ'''ତି।

ଇଦମଵୋଚ ଭଗଵା। ଅତ୍ତମନା ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ଭଗଵତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି।

ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ଵେଯ୍ଯାକରଣସ୍ମିଂ ଭଞ୍ଞମାନେ ଆଯସ୍ମତୋ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞସ୍ସ ଵିରଜଂ ଵୀତମଲଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି – ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ''ନ୍ତି।

ପୱତ୍ତିତେ ଚ ପନ ଭଗୱତା ଧମ୍ମଚକ୍କେ ଭୁମ୍ମା [ଭୂମା (କ।)] ଦେୱା ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେସୁଂ – ‘‘ଏତଂ ଭଗୱତା ବାରାଣସିଯଂ ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ ଅନୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତିତଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି। ଭୁମ୍ମାନଂ ଦେୱାନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଚାତୁମହାରାଜିକା [ଚାତୁମ୍ମହାରାଜିକା (ସ୍ୟା।)] ଦେୱା ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେସୁଂ…ପେ… ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ ଦେୱାନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ତାୱତିଂସା ଦେୱା…ପେ… ଯାମା ଦେୱା…ପେ… ତୁସିତା ଦେୱା…ପେ… ନିମ୍ମାନରତୀ ଦେୱା…ପେ… ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀ ଦେୱା…ପେ… ବ୍ରହ୍ମକାଯିକା ଦେୱା ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେସୁଂ – ‘‘ଏତଂ ଭଗୱତା ବାରାଣସିଯଂ ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ ଅନୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତିତଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମି’’ନ୍ତି।

ଇତିହ ତେନ ଖଣେନ ତେନ ଲଯେନ ତେନ ମୁହୁତ୍ତେନ ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛି। ଅଯଞ୍ଚ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ସଂକମ୍ପି ସମ୍ପକମ୍ପି ସମ୍ପୱେଧି, ଅପ୍ପମାଣୋ ଚ ଉଳାରୋ ଓଭାସୋ ଲୋକେ ପାତୁରହୋସି ଅତିକ୍କମ୍ମ [ଅତିକ୍କମ୍ମେୱ (ସ୍ୟା। କ।) ସଂ। ନି। ୫।୧୦୮୧ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଦେୱାନଂ ଦେୱାନୁଭାୱନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି – ‘‘ଅଞ୍ଞାସି ୱତ, ଭୋ, କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ; ଅଞ୍ଞାସି ୱତ, ଭୋ, କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ’’ତି। ଇତି ହିଦଂ ଆଯସ୍ମତୋ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞସ୍ସ ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ତ୍ୱେୱ [ଅଞ୍ଞାକୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋତ୍ୱେୱ (ସ୍ୟା।)] ନାମଂ ଅହୋସି।

[କ] ‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚ’ନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’।

ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ। ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି – ଞାତଟ୍ଠେନ। ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦୀତି – ପଜାନନଟ୍ଠେନ। ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦୀତି – ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ। ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – ଓଭାସଟ୍ଠେନ।

ଚକ୍ଖୁଂ ଧମ୍ମୋ, ଞାଣଂ ଧମ୍ମୋ, ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମୋ, ୱିଜ୍ଜା ଧମ୍ମୋ, ଆଲୋକୋ ଧମ୍ମୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣଂ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା’’।

ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଞାତଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ପଜାନନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଓଭାସଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣଂ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦା’’।

ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା, ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା। ଇମା ଦସ ନିରୁତ୍ତିଯୋ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣଂ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦା’’।

ପଞ୍ଚସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣାନି, ପଞ୍ଚସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣାନି, ଦସସୁ ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣାନି। ଇମାନି ୱୀସତି ଞାଣାନି ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପଟିଭାନେସୁ ଞାଣଂ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା’’।

‘‘‘ତଂ ଖୋ ପନିଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟ’ନ୍ତି…ପେ… ପରିଞ୍ଞାତନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’।

ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ। ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି – ଞାତଟ୍ଠେନ। ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦୀତି – ପଜାନନଟ୍ଠେନ। ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦୀତି – ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ। ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – ଓଭାସଟ୍ଠେନ।

ଚକ୍ଖୁଂ ଧମ୍ମୋ, ଞାଣଂ ଧମ୍ମୋ, ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମୋ, ୱିଜ୍ଜା ଧମ୍ମୋ, ଆଲୋକୋ ଧମ୍ମୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ । ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣଂ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା''।

ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅଟ୍ଠୋ, ଞାତଟ୍ଠୋ ଅଟ୍ଠୋ, ପଜାନନଟ୍ଠୋ ଅଟ୍ଠୋ, ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅଟ୍ଠୋ, ଓଭାସଟ୍ଠୋ ଅଟ୍ଠୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣଂ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦା''।

ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା, ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା। ଇମା ଦସ ନିରୁତ୍ତିଯୋ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣଂ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦା''।

ପଞ୍ଚସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣାନି, ପଞ୍ଚସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣାନି, ଦସସୁ ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣାନି। ଇମାନି ୱୀସତି ଞାଣାନି ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ପଟିଭାନେସୁ ଞାଣଂ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା''।

ଦୁକ୍ଖେ ଅରିଯସଚ୍ଚେ ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା, ପନ୍ନରସ ଅତ୍ଥା, ତିଂସ ନିରୁତ୍ତିଯୋ, ସଟ୍ଠି ଞାଣାନି।

[ଖ] '''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ ଅରିଯସଚ୍ଚ'ନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। 'ତଂ ଖୋ ପନିଦଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପହାତବ୍ବ'ନ୍ତି…ପେ… ପହୀନନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ। … ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି… ପେ…''।

ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯେ ଅରିଯସଚ୍ଚେ ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା, ପନ୍ନରସ ଅତ୍ଥା, ତିଂସ ନିରୁତ୍ତିଯୋ, ସଟ୍ଠି ଞାଣାନି।

[ଗ] '''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଅରିଯସଚ୍ଚ'ନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। 'ତଂ ଖୋ ପନିଦଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବ'ନ୍ତି…ପେ… ସଚ୍ଛିକତନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି… ପେ…''।

ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ ଅରିଯସଚ୍ଚେ ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା, ପନ୍ନରସ ଅତ୍ଥା, ତିଂସ ନିରୁତ୍ତିଯୋ, ସଟ୍ଠି ଞାଣାନି।

[ଘ] '''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅରିଯସଚ୍ଚ'ନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। 'ତଂ ଖୋ ପନିଦଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ଭାୱେତବ୍ବ'ନ୍ତି…ପେ… ଭାୱିତନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି… ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି…ପେ…''।

ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିଯା ପଟିପଦାଯ ଅରିଯସଚ୍ଚେ ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା, ପନ୍ନରସ ଅତ୍ଥା, ତିଂସ ନିରୁତ୍ତିଯୋ, ସଟ୍ଠି ଞାଣାନି।

ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ସଟ୍ଠି ଧମ୍ମା, ସଟ୍ଠି ଅତ୍ଥା, ୱୀସତିସତନିରୁତ୍ତିଯୋ, ଚତ୍ତାଲୀସଞ୍ଚ ଦ୍ୱେ ଚ ଞାଣସତାନି।

୨। ସତିପଟ୍ଠାନୱାରୋ

୩୧। '''ଅଯଂ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନା'ତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। ସା ଖୋ ପନାଯଂ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନା ଭାୱେତବ୍ବାତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ,…ପେ… ଭାୱିତାତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି… ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି''।

‘‘ଅଯଂ ୱେଦନାସୁ…ପେ… ଅଯଂ ଚିତ୍ତେ…ପେ… ଅଯଂ ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। ସା ଖୋ ପନାଯଂ ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନା ଭାୱେତବ୍ବା ତି…ପେ… ଭାୱିତାତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’।

[କ] ‘‘‘ଅଯଂ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନା’ତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି…ପେ… ସା ଖୋ ପନାଯଂ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନା ଭାୱେତବ୍ବାତି…ପେ… ଭାୱିତାତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’।

ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ। ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି – ଞାତଟ୍ଠେନ। ପଞ୍ଞାଉଦପାଦୀତି – ପଜାନନଟ୍ଠେନ। ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦୀତି – ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ। ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – ଓଭାସଟ୍ଠେନ।

ଚକ୍ଖୁଂ ଧମ୍ମୋ, ଞାଣଂ ଧମ୍ମୋ, ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମୋ, ୱିଜ୍ଜା ଧମ୍ମୋ, ଆଲୋକୋ ଧମ୍ମୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣଂ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା’’।

ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଞାତଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ପଜାନନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଓଭାସଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣଂ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦା’’।

ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ଯଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା, ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ଯଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା । ଇମା ଦସ ନିରୁତ୍ତିଯୋ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣଂ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦା’’।

ପଞ୍ଚସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣାନି, ପଞ୍ଚସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣାନି, ଦସସୁ ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣାନି। ଇମାନି ୱୀସତି ଞାଣାନି ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପଟିଭାନେସୁ ଞାଣଂ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା’’।

କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନେ ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା, ପନ୍ନରସ ଅତ୍ଥା, ତିଂସ ନିରୁତ୍ତିଯୋ, ସଟ୍ଠି ଞାଣାନି।

[ଖ-ଘ] ‘‘ଅଯଂ ୱେଦନାସୁ…ପେ… ଅଯଂ ଚିତ୍ତେ…ପେ… ଅଯଂ ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି…ପେ… ସା ଖୋ ପନାଯଂ ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନା ଭାୱେତବ୍ବା ତି…ପେ… ଭାୱିତାତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି…ପେ…’’।

ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନା ସତିପଟ୍ଠାନେ ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା, ପନ୍ନରସ ଅତ୍ଥା, ତିଂସ ନିରୁତ୍ତିଯୋ, ସଟ୍ଠି ଞାଣାନି।

ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସଟ୍ଠି ଧମ୍ମା, ସଟ୍ଠି ଅତ୍ଥା, ୱୀସତିସତନିରୁତ୍ତିଯୋ, ଚତ୍ତାଲୀସଞ୍ଚ ଦ୍ୱେ ଚ ଞାଣସତାନି।

୩। ଇଦ୍ଧିପାଦୱାରୋ

୩୨। ‘‘ଅଯଂ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ ଭାୱେତବ୍ବୋତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… ଭାୱିତୋତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

‘‘ଅଯଂ ୱୀରିଯସମାଧି…ପେ… ଅଯଂ ଚିତ୍ତସମାଧି…ପେ… ଅଯଂ ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ ଭାୱେତବ୍ବୋତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’।

[କ] ‘‘‘ଅଯଂ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ’ତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି…ପେ… ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ ଭାୱେତବ୍ବୋତି…ପେ… ଭାୱିତୋତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’।

ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ। ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି – ଞାତଟ୍ଠେନ। ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦୀତି – ପଜାନନଟ୍ଠେନ। ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦୀତି – ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ। ଆଲୋକୋଉଦପାଦୀତି – ଓଭାସଟ୍ଠେନ।

ଚକ୍ଖୁଂ ଧମ୍ମୋ, ଞାଣଂ ଧମ୍ମୋ, ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମୋ, ୱିଜ୍ଜା ଧମ୍ମୋ, ଆଲୋକୋ ଧମ୍ମୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣଂ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା’’।

ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଞାତଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ପଜାନନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ, ଓଭାସଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣଂ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦା’’।

ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ଯଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା, ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥେ ସନ୍ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ଯଞ୍ଜନନିରୁତ୍ତାଭିଲାପା। ଇମା ଦସ ନିରୁତ୍ତିଯୋ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣଂ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦା’’।

ପଞ୍ଚସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣାନି, ପଞ୍ଚସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣାନି, ଦସସୁ ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣାନି। ଇମାନି ୱୀସତି ଞାଣାନି ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଆରମ୍ମଣା ଚେୱ ହୋନ୍ତି ଗୋଚରା ଚ। ଯେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା ତେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା। ଯେ ତସ୍ସା ଗୋଚରା ତେ ତସ୍ସା ଆରମ୍ମଣା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ପଟିଭାନେସୁ ଞାଣଂ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା’’।

ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତେ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା, ପନ୍ନରସ ଅତ୍ଥା, ତିଂସ ନିରୁତ୍ତିଯୋ, ସଟ୍ଠି ଞାଣାନି।

[ଖ-ଘ] ‘‘ଅଯଂ ୱୀରିଯସମାଧି…ପେ… ଅଯଂ ଚିତ୍ତସମାଧି…ପେ… ଅଯଂ ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି…ପେ… ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ ଭାୱେତବ୍ବୋତି…ପେ… ଭାୱିତୋତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି…ପେ…’’।

ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତେ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା, ପନ୍ନରସ ଅତ୍ଥା, ତିଂସ ନିରୁତ୍ତିଯୋ, ସଟ୍ଠି ଞାଣାନି।

ଚତୂସୁ ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ ସଟ୍ଠି ଧମ୍ମା, ସଟ୍ଠି ଅତ୍ଥା, ୱୀସତିସତନିରୁତ୍ତିଯୋ, ଚତ୍ତାଲୀସଞ୍ଚ ଦ୍ୱେ ଚ ଞାଣସତାନି।

୪। ସତ୍ତବୋଧିସତ୍ତୱାରୋ

୩୩। ‘‘‘ସମୁଦଯୋ ସମୁଦଯୋ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। ‘ନିରୋଧୋ ନିରୋଧୋ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ

ଉଦପାଦି’’। ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱେୟ୍ୟାକରଣେ ଦସ ଧମ୍ମା, ଦସ ଅତ୍ଥା, ୱୀସତି ନିରୁତ୍ତିୟୋ, ଚତ୍ତାଲୀସଂ [ଚତ୍ତାଲୀସ (କ।)] ଞାଣାନି।

‘‘‘ସମୁଦୟୋ ସମୁଦୟୋ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିଖିସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ…ପେ… ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ…ପେ… କକୁସନ୍ଧସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ…ପେ… କୋଣାଗମନସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ…ପେ… କସ୍ସପସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। ‘ନିରୋଧୋ ନିରୋଧୋ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, କସ୍ସପସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’। କସ୍ସପସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱେୟ୍ୟାକରଣେ ଦସ ଧମ୍ମା, ଦସ ଅତ୍ଥା, ୱୀସତି ନିରୁତ୍ତିୟୋ, ଚତ୍ତାଲୀସ ଞାଣାନି।

‘‘‘ସମୁଦୟୋ ସମୁଦୟୋ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଗୋତମସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। ‘ନିରୋଧୋ ନିରୋଧୋ’ତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଗୋତମସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’। ଗୋତମସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱେୟ୍ୟାକରଣେ ଦସ ଧମ୍ମା, ଦସ ଅତ୍ଥା, ୱୀସତି ନିରୁତ୍ତିୟୋ, ଚତ୍ତାଲୀସ ଞାଣାନି।

ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ସତ୍ତସୁ ୱେୟ୍ୟାକରଣେସୁ ସତ୍ତତି ଧମ୍ମା, ସତ୍ତତି ଅତ୍ଥା, ଚତ୍ତାଲୀସସତଂ [ଚତ୍ତାରୀସସତା (ସ୍ୟା।)] ନିରୁତ୍ତିୟୋ, ଅସୀତି ଚ ଦ୍ୱେ ଚ ଞାଣସତାନି।

୫। ଅଭିଞ୍ଞାଦିୱାରୋ

୩୪। ‘‘‘ଯାୱତା ଅଭିଞ୍ଞାୟ ଅଭିଞ୍ଞଟ୍ଠୋ ଞାତୋ ଦିଟ୍ଠୋ ୱିଦିତୋ ସଚ୍ଛିକତୋ ଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ। ଅଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ ଅଭିଞ୍ଞଟ୍ଠୋ ନତ୍ଥୀ’ତି – ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’। ଅଭିଞ୍ଞାୟ ଅଭିଞ୍ଞଟ୍ଠେ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଧମ୍ମା , ପଞ୍ଚୱୀସତି ଅତ୍ଥା, ପଞ୍ଞାସ ନିରୁତ୍ତିୟୋ, ସତଂ ଞାଣାନି।

‘‘‘ଯାୱତା ପରିଞ୍ଞାୟ ପରିଞ୍ଞଟ୍ଠୋ…ପେ… ଯାୱତା ପହାନସ୍ସ ପହାନଟ୍ଠୋ…ପେ… ଯାୱତା ଭାୱନାୟ ଭାୱନଟ୍ଠୋ…ପେ… ଯାୱତା ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ସଚ୍ଛିକିରିୟଟ୍ଠୋ ଞାତୋ ଦିଟ୍ଠୋ ୱିଦିତୋ ସଚ୍ଛିକତୋ ଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ। ଅଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ ସଚ୍ଛିକିରିୟଟ୍ଠୋ ନତ୍ଥୀ’ତି – ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’। ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ସଚ୍ଛିକିରିୟଟ୍ଠେ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଧମ୍ମା, ପଞ୍ଚୱୀସତି ଅତ୍ଥା, ପଞ୍ଞାସ ନିରୁତ୍ତିୟୋ, ସତଂ ଞାଣାନି।

ଅଭିଞ୍ଞାୟ ଅଭିଞ୍ଞଟ୍ଠେ, ପରିଞ୍ଞାୟ ପରିଞ୍ଞଟ୍ଠେ, ପହାନାୟ ପହାନଟ୍ଠେ, ଭାୱନାୟ ଭାୱନଟ୍ଠେ, ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ସଚ୍ଛିକିରିୟଟ୍ଠେ ପଞ୍ଚୱୀସସତଂ ଧମ୍ମା, ପଞ୍ଚୱୀସସତଂ ଅତ୍ଥା, ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟାନି ନିରୁତ୍ତିସତାନି, ପଞ୍ଚ ଞାଣସତାନି।

୬। ଖନ୍ଧାଦିୱାରୋ

୩୫। ‘‘‘ଯାୱତା ଖନ୍ଧାନଂ ଖନ୍ଧଟ୍ଠୋ, ଞାତୋ ଦିଟ୍ଠୋ ୱିଦିତୋ ସଚ୍ଛିକତୋ ଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ। ଅଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ ଖନ୍ଧଟ୍ଠୋ ନତ୍ଥୀ’ତି – ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’। ଖନ୍ଧାନଂ ଖନ୍ଧଟ୍ଠେ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଧମ୍ମା, ପଞ୍ଚୱୀସତି ଅତ୍ଥା, ପଞ୍ଞାସ ନିରୁତ୍ତିୟୋ, ସତଂ ଞାଣାନି।

‘‘‘ଯାୱତା ଧାତୂନଂ ଧାତୁଟ୍ଠୋ…ପେ… ଯାୱତା ଆୟତନାନଂ ଆୟତନଟ୍ଠୋ…ପେ… ଯାୱତା ସଙ୍ଖତାନଂ ସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ…ପେ… ଯାୱତା ଅସଙ୍ଖତସ୍ସ ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ ଞାତୋ ଦିଟ୍ଠୋ ୱିଦିତୋ ସଚ୍ଛିକତୋ ଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ। ଅଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ ନତ୍ଥୀ’ତି – ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’। ଅସଙ୍ଖତସ୍ସ ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠେ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଧମ୍ମା, ପଞ୍ଚୱୀସତି ଅତ୍ଥା, ପଞ୍ଞାସ ନିରୁତ୍ତିୟୋ, ସତଂ ଞାଣାନି।

ଖନ୍ଧାନଂ ଖନ୍ଧଟ୍ଠେ, ଧାତୂନଂ ଧାତୁଟ୍ଠେ, ଆୟତନାନଂ ଆୟତନଟ୍ଠେ ସଙ୍ଖତାନଂ ସଙ୍ଖତଟ୍ଠେ, ଅସଙ୍ଖତସ୍ସ ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠେ ପଞ୍ଚୱୀସତିସତଂ ଧମ୍ମା, ପଞ୍ଚୱୀସତିସତଂ ଅତ୍ଥା, ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟାନି ନିରୁତ୍ତିସତାନି, ପଞ୍ଚ ଞାଣସତାନି।

୭। ସଚ୍ଚୱାରୋ

୩୬। ‘‘‘ଯାୱତା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ, ଞାତୋ ଦିଟ୍ଠୋ ୱିଦିତୋ ସଚ୍ଛିକତୋ ଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ। ଅଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠୋ ନତ୍ଥୀ’ତି – ଚକ୍ଖୁଂ

ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଟ୍ଠେ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଧମ୍ମା, ପଞ୍ଚୱୀସତି ଅତ୍ଥା, ପଞ୍ଞାସ ନିରୁତ୍ତିୟୋ, ସତଂ ଞାଣାନି।

‘‘‘ୟାୱତା ସମୁଦୟସ୍ସ ସମୁଦୟଟ୍ଠୋ…ପେ… ୟାୱତା ନିରୋଧସ୍ସ ନିରୋଧଟ୍ଠୋ…ପେ… ୟାୱତା ମଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ଞାତୋ ଦିଟ୍ଠୋ ୱିଦିତୋ ସଚ୍ଛିକତୋ ଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ। ଅଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ ମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ନତ୍ଥୀ’ତି – ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’। ମଗ୍ଗସ୍ସ ମଗ୍ଗଟ୍ଠେ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଧମ୍ମା, ପଞ୍ଚୱୀସତି ଅତ୍ଥା, ପଞ୍ଞାସ ନିରୁତ୍ତିୟୋ, ସତଂ ଞାଣାନି।

ଚତୂସୁ ଅରିୟସଚ୍ଚେସୁ ସତଂ ଧମ୍ମା, ସତଂ ଅତ୍ଥା, ଦ୍ୱେ ନିରୁତ୍ତିସତାନି, ଚତ୍ତାରି ଞାଣସତାନି।

୮। ପଟିସମ୍ଭିଦାୱାରୋ

୩୭। ‘‘‘ୟାୱତା ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାୟ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ, ଞାତୋ ଦିଟ୍ଠୋ ୱିଦିତୋ ସଚ୍ଛିକତୋ ଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ। ଅଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ ନତ୍ଥୀ’ତି – ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’। ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାୟ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠେ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଧମ୍ମା, ପଞ୍ଚୱୀସତି ଅତ୍ଥା, ପଞ୍ଞାସ ନିରୁତ୍ତିୟୋ, ସତଂ ଞାଣାନି।

‘‘‘ୟାୱତା ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାୟ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ…ପେ… ୟାୱତା ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାୟ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ…ପେ… ୟାୱତା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାୟ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ, ଞାତୋ ଦିଟ୍ଠୋ ୱିଦିତୋ ସଚ୍ଛିକତୋ ଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ। ଅଫସ୍ସିତୋ ପଞ୍ଞାୟ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠୋ ନତ୍ଥୀ’ତି – ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି …ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’। ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦଟ୍ଠେ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଧମ୍ମା, ପଞ୍ଚୱୀସତି ଅତ୍ଥା, ପଞ୍ଞାସ ନିରୁତ୍ତିୟୋ, ସତଂ ଞାଣାନି।

ଚତୂସୁ ପଟିସମ୍ଭିଦାସୁ ସତଂ ଧମ୍ମା, ସତଂ ଅତ୍ଥା, ଦ୍ୱେ ନିରୁତ୍ତିସତାନି, ଚତ୍ତାରି ଞାଣସତାନି।

୯। ଛବୁଦ୍ଧଧମ୍ମୱାରୋ

୩୮। ‘‘‘ୟାୱତା ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିୟତ୍ତେ ଞାଣଂ, ଞାତଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାୟ। ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିୟତ୍ତେ ଞାଣଂ ନତ୍ଥୀ’ତି – ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’। ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିୟତ୍ତେ ଞାଣେ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଧମ୍ମା, ପଞ୍ଚୱୀସତି ଅତ୍ଥା, ପଞ୍ଞାସ ନିରୁତ୍ତିୟୋ, ସତଂ ଞାଣାନି।

‘‘‘ୟାୱତା ସତ୍ତାନଂ ଆସୟାନୁସୟେ ଞାଣଂ…ପେ… ୟାୱତା ୟମକପାଟିହୀରେ ଞାଣଂ …ପେ… ୟାୱତା ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିୟା ଞାଣଂ…ପେ… ୟାୱତା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ…ପେ… ୟାୱତା ଅନାୱରଣଂ ଞାଣଂ, ଞାତଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱିଦିତଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାୟ। ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାୟ ଅନାୱରଣଂ ଞାଣଂ ନତ୍ଥୀ’ତି – ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି , ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’। ଅନାୱରଣେ ଞାଣେ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଧମ୍ମା, ପଞ୍ଚୱୀସତି ଅତ୍ଥା, ପଞ୍ଞାସ ନିରୁତ୍ତିୟୋ, ସତଂ ଞାଣାନି।

ଛସୁ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମେସୁ ଦିୟଡ୍ଢସତଂ ଧମ୍ମା, ଦିୟଡ୍ଢସତଂ ଅତ୍ଥା, ତୀଣି ନିରୁତ୍ତିସତାନି, ଛ ଞାଣସତାନି।

ପଟିସମ୍ଭିଦାଧିକରଣେ [ପଟିସମ୍ଭିଦାପକରଣେ (ସ୍ୟା।)] ଅଡ୍ଢନୱଧମ୍ମସତାନି [ଅଡ୍ଢନୱମାନି ଧମ୍ମସତାନି (ସ୍ୟା।), ଅଡ୍ଢନୱମଧମ୍ମସତାନି (କ।)], ଅଡ୍ଢନୱଅତ୍ଥସତାନି, ନିରୁତ୍ତିସହସ୍ସଞ୍ଚ ସତ୍ତ ଚ ନିରୁତ୍ତିସତାନି, ତୀଣି ଚ ଞାଣସହସ୍ସାନି, ଚତ୍ତାରି ଚ ଞାଣସତାନୀତି।

ପଟିସମ୍ଭିଦାକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଧମ୍ମଚକ୍କକଥା

୧। ସଚ୍ଚୱାରୋ

୩୯। ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ବାରାଣସିଯଂ ଵିହରତି…ପେ… ଇତି ହିଦଂ ଆଯସ୍ମତୋ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞସ୍ସ ‘‘ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ’’ ତ୍ଵେଵ ନାମଂ ଅହୋସି।

[କ] ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ଵିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଵିଜ୍ଜା ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ। ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି – ଞାତଟ୍ଠେନ। ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦୀତି – ପଜାନନଟ୍ଠେନ । ଵିଜ୍ଜା ଉଦପାଦୀତି – ପଟିଵେଧଟ୍ଠେନ। ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – ଓଭାସଟ୍ଠେନ।

ଚକ୍ଖୁଂ ଧମ୍ମୋ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଞାଣଂ ଧମ୍ମୋ, ଞାତଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମୋ, ପଜାନନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଵିଜ୍ଜା ଧମ୍ମୋ, ପଟିଵେଧଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଆଲୋକୋ ଧମ୍ମୋ, ଓଭାସଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥା ଦୁକ୍ଖଵତ୍ଥୁକା ସଚ୍ଚଵତ୍ଥୁକା ସଚ୍ଚାରମ୍ମଣା ସଚ୍ଚଗୋଚରା ସଚ୍ଚସଙ୍ଗହିତା ସଚ୍ଚପରିଯାପନ୍ନା ସଚ୍ଚେ ସମୁଦାଗତା ସଚ୍ଚେ ଠିତା ସଚ୍ଚେ ପତିଟ୍ଠିତା।

୪୦।ଧମ୍ମଚକ୍କନ୍ତି କେନଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ? ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପଵତ୍ତେତି ଚକ୍କଞ୍ଚାତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଚକ୍କଞ୍ଚ ପଵତ୍ତେତି ଧମ୍ମଞ୍ଚାତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେନ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମଚରିଯାଯ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ଵସିପ୍ପତ୍ତୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ଵସିଂ ପାପେନ୍ତୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ । ଧମ୍ମେ ପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ପାରମିଂ ପାପେନ୍ତୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ଵେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ଵେସାରଜ୍ଜଂ ପାପେନ୍ତୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମଂ ସକ୍କରୋନ୍ତୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମଂ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୋ [ଗରୁକରୋନ୍ତୋ (ସ୍ୟା।)] ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମଂ ମାନେନ୍ତୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମଂ ପୂଜେନ୍ତୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ । ଧମ୍ମଂ ଅପଚାଯମାନୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମଦ୍ଧଜୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମକେତୁ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମାଧିପତେଯ୍ୟୋ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ତଂ ଖୋ ପନ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିଵତ୍ତିଯଂ ସମଣେନ ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଵା ଦେଵେନ ଵା ମାରେନ ଵା ବ୍ରହ୍ମୁନା ଵା କେନଚି ଵା ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ।

ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଵୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସଦ୍ଧାବଲଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଵୀରିଯବଲଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସତିବଲଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସମାଧିବଲଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ପଞ୍ଞାବଲଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମଵିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଵୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ । ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସମ୍ମାଵାଚା ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସମ୍ମାଆଜୀଵୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସମ୍ମାଵାଯାମୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସମ୍ମାସତି ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସମ୍ମାସମାଧି ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ।

ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ବଲଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ନିଯ୍ୟାନିକଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ହେତୁଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିପଟ୍ଠାନା ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ପଦହନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚା ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଅଵିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମଥୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଵିପସ୍ସନା ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଏକରସଟ୍ଠେନ ସମଥଵିପସ୍ସନା ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଅନତିଵତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଵତ୍ତେତୀତି –

ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ୱିଜ୍ଜା ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତି ଧମ୍ମୋ । ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସମୁଚ୍ଛେଦଟ୍ଠେନ ଖଯେ ଞାଣଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଟ୍ଠେନ ଅନୁପ୍ପାଦେ ଞାଣଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଛନ୍ଦୋ ମୂଲଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ମନସିକାରୋ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଫସ୍ସୋ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ୱେଦନା ସମୋସରଣଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସମାଧି ପମୁଖଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ସତି ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ପଞ୍ଞା ତତୁତ୍ତରଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ୱିମୁତ୍ତି ସାରଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ।

‘‘ତଂ ଖୋ ପନିଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି…ପେ… ପରିଞ୍ଞାତନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – ଓଭାସଟ୍ଠେନ। ଚକ୍ଖୁଂ ଧମ୍ମୋ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ…ପେ… ଆଲୋକୋ ଧମ୍ମୋ, ଓଭାସଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥା ଦୁକ୍ଖୱତ୍ଥୁକା ସଚ୍ଚୱତ୍ଥୁକା ସଚ୍ଚାରମ୍ମଣା ସଚ୍ଚଗୋଚରା ସଚ୍ଚସଙ୍ଗହିତା ସଚ୍ଚପରିଯାପନ୍ନା ସଚ୍ଚେ ସମୁଦାଗତା ସଚ୍ଚେ ଠିତା ସଚ୍ଚେ ପତିଟ୍ଠିତା।

ଧମ୍ମଚକ୍କନ୍ତି କେନଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ? ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୱତ୍ତେତି ଚକ୍କଞ୍ଚାତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଚକ୍କଞ୍ଚ ପୱତ୍ତେତି ଧମ୍ମଞ୍ଚାତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେନ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମପରିଯାଯ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ…ପେ… ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୋ ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ।

[ଖ-ଘ] ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ ଅରିଯସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି…ପେ… ‘‘ତଂ ଖୋ ପନିଦଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ପହାତବ୍ବ’’ନ୍ତି…ପେ… ‘‘ପହୀନ’’ନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – ଓଭାସଟ୍ଠେନ।

ଚକ୍ଖୁଂ ଧମ୍ମୋ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ…ପେ… ଆଲୋକୋ ଧମ୍ମୋ, ଓଭାସଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥା ସମୁଦଯୱତ୍ଥୁକା ସଚ୍ଚୱତ୍ଥୁକା…ପେ… ନିରୋଧୱତ୍ଥୁକା ସଚ୍ଚୱତ୍ଥୁକା…ପେ… ମଗ୍ଗୱତ୍ଥୁକା ସଚ୍ଚୱତ୍ଥୁକା ସଚ୍ଚାରମ୍ମଣା ସଚ୍ଚଗୋଚରା ସଚ୍ଚସଙ୍ଗହିତା ସଚ୍ଚପରିଯାପନ୍ନା ସଚ୍ଚେ ସମୁଦାଗତା ସଚ୍ଚେ ଠିତା ସଚ୍ଚେ ପତିଟ୍ଠିତା।

ଧମ୍ମଚକ୍କନ୍ତି କେନଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ? ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୱତ୍ତେତି ଚକ୍କଞ୍ଚାତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଚକ୍କଞ୍ଚ ପୱତ୍ତେତି ଧମ୍ମଞ୍ଚାତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେନ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମଚରିଯାଯ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ…ପେ… ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ।

୨। ସତିପଟ୍ଠାନୱାରୋ

୪୧। ‘‘‘ଅଯଂ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନା’ତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। ସା ଖୋ ପନାଯଂ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନା ଭାୱେତବ୍ବାତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ,…ପେ… ଭାୱିତାତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି’’।

‘‘ଅଯଂ ୱେଦନାସୁ…ପେ… ଅଯଂ ଚିତ୍ତେ… ଅଯଂ ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…

ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। ସା ଖୋ ପନାଯଂ ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନା ଭାୱେତବ୍ବାତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… ଭାୱିତାତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି''।

ଅଯଂ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି…ପେ… ସା ଖୋ ପନାଯଂ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନା ଭାୱେତବ୍ବାତି…ପେ… ଭାୱିତାତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – ଓଭାସଟ୍ଠେନ।

ଚକ୍ଖୁଂ ଧମ୍ମୋ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ…ପେ… ଆଲୋକୋ ଧମ୍ମୋ, ଓଭାସଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥା କାଯୱତ୍ଥୁକା ସତିପଟ୍ଠାନୱତ୍ଥୁକା…ପେ… ୱେଦନାୱତ୍ଥୁକା ସତିପଟ୍ଠାନୱତ୍ଥୁକା… ଚିତ୍ତୱତ୍ଥୁକା ସତିପଟ୍ଠାନୱତ୍ଥୁକା… ଧମ୍ମୱତ୍ଥୁକା ସତିପଟ୍ଠାନୱତ୍ଥୁକା ସତିପଟ୍ଠାନାରମ୍ମଣା ସତିପଟ୍ଠାନଗୋଚରା ସତିପଟ୍ଠାନସଙ୍ଗହିତା ସତିପଟ୍ଠାନପରିଯାପନ୍ନା ସତିପଟ୍ଠାନେ ସମୁଦାଗତା ସତିପଟ୍ଠାନେ ଠିତା ସତିପଟ୍ଠାନେ ପତିଟ୍ଠିତା।

ଧମ୍ମଚକ୍କନ୍ତି କେନଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ? ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୱତ୍ତେତି ଚକ୍କଞ୍ଚାତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଚକ୍କଞ୍ଚ ପୱତ୍ତେତି ଧମ୍ମଞ୍ଚାତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେନ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମଚରିଯାଯ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ …ପେ… ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ।

୩। ଇଦ୍ଧିପାଦୱାରୋ

୪୨। '''ଅଯଂ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ'ତି ମେ , ଭିକ୍ଖୱେ ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। 'ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ ଭାୱେତବ୍ବୋ'ତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… ଭାୱିତୋତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

''ଅଯଂ ୱୀରିଯସମାଧି…ପେ… ଅଯଂ ଚିତ୍ତସମାଧି…ପେ… ଅଯଂ ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ୱୀମଂସାସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ ଭାୱେତବ୍ବୋତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… ଭାୱିତୋତି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି''।

ଅଯଂ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି…ପେ… ସୋ ଖୋ ପନାଯଂ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ ଭାୱେତବ୍ବୋତି…ପେ… ଭାୱିତୋତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି, ଞାଣଂ ଉଦପାଦି, ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦି, ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ। ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି – ଞାତଟ୍ଠେନ। ପଞ୍ଞାଉଦପାଦୀତି – ପଜାନନଟ୍ଠେନ। ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦୀତି – ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ। ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – ଓଭାସଟ୍ଠେନ।

ଚକ୍ଖୁଂ ଧମ୍ମୋ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଞାଣଂ ଧମ୍ମୋ, ଞାତଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମୋ, ପଜାନନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ୱିଜ୍ଜା ଧମ୍ମୋ, ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଆଲୋକୋ ଧମ୍ମୋ, ଓଭାସଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥା ଛନ୍ଦୱତ୍ଥୁକା ଇଦ୍ଧିପାଦୱତ୍ଥୁକା ଇଦ୍ଧିପାଦାରମ୍ମଣା ଇଦ୍ଧିପାଦଗୋଚରା ଇଦ୍ଧିପାଦସଙ୍ଗହିତା ଇଦ୍ଧିପାଦପରିଯାପନ୍ନା ଇଦ୍ଧିପାଦେ ସମୁଦାଗତା ଇଦ୍ଧିପାଦେ ଠିତା ଇଦ୍ଧିପାଦେ ପତିଟ୍ଠିତା।

ଧମ୍ମଚକ୍କନ୍ତି କେନଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ? ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୱତ୍ତେତି ଚକ୍କଞ୍ଚାତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଚକ୍କଞ୍ଚ ପୱତ୍ତେତି ଧମ୍ମଞ୍ଚାତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେନ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମଚରିଯାଯ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ୱସିଂ ପାପେନ୍ତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ।

ଧମ୍ମେ ପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ପାରମିଂ ପାପେନ୍ତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ…ପେ… ଧମ୍ମଂ ଅପଚାୟମାନୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମଦ୍ଧଜୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମକେତୁ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମାଧିପତେଯ୍ୟୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ତଂ ଖୋ ପନ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିୟଂ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ମାରେନ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନା ୱା କେନଚି ୱା ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ।

ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ…ପେ… ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିୟୋସାନଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ।

ଅୟଂ ୱୀରିୟସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି…ପେ… ସୋ ଖୋ ପନାୟଂ ୱୀରିୟସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ ଭାୱେତବ୍ବୋତି…ପେ… ଭାୱିତୋତି ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦି…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି।

ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – କେନଟ୍ଠେନ? ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି – ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ…ପେ… ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି – ଓଭାସଟ୍ଠେନ।

ଚକ୍ଖୁଂ ଧମ୍ମୋ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ…ପେ… ଆଲୋକୋ ଧମ୍ମୋ, ଓଭାସଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଚ ଅତ୍ଥା ୱୀରିୟୱତ୍ଥୁକା ଇଦ୍ଧିପାଦୱତ୍ଥୁକା…ପେ… ଚିତ୍ତୱତ୍ଥୁକା ଇଦ୍ଧିପାଦୱତ୍ଥୁକା… ୱୀମଂସାୱତ୍ଥୁକା ଇଦ୍ଧିପାଦୱତ୍ଥୁକା ଇଦ୍ଧିପାଦାରମ୍ମଣା ଇଦ୍ଧିପାଦଗୋଚରା ଇଦ୍ଧିପାଦସଙ୍ଗହିତା ଇଦ୍ଧିପାଦପରିୟାପନ୍ନା ଇଦ୍ଧିପାଦେ ସମୁଦାଗତା ଇଦ୍ଧିପାଦେ ଠିତା ଇଦ୍ଧିପାଦେ ପତିଟ୍ଠିତା ।

ଧମ୍ମଚକ୍କନ୍ତି କେନଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ? ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୱତ୍ତେତି ଚକ୍କଞ୍ଚାତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଚକ୍କଞ୍ଚ ପୱତ୍ତେତି ଧମ୍ମଞ୍ଚାତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେନ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମଚରିୟାୟ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କଂ…ପେ… ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିୟୋସାନଟ୍ଠେନ ଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧମ୍ମଂ ପୱତ୍ତେତୀତି – ଧମ୍ମଚକ୍କନ୍ତି।

ଧମ୍ମଚକ୍କକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଲୋକୁତ୍ତରକଥା

୪୩। କତମେ ଧମ୍ମା ଲୋକୁତ୍ତରା? ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା, ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି, ପଞ୍ଚ ବଲାନି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅରିୟୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ଚତ୍ତାରୋ ଅରିୟମଗ୍ଗା, ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ – ଇମେ ଧମ୍ମା ଲୋକୁତ୍ତରା।

ଲୋକୁତ୍ତରାତି କେନଟ୍ଠେନ ଲୋକୁତ୍ତରା? ଲୋକଂ ତରନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକା ଉତ୍ତରନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକତୋ ଉତ୍ତରନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକମ୍ହା ଉତ୍ତରନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ଅତିକ୍କମନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ସମତିକ୍କମନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ସମତିକ୍କନ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେନ ଅତିରେକାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକନ୍ତଂ ତରନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକା ନିସ୍ସରନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକତୋ ନିସ୍ସରନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକମ୍ହା ନିସ୍ସରନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକା ନିସ୍ସଟାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେନ ନିସ୍ସଟାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକମ୍ହା ନିସ୍ସଟାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେ ନ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକସ୍ମିଂ ନ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେ ନ ଲିମ୍ପନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେନ ନ ଲିମ୍ପନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେ ଅସଂଲିତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେନ ଅସଂଲିତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେ ଅନୁପଲିତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେନ ଅନୁପଲିତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେନ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକା ୱିପ୍ପମୁତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକତୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକମ୍ହା ୱିପ୍ପମୁତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେନ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକା ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକସ୍ମିଂ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକତୋ ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକମ୍ହା ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକା ସୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକତୋ ସୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକମ୍ହା ସୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକମ୍ହା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତୀତି [ଉଦ୍ଧରନ୍ତୀତି (କ।), ଉଟ୍ଠହନ୍ତୀତି (ସୀ। ଅଟ୍ଠ।)] – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକତୋ ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକା ୱିୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା । ଲୋକତୋ ୱିୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକମ୍ହା

ୱିୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେ ନ ସଜ୍ଜନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେ ନ ଗୟ୍ହନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକେ ନ ବଜ୍ଝନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିତତ୍ତାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକସ୍ସ ଅପଥାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକସ୍ସ ଅଗତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକସ୍ସ ଅୱିସଯାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକସ୍ସ ଅସାଧାରଣାତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ୱମନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ନ ପଚ୍ଚାୱମନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ପଜହନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ନ ଉପାଦିଯନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ୱିସିନେନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ନ ଉସ୍ସିନେନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ୱିଧୂପେନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ନ ସଂଧୂପେନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା। ଲୋକଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ଅଭିଭୁଯ୍ଯ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି – ଲୋକୁତ୍ତରା।

ଲୋକୁତ୍ତରକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ବଲକଥା

୪୪। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ [ସଂ। ନି। ୫।୭୦୫-୭୧୬ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ]। ‘‘ପଞ୍ଚିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ବଲାନି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ସଦ୍ଧାବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ – ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ବଲାନି।

‘‘ଅପି ଚ, ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠି ବଲାନି – ସଦ୍ଧାବଲଂ, ୱୀରିଯବଲଂ, ସତିବଲଂ, ସମାଧିବଲଂ, ପଞ୍ଞାବଲଂ, ହିରିବଲଂ, ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ, ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ, ଭାୱନାବଲଂ, ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ, ସଙ୍ଗହବଲଂ, ଖନ୍ତିବଲଂ, ପଞ୍ଞତ୍ତିବଲଂ, ନିଜ୍ଝତ୍ତିବଲଂ, ଇସ୍ସରିଯବଲଂ , ଅଧିଟ୍ଠାନବଲଂ, ସମଥବଲଂ, ୱିପସ୍ସନାବଲଂ, ଦସ ସେଖବଲାନି, ଦସ ଅସେଖବଲାନି, ଦସ ଖୀଣାସୱବଲାନି, ଦସ ଇଦ୍ଧିବଲାନି, ଦସ ତଥାଗତବଲାନି’’।

କତମଂ ସଦ୍ଧାବଲଂ? ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ନ କମ୍ପତୀତି – ସଦ୍ଧାବଲଂ। ସହଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ, କିଲେସାନଂ ପରିଯାଦାନଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ, ପଟିୱେଧାଦିୱିସୋଧନଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋଦାନଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ, ୱିସେସାଧିଗମଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ, ଉତ୍ତରି ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ, ସଚ୍ଚାଭିସମଯଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ, ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପକଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ। ଇଦଂ ସଦ୍ଧାବଲଂ।

କତମଂ ୱୀରିଯବଲଂ? କୋସଜ୍ଜେ ନ କମ୍ପତୀତି – ୱୀରିଯବଲଂ। ସହଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯବଲଂ, କିଲେସାନଂ ପରିଯାଦାନଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯବଲଂ, ପଟିୱେଧାଦିୱିସୋଧନଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯବଲଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯବଲଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋଦାନଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯବଲଂ, ୱିସେସାଧିଗମଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯବଲଂ, ଉତ୍ତରି ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯବଲଂ, ସଚ୍ଚାଭିସମଯଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯବଲଂ, ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପକଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯବଲଂ। ଇଦଂ ୱୀରିଯବଲଂ।

କତମଂ ସତିବଲଂ? ପମାଦେ ନ କମ୍ପତୀତି – ସତିବଲଂ। ସହଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଟ୍ଠେନ ସତିବଲଂ…ପେ… ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପକଟ୍ଠେନ ସତିବଲଂ। ଇଦଂ ସତିବଲଂ।

କତମଂ ସମାଧିବଲଂ? ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମାଧିବଲଂ। ସହଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଟ୍ଠେନ ସମାଧିବଲଂ…ପେ… ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପକଟ୍ଠେନ ସମାଧିବଲଂ। ଇଦଂ ସମାଧିବଲଂ।

କତମଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ? ଅୱିଜ୍ଜାଯ ନ କମ୍ପତୀତି – ପଞ୍ଞାବଲଂ। ସହଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞାବଲଂ…ପେ… ନିରୋଧେ ପତିଟ୍ଠାପକଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞାବଲଂ। ଇଦଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ।

କତମଂ ହିରିବଲଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ହିରୀଯତୀତି [ହିରିଯତୀତି (ସ୍ୟା। କ।)] – ହିରିବଲଂ। ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦଂ ହିରୀଯତୀତି – ହିରିବଲଂ। ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ହିରୀଯତୀତି – ହିରିବଲଂ। ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ହିରୀଯତୀତି – ହିରିବଲଂ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ହିରୀଯତୀତି – ହିରିବଲଂ। ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜଂ ହିରୀଯତୀତି – ହିରିବଲଂ। ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତିଂ ହିରୀଯତୀତି – ହିରିବଲଂ। ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣେ ହିରୀଯତୀତି – ହିରିବଲଂ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସେ ହିରୀଯତୀତି – ହିରିବଲଂ। ଇଦଂ ହିରିବଲଂ।

କତମଂ ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ଓତ୍ତପ୍ପତୀତି – ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ। ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦଂ ଓତ୍ତପ୍ପତୀତି – ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ। ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ଓତ୍ତପ୍ପତୀତି – ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ। ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ଓତ୍ତପ୍ପତୀତି – ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ଓତ୍ତପ୍ପତୀତି – ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ।

ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜଂ ଓଉପ୍ପତୀତି – ଓଉପ୍ପବଲଂ । ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତିଂ ଓଉପ୍ପତୀତି – ଓଉପ୍ପବଲଂ। ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣେ ଓଉପ୍ପତୀତି – ଓଉପ୍ପବଲଂ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସେ ଓଉପ୍ପତୀତି – ଓଉପ୍ପବଲଂ। ଇଦଂ ଓଉପ୍ପବଲଂ।

କତମଂ ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଟିସଙ୍ଖାତୀତି – ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ। ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦଂ ପଟିସଙ୍ଖାତୀତି – ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ। ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଟିସଙ୍ଖାତୀତି – ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ। ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଟିସଙ୍ଖାତୀତି – ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ। ଧମ୍ମୱଓତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ପଟିସଙ୍ଖାତୀତି – ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ। ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଟିସଙ୍ଖାତୀତି – ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ । ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତିଂ ପଟିସଙ୍ଖାତୀତି – ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ। ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣେ ପଟିସଙ୍ଖାତୀତି – ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସେ ପଟିସଙ୍ଖାତୀତି – ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ। ଇଦଂ ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ।

କତମଂ ଭାୱନାବଲଂ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାବଲଂ। ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅବ୍ୟାପାଦଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାବଲଂ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଜହନ୍ତୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାବଲଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାବଲଂ। ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ପଜହନ୍ତୋ ଧମ୍ମୱଓତ୍ଥାନଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାବଲଂ। ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହନ୍ତୋ ଞାଣଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାବଲଂ। ଅରତିଂ ପଜହନ୍ତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାବଲଂ। ନୀୱରଣେ ପଜହନ୍ତୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାବଲଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାବଲଂ। ଇଦଂ ଭାୱନାବଲଂ।

କତମଂ ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ନେକ୍ଖମ୍ମେ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱଜ୍ଜନ୍ତି – ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ। ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଅବ୍ୟାପାଦେ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱଜ୍ଜନ୍ତି – ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ। ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱଜ୍ଜନ୍ତି – ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଅୱିକ୍ଖେପେ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱଜ୍ଜନ୍ତି – ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ। ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ପହୀନତ୍ତା ଧମ୍ମୱଓତ୍ଥାନେ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱଜ୍ଜନ୍ତି – ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ। ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପହୀନତ୍ତା ଞାଣେ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱଜ୍ଜନ୍ତି – ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ। ଅରତିଯା ପହୀନତ୍ତା ପାମୋଜ୍ଜେ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱଜ୍ଜନ୍ତି ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ। ନୀୱରଣାନଂ ପହୀନତ୍ତା ପଠମଜ୍ଝାନେ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱଜ୍ଜନ୍ତି – ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱଜ୍ଜନ୍ତି – ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ। ଇଦଂ ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ।

କତମଂ ସଙ୍ଗହବଲଂ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ସଙ୍ଗହବଲଂ। ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅବ୍ୟାପାଦୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ସଙ୍ଗହବଲଂ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଜହନ୍ତୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞାୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ସଙ୍ଗହବଲଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ସଙ୍ଗହବଲଂ। ଇଦଂ ସଙ୍ଗହବଲଂ।

କତମଂ ଖନ୍ତିବଲଂ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଖମତୀତି – ଖନ୍ତିବଲଂ। ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଖମତୀତି – ଖନ୍ତିବଲଂ। ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଆଲୋକସଞ୍ଞା ଖମତୀତି – ଖନ୍ତିବଲଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଖମତୀତି – ଖନ୍ତିବଲଂ। ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ପହୀନତ୍ତା ଧମ୍ମୱଓତ୍ଥାନଂ ଖମତୀତି – ଖନ୍ତିବଲଂ। ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପହୀନତ୍ତା ଞାଣଂ ଖମତୀତି – ଖନ୍ତିବଲଂ। ଅରତିଯା ପହୀନତ୍ତା ପାମୋଜ୍ଜଂ ଖମତୀତି – ଖନ୍ତିବଲଂ। ନୀୱରଣାନଂ ପହୀନତ୍ତା ପଠମଂ ଝାନଂ ଖମତୀତି – ଖନ୍ତିବଲଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଖମତୀତି – ଖନ୍ତିବଲଂ। ଇଦଂ ଖନ୍ତିବଲଂ।

କତମଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିବଲଂ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେତୀତି – ପଞ୍ଞତ୍ତିବଲଂ। ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅବ୍ୟାପାଦୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେତୀତି – ପଞ୍ଞତ୍ତିବଲଂ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଜହନ୍ତୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞାୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେତୀତି – ପଞ୍ଞତ୍ତିବଲଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେତୀତି – ପଞ୍ଞତ୍ତିବଲଂ। ଇଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିବଲଂ।

କତମଂ ନିଜ୍ଝତ୍ତିବଲଂ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ନିଜ୍ଝାପେତୀତି – ନିଜ୍ଝତ୍ତିବଲଂ। ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅବ୍ୟାପାଦୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ନିଜ୍ଝାପେତୀତି – ନିଜ୍ଝତ୍ତିବଲଂ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଜହନ୍ତୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞାୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ନିଜ୍ଝାପେତୀତି – ନିଜ୍ଝତ୍ତିବଲଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ନିଜ୍ଝାପେତୀତି – ନିଜ୍ଝତ୍ତିବଲଂ। ଇଦଂ ନିଜ୍ଝତ୍ତିବଲଂ।

କତମଂ ଇସ୍ସରିଯବଲଂ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ୱସଂ ୱତ୍ତେତୀତି – ଇସ୍ସରିଯବଲଂ। ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅବ୍ୟାପାଦୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ୱସଂ ୱତ୍ତେତୀତି – ଇସ୍ସରିଯବଲଂ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଜହନ୍ତୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞାୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ୱସଂ ୱତ୍ତେତୀତି – ଇସ୍ସରିଯବଲଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ୱସଂ ୱତ୍ତେତୀତି – ଇସ୍ସରିଯବଲଂ। ଇଦଂ ଇସ୍ସରିଯବଲଂ।

କତମଂ ଅଧିଟ୍ଠାନବଲଂ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି – ଅଧିଟ୍ଠାନବଲଂ। ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅବ୍ୟାପାଦୱସେନ ଚିତ୍ତଂ

ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି – ଅଧିଟ୍ଠାନବଲଂ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଜହନ୍ତୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞାୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି – ଅଧିଟ୍ଠାନବଲଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି – ଅଧିଟ୍ଠାନବଲଂ। ଇଦଂ ଅଧିଟ୍ଠାନବଲଂ।

କତମଂ ସମଥବଲଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଥବଲଂ, ଅବ୍ୟାପାଦୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଥବଲଂ, ଆଲୋକସଞ୍ଞାୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଥବଲଂ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଥବଲଂ, ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଥବଲଂ।

ସମଥବଲନ୍ତି କେନଟ୍ଠେନ ସମଥବଲଂ? ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣେ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ଦୁତିୟେନ ଝାନେନ ୱିତକ୍କୱିଚାରେ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ତତିୟେନ ଝାନେନ ପୀତିୟା ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ଚତୁତ୍ଥେନ ଝାନେନ ସୁଖଦୁକ୍ଖେ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତିୟା ରୂପସଞ୍ଞାୟ ପଟିଘସଞ୍ଞାୟ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାୟ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ । ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନସମାପତ୍ତିୟା ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନସଞ୍ଞାୟ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିୟା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନସଞ୍ଞାୟ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିୟା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନସଞ୍ଞାୟ ନ କମ୍ପତୀତି – ସମଥବଲଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଚ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତକିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ନ କମ୍ପତୀ ନ ଚଲତି ନ ୱେଧତୀତି – ସମଥବଲଂ। ଇଦଂ ସମଥବଲଂ।

କତମଂ ୱିପସ୍ସନାବଲଂ? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ, ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ, ରୂପେ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ…ପେ… ରୂପେ ପଟିନସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ, ୱେଦନାୟ…ପେ… ସଞ୍ଞାୟ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ୱିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ, ଜରାମରଣେ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ୱିପସ୍ସନାବଲନ୍ତି କେନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନାବଲଂ? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାୟ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାୟ ନ କମ୍ପତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାୟ ସୁଖସଞ୍ଞାୟ ନ କମ୍ପତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାୟ ଅତ୍ତସଞ୍ଞାୟ କମ୍ପତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାୟ ନନ୍ଦିୟା ନ କମ୍ପତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାୟ ରାଗେ ନ କମ୍ପତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା ସମୁଦୟେ ନ କମ୍ପତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ । ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାୟ ଆଦାନେ ନ କମ୍ପତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ଅୱିଜ୍ଜାୟ ଅୱିଜ୍ଜାସହଗତକିଲେସେ ଚ ଖନ୍ଧେ ଚ ନ କମ୍ପତି ନ ଚଲତି ନ ୱେଧତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ଇଦଂ ୱିପସ୍ସନାବଲଂ।

କତମାନି ଦସ ସେଖବଲାନି, ଦସ ଅସେଖବଲାନି? ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ [ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି (କ।) ଏୱମୀଦିସେସୁ ନୱସୁ ପଦେସୁ ଦୁତିୟନ୍ତୱଚନେନ। ଦୀ। ନି। ୩। ୩୪୮ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ସିକ୍ଖତୀତି – ସେଖବଲଂ। ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖିତତ୍ତା ଅସେଖବଲଂ। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପଂ ସିକ୍ଖତୀତି – ସେଖବଲଂ। ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖିତତ୍ତା – ଅସେଖବଲଂ । ସମ୍ମାୱାଚଂ…ପେ… ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତଂ… ସମ୍ମାଆଜୀୱଂ… ସମ୍ମାୱାୟାମଂ… ସମ୍ମାସତିଂ… ସମ୍ମାସମାଧିଂ… ସମ୍ମାଞାଣଂ…ପେ… ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିଂ ସିକ୍ଖତୀତି – ସେଖବଲଂ। ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖିତତ୍ତା – ଅସେଖବଲଂ। ଇମାନି ଦସ ସେଖବଲାନି, ଦସ ଅସେଖବଲାନି।

କତମାନି ଦସ ଖୀଣାସୱବଲାନି?[ଅ। ନି। ୧୦।୯୦ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଇଧ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନିଚ୍ଚତୋ ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାୟ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି। ଯମ୍ପି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନିଚ୍ଚତୋ ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାୟ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ଇଦମ୍ପି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖୟଂ ପଟିଜାନାତି – ''ଖୀଣା ମେ ଆସୱା''ତି।

ପୁନ ଚପରଂ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଙ୍ଗାରକାସୂପମା କାମା ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାୟ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି। ଯମ୍ପି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଙ୍ଗାରକାସୂପମା କାମା ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାୟ ସୁଦିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ଇଦମ୍ପି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖୟଂ ପଟିଜାନାତି – ''ଖୀଣା ମେ ଆସୱା''ତି।

ପୁନ ଚପରଂ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିୱେକନିନ୍ନଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ୱିୱେକପୋଣଂ ୱିୱେକପବ୍ଭାରଂ ୱିୱେକଟ୍ଠଂ ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିରତଂ ବ୍ୟନ୍ତୀଭୂତଂ [ବ୍ୟନ୍ତିଭୂତଂ (କ।)] ସବ୍ବସୋ ଆସୱଟ୍ଠାନିୟେହି ଧମ୍ମେହି। ଯମ୍ପି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିୱେକନିନ୍ନଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି ୱିୱେକପୋଣଂ ୱିୱେକପବ୍ଭାରଂ ୱିୱେକଟ୍ଠଂ ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିରତଂ ବ୍ୟନ୍ତିଭୂତଂ ସବ୍ବସୋ ଆସୱଟ୍ଠାନିୟେହି ଧମ୍ମେହି, ଇଦମ୍ପି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖୟଂ ପଟିଜାନାତି – ''ଖୀଣା ମେ ଆସୱା''ତି।

ପୁନ ଚପରଂ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଭାୱିତା ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତା। ଯମ୍ପି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଭାୱିତା

ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତା, ଇଦମ୍ପି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପଟିଜାନାତି – ''ଖୀଣା ମେ ଆସୱା''ତି।

ପୁନ ଚପରଂ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ଭାୱିତା ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତା…ପେ… ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଭାୱିତା ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତା… ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱିତାନି ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି… ପଞ୍ଚ ବଲାନି ଭାୱିତାନି ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତାନି… ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଭାୱିତା ହୋନ୍ତି ସୁଭାୱିତା…ପେ… ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଭାୱିତୋ ହୋତି ସୁଭାୱିତୋ। ଯମ୍ପି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଭାୱିତୋ ହୋତି ସୁଭାୱିତୋ, ଇଦମ୍ପି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆସୱାନଂ ଖଯଂ ପଟିଜାନାତି – ''ଖୀଣା ମେ ଆସୱା''ତି। ଇମାନି ଦସ ଖୀଣାସୱବଲାନି।

କତମାନି ଦସ ଇଦ୍ଧିବଲାନି? ଅଧିଟ୍ଠାନା ଇଦ୍ଧି, ୱିକୁବ୍ବନା ଇଦ୍ଧି, ମନୋମଯା ଇଦ୍ଧି, ଞାଣୱିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି, ସମାଧିୱିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି, ଅରିଯା ଇଦ୍ଧି, କମ୍ମୱିପାକଜା ଇଦ୍ଧି, ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଇଦ୍ଧି, ୱିଜ୍ଜାମଯା ଇଦ୍ଧି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସମ୍ମା ପଯୋଗପ୍ପଚ୍ଚଯା ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧି – ଇମାନି ଦସ ଇଦ୍ଧିବଲାନି।

କତମାନି ଦସ ତଥାଗତବଲାନି? ଇଧ ତଥାଗତୋ ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋ ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠାନତୋ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋ ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠାନତୋ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଇଦମ୍ପି ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି।

ପୁନ ଚପରଂ ତଥାଗତୋ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କମ୍ମସମାଦାନାନଂ ଠାନସୋ ହେତୁସୋ ୱିପାକଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କମ୍ମସମାଦାନାନଂ ଠାନସୋ ହେତୁସୋ ୱିପାକଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଇଦମ୍ପି ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ, ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି।

ପୁନ ଚପରଂ ତଥାଗତୋ ସବ୍ବତ୍ଥଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ [ସବ୍ବତ୍ଥଗାମିନୀପଟିପଦଂ (ସ୍ୟା॰) ମ॰ ନି॰ ୧।୧୪୮ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ସବ୍ବତ୍ଥଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଇଦମ୍ପି ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି।

ପୁନ ଚପରଂ ତଥାଗତୋ ଅନେକଧାତୁନାନାଧାତୁଲୋକଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ଅନେକଧାତୁନାନାଧାତୁଲୋକଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଇଦମ୍ପି ତଥାଗତସ୍ସ…ପେ…।

ପୁନ ଚପରଂ ତଥାଗତୋ ସତ୍ତାନଂ ନାନାଧିମୁତ୍ତିକତଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ସତ୍ତାନଂ ନାନାଧିମୁତ୍ତିକତଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଇଦମ୍ପି ତଥାଗତସ୍ସ…ପେ…।

ପୁନ ଚପରଂ ତଥାଗତୋ ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଇଦମ୍ପି ତଥାଗତସ୍ସ…ପେ…।

ପୁନ ଚପରଂ ତଥାଗତୋ ଝାନୱିମୋକ୍ଖସମାଧିସମାପତ୍ତୀନଂ ସଂକିଲେସଂ ୱୋଦାନଂ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ଝାନୱିମୋକ୍ଖସମାଧିସମାପତ୍ତୀନଂ ସଂକିଲେସଂ ୱୋଦାନଂ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଇଦମ୍ପି ତଥାଗତସ୍ସ…ପେ…।

ପୁନ ଚପରଂ ତଥାଗତୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ…ପେ… ଇଦମ୍ପି ତଥାଗତସ୍ସ…ପେ…।

ପୁନ ଚପରଂ ତଥାଗତୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ…ପେ… ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ…ପେ… ଇଦମ୍ପି ତଥାଗତସ୍ସ…ପେ…।

ପୁନ ଚପରଂ ତଥାଗତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ଆସୱାନଂ ଖଯା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି, ଇଦମ୍ପି ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି। ଇମାନି ଦସ ତଥାଗତବଲାନି।

୪୫। କେନଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ? କେନଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯବଲଂ? କେନଟ୍ଠେନ ସତିବଲଂ? କେନଟ୍ଠେନ ସମାଧିବଲଂ? କେନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞାବଲଂ? କେନଟ୍ଠେନ ହିରିବଲଂ? କେନଟ୍ଠେନ ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ? କେନଟ୍ଠେନ ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ…ପେ… କେନଟ୍ଠେନ ତଥାଗତବଲଂ?

ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧାବଲଂ। କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯବଲଂ। ପମାଦେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ସତିବଲଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ସମାଧିବଲଂ। ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞାବଲଂ । ହିରୀଯତି ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେତି – ହିରିବଲଂ। ଓତ୍ତପ୍ପତି ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେତି – ଓତ୍ତପ୍ପବଲଂ। ଞାଣେନ କିଲେସେ ପଟିସଙ୍ଖାତୀତି – ପଟିସଙ୍ଖାନବଲଂ। ତତ୍ଥ ଜାତା ଧମ୍ମା ଏକରସା ହୋନ୍ତୀତି – ଭାୱନାବଲଂ। ତତ୍ଥ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱଜ୍ଜନ୍ତି – ଅନୱଜ୍ଜବଲଂ। ତେନ ଚିତ୍ତଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ସଙ୍ଗହବଲଂ। ତଂ ତସ୍ସ ଖମତୀତି – [ତଂ ଖମତୀତି (କ।)] ଖନ୍ତିବଲଂ। ତେନ ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେତୀତି – ପଞ୍ଞତ୍ତିବଲଂ। ତେନ ଚିତ୍ତଂ ନିଜ୍ଝାପେତୀତି – ନିଜ୍ଝତ୍ତିବଲଂ। ତେନ ଚିତ୍ତଂ ୱସଂ ୱତ୍ତେତୀତି – ଇସ୍ସରିଯବଲଂ। ତେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି – ଅଧିଟ୍ଠାନବଲଂ। ତେନ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗନ୍ତି – ସମଥବଲଂ। ତତ୍ଥ ଜାତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତୀତି – ୱିପସ୍ସନାବଲଂ। ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖତୀତି – ସେଖବଲଂ। ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖିତତ୍ତା – ଅସେଖବଲଂ। ତେନ ଆସୱା ଖୀଣାତି – ଖୀଣାସୱବଲଂ। ତସ୍ସ ଇଜ୍ଝତୀତି – ଇଦ୍ଧିବଲଂ। ଅପ୍ପମେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ତଥାଗତବଲନ୍ତି।

ବଲକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ସୁଞ୍ଞକଥା

୪୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ –

"'ସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋ, ସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋ'ତି, ଭନ୍ତେ, ୱୁଚ୍ଚତି । କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, 'ସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତୀ"ତି? "ଯସ୍ମା ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା, ତସ୍ମା 'ସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କିଞ୍ଚାନନ୍ଦ [କିଞ୍ଚ ଆନନ୍ଦ ସଂ। ନି। ୪।୮୫], ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା? ଚକ୍ଖୁ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା। ରୂପା ସୁଞ୍ଞା ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା। ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା। ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ସୁଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା। ଯମ୍ପିଦଂ [ଯଦିଦଂ (କ।) ସଂ। ନି। ୪।୮୫ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା, ତମ୍ପି ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା।

"ସୋତଂ ସୁଞ୍ଞଂ…ପେ… ସଦ୍ଦା ସୁଞ୍ଞା… ଘାନଂ ସୁଞ୍ଞଂ… ଗନ୍ଧା ସୁଞ୍ଞା… ଜିୱ୍ହା ସୁଞ୍ଞା… ରସା ସୁଞ୍ଞା… କାଯୋ ସୁଞ୍ଞୋ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା ସୁଞ୍ଞା… ମନୋ ସୁଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା। ଧମ୍ମା ସୁଞ୍ଞା ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା। ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା। ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ ସୁଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା। ଯମ୍ପିଦଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱା, ତମ୍ପି ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା। ଯସ୍ମା ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା ତସ୍ମା 'ସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋ'ତି ୱୁଚ୍ଚତୀ"ତି।

୧। ମାତିକା

୪୭। ସୁଞ୍ଞସୁଞ୍ଞଂ [ସୁଞ୍ଞଂ ସୁଞ୍ଞଂ (ସ୍ୟା।)], ସଙ୍ଖାରସୁଞ୍ଞଂ, ୱିପରିଣାମସୁଞ୍ଞଂ, ଅଗ୍ଗସୁଞ୍ଞଂ, ଲକ୍ଖଣସୁଞ୍ଞଂ, ୱିକ୍ଖମ୍ଭନସୁଞ୍ଞଂ, ତଦଙ୍ଗସୁଞ୍ଞଂ, ସମୁଚ୍ଛେଦସୁଞ୍ଞଂ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିସୁଞ୍ଞଂ , ନିସ୍ସରଣସୁଞ୍ଞଂ, ଅଜ୍ଝତ୍ତସୁଞ୍ଞଂ , ବହିଦ୍ଧାସୁଞ୍ଞଂ, ଦୁଭତୋସୁଞ୍ଞଂ, ସଭାଗସୁଞ୍ଞଂ, ୱିସଭାଗସୁଞ୍ଞଂ, ଏସନାସୁଞ୍ଞଂ, ପରିଗ୍ଗହସୁଞ୍ଞଂ, ପଟିଲାଭସୁଞ୍ଞଂ, ପଟିୱେଧସୁଞ୍ଞଂ, ଏକତ୍ତସୁଞ୍ଞଂ, ନାନତ୍ତସୁଞ୍ଞଂ, ଖନ୍ତିସୁଞ୍ଞଂ, ଅଧିଟ୍ଠାନସୁଞ୍ଞଂ, ପରିଯୋଗାହଣସୁଞ୍ଞଂ [ପରିଯୋଗାହନସୁଞ୍ଞଂ (ସ୍ୟା।)], ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ପୱତ୍ତପରିଯାଦାନଂ ସବ୍ବସୁଞ୍ଞତାନଂ ପରମତ୍ଥସୁଞ୍ଞଂ।

୪୮। କତମଂ ସୁଞ୍ଞସୁଞ୍ଞଂ? ଚକ୍ଖୁ ସୁଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା ନିଚ୍ଚେନ ୱା ଧୁୱେନ ୱା ସସ୍ସତେନ ୱା ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ୱା। ସୋତଂ ସୁଞ୍ଞଂ…ପେ… ଘାନଂ ସୁଞ୍ଞଂ… ଜିୱ୍ହା ସୁଞ୍ଞା… କାଯୋ ସୁଞ୍ଞୋ… ମନୋ ସୁଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା ନିଚ୍ଚେନ ୱା ଧୁୱେନ ୱା ସସ୍ସତେନ ୱା ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ୱା। ଇଦଂ ସୁଞ୍ଞସୁଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ସଙ୍ଖାରସୁଞ୍ଞଂ? ତଯୋ ସଙ୍ଖାରା – ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ, ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ, ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ। ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରେନ ଚ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରେନ ଚ ସୁଞ୍ଞୋ। ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରେନ ଚ ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରେନ ଚ ସୁଞ୍ଞୋ। ଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରେନ ଚ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରେନ ଚ ସୁଞ୍ଞୋ। ଇମେ ତଯୋ ସଙ୍ଖାରା।

ଅପରେପି ତଯୋ ସଙ୍ଖାରା – କାଯସଙ୍ଖାରୋ, ୱଚୀସଙ୍ଖାରୋ, ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରୋ। କାଯସଙ୍ଖାରୋ ୱଚୀସଙ୍ଖାରେନ ଚ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରେନ ଚ ସୁଞ୍ଞୋ। ୱଚୀସଙ୍ଖାରୋ କାଯସଙ୍ଖାରେନ ଚ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରେନ ଚ ସୁଞ୍ଞୋ। ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରୋ କାଯସଙ୍ଖାରେନ ଚ ୱଚୀସଙ୍ଖାରେନ ଚ ସୁଞ୍ଞୋ। ଇମେ ତଯୋ ସଙ୍ଖାରା।

ଅପରେପି ତଯୋ ସଙ୍ଖାରା – ଅତୀତା ସଙ୍ଖାରା, ଅନାଗତା ସଙ୍ଖାରା, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ସଙ୍ଖାରା। ଅତୀତା ସଙ୍ଖାରା ଅନାଗତେହି ଚ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେହି ଚ ସଙ୍ଖାରେହି ସୁଞ୍ଞା। ଅନାଗତା ସଙ୍ଖାରା ଅତୀତେହି ଚ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେହି ଚ ସଙ୍ଖାରେହି ସୁଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ସଙ୍ଖାରା ଅତୀତେହି ଚ ଅନାଗତେହି ଚ ସଙ୍ଖାରେହି ସୁଞ୍ଞା। ଇମେ ତଯୋ ସଙ୍ଖାରା; ଇଦଂ ସଙ୍ଖାରସୁଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ୱିପରିଣାମସୁଞ୍ଞଂ? ଜାତଂ ରୂପଂ ସଭାୱେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ୱିଗତଂ ରୂପଂ ୱିପରିଣତଞ୍ଚେୱ ସୁଞ୍ଞଞ୍ଚ। ଜାତା ୱେଦନା ସଭାୱେନ ସୁଞ୍ଞା। ୱିଗତା ୱେଦନା ୱିପରିଣତା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞା ଚ …ପେ… ଜାତା ସଞ୍ଞା… ଜାତା ସଙ୍ଖାରା… ଜାତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଜାତଂ ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜାତୋ ଭୱୋ ସଭାୱେନ ସୁଞ୍ଞୋ। ୱିଗତୋ ଭୱୋ ୱିପରିଣତୋ ଚେୱ ସୁଞ୍ଞୋ ଚ। ଇଦଂ ୱିପରିଣାମସୁଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ଅଗ୍ଗସୁଞ୍ଞଂ? ଅଗ୍ଗମେତଂ ପଦଂ ସେଟ୍ଠମେତଂ ପଦଂ ୱିସିଟ୍ଠମେତଂ [ୱିସେଟ୍ଠମେତଂ (କ।)] ପଦଂ ଯଦିଦଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଇଦଂ ଅଗ୍ଗସୁଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ଲକ୍ଖଣସୁଞ୍ଞଂ? ଦ୍ୱେ ଲକ୍ଖଣାନି – ବାଲଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ପଣ୍ଡିତଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ। ବାଲଲକ୍ଖଣଂ ପଣ୍ଡିତଲକ୍ଖଣେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ପଣ୍ଡିତଲକ୍ଖଣଂ ବାଲଲକ୍ଖଣେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି – ଉପ୍ପାଦଲକ୍ଖଣଂ, ୱଯଲକ୍ଖଣଂ, ଠିତଞ୍ଞଥତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ। ଉପ୍ପାଦଲକ୍ଖଣଂ ୱଯଲକ୍ଖଣେନ ଚ ଠିତଞ୍ଞଥତ୍ତଲକ୍ଖଣେନ ଚ ସୁଞ୍ଞଂ। ୱଯଲକ୍ଖଣଂ ଉପ୍ପାଦଲକ୍ଖଣେନ ଚ ଠିତଞ୍ଞଥତ୍ତଲକ୍ଖଣେନ ଚ ସୁଞ୍ଞଂ, ଠିତଞ୍ଞଥତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ ଉପ୍ପାଦଲକ୍ଖଣେନ ଚ ୱଯଲକ୍ଖଣେନ ଚ ସୁଞ୍ଞଂ।

ରୂପସ୍ସ ଉପ୍ପାଦଲକ୍ଖଣଂ ୱଯଲକ୍ଖଣେନ ଚ ଠିତଞ୍ଞଥତ୍ତଲକ୍ଖଣେନ ଚ ସୁଞ୍ଞଂ। ରୂପସ୍ସ ୱଯଲକ୍ଖଣଂ ଉପ୍ପାଦଲକ୍ଖଣେନ ଚ ଠିତଞ୍ଞଥତ୍ତଲକ୍ଖଣେନ ଚ ସୁଞ୍ଞଂ। ରୂପସ୍ସ ଠିତଞ୍ଞଥତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ ଉପ୍ପାଦଲକ୍ଖଣେନ ଚ ୱଯଲକ୍ଖଣେନ ଚ ସୁଞ୍ଞଂ। ୱେଦନାଯ…ପେ… ସଞ୍ଞାଯ… ସଙ୍ଖାରାନଂ… ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ… ଚକ୍ଖୁସ୍ସ… ଜରାମରଣସ୍ସ ଉପ୍ପାଦଲକ୍ଖଣଂ ୱଯଲକ୍ଖଣେନ ଚ ଠିତଞ୍ଞଥତ୍ତଲକ୍ଖଣେନ ଚ ସୁଞ୍ଞଂ। ଜରାମରଣସ୍ସ ୱଯଲକ୍ଖଣଂ ଉପ୍ପାଦଲକ୍ଖଣେନ ଚ ଠିତଞ୍ଞଥତ୍ତଲକ୍ଖଣେନ ଚ ସୁଞ୍ଞଂ। ଜରାମରଣସ୍ସ ଠିତଞ୍ଞଥତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ ଉପ୍ପାଦଲକ୍ଖଣେନ ଚ ୱଯଲକ୍ଖଣେନ ଚ ସୁଞ୍ଞଂ। ଇଦଂ ଲକ୍ଖଣସୁଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନସୁଞ୍ଞଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତୋ ଚେୱ ସୁଞ୍ଞୋ ଚ। ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତୋ ଚେୱ ସୁଞ୍ଞୋ ଚ। ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତଞ୍ଚେୱ ସୁଞ୍ଞଞ୍ଚ। ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତଞ୍ଚେୱ ସୁଞ୍ଞଞ୍ଚ। ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞା ଚ। ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜା ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞା ଚ। ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତି ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞା ଚ। ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣା ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞା ଚ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସା ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞା ଚ। ଇଦଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନସୁଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ତଦଙ୍ଗସୁଞ୍ଞଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ତଦଙ୍ଗସୁଞ୍ଞୋ। ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦୋ ତଦଙ୍ଗସୁଞ୍ଞୋ। ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ତଦଙ୍ଗସୁଞ୍ଞଂ। ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ତଦଙ୍ଗସୁଞ୍ଞଂ। ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ତଦଙ୍ଗସୁଞ୍ଞା। ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜା ତଦଙ୍ଗସୁଞ୍ଞା। ପାମୋଜ୍ଜେନ

ଅରତି ତଦଙ୍ଗସୁଞ୍ଞ୍ଞା। ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣା ତଦଙ୍ଗସୁଞ୍ଞ୍ଞା…ପେ… ୱିୱଟ୍ଟନାନୁପସ୍ସନାଯ ସଞ୍ଞୋଗାଭିନିୱେସୋ ତଦଙ୍ଗସୁଞ୍ଞ୍ଞୋ। ଇଦଂ ତଦଙ୍ଗସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ସମୁଚ୍ଛେଦସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞୋ ଚ। ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞୋ ଚ। ଆଲୋକସଞ୍ଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଞ୍ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞଞ୍ଚ। ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନଞ୍ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞଞ୍ଚ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଇଦଂ ସମୁଚ୍ଛେଦସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞୋ ଚ। ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞୋ ଚ। ଆଲୋକସଞ୍ଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞଞ୍ଚ। ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞଞ୍ଚ । ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତି ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଇଦଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ନିସ୍ସରଣସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ନିସ୍ସଟୋ ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞୋ ଚ। ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦୋ ନିସ୍ସଟୋ ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞୋ ଚ। ଆଲୋକସଞ୍ଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ନିସ୍ସଟଞ୍ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞଞ୍ଚ। ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ନିସ୍ସଟଞ୍ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞଞ୍ଚ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ନିସ୍ସଟା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜା ନିସ୍ସଟା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତି ନିସ୍ସଟା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣା ନିସ୍ସଟା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ …ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସା ନିସ୍ସଟା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଇଦଂ ନିସ୍ସରଣସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ? ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚକ୍ଖୁ ସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା ନିଚ୍ଚେନ ୱା ଧୁୱେନ ୱା ସସ୍ସତେନ ୱା ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ୱା। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୋତଂ ସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ… ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଘାନଂ ସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ… ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଜିୱ୍ହା ସୁଞ୍ଞ୍ଞା… ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ କାଯୋ ସୁଞ୍ଞ୍ଞୋ… ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମନୋ ସୁଞ୍ଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା ନିଚ୍ଚେନ ୱା ଧୁୱେନ ୱା ସସ୍ସତେନ ୱା ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ୱା। ଇଦଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ବହିଦ୍ଧାସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ? ବହିଦ୍ଧା ରୂପା ସୁଞ୍ଞ୍ଞା…ପେ… ବହିଦ୍ଧା ଧମ୍ମା ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା ନିଚ୍ଚେନ ୱା ଧୁୱେନ ୱା ସସ୍ସତେନ ୱା ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ୱା। ଇଦଂ ବହିଦ୍ଧାସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ଦୁଭତୋସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ? ଯଞ୍ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଚକ୍ଖୁ ଯେ ଚ ବହିଦ୍ଧା ରୂପା ଉଭଯମେତଂ ସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ [ଉଭଯତୋ ତଂ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା (ସ୍ୟା।)] ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା ନିଚ୍ଚେନ ୱା ଧୁୱେନ ୱା ସସ୍ସତେନ ୱା ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ୱା। ଯଞ୍ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୋତଂ ଯେ ଚ ବହିଦ୍ଧା ସଦ୍ଦା…ପେ… ଯଞ୍ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଘାନଂ ଯେ ଚ ବହିଦ୍ଧା ଗନ୍ଧା… ଯା ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଜିୱ୍ହା ଯେ ଚ ବହିଦ୍ଧା ରସା… ଯୋ ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ କାଯୋ ଯେ ଚ ବହିଦ୍ଧା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବା… ଯୋ ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ମନୋ ଯେ ଚ ବହିଦ୍ଧା ଧମ୍ମା ଉଭଯମେତଂ ସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିଯେନ ୱା ନିଚ୍ଚେନ ୱା ଧୁୱେନ ୱା ସସ୍ସତେନ ୱା ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମେନ ୱା। ଇଦଂ ଦୁଭତୋସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ସଭାଗସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ? ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି ସଭାଗାନି ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞାନି ଚ। ଛ ବାହିରାନି ଆଯତନାନି ସଭାଗାନି ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞାନି ଚ। ଛ ୱିଞ୍ଞ୍ଞାଣକାଯା ସଭାଗା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଛ ଫସ୍ସକାଯା ସଭାଗା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଛ ୱେଦନାକାଯା ସଭାଗା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଛ ସଞ୍ଞ୍ଞାକାଯା ସଭାଗା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଛ ଚେତନାକାଯା ସଭାଗା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଇଦଂ ସଭାଗସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ୱିସଭାଗସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ? ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି ଛହି ବାହିରେହି ଆଯତନେହି ୱିସଭାଗାନି ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞାନି ଚ। ଛ ବାହିରାନି ଆଯତନାନି ଛହି ୱିଞ୍ଞ୍ଞାଣକାଯେହି ୱିସଭାଗାନି ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞାନି ଚ। ଛ ୱିଞ୍ଞ୍ଞାଣକାଯା ଛହି ଫସ୍ସକାଯେହି ୱିସଭାଗା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଛ ଫସ୍ସକାଯା ଛହି ୱେଦନାକାଯେହି ୱିସଭାଗା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଛ ୱେଦନାକାଯା ଛହି ସଞ୍ଞ୍ଞାକାଯେହି ୱିସଭାଗା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଛ ସଞ୍ଞ୍ଞାକାଯା ଛହି ଚେତନାକାଯେହି ୱିସଭାଗା ଚେୱ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା ଚ। ଇଦଂ ୱିସଭାଗସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ଏସନାସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମେସନା କାମଚ୍ଛନ୍ଦେନ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା। ଅବ୍ୟାପାଦେସନା ବ୍ୟାପାଦେନ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା। ଆଲୋକସଞ୍ଞ୍ଞେସନା ଥିନମିଦ୍ଧେନ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା। ଅୱିକ୍ଖେପେସନା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେସନା ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା। ଞାଣେସନା ଅୱିଜ୍ଜାଯ ସୁଞ୍ଞ୍ଞା। ପାମୋଜ୍ଜେସନା ଅରତିଯା ସୁଞ୍ଞ୍ଞା। ପଠମଜ୍ଝାନେସନା ନୀୱରଣେହି ସୁଞ୍ଞ୍ଞା…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେସନା ସବ୍ବକିଲେସେହି ସୁଞ୍ଞ୍ଞା। ଇଦଂ ଏସନାସୁଞ୍ଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ପରିଗ୍ଗହସୁଞ୍ଞଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମପରିଗ୍ଗହୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦେନ ସୁଞ୍ଞୋ। ଅବ୍ୟାପାଦପରିଗ୍ଗହୋ ବ୍ୟାପାଦେନ ସୁଞ୍ଞୋ। ଆଲୋକସଞ୍ଞାପରିଗ୍ଗହୋ ଥିନମିଦ୍ଧେନ ସୁଞ୍ଞୋ। ଅୱିକ୍ଖେପପରିଗ୍ଗହୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ସୁଞ୍ଞୋ । ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନପରିଗ୍ଗହୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ସୁଞ୍ଞୋ। ଞାଣପରିଗ୍ଗହୋ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ସୁଞ୍ଞୋ। ପାମୋଜ୍ଜପରିଗ୍ଗହୋ ଅରତିଯା ସୁଞ୍ଞୋ। ପଠମଜ୍ଝାନପରିଗ୍ଗହୋ ନୀୱରଣେହି ସୁଞ୍ଞୋ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗପରିଗ୍ଗହୋ ସବ୍ବକିଲେସେହି ସୁଞ୍ଞୋ। ଇଦଂ ପରିଗ୍ଗହସୁଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ପଟିଲାଭସୁଞ୍ଞଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମପଟିଲାଭୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦେନ ସୁଞ୍ଞୋ। ଅବ୍ୟାପାଦପଟିଲାଭୋ ବ୍ୟାପାଦେନ ସୁଞ୍ଞୋ। ଆଲୋକସଞ୍ଞାପଟିଲାଭୋ ଥିନମିଦ୍ଧେନ ସୁଞ୍ଞୋ। ଅୱିକ୍ଖେପପଟିଲାଭୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ସୁଞ୍ଞୋ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନପଟିଲାଭୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ସୁଞ୍ଞୋ। ଞାଣପଟିଲାଭୋ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ସୁଞ୍ଞୋ। ପାମୋଜ୍ଜପଟିଲାଭୋ ଅରତିଯା ସୁଞ୍ଞୋ। ପଠମଜ୍ଝାନପଟିଲାଭୋ ନୀୱରଣେହି ସୁଞ୍ଞୋ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗପଟିଲାଭୋ ସବ୍ବକିଲେସେହି ସୁଞ୍ଞୋ। ଇଦଂ ପଟିଲାଭସୁଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ପଟିୱେଧସୁଞ୍ଞଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମପ୍ପଟିୱେଧୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦେନ ସୁଞ୍ଞୋ। ଅବ୍ୟାପାଦପ୍ପଟିୱେଧୋ ବ୍ୟାପାଦେନ ସୁଞ୍ଞୋ। ଆଲୋକସଞ୍ଞାପ୍ପଟିୱେଧୋ ଥିନମିଦ୍ଧେନ ସୁଞ୍ଞୋ। ଅୱିକ୍ଖେପପ୍ପଟିୱେଧୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ସୁଞ୍ଞୋ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନପ୍ପଟିୱେଧୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ସୁଞ୍ଞୋ। ଞାଣପ୍ପଟିୱେଧୋ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ସୁଞ୍ଞୋ। ପାମୋଜ୍ଜପ୍ପଟିୱେଧୋ ଅରତିଯା ସୁଞ୍ଞୋ। ପଠମଜ୍ଝାନପ୍ପଟିୱେଧୋ ନୀୱରଣେହି ସୁଞ୍ଞୋ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗପ୍ପଟିୱେଧୋ ସବ୍ବକିଲେସେହି ସୁଞ୍ଞୋ। ଇଦଂ ପଟିୱେଧସୁଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ଏକତ୍ତସୁଞ୍ଞଂ, ନାନତ୍ତସୁଞ୍ଞଂ? କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ନାନତ୍ତଂ, ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଏକତ୍ତଂ। ନେକ୍ଖମ୍ମେକତ୍ତଂ ଚେତଯତୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ବ୍ୟାପାଦୋ ନାନତ୍ତଂ, ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଏକତ୍ତଂ। ଅବ୍ୟାପାଦେକତ୍ତଂ ଚେତଯତୋ ବ୍ୟାପାଦେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ନାନତ୍ତଂ, ଆଲୋକସଞ୍ଞା ଏକତ୍ତଂ। ଆଲୋକସଞ୍ଞେକତ୍ତଂ ଚେତଯତୋ ଥିନମିଦ୍ଧେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ନାନତ୍ତଂ, ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଏକତ୍ତଂ। ଅୱିକ୍ଖେପେକତ୍ତଂ ଚେତଯତୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ୱିଚିକିଚ୍ଛା ନାନତ୍ତଂ, ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ଏକତ୍ତଂ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେକତ୍ତଂ ଚେତଯତୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ସୁଞ୍ଞଂ। ଅୱିଜ୍ଜା ନାନତ୍ତଂ, ଞାଣଂ ଏକତ୍ତଂ। ଞାଣେକତ୍ତଂ ଚେତଯତୋ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ସୁଞ୍ଞଂ। ଅରତି ନାନତ୍ତଂ, ପାମୋଜ୍ଜଂ ଏକତ୍ତଂ। ପାମୋଜ୍ଜେକତ୍ତଂ ଚେତଯତୋ ଅରତିଯା ସୁଞ୍ଞଂ। ନୀୱରଣା ନାନତ୍ତଂ, ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଏକତ୍ତଂ। ପଠମଜ୍ଝାନେକତ୍ତଂ ଚେତଯତୋ ନୀୱରଣେହି ସୁଞ୍ଞଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସା ନାନତ୍ତଂ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଏକତ୍ତଂ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେକତ୍ତଂ ଚେତଯତୋ ସବ୍ବକିଲେସେହି ସୁଞ୍ଞଂ। ଇଦଂ ଏକତ୍ତସୁଞ୍ଞଂ ନାନତ୍ତସୁଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ଖନ୍ତିସୁଞ୍ଞଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମଖନ୍ତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦେନ ସୁଞ୍ଞା। ଅବ୍ୟାପାଦଖନ୍ତି ବ୍ୟାପାଦେନ ସୁଞ୍ଞା। ଆଲୋକସଞ୍ଞାଖନ୍ତି ଥିନମିଦ୍ଧେନ ସୁଞ୍ଞା। ଅୱିକ୍ଖେପଖନ୍ତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ସୁଞ୍ଞା। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଖନ୍ତି ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ସୁଞ୍ଞା। ଞାଣଖନ୍ତି ଅୱିଜ୍ଜାଯ ସୁଞ୍ଞା। ପାମୋଜ୍ଜଖନ୍ତି ଅରତିଯା ସୁଞ୍ଞା। ପଠମଜ୍ଝାନଖନ୍ତି ନୀୱରଣେହି ସୁଞ୍ଞା…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଖନ୍ତି ସବ୍ବକିଲେସେହି ସୁଞ୍ଞା। ଇଦଂ ଖନ୍ତିସୁଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ଅଧିଟ୍ଠାନସୁଞ୍ଞଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିଟ୍ଠାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ଅବ୍ୟାପାଦାଧିଟ୍ଠାନଂ ବ୍ୟାପାଦେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ଆଲୋକସଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନଂ ଥିନମିଦ୍ଧେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ଅୱିକ୍ଖେପାଧିଟ୍ଠାନଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନାଧିଟ୍ଠାନଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ସୁଞ୍ଞଂ। ଞାଣାଧିଟ୍ଠାନଂ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ସୁଞ୍ଞଂ। ପାମୋଜ୍ଜାଧିଟ୍ଠାନଂ ଅରତିଯା ସୁଞ୍ଞଂ। ପଠମଜ୍ଝାନାଧିଟ୍ଠାନଂ ନୀୱରଣେହି ସୁଞ୍ଞଂ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗାଧିଟ୍ଠାନଂ ସବ୍ବକିଲେସେହି ସୁଞ୍ଞଂ। ଇଦଂ ଅଧିଟ୍ଠାନସୁଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ପରିଯୋଗାହଣସୁଞ୍ଞଂ? ନେକ୍ଖମ୍ମପରିଯୋଗାହଣଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ଅବ୍ୟାପାଦପରିଯୋଗାହଣଂ ବ୍ୟାପାଦେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ଆଲୋକସଞ୍ଞାପରିଯୋଗାହଣଂ ଥିନମିଦ୍ଧେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ଅୱିକ୍ଖେପପରିଯୋଗାହଣଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ସୁଞ୍ଞଂ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନପରିଯୋଗାହଣଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ସୁଞ୍ଞଂ। ଞାଣପରିଯୋଗାହଣଂ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ସୁଞ୍ଞଂ। ପାମୋଜ୍ଜପରିଯୋଗାହଣଂ ଅରତିଯା ସୁଞ୍ଞଂ। ପଠମଜ୍ଝାନପରିଯୋଗାହଣଂ ନୀୱରଣେହି ସୁଞ୍ଞଂ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗପରିଯୋଗାହଣଂ ସବ୍ବକିଲେସେହି ସୁଞ୍ଞଂ। ଇଦଂ ପରିଯୋଗାହଣସୁଞ୍ଞଂ।

କତମଂ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ପୱତ୍ତପରିଯାଦାନଂ ସବ୍ବସୁଞ୍ଞତାନଂ ପରମତ୍ଥସୁଞ୍ଞଂ? ଇଧ ସମ୍ପଜାନୋ ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତିଯା ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣାନଂ ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି। ଅଥ ୱା ପନ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତସ୍ସ ଇଦଂ ଚେୱ ଚକ୍ଖୁପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଚକ୍ଖୁପୱତ୍ତଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ଇଦଞ୍ଚେୱ ସୋତପୱତ୍ତଂ…ପେ… ଘାନପୱତ୍ତଂ… ଜିୱ୍ହାପୱତ୍ତଂ… କାଯପୱତ୍ତଂ… ମନୋପୱତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯତି, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ମନୋପୱତ୍ତଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇଦଂ ସମ୍ପଜାନସ୍ସ ପୱତ୍ତପରିଯାଦାନଂ ସବ୍ବସୁଞ୍ଞତାନଂ ପରମତ୍ଥସୁଞ୍ଞନ୍ତି।

ସୁଞ୍ଞକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଯୁଗନଦ୍ଧୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ଯୁଗନଦ୍ଧା ସଚ୍ଚବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ମେତ୍ତା ୱିରାଗପଞ୍ଚମା;

ପଟିସମ୍ଭିଦା ଧମ୍ମଚକ୍କଂ, ଲୋକୁତ୍ତରବଲସୁଞ୍ଞାତି।

ଏସ ନିକାଯଧରେହି ଠପିତୋ, ଅସମୋ ଦୁତିଯୋ ପୱରୋ

ୱରୱଗ୍ଗୋତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ପଞ୍ଞାୱଗ୍ଗୋ

୧। ମହାପଞ୍ଞାକଥା

୧। ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି?

ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଜୱନପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହାପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ତିକ୍ଖପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ୱିପୁଲପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞଂ [ଅସ୍ସାମନ୍ତପଞ୍ଞଂ (ସ୍ୟା।)] ପରିପୂରେତି। ଇମା ସତ୍ତ ପଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ ପରିପୂରେନ୍ତି। ଇମା ଅଟ୍ଠ ପଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ପୁଥୁପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେନ୍ତି। ଇମା ନୱ ପଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ହାସପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେନ୍ତି।

ହାସପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା। ତସ୍ସା ଅତ୍ଥୱୱତ୍ଥାନତୋ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନତୋ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ନିରୁତ୍ତିୱୱତ୍ଥାନତୋ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ପଟିଭାନୱୱତ୍ଥାନତୋ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ତସ୍ସିମା ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦାୟୋ ଅଧିଗତା ହୋନ୍ତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ।

ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି…ପେ… ରୂପେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଜୱନପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି…ପେ… ରୂପେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ଇମା ସତ୍ତ ପଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ ପରିପୂରେନ୍ତି। ଇମା ଅଟ୍ଠ ପଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ପୁଥୁପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେନ୍ତି। ଇମା ନୱ ପଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ହାସପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେନ୍ତି।

ହାସପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା। ତସ୍ସା ଅତ୍ଥୱୱତ୍ଥାନତୋ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନତୋ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ନିରୁତ୍ତିୱୱତ୍ଥାନତୋ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ପଟିଭାନୱୱତ୍ଥାନତୋ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି, ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ତସ୍ସିମା ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦାୟୋ ଅଧିଗତା ହୋନ୍ତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ।

ୱେଦନାୟ…ପେ… ସଞ୍ଞାୟ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ୱିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି…ପେ… ଜରାମରଣେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଜୱନପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି…ପେ… ଜରାମରଣେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ଇମା ସତ୍ତ ପଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ ପରିପୂରେନ୍ତି। ଇମା ଅଟ୍ଠ ପଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ପୁଥୁପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେନ୍ତି। ଇମା ନୱ ପଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ହାସପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେନ୍ତି।

ହାସପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା। ତସ୍ସା ଅତ୍ଥୱୱତ୍ଥାନତୋ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ । ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନତୋ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ନିରୁତ୍ତିୱୱତ୍ଥାନତୋ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ପଟିଭାନୱୱତ୍ଥାନତୋ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ତସ୍ସିମା ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦାୟୋ ଅଧିଗତା ହୋନ୍ତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ।

୨। ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା

ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ରୂପେ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ରୂପେ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ରୂପେ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ରୂପେ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ରୂପେ ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ରୂପେ ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ରୂପେ ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ରୂପେ ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ରୂପେ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ରୂପେ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ରୂପେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ରୂପେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି?

ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଜୱନପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ରୂପେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଜୱନପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ରୂପେ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ରୂପେ ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଜୱନପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ରୂପେ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ମହାପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ରୂପେ ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଜୱନପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ରୂପେ ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ତିକ୍ଖପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ରୂପେ ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଜୱନପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ରୂପେ ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ୱିପୁଲପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ରୂପେ ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଜୱନପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ରୂପେ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ରୂପେ ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଜୱନପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ରୂପେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ରୂପେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଜୱନପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ଇମା ସତ୍ତ ପଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ ପରିପୂରେନ୍ତି। ଇମା ଅଟ୍ଠ ପଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ପୁଥୁପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେନ୍ତି। ଇମା ନୱ ପଞ୍ଞା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ହାସପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେନ୍ତି।

ହାସପଞ୍ଞା ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା। ତସ୍ସା ଅତ୍ଥୱୱତ୍ଥାନତୋ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନତୋ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ନିରୁତ୍ତିୱୱତ୍ଥାନତୋ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ପଟିଭାନୱୱତ୍ଥାନତୋ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ। ତସ୍ସିମା ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦାୟୋ ଅଧିଗତା ହୋନ୍ତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ।

ୱେଦନାୟ…ପେ… ସଞ୍ଞାୟ… ସଙ୍ଖାରେସୁ… ୱିଞ୍ଞାଣେ… ଚକ୍ଖୁସ୍ମିଂ…ପେ… ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି…ପେ… ଜରାମରଣେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଜରାମରଣେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା କତମଂ ପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି? ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଜୱନପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି। ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଜରାମରଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଜୱନପଞ୍ଞଂ ପରିପୂରେତି…ପେ… ତସ୍ସିମା ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦାୟୋ ଅଧିଗତା ହୋନ୍ତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟ।

୩। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ [ସଂ। ନି। ୫।୧୮୫୧], ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସପ୍ପୁରିସସଂସେୱୋ, ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ, ୟୋନିସୋମନସିକାରୋ, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପତ୍ତି – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ସକଦାଗାମିଫଲସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି…ପେ… ଅନାଗାମିଫଲସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି… ପେ… ଅରହତ୍ତଫଲସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସପ୍ପୁରିସସଂସେୱୋ, ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ, ୟୋନିସୋମନସିକାରୋ, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପତ୍ତି – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଫଲସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି।

‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ପଞ୍ଞାପଟିଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି…ପେ… ପଞ୍ଞାବୁଦ୍ଧିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପଞ୍ଞାୱେପୁଲ୍ଲାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ମହାପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପୁଥୁପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ୱିପୁଲପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞତାଯ [ଅସ୍ସାମନ୍ତପଞ୍ଞତାଯ (ସ୍ୟା।) ସଂ। ନି। ୩ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଭୂରିପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପଞ୍ଞାବାହୁଲ୍ଲାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ସୀଘପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଲହୁପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ହାସପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଜୱନପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ତିକ୍ଖପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ସପ୍ପୁରିସସଂସେୱୋ, ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ, ଯୋନିସୋମନସିକାରୋ, ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପତ୍ତି – ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ପଞ୍ଞାପଟିଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ପଞ୍ଞାବୁଦ୍ଧିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି…ପେ… ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି’’।

୧। ସୋଳସପଞ୍ଞାନିଦ୍ଦେସୋ

୪।ପଞ୍ଞାପଟିଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମୋ ପଞ୍ଞାପଟିଲାଭୋ? ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗଞାଣାନଂ, ଚତୁନ୍ନଂ ଫଲଞାଣାନଂ, ଚତୁନ୍ନଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାଞାଣାନଂ, ଛନ୍ନଂ ଅଭିଞ୍ଞାଞାଣାନଂ, ତେସତ୍ତତୀନଂ ଞାଣାନଂ, ସତ୍ତସତ୍ତତୀନଂ ଞାଣାନଂ ଲାଭୋ ପଟିଲାଭୋ ପତ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତି ଫସ୍ସନା [ଫୁସନା (କ।)] ସଚ୍ଛିକିରିଯା ଉପସମ୍ପଦା। ପଞ୍ଞାପଟିଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ପଞ୍ଞା ପଟିଲାଭୋ।

ପଞ୍ଞାବୁଦ୍ଧିଯାସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମା ପଞ୍ଞାବୁଦ୍ଧି? ସତ୍ତନ୍ନଞ୍ଚ ସେକ୍ଖାନଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକସ୍ସ ଚ ପଞ୍ଞା ୱଡ୍ଢତି, ଅରହତୋ ପଞ୍ଞା ୱଡ୍ଢିତା। ୱଡ୍ଢିତୱଡ୍ଢନା ପଞ୍ଞାବୁଦ୍ଧିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ପଞ୍ଞାବୁଦ୍ଧି।

ପଞ୍ଞାୱେପୁଲ୍ଲାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମଂ ପଞ୍ଞାୱେପୁଲ୍ଲଂ? ସତ୍ତନ୍ନଂ ସେକ୍ଖାନଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକସ୍ସ ଚ ପଞ୍ଞାୱେପୁଲ୍ଲଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅରହତୋ ପଞ୍ଞା ୱେପୁଲ୍ଲଗତା ପଞ୍ଞାୱେପୁଲ୍ଲାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଇଦଂ ପଞ୍ଞାୱେପୁଲ୍ଲଂ।

ମହାପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମା ମହାପଞ୍ଞା? ମହନ୍ତେ ଅତ୍ଥେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତେ ଧମ୍ମେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତା ନିରୁତ୍ତିଯୋ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତାନି ପଟିଭାନାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତେ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତେ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତେ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତେ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା । ମହନ୍ତେ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତାନି ଠାନାଟ୍ଠାନାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତା ୱିହାରସମାପତ୍ତିଯୋ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତାନି ଅରିଯସଚ୍ଚାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତେ ସତିପଟ୍ଠାନେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତେ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତେ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତାନି ବଲାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତେ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ [ମହନ୍ତେ ଅରିଯମଗ୍ଗେ (କ।)] ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତାନି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତା ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ [ମହାଭିଞ୍ଞାଯୋ (କ।)] ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତଂ ପରମତ୍ଥଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ମହାପଞ୍ଞା। ମହାପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ମହାପଞ୍ଞା।

ପୁଥୁପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମା ପୁଥୁପଞ୍ଞା? ପୁଥୁନାନାଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାଧାତୂସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାଆଯତନେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାସୁଞ୍ଞତମନୁପଲବ୍ଭେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାଧମ୍ମେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାପଟିଭାନେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାଠାନାଟ୍ଠାନେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାୱିହାରସମାପତ୍ତୀସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାବଲେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାଅରିଯମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାସାମଞ୍ଞଫଲେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁନାନାଅଭିଞ୍ଞାସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁଜ୍ଜନସାଧାରଣେ ଧମ୍ମେ ଅତିକ୍କମ୍ମ [ସମତିକ୍କମ୍ମ (ସ୍ୟା।)] ପରମତ୍ଥେ ନିବ୍ବାନେ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ପୁଥୁପଞ୍ଞା।

ପୁଥୁପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ପୁଥୁପଞ୍ଞା।

ୱିପୁଲପଞ୍ଞତାଯସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମା ୱିପୁଲପଞ୍ଞା? ୱିପୁଲେ ଅତ୍ଥେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲେ ଧମ୍ମେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲା ନିରୁତ୍ତିଯୋ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲାନି ପଟିଭାନାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲେ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲେ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲେ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲେ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲେ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲାନି ଠାନାଟ୍ଠାନାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲା ୱିହାରସମାପତ୍ତିଯୋ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲାନି ଅରିଯସଚ୍ଚାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲେ ସତିପଟ୍ଠାନେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲେ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲେ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲାନି ବଲାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲେ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲେ ଅରିଯମଗ୍ଗେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲାନି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲା ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲଂ ପରମତ୍ଥଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି – ୱିପୁଲପଞ୍ଞା। ୱିପୁଲପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ୱିପୁଲପଞ୍ଞା।

ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମା ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା? ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରାସୁ ଧାତୂସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଆଯତନେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ସୁଞ୍ଞତମନୁପଲବ୍ଭେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରାସୁ ନିରୁତ୍ତୀସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ପଟିଭାନେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା । ଗମ୍ଭୀରେସୁ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଠାନାଟ୍ଠାନେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରାସୁ ୱିହାରସମାପତ୍ତୀସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ବଲେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଅରିଯମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେସୁ ସାମଞ୍ଞଫଲେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରାସୁ ଅଭିଞ୍ଞାସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରେ ପରମତ୍ଥେ ନିବ୍ବାନେ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି – ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା। ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞା।

ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମା ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞା? ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅତ୍ଥୱତ୍ଥାନତୋ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାଯ, ଧମ୍ମୱତ୍ଥାନତୋ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାଯ, ନିରୁତ୍ତିୱତ୍ଥାନତୋ ନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାଯ, ପଟିଭାନୱତ୍ଥାନତୋ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା ଅଧିଗତା ହୋତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାଯ, ତସ୍ସ ଅତ୍ଥେ ଚ ଧମ୍ମେ ଚ ନିରୁତ୍ତିଯା ଚ ପଟିଭାନେ ଚ ନ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ସକ୍କୋତି ଅଭିସମ୍ଭୱିତୁଂ। ଅନଭିସମ୍ଭୱନୀଯୋ ଚ ସୋ ଅଞ୍ଞେହୀତି – ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞୋ।

ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକସ୍ସ ପଞ୍ଞା ଅଟ୍ଠମକସ୍ସ ପଞ୍ଞାଯ ଦୂରେ ୱିଦୂରେ ସୁୱିଦୂରେ ନ ସନ୍ତିକେ ନ ସାମନ୍ତା। ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକଂ ଉପାଦାଯ ଅଟ୍ଠମକୋ ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞୋ। ଅଟ୍ଠମକସ୍ସ ପଞ୍ଞା ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ପଞ୍ଞାଯ ଦୂରେ ୱିଦୂରେ ସୁୱିଦୂରେ ନ ସନ୍ତିକେ ନ ସାମନ୍ତା। ଅଟ୍ଠମକଂ ଉପାଦାଯ ସୋତାପନ୍ନୋ ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞୋ। ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ପଞ୍ଞା ସକଦାଗାମିସ୍ସ ପଞ୍ଞାଯ ଦୂରେ ୱିଦୂରେ ସୁୱିଦୂରେ ନ ସନ୍ତିକେ ନ ସାମନ୍ତା। ସୋତାପନ୍ନଂ ଉପାଦାଯ ସକଦାଗାମି ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞୋ। ସକଦାଗାମିସ୍ସ ପଞ୍ଞା ଅନାଗାମିସ୍ସ ପଞ୍ଞାଯ ଦୂରେ ୱିଦୂରେ ସୁୱିଦୂରେ ନ ସନ୍ତିକେ ନ ସାମନ୍ତା। ସକଦାଗାମିଂ ଉପାଦାଯ ଅନାଗାମୀ ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞୋ। ଅନାଗାମିସ୍ସ ପଞ୍ଞା ଅରହତୋ ପଞ୍ଞାଯ ଦୂରେ ୱିଦୂରେ ସୁୱିଦୂରେ ନ ସନ୍ତିକେ ନ ସାମନ୍ତା। ଅନାଗାମିଂ ଉପାଦାଯ ଅରହା ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞୋ। ଅରହତୋ ପଞ୍ଞା ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ [ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ (ସ୍ୟା. କ.) ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା] ପଞ୍ଞାଯ ଦୂରେ ୱିଦୂରେ ସୁୱିଦୂରେ ନ ସନ୍ତିକେ ନ ସାମନ୍ତା। ଅରହନ୍ତଂ ଉପାଦାଯ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞୋ। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ସଦେୱକଞ୍ଚ ଲୋକଂ ଉପାଦାଯ ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଗ୍ଗୋ ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞୋ।

୫। ପଞ୍ଞାପଭେଦକୁସଲୋ ପଭିନ୍ନଞାଣୋ ଅଧିଗତପ୍ପଟିସମ୍ଭିଦୋ ଚତୁୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ଦସବଲଧାରୀ ପୁରିସାସଭୋ ପୁରିସସୀହୋ ପୁରିସନାଗୋ ପୁରିସାଜଞ୍ଞୋ ପୁରିସଧୋରୟ୍ହୋ ଅନନ୍ତଞାଣୋ ଅନନ୍ତତେଜୋ ଅନନ୍ତୟସୋ ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ଧନୱା ନେତା ୱିନେତା ଅନୁନେତା ପଞ୍ଞାପେତା ନିଜ୍ଝାପେତା ପେକ୍ଖେତା ପସାଦେତା। ସୋ ହି ଭଗୱା ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦେତା, ଅସଞ୍ଜାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ସଞ୍ଜନେତା [ସଞ୍ଜାନେତା (ସ୍ୟା।)], ଅନକ୍ଖାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅକ୍ଖାତା, ମଗ୍ଗଞ୍ଞୂ ମଗ୍ଗୱିଦୂ ମଗ୍ଗକୋୱିଦୋ ମଗ୍ଗାନୁଗାମୀ [ମଗ୍ଗାନୁଗା (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୬୯ ପସ୍ସିତବ୍ବୋ] ଚ ପନସ୍ସ ଏତରହି ସାୱକା ୱିହରନ୍ତି ପଚ୍ଛା ସମନ୍ନାଗତା।

ସୋ ହି ଭଗୱା ଜାନଂ ଜାନାତି, ପସ୍ସଂ ପସ୍ସତି, ଚକ୍ଖୁଭୂତୋ ଞାଣଭୂତୋ ଧମ୍ମଭୂତୋ ବ୍ରହ୍ମଭୂତୋ ୱତ୍ତା ପୱତ୍ତା ଅତ୍ଥସ୍ସ ନିନ୍ନେତା ଅମତସ୍ସ ଦାତା ଧମ୍ମସ୍ସାମୀ ତଥାଗତୋ। ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅଞ୍ଞାତଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅୱିଦିତଂ ଅସଚ୍ଛିକତଂ ଅଫସ୍ସିତଂ ପଞ୍ଞାୟ। ଅତୀତଂ ଅନାଗତଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ [ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୬୯] ଉପାଦାୟ ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ସବ୍ବାକାରେନ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣମୁଖେ ଆପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ୟଂ କିଞ୍ଚି ନେୟ୍ୟଂ ନାମ ଅତ୍ଥି ତଂ ସବ୍ବଂ ଜାନିତବ୍ବଂ [ସବ୍ବଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନିତବ୍ବଂ (କ।)]। ଅତ୍ତତ୍ଥୋ ୱା ପରତ୍ଥୋ ୱା ଉଭୟତ୍ଥୋ ୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାୟିକୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଉତ୍ତାନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଗୂଳ୍ହୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ନେୟ୍ୟୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ନୀତୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଅନୱଜ୍ଜୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ନିକ୍କିଲେସୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ୱୋଦାନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ପରମତ୍ଥୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ, ସବ୍ବଂ ତଂ ଅନ୍ତୋବୁଦ୍ଧଞାଣେ ପରିୱତ୍ତତି।

ସବ୍ବଂ କାୟକମ୍ମଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତି । ସବ୍ବଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତି। ସବ୍ବଂ ମନୋକମ୍ମଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତି। ଅତୀତେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ। ଅନାଗତେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅପ୍ପଟିହତଂ ଞାଣଂ। ୟାୱତକଂ ନେୟ୍ୟଂ ତାୱତକଂ ଞାଣଂ, ୟାୱତକଂ ଞାଣଂ ତାୱତକଂ ନେୟ୍ୟଂ। ନେୟ୍ୟପରିୟନ୍ତିକଂ ଞାଣଂ, ଞାଣପରିୟନ୍ତିକଂ ନେୟ୍ୟଂ। ନେୟ୍ୟଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଞାଣଂ ନପ୍ପୱତ୍ତତି। ଞାଣଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନେୟ୍ୟପଥୋ ନତ୍ଥି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୟନ୍ତଟ୍ଠାୟିନୋ ତେ ଧମ୍ମା। ୟଥା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲାନଂ ସମ୍ମା ଫୁସିତାନଂ [ସୁଫୁସ୍ସିତାନଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ହେଟ୍ଠିମଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲଂ ଉପରିମଂ ନାତିୱତ୍ତତି, ଉପରିମଂ ସମୁଗ୍ଗପଟଲଂ ହେଟ୍ଠିମଂ ନାତିୱତ୍ତତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୟନ୍ତଟ୍ଠାୟିନୋ; ଏୱମେୱ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ନେୟ୍ୟଞ୍ଚ ଞାଣଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୟନ୍ତଟ୍ଠାୟିନୋ। ୟାୱତକଂ ନେୟ୍ୟଂ ତାୱତକଂ ଞାଣଂ, ୟାୱତକଂ ଞାଣଂ ତାୱତକଂ ନେୟ୍ୟଂ। ନେୟ୍ୟପରିୟନ୍ତିକଂ ଞାଣଂ, ଞାଣପରିୟନ୍ତିକଂ ନେୟ୍ୟଂ। ନେୟ୍ୟଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଞାଣଂ ନପ୍ପୱତ୍ତତି। ଞାଣଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନେୟ୍ୟପଥୋ ନତ୍ଥି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପରିୟନ୍ତଟ୍ଠାୟିନୋ ତେ ଧମ୍ମା। ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତି।

ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଆୱଜ୍ଜନପ୍ପଟିବଦ୍ଧା ଆକଙ୍ଖପ୍ପଟିବଦ୍ଧା ମନସିକାରପ୍ପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦପ୍ପଟିବଦ୍ଧା। ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତି। ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଆସୟଂ ଜାନାତି, ଅନୁସୟଂ ଜାନାତି, ଚରିତଂ [ଚରିୟଂ (ସ୍ୟା।) ମହାନି। ୬୯ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଜାନାତି, ଅଧିମୁତ୍ତିଂ ଜାନାତି । ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପୟେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପୟେ ଭବ୍ବାଭବ୍ବେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି। ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ସମାରକୋ ସବ୍ରହ୍ମକୋ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଜା ସଦେୱମନୁସ୍ସା ଅନ୍ତୋବୁଦ୍ଧଞାଣେ ପରିୱତ୍ତତି।

ୟଥା ଯେ କେଚି ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପା, ଅନ୍ତମସୋ ତିମିତିମିଙ୍ଗଲଂ ଉପାଦାୟ, ଅନ୍ତୋମହାସମୁଦ୍ଦେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି, ଏୱମେୱଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ସମାରକୋ ସବ୍ରହ୍ମକୋ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଜା ସଦେୱମନୁସ୍ସା ଅନ୍ତୋବୁଦ୍ଧଞାଣେ ପରିୱତ୍ତତି। ୟଥା ଯେ କେଚି ପକ୍ଖିନୋ, ଅନ୍ତମସୋ ଗରୁଳଂ ୱେନତେୟ୍ୟଂ ଉପାଦାୟ, ଆକାସସ୍ସ ପଦେସେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି; ଏୱମେୱ ଯେପି ତେ ସାରିପୁତ୍ତସମା ପଞ୍ଞାୟ ତେପି ବୁଦ୍ଧଞାଣସ୍ସ ପଦେସେ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧଞାଣଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ପଞ୍ଞଂ ଫରିତ୍ୱା ଅତିଘଂସିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଯେପି ତେ ଖତ୍ତିୟପଣ୍ଡିତା ବ୍ରାହ୍ମଣପଣ୍ଡିତା ଗହପତିପଣ୍ଡିତା ସମଣପଣ୍ଡିତା ନିପୁଣା କତପରପ୍ପୱାଦା ୱାଲୱେଧିରୂପା ୱୋଭିନ୍ଦନ୍ତା [ତେ ଭିନ୍ଦନ୍ତା (ସ୍ୟା। କ।)] ମଞ୍ଞେ ଚରନ୍ତି ପଞ୍ଞାଗତେନ ଦିଟ୍ଠିଗତାନି, ତେ ପଞ୍ହଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ତଥାଗତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଗୂଳ୍ହାନି ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାନି ଚ, କଥିତା ୱିସଜ୍ଜିତା ଚ ତେ ପଞ୍ହା ଭଗୱତା ହୋନ୍ତି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠକାରଣା [ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠକାରଣା (ସ୍ୟା।)]। ଉପକ୍ଖିତ୍ତକା ଚ ତେ ଭଗୱତୋ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତତ୍ଥ ଅତିରୋଚତି ୟଦିଦଂ ପଞ୍ଞାୟାତି। ଅଗ୍ଗୋ ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞୋ, ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞତାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅୟଂ ଅସାମନ୍ତପଞ୍ଞା।

୬।ଭୂରିପଞ୍ଞତାୟସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମା ଭୂରିପଞ୍ଞା? ରାଗଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଭୂରିପଞ୍ଞା। ଅଭିଭୱିତାତି – ଭୂରିପଞ୍ଞା। ଦୋସଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଭୂରିପଞ୍ଞା। ଅଭିଭୱିତାତି – ଭୂରିପଞ୍ଞା। ମୋହଂ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଭୂରିପଞ୍ଞା। ଅଭିଭୱିତାତି – ଭୂରିପଞ୍ଞା। କୋଧଂ...ପେ... ଉପନାହଂ ... ମକ୍ଖଂ... ପଳାସଂ... ଇସ୍ସଂ... ମଚ୍ଛରିୟଂ... ମାୟଂ... ସାଠେୟ୍ୟଂ... ଥମ୍ଭଂ... ସାରମ୍ଭଂ... ମାନଂ... ଅତିମାନଂ... ମଦଂ... ପମାଦଂ... ସବ୍ବେ କିଲେସେ... ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତେ... ସବ୍ବେ ଅଭିସଙ୍ଖାରେ...ପେ... ସବ୍ବେ ଭୱଗାମିକମ୍ମେ ଅଭିଭୁୟ୍ୟତୀତି – ଭୂରିପଞ୍ଞା। ଅଭିଭୱିତାତି – ଭୂରିପଞ୍ଞା। ରାଗୋ ଅରି। ତଂ ଅରିଂ ମଦ୍ଦନିପଞ୍ଞାତି – ଭୂରିପଞ୍ଞା। ଦୋସୋ ଅରି। ତଂ ଅରିଂ ମଦ୍ଦନିପଞ୍ଞାତି – ଭୂରିପଞ୍ଞା। ମୋହୋ ଅରି। ତଂ

ଅରିଂ ମଦ୍ଦନିପଞ୍ଞାତି – ଭୂରିପଞ୍ଞା। କୋଧୋ…ପେ… ଉପନାହୋ… ମକ୍ଖୋ… ପଳାସୋ… ଇସ୍ସା… ମଚ୍ଛରିଯଂ… ମାଯା… ସାଠେଯ୍ୟଂ… ଥମ୍ଭୋ… ସାରମ୍ଭୋ… ମାନୋ… ଅତିମାନୋ… ମଦୋ… ପମାଦୋ… ସବ୍ବେ କିଲେସା… ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା… ସବ୍ବେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା…ପେ… ସବ୍ବେ ଭୱଗାମିକମ୍ମା ଅରି। ତଂ ଅରିଂ ମଦ୍ଦନିପଞ୍ଞାତି – ଭୂରିପଞ୍ଞା। ଭୂରି ୱୁଚ୍ଚତି ପଥୱୀ [ପଠୱୀ (ସ୍ୟା।)]। ତାଯ ପଥୱିସମାଯ ୱିତ୍ଥତାଯ ୱିପୁଲାଯ ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତି – ଭୂରିପଞ୍ଞା। ଅପି ଚ, ପଞ୍ଞାଯ ମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଭୂରି ମେଧା ପରିଣାଯିକାତି – ଭୂରିପଞ୍ଞା। ଭୂରିପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ଭୂରିପଞ୍ଞା।

ପଞ୍ଞାବାହୁଲ୍ଲାଯସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମଂ ପଞ୍ଞାବାହୁଲ୍ଲଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଞ୍ଞାଗରୁକୋ ହୋତି ପଞ୍ଞାଚରିତୋ ପଞ୍ଞାସଯୋ ପଞ୍ଞାଧିମୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଧଜୋ ପଞ୍ଞାକେତୁ ପଞ୍ଞାଧିପତେଯ୍ୟୋ ୱିଚଯବହୁଲୋ ପୱିଚଯବହୁଲୋ ଓକ୍ଖାଯନବହୁଲୋ ସମୋକ୍ଖାଯନବହୁଲୋ [ସମ୍ପେକ୍ଖାଯନବହୁଲୋ (ସ୍ୟା। କ।) ମହାନି। ୨୦୪ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ସମ୍ପେକ୍ଖାଯନଧମ୍ମୋ ୱିଭୂତୱିହାରୀ ତଚ୍ଚରିତୋ ତଗ୍ଗରୁକୋ ତବ୍ବହୁଲୋ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିପତେଯ୍ୟୋ। ଯଥା ଗଣଗରୁକୋ ୱୁଚ୍ଚତି ‘‘ଗଣବାହୁଲିକୋ’’ତି, ଚୀୱରଗରୁକୋ ୱୁଚ୍ଚତି ‘‘ଚୀୱରବାହୁଲିକୋ’’ତି, ପତ୍ତଗରୁକୋ ୱୁଚ୍ଚତି ‘‘ପତ୍ତବାହୁଲିକୋ’’ତି, ସେନାସନଗରୁକୋ ୱୁଚ୍ଚତି ‘‘ସେନାସନବାହୁଲିକୋ’’ତି; ଏୱମେୱଂ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଞ୍ଞା ଗରୁକୋ ହୋତି ପଞ୍ଞାଚରିତୋ ପଞ୍ଞାସଯୋ ପଞ୍ଞାଧିମୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଧଜୋ ପଞ୍ଞାକେତୁ ପଞ୍ଞାଧିପତେଯ୍ୟୋ ୱିଚଯବହୁଲୋ ପୱିଚଯବହୁଲୋ ଓକ୍ଖାଯନବହୁଲୋ ସମୋକ୍ଖାଯନବହୁଲୋ ସମ୍ପେକ୍ଖାଯନଧମ୍ମୋ ୱିଭୂତୱିହାରୀ ତଚ୍ଚରିତୋ ତଗ୍ଗରୁକୋ ତବ୍ବହୁଲୋ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ତଦଧିମୁତ୍ତୋ ତଦଧିପତେଯ୍ୟୋ। ପଞ୍ଞାବାହୁଲ୍ଲାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଇଦଂ ପଞ୍ଞାବାହୁଲ୍ଲଂ।

ସୀଘପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମା ସୀଘପଞ୍ଞା? ସୀଘଂ ସୀଘଂ ସୀଲାନି ପରିପୂରେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରଂ ପରିପୂରେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ ପରିପୂରେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗଂ ପରିପୂରେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା । ସୀଘଂ ସୀଘଂ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଠାନାଟ୍ଠାନାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ୱିହାରସମାପତ୍ତିଯୋ ପରିପୂରେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଅରିଯସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ସତିପଟ୍ଠାନେ ଭାୱେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ଭାୱେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ଭାୱେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ବଲାନି ଭାୱେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଭାୱେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘଂ ସୀଘଂ ପରମତ୍ଥଂ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି – ସୀଘପଞ୍ଞା। ସୀଘପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ସୀଘପଞ୍ଞା।

ଲହୁପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମା ଲହୁପଞ୍ଞା? ଲହୁଂ ଲହୁଂ ସୀଲାନି ପରିପୂରେତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରଂ ପରିପୂରେତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ ପରିପୂରେତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗଂ ପରିପୂରେତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ …ପେ… ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ … ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ… ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧଂ… ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ଠାନାଟ୍ଠାନାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ୱିହାରସମାପତ୍ତିଯୋ ପରିପୂରେତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ଅରିଯସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ସତିପଟ୍ଠାନେ ଭାୱେତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ଭାୱେତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ଇଦ୍ଧିପାଦେ ଭାୱେତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱେତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ବଲାନି ଭାୱେତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଭାୱେତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁଂ ଲହୁଂ ପରମତ୍ଥଂ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି – ଲହୁପଞ୍ଞା। ଲହୁପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ଲହୁପଞ୍ଞା।

ହାସପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମା ହାସପଞ୍ଞା? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ହାସବହୁଲୋ ୱେଦବହୁଲୋ ତୁଟ୍ଠିବହୁଲୋ ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ସୀଲାନି ପରିପୂରେତୀତି – ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ୱେଦବହୁଲୋ ତୁଟ୍ଠିବହୁଲୋ ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରଂ ପରିପୂରେତୀତି – ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ୱେଦବହୁଲୋ ତୁଟ୍ଠିବହୁଲୋ ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ ପରିପୂରେତୀତି – ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ୱେଦବହୁଲୋ ତୁଟ୍ଠିବହୁଲୋ ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗଂ ପରିପୂରେତୀତି – ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ୱେଦବହୁଲୋ ତୁଟ୍ଠିବହୁଲୋ ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ

ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ…ପେ… ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ… ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ… ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧଂ… ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେତୀତି…ପେ… ଠାନାଟ୍ଠାନାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି… ୱିହାରସମାପତ୍ତିଯୋ ପରିପୂରେତୀତି … ଅରିଯସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି… ସତିପଟ୍ଠାନେ ଭାୱେତୀତି… ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ଭାୱେତୀତି… ଇଦ୍ଧିପାଦେ ଭାୱେତୀତି… ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱେତୀତି… ବଲାନି ଭାୱେତୀତି… ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଭାୱେତୀତି … ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତୀତି…ପେ… ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି – ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ୱେଦବହୁଲୋ ତୁଟ୍ଠିବହୁଲୋ ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି – ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ୱେଦବହୁଲୋ ତୁଟ୍ଠିବହୁଲୋ ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ପରମତ୍ଥଂ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି – ହାସପଞ୍ଞା। ହାସପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ହାସପଞ୍ଞା।

୭।ଜୱନପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମା ଜୱନପଞ୍ଞା? ଯଂ କିଞ୍ଚି ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଓଳାରିକଂ ୱା ସୁଖୁମଂ ୱା ହୀନଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱା ଯଂ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ୱା, ସବ୍ବଂ ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି – ଜୱନପଞ୍ଞା। ଦୁକ୍ଖତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି – ଜୱନପଞ୍ଞା। ଅନତ୍ତତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି – ଜୱନପଞ୍ଞା। ଯା କାଚି ୱେଦନା…ପେ… ଯା କାଚି ସଞ୍ଞା… ଯେ କେଚି ସଙ୍ଖାରା… ଯଂ କିଞ୍ଚି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଓଳାରିକଂ ୱା ସୁଖୁମଂ ୱା ହୀନଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱା ଯଂ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ୱା, ସବ୍ବଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି – ଜୱନପଞ୍ଞା। ଦୁକ୍ଖତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି – ଜୱନପଞ୍ଞା। ଅନତ୍ତତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି – ଜୱନପଞ୍ଞା। ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି – ଜୱନପଞ୍ଞା। ଦୁକ୍ଖତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି – ଜୱନପଞ୍ଞା । ଅନତ୍ତତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି – ଜୱନପଞ୍ଞା।

ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖଯଟ୍ଠେନ ଦୁକ୍ଖଂ ଭଯଟ୍ଠେନ ଅନତ୍ତା ଅସାରକଟ୍ଠେନାତି ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ରୂପନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନେ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି – ଜୱନପଞ୍ଞା। ୱେଦନା…ପେ… ସଞ୍ଞା… ସଙ୍ଖାରା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖଯଟ୍ଠେନ ଦୁକ୍ଖଂ ଭଯଟ୍ଠେନ ଅନତ୍ତା ଅସାରକଟ୍ଠେନାତି ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଜରାମରଣନିରୋଧେ [ଜରାମରଣଂ ରୂପନିରୋଧେ (ସ୍ଯା।)] ନିବ୍ବାନେ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି – ଜୱନପଞ୍ଞା।

ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଖଯଧମ୍ମଂ ୱଯଧମ୍ମଂ ୱିରାଗଧମ୍ମଂ ନିରୋଧଧମ୍ମନ୍ତି ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ରୂପନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନେ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି – ଜୱନପଞ୍ଞା। ୱେଦନା…ପେ… ସଞ୍ଞା… ସଙ୍ଖାରା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଖଯଧମ୍ମଂ ୱଯଧମ୍ମଂ ୱିରାଗଧମ୍ମଂ ନିରୋଧଧମ୍ମନ୍ତି ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଜରାମରଣନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନେ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି – ଜୱନପଞ୍ଞା। ଜୱନପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ଜୱନପଞ୍ଞା।

ତିକ୍ଖପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମା ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା? ଖିପ୍ପଂ କିଲେସେ ଛିନ୍ଦତୀତି – ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା। ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ଯନ୍ତୀକରୋତି [ବ୍ଯନ୍ତିଂ କରୋତି (କ।)] ଅନଭାୱଂ ଗମେତୀତି – ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା। ଉପ୍ପନ୍ନଂ ବ୍ଯାପାଦୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ଯନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତୀତି – ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା। ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱିହିଂସାୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତି…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ଯନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତୀତି – ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା। ଉପ୍ପନ୍ନଂ ରାଗଂ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ଯନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତୀତି – ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା। ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଦୋସଂ…ପେ… ଉପ୍ପନ୍ନଂ ମୋହଂ … ଉପ୍ପନ୍ନଂ କୋଧଂ… ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଉପନାହଂ… ମକ୍ଖଂ… ପଳାସଂ… ଇସ୍ସଂ… ମଚ୍ଛରିଯଂ… ମାଯଂ… ସାଠେଯ୍ଯଂ… ଥମ୍ଭଂ… ସାରମ୍ଭଂ… ମାନଂ… ଅତିମାନଂ… ମଦଂ… ପମାଦଂ… ସବ୍ବେ କିଲେସେ… ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତେ… ସବ୍ବେ ଅଭିସଙ୍ଖାରେ…ପେ… ସବ୍ବେ ଭୱଗାମିକମ୍ମେ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ଯନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତୀତି – ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା। ଏକସ୍ମିଂ ଆସନେ ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗା ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯୋ ଛ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ଅଧିଗତା ହୋନ୍ତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାଯାତି – ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା। ତିକ୍ଖପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା।

ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି କତମା ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞା? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଉବ୍ବେଗବହୁଲୋ ହୋତି ଉତ୍ତାସବହୁଲୋ ଉକ୍କଣ୍ଠନବହୁଲୋ ଅରତିବହୁଲୋ ଅନଭିରତିବହୁଲୋ। ବହିମୁଖୋ ନ ରମତି ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ। ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅପ୍ପଦାଲିତପୁବ୍ବଂ ଲୋଭକ୍ଖନ୍ଧଂ ନିବ୍ବିଜ୍ଝତି ପଦାଲେତୀତି – ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞା। ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅପ୍ପଦାଲିତପୁବ୍ବଂ ଦୋସକ୍ଖନ୍ଧଂ ନିବ୍ବିଜ୍ଝତି ପଦାଲେତୀତି – ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞା। ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅପ୍ପଦାଲିତପୁବ୍ବଂ ମୋହକ୍ଖନ୍ଧଂ ନିବ୍ବିଜ୍ଝତି ପଦାଲେତୀତି – ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞା । ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅପ୍ପଦାଲିତପୁବ୍ବଂ କୋଧଂ…ପେ… ଉପନାହଂ… ମକ୍ଖଂ… ପଳାସଂ… ଇସ୍ସଂ… ମଚ୍ଛରିଯଂ… ମାଯଂ… ସାଠେଯ୍ଯଂ… ଥମ୍ଭଂ… ସାରମ୍ଭଂ… ମାନଂ… ଅତିମାନଂ… ମଦଂ… ପମାଦଂ… ସବ୍ବେ

କିଲେସେ… ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତେ… ସବ୍ବେ ଅଭିସଙ୍ଖାରେ…ପେ… ସବ୍ବେ ଭଵଗାମିକମ୍ମେ ନିବ୍ବିଜ୍ଝତି ପଦାଲେତୀତି – ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞା। ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞତାଯ ସଂଵତ୍ତନ୍ତୀତି – ଅଯଂ ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞା।

ଇମା ସୋଳସ ପଞ୍ଞାଯୋ। ଇମାହି ସୋଳସହି ପଞ୍ଞାହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତୋ।

୨। ପୁଗ୍ଗଲଵିସେସନିଦ୍ଦେସୋ

୮। ଦ୍ୱେ ପୁଗ୍ଗଲା ପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତା – ଏକୋ ପୁବ୍ବଯୋଗସମ୍ପନ୍ନୋ, ଏକୋ ନ ପୁବ୍ବଯୋଗସମ୍ପନ୍ନୋ। ଯୋ ପୁବ୍ବଯୋଗସମ୍ପନ୍ନୋ ସୋ ତେନ ଅତିରେକୋ ହୋତି, ଅଧିକୋ ହୋତି, ଵିସେସୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଞାଣଂ ପଭିଜ୍ଜତି।

ଦ୍ୱେ ପୁଗ୍ଗଲା ପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତା, ଦ୍ୱେପି ପୁବ୍ବଯୋଗସମ୍ପନ୍ନା – ଏକୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ, ଏକୋ ନ ବହୁସ୍ସୁତୋ । ଯୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ, ସୋ ତେନ ଅତିରେକୋ ହୋତି, ଅଧିକୋ ହୋତି, ଵିସେସୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଞାଣଂ ପଭିଜ୍ଜତି।

ଦ୍ୱେ ପୁଗ୍ଗଲା ପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତା, ଦ୍ୱେପି ପୁବ୍ବଯୋଗସମ୍ପନ୍ନା, ଦ୍ୱେପି ବହୁସ୍ସୁତା – ଏକୋ ଦେସନାବହୁଲୋ, ଏକୋ ନ ଦେସନାବହୁଲୋ। ଯୋ ଦେସନାବହୁଲୋ, ସୋ ତେନ ଅତିରେକୋ ହୋତି, ଅଧିକୋ ହୋତି, ଵିସେସୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଞାଣଂ ପଭିଜ୍ଜତି।

ଦ୍ୱେ ପୁଗ୍ଗଲା ପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତା, ଦ୍ୱେପି ପୁବ୍ବଯୋଗସମ୍ପନ୍ନା, ଦ୍ୱେପି ବହୁସ୍ସୁତା, ଦ୍ୱେପି ଦେସନାବହୁଲା – ଏକୋ ଗରୂପନିସ୍ସିତୋ, ଏକୋ ନ ଗରୂପନିସ୍ସିତୋ । ଯୋ ଗରୂପନିସ୍ସିତୋ, ସୋ ତେନ ଅତିରେକୋ ହୋତି, ଅଧିକୋ ହୋତି, ଵିସେସୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଞାଣଂ ପଭିଜ୍ଜତି।

ଦ୍ୱେ ପୁଗ୍ଗଲା ପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତା, ଦ୍ୱେପି ପୁବ୍ବଯୋଗସମ୍ପନ୍ନା, ଦ୍ୱେପି ବହୁସ୍ସୁତା, ଦ୍ୱେପି ଦେସନାବହୁଲା, ଦ୍ୱେପି ଗରୂପନିସ୍ସିତା – ଏକୋ ଵିହାରବହୁଲୋ, ଏକୋ ନ ଵିହାରବହୁଲୋ। ଯୋ ଵିହାରବହୁଲୋ, ସୋ ତେନ ଅତିରେକୋ ହୋତି, ଅଧିକୋ ହୋତି, ଵିସେସୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଞାଣଂ ପଭିଜ୍ଜତି।

ଦ୍ୱେ ପୁଗ୍ଗଲା ପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତା, ଦ୍ୱେପି ପୁବ୍ବଯୋଗସମ୍ପନ୍ନା, ଦ୍ୱେପି ବହୁସ୍ସୁତା, ଦ୍ୱେପି ଦେସନାବହୁଲା, ଦ୍ୱେପି ଗରୂପନିସ୍ସିତା, ଦ୍ୱେପି ଵିହାରବହୁଲା – ଏକୋ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣାବହୁଲୋ , ଏକୋ ନ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣାବହୁଲୋ। ଯୋ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣାବହୁଲୋ, ସୋ ତେନ ଅତିରେକୋ ହୋତି, ଅଧିକୋ ହୋତି, ଵିସେସୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଞାଣଂ ପଭିଜ୍ଜତି।

ଦ୍ୱେ ପୁଗ୍ଗଲା ପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତା, ଦ୍ୱେପି ପୁବ୍ବଯୋଗସମ୍ପନ୍ନା, ଦ୍ୱେପି ବହୁସ୍ସୁତା, ଦ୍ୱେପି ଦେସନାବହୁଲା, ଦ୍ୱେପି ଗରୂପନିସ୍ସିତା, ଦ୍ୱେପି ଵିହାରବହୁଲା, ଦ୍ୱେପି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣାବହୁଲା – ଏକୋ ସେଖପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତୋ, ଏକୋ ଅସେଖପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତୋ। ଯୋ ଅସେଖପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତୋ, ସୋ ତେନ ଅତିରେକୋ ହୋତି, ଅଧିକୋ ହୋତି, ଵିସେସୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଞାଣଂ ପଭିଜ୍ଜତି।

ଦ୍ୱେ ପୁଗ୍ଗଲା ପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତା, ଦ୍ୱେପି ପୁବ୍ବଯୋଗସମ୍ପନ୍ନା, ଦ୍ୱେପି ବହୁସ୍ସୁତା, ଦ୍ୱେପି ଦେସନାବହୁଲା, ଦ୍ୱେପି ଗରୂପନିସ୍ସିତା, ଦ୍ୱେପି ଵିହାରବହୁଲା, ଦ୍ୱେପି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣାବହୁଲା, ଦ୍ୱେପି ଅସେଖପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତା – ଏକୋ ସାଵକପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ, ଏକୋ ନ ସାଵକପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ। ଯୋ ସାଵକପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ , ସୋ ତେନ ଅତିରେକୋ ହୋତି, ଅଧିକୋ ହୋତି, ଵିସେସୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଞାଣଂ ପଭିଜ୍ଜତି।

ଦ୍ୱେ ପୁଗ୍ଗଲା ପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତା, ଦ୍ୱେପି ପୁବ୍ବଯୋଗସମ୍ପନ୍ନା, ଦ୍ୱେପି ବହୁସ୍ସୁତା, ଦ୍ୱେପି ଦେସନାବହୁଲା, ଦ୍ୱେପି ଗରୂପନିସ୍ସିତା, ଦ୍ୱେପି ଵିହାରବହୁଲା, ଦ୍ୱେପି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣାବହୁଲା, ଦ୍ୱେପି ଅସେଖପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତା – ଏକୋ ସାଵକପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ, ଏକୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଯୋ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ସୋ ତେନ ଅତିରେକୋ ହୋତି, ଅଧିକୋ ହୋତି, ଵିସେସୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଞାଣଂ ପଭିଜ୍ଜତି।

ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ସଦେଵକଞ୍ଚ ଲୋକଂ ଉପାଦାଯ ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅଗ୍ଗୋ ପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତୋ ପଞ୍ଞାପଭେଦକୁସଲୋ ପଭିନ୍ନଞାଣୋ ଅଧିଗତପଟିସମ୍ଭିଦୋ ଚତୁଵେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋ ଦସବଲଧାରୀ ପୁରିସାସଭୋ ପୁରିସସୀହୋ…ପେ… ଯେପି ତେ ଖତ୍ତିଯପଣ୍ଡିତା ବ୍ରାହ୍ମଣପଣ୍ଡିତା ଗହପତିପଣ୍ଡିତା ସମଣପଣ୍ଡିତା ନିପୁଣା କତପରପ୍ପଵାଦା ଵାଲଵେଧିରୂପା ଵୋଭିନ୍ଦନ୍ତା ମଞ୍ଞେ ଚରନ୍ତି ପଞ୍ଞାଗତେନ ଦିଟ୍ଠିଗତାନି, ତେ ପଞ୍ହଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ତଥାଗତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଗୂଳ୍ହାନି ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାନି ଚ। କଥିତା ଵିସଜ୍ଜିତା ଚ ତେ ପଞ୍ହା ଭଗଵତା ହୋନ୍ତି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠକାରଣା, ଉପକ୍ଖିତ୍ତକା ଚ ତେ ଭଗଵତୋ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ତତ୍ଥ ଅତିରୋଚତି, ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଞାଯାତି ଅଗ୍ଗୋ ପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତୋତି।

ମହାପଞ୍ଞାକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଇଦ୍ଧିକଥା

୯। କା ଇଦ୍ଧି? କତି ଇଦ୍ଧିଯୋ? ଇଦ୍ଧିଯା କତି ଭୂମିଯୋ, କତି ପାଦା, କତି ପଦାନି, କତି ମୂଲାନି? କା ଇଦ୍ଧୀତି? ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧି। କତି ଇଦ୍ଧିଯୋତି? ଦସ ଇଦ୍ଧିଯୋ। ଇଦ୍ଧିଯା କତି ଭୂମିଯୋତି? ଇଦ୍ଧିଯା ଚତସ୍ସୋ ଭୂମିଯୋ, ଚତ୍ତାରୋ ପାଦା, ଅଟ୍ଠ ପଦାନି, ସୋଳସ ମୂଲାନି।

୧୦। କତମା ଦସ ଇଦ୍ଧିଯୋ? ଅଧିଟ୍ଠାନା ଇଦ୍ଧି, ୱିକୁବ୍ବନା ଇଦ୍ଧି, ମନୋମଯା ଇଦ୍ଧି, ଞାଣୱିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି, ସମାଧିୱିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି, ଅରିଯା ଇଦ୍ଧି, କମ୍ମୱିପାକଜା ଇଦ୍ଧି, ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଇଦ୍ଧି, ୱିଜ୍ଜାମଯା ଇଦ୍ଧି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସମ୍ମା ପଯୋଗପଚ୍ଚଯା [ସମ୍ମପ୍ପଯୋଗପଚ୍ଚଯା (ସ୍ୟା। କ।)] ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧି।

ଇଦ୍ଧିଯା କତମା ଚତସ୍ସୋ ଭୂମିଯୋ? ୱିୱେକଜାଭୂମି ପଠମଂ ଝାନଂ, ପୀତିସୁଖଭୂମି ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ, ଉପେକ୍ଖାସୁଖଭୂମି ତତିଯଂ ଝାନଂ, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାଭୂମି ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ। ଇଦ୍ଧିଯା ଇମା ଚତସ୍ସୋ ଭୂମିଯୋ ଇଦ୍ଧିଲାଭାଯ ଇଦ୍ଧିପଟିଲାଭାଯ ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନତାଯ ଇଦ୍ଧିୱିସୱିତାଯ ଇଦ୍ଧିୱସୀଭାୱାଯ ଇଦ୍ଧିୱେସାରଜ୍ଜାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି।

ଇଦ୍ଧିଯା କତମେ ଚତ୍ତାରୋ ପାଦା? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଛନ୍ଦସମାଧିପ୍ପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି, ଚିତ୍ତସମାଧିପ୍ପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି, ୱୀରିଯସମାଧିପ୍ପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି, ୱୀମଂସାସମାଧିପ୍ପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତଂ ଇଦ୍ଧିପାଦଂ ଭାୱେତି। ଇଦ୍ଧିଯା ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ପାଦା ଇଦ୍ଧିଲାଭାଯ ଇଦ୍ଧିପଟିଲାଭାଯ ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନତାଯ ଇଦ୍ଧିୱିସୱିତାଯ ଇଦ୍ଧିୱସୀଭାୱାଯ ଇଦ୍ଧିୱେସାରଜ୍ଜାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି।

ଇଦ୍ଧିଯା କତମାନି ଅଟ୍ଠ ପଦାନି? ଛନ୍ଦଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ନିସ୍ସାଯ ଲଭତି ସମାଧିଂ, ଲଭତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ। ଛନ୍ଦୋ ନ ସମାଧି, ସମାଧି ନ ଛନ୍ଦୋ। ଅଞ୍ଞୋ ଛନ୍ଦୋ, ଅଞ୍ଞୋ ସମାଧି। ୱୀରିଯଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ନିସ୍ସାଯ ଲଭତି ସମାଧିଂ, ଲଭତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ। ୱୀରିଯଂ ନ ସମାଧି, ସମାଧି ନ ୱୀରିଯଂ। ଅଞ୍ଞଂ ୱୀରିଯଂ, ଅଞ୍ଞୋ ସମାଧି। ଚିତ୍ତଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ନିସ୍ସାଯ ଲଭତି ସମାଧିଂ, ଲଭତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ। ଚିତ୍ତଂ ନ ସମାଧି, ସମାଧି ନ ଚିତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞଂ ଚିତ୍ତଂ, ଅଞ୍ଞୋ ସମାଧି। ୱୀମଂସଂ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ନିସ୍ସାଯ ଲଭତି ସମାଧିଂ, ଲଭତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ। ୱୀମଂସା ନ ସମାଧି, ସମାଧି ନ ୱୀମଂସା। ଅଞ୍ଞା ୱୀମଂସା, ଅଞ୍ଞୋ ସମାଧି। ଇଦ୍ଧିଯା ଇମାନି ଅଟ୍ଠ ପଦାନି ଇଦ୍ଧିଲାଭାଯ ଇଦ୍ଧିପଟିଲାଭାଯ ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନତାଯ ଇଦ୍ଧିୱିସୱିତାଯ ଇଦ୍ଧିୱସୀଭାୱାଯ ଇଦ୍ଧିୱେସାରଜ୍ଜାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି।

ଇଦ୍ଧିଯା କତମାନି ସୋଳସ ମୂଲାନି? ଅନୋନତଂ [ଅନୋଣତଂ (କ।)] ଚିତ୍ତଂ କୋସଜ୍ଜେ ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ଅନୁନ୍ନତଂ [(ଅନୁଣ୍ଣତଂ (କ।)] ଚିତ୍ତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ଅନଭିନତଂ ଚିତ୍ତଂ ରାଗେ ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ଅନପନତଂ ଚିତ୍ତଂ ବ୍ୟାପାଦେ ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ଅନିସ୍ସିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଦିଟ୍ଠିଯା ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଛନ୍ଦରାଗେ ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ୱିପ୍ପମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ କାମରାଗେ ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ । ୱିସଞ୍ଞୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ କିଲେସେ ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ୱିମରିଯାଦିକତଂ ଚିତ୍ତଂ କିଲେସମରିଯାଦେ ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ଏକତ୍ତଗତଂ [ଏକଗ୍ଗତଂ (ସ୍ୟା।)] ଚିତ୍ତଂ ନାନତ୍ତକିଲେସେହି [ନାନତ୍ତକିଲେସେ (ସ୍ୟା।)] ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ସଦ୍ଧାଯ ପରିଗ୍ଗହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ୱୀରିଯେନ ପରିଗ୍ଗହିତଂ ଚିତ୍ତଂ କୋସଜ୍ଜେ ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ସତିଯା ପରିଗ୍ଗହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ପମାଦେ ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ସମାଧିନା ପରିଗ୍ଗହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ପଞ୍ଞାଯ ପରିଗ୍ଗହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ଓଭାସଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅୱିଜ୍ଜନ୍ଧକାରେ ନ ଇଞ୍ଜତୀତି – ଆନେଞ୍ଜଂ। ଇଦ୍ଧିଯା ଇମାନି ସୋଳସ ମୂଲାନି ଇଦ୍ଧିଲାଭାଯ ଇଦ୍ଧିପଟିଲାଭାଯ ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନତାଯ ଇଦ୍ଧିୱିସୱିତାଯ ଇଦ୍ଧିୱସୀଭାୱାଯ ଇଦ୍ଧିୱେସାରଜ୍ଜାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀତି।

ଦସୈଦ୍ଧିନିଦ୍ଦେସୋ

୧୦। କତମା ଅଧିଟ୍ଠାନା ଇଦ୍ଧି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋତି – ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତି, ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ହୋତି; ଆୱିଭାୱଂ ତିରୋଭାୱଂ; ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋପାକାରଂ ତିରୋପବ୍ବତଂ ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଗଚ୍ଛତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଆକାସେ। ପଥୱିଯାପି ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରୋତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଉଦକେ। ଉଦକେପି ଅଭିଜ୍ଜମାନେ [ଅଭିଜ୍ଜମାନୋ (କ।) ଦୀ। ନି। ୧।୨୩୮ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଗଚ୍ଛତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ପଥୱିଯଂ। ଆକାସେପି ପଲ୍ଲଙ୍କେନ କମତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ପକ୍ଖୀ ସକୁଣୋ। ଇମେପି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକେ ଏୱଂମହାନୁଭାୱେ ପାଣିନା ପରାମସତି ପରିମଜ୍ଜତି। ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାଯେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେତୀତି।

ଇଧାତି ଇମିସ୍ସା ଦିଟ୍ଠିଯା ଇମିସ୍ସା ଖନ୍ତିଯା ଇମିସ୍ସା ରୁଚିଯା ଇମସ୍ମିଂ ଆଦାଯେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଇମସ୍ମିଂ ୱିନଯେ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନଯେ ଇମସ୍ମିଂ ପାୱଚନେ ଇମସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେ ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ଥୁସାସନେ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଇଧା''ତି। ଭିକ୍ଖୂତି ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକୋ ୱା ହୋତି ଭିକ୍ଖୁ ସେଖୋ ୱା ଅରହା ୱା ଅକୁପ୍ପଧମ୍ମୋ। ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋତୀତି ନାନପ୍ପକାରଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋତି। ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତୀତି ପକତିଯା ଏକୋ ବହୁକଂ ଆୱଜ୍ଜତି, ସତଂ ୱା ସହସ୍ସଂ ୱା ସତସହସ୍ସଂ ୱା ଆୱଜ୍ଜତି। ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଞାଣେନ ଅଧିଟ୍ଠାତି – ''ବହୁଲୋ ହୋମୀ''ତି [ହୋତୂତି (କ।)]। ବହୁଲୋ ହୋତି। ଯଥାଯସ୍ମା ଚୂଳପନ୍ଥକୋ [ଚୁଲ୍ଲପନ୍ଥକୋ (ସ୍ୟା।)] ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତି, ଏୱମେୱଂ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତି। ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ହୋତୀତି ପକତିଯା ବହୁକୋ ଏକଂ ଆୱଜ୍ଜତି; ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଞାଣେନ ଅଧିଟ୍ଠାତି – ''ଏକୋ ହୋମୀ''ତି। ଏକୋ ହୋତି। ଯଥାଯସ୍ମା ଚୂଳପନ୍ଥକୋ ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ହୋତି, ଏୱମେୱଂ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ହୋତି।

୧୧।ଆୱିଭାୱନ୍ତି କେନଚି ଅନାୱଟଂ ହୋତି ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱିୱଟଂ ପାକଟଂ। ତିରୋଭାୱନ୍ତି କେନଚି ଆୱଟଂ ହୋତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ପିହିତଂ ପଟିକୁଜ୍ଜିତଂ। ତିରୋକୁଟ୍ଟଂତିରୋପାକାରଂ ତିରୋପବ୍ବତଂ ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଗଚ୍ଛତି, ସେଯ୍ୟଥାପିଆକାସେତି ପକତିଯା ଆକାସକସିଣସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀ ହୋତି। ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋପାକାରଂ ତିରୋପବ୍ବତଂ ଆୱଜ୍ଜତି। ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଞାଣେନ ଅଧିଟ୍ଠାତି – ''ଆକାସୋ ହୋତୂ''ତି। ଆକାସୋ ହୋତି। ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋପାକାରଂ ତିରୋପବ୍ବତଂ ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଗଚ୍ଛତି। ଯଥା ମନୁସ୍ସା ପକତିଯା ଅନିଦ୍ଧିମନ୍ତୋ କେନଚି ଅନାୱଟେ ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ଅସଜ୍ଜମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱମେୱଂ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋପାକାରଂ ତିରୋପବ୍ବତଂ ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଗଚ୍ଛତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଆକାସେ।

ପଥୱିଯାପି ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରୋତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଉଦକେତି ପକତିଯା ଆପୋକସିଣସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀ ହୋତି। ପଥୱିଂ ଆୱଜ୍ଜତି। ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଞାଣେନ ଅଧିଟ୍ଠାତି – ''ଉଦକଂ ହୋତୂ''ତି। ଉଦକଂ ହୋତି। ସୋ ପଥୱିଯା ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରୋତି। ଯଥା ମନୁସ୍ସା ପକତିଯା ଅନିଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ଉଦକେ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତି, ଏୱମେୱଂ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ପଥୱିଯା ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରୋତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଉଦକେ।

ଉଦକେପିଅଭିଜ୍ଜମାନେ ଗଚ୍ଛତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ପଥୱିଯନ୍ତି ପକତିଯା ପଥୱୀକସିଣସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀ ହୋତି। ଉଦକଂ ଆୱଜ୍ଜତି। ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଞାଣେନ ଅଧିଟ୍ଠାତି – ''ପଥୱୀ ହୋତୂ''ତି। ପଥୱୀ ହୋତି। ସୋ ଅଭିଜ୍ଜମାନେ ଉଦକେ ଗଚ୍ଛତି। ଯଥା ମନୁସ୍ସା ପକତିଯା ଅନିଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ଅଭିଜ୍ଜମାନାଯ ପଥୱିଯା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱମେୱଂ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭିଜ୍ଜମାନେ ଉଦକେ ଗଚ୍ଛତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ପଥୱିଯଂ।

ଆକାସେପି ପଲ୍ଲଙ୍କେନ କମତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ପକ୍ଖୀ ସକୁଣୋତି ପକତିଯା ପଥୱୀକସିଣସମାପତ୍ତିଯା ଲାଭୀ ହୋତି। ଆକାସଂ ଆୱଜ୍ଜତି । ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଞାଣେନ ଅଧିଟ୍ଠାତି – ''ପଥୱୀ ହୋତୂ''ତି। ପଥୱୀ ହୋତି। ସୋ ଆକାସେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଚଙ୍କମତିପି ତିଟ୍ଠତିପି ନିସୀଦତିପି ସେଯ୍ୟମ୍ପି କପ୍ପେତି। ଯଥା ମନୁସ୍ସା ପକତିଯା ଅନିଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ପଥୱିଯା ଚଙ୍କମନ୍ତିପି ତିଟ୍ଠନ୍ତିପି ନିସୀଦନ୍ତିପି ସେଯ୍ୟମ୍ପି କପ୍ପେନ୍ତି, ଏୱମେୱଂ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଆକାସେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଚଙ୍କମତିପି ତିଟ୍ଠତିପି ନିସୀଦତିପି ସେଯ୍ୟମ୍ପି କପ୍ପେତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ପକ୍ଖୀ ସକୁଣୋ।

୧୨।ଇମେପି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକେ ଏୱଂମହାନୁଭାୱେ ପାଣିନା ପରାମସତି ପରିମଜ୍ଜତୀତି ଇଧ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ନିସିନ୍ନକୋ ୱା ନିପନ୍ନକୋ ୱା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ ଆୱଜ୍ଜତି। ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଞାଣେନ ଅଧିଟ୍ଠାତି – ''ହତ୍ଥପାସେ ହୋତୂ''ତି। ହତ୍ଥପାସେ ହୋତି। ସୋ ନିସିନ୍ନକୋ ୱା ନିପନ୍ନକୋ ୱା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ ପାଣିନା ଆମସତି ପରାମସତି ପରିମଜ୍ଜତି। ଯଥା ମନୁସ୍ସା ପକତିଯା ଅନିଦ୍ଧିମନ୍ତୋ କିଞ୍ଚିଦେୱ ରୂପଗତଂ ହତ୍ଥପାସେ ଆମସନ୍ତି ପରାମସନ୍ତି ପରିମଜ୍ଜନ୍ତି, ଏୱମେୱଂ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ନିସିନ୍ନକୋ ୱା ନିପନ୍ନକୋ ୱା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ ପାଣିନା ଆମସତି ପରାମସତି ପରିମଜ୍ଜତି।

ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାଯେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେତୀତି ସଚେ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୋତି, ଦୂରେପି ସନ୍ତିକେ ଅଧିଟ୍ଠାତି – ''ସନ୍ତିକେ ହୋତୂ''ତି। ସନ୍ତିକେ ହୋତି। ସନ୍ତିକେପି ଦୂରେ ଅଧିଟ୍ଠାତି – ''ଦୂରେ ହୋତୂ''ତି। ଦୂରେ ହୋତି। ବହୁକମ୍ପି ଥୋକଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି – ''ଥୋକଂ ହୋତୂ''ତି। ଥୋକଂ ହୋତି। ଥୋକମ୍ପି ବହୁକଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି – ''ବହୁକଂ ହୋତୂ''ତି। ବହୁକଂ ହୋତି। ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ରୂପଂ ପସ୍ସତି। ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି। ଚେତୋପରିଯଞାଣେନ ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଚିତ୍ତଂ ପଜାନାତି। ସଚେ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଦିସ୍ସମାନେନ କାଯେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୋତି, କାଯୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ପରିଣାମେତି, କାଯୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି। କାଯୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ପରିଣାମେତ୍ୱା, କାଯୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା, ସୁଖସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଲହୁସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ଦିସ୍ସମାନେନ କାଯେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗଚ୍ଛତି। ସଚେ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଅଦିସ୍ସମାନେନ କାଯେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୋତି, ଚିତ୍ତୱସେନ କାଯଂ ପରିଣାମେତି, ଚିତ୍ତୱସେନ

କାୟଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି। ଚିତ୍ତଵସେନ କାୟଂ ପରିଣାମେତ୍ୱା, ଚିତ୍ତଵସେନ କାୟଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସୁଖସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଲହୁସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ଅଦିସ୍ସମାନେନ କାଯେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁରତୋ ରୂପିଂ [ରୂପଂ (ସ୍ୟା। କ।) ଦୀ। ନି। ୧।୨୩୬ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଅଭିନିମ୍ମିନାତି ମନୋମଯଂ ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗିଂ [ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ (ସ୍ୟା। କ।)] ଅହୀନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ସଚେ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ଚଙ୍କମତି, ନିମ୍ମିତୋପି ତତ୍ଥ ଚଙ୍କମତି। ସଚେ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ତିଟ୍ଠତି, ନିମ୍ମିତୋପି ତତ୍ଥ ତିଟ୍ଠତି। ସଚେ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ନିସୀଦତି, ନିମ୍ମିତୋପି ତତ୍ଥ ନିସୀଦତି। ସଚେ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ନିମ୍ମିତୋପି ତତ୍ଥ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି। ସଚେ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ଧୂମାଯତି, ନିମ୍ମିତୋପି ତତ୍ଥ ଧୂମାଯତି। ସଚେ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ପଜ୍ଜଲତି, ନିମ୍ମିତୋପି ତତ୍ଥ ପଜ୍ଜଲତି। ସଚେ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ଧମ୍ମଂ ଭାସତି, ନିମ୍ମିତୋପି ତତ୍ଥ ଧମ୍ମଂ ଭାସତି। ସଚେ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି, ନିମ୍ମିତୋପି ତତ୍ଥ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି। ସଚେ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଵିସଜ୍ଜେତି, ନିମ୍ମିତୋପି ତତ୍ଥ ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଵିସଜ୍ଜେତି। ସଚେ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା ତେନ ବ୍ରହ୍ମୁନା ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ସଲ୍ଲପତି ସାକଚ୍ଛଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ନିମ୍ମିତୋପି ତତ୍ଥ ତେନ ବ୍ରହ୍ମୁନା ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି ସଲ୍ଲପତି ସାକଚ୍ଛଂ ସମାପଜ୍ଜତି। ଯଞ୍ଞଦେଵ ସୋ ଇଦ୍ଧିମା କରୋତି, ତଂ ତଦେଵ ହି ସୋ ନିମ୍ମିତୋ କରୋତୀତି – ଅଯଂ ଅଧିଟ୍ଠାନା ଇଦ୍ଧି।

୧୩। କତମା ଵିକୁବ୍ବନା ଇଦ୍ଧି? ସିଖିସ୍ସ ଭଗଵତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅଭିଭୂ ନାମ ସାଵକୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତୋ ସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ [ସହସ୍ସୀଲୋକଧାତୁଂ (ସ୍ୟା।) ଵଣ୍ଣ ସଂ। ନି। ୧।୧୮୫] ସରେନ ଵିଞ୍ଞାପେସି। ସୋ ଦିସ୍ସମାନେନପି କାଯେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି; ଅଦିସ୍ସମାନେନପି କାଯେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି; ଦିସ୍ସମାନେନପି ହେଟ୍ଠିମେନ ଉପଡ୍ଢକାଯେନ ଅଦିସ୍ସମାନେନପି ଉପରିମେନ ଉପଡ୍ଢକାଯେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଦିସ୍ସମାନେନପି ଉପରିମେନ ଉପଡ୍ଢକାଯେନ, ଅଦିସ୍ସମାନେନପି ହେଟ୍ଠିମେନ ଉପଡ୍ଢକାଯେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସୋ ପକତିଵଣ୍ଣଂ ଵିଜହିତ୍ୱା କୁମାରକଵଣ୍ଣଂ ଵା ଦସ୍ସେତି, ନାଗଵଣ୍ଣଂ ଵା ଦସ୍ସେତି, ସୁପଣ୍ଣଵଣ୍ଣଂ ଵା ଦସ୍ସେତି, ଯକ୍ଖଵଣ୍ଣଂ ଵା ଦସ୍ସେତି, ଇନ୍ଦଵଣ୍ଣଂ ଵା [ଅସୁରଵଣ୍ଣଂ ଵା ଦସ୍ସେତି, ଇନ୍ଦଵଣ୍ଣଂ ଵା (ସ୍ୟା।)] ଦସ୍ସେତି, ଦେଵଵଣ୍ଣଂ ଵା ଦସ୍ସେତି , ବ୍ରହ୍ମଵଣ୍ଣଂ ଵା ଦସ୍ସେତି, ସମୁଦ୍ଦଵଣ୍ଣଂ ଵା ଦସ୍ସେତି, ପବ୍ବତଵଣ୍ଣଂ ଵା ଦସ୍ସେତି, ଵନଵଣ୍ଣଂ ଵା ଦସ୍ସେତି, ସୀହଵଣ୍ଣଂ ଵା ଦସ୍ସେତି, ବ୍ୟଗ୍ଘଵଣ୍ଣଂ ଵା ଦସ୍ସେତି, ଦୀପିଵଣ୍ଣଂ ଵା ଦସ୍ସେତି, ହତ୍ଥିମ୍ପି ଦସ୍ସେତି, ଅସ୍ସମ୍ପି ଦସ୍ସେତି, ରଥମ୍ପି ଦସ୍ସେତି, ପତ୍ତିମ୍ପି ଦସ୍ସେତି, ଵିଵିଧମ୍ପି ସେନାବ୍ୟୂହଂ ଦସ୍ସେତୀତି – ଅଯଂ ଵିକୁବ୍ବନା ଇଦ୍ଧି।

୧୪। କତମା ମନୋମଯା ଇଦ୍ଧି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଇମମ୍ହା କାଯା ଅଞ୍ଞଂ କାଯଂ ଅଭିନିମ୍ମିନାତି ରୂପିଂ ମନୋମଯଂ ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗିଂ ଅହୀନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ସେଯ୍ୟଥାପି ପୁରିସୋ ମୁଞ୍ଜମ୍ହା ଈସିକଂ ପଵାହେଯ୍ୟ। ତସ୍ସ ଏଵମସ୍ସ – ''ଅଯଂ ମୁଞ୍ଜୋ, ଅଯଂ ଈସିକା। ଅଞ୍ଞୋ ମୁଞ୍ଜୋ, ଅଞ୍ଞା ଈସିକା। ମୁଞ୍ଜମ୍ହା ତ୍ୱେଵ ଈସିକା ପଵାଳ୍ହା''ତି। ସେଯ୍ୟଥା ଵା ପନ ପୁରିସୋ ଅସିଂ କୋସିଯା ପଵାହେଯ୍ୟ। ତସ୍ସ ଏଵମସ୍ସ – ''ଅଯଂ ଅସି, ଅଯଂ କୋସି। ଅଞ୍ଞୋ ଅସି, ଅଞ୍ଞା କୋସି। କୋସିଯା ତ୍ୱେଵ ଅସି ପଵାଳ୍ହୋ''ତି। ସେଯ୍ୟଥା ଵା ପନ ପୁରିସୋ ଅହିଂ କରଣ୍ଡା ଉଦ୍ଧରେଯ୍ୟ। ତସ୍ସ ଏଵମସ୍ସ – ''ଅଯଂ ଅହି, ଅଯଂ କରଣ୍ଡୋ। ଅଞ୍ଞୋ ଅହି, ଅଞ୍ଞୋ କରଣ୍ଡୋ। କରଣ୍ଡା ତ୍ୱେଵ ଅହି ଉବ୍ଭତୋ''ତି। ଏଵମେଵଂ ଭିକ୍ଖୁ ଇମମ୍ହା କାଯା ଅଞ୍ଞଂ କାଯଂ ଅଭିନିମ୍ମିନାତି ରୂପିଂ ମନୋମଯଂ ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗିଂ ଅହୀନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଅଯଂ ମନୋମଯା ଇଦ୍ଧି।

୧୫। କତମା ଞାଣଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି? ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାଯ ପହାନଟ୍ଠୋ ଇଜ୍ଝତୀତି – ଞାଣଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା ସୁଖସଞ୍ଞାଯ… ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ଅତ୍ତସଞ୍ଞାଯ… ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଯ ନନ୍ଦିଯା… ଵିରାଗାନୁପସ୍ସନାଯ ରାଗସ୍ସ… ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଯ ସମୁଦଯସ୍ସ… ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଯ ଆଦାନସ୍ସ ପହାନଟ୍ଠୋ ଇଜ୍ଝତୀତି – ଞାଣଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି। ଆଯସ୍ମତୋ ବାକୁଲସ୍ସ ଞାଣଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି, ଆଯସ୍ମତୋ ସଂକିଚ୍ଚସ୍ସ ଞାଣଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି, ଆଯସ୍ମତୋ ଭୂତପାଲସ୍ସ ଞାଣଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି। ଅଯଂ ଞାଣଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି।

୧୬। କତମା ସମାଧିଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି? ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀଵରଣାନଂ ପହାନଟ୍ଠୋ ଇଜ୍ଝତୀତି – ସମାଧିଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି। ଦୁତିଯେନ ଝାନେନ ଵିତକ୍କଵିଚାରାନଂ ପହାନଟ୍ଠୋ ଇଜ୍ଝତୀତି – ସମାଧିଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି। ତତିଯେନ ଝାନେନ ପୀତିଯା ପହାନଟ୍ଠୋ ଇଜ୍ଝତୀତି…ପେ… ଚତୁତ୍ଥେନ ଝାନେନ ସୁଖଦୁକ୍ଖାନଂ ପହାନଟ୍ଠୋ ଇଜ୍ଝତୀତି…ପେ… ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ରୂପସଞ୍ଞାଯ ପଟିଘସଞ୍ଞାଯ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାଯ ପହାନଟ୍ଠୋ ଇଜ୍ଝତୀତି…ପେ… ଵିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ ପହାନଟ୍ଠୋ ଇଜ୍ଝତୀତି…ପେ… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଵିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ ପହାନଟ୍ଠୋ ଇଜ୍ଝତୀତି…ପେ… ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞାଯ ପହାନଟ୍ଠୋ ଇଜ୍ଝତୀତି – ସମାଧିଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି। ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ସମାଧିଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି, ଆଯସ୍ମତୋ ସଞ୍ଜୀଵସ୍ସ ସମାଧିଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି , ଆଯସ୍ମତୋ ଖାଣୁକୋଣ୍ଡଞ୍ଞସ୍ସ ସମାଧିଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି, ଉତ୍ତରାଯ ଉପାସିକାଯ ସମାଧିଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି, ସାମାଵତିଯା ଉପାସିକାଯ ସମାଧିଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି। ଅଯଂ ସମାଧିଵିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି।

୧୭। କତମା ଅରିଯା ଇଦ୍ଧି? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ [ମ। ନି। ୩।୪୬୨ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ''ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ଵିହରେଯ୍ୟ''ନ୍ତି,

ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ତତ୍ଥ ୱିହରତି। ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ''ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେୟ୍ୟ''ନ୍ତି, ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ତତ୍ଥ ୱିହରତି। ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ''ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେୟ୍ୟ''ନ୍ତି, ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ତତ୍ଥ ୱିହରତି। ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ''ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରେୟ୍ୟ''ନ୍ତି, ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ତତ୍ଥ ୱିହରତି। ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି – ''ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ତଦୁଭଯଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରେୟ୍ୟଂ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ''ତି, ଉପେକ୍ଖକୋ ତତ୍ଥ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ।

କଥଂ ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି? ଅନିଟ୍ଠସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମେତ୍ତାଯ ୱା ଫରତି, ଧାତୁତୋ ୱା ଉପସଂହରତି। ଏୱଂ ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି।

କଥଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି? ଇଟ୍ଠସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅସୁଭାଯ ୱା ଫରତି, ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱା ଉପସଂହରତି। ଏୱଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି।

କଥଂ ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି? ଅନିଟ୍ଠସ୍ମିଞ୍ଚ ଇଟ୍ଠସ୍ମିଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମେତ୍ତାଯ ୱା ଫରତି, ଧାତୁତୋ ୱା ଉପସଂହରତି। ଏୱଂ ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି ।

କଥଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି? ଇଟ୍ଠସ୍ମିଞ୍ଚ ଅନିଟ୍ଠସ୍ମିଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅସୁଭାଯ ୱା ଫରତି, ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱା ଉପସଂହରତି। ଏୱଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି।

କଥଂ ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ତଦୁଭଯଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱାଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା...ପେ... ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା... ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା... କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା... ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ଏୱଂ ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ତଦୁଭଯଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ଅଯଂ ଅରିଯା ଇଦ୍ଧି।

୧୮। କତମା କମ୍ମୱିପାକଜା ଇଦ୍ଧି? ସବ୍ବେସଂ ପକ୍ଖୀନଂ, ସବ୍ବେସଂ ଦେୱାନଂ, ଏକଚ୍ଚାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ, ଏକଚ୍ଚାନଂ ୱିନିପାତିକାନଂ। ଅଯଂ କମ୍ମୱିପାକଜା ଇଦ୍ଧି।

କତମା ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଇଦ୍ଧି? ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ [ଚକ୍କୱତ୍ତି (ସ୍ୟା।)] ୱେହାସଂ ଗଚ୍ଛତି ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯ, ଅନ୍ତମସୋ ଅସ୍ସବନ୍ଧଗୋପୁରିସେ [ଅସ୍ସବନ୍ଧଗୋପକେ ପୁରିସେ (ସ୍ୟା।)] ଉପାଦାଯ। ଜୋତିକସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଇଦ୍ଧି, ଜଟିଲସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଇଦ୍ଧି, ମେଣ୍ଡକସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଇଦ୍ଧି, ଘୋସିତସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଇଦ୍ଧି, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ମହାପୁଞ୍ଞାନଂ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଇଦ୍ଧି। ଅଯଂ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଇଦ୍ଧି।

କତମା ୱିଜ୍ଜାମଯା ଇଦ୍ଧି? ୱିଜ୍ଜାଧରା ୱିଜ୍ଜଂ ପରିଜପ୍ପେତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଆକାସେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ହତ୍ଥିମ୍ପି ଦସ୍ସେନ୍ତି, ଅସ୍ସମ୍ପି ଦସ୍ସେନ୍ତି, ରଥମ୍ପି ଦସ୍ସେନ୍ତି, ପତ୍ତିମ୍ପି ଦସ୍ସେନ୍ତି, ୱିୱିଧମ୍ପି ସେନାବ୍ୟୂହଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି। ଅଯଂ ୱିଜ୍ଜାମଯା ଇଦ୍ଧି।

କଥଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସମ୍ମା ପଯୋଗପଚ୍ଚଯା ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧି? ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପହାନଟ୍ଠୋ ଇଜ୍ଝତୀତି – ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସମ୍ମା ପଯୋଗପଚ୍ଚଯା ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧି। ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହାନଟ୍ଠୋ ଇଜ୍ଝତୀତି – ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସମ୍ମା ପଯୋଗପଚ୍ଚଯା ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧି...ପେ... ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ପହାନଟ୍ଠୋ ଇଜ୍ଝତୀତି – ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସମ୍ମା ପଯୋଗପଚ୍ଚଯା ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧି। ଏୱଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସମ୍ମା ପଯୋଗପଚ୍ଚଯା ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧି। ଇମା ଦସ ଇଦ୍ଧିଯୋ।

ଇଦ୍ଧିକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଅଭିସମଯକଥା

୧୯।ଅଭିସମଯୋତି । କେନ ଅଭିସମେତି? ଚିତ୍ତେନ ଅଭିସମେତି।

ହଞ୍ଚି ଚିତ୍ତେନ ଅଭିସମେତି, ତେନ ହି ଅଞ୍ଞାଣୀ ଅଭିସମେତି? ନ ଅଞ୍ଞାଣୀ ଅଭିସମେତି। ଞାଣେନ ଅଭିସମେତି।

ହଞ୍ଚି ଞାଣେନ ଅଭିସମେତି, ତେନ ହି ଅଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଚିତ୍ତକୋ [ତେନ ହି ଅଚିତ୍ତକୋ (ସ୍ୟା।)] ଅଭିସମେତି? ନ ଅଚିତ୍ତକୋ ଅଭିସମେତି। ଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି।

ହଞ୍ଚି ଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି, ତେନ ହି କାମାୱଚରଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି? ନ କାମାୱଚରଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି।

ତେନ ହି ରୂପାୱଚରଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି? ନ ରୂପାୱଚରଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି।

ତେନ ହି ଅରୂପାୱଚରଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି? ନ ଅରୂପାୱଚରଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି।

ତେନ ହି କମ୍ମସ୍ସକତଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି? ନ କମ୍ମସ୍ସକତଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି।

ତେନ ହି ସଚ୍ଚାନୁଲୋମିକଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି? ନ ସଚ୍ଚାନୁଲୋମିକଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି।

ତେନ ହି ଅତୀତଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି? ନ ଅତୀତଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି।

ତେନ ହି ଅନାଗତଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି? ନ ଅନାଗତଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି।

ତେନ ହି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଲୋକିଯଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି? ନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଲୋକିଯଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି। ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି।

କଥଂ ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି? ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପାଦାଧିପତେଯ୍ୟଂ ଚିତ୍ତଂ ଞାଣସ୍ସ ହେତୁ ପଚ୍ଚଯୋ ଚ। ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ନିରୋଧଗୋଚରଂ ଦସ୍ସନାଧିପତେଯ୍ୟଂ ଞାଣଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ହେତୁ ପଚ୍ଚଯୋ ଚ। ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଞାଣଂ ନିରୋଧଗୋଚରଂ। ଏୱଂ ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଚିତ୍ତେନ ଚ ଞାଣେନ ଚ ଅଭିସମେତି।

୨୦।କିଂନୁ ଏତ୍ତକୋଯେୱ ଅଭିସମଯୋତି? ନ ହି।ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନାଭିସମଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଅଭିନିରୋପନାଭିସମଯୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ପରିଗ୍ଗହାଭିସମଯୋ ସମ୍ମାୱାଚା, ସମୁଟ୍ଠାନାଭିସମଯୋ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ୱୋଦାନାଭିସମଯୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ, ପଗ୍ଗହାଭିସମଯୋ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ, ଉପଟ୍ଠାନାଭିସମଯୋ ସମ୍ମାସତି, ଅୱିକ୍ଖେପାଭିସମଯୋ ସମ୍ମାସମାଧି; ଉପଟ୍ଠାନାଭିସମଯୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପୱିଚଯାଭିସମଯୋ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପଗ୍ଗହାଭିସମଯୋ ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଫରଣାଭିସମଯୋ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଉପସମାଭିସମଯୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଅୱିକ୍ଖେପାଭିସମଯୋ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପଟିସଙ୍ଖାନାଭିସମଯୋ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ; ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯେ ଅକମ୍ପିଯାଭିସମଯୋ ସଦ୍ଧାବଲଂ, କୋସଜ୍ଜେ ଅକମ୍ପିଯାଭିସମଯୋ ୱୀରିଯବଲଂ, ପମାଦେ ଅକମ୍ପିଯାଭିସମଯୋ ସତିବଲଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ଅକମ୍ପିଯାଭିସମଯୋ ସମାଧିବଲଂ, ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅକମ୍ପିଯାଭିସମଯୋ ପଞ୍ଞାବଲଂ; ଅଧିମୋକ୍ଖାଭିସମଯୋ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପଗ୍ଗହାଭିସମଯୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଉପଟ୍ଠାନାଭିସମଯୋ ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଅୱିକ୍ଖେପାଭିସମଯୋ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଦସ୍ସନାଭିସମଯୋ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାଭିସମଯୋ, ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ବଲାଭିସମଯୋ, ନିଯ୍ୟାନଟ୍ଠେନ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାଭିସମଯୋ, ହେତୁଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗାଭିସମଯୋ, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତିପଟ୍ଠାନାଭିସମଯୋ, ପଦହଟ୍ଠେନ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାଭିସମଯୋ , ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧିପାଦାଭିସମଯୋ, ତଥଟ୍ଠେନ ସଚ୍ଚାଭିସମଯୋ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ସମଥାଭିସମଯୋ, ଅନୁପସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱିପସ୍ସନାଭିସମଯୋ, ଏକରସଟ୍ଠେନ ସମଥୱିପସ୍ସନାଭିସମଯୋ, ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଯୁଗନଦ୍ଧାଭିସମଯୋ, ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧିଅଭିସମଯୋ, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ୱିସୁଦ୍ଧିଅଭିସମଯୋ, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧିଅଭିସମଯୋ, ମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ୱିମୋକ୍ଖାଭିସମଯୋ, ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ ୱିଜ୍ଜାଭିସମଯୋ, ପରିଚ୍ଚାଗଟ୍ଠେନ ୱିମୁତ୍ତିଅଭିସମଯୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦଟ୍ଠେନ ଖଯେ ଞାଣଂ ଅଭିସମଯୋ। ଛନ୍ଦୋ ମୂଲଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯୋ, ମନସିକାରୋ ସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯୋ, ଫସ୍ସୋ ସମୋଧାନଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯୋ, ୱେଦନା ସମୋସରଣଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯୋ, ସମାଧି ପମୁଖଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯୋ , ସତି ଆଧିପତେଯ୍ୟଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯୋ, ପଞ୍ଞା ତତୁତ୍ତରଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯୋ, ୱିମୁତ୍ତି ସାରଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯୋ, ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯୋ।

୨୧। କିଂ ନୁ ଏତ୍ତକୋଯେୱ ଅଭିସମଯୋତି? ନ ହି। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନାଭିସମଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ

ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯୋ।

କିଂ ନୁ ଏତ୍ତକୋଯେୱ ଅଭିସମଯୋତି? ନ ହି। ସୋତାପତ୍ତିଫଲକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନାଭିସମଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଟ୍ଠେନ ଅନୁପ୍ପାଦେ ଞାଣଂ ଅଭିସମଯୋ। ଛନ୍ଦୋ ମୂଲଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯୋ…ପେ… ଅମତୋଗଧଂ ୫ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯୋ।

କିଂ ନୁ ଏତ୍ତକୋଯେୱ ଅଭିସମଯୋତି?

ନ ହି। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ…ପେ… ସକଦାଗାମିଫଲକ୍ଖଣେ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ… ଅନାଗାମିଫଲକ୍ଖଣେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ…ପେ… ଅରହତ୍ତଫଲକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନାଭିସମଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଅଭିନିରୋପନାଭିସମଯୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ…ପେ… ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଟ୍ଠେନ ଅନୁପ୍ପାଦେ ଞାଣଂ ଅଭିସମଯୋ। ଛନ୍ଦୋ ମୂଲଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯୋ…ପେ… ଅମତୋଗଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଯୋସାନଟ୍ଠେନ ଅଭିସମଯୋ।

ୟ୍ୱାଯଂ [ସ୍ୱାଯଂ (ସ୍ୟା। ପୀ।)] କିଲେସେ ପଜହତି, ଅତୀତେ କିଲେସେ ପଜହତି…ପେ… ଅନାଗତେ କିଲେସେ ପଜହତି, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ କିଲେସେ ପଜହତି, ଅତୀତେ କିଲେସେ ପଜହତୀତି। ହଞ୍ଚି ଅତୀତେ କିଲେସେ ପଜହତି, ତେନ ହି ଖୀଣଂ ଖେପେତି, ନିରୁଦ୍ଧଂ ନିରୋଧେତି, ୱିଗତଂ ୱିଗମେତି, ଅତ୍ଥଙ୍ଗତଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମେତି, ଅତୀତଂ ଯଂ ନ ଅତ୍ଥି ତଂ ପଜହତୀତି? ନ ଅତୀତେ କିଲେସେ ପଜହତୀତି। ଅନାଗତେ କିଲେସେ ପଜହତୀତି। ହଞ୍ଚି ଅନାଗତେ କିଲେସେ ପଜହତି, ତେନ ହି ଅଜାତଂ ପଜହତି, ଅନିବ୍ବତ୍ତଂ ପଜହତି, ଅନୁପ୍ପନ୍ନଂ ପଜହତି, ଅପାତୁଭୂତଂ ପଜହତି, ଅନାଗତଂ ଯଂ ନ ଅତ୍ଥି ତଂ ପଜହତୀତି? ନ ଅନାଗତେ କିଲେସେ ପଜହତୀତି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ କିଲେସେ ପଜହତୀତି। ହଞ୍ଚି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ କିଲେସେ ପଜହତି, ତେନ ହି ରତ୍ତୋ ରାଗଂ ପଜହତି, ଦୁଟ୍ଠୋ ଦୋସଂ ପଜହତି, ମୂଳ୍ହୋ ମୋହଂ ପଜହତି, ୱିନିବଦ୍ଧୋ ମାନଂ ପଜହତି, ପରାମଟ୍ଠୋ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଜହତି ,

ୱିକ୍ଖେପଗତୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହତି, ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ପଜହତି, ଥାମଗତୋ ଅନୁସଯଂ ପଜହତି, କଣ୍ହସୁକ୍କଧମ୍ମା ଯୁଗନଦ୍ଧା ସମମେୱ ୱତ୍ତନ୍ତି, ସଂକିଲେସିକା [ତଂସଂକିଲେସିକା (ସ୍ୟା। କ।)] ମଗ୍ଗଭାୱନା ହୋତି?

ନ ହି ଅତୀତେ କିଲେସେ ପଜହତି, ନ ଅନାଗତେ କିଲେସେ ପଜହତି, ନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ କିଲେସେ ପଜହତୀତି। ହଞ୍ଚି ନ ଅତୀତେ କିଲେସେ ପଜହତି, ନ ଅନାଗତେ…ପେ… ନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ କିଲେସେ ପଜହତି, ତେନ ହି ନତ୍ଥି ମଗ୍ଗଭାୱନା, ନତ୍ଥି ଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯା, ନତ୍ଥି କିଲେସପ୍ପହାନଂ, ନତ୍ଥି ଧମ୍ମାଭିସମଯୋତି? ଅତ୍ଥି ମଗ୍ଗଭାୱନା, ଅତ୍ଥି ଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯା, ଅତ୍ଥି କିଲେସପ୍ପହାନଂ, ଅତ୍ଥି ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ। ଯଥା କଥଂ ୱିଯ? ସେଯ୍ୟଥାପି ତରୁଣୋ ରୁକ୍ଖୋ ଅଜାତଫଲୋ। ତମେନଂ ପୁରିସୋ ମୂଲଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ। ଯେ ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଅଜାତଫଲା, ତେ ଅଜାତାଯେୱ ନ ଜାଯନ୍ତି, ଅନିବ୍ବତ୍ତାଯେୱ ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଅନୁପ୍ପନ୍ନାଯେୱ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅପାତୁଭୂତାଯେୱ ନ ପାତୁଭୱନ୍ତି। ଏୱମେୱଂ ଉପ୍ପାଦୋ ହେତୁ, ଉପ୍ପାଦୋ ପଚ୍ଚଯୋ କିଲେସାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତିଯାତି। ଉପ୍ପାଦେ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ଅନୁପ୍ପାଦେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ଅନୁପ୍ପାଦେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପକ୍ଖନ୍ଦତ୍ତା ଯେ ଉପ୍ପାଦପଚ୍ଚଯା କିଲେସା ନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟୁଂ, ତେ ଅଜାତାଯେୱ ନ ଜାଯନ୍ତି, ଅନିବ୍ବତ୍ତାଯେୱ ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଅନୁପ୍ପନ୍ନାଯେୱ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅପାତୁଭୂତାଯେୱ ନ ପାତୁଭୱନ୍ତି। ଏୱଂ ହେତୁନିରୋଧା ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ। ପୱତ୍ତଂ ହେତୁ, ନିମିତ୍ତଂ ହେତୁ, ଆଯୂହନା ହେତୁ। ଆଯୂହନା ପଚ୍ଚଯୋ କିଲେସାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତିଯାତି। ଆଯୂହନେ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ଅନାଯୂହନେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ଅନାଯୂହନେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପକ୍ଖନ୍ଦତ୍ତା, ଯେ ଆଯୂହନପଚ୍ଚଯା କିଲେସା ନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟୁଂ, ତେ ଅଜାତାଯେୱ ନ ଜାଯନ୍ତି, ଅନିବ୍ବତ୍ତାଯେୱ ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଅନୁପ୍ପନ୍ନାଯେୱ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅପାତୁଭୂତାଯେୱ ନ ପାତୁଭୱନ୍ତି। ଏୱଂ ହେତୁନିରୋଧା ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ। ଏୱଂ ଅତ୍ଥି ମଗ୍ଗଭାୱନା, ଅତ୍ଥି ଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯା, ଅତ୍ଥି କିଲେସପ୍ପହାନଂ, ଅତ୍ଥି ଧମ୍ମାଭିସମଯୋତି।

ଅଭିସମଯକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ୱିୱେକକଥା

୨୨। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ [ସଂ ନି। ୩।୫।୧୪୯ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ]। ''ସେଯ୍ୟଥାପି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଯେ କେଚି ବଲକରଣୀଯା କମ୍ମନ୍ତା କରୀଯନ୍ତି, ସବ୍ବେ ତେ ପଥୱିଂ ନିସ୍ସାଯ ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠାଯ ଏୱମେତେ ବଲକରଣୀଯା କମ୍ମନ୍ତା କରୀଯନ୍ତି, ଏୱମେୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାଯ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି, ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ବହୁଲୀକରୋତି।

''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାଯ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି, ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ବହୁଲୀକରୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପଂ…ପେ… ସମ୍ମାୱାଚଂ…

ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତଂ… ସମ୍ମାଆଜୀୱଂ… ସମ୍ମାୱାଯାମଂ… ସମ୍ମାସତିଂ… ସମ୍ମାସମାଧିଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାଯ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି, ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ବହୁଲୀକରୋତି।

୨୩। "ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯେ କେଚି [ଯେପିମେ (ସ୍ଯା।) ସଂ। ନି। ୫।୧୫୦ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ବୀଜଗାମଭୂତଗାମା ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ସବ୍ବେ ତେ ପଥୱିଂ ନିସ୍ସାଯ ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠାଯ ଏୱମେତେ ବୀଜଗାମଭୂତଗାମା ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାଯ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ବହୁଲୀକରୋନ୍ତୋ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ପାପୁଣାତି ଧମ୍ମେସୁ।

"କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାଯ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ବହୁଲୀକରୋନ୍ତୋ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ପାପୁଣାତି ଧମ୍ମେସୁ? ଇଧ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପଂ ଭାୱେତି…ପେ… ସମ୍ମାୱାଚଂ ଭାୱେତି… ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତଂ ଭାୱେତି… ସମ୍ମାଆଜୀୱଂ ଭାୱେତି… ସମ୍ମାୱାଯାମଂ ଭାୱେତି… ସମ୍ମାସତିଂ ଭାୱେତି… ସମ୍ମାସମାଧିଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାଯ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଅରିଯଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ବହୁଲୀକରୋନ୍ତୋ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ପାପୁଣାତି ଧମ୍ମେସୂ"ତି।

୧। ମଗ୍ଗଙ୍ଗନିଦ୍ଦେସୋ

୨୪। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା, ପଞ୍ଚ ୱିରାଗା, ପଞ୍ଚ ନିରୋଧା, ପଞ୍ଚ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗା, ଦ୍ୱାଦସ ନିସ୍ସଯା। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପସ୍ସ…ପେ… ସମ୍ମାୱାଚାଯ… ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତସ୍ସ… ସମ୍ମାଆଜୀୱସ୍ସ… ସମ୍ମାୱାଯାମସ୍ସ… ସମ୍ମାସତିଯା… ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା, ପଞ୍ଚ ୱିରାଗା, ପଞ୍ଚ ନିରୋଧା, ପଞ୍ଚ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗା, ଦ୍ୱାଦସ ନିସ୍ସଯା।

ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯାକତମେ ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା? ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିୱେକୋ, ତଦଙ୍ଗୱିୱେକୋ ସମୁଚ୍ଛେଦୱିୱେକୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିୱେକୋ, ନିସ୍ସରଣୱିୱେକୋ। ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିୱେକୋ ଚ ନୀୱରଣାନଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଭାୱଯତୋ , ତଦଙ୍ଗୱିୱେକୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଂ ସମାଧିଂ ଭାୱଯତୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱିୱେକୋ ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଖଯଗାମିମଗ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିୱେକୋ ଚ ଫଲକ୍ଖଣେ, ନିସ୍ସରଣୱିୱେକୋ ଚ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେ ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା। ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ୱିୱେକେସୁ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ।

ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା କତମେ ପଞ୍ଚ ୱିରାଗା? ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିରାଗୋ, ତଦଙ୍ଗୱିରାଗୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱିରାଗୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିରାଗୋ, ନିସ୍ସରଣୱିରାଗୋ। ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିରାଗୋ ଚ ନୀୱରଣାନଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଭାୱଯତୋ, ତଦଙ୍ଗୱିରାଗୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଂ ସମାଧିଂ ଭାୱଯତୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱିରାଗୋ ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଖଯଗାମିମଗ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିରାଗୋ ଚ ଫଲକ୍ଖଣେ, ନିସ୍ସରଣୱିରାଗୋ ଚ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେ ପଞ୍ଚ ୱିରାଗା। ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ୱିରାଗେସୁ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ।

ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯାକତମେ ପଞ୍ଚ ନିରୋଧା? ୱିକ୍ଖମ୍ଭନନିରୋଧୋ, ତଦଙ୍ଗନିରୋଧୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦନିରୋଧୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିନିରୋଧୋ, ନିସ୍ସରଣନିରୋଧୋ। ୱିକ୍ଖମ୍ଭନନିରୋଧୋ ଚ ନୀୱରଣାନଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଭାୱଯତୋ, ତଦଙ୍ଗନିରୋଧୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଂ ସମାଧିଂ ଭାୱଯତୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦନିରୋଧୋ ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଖଯଗାମିମଗ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିନିରୋଧୋ ଚ ଫଲକ୍ଖଣେ, ନିସ୍ସରଣନିରୋଧୋ ଚ ଅମତା ଧାତୁ। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେ ପଞ୍ଚ ନିରୋଧା। ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ନିରୋଧେସୁ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ।

ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା କତମେ ପଞ୍ଚ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗା? ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ, ତଦଙ୍ଗୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ, ନିସ୍ସରଣୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ। ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ନୀୱରଣାନଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଭାୱଯତୋ, ତଦଙ୍ଗୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଂ ସମାଧିଂ ଭାୱଯତୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଖଯଗାମିମଗ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ଫଲକ୍ଖଣେ, ନିସ୍ସରଣୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେ ପଞ୍ଚ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗା। ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗେସୁ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ଇମେ ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା, ପଞ୍ଚ ୱିରାଗା, ପଞ୍ଚ ନିରୋଧା, ପଞ୍ଚ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗା, ଦ୍ୱାଦସ ନିସ୍ସଯା।

୨୫। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପସ୍ସ…ପେ… ସମ୍ମାୱାଚାଯ… ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତସ୍ସ… ସମ୍ମାଆଜୀୱସ୍ସ… ସମ୍ମାୱାଯାମସ୍ସ… ସମ୍ମାସତିଯା… ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ କତମେ ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା? ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିୱେକୋ, ତଦଙ୍ଗୱିୱେକୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱିୱେକୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିୱେକୋ, ନିସ୍ସରଣୱିୱେକୋ। ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିୱେକୋ ଚ ନୀୱରଣାନଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଭାୱଯତୋ, ତଦଙ୍ଗୱିୱେକୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଂ ସମାଧିଂ ଭାୱଯତୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱିୱେକୋ ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଖଯଗାମିମଗ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିୱେକୋ ଚ ଫଲକ୍ଖଣେ ନିସ୍ସରଣୱିୱେକୋ ଚ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଇମେ ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା। ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ୱିୱେକେସୁ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ।

ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ କତମେ ପଞ୍ଚ ୱିରାଗା? ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିରାଗୋ, ତଦଙ୍ଗୱିରାଗୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱିରାଗୋ , ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିରାଗୋ, ନିସ୍ସରଣୱିରାଗୋ। ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିରାଗୋ ଚ ନୀୱରଣାନଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଭାୱଯତୋ, ତଦଙ୍ଗୱିରାଗୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଂ ସମାଧିଂ ଭାୱଯତୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱିରାଗୋ ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଖଯଗାମିମଗ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିରାଗୋ ଚ ଫଲକ୍ଖଣେ, ନିସ୍ସରଣୱିରାଗୋ ଚ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଇମେ ପଞ୍ଚ ୱିରାଗା। ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ୱିରାଗେସୁ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ।

ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ କତମେ ପଞ୍ଚ ନିରୋଧା? ୱିକ୍ଖମ୍ଭନନିରୋଧୋ , ତଦଙ୍ଗନିରୋଧୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦନିରୋଧୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିନିରୋଧୋ, ନିସ୍ସରଣନିରୋଧୋ। ୱିକ୍ଖମ୍ଭନନିରୋଧୋ ଚ ନୀୱରଣାନଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଭାୱଯତୋ, ତଦଙ୍ଗନିରୋଧୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଂ ସମାଧିଂ ଭାୱଯତୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦନିରୋଧୋ ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଖଯଗାମିମଗ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିନିରୋଧୋ ଚ ଫଲକ୍ଖଣେ, ନିସ୍ସରଣନିରୋଧୋ ଚ ଅମତା ଧାତୁ। ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଇମେ ପଞ୍ଚ ନିରୋଧା। ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ନିରୋଧେସୁ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ।

ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ କତମେ ପଞ୍ଚ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗା? ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ, ତଦଙ୍ଗୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ, ନିସ୍ସରଣୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ। ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ନୀୱରଣାନଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଭାୱଯତୋ, ତଦଙ୍ଗୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଂ ସମାଧିଂ ଭାୱଯତୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଖଯଗାମିମଗ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ଫଲକ୍ଖଣେ, ନିସ୍ସରଣୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଇମେ ପଞ୍ଚ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗା। ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗେସୁ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ। ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ ଇମେ ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା, ପଞ୍ଚ ୱିରାଗା, ପଞ୍ଚ ନିରୋଧା, ପଞ୍ଚ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗା, ଦ୍ୱାଦସ ନିସ୍ସଯା।

୨୬। ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯେ କେଚି ବଲକରଣୀଯା କମ୍ମନ୍ତା କରୀଯନ୍ତି , ସବ୍ବେ ତେ ପଥୱିଂ ନିସ୍ସାଯ ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠାଯ ଏୱମେତେ ବଲକରଣୀଯା କମ୍ମନ୍ତା କରୀଯନ୍ତି; ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାଯ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଭାୱେତି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ବହୁଲୀକରୋତି…ପେ… ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଭାୱେନ୍ତୋ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ବହୁଲୀକରୋନ୍ତୋ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ପାପୁଣାତି ଧମ୍ମେସୁ…ପେ… ପଞ୍ଚ ବଲାନି ଭାୱେତି, ପଞ୍ଚ ବଲାନି ବହୁଲୀକରୋତି…ପେ… ପଞ୍ଚ ବଲାନି ଭାୱେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ବଲାନି ବହୁଲୀକରୋନ୍ତୋ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ପାପୁଣାତି ଧମ୍ମେସୁ…ପେ… ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱେତି, ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ବହୁଲୀକରୋତି…ପେ…।

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯେ କେଚି ବୀଜଗାମଭୂତଗାମା ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ସବ୍ବେ ତେ ପଥୱିଂ ନିସ୍ସାଯ ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠାଯ ଏୱମେତେ ବୀଜଗାମଭୂତଗାମା ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ଏୱମେୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାଯ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ବହୁଲୀକରୋନ୍ତୋ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ପାପୁଣାତି ଧମ୍ମେସୁ।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାଯ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ବହୁଲୀକରୋନ୍ତୋ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ପାପୁଣାତି ଧମ୍ମେସୁ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ। ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି…ପେ… ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି…ପେ… ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି…ପେ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ୱିରାଗନିସ୍ସିତଂ ନିରୋଧନିସ୍ସିତଂ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାଯ…ପେ… ପାପୁଣାତି ଧମ୍ମେସୂ’’ତି।

୨। ଇନ୍ଦ୍ରିଯନିଦ୍ଦେସୋ

୨୭। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା, ପଞ୍ଚ ୱିରାଗା, ପଞ୍ଚ ନିରୋଧା, ପଞ୍ଚ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗା, ଦ୍ୱାଦସ ନିସ୍ସଯା। ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ…ପେ… ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ… ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା, ପଞ୍ଚ ୱିରାଗା, ପଞ୍ଚ ନିରୋଧା, ପଞ୍ଚ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗା, ଦ୍ୱାଦସ ନିସ୍ସଯା।

ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ କତମେ ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା? ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିୱେକୋ, ତଦଙ୍ଗୱିୱେକୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱିୱେକୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିୱେକୋ, ନିସ୍ସରଣୱିୱେକୋ।

ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିୱେକୋ ଚ ନୀୱରଣାନଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଭାୱଯତୋ, ତଦଙ୍ଗୱିୱେକୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଂ ସମାଧିଂ ଭାୱଯତୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱିୱେକୋ ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଖଯଗାମିମଗ୍ଗଂ ଭାୱଯତୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିୱେକୋ ଚ ଫଲକ୍ଖଣେ, ନିସ୍ସରଣୱିୱେକୋ ଚ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ। ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଇମେ ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା। ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ୱିୱେକେସୁ ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତୋ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ…ପେ… ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଇମେ ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା, ପଞ୍ଚ ୱିରାଗା, ପଞ୍ଚ ନିରୋଧା, ପଞ୍ଚ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗା, ଦ୍ୱାଦସ ନିସ୍ସଯା।

ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ…ପେ… ସତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ…ପେ… ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ କତମେ ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା? ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିୱେକୋ, ତଦଙ୍ଗୱିୱେକୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱିୱେକୋ, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିୱେକୋ, ନିସ୍ସରଣୱିୱେକୋ…ପେ… ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଇମେ ପଞ୍ଚ ୱିୱେକା, ପଞ୍ଚ ୱିରାଗା, ପଞ୍ଚ ନିରୋଧା , ପଞ୍ଚ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗା, ଦ୍ୱାଦସ ନିସ୍ସଯାତି।

ୱିୱେକକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଚରିଯାକଥା

୨୮।ଚରିଯାତି , ଅଟ୍ଠ ଚରିଯାଯୋ – ଇରିଯାପଥଚରିଯା, ଆଯତନଚରିଯା, ସତିଚରିଯା, ସମାଧିଚରିଯା, ଞାଣଚରିଯା, ମଗ୍ଗଚରିଯା, ପତ୍ତିଚରିଯା, ଲୋକତ୍ଥଚରିଯାତି।

ଇରିଯାପଥଚରିଯାତି ଚତୂସୁ ଇରିଯାପଥେସୁ। ଆଯତନଚରିଯାତି ଛସୁ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରେସୁ ଆଯତନେସୁ। ସତିଚରିଯାତି ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ। ସମାଧିଚରିଯାତି ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ। ଞାଣଚରିଯାତି ଚତୂସୁ ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ। ମଗ୍ଗଚରିଯାତି ଚତୂସୁ ଅରିଯମଗ୍ଗେସୁ। ପତ୍ତିଚରିଯାତି ଚତୂସୁ ସାମଞ୍ଞଫଲେସୁ। ଲୋକତ୍ଥଚରିଯାତି ତଥାଗତେସୁ ଅରହନ୍ତେସୁ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେସୁ ପଦେସେ [ପଦେସୋ (ସ୍ଯା।)] ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେସୁ ପଦେସେ ସାୱକେସୁ।

ଇରିଯାପଥଚରିଯା ଚ ପଣିଧିସମ୍ପନ୍ନାନଂ। ଆଯତନଚରିଯା ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରାନଂ। ସତିଚରିଯା ଚ ଅପ୍ପମାଦୱିହାରୀନଂ। ସମାଧିଚରିଯା ଚ ଅଧିଚିତ୍ତମନୁଯୁତ୍ତାନଂ। ଞାଣଚରିଯା ଚ ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନାନଂ। ମଗ୍ଗଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନାନଂ। ପତ୍ତିଚରିଯା ଚ ଅଧିଗତଫଲାନଂ। ଲୋକତ୍ଥଚରିଯା ଚ ତଥାଗତାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ପଦେସେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ପଦେସେ ସାୱକାନଂ। ଇମା ଅଟ୍ଠ ଚରିଯାଯୋ।

୨୯। ଅପରାପି ଅଟ୍ଠ ଚରିଯାଯୋ। ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ସଦ୍ଧାଯ ଚରତି, ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱୀରିଯେନ ଚରତି, ଉପଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ସତିଯା ଚରତି, ଅୱିକ୍ଖେପଂ କରୋନ୍ତୋ ସମାଧିନା ଚରତି, ପଜାନନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଯ ଚରତି, ୱିଜାନନ୍ତୋ ୱିଞ୍ଞାଣଚରିଯାଯ ଚରତି, ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ କୁସଲା ଧମ୍ମା ଆଯାପେନ୍ତୀତି ଆଯତନଚରିଯାଯ ଚରତି, ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତୀତି ୱିସେସଚରିଯାଯ ଚରତି। ଇମା ଅଟ୍ଠ ଚରିଯାଯୋ।

ଅପରାପି ଅଟ୍ଠ ଚରିଯାଯୋ। ଦସ୍ସନଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା, ଅଭିନିରୋପନଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପସ୍ସ, ପରିଗ୍ଗହଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାୱାଚାଯ, ସମୁଟ୍ଠାନଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତସ୍ସ, ୱୋଦାନଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାଆଜୀୱସ୍ସ, ପଗ୍ଗହଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାୱାଯାମସ୍ସ, ଉପଟ୍ଠାନଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାସତିଯା, ଅୱିକ୍ଖେପଚରିଯା ଚ ସମ୍ମାସମାଧିସ୍ସ। ଇମା ଅଟ୍ଠ ଚରିଯାଯୋତି।

ଚରିଯାକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ପାଟିହାରିଯକଥା

୩୦। ‘‘ତୀଣିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ [ଅ। ନି। ୩।୬୧ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ], ପାଟିହାରିଯାନି। କତମାନି ତୀଣି? ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ, ଆଦେସନାପାଟିହାରିଯଂ, ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିଯଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅନେକୱିହିତଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋତି – ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତି , ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ହୋତି; ଆୱିଭାୱଂ ତିରୋଭାୱଂ…ପେ… ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାପି କାଯେନ ୱସଂ ୱତ୍ତେତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦେସନାପାଟିହାରିୟଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ନିମିତ୍ତେନ ଆଦିସତି – ‘ଏୱମ୍ପି ତେ ମନୋ, ଇତ୍ଥମ୍ପି ତେ ମନୋ, ଇତିପି ତେ ଚିତ୍ତ’ନ୍ତି। ସୋ ବହୁଂ ଚେପି ଆଦିସତି, ତଥେୱ ତଂ ହୋତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ନ ହେୱ ଖୋ ନିମିତ୍ତେନ ଆଦିସତି, ଅପି ଚ ଖୋ ମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଅମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଦେୱତାନଂ ୱା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଆଦିସତି – ‘ଏୱମ୍ପି ତେ ମନୋ, ଇତ୍ଥମ୍ପି ତେ ମନୋ, ଇତିପି ତେ ଚିତ୍ତ’ନ୍ତି। ସୋ ବହୁଂ ଚେପି ଆଦିସତି, ତଥେୱ ତଂ ହୋତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ନ ହେୱ ଖୋ ନିମିତ୍ତେନ ଆଦିସତି, ନପି ମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଅମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଦେୱତାନଂ ୱା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଆଦିସତି, ଅପି ଚ ଖୋ ୱିତକ୍କୟତୋ ୱିଚାରୟତୋ ୱିତକ୍କୱିପ୍ଫାରସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଆଦିସତି – ‘ଏୱମ୍ପି ତେ ମନୋ, ଇତ୍ଥମ୍ପି ତେ ମନୋ, ଇତିପି ତେ ଚିତ୍ତ’ନ୍ତି। ସୋ ବହୁଂ ଚେପି ଆଦିସତି, ତଥେୱ ତଂ ହୋତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ନ ହେୱ ଖୋ ନିମିତ୍ତେନ ଆଦିସତି, ନପି ମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଅମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଦେୱତାନଂ ୱା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଆଦିସତି, ନପି ୱିତକ୍କୟତୋ ୱିଚାରୟତୋ ୱିତକ୍କୱିପ୍ଫାରସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଆଦିସତି, ଅପି ଚ ଖୋ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସମାଧିଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପଜାନାତି – ‘ୟଥା ଇମସ୍ସ ଭୋତୋ ମନୋସଙ୍ଖାରା ପଣିହିତା ଇମସ୍ସ [ତଥା ଇମସ୍ସ (ସ୍ୟା।), ୟଥା ଇମସ୍ସ (କ।) ଅ। ନି। ୩।୬୧ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅନନ୍ତରା ଅମୁକଂ ନାମ ୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କୟିସ୍ସତୀ’ତି [ୱିତକ୍କେସ୍ସତୀତି (ସ୍ୟା।) ଅ। ନି। ୩।୬୧]। ସୋ ବହୁଂ ଚେପି ଆଦିସତି, ତଥେୱ ତଂ ହୋତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦେସନାପାଟିହାରିୟଂ।

‘‘କତମଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିୟଂ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଏୱମନୁସାସତି – ‘ଏୱଂ ୱିତକ୍କେଥ, ମା ଏୱଂ ୱିତକ୍କୟିତ୍ଥ। ଏୱଂ ମନସି କରୋଥ, ମା ଏୱଂ ମନସି କରିତ୍ଥ। ଇଦଂ ପଜହଥ, ଇଦଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଥା’ତି। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିୟଂ। ଇମାନି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୀଣି ପାଟିହାରିୟାନି’’।

୩୧। ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଇଜ୍ଝତୀତି – ଇଦ୍ଧି। କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଟିହରତୀତି – ପାଟିହାରିୟଂ। ୟେ ତେନ ନେକ୍ଖମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତା, ସବ୍ବେ ତେ ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପାତି – ଆଦେସନାପାଟିହାରିୟଂ। ‘‘ତଂ ଖୋ ପନ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଏୱଂ ଆସେୱିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଭାୱେତବ୍ବଂ , ଏୱଂ ବହୁଲୀକାତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବା’’ତି – ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିୟଂ।

ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଇଜ୍ଝତୀତି – ଇଦ୍ଧି। ବ୍ୟାପାଦଂ ପଟିହରତୀତି – ପାଟିହାରିୟଂ। ୟେ ତେନ ଅବ୍ୟାପାଦେନ ସମନ୍ନାଗତା, ସବ୍ବେ ତେ ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପାତି – ଆଦେସନାପାଟିହାରିୟଂ। ‘‘ସୋ ଖୋ ପନ ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଏୱଂ ଆସେୱିତବ୍ବୋ, ଏୱଂ ଭାୱେତବ୍ବୋ, ଏୱଂ ବହୁଲୀକାତବ୍ବୋ, ଏୱଂ ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବା’’ତି – ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିୟଂ।

ଆଲୋକସଞ୍ଞା ଇଜ୍ଝତୀତି – ଇଦ୍ଧି। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଟିହରତୀତି – ପାଟିହାରିୟଂ। ୟେ ତାୟ ଆଲୋକସଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତା, ସବ୍ବେ ତେ ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପାତି – ଆଦେସନାପାଟିହାରିୟଂ। ‘‘ସା ଖୋ ପନ ଆଲୋକସଞ୍ଞା ଏୱଂ ଆସେୱିତବ୍ବା, ଏୱଂ ଭାୱେତବ୍ବା, ଏୱଂ ବହୁଲୀକାତବ୍ବା, ଏୱଂ ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବା’’ତି – ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିୟଂ।

ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଇଜ୍ଝତୀତି – ଇଦ୍ଧି। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଟିହରତୀତି – ପାଟିହାରିୟଂ। ୟେ ତେନ ଅୱିକ୍ଖେପେନ ସମନ୍ନାଗତା, ସବ୍ବେ ତେ ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପାତି – ଆଦେସନାପାଟିହାରିୟଂ। ‘‘ସୋ ଖୋ ପନ ଅୱିକ୍ଖେପୋ ଏୱଂ ଆସେୱିତବ୍ବୋ, ଏୱଂ ଭାୱେତବ୍ବୋ, ଏୱଂ ବହୁଲୀକାତବ୍ବୋ, ଏୱଂ ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବା’’ତି – ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିୟଂ।

ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ଇଜ୍ଝତୀତି – ଇଦ୍ଧି। ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ପଟିହରତୀତି – ପାଟିହାରିୟଂ। ୟେ ତେନ ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେନ ସମନ୍ନାଗତା, ସବ୍ବେ ତେ ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପାତି – ଆଦେସନାପାଟିହାରିୟଂ। ‘‘ତଂ ଖୋ ପନ ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ଏୱଂ ଆସେୱିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଭାୱେତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ବହୁଲୀକାତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତଦନୁଧମ୍ମତା, ସତି ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବା’’ତି – ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିୟଂ।

ଞାଣଂ ଇଜ୍ଝତୀତି – ଇଦ୍ଧି। ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଟିହରତୀତି – ପାଟିହାରିୟଂ। ୟେ ତେନ ଞାଣେନ ସମନ୍ନାଗତା, ସବ୍ବେ ତେ ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପାତି – ଆଦେସନାପାଟିହାରିୟଂ। ‘‘ତଂ ଖୋ ପନ ଞାଣଂ ଏୱଂ ଆସେୱିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଭାୱେତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ବହୁଲୀକାତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବା’’ତି – ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିୟଂ।

ପାମୋଜ୍ଜଂ ଇଜ୍ଝତୀତି – ଇଦ୍ଧି। ଅରତିଂ ପଟିହରତୀତି – ପାଟିହାରିୟଂ। ୟେ ତେନ ପାମୋଜ୍ଜେନ ସମନ୍ନାଗତା, ସବ୍ବେ ତେ ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପାତି – ଆଦେସନାପାଟିହାରିୟଂ। ‘‘ତଂ ଖୋ ପନ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଏୱଂ ଆସେୱିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଭାୱେତବ୍ବଂ , ଏୱଂ ବହୁଲୀକାତବ୍ବଂ, ଏୱଂ

ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବା’’ତି – ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିଯଂ…ପେ…।

ପଠମଂ ଝାନଂ ଇଜ୍ଝତୀତି – ଇଦ୍ଧି। ନୀୱରଣେ ପଟିହରତୀତି – ପାଟିହାରିଯଂ। ଯେ ତେନ ପଠମେନ ଝାନେନ ସମନ୍ନାଗତା, ସବ୍ବେ ତେ ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପାତି – ଆଦେସନାପାଟିହାରିଯଂ। ‘‘ତଂ ଖୋ ପନ ପଠମଂ ଝାନଂ ଏୱଂ ଆସେୱିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଭାୱେତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ବହୁଲୀକାତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବା’’ତି – ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିଯଂ…ପେ…।

ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଇଜ୍ଝତୀତି – ଇଦ୍ଧି। ସବ୍ବକିଲେସେ ପଟିହରତୀତି – ପାଟିହାରିଯଂ। ଯେ ତେନ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସମନ୍ନାଗତା, ସବ୍ବେ ତେ ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପାତି – ଆଦେସନାପାଟିହାରିଯଂ। ‘‘ସୋ ଖୋ ପନ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଏୱଂ ଆସେୱିତବ୍ବୋ, ଏୱଂ ଭାୱେତବ୍ବୋ, ଏୱଂ ବହୁଲୀକାତବ୍ବୋ, ଏୱଂ ତଦନୁଧମ୍ମତା ସତି ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବା’’ତି – ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିଯଂ।

୩୨। ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଇଜ୍ଝତୀତି – ଇଦ୍ଧି। କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଟିହରତୀତି – ପାଟିହାରିଯଂ। ଯା ଚ ଇଦ୍ଧି ଯଞ୍ଚ ପାଟିହାରିଯଂ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ। ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଇଜ୍ଝତୀତି – ଇଦ୍ଧି। ବ୍ୟାପାଦଂ ପଟିହରତୀତି – ପାଟିହାରିଯଂ। ଯା ଚ ଇଦ୍ଧି ଯଞ୍ଚ ପାଟିହାରିଯଂ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ। ଆଲୋକସଞ୍ଞା ଇଜ୍ଝତୀତି – ଇଦ୍ଧି। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଟିହରତୀତି – ପାଟିହାରିଯଂ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଇଜ୍ଝତୀତି – ଇଦ୍ଧି। ସବ୍ବକିଲେସେ ପଟିହରତୀତି – ପାଟିହାରିଯଂ। ଯା ଚ ଇଦ୍ଧି ଯଞ୍ଚ ପାଟିହାରିଯଂ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯନ୍ତି ।

ପାଟିହାରିଯକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ସମସୀସକଥା

୩୩। ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ [ସବ୍ବେସଂ ଧମ୍ମାନଂ (କ।) ପଟି। ମ। ୧।୮୭ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ସମ୍ମାସମୁଚ୍ଛେଦେ ନିରୋଧେ ଚ ଅନୁପଟ୍ଠାନତା ପଞ୍ଞା ସମସୀସଟ୍ଠେ ଞାଣଂ।

ସବ୍ବଧମ୍ମାନନ୍ତି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା, ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି, ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ, କୁସଲା ଧମ୍ମା, ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା, ଅବ୍ୟାକତା ଧମ୍ମା, କାମାୱଚରା ଧମ୍ମା, ରୂପାୱଚରା ଧମ୍ମା, ଅରୂପାୱଚରା ଧମ୍ମା, ଅପରିଯାପନ୍ନା ଧମ୍ମା। ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛେଦେତି ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତିଂ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣେ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସେ ସମ୍ମା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି।

ନିରୋଧେତି ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ନିରୋଧେତି, ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦଂ ନିରୋଧେତି, ଆଲୋକସଞ୍ଞାଯ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ନିରୋଧେତି, ଅୱିକ୍ଖେପେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ନିରୋଧେତି, ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ନିରୋଧେତି, ଞାଣେନ ଅୱିଜ୍ଜଂ ନିରୋଧେତି, ପାମୋଜ୍ଜେନ ଅରତିଂ ନିରୋଧେତି, ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣେ ନିରୋଧେତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସେ ନିରୋଧେତି।

ଅନୁପଟ୍ଠାନତାତି ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ଅବ୍ୟାପାଦଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ବ୍ୟାପାଦୋ ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ଞାଣଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜା ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ପାମୋଜ୍ଜଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ଅରତି ନ ଉପଟ୍ଠାତି, ପଠମଂ ଝାନଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ନୀୱରଣା ନ ଉପଟ୍ଠନ୍ତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ସବ୍ବକିଲେସା ନ ଉପଟ୍ଠନ୍ତି।

ସମନ୍ତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ସମଂ, ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଅବ୍ୟାପାଦୋ ସମଂ, ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଆଲୋକସଞ୍ଞା ସମଂ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଅୱିକ୍ଖେପୋ ସମଂ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ପହୀନତ୍ତା ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ସମଂ, ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପହୀନତ୍ତା ଞାଣଂ ସମଂ, ଅରତିଯା ପହୀନତ୍ତା ପାମୋଜ୍ଜଂ ସମଂ, ନୀୱରଣାନଂ ପହୀନତ୍ତା ପଠମଂ ଝାନଂ ସମଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ସମଂ।

ସୀସନ୍ତି ତେରସ ସୀସାନି – ପଲିବୋଧସୀସଞ୍ଚ ତଣ୍ହା, ୱିନିବନ୍ଧନସୀସଞ୍ଚ ମାନୋ , ପରାମାସସୀସଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠି, ୱିକ୍ଖେପସୀସଞ୍ଚ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ, ସଂକିଲେସସୀସଞ୍ଚ ଅୱିଜ୍ଜା, ଅଧିମୋକ୍ଖସୀସଞ୍ଚ ସଦ୍ଧା, ପଗ୍ଗହସୀସଞ୍ଚ ୱୀରିଯଂ, ଉପଟ୍ଠାନସୀସଞ୍ଚ ସତି, ଅୱିକ୍ଖେପସୀସଞ୍ଚ ସମାଧି, ଦସ୍ସନସୀସଞ୍ଚ

ପଞ୍ଞା, ପୱତ୍ତସୀସଞ୍ଚ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, ଗୋଚରସୀସଞ୍ଚ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ସଙ୍ଖାରସୀସଞ୍ଚ ନିରୋଧୋତି।

ସମସୀସକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ସତିପଟ୍ଠାନକଥା

୩୪। ସାୱତ୍ଥିନିଦାନଂ । ''ଚତ୍ତାରୋମେ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସତିପଟ୍ଠାନା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା, ୱିନେୟ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ୱେଦନାସୁ…ପେ… ଚିତ୍ତେ… ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା, ୱିନେୟ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ। ଇମେ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା''ତି।

୩୫। [କ] କଥଂ କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଥୱୀକାୟଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ; ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ସୁଖତୋ; ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ଅତ୍ତତୋ; ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ନୋ ନନ୍ଦତି; ୱିରଜ୍ଜତି, ନୋ ରଜ୍ଜତି; ନିରୋଧେତି, ନୋ ସମୁଦେତି, ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିୟତି । ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ସୁଖସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ନନ୍ଦିଂ ପଜହତି, ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ରାଗଂ ପଜହତି, ନିରୋଧେନ୍ତୋ ସମୁଦୟଂ ପଜହତି, ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି। ଇମେହି ସତ୍ତହି ଆକାରେହି କାୟଂ ଅନୁପସ୍ସତି। କାୟୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି। ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାୟ ସତିୟା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ କାୟଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନା''।

ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ତଦୁପଗୱୀରିୟୱାହନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା।

ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଆପୋକାୟଂ…ପେ… ତେଜୋକାୟଂ… ୱାୟୋକାୟଂ… କେସକାୟଂ… ଲୋମକାୟଂ… ଛୱିକାୟଂ… ଚମ୍ମକାୟଂ… ମଂସକାୟଂ… ରୁଧିରକାୟଂ… ନ୍ହାରୁକାୟଂ [ନହାରୁକାୟଂ (ସ୍ୟା।)] … ଅଟ୍ଠିକାୟଂ… ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜକାୟଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ; ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ସୁଖତୋ ; ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ଅତ୍ତତୋ; ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ନୋ ନନ୍ଦତି; ୱିରଜ୍ଜତି, ନୋ ରଜ୍ଜତି, ନିରୋଧେତି, ନୋ ସମୁଦେତି; ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିୟତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ସୁଖସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ନନ୍ଦିଂ ପଜହତି, ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ରାଗଂ ପଜହତି, ନିରୋଧେନ୍ତୋ ସମୁଦୟଂ ପଜହତି, ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି । ଇମେହି ସତ୍ତହି ଆକାରେହି କାୟଂ ଅନୁପସ୍ସତି। କାୟୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି। ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାୟ ସତିୟା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ କାୟଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନା''।

ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ତଦୁପଗୱୀରିୟୱାହନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଏୱଂ କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି।

[ଖ] କଥଂ ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିୟତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି। ଇମେହି ସତ୍ତହି ଆକାରେହି ୱେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ୱେଦନା ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି। ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାୟ ସତିୟା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ ୱେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନା''।

ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା…ପେ… ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା…ପେ… ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ…ପେ… ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ… ସାମିସଂ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ… ନିରାମିସଂ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ… ସାମିସଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ… ନିରାମିସଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ… ସାମିସଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ… ନିରାମିସଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ… ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ… ସୋତସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ… ଘାନସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ… ଜିୱ୍ହାସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ… କାୟସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ… ମନୋସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ୱେଦନଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିୟତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି। ଇମେହି ସତ୍ତହି ଆକାରେହି ୱେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ୱେଦନା ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି। ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାୟ ସତିୟା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ ୱେଦନଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନା''।

ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା…ପେ… ଏୱଂ ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି।

[ଗ] କଥଂ ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସରାଗଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିୟତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି । ଇମେହି ସତ୍ତହି ଆକାରେହି ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି। ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାୟ ସତିୟା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନା''।

ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା…ପେ… ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା।

ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱୀତରାଗଂ ଚିତ୍ତଂ…ପେ… ସଦୋସଂ ଚିତ୍ତଂ… ୱୀତଦୋସଂ ଚିତ୍ତଂ… ସମୋହଂ ଚିତ୍ତଂ… ୱୀତମୋହଂ ଚିତ୍ତଂ… ସଂଖିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ… ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ… ମହଗ୍ଗତଂ ଚିତ୍ତଂ… ଅମହଗ୍ଗତଂ ଚିତ୍ତଂ… ସଉତ୍ତରଂ ଚିତ୍ତଂ… ଅନୁତ୍ତରଂ ଚିତ୍ତଂ… ସମାହିତଂ ଚିତ୍ତଂ… ଅସମାହିତଂ ଚିତ୍ତଂ… ୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ… ଅୱିମୁତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ… ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ… ସୋତୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଘାନୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞାଣଂ… କାୟୱିଞ୍ଞାଣଂ… ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ…ପେ… ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିୟତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି… ପେ… ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି। ଇମେହି ସତ୍ତହି ଆକାରେହି ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି। ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାୟ ସତିୟା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନା''।

ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା…ପେ… ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଏୱଂ ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି।

[ଘ] କଥଂ ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଠପେତ୍ୱା କାୟଂ ଠପେତ୍ୱା ୱେଦନଂ ଠପେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ତଦୱସେସେ ଧମ୍ମେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ; ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ସୁଖତୋ; ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ଅତ୍ତତୋ; ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ନୋ ନନ୍ଦତି; ୱିରଜ୍ଜତି, ନୋ ରଜ୍ଜତି; ନିରୋଧେତି, ନୋ ସମୁଦେତି; ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିୟତି। ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ସୁଖସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ନନ୍ଦିଂ ପଜହତି, ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ରାଗଂ ପଜହତି, ନିରୋଧେନ୍ତୋ ସମୁଦୟଂ ପଜହତି, ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତି। ଇମେହି ସତ୍ତହି ଆକାରେହି ତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତି। ଧମ୍ମା ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି। ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାୟ ସତିୟା ତେନ ଞାଣେନ ତେ ଧମ୍ମେ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନା''।

ଭାୱନାତି ଚତସ୍ସୋ ଭାୱନା – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ତଦୁପଗୱୀରିୟୱାହନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା, ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ଭାୱନା। ଏୱଂ ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତୀତି।

ସତିପଟ୍ଠାନକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ୱିପସ୍ସନାକଥା

୩୬। ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ – ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତତ୍ର ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି। ''ଭଦନ୍ତେ''ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁଂ। ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କଞ୍ଚି [କିଞ୍ଚି (କ।) ଅ। ନି। ୬।୯୯-୧୦୦ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ସଙ୍ଖାରଂ ନିଚ୍ଚତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକାୟ ଖନ୍ତିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି; ଅନୁଲୋମିକାୟ ଖନ୍ତିୟା ଅସମନ୍ନାଗତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିୟାମଂ ଓକ୍କମିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି; ସମ୍ମତ୍ତନିୟାମଂ ଅନୋକ୍କମମାନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ୱା ସକଦାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅରହତ୍ତଂ ୱା [ଅରହତ୍ତଫଲଂ ୱା (ସ୍ୟା। କ।) ଅ। ନି। ୬।୯୮ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

''ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକାୟ ଖନ୍ତିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି; ଅନୁଲୋମିକାୟ ଖନ୍ତିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିୟାମଂ ଓକ୍କମିସ୍ସତୀତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି, ସମ୍ମତ୍ତନିୟାମଂ ଓକ୍କମମାନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ୱା

ସକଦାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅରହତ୍ତଂ ୱା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କଞ୍ଚି ସଙ୍ଖାରଂ ସୁଖତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି; ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ଅସମନ୍ନାଗତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି; ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଅନୋକ୍କମମାନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ୱା ସକଦାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅରହତ୍ତଂ ୱା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି ।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେ ଦୁକ୍ଖତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି; ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମିସ୍ସତୀତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି; ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମମାନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ୱା ସକଦାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅରହତ୍ତଂ ୱା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ ଅତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି; ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ଅସମନ୍ନାଗତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି; ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଅନୋକ୍କମମାନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ୱା ସକଦାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅରହତ୍ତଂ ୱା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବଧମ୍ମେ [କଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ (ସ୍ୟା।), କିଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ (କ।) ଅ। ନି। ୬।୧୦୦ ପସ୍ସିତବ୍ବା] ଅନତ୍ତତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି; ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମିସ୍ସତୀତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି; ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମମାନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ୱା ସକଦାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅରହତ୍ତଂ ୱା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନିବ୍ବାନଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି; ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ଅସମନ୍ନାଗତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି; ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଅନୋକ୍କମମାନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ୱା ସକଦାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅରହତ୍ତଂ ୱା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀତି – ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନିବ୍ବାନଂ ସୁଖତୋ ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି; ଅନୁଲୋମିକାଯ ଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମିସ୍ସତୀତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି; ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମମାନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ୱା ସକଦାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ୱା ଅରହତ୍ତଂ ୱା ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀତି – ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତି’’।

୩୭। କତିହାକାରେହି ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି, କତିହାକାରେହି ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି? ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି, ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି।

କତମେହି ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି, କତମହି ଚତ୍ତାରୀସାଯ ଆକାରେହି ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି? ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋ ଗଣ୍ଡତୋ ସଲ୍ଲତୋ ଅଘତୋ ଆବାଧତୋ ପରତୋ ପଲୋକତୋ ଈତିତୋ ଉପଦ୍ଦୱତୋ ଭଯତୋ ଉପସଗ୍ଗତୋ ଚଲତୋ ପଭଙ୍ଗୁତୋ [ପଭଙ୍ଗତୋ (ସ୍ୟା।)] ଅଦ୍ଧୁୱତୋ ଅତାଣତୋ [ଅତ୍ତାଣତୋ (ସ୍ୟା।)] ଅଲେଣତୋ ଅସରଣତୋ ରିତ୍ତତୋ ତୁଚ୍ଛତୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନତ୍ତତୋ ଆଦୀନୱତୋ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମତୋ ଅସାରକତୋ ଅଘମୂଲତୋ ୱଧକତୋ ୱିଭୱତୋ ସାସୱତୋ ସଙ୍ଖତତୋ ମାରାମିସତୋ ଜାତିଧମ୍ମତୋ ଜରାଧମ୍ମତୋ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମତୋ ମରଣଧମ୍ମତୋ ସୋକଧମ୍ମତୋ ପରିଦେୱଧମ୍ମତୋ ଉପାଯାସଧମ୍ମତୋ ସଂକିଲେସିକଧମ୍ମତୋ।

୩୮। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ନିଚ୍ଚଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଦୁକ୍ଖତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ସୁଖଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ରୋଗତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଆରୋଗ୍ୟଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଗଣ୍ଡତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅଗଣ୍ଡଂ [ନିଗଣ୍ଡୋ (ସ୍ୟା।)] ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ସଲ୍ଲତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ୱିସଲ୍ଲଂ [ନିସ୍ସଲ୍ଲଂ (ସ୍ୟା।)] ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି।

ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଅଘତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅନଘୋ ନିබ්ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଆବାଧତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅନାବାଧୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ପରତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ପଲୋକତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅପଲୋକଧମ୍ମୋ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଈତିତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅନୀତିକଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି।

ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଉପଦ୍ଦଵତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅନୁପଦ୍ଦଵଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଭଯତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅଭଯଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଉପସଗ୍ଗତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅନୁପସଗ୍ଗଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଚଲତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅଚଲଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ପଭଙ୍ଗୁତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅପଭଙ୍ଗୁ [ଅପ୍ପଭଙ୍ଗଂ (ସ୍ୟା॰)] ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି।

ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଅଦ୍ଧୁଵତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଧୁଵଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଅତାଣତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ତାଣଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଅଲେଣତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଲେଣଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଅସରଣତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ସରଣଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ରିତ୍ତତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅରିତ୍ତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି।

ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ତୁଚ୍ଛତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅତୁଚ୍ଛଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ସୁଞ୍ଞତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ପରମସୁଞ୍ଞଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଅନତ୍ତତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ପରମତ୍ଥଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଆଦୀନଵତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅନାଦୀନଵଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଵିପରିଣାମଧମ୍ମତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅଵିପରିଣାମଧମ୍ମଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି।

ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଅସାରକତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ସାରଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଅଘମୂଲତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅନଘମୂଲଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଵଧକତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅଵଧକଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଵିଭଵତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅଵିଭଵଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ସାସଵତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅନାସଵଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି।

ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ସଙ୍ଖତତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅସଙ୍ଖତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ମାରାମିସତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ନିରାମିସଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଜାତିଧମ୍ମତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅଜାତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଜରାଧମ୍ମତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅଜରଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅବ୍ୟାଧି [ଅବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ (ସ୍ୟା॰)] ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି।

ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ମରଣଧମ୍ମତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ସୋକଧମ୍ମତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅସୋକଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଦେୱଧମ୍ମତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅପରିଦେୱଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଉପାଯାସଧମ୍ମତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅନୁପାଯାସଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି। ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ସଂକିଲେସିକଧମ୍ମତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି।

୩୯। ଅନିଚ୍ଚତୋତି, ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା। ଦୁକ୍ଖତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ରୋଗତୋତି , ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ଗଣ୍ଡତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ସଲ୍ଲତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ଅଘତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ଆବାଧତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ପରତୋତି, ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା। ପଲୋକତୋତି, ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା। ଈତିତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା।

ଉପଦ୍ଦୱତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ଭଯତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା । ଉପସଗ୍ଗତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ଚଲତୋତି, ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା। ପଭଙ୍ଗୁତୋତି, ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା। ଅଦ୍ଧୁୱତୋତି, ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା। ଅତାଣତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ଅଲେଣତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ଅସରଣତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ରିତ୍ତତୋତି, ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା।

ତୁଚ୍ଛତୋତି, ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା। ସୁଞ୍ଞତୋତି, ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା। ଅନତ୍ତତୋତି , ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା। ଆଦୀନୱତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ୱିପରିଣାମଧମ୍ମତୋତି, ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା। ଅସାରକତୋତି, ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା। ଅଘମୂଲତୋତି , ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ୱଧକତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ୱିଭୱତୋତି, ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା। ସାସୱତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା।

ସଙ୍ଖତତୋତି, ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା। ମାରାମିସତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ଜାତିଧମ୍ମତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ଜରାଧମ୍ମତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ବ୍ଯାଧିଧମ୍ମତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ମରଣଧମ୍ମତୋତି, ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା। ସୋକଧମ୍ମତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ପରିଦେୱଧମ୍ମତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ଉପାଯାସଧମ୍ମତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା। ସଂକିଲେସିକଧମ୍ମତୋତି, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା।

ଇମେହି ଚତ୍ତାଲୀସାଯ ଆକାରେହି ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି। ଇମେହି ଚତ୍ତାଲୀସାଯ ଆକାରେହି ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମତି।

ଇମେହି ଚତ୍ତାଲୀସାଯ ଆକାରେହି ଅନୁଲୋମିକଂ ଖନ୍ତିଂ ପଟିଲଭନ୍ତସ୍ସ, ଇମେହି ଚତ୍ତାଲୀସାଯ ଆକାରେହି ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ଓକ୍କମନ୍ତସ୍ସ କତି ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା, କତି ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନା, କତି ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା?

ପଞ୍ଚୱୀସତି ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନା, ପଞ୍ଞାସ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା;

ସତଂ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଚେୱ, ଯାନି ଦୁକ୍ଖେ ପୱୁଚ୍ଚରେତି।

ୱିପସ୍ସନାକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ମାତିକାକଥା

୪୦। ନିଚ୍ଛାତୋ [ନିଚ୍ଛାତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି (ସ୍ଯା।)], ମୋକ୍ଖୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ, ୱିଜ୍ଜାୱିମୁତ୍ତି, ଅଧିସୀଲଂ, ଅଧିଚିତ୍ତଂ, ଅଧିପଞ୍ଞା, ପସ୍ସଦ୍ଧି, ଞାଣଂ, ଦସ୍ସନଂ ୱିସୁଦ୍ଧି [ସୁଦ୍ଧି (ସ୍ଯା।)] ନେକ୍ଖମ୍ମଂ, ନିସ୍ସରଣଂ ପୱିୱେକୋ, ୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ, ଚରିଯା, ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ, ଭାୱନା, ଅଧିଟ୍ଠାନଂ, ଜୀୱିତଂ।

୪୧।ନିଚ୍ଛାତୋତି ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦତୋ ନିଚ୍ଛାତୋ, ଅବ୍ଯାପାଦେନ ବ୍ଯାପାଦତୋ ନିଚ୍ଛାତୋ…ପେ… ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣେହି ନିଚ୍ଛାତୋ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସେହି ନିଚ୍ଛାତୋ।

ମୋକ୍ଖୋ ୱିମୋକ୍ଖୋତି ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ମୋକ୍ଖୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ। ଅବ୍ଯାପାଦେନ ବ୍ଯାପାଦତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ମୋକ୍ଖୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ…ପେ… ପଠମେନ ଝାନେନ ନୀୱରଣେହି ମୁଚ୍ଚତୀତି – ମୋକ୍ଖୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସେହି ମୁଚ୍ଚତୀତି –

ମୋକ୍ଖୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ।

ୱିଜ୍ଜାୱିମୁତ୍ତୀତି ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ୱିଜ୍ଜତୀତି ୱିଜ୍ଜା, କାମଚ୍ଛନ୍ଦତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି ୱିମୁତ୍ତି। ୱିଜ୍ଜନ୍ତୋ ମୁଚ୍ଚତି, ମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ୱିଜ୍ଜତୀତି – ୱିଜ୍ଜାୱିମୁତ୍ତି। ଅବ୍ୟାପାଦୋ [ଅବ୍ୟାପାଦଂ (ସ୍ୟା।)] ୱିଜ୍ଜତୀତି ୱିଜ୍ଜା, ବ୍ୟାପାଦତୋ ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି ୱିମୁତ୍ତି। ୱିଜ୍ଜନ୍ତୋ ମୁଚ୍ଚତି, ମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ୱିଜ୍ଜତୀତି – ୱିଜ୍ଜାୱିମୁତ୍ତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ୱିଜ୍ଜତୀତି ୱିଜ୍ଜା, ସବ୍ବକିଲେସେହି ମୁଚ୍ଚତୀତି ୱିମୁତ୍ତି। ୱିଜ୍ଜନ୍ତୋ ମୁଚ୍ଚତି, ମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ୱିଜ୍ଜତୀତି – ୱିଜ୍ଜାୱିମୁତ୍ତି।

ଅଧିସୀଲଂ ଅଧିଚିତ୍ତଂ ଅଧିପଞ୍ଞାତି ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ, ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି, ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି। ଯୋ ତତ୍ଥ ସଂୱରଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା । ଯୋ ତତ୍ଥ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା। ଯୋ ତତ୍ଥ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା। ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦଂ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସେ ସଂୱରଟ୍ଠେନ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି, ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି। ଯୋ ତତ୍ଥ ସଂୱରଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା। ଯୋ ତତ୍ଥ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା। ଯୋ ତତ୍ଥ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ, ଅଯଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା।

ପସ୍ସଦ୍ଧୀତି ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତି, ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତି…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସେ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତି।

ଞାଣନ୍ତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ ; ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ।

ଦସ୍ସନନ୍ତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ଦସ୍ସନଂ। ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ଦସ୍ସନଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ପହୀନତ୍ତା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ଦସ୍ସନଂ।

ୱିସୁଦ୍ଧୀତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମେନ ୱିସୁଜ୍ଝତି। ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅବ୍ୟାପାଦେନ ୱିସୁଜ୍ଝତି…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ୱିସୁଜ୍ଝତି।

ନେକ୍ଖମ୍ମନ୍ତି କାମାନମେତଂ ନିସ୍ସରଣଂ, ଯଦିଦଂ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ। ରୂପାନମେତଂ ନିସ୍ସରଣଂ, ଯଦିଦଂ ଆରୁପ୍ପଂ। ଯଂ ଖୋ ପନ କିଞ୍ଚି ଭୂତଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ, ନିରୋଧୋ ତସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ। ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ଅବ୍ୟାପାଦୋ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ। ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ଆଲୋକସଞ୍ଞା ନେକ୍ଖମ୍ମଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ।

ନିସ୍ସରଣନ୍ତି କାମାନମେତଂ ନିସ୍ସରଣଂ, ଯଦିଦଂ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ। ରୂପାନମେତଂ ନିସ୍ସରଣଂ, ଯଦିଦଂ ଆରୁପ୍ପଂ। ଯଂ ଖୋ ପନ କିଞ୍ଚି ଭୂତଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ, ନିରୋଧୋ ତସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଂ। କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ନିସ୍ସରଣଂ। ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ଅବ୍ୟାପାଦୋ ନିସ୍ସରଣଂ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ନିସ୍ସରଣଂ।

ପୱିୱେକୋତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ପୱିୱେକୋ …ପେ… ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ପୱିୱେକୋ ।

ୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋତି ନେକ୍ଖମ୍ମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ୱୋସ୍ସଜ୍ଜତୀତି – ୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ। ଅବ୍ୟାପାଦେନ ବ୍ୟାପାଦଂ ୱୋସ୍ସଜ୍ଜତୀତି – ୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସେ ୱୋସ୍ସଜ୍ଜତୀତି – ୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ।

ଚରିଯାତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମେନ ଚରତି। ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅବ୍ୟାପାଦେନ ଚରତି…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଚରତି।

ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋତି ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଝାଯତୀତି – ଝାନଂ। କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ଝାପେତୀତି – ଝାନଂ। ଝାଯନ୍ତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ। ଝାପେନ୍ତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ। ଝାଯନ୍ତୀତି ଧମ୍ମା। ଝାପେନ୍ତୀତି କିଲେସେ। ଝାତେ ଚ ଝାପେ ଚ ଜାନାତୀତି – ଝାନଝାଯୀ [ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ (ସ୍ୟା।) ଅଟ୍ଠକଥା ଓଲୋକେତବ୍ବା]। ଅବ୍ୟାପାଦୋ ଝାଯତୀତି ଝାନଂ। ବ୍ୟାପାଦଂ ଝାପେତୀତି – ଝାନଂ…ପେ… ଆଲୋକସଞ୍ଞା ଝାଯତୀତି – ଝାନଂ। ଥିନମିଦ୍ଧଂ ଝାପେତୀତି – ଝାନଂ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଝାଯତୀତି – ଝାନଂ। ସବ୍ବକିଲେସେ ଝାପେତୀତି – ଝାନଂ। ଝାଯନ୍ତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ।

ଝାପେନ୍ତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି – ଝାନୱିମୋକ୍ଖୋ। ଝାଯନ୍ତୀତି – ଧମ୍ମା। ଝାପେନ୍ତୀତି – କିଲେସେ। ଝାତେ ଚ ଝାପେ ଚ ଜାନାତୀତି – ଝାନଝାଯୀ।

୪୨।ଭାୱନା ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଜୀୱିତନ୍ତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ। ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି – ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନୋ। ସ୍ୱାଯଂ ଏୱଂ ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନୋ ସମଂ ଜୀୱତି, ନୋ ୱିସମଂ; ସମ୍ମା ଜୀୱତି, ନୋ ମିଚ୍ଛା; ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଜୀୱତି, ନୋ କିଲିଟ୍ଠନ୍ତି – ଆଜୀୱସମ୍ପନ୍ନୋ। ସ୍ୱାଯଂ ଏୱଂ ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନୋ ଆଜୀୱସମ୍ପନ୍ନୋ ଯଞ୍ଞଦେୱ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମତି – ଯଦି ଖତ୍ତିଯପରିସଂ ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ ଯଦି ଗହପତିପରିସଂ ଯଦି ସମଣପରିସଂ – ୱିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମତି ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥା ହି ସୋ ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନୋ ଆଜୀୱସମ୍ପନ୍ନୋ।

ବ୍ୟାପାଦଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅବ୍ୟାପାଦଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ…ପେ… ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଜହନ୍ତୋ ଆଲୋକସଞ୍ଞଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ…ପେ… ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ପଜହନ୍ତୋ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ…ପେ… ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ପଜହନ୍ତୋ ଧମ୍ମୱୱତ୍ଥାନଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ…ପେ… ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହନ୍ତୋ ୱିଜ୍ଜଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ…ପେ… ଅରତିଂ ପଜହନ୍ତୋ ପାମୋଜ୍ଜଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ…ପେ… ନୀୱରଣେ ପଜହନ୍ତୋ ପଠମଂ ଝାନଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ…ପେ… ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତୀତି – ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି – ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନୋ। ସ୍ୱାଯଂ ଏୱଂ ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନୋ ସମଂ ଜୀୱତି, ନୋ ୱିସମଂ; ସମ୍ମା ଜୀୱତି, ନୋ ମିଚ୍ଛା; ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଜୀୱତି, ନୋ କିଲିଟ୍ଠନ୍ତି – ଆଜୀୱସମ୍ପନ୍ନୋ। ସ୍ୱାଯଂ ଏୱଂ ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନୋ ଆଜୀୱସମ୍ପନ୍ନୋ ଯଞ୍ଞଦେୱ ପରିସଂ ଉପସଙ୍କମତି – ଯଦି ଖତ୍ତିଯପରିସଂ ଯଦି ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ ଯଦି ଗହପତିପରିସଂ ଯଦି ସମଣପରିସଂ – ୱିସାରଦୋ ଉପସଙ୍କମତି ଅମଙ୍କୁଭୂତୋ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥା ହି ସୋ ଭାୱନାସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନୋ ଆଜୀୱସମ୍ପନ୍ନୋତି।

ମାତିକାକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଞାୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନଂ –

ପଞ୍ଞା ଇଦ୍ଧି ଅଭିସମଯୋ, ୱିୱେକୋ ଚରିଯପଞ୍ଚମୋ;

ପାଟିହାରି ସମସୀସି, ସତିପଟ୍ଠାନା ୱିପସ୍ସନା;

ତତିଯେ ପଞ୍ଞାୱଗ୍ଗମ୍ହି, ମାତିକାଯ ଚ ତେ ଦସାତି।

ମହାୱଗ୍ଗୋ ଯୁଗନଦ୍ଧୋ, ପଞ୍ଞାୱଗ୍ଗୋ ଚ ନାମତୋ;

ତଯୋୱ ୱଗ୍ଗା ଇମମ୍ହି [ତିୱଗ୍ଗୋ ଯସ୍ସ ୱିକ୍ଖେପୋ (ସ୍ୟା। କ।)], ପଟିସମ୍ଭିଦାପକରଣେ।

ଅନନ୍ତନଯମଗ୍ଗେସୁ, ଗମ୍ଭୀରୋ ସାଗରୂପମୋ;

ନଭଞ୍ଚ ତାରକାକିଣ୍ଣଂ, ଥୂଲୋ ଜାତସ୍ସରୋ ଯଥା;

କଥିକାନଂ ୱିସାଲାଯ, ଯୋଗୀନଂ ଞାଣଜୋତନନ୍ତି।

ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗପାଠଇ ନିଟ୍ଠିତା।